Sven Wimnell 25 mars 2020: Samhällslaneringens problem. Världen från Big Bang till mars 2020. Planering av framtiden för världen och Sverige. Tidningsartiklar 15-20 mars, mycket om coronaviruset och dess följder.

http://wimnell.com/omr36-39zzzzzs.pdf

Sven Wimnell 25 mars 2020:
Samhällslaneringens problem. Världen från Big Bang till mars 2020. Planering av framtiden för världen och Sverige. Tidningsartiklar 15-20 mars, mycket om coronaviruset och dess följder.
http://wimnell.com/omr36-39zzzzzs.pdf

Innehåll

4 **Kapitel 1: Världen från Big Bang till början på mars 2020**

5 Världens befolkning i början på 1990-talet
6 Världshistorien på nio sidor. Sven Wimnell 1995
15 Filosofins historia. Bertrand Russel om västerlandets visdom.
21 I skuggan av framtiden. Modernitetens idéhistoria.
41 Kunskapens makt (och maktens kunskap)
46 ÅKE HOLMBERG: Vår världs historia.
55 Exempel på inre verkligheter och sociala miljöer.
56 Världen byggdes om på 1900-talet.
77 Sverige under 1900-talet.
81 1900-talet.

86 Om FN och Svenska FN-förbundet som undersöker hur världen är och försöker göra den bättre
87 FN, *Förenta Nationerna* (engelska *The United Nations*), internationell freds- och säkerhetsorganisation och institution för mellanfolkligt samarbete, bildad vid andra världskrigets slut. Från NE.se
93 Medlemsstater
100 Förenta Nationerna, FN.

104 Svenska FN-förbundet 16 mars 2020.
107 Vad gör FN?
107 FN:s arbete för fred, säkerhet och nedrust-ning
114 FN:s arbete med mänskliga rättigheter och demokrati
121 FN:s arbete för utveckling och fattigdomsbekämpning

132 Om Svenska FN-förbundet

138 FN som organisation
152 FN:s underorgan
163 Sverige och FN

166 Agenda 2030 och klimatet:Museer. myndigheter, skolor m m ska ha tydlig information om framtidsproblemen
167 Förenta nationernas mål i Agenda 2030
168 Klimatförändringen och miljöerna
169 Hav och marina resurser
170 Ekosystem och biologisk mångfald

171 Sven Wimnell utredningar 6 februari - 7 mars 2020.

175 **Kapitel 2: Människornas verksamheter**

176 Sven Wimnells hemsida: Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen ?
176 Mänskligheten har förändrats mycket sedan tidernas begynnelse.
177 Människornas levnadsförhållanden och utvecklingens krafter.

180 Utvecklingens krafter.
181 Systemet för mänskliga verksamheter.
184 Den fundamentala påverkanskedjan
185 Det är huvudsakligen människornas verksamheter som styr utvecklingen i världen.
187 Det är 129 verksamhetsområden som vardera innehåller hundratals eller tusentals mindre verksamhetsområden.

188 Innehållet i Sven Wimnell 20 mars 2018 del 1 av 3: Samhällsplaneringens problem. Områden 1-5 samt 1-9 med myndigheter och professorer, yrken och utbildningar m m. http://wimnell.com/omr40zl.pdf.

193 De svenska biblioteken enligt SAB

213 **Kapitel 3: Planering av framtiden för världen och Sverige**

214 Innehållet i : Sven Wimnell 1 maj 2019: Människornas verksamheter och grunderna för planering av framtiden för världen och Sverige. http://wimnell.com/omr40zp.pdf

240 Samhällsplaneringen och de politiska partierna.
241 Politikområden för politiken 1 oktober 2019
243 Politiken i Sverige för Sverige och världen styrs av personerna på ovanstående lista.

245 Kort beskrivning av svensk planering av världen.
248 Kort beskrivning av svensk planering av Sverige.
250 Kort beskrivning av systemet för mänskliga verksamheter.
251 Befolkningsstorlek per kommun, 2015
253 Gestaltad livsmiljö – en ny politik för arkitektur, form och design.

258 Ledare: Sverige mobiliserar – måste alla göra sitt
259 Corona avslöjar beroendet
260 Inget modernt samhälle kan tolerera massdöd
263 Regeringens krispaket löser inte småföretagens problem

266 Sida - Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete
272 Sveriges regering bör ha en planering för världens framtid och en planering för Sveriges framtid.

272 Systemet för mänskliga verksamheter. Med ministrar
277 Planeringen för Sverige gäller Sverige som helhet, 290 kommuner och 21 län och regioner för sjukvård m m.
278 Planeringen för världen gäller cirka 200 länder, många med delstater, t ex USA och Tyskland.

328 Särskilda utredningar på Sven Wimnells hemsida från och med 20 oktober 2003

345 -574 **Kapitel 4: Tidningsartiklar 15- 20 mars, mycket om coronaviruset och dess följder.**

570 **Statsminister Stefan Löfvens tal till nationen 22 mars 2020**

Kapitel 1: Världen från Big Bang till början på mars 2020

Världens befolkning i början på 1990-talet. **Enligt Familjens Nya Världsatlas från Bonniers Lexikon 1994.**

Världshistorien på nio sidor.
Sven Wimnell 1995

Delar från omr93c

Vårt Jordklot

Vårt universum bildades för cirka 13,8 miljarder år sedan genom big bang eller stora smällen. Jorden bildades för cirka 4,5 miljarder år sedan.

Jordklotets yta består av tunna plattor som flyter på ett glödande innanmäte. På många olika ställen finns vulkanner där kanaler från det inre av jorden då och då för upp glödande material som kan välla ut över marken och upp i luften. Plattorn är rörliga i förhållande till varandra och när de gnager mot varandra kan det uppstå jorbävningar. Sådana jordbävningar kan förekomma på havsbottnarna och ge upphov till mycket stora vågor, tsunami, som fortplantar sig på havsytorna och slår in över land med stor kraft och kan förstöra hela städer.

Jorden får ljus och värme och strålning av olika slag från solen. Jorden har ett magnetfält och allt dras till jordens medelpunkt. Haven upptar två tredjedelara av jordens yta, landytora tar en tredjedel. Över land och vatten finns luften och med land, vatten och luft bildas klimatet med temperaturer, vindar och vågor. Bränder i naturen uppstår lätt.

Liv på jorden uppstod för cirka 3,8 miljarder år sedan. Flercelliga organismer uppstod för cirka 1,2 miljarder år sedan. De första växterna och träden bildas för omkring 400 miljoner år sedan. De första dinosaurierna för 230 miljoner år sedan. De första primitiva däggdjuren för 200 miljoner år sedan.

För 65 miljoner är sedan föll en stor himlakropp ner på jorden i nuvarande Mexico och orsakade enorma skador över hela jorden. Dinosaurierna hade dominerat jorden under 65 miljoner år och utrotades. Små möss av något slag överlevde och från dem utvecklades alla de många däggdjuren som finns nu, bl a människorna.

De första apmänniskorna uppstod för cirka 7 miljoner år sedan. Det finns fossil av cirka 3 miljoner år gamla människoarter. Tidigaste fyndet av den nuvarande arten i världen, Homo Sapiens, är cirka 200 000 år gammal. En mer modern 50 000 år gammal har hittats i Australien, en 45 000 år gammal har hittats i Europa.

Världsbefolkningen.

För två miljoner år sedan levde i Afrika Homo habilis - den händiga människan - som började tillverka och använda redskap av sten och därmed inledde stenåldern. Frukt och grönsaker var den viktigaste födan.

När våra förfäder började äta kött regelbundet utvecklades för ca 1,5 miljoner år sedan en ny redskapskultur och samtidigt uppträdde en ny art, Homo erectus. Fynd av de två arterna har gjorts i trakterna öster om Viktoriasjön i Afrika och man menar att där blev människorna människor.

Tecken tyder på att Homos erectus för drygt en miljon år sedan började sprida sig, först till Asien och sedan till Europa.

Homo erectus levde kvar i ungefär en miljon år och efterträddes av Homo sapiens - den förståndiga - för ca 200 000 år sedan. Vår tids människa, Homo sapiens sapiens, uppträdde för ca 40 000 år sedan, och den spred sig över hela världen även till Australien som var bebodd för 20-30 000 år sedan och till Amerika via Berings sund. De amerikanska kontinenterna var befolkade för ca 12000 år sedan. Under årens lopp har de olika svarta, vita, gula och röda raserna utvecklats men alla av samma art.

Människorna började med jordbruk för cirka 10 000 år sedan och blev då bofasta. Hundar tämjdes för 16 000 år sedan och katter för10 000 år sedan, hästen 5000. Högkulturer uppstod för cirka 5000 år sedan i Egypten , Mesopotamien och i Indusdalen. För cirka 4000 år sedan i Kina och Mellanamerika. Skriftspråk skapades för cirka 5000 år sedan.

Till det levande hör bakterier som åtskilliga gånger under tidernas lopp orsakat epidemier med miljontals döda.

Tiden före skriftspråk brukar kallas förhistorisk tid och tiden med skriftspråk historisk tid. I världshistorien slutar forntiden omkring år 400 och i svensk historia 1060. Medeltiden slutar i båda fallen omkring år 1500, i svensk historia noga räknat 1521. Därefter följer nya tiden. Tidsgränserna för de tre epokerna sattes på 1700-talet.

Forntiden. Till omkring 400.

Den europeiska kulturen, som blivit hela västerlandets, och spritt sig också till österlandet, har sitt ursprung i kulturer kring östra delarna av Medelhavet, bl a i Grekland för ca 2500 år sedan, där den västerländska filosofin började på 500-talet f Kr.

Vid tiden för vår tideräknings början var romarna de dominerande med ett rike runt Medelhavet som var under expansion och på l00-talet sträckte sig långt upp i Mellaneuropa.

Kristendomen vann anhängare och påvedömet utvecklades till en stark världslig makt. De gamla romerska religionerna gick tillbaka, den romerske kejsaren Konstantin övergick till kristendomen och flyttade sitt residens från Rom till Konstantinopel år 330. Kort därefter, år 395, delades riket i Västrom och Östrom. Västrom föll i händerna på germanerna som kom norrifrån, och den siste västromerske kejsaren avsattes 476. Det stora romerska riket föll samman, och det är det som är gränsen för forntiden.

Medeltiden 400-1500.

Den mest intressanta utvecklingen under världshistoriens medeltid tilldrog sig i Europa, och började med ett starkt påvedöme i Sydeuropa och icke-kristna folk som under strider grupperade sig i Mellaneuropa i allt större och större riken. Påvedömet i Rom med den romersk-katolska läran bredde sedan ut sina läror norrut och ökade lnflytandet. I Östrom utvecklades den grekisk-ortodoxa läran utan större inflytande över Europas följande historia. På 600-talet utformade Muhammed den islamska läran, som bredde ut sig främst inom områdena öster och söder om Medelhavet.

Det östromerska riket bestod till 1453 då turkar kom in och tog makten.

Nya tiden. Från 1500.

Såsmåningom bröts påvedömets makt i de övre delarna av Europa av de världsliga furstarna, och lärorna ifrågasattes av bl a Luther, som 1517 började den s k reformationen. Åren kring 1500 innehöll många förändringar som gett anledning till att därifrån räkna en ny epok.

Påvedömet under medeltiden gjorde anspråk på att ha monopol på tolkning av livets alla gåtor och hade bl a en mycket bestämd uppfattning om människornas och jordens plats i universum : jorden var universums centrum och därikring rörde sig solen och himlarna. Denna uppfattning opponerade sig Copernicus (1473-1543) mot i en skrift 1543, han menade att solen stod i centrum.

Columbus upptäckte Amerika 1492 och andra seglade åt andra håll så att världen blev mycket större än förut. En viktig förändring innebar boktryckarkonsten, som började på 1440-talet och som gav nya möjligheter att sprida information.

Inom vetenskap och teknik gjordes framsteg, ett av de stor namnen därvidlag var Leonardo da Vinci (1452-1519). Den nuvarande Peterskyrkan i Rom kom till, kupolen blev klar 1590 under ledning av Michelangelo. Italienaren Machiavelli (1469-1527) framförde åsikter om hur furstarna borde utöva sin makt, i allmänhet och bl a med kraft gentemot kyrkan.

Religionsstridernas tid 1500-1648 och tiden 1648-1815 med bl a oinskränkt furstemakt.

Under nya tidens början skaffade sig Europeerna kolonier i förut okända delar av världen och på hemmaplan fortsatte striderna. Nya tiden fram till 1648, Westfaliska freden, brukar ses som religionsstridernas tidevarv. Under den här tiden bildades också s k nationalstater med starka furstar i ledningen. Sverige blev en stormakt och stod på höjden vid slutet av den här perioden. Tiden 1648 fram till 1789 med den franska revolutionen ses som den oinskränkta furstemaktens epok med bl a mäktiga franska kungar, Ludvig XIV, XV och XVI, som revolutionärerna opponerade mot. I kolonierna i Amerika uppstod också opposition och folk frigjorde sig från herrarna i Europa och bildade Amerikas Förenta Stater 1786. Under den oinskränkta furstemakten tid fanns i Europa stora riken som hade stora resurser och bekämpade varandra. l de striderna förlorade Sverige sin stormaktsställning 1718.

Den franska revolutionen 1789 var en revolution mot den hårda kungamakten och innebar bara början på vägen mot en större spridning av makten.

Napoleon var 20-årig löjtnant när revolutionen bröt ut, han skaffade sig makt, blev kejsare, ville erövra världen och satte hela Europa på krigsfot, men kämpades ned vid Waterloo och placerades oskadliggjord på St Helena i Atlanten 1815.

Efter hans krig samlades Europas mäktiga på kongressen i Wien l815 och ritade upp en ny politisk karta över Europa. Under napoleontidens slutskede var Sverige med mot Napoleon och utkämpade sitt senaste och förhoppningsvis sista krig. Vid Wien-kongressen fick Sverige huvudsakligen gränserna som finns idag.

Drivkrafter under den här perioden var bl a idéerna under den sk upplysningstiden då bl a Montesquieu (l689-1755) skrev om maktfördelning med en udd mot furstarnas starka makt, och Diderot samlade mänskligt vetande i "Encyklopedin" i 35 band 1751-1780.

Genombrottstid för demokrati och industri, 1815-1914.

I världshistorien är 1815 ett stort årtal. Som slutpunkt för den epok som började då kan man sätta 1914 då första världskriget började. Under de hundra åren bröt en demokrati med lika rösträtt för alla i stort sett igenom i några av de mest välutvecklade länderna, och industrier för varutillverkning i stor skala växte fram.

Världsbilden förändrades väsentligt när Darwin 1859 lade fram sin bok om arternas uppkomst, - en stöt mot de kyrkliga lärorna. Inom naturvetenskaperna gjordes viktiga upptäckter och en välutvecklad atomteori fanns innan första världskriget bröt ut. Mendel var pionjär inom ärftlighetsforskningen och gjorde viktiga rön, som dock föll i glömska och fick spridning först år 1900.

Överbefolkning ledde till uppkomsten av fattiga proletärer som Karl Marx intresserade sig för, 1847 författade han tillsammans med Engels ett kommunistiskt manifest. Första internationalen, en arbetarorganisation, bildades i London l864. Den andra bildades i Paris l889 med arbetarombud från 19 länder, bl a Sverige. Då ställdes som mål bl a 8-timmarsdag sex dagar i veckan, vilket blev lag i Sverige 30 år senare 1919, och man införde 1 maj som arbetarnas demonstrationsdag. Denna international upphörde 1914.

Den tredje, kommunistiska internationalen, Komintern, bildades 1919, ledd av Lenin.

I Amerikas Förenta Stater avskaffades slaveriet efter inbördeskrig 1861-1865.

År 1914 behärskade europeerna en stor del av världen utanför Europa, de hade kolonier eller härskade på annat sätt. Självständiga stater utanför Europa var huvudsakligen i Amerika USA, Mexiko och de flesta staterna som 1990 finns söder därom, i Afrika Etiopien och Liberia och i Asien Turkiet, Arabien, Persien och Afghanistan i Främre orienten och bortom Indus : Kina, Mongoliet, Japan, Siam och några småstater i Tibet.

Första världskriget 1914-1918 och mellankrigstiden 1918-1939.

Perioden 1914-1945 bildar en ny epok med första världskriget, mellankrigstiden och andra världskriget. Österrikes tronföljare mördades 1914 med ett skott i Sarajevo och det utlöste första världskriget 1914-1918, som ledde till stora förändringar av Europas karta. Kriget var en fortsättning på gamla maktstrider i Europa och slutade med nederlag för Tyskland.

I krigets spår ägde rum revolutioner i Tyskland och framför allt i Ryssland som förvandlades till Sovjetunionen. Ett antal nationalstater uppstod eller återuppstod. Finland, Estland, Lettland och Litauen blev självständiga stater. Polen, som varit uppdelat på grannländer, återuppstod. Tyskland förminskades. Tjeckoslovakien tog arv efter bl a det medeltida Böhmen. Rumänien förstorades. Serbien växte ut till Jugoslavien. Österrike-Ungern splittades. Det Ottomanska-Osmanska riket som existerat från 1300-talet och omfattat områden i Nordafrika, Mellanöstern och delar långt upp i Östeuropa splittades. En turkisk nationalstat bildades 1923 och av övriga delar bildades såsmåningom många skilda stater. Av Europas många monarkier återstod efter kriget och revolutionerna drygt ett dussin.

På initiativ av USA-presidenten Wilson tillkom 1919 Nationernas förbund, men hans eget land blev aldrig medlem och Sovjetunionen stod också utanför.

Spanien blev republik 1931 och sedan utbröt där inbördeskrig som slutade med att general Franco blev diktator. Italien underkuvade Etiopien 1936 under ledning av Mussolini som gjort sig till överste makthavare, diktator, i Italien. Japanerna ockuperade större delen av Kina 1937-1938. Stalin gjorde sig till diktator i Sovjetunionen.

I Tyskland uppträdde Adolf Hitler och bildade den nationalsocialistiska rörelsen. Han blev rikskansler 1933, statschef 1934 med titeln ”Führer und Reichskanzler” och gjorde sig till diktator. Han tog Österrike mm "under sitt beskydd", dvs ockuperade och anslöt till Tyskland.

Andra världskriget 1939-1945.

Brittiske premiärministern Chamberlain gjorde 1938 med Hitler en överenskommelse som skulle stoppa Hitlers framfart, och kom hem till London med ett papper som garanterade "fred i vår tid". Det blev dock en kort garantitid, hösten 1939 angrep tyskarna Polen och det andra världskriget kom igång. Det var till en början lokalt, men utvidgades våren 1941. Danmark och Norge ockuperades 9 april 1940 av tyskarna och Holland och Belgien den 10 maj. Frankrike var helt ockuperat i juni. Italien inträdde därefter på Tysklands sida.

I en tysk-rysk vänskapspakt 1939 "fick” ryssarna de baltiska länderna, och efter finsk-ryska vinterkriget 1939-40 måste Finland avstå Karelen. Vänskapen tog slut när tyskarna angrep Sovjetunionen 1941. I december det året anföll japanerna USA genom bombning av den amerikanska flottbasen Pearl Habor. Kriget fick därmed full styrka med Tyskland, Italien och Japan på den ena sidan och England, USA och Sovjetunionen på den andra. Krigshandlingar förekom huvudsakligen i Europa, Nordafrika och Ostasien. Sverige kunde hålla sig utanför kriget.

Det gick sämre och sämre för tyskarna och de allierade på andra sidan träffades i Jalta i februari 1945 och gjorde upp om krigsslutet och Europas framtid, det var brittiske premiärministern Churchill, amerikanske presidenten Roosevelt och Sovjetdiktatorn Stalin. Den 30 april 1945 var det tyska nederlaget nära och Hitler begick självmord i en bunker i Berlin. Kapitulation följde kort därefter. Men kriget pågick i Asien. För att få definitivt slut på det lät amerikanske presidenten hösten 1945 fälla två atombomber över Japan, som då kapitulerade. President var vid denna tid Truman, sedan Roosevelt avlidit i början av april. Mussolini avrättades av italienska partisaner.

Det andra världskriget har setts som som en kamp för demokratin mot Hitlers diktatur med "arier" som herrefolk och med en rasism som riktades isynnerhet mot judar med en strävan att utplåna dem helt.

Efterkrigstiden. Från 1945.

Den europeiska politiska kartan efter andra världskriget såg i stort sett ut som före kriget, men de baltiska staterna blev sovjetiska delstater, Polen flyttades västerut och Tyskland delades i öst och väst. Alla de östeuropeiska staterna förvandlades till s k folkrepubliker i rysk regi.

Som supermakter framstod efter kriget USA och Sovjetunionen. Vänskapen dem emellan under kriget övergick snart i fiendskap i ett "kallt krig", en "järnridå" drogs ned i Europa mellan öst och väst. Världspolitiken har under efterkrigstiden präglats av motsättningarna mellan USA och Västeuropa å den ena sidan och Sovjetunionen å den andra.

De krigshärjade delarna av världen återuppbyggdes. Kolonierna frigjorde sig vartefter och bildade en stor mängd nya stater, många i Afrika. De västeuropeiska staterna har blivit fredliga demokratier, även Spanien.

På 80-talet gjorde sig polackerna mer och mer fria från det sovjetiska inflytandet, och med början 1989 har fredliga revolutioner i Sovjetunionens s k satellitstater i Östeuropa ratat den sovjetiska kommunismen som havererat. Tysklands två delar har förenats 1990. I Sovjetunionen har kommunistpartiets partimonopol avskaffats och den sovjetiska s k kommandoekonomin avses bli ersatt av en marknadsekonomi mer av västeurpeiskt snitt.

Nationernas förbund havererade och kunde inte hindra andra världskriget. Som en efterföljare bildades vid krigsslutet Förenta Nationerna, FN. Organisationen har under efterkrigstiden medverkat till att dämpa många svåra konflikter länder emellan. Den medverkade till bildandet av staten Israel 1948 med avsikt att ge judarna det hemland de inte haft och saknat under långa tider. Judarna har dock inte varit nöjda med det land de fått och krävt mera, vilket orsakat strider i trakterna där hela efterkrigstiden, strider som äntligen kanske kan ta slut i och med en påbörjad fredsprocess mellan Israel och palestinierna 1995 och en palestinsk president 1996.

Nutid och framtid. 1995

1980-1988 pågick ett stort krig mellan Irak och Iran med stora förluster för båda men utan några tydliga praktiska resultat. Hösten 1990 invaderades Kuwait av Irak, vilket väckte protester världen över. En FN-allians med USA i spetsen slog i ett sexveckorskrig med all moderna krigsteknik tillbaka Irak, som ålades betala skadestånd och att förstöra vapen mm.

I Sydafrika har konservativa regimer länge förhindrat en demokratisering, men under 90-talet upphörde rasåtskillnadspolitiken och landet fick som president Nelson Mandela, representant för de svarta. I Afrika för övrigt finns många problem med krig och annat, bl a problem med virussjukdomar. I många delar av världen har demokratiseringssträvandena haft stora svårigheter, bl a i Syd-och Mellanamerika. I Sydostasien finns problem.

Atombomber och andra förfärliga krigsredskap har blivit så utvecklade att de kan förstöra möjligheterna till liv på jorden. Mänskligheten har hamnat i en fälla där människorna blir tvungna att samverka. Sedan Sovjetunionen upphört fr o m 1992 ansågs det dock att "det kalla kriget" upphört och att faran för atombomber minskat. I Jugoslavien har efter 1991 pågått ett inbördeskrig som äntligen resulterat i ett slags fred i slutet av 1995.

I Västeuropa har hela efterkrigstiden pågått en integrationsprocess som lett fram till Europeiska Unionen, EU, där Sverige trätt in 1 januari 1995. Unionen lider av "demokratisk underskott", dvs gamla demokratiska principer är satta ur spel, lagar utfärdas av ministrar och mycket bestäms i den av en byråkrati i Bryssel.

Trots motgångar har demokratins princip blivit ledstjärna världen över, men mycket återstår innan den helt slagit igenom i praktiken. Den sovjetiska komunismen avses bli ersatt av mer demokratiska former. Jämsides med demokratin löper jämlikheten. Den svåra uppgiften i framtiden tycks vara att förbättra demokratin och att förbättra jämlikheten. Förändringarna efter 1989, 200 år efter franska revolutionen 1789, ger löften om en bättre framtid, men kan också leda till försämringar om reaktionära krafter tar överhanden.

Afrikas och Asiens äldsta historia.

Den senaste istidens slut för ca 10 000 år sedan var en milstolpe i människornas historia. Då började man med jordbruk. För 10 000 år sedan odlades vete öster om Medelhavet, för 7000 år sedan hirs i Kina och för 6000 år sedan majs i Amerika. I samband med jordbruket började man också med djurhållning med djur både som föda och som dragare.

Människorna blev mer och mer bofasta och bildade samhällen med byar och städer. För ungefär 7000 år sedan ökade befolkningen kraftigt i vissa omraden, t ex i de första städerna, som kom till i fyra floddalar i Egypten, Mesopotamien, Indusdalen och i Kina. Vattnet i floderna utnyttjades för konstbevattning i jordbruket. Samhällena krävde administration och specialiserade yrken och där utvecklades samhällsklasser. Skiftspråk utvecklades, de första kända skrifterna är ca 5000 år gamla. Kunskaper om förhållanden före skriftspråken måste skaffas genom tolkningar av arkeologiska fynd. Som historisk tid brukar ses tider för vilka det finns skriftliga källor. Hiistorisk tid börjar alltså ca 3000 år f Kr.

De första högkulturerna uppstod i Egypten och Mesopotamien ca år 3000 f Kr, i Indien något senare, kanske ca 2500 f Kr och i Kina ca 1500-2000 f Kr. Årtalen är satta med hänsyn till

1. Tekniska och ekonomiska förändringar, framför allt inom jordbruket och transporterna, varigenom en större befoIkning delvis koncentrerad i icke livsmedelsproducerande städer, samt en intensivare handel blev möjlig. Även metallurgins utveckling, som fick inte minst maktpolitiska och militära korsekvenser.
2. Politiska och sociala förändringar, klasssamhällets framväxt och den centraliserade skatteindrivande statens utveckling på bekostnad av stammen och hövdingadömet.
3. En rad religiösa och kulturella omvandlingar, bland dem särskilt skrivkonsten.

I de nämnda trakterna utvecklade människorna sitt tekniska kunnande. Segel och hjul fanns upp. Textil och keramik kunde tillverkas. Man bearbetade metaller och tillverkade svärd och sköldar för att beväpna arméer som skulle skydda samhällena. Handeln utvecklades och de stora kulturområdena knöts samman av handelsvägSar, sorn också användes av arméerna med vars hjälp stora områden kunde läggas under centralt styre. Tankar om stora imperier utvecklades.

De första stora imperierna fanns i Mesopotamien men såsmåningom växte flera fram över hela jordklotet. De har under tidernas lopp avlöst varandra. Imperierna har växt och blomstrat tills de blivit för stora och svåra att administera och då fallit sönder.

Omkring år 1000 f Kr länkades högkulturerna kring Medelhavet och fram till Kina samman. Då fanns en handelsväg, den s k sidenvägen, i en slinga mellan Indien, Kina och Persien, som stod i förbindelse med Medelhavets trakter. Kring år noll sträckte sig ett smalt bälte av välden från Atlanten till Stilla havet. I detta bälte bedrevs handel och utbyttes ideer och teknik, bl a spreds de stora världsreligionerna. Det började med buddhismen och hinduismen och fortsatte med judendom, kristendom och islam.

På 300-talet e Kr började nomadfolk på Asiens stäpper anfalla de stora rikena och gjorde handelsvägarna osäkra. In i Europa kom bl a hunner som satte igång omflyttningar så att det romerska riket upplöstes och nya riken tog form.

Mongolerna i norra Asien var ett stort erövrarfolk och kineserna byggde den kinesiska muren som skydd mot dem. På 1200-talet trängde mongolfursten Djingiskan med 100 000 ryttare över den då l000-åriga kinesiska muren och erövrade Peking. Sedan forstsatte erövringarna. Hans son och sonson utsräckte riket så att det omfattade ett stort rike från Svarta havet till Stilla havet. Mongolerna vid den här tiden härjade också i Östeuropa.

Det stora mongolriket delades sedan. På 1300-talet framträdde en ny mongolisk erövrare, Timurlenk, som skapade ett stort rike m\ellan Medelhavet och Indien. Ett mongolbehärskat rike grundades på 1500-talet i Indien.

Europeernas kolonier och utomeuropeisk historia.

Den europeiska kulturen härstammar från de gamla kulturerna i Egypten- Främre orienten- Grekland- Rom och uppstod i kombination med dem och med kristendomen och kulturerna hos folken som kom norr- och österifrån. Den europeiska kulturen fr o m 400-talet har varit livskraftig, på gott och ont, och spred sig fr o m 1500-talet ut till de andra världsdelarna.

På 1200-talet fanns i Euopa ett begär efter indiska och kinesiska produkter och Marco Polo, son till en köpman i Venedig, gjorde resor i Kina mm och förde till Venedig hem kunskaper om Asien. Men handelsvägarna till Asien var i hög grad spärrade för europeerna p g a att Muhammedanerna då behärskade Nordafrika och Främre orienten.

För att kunna få varor från lndien och Kina, bl a siden, kom europeerna på att man kunde nå de länderna genom att segla runt Afrika eller segla västerut runt jorden, en del kände till att jorden var rund. Vasco da Gama seglade runt Afrika och nådde Indien 1498.

Columbus seglade västerut och upptäckte 1492 Amerika, som han trodde var Indien, och folken i Amerika blev kallade indianer. Öarna mellan Nord-och Sydamerika blev de Västindiska öarna.

Den första världsomseglingen startades av portugisen Magellan 1519 under spansk flagg, han seglade västerut söder om Sydamerika, skeppet kom sedan via de Östindiska öarna och Afrikas sydspets tillbaka till Spanien 1522.

När europeerna kom till Amerika hade befolkningen där levt isolerade från övriga världen. I Mellan-och Sydamerika uppstod högkulturer, bl a Mayakultur på 300-talet, Inkakultur på 1100-talet och Aztekerkult]ur på 1300-talet.

Européerna praktiskt taget erövrade Amerika på 1500-talet. Engelsmän och fransmän etablerade sig i Nordamerika och spanjorer och portugiser i Mellan- och Sydamerika. Amerika kristnades och blev västerländskt, men europeerna införde slavdrift med indianer och negrer.

Europeerna anlade vidare kolonier i Afrika, i större delan av Asien och i Australien. Kolonialmakterna har konkurrerat om kolonierna och under årens lopp har många konflikter om dem uppstått.

Vartefter har emellertid foIken i kolonierna frigjort sig från moderländerna. Om man undantar Amerika hade kolonierna sin största utbredning 1914 före första världskriget.

Nordamerikanerna gjorde sig fria och bildade Amerikas förenta stater genom en oavhängighetsförklaring 4 juli 1776. Folken i kolonierna i Sydamerika gjorde sig fria i början av 1800-talet och bildade de stater som finns än i dag. År 1914 bestod Amerika till största delen av självständiga stater, men i nordöstra Sydamerika hade britter, fransmän och nederländare några relativt små kolonier. Kanada var en brittisk koloni.

I Afrika fanns 1914 bara två självständiga stater, Eiopien och Liberia, resten var brittiska, franska, tyska, belgiska, portugisiska och spanska kolonier.

I Asien var de södra delarna till största delen brittiska, franska, amerikanska, nederländska, portugisiska och tyska kolonier. Australien och Nya Zeeland var brittiska. I norra Asien härskade ryssarna fram till Stilla havet.

Japanerna hade isolerat sig från yttervärlden, men USA tvingade dem 1854 att öppna några hamnar för handel. Med det trängde den europeiska kulturen in i Japan, som utvecklade sig till en aggresiv stat och som expanderade mot Korea, Kina och Ryssland. Japan blev en stormakt. Kina hade också isolerat sig men måste 1839-42 öppna hamnar för handel. Inre strider i Kina ledde till att kejsaren avsattes och landet blev en republik 1912. År 1914 var i Asien huvudsakligen Kina, Japan och Siam självständiga stater medan resten behärskades av europeerna.

Folken i kolonierna som fanns 1914 har till största delen gjort sig fria, huvudsakligen i olika omgångar efter andra världskriget.

Läget i världen. April 2005 (Från omr40y)

Mänskligheten har hållit på länge med att försöka förbättra världen. Stora tekniska framsteg har gjorts och förmågan att hantera mänskliga relationer har ökat, men inte så mycket som man kan önska. Krig och osämja mellan grupper av människor sätter en sorglig prägel på förhållandena i världen. Konflikten mellan Israel och palestinierna är ett exempel på höggradig oförmåga att hantera relationer.

Konflikterna tidigare i Sydafrika med apartheid höll på länge men fick såsmåningom en sorts upplösning. I Irak är det krig. I många delar av Afrika är förhållandena ohyggliga. I övriga Asien finns problem. Förhållandena mellan staterna i EU är inte problemfria. USA går inte i takt med den europeiska västvärlden.

Skillnader i religioner, levnadstraditioner, statssystem och ekonomiska resurser ger upphov till konflikter och nya konkurrensförhållanden. Nya industrier i tidigare tekniskt outvecklade länder kan med låga löner konkurrera ut västvärldens industrier med högre löner.

De största problemen i världen gäller relationer mellan människor och grupper och konsekvenser av människornas materiella aktiviteter, men det finns också problem som kommer av annat: jordbävningar, regn, vindar, värme, kyla, gaser, farliga djur, bakterier, sjukdomar od.

Jordbävnings-och flodvågskatatrofen i Sydostasien och skadorna efter den svåra stormen i Sydsverige har medfört långa resonemang om förbättringar av katastrof- och krisberedskapen, men alla kriser och allt annat elände som ständigt pågår behöver tas om hand varje dag.

Förbättringar av levnadsvilloren i världen kan ske genom att förbättra de mänskliga verksamheterna, bl a utbildningsverksamheterna och individernas inre verksamheter med tänkande om världens problem och vilja och förmåga att förbättra världen.

Befolkningen i miljoner i Världen och i Sverige inom parentes.

År		
-7000	10	
-3000	40-80	
0	160	
1000	360	
1650	545	(1,225 000)
1800	906	(2,347 303)
1900	1608	(5,136 441)
1920	1811	(5,904 489)
1930	2015	(6,142 191)
1940	2249	(6,371 432)
1950	2516	(7,041 829)
1960	3019	(7,497 967)
1970	3693	(8,081 229)
1980	4450	
1990	5248	U-länder 4040. I-länder 1209 (23%)
2000	6127	U-länder 4851. I-länder 1276 (21%)
2025	8177	U-länder 6780. I-länder 1397 (17%)

Europa med hela Sovjetunionen: år 1650: 100 miljoner. År 1990: 790. År 2025: 894.
Asien: år 1650: 330 miljoner. År 1990: 3057. År 2025: 4467.
Afrika: år 1650: 100 miljoner. År 1990: 645. År 2025: 1643.
Nordamerika: år 1650: 1 miljoner. År 1990: 275. År 2025: 347.
Mellan- och Sydamerika: år 1650: 12 miljoner. År 1990: 453. År 2025: 787.
Oceanien: år 1650: 2 miljoner. År 1990: 27. År 2025: 40.

Källor till tabellen: till år l000: Bonniers världshistoria del 20, 1987. 1650-1900: Sv. uppslagsbok,"Jorden",1956. 1920-1940: Statistisk årsbok för Sverige (SÅS) 1965. 1950-2025: SÅS 1990: 1990-2025 enligt FNs beräkningar. Sverige 1650: Sv.uppslagsbok ”Sverige”.
(Världsbefolkningen är 2005 cirka 6 miljarder personer)

Källor till de historiska avsnitten.

* Svensk uppslagsbok.
* Åke Holmberg:Vår världs historia. (Bl a kriterierna för de första högkulturerna).
* Bonniers världshistoria.
* Människoarter: Etnografiska museets bok Historien om människan.
* Sveriges historia: Söderlund / Tunberg: Svensk historia för gymnasiet.
* Historien senaste år: Dagens Nyheter.
* Framställningen här är gjord i slutet av 1995, det som sedan hänt är alltså inte med.

Sven Wimnell 17 sept 1997 + 1 februari 2015:
Filosofins historia. Bertrand Russel om västerlandets visdom.
http://wimnell.com/omr109b.pdf

Filosofins historia.
Bertrand Russel om västerlandets visdom.

Många har skrivit om filosofins historia och hur det blir beror av författarna. Bertrand Russel (1872-1970), välkänd engelsk filosof som isynnerhet behandlade matematikens logiska principer, som skrev populära böcker om filosofi, fysik mm och gjorde inlägg i samhällsfrågor av skilda slag och som fick nobelpriset i litteratur 1950 utkom 1959 med en bok ”Wisdom of the West”, som på ett intressant sätt ger en bild av filosofins historia. Boken har översatts till svenska av Anders Byttner och finns i en tryckning 1989, Forums förlag, ISBN 91-37-09595-1, med titeln ”Västerlandets visdom”. 320 sidor

I det följande citeras valda delar ur boken och citaten är valda så, att de avses ge en lättläst allmän bild av filosofins historia insatt i det allmänna kulturella skeendet. De olika filosofernas åsikter och läror citeras inte i detalj utan antyds mest bara. Citaten avses framför allt ge en bild av de olika epokerna i innehållsförteckningen.

Detta är resultatet av en förkortning av Russels text. En ytterligare nedkortning kan vara lämplig, men får ske vid ett senare tillfälle. Förkortningen gjord den 19 jan 1997. Stavfel o d rättade den 17 sept 1997.

Observera, att Russels bok utkom 1959 och att visdomens utveckling efter detta årtal (och några år dessförinnan) inte behandlas. Bl a Popper och hans verk finns inte med.

Sammanställningen 1 februari 2015 innehåller 126 sidor:

	sida
• Prolog	2
• Före Sokrates	3
• Aten	13
• Hellenismen	22
• Den äldsta kristendomen	30
• Skolastiken	37
• Den moderna filosofins uppkomst	51
• Den brittiska empirismen	74
• Upplysningen och romantiken	80
• Utilismen och efteråt	92
• Samtiden	108
• Epilog	123-126

17 sept 1997. Sven Wimnell

Februari 2015:
Boken handlar om filosofernas historia, inte maktens eller demokratins historia. För det behöver man komplettera med andra böcker. Boken har en undertitel:”Den västerländska filosofins historia mot social och politisk bakgrund.” Man behöver inte veta något om filosofi för att kunna läsa boken, men något om den sociala och politiska bakgrunden.

“Prolog

Vad sysslar filosofer med när de arbetar? Det är onekligen en besynnerlig fråga, och vi kan kanske försöka besvara den genom att först förklara vad de inte sysslar med. I den värld som omger oss finns det mycket som vi förstår ganska bra. Tag till exempel en ångmaskins sätt att arbeta. Detta faller inom mekanikens och termodynamikens område. Vi vet vidare en hel del om hur människokroppen är uppbyggd och fungerar. Detta är saker som anatomin och fysiologin undersöker. Eller tänk slutligen på stjärnornas rörelser, om vilka vi vet rätt mycket. Detta faller under rubriken astronomi. All sådan klart avgränsad kunskap tillhör en eller annan vetenskap.

Men alla dessa kunskapsområden gränsar till ett kringliggande område av det okända. När man kommer in på gränsområdena och bortom dem, övergår man från vetenskapens till det spekulativa tänkandets fält. Denna spekulativa verksamhet är ett slags kunskapande och detta, bland annat, är vad filosofin är. Såsom vi senare skall se, började samtliga vetenskapsgrenar som filosofiskt kunskapande i denna bemärkelse. Så snart som en vetenskap fått en solid grundval, arbetar den vidare mer eller mindre självständigt, utom då det gäller problem i gränsområden och metod frågor. Men kunskaparprocessen som sådan gör på sätt och vis inte några framsteg – den löper bara vidare med nya uppgifter.

Samtidigt måste vi göra åtskillnad mellan filosofin och andra slag av spekulation. I och för sig försöker filosofin varken lösa våra svårigheter eller frälsa våra själar. Den är, som grekerna uttryckte det, ett slags turistresa som man gör för dess egen skull. I princip är det alltså inte frågan om några dogmer eller riter eller heliga storheter av något slag, fastän enskilda filosofer naturligtvis kan råka vara envetna dogmatiker. Det finns ju två olika inställningar som man kan inta till det okända. Den ena är att godta uttalanden av personer som säger sig veta på grundval av böcker eller mysterier eller andra inspirationskällor. Den andra – den som intas av vetenskapen och filosofin – är att själv gå ut och se efter.

Slutligen kan vi lägga märke till ett egendomligt drag hos filosofin. Om någon frågar vad matematik är, kan vi ge honom en definition ur ordboken – låt oss säga vetenskapen om talen, för resonemangets skull. Så långt detta uttalande går är det obestridligt och dessutom lätt att förstå för den som frågar, även om han skulle vara okunnig i matematik. Definitioner kan på detta sätt ges på varje område där det finns en stomme av bestämda kunskaper. Men filosofin kan inte definieras på detta sätt. Varje definition inbjuder till motsägelse och är redan ett uttryck för en viss filosofisk inställning. Enda sättet att komma underfund med vad filosofi är, är att bedriva filosofi. Att visa hur människorna i det förgångna har gjort detta är huvudsyftet med denna bok. Det finns många frågor som tänkande människor ställer sig vid ett eller annat tillfälle men som vetenskapen inte är i stånd att besvara. De som försöker tänka själva vill inte heller utan vidare godta de svar som spåmän och siare har till hands. Det är filosofins uppgift att utforska dessa frågor, och ibland att skaffa dem ur världen. Sålunda kan vi känna oss frestade att ställa oss sådana frågor som vad livets mening är, om det nu överhuvudtaget har någon mening alls. Har världen något syfte, leder det historiska skeendets utveckling någonstans, eller är dessa frågor meningslösa?

Sedan har vi sådana problem som huruvida naturen verkligen styrs av lagar eller om det bara är vi som tror att det förhåller sig så, därför att vi gärna vill finna något slag av ordning bland tingen i vår värld.

Vidare har vi det allmänna spörsmålet huruvida världen är delad i två väsensskilda delar, ande och materia, och hur de i så fall hänger ihop inbördes.

Och vad skall vi säga om människan? Är hon bara ett dammkorn som hjälplöst krälar omkring på en liten och betydelselös planet, såsom astronomerna ser saken? Eller är hon, såsom kemisterna kanske anser, en hop kemikalier som blivit sammansatta på något listigt sätt? Eller är människan, när allt kommer omkring, vad hon förefaller Hamlet att vara: "Huru ädel i förnuft! Huru oändlig i förmögenheter!" Är människan kanske rentav allt detta på en gång?

Vid sidan härav finns det moraliska frågor om gott och ont. Finns det ett sätt att leva som är gott och ett annat som är ont, eller är det likgiltigt hur vi lever? Om det finns ett gott sätt att leva, vari består det och hur kan vi lära oss att leva så? Finns det något som vi kan kalla vishet, eller är det som tycks vara vishet bara tom dårskap?

Allt detta är förbryllande frågor. Man kan inte avgöra dem genom att utföra experiment i ett laboratorium, och människor med självständig läggning är ovilliga att falla tillbaka på vad som förkunnas av mångare i patentmediciner. För sådana människor tillhandahåller filosofins historia de svar som överhuvudtaget kan ges. Genom att studera detta svåra ämne får vi lära oss vad andra människor under andra tider har tänkt om dessa frågor. Och på det sättet börjar vi förstå dem bättre, ty deras sätt att angripa de filosofiska problemen är en viktig sida av deras livsstil. När allt kommer omkring kan detta kanske lära oss konsten att leva, fastän vårt vetande är ringa.”

”Epilog

Vi har kommit till slutet på vår historia. Den läsare som följt oss så långt kan fråga sig, vilken nytta han haft av den. Till honom måste vi rikta ett varningens ord. Om vartenda av de huvudämnen vi behandlat har hela bibliotek skrivits. Någon liten bråkdel av denna massa av material kan ha tagits med vid författandet av denna volym. Att läsa en enda bok, hur omfattande den än må vara, har ännu aldrig förvandlat läsaren till expert. Aldrig så mycket läsning kan faktiskt inte ensam öka vår förståelse för någonting. Vad som måste till förutom kunskapsförvärv är ett visst mått av intensiv eftertanke i de olika ämnen som sålunda insamlats. Detta är också en ursäkt för böcker om filosofins historia, när specialisterna har tillhandahållit så mycket mer detaljerade arbeten om varje särskild fråga som måste behandlas. För lekmannen, liksom förresten även för fackmannen, är det av betydelse att stundom luta sig tillbaka och försöka ta en överblick. Härför behöver han en sammanfattning som varken är för diger eller för detaljerad, och framför allt en som bearbetats av en enda hjärna. Vår framställning är inte encyklopedisk i bokstavlig mening. Ett visst urval har nödvändigtvis gjorts, både av män och idéer. På sin höjd kan man hoppas åstadkomma en skiss av de allmänna tendenserna. Det historiska materialet är på samma sätt strängt schematiskt och sammanpressat. Denna bok har inte syftat till att lära läsaren historia: i stället försöker den påminna honom om den då och då, så att den miljö i vilken de filosofiska uppfattningarna växt fram inte må glömmas. Samtidigt understryker den kontinuiteten i västerlandets kulturtraditioner från Greklands äldsta tid till vår egen tid.

Man kan fråga oss varför vi i en historia som denna inte bereder plats för vad som vanligen kallas österns visdom. Härpå kan flera svar ges. För det första har de bägge världarna utvecklats isolerade från

varandra, varför en sluten framställning av västerlandets tankeliv är tillåtlig. Dessutom är redan detta en tillräckligt förkrossande uppgift, och vi har valt att begränsa vår uppgift till det ämnet. Men det finns ett annat, mera tvingande skäl varför man kan göra detta, ty i vissa väsentliga avseenden skiljer sig västerlandets filosofiska tradition från österlänningarnas spekulationer. Det finns ingen annan kultur än den grekiska där en filosofisk strömning går hand i hand med en vetenskaplig tradition. Det är detta som ger grekernas försök dess säregna prägel; det är denna dubbla tradition som danat västerlandets kultur.

Det har en viss betydelse att ha detta speciella förhållande klart för sig. Att driva vetenskaplig forskning på ett visst område är inte detsamma som filosofi; men en av det filosofiska tänkandets källor finns inom vetenskapen. När vi tänker efter vad det i allmänhet betyder att vara vetenskaplig, sysslar vi med en filosofisk fråga. Studiet av den vetenskapliga metodens regler är ett filosofiskt studium. Ett av de eviga problem som tilldragit sig filosofernas uppmärksamhet är strävan att ge en framställning av hurudan världen är i sina allmänna drag. Men här måste vi vara noga med att göra en distinktion. Det är inte något lämpligt mål för filosofisk forskning att lämna en beskrivning av fakta, som vetenskapen gör. Underlåtenhet att respektera denna begränsning föranledde de systematiska idealisterna att stundom gå vilse. Vad filosofin kan ge oss är ett sätt att betrakta den empiriska forskningens resultat, en ram så att säga, där vi kan samla vetenskapens rön i något slags ordning. I den mån idealismen inte försökt göra mer än så, har den stannat inom sina rätta gränser. Samtidigt kan vi påpeka, att om vi tar itu med vetenskaplig forskning, har vi redan lagt oss till med något slags filosofisk världsåskådning, ty vad vi kallar sunda förnuftets vanliga inställning är faktiskt en härva av allmänna, outtalade antaganden om tingens natur. Att ha fäst uppmärksamheten på detta är kanske den kritiska filosofins främsta förtjänst. Det är i varje fall inte onödigt att erinra om att vetenskapliga teorier syftar till att säga någonting som är sant om världen, vilka nyttiga handlingar de nu kan sätta oss i stånd att utföra. Detta glöms stundom bort av dem som i teorier bara ser abstrakta formella system, precis som de glömmer att tal används att räkna med.

Den värld som är forskningens föremål har inte vi gjort. Vi lyckas visserligen åstadkomma egna misstag och illusioner och finner det ofta svårt att upptäcka att vi har fel. Men det är inte den glädje eller den tröst som en viss tro ger oss som gör den sann. En människa skulle kunna tro sig ha obegränsade ekonomiska resurser, därför att den uppfattningen ger henne tillfredsställelse. Det finns faktiskt folk som anlägger den synen, men bankdirektörer och domstolar är i allmänhet inte benägna att dela deras åsikt. Forskningens rön är stundom felaktiga, men det gör dem inte subjektiva. Det kan med en viss rätt göras gällande, att villfarelse kräver någon som råkar ut för den. Naturen själv kan inte ta fel, eftersom den inte fäller några omdömen. Det är människorna som begår misstag, när de formulerar satser. Ett motiv för pragmatiska teorier kommer kanske härav, ty om villfarelse är något subjektivt i den betydelsen att den är bunden vid någon som råkar ut för den och det ej heller finns någon garanti mot misstag, skulle man kunna tycka, att vi alltid är instängda inom våra egna subjektiva uppfattningar. Men detta är alldeles fel. Det är en sak att säga att misstag alltid kommer att insmyga sig, men en helt annan att hävda att vi aldrig har rätt. Om jag säger om något att det är så, när det faktiskt är så, ingår ingenting subjektivt i ett sådant omdöme. På samma sätt med villfarelse: om jag har fel, så är det faktum att jag har fel ett faktum om världen. Det är av vikt att framhålla den opartiska forskningens objektiva karaktär och den självständiga prägeln hos de sanningar den söker. De som påstår att sanningen är något subjektivt,

som låter sig knådas, märker inte att forskning är omöjlig enligt denna uppfattning. Dessutom tar de fel när de tror att en forskare inte kan följa sin nyfikenhet alldeles oberoende av om hans upptäckter är lönande eller nyttiga. Ingen förnekar att mycken forskning inte är av detta slag, men en del är det. Vetenskapens historia kan inte förklaras med hjälp av pragmatiska begrepp. Respekten för objektiv sanning är ägnad att verka som broms på de illusioner om obegränsad makt som uppstår ur den subjektivistiska felsynen.

Detta leder oss till den filosofiska spekulationens andra källsprång. Hittills har vi bara talat om vetenskapen och de allmänna principerna för dess arbete, som är föremål för filosofiskt studium. Men människan som samhällsvarelse är inte bara intresserad av att förstå världen: en av hennes uppgifter är att handla inom den.

Den vetenskapliga sidan gäller medlen, här är det frågan om målen. Det är främst på grund av sin sociala natur som människan står inför etiska problem. Vetenskapen kan säga henne hur vissa mål bäst skall nås. Vad den inte kan säga är att hon bör följa ett visst mål hellre än ett annat.

Vi har sett ett stort antal olika försök att lösa det etiska problemet. Hos Platon sammanvävs till slut det etiska och det vetenskapliga. Det goda identifieras med kunskap. Det vore trösterikt om det förhölle sig så, men olyckligtvis är Platons åsikter alldeles för optimistiska. De som vet mest kan stundom bruka denna kunskap för onda syften. Och i varje fall – hur mycket man än vet, löser det inte av sig självt problemet vad som bör göras.

Detta är alltså det allmänna problemet om förnuftet och viljan. Om man avvisar uppfattningen att de två på tillräckligt lång sikt sammanfaller, måste man som Occam medge att de är oberoende. Detta innebär naturligtvis inte att de saknar varje samband. Förnuftet kan tjäna som kontroll och vägledare för viljan och lidelserna och gör det också. Men strängt taget är det viljan som väljer målen.

En följd härav är att vi inte kan ge vetenskapliga motiveringar för de mål vi följer eller för de etiska principer vi omfattar. Vi kan börja resonera först om vi från begynnelsen godtar någon etisk premiss. Man skulle sålunda kunna ta för givet att ens handlingar bör vara sådana att de bevarar det samhälle i vilket man lever, eller kanske det kan sägas att ens handlingar bör främja en viss omdaning av samhällssystemet. Vilken den etiska premissen än är, är det möjligt att på denna grundval lägga fram skäl för att visa att den ena eller andra handlingslinjen bör följas. Det väsentliga är att observera, att utan en premiss som innehåller ett ’bör’ kan vi inte dra en slutsats som säger oss vad som bör göras.

Nu skiljer sig de etiska kraven tydligen hos olika människor, och det är en banal sanning att folk ofta är oense i sådana ting. Då uppstår frågan huruvida det är möjligt att finna en etisk princip som har ett visst mått av allmängiltighet. Detta förutsätter i varje fall att kravets godtagbarhet inte skall vara beroende av vilken person som framställer det. Härav sluter vi, att om det finns etiska principer av allmän räckvidd, måste de gälla för det mänskliga samhället i allmänhet. Detta är inte liktydigt med att alla människor är jämlikar i alla avseenden. Det skulle ju vara dåraktigt att påstå att de är det, eftersom de faktiskt inte är det. Människor skiljer sig i intelligens och färdigheter och på många andra sätt, men i den mån man fäller etiska omdömen duger det inte att begränsa dem till en särskild grupp. Om det till exempel anses att man bör handla hederligt så beror detta inte av de människors storlek, utseende eller hudfärg med vilka man har att göra. I denna

mening ger det etiska problemet alltså upphov till föreställningen om människornas broderskap. Det är en åsikt som först uttryckligen framläggs i stoicismens etiska läror men som senare hittade vägen till kristendomen.

Flertalet av de principer som främjar ett civiliserat liv är av detta etiska slag. Inga vetenskapliga skäl kan ges som visar varför det är orätt att utsätta medmänniskor för meningslös grymhet. Jag tycker att det är orätt, och jag föreställer mig att denna åsikt delas ganska allmänt. Men jag är inte säker på att jag kan ge goda skäl för uppfattningen att grymhet är något ont. Det är svåra frågor, som det tar tid att avgöra; kanske en lösning med tiden kan hittas. Men till dess kan det finnas skäl att uppmana dem som har motsatt uppfattning att fråga sig, om deras egna åsikter i dessa ting verkligen är oberoende av att de själva hyllar dem. Då kanske det visar sig, att vad som ser ut som en allmän etisk princip bara betyder att de ber för sin sjuka mor.

Jag har tidigare sagt, att ehuru en äkta etisk princip inte tar hänsyn till person, betyder detta inte alls att alla människor är jämlikar. Ett avseende i vilket det finns uppenbara skillnader är i fråga om kunskaper. Jag menar inte bara rent vetande, utan genomtänkt kunskap. Vi har sett att den sokratiska åskådningen är benägen att identifiera kunskapen med det goda, och vi har kritiserat denna teori som alltför rationalistisk. Här finns emellertid en viktig punkt som inte får förbises. Sokrates erkänner utan vidare att summan av vad en människa vet är försvinnande liten. Vad som till slut är viktigare är att man strävar efter kunskap. Det är den opartiska forskningen som är det goda. Detta är en etisk princip som härstammar från Pythagoras. Att eftersträva en kunskap som erkänns vara oberoende av sökaren – detta har sedan Thales tid varit den etiska drivkraften bakom de vetenskapliga strävandena. Detta lämnar naturligtvis det etiska problem oberört som uppstår på grund av tänkbart bruk och missbruk av uppfinningar. Men ehuru detta problem måste lösas, ökar det inte vår förståelse för problemen, om vi blandar ihop dessa helt skilda och fristående frågor.

Forskaren står sålunda inför en dubbel uppgift. Å ena sidan är det hans sak att efter måttet av sina krafter fullfölja sin forsknings oberoende mål. Han måste göra detta utan hänsyn till om hans rön kommer att trösta eller oroa. Precis som etiska principer inte tar hänsyn till person, behöver forskningens resultat inte respektera våra känslor. A andra sidan har vi problemet att utnyttja upptäckterna på ett i etisk mening gott sätt.

Återstår frågan hur vi skall tolka den etiska principen att det är något gott att söka sanningen; ty uppenbarligen är vi inte alla utrustade med förmåga att ägna oss åt vetenskaplig forskning. Inte heller är det möjligt att vid alla tillfällen avstå från att ta ståndpunkt. Människor måste handla lika väl som tänka. Men det finns en sak som varje människa kan göra, och det är att medge andra friheten att inte ta ståndpunkt till saker som hon själv kanske inte vill dra i tvivelsmål. Detta visar för övrigt hur bedrivandet av opartisk forskning sammanhänger med friheten, som också räknas som ett gott. Tolerans är nödvändig i ett samhälle där forskningen skall blomstra. Yttrande- och tankefrihet är de stora främjarna av ett fritt samhälle, där det är möjligt för forskaren att låta sanningen leda honom vart den vill. Så långt kan envar bidra till det goda som här står på spel. Det betyder inte att vi alla skall ha samma åsikter om allt, men det garanterar att ingen väg spärras genom konstlade hinder. För människan är det oreflekterade livet faktiskt inte värt att leva.”

I skuggan av framtiden. Modernitetens idéhistoria av Sven-Eric Liedman.

Sven Wimnell 000524: Ett referat av Sven-Eric Liedmans bok
I skuggan av framtiden. Modernitetens idéhistoria.
Del från omr109.html

"Filosofins historia, som den skrivits av t ex Bertrand Russel, innehåller tankar från begynnelsen och rymmer tankar av många olika slag som inte alltid är till nytta för människorna i dag.

Sven-Eric Liedman, professor i idé-och lärdomshistoria vid Göteborgs universitet, har skrivit en bok, ”I skuggan av framtiden. Modernitetens idéhistoria”, (Bonniers 1997, 598 sidor) där han koncentrerar sig på aktuella idéer som kan väntas bli av betydelse för utvecklingen i framtiden. Boken vänder sig till allmänheten, men är också tänkt som lärobok vid universitet och högskolor.

Boken är skriven i perioden närmast efter Sovjetunionens fall, under de år då Internet tycktes göra hela världen tillgänglig och en ständigt växande finansmarknad höll allt och alla i sitt grepp. "

Författaren skriver i förordet bl a:
”Boken är tänkt som en helhet men är inte uppbyggd som historiska framställningar brukar vara. Uppbyggnaden är mer tematisk än kronologisk; kronologin finns i de enskilda kapitlen, och genom boken finns också en viss, om än inte konsekvent, rörelse framåt i tiden. I de första kapitlen befinner sig 1500- och 1600-talen i fokus; i de fyra eller fem sista är det snarare 1800- och 1900-talen. Den som har svårt för en historisk framställning som inte konsekvent följer tidslinjen kan välja att se detta som en rad nära sammanhängande studier. Bokens uppbyggnad är lättfattlig men ändå okonventionell.

Efter inledningen kommer en första del där enkla, allestädes närvarande idéer om tiden, rummet och människan behandlas. Den andra delen, bokens självklara centrum och tyngdpunkt, behandlar de stora, idehistoriskt väsentliga institutionerna: skolan först, religionen och politiken sist. Bortsett från skolan har institutionerna parvis kopplatssamman med varandra för att locka fram andra perspektiv än de vanliga. Vetenskapen har konfronterats med moralen, konsten med tekniken, religionen med politiken. Det är inte min tanke att dessa kombinationer skulle vara riktigare än andra; däremot vill jag hävda att de är fruktbara. - De avslutande kapitlen är kortare. Där får bland annat europeernas möten med den del av världen som inte är västerlandet en bara alltför summarisk behandling.

Boken igenom arbetar jag med exempel som skall vara belysande för större sammanhang. I vissa kapitel är exemplen få och föremål för en utförlig framställning, i andra fler och mer sparsamt utredda. Jag inbillar mig inte att jag har tagit upp allt det viktigaste med mina exempel. Däremot hoppas jag att dessa skall vara talande.

Titeln har jag hämtat från kyrkofadern Augustinus, som för 1600 år sedan förklarade att historien utspelas i skuggan av framtiden. Yttrandet härstammar från den tid då ordet ’modern’ började användas men passar förunderligt väl in på vår modernitet, alltså de senaste århundradenas utveckling. Vad som än sker, får det sin glans - hoppfull eller hotfull - av det som kan förväntas komma därefter och som alltid förefaller mer, större, bättre eller värre.

Boken har underrubriken ’modernitetens idehistoria’. ’Modernitet’, alltså, och inte ’det moderna’. Orden är synonyma, men ’det moderna’ är otympligare på svenska och låter direkt tölpaktigt i genitiv. Båda skiljer sig från ’modernism’, som har en snävare innebörd och främst åsyftar konstarternas utveckling från kanske romantiken, kanske Charles Baudelaire och framåt. Moderniteten innefattar däremot förändringens alla aspekter.

Alla sammansättningar med ’modern’ har en besvärande men ofrånkomlig dubbeltydighet. Modernt är å ena sidan det som hände senast och det som just är i svang. Å andra sidan finns det vissa egenskaper som vi ser som moderna oavsett om de framträder på 1770-talet eller 1800-talet. Det kan vara rationalitet, skepsis eller individualism. I den senare innebörden är steget kort från modernitet till upplysning, och det förefaller lämpligt att där just tala om upplysning. Upplysningstiden är i historieböckerna beteckningen på en epok då pregnanta föreställningar om förnuftets, toleransens och den individuella frihetens välsignelser kom till uttryck. Dessa föreställningar har överlevt 1700-talet och ingår i vad som kallats och här också kommer att kallas upplysningsprojektet.

Upplysningsprojektet står i centrum för framställningen. Därmed är också postmodernismens kritik och frågor viktiga. Det är inte min avsikt att slita kontroversen mellan upplysningens och modernitetens talesmän och postmodernisterna. Däremot har jag velat ge diskussionenen både rikare och tillförlitligare historisk bakgrund än som brukar vara fallet. Dessutom har jag på vissa punkter tyckt mig komma till ett slags resultat.”

”Inledning.

’EN DAG KOMMER det ögonblick då solen bara lyser över fria människor som inte känns vid någon annan herre än sitt eget förnuft ...’

Så börjar det berömda sista kapitlet i fransmannen Jean Antoine de Condorcets bok om människans framsteg. I de tidigare kapitlen har han skildrat hur mänskligheten långsamt tagit sig upp ur okunnighetens, hjälplöshetens och fördomarnas barbari och till sist nått den höjd som det sena 1700-talet representerar. Nu blickar han mot framtiden. Han ser framför sig en underbar värld. Allt det han avskyr har försvunnit: religionen med sina präster, tyrannerna med sina lakejer. Slaveri och förtryck har utplånats från jordens yta.

Jämlikhet råder. Alla lever ett längre, rikare och friskare liv än tidigare. Kunskapen blomstrar. Tekniken gör livet lätt och behagligt. Konsten binds inte längre av klassiska mönster utan tillåter sig en större variationsrikedom. Samhället fungerar friktionsfritt. Kunskapen om hur man bör bete sig för att undvika konflikter och uppnå resultat som gynnar alla finns nämligen nedlagd i lagarna och spridd bland medborgarna.

Kort sagt, i Condorcets ögon är det en lycklig, en frigjord värld. Men Condorcet skrev sin bok under svåra omständigheter. Det var år 1793, då franska revolutionen nått sin kulmen. Han hade tidigare spelat en framträdande roll i revolutionen. Han hade utmärkt sig för sina radikala ideer om jämlikhet mellan alla människor, oavsett inte bara börd utan också kön och ras. Men nu hade Robespierre och hans jakobiner fått överhanden i kampen om makten, och de räknade tveklöst Condorcet till sina motståndare. Hans enda chans var att hålla sig undan, gömd i ett litet rum mitt inne i Paris. Medan han skrev sin bok om framstegen i det förflutna och framtiden brände marken under

hans fötter. Han var nätt och jämnt färdig med vad han kallade en ’skiss’ när hans ställning blev ohållbar och han lämnade sitt gömställe för att försöka ta sig ur Paris och finna bättre skydd på annan plats. Strax utanför Paris avslöjades han av den överallt förekommande polisen och häktades omedelbart. Han dog i häktet, troligen därför att han inte orkade med strapatserna under flykten och sinnesrörelsen vid häktningen. Han var redan en åldrad man men efter nutida mått inte gammal, drygt femtio år.

Året efter hans död vände vinden. Condorcet rehabiliterades och 1795 kunde hans bok komma ut... Den har funnit ständigt nya läsare under de två hundra år som gått sedan dess, läsare som reagerat med hänförelse, häpnad eller motvilja. Få har förblivit likgiltiga inför den.

I dag väcker Condorcets bok intresse främst som ett oöverträffat exempel på den typ av framstegstänkande som vi förknippar med 1700-talets franska upplysning. Condorcet var i alla avseenden en storartad representant för denna strömning, en ledande matematiker i sin samtid med sannolikhetskalkylen som specialitet men också en djärv samhällstänkare. Under åtskilliga år var han sekreterare i den mäktiga franska vetenskapsakademin, och mot slutet av sitt liv gjorde omständigheterna i form av franska revolutionen honom till en principfast och okorrumperad politiker.

Condorcet säger ingenting om hur avlägsen den framtid kan tänkas vara som han beskriver i sin bok. På sista sidan ställer han denna kommande tidsålder i motsats till den situation i vilken han själv befinner sig. Tanken på den ljusa framtiden ger frihetsvännen ’en fristad där minnet av hans förföljare inte jagar honom’ och där ’han glömmer den människa som plågas och korrumperas av girighet, skräck och avundsjuka’....

Den mänsklighetens historia som han tecknat i bokens tidigare kapitel är ämnad att visa att människan med sitt förnuft har de nödvändiga medlen för att bygga sig en lycklig värld. Hindren är också många - ’girighet, skräck och avundsjuka’ är bara några av dem. Men den framstegsprocess varom historien berättar kommer bara tillfälligt att kunna hejdas.”...

Sid 47: ”En utforskning av upplysningsprojektet och dess öden, dess metamorfoser, de olika motstånd det mött och dess förankring i olika typer av samhällen är, enligt min mening, det idé- och väl också filosofihistoriskt bästa sättet att närma sig hela frågan om modernite-ten.

Upplysningsprojektets grundläggande problem - förhållandet mellan den moderna utveckling som visat sig basal och den som är variabel - är temat för denna bok...

Upplysningsprojektet, alltså föreningen av mänsklig frihet och lycka med en vetenskaplig, teknisk och ekonomisk framstegsprocess, är i sig en idé, alltså något som människor kan skriva, säga eller tänka. Det är inte redan en praktik men förbundet med ett oändligt antal praktiker, där inte sällan den ena kan motverka den andra. Det är inte heller knutet till en bestämd samhällelig miljö, även om det har uppstått under mycket bestämda, konkreta förhållanden. Från dessa förhållan-den, typiska för det tidiga 1600-talets England, Frankrike och Neder-länderna, har det kunnat slå rot i många olika miljöer för att inemot år 2000 vara spritt över större delen av jordklotet.”

Första delen, kapitel 1-4 : I var mans huvud.
Kapitel 1. Klockan.
Kapitel 2. Rummet.
Kapitel 3: Tiden.
Kapitel 4. Människan.

Andra delen, kapitel 5-8: Institutionerna.

Kapitel 5. Lära för livet. Här behandlas skolans och utbildningens institutioner. Där står bl a på **sid 214**:

”Förnyarnas ståndpunkt kan, renodlad, formuleras så: Skolan skall inte bara anpassa eleven till det samhälle som hon eller han skall gå ut i efter avslutade studier. Den skall ge beredskap för en då redan förändrad värld och inte minst tillhandahålla redskap för att påverka denna förändringsprocess.

Skolan framstår för många till och med som det mäktigaste redskapet för att förändra samhället i önskvärd riktning. Det är framförallt den politiska reformismens ståndpunkt. Om revolutioner är riskabla och leder till kaos och oönskade konsekvenser, förefaller den bästa vägen att skapa en bättre värld vara att påverka den unga, ännu formbara generationen, så att den omsider skall stå redo att bygga det nya samhället. De redan vuxna har vuxit samman med en existerande värld vars vanor de gjort till sina. Barn är däremot formbara.”...

Sid 254: ”I en utbildning som sträcker sig över lång tid hålls de som inte kan få arbete i verksamhet, och dessutom ser de ut att vara på väg mot ett framtida yrke som inte finns. Slagordet om ’det livslånga lärandet’, så tilltalande i sig, kan också tolkas i den riktningen. Det ser bättre ut i statistiken med många studenter än med många arbetslösa.

Dessa anmärkningar kan i och för sig vara riktiga. Men det hindrar inte att kunskap och kunskapssökande kan vara värden som gör livet rikare. Den politiska retoriken, likartad i de flesta länder i dag, brukar innehålla hyllningar till kunskapen i allmänhet och vetenskapen i synnerhet. Det är vetandet som skall ge lösningen på de kriser som avindustrialiseringen har i sitt släptåg. Framför allt är det ett hårt vetande politikerna har i åtanke: elektroniken med datorerna, biotekniken med sin betydelse för den lukrativa läkemedelsindustrin och kanske också något tredje, något som man ännu inte riktigt kan definiera men som utgör den konsekventa följden av den fortgående teknisk-vetenskapliga utvecklingen.

Men i denna, inte sällan lätt desperata, hyllning till forskningen inmänger sig också en uppfattning om värdet av vetande över huvud taget. Begreppen som politiker och samhällsdebattörer använder sig av är ofta otydliga och gör inte skillnad på kunskapens betydelse för välbefinnandet i ett land eller en region och dess värde för den som själv besitter den. Själva denna vaghet är signifikativ och typisk för debatten om skola och utbildning.

Här måste vi bli kvitt vagheten och skilja mellan:

1. Kunskap av värde för ekonomin i vidaste mening, inklusive produktivitet, konkurrenskraft, profit och produktiv sysselsättning;

2. kunskap av värde för det politiska systemet, närmare bestämt demokratin. För en levande demokratisk kultur krävs insiktsfulla och fördomsfria medborgare, insatta i ett vitt spektrum av politiska frågor; och

3. kunskap av värde för den enskilde. - Kunskaper, och i synnerhet

sammanhangsskapande kunskaper, gör livet rikare. Den som har en god kännedom om växt- och djurarter upplever en blomsteräng som bokstavligen mer meningsfull än den okunnige. Ett musikstycke öppnar sig bäst för den som kan identifiera dess struktur och placera dess särart i ett större, musikaliskt och historiskt sammanhang. Den teknikkunnige står närmare sin dator än knapptryckaren.

Den tredje betydelsen formuleras ofta som kunskapen som ett värde i sig. Det är ett uttryck med djup förankring i filosofihistorien men likväl vilseledande. Det är inte kunskapen som sådan som är på tal utan dess förmåga att göra tillvaron värdefullare för sin bärare.

Distinktionen mellan studier som syftar till större individuell insikt och studier som indirekt ger externa effekter går tillbaka till antiken.

Åtskillnaden mellan ekonomiskt värde och politiskt är däremot modern, och slitningen mellan alla tre, märkbar både i de stora moderna pedagogiska teoretikernas arbeten och i de senaste århundradenas ändlösa reformverksamhet, kan ses som konstitutiv för de senaste tre århundradenas utveckling i Europa och, efter hand, i allt större delar av världen. (Det finns också en fjärde kunskapsanvändning, nämligen insikter i religiösa ting för ett bättre liv efter döden. Kort sagt: katekesen eller någon dess motsvarighet är nödvändig för den eviga saligheten. Det finns sådana idéer som propageras än i dag. Men vi lämnar dem för enkelhets skull utanför räkningen.)...

De flesta människor måste tyvärr förr eller senare lämna skolan och söka sin bärgning i världen utanför. De redskap skolan givit dem, vare sig det är elementarskolan, gymnasiet eller universitetet, skall vara nog för att de skall kunna göra sig hemmastadda och behjälpliga i sina olika sysslor.”...

Kapitel 6. Det sanna och det goda. Här behandlas vetenskapens och moralens institutioner. Här behandlas begrepp, bl a: praktisk, praxis, handling, teknik, praktisk filosofi, teoretisk filosofi, vetenskap, forskning, filosofi, historia, experiment, naturvetenskap, moral, etik, socialvetenkskap, politik, ideologi. De vetenskapliga institutionernas metoder och strider o d beskrivs. Ett långt avsnitt om etik finns. I ett avsnitt om specialisering och integration behandlas bl a klassifikationer av specialiteter och hopslagning av specialiteter.

Sid 288-291 om etikens institutioner:
”Det kan förefalla egendomligt att tala om institutionen etik. Det kommer likväl att göras här och jag tror med goda skäl. Varje samhälle håller sig med en uppsättning normer, vissa reglerade i lagar och förordningar, andra - de flesta - spontant utvecklade och mer eller mindre skiftande mellan grupper, klasser, kön och regioner. Samhället kan inte hålla sig stabilt och den enskilde inte känna elementär trygghet utan bestämda föreställningar om hur den ene eller andre kommer att reagera och handla i en viss situation. Varje människa utsätts alltifrån barndomen för en ström av uppmaningar om önskvärt beteende och goda värderingar.

Institutionen etik är summan av alla instanser som på så sätt söker påverka oss och i vissa fall också föreskriver oss att göra på ett eller annat sätt. Etiken är en institution därför att den verkar konserverande och stabiliserande. Men den saknar den enhetlighet som institutionen vetenskap trots sina variationer utvecklat. Man kan inte tala om en etikens front som man talar om en forskningsfront. Det finns inte en internationell standardisering av etiken som det finns av stora delar av vetenskapen. FN:s deklarationer om de mänskliga rättigheterna är ett försök att upprätta en överallt giltig moral- och rättskodex på ett begränsat men centralt område och är inte utan betydelse; men den har

inte samma normerande inflytande som den vetenskapliga normalstandarden, fastän den senare är oreglerad och bara indirekt kan avläsas i handböcker, encyklopedier och som den vanligtvis stumma bakgrunden till forskningsrapporter och artiklar.

Institutionen etik är lös, föränderlig, mångskiftande och full av inre motsättningar. Att verkligen kartlägga den i ett bestämt samhälle vid en bestämd tidpunkt skulle innebära ett enormt arbete. Här blir det fråga om några antydningar. Avsikten med skissen är att sedan kunna blottlägga några avsnitt där vetenskap och etik möts i det moderna samhället.

De etiska instanser som en människa konfronteras med kan liknas vid ett antal koncentriska cirklar, allt vidare i omfattning. Den närmasteär familjen eller dess substitut i form av uppfostrare, nära vänner eller arbetskamrater. Därnäst följer skolan som för den vuxne vanligtvis ersätts av arbetsplatsen med dess chefer och övervakare.

Intresseorganisationen och det politiska partiet har åtminstone för vissa människor och i vissa sammanhang en viktig normfunktion. Religiösa instanser av olika slag, kyrkor, samfund ellcr cnstaka religiösa auktoriteter spelar traditionellt sett och på många håll fortfarande en avgörande roll som normgivare. En uppåtstigande makt även på detta område är massmedierna, som till allt annat brukar lägga ut rättesnören för sin publik. Rättssystemet med sina lagar och domstolar och straff är i varje ordnat samhälle en mäktig etisk instans; militärmakten har en gång varit det, är det på sina håll fortfarande och blir det överallt i krigstid. Över alla dessa maktenheter tronar sedan några århundraden den abstrakta staten med sitt våldsmonopol och sin makt att förbjuda vissa handlingar och föreskriva andra. Bortom staten finns internationella domstolar och lösare eller fastare förbund av stater, vilkas budord framför allt indirekt når den enskilde. Mäktiga stater kan också fungera som ett slags etiska övervakare, som USA inom sin maktsfär och Sovjetunionen, så länge den fanns, inom sin. Mäktiga transnationella företag kan ha liknande betydelse, och deras inflytande är snabbt växande.

Detta intrikata nätverk av instanser med sin brokiga uppsättning moraliska rekommendationer och rättsliga påbud - där moralen säger vad man bör göra, rätten vad man inte får göra - väcker viktiga frågor: Hur motiveras normerna ? Varifrån hämtar de enligt sina sagesmän och sageskvinnor sin kraft och giltighet ?

Det finns ett begränsat antal svar på dessa frågor. De behöver inte utesluta varandra utan kan stundtals kombineras med varandra. Man kan hänvisa till traditionen: så har det alltid varit. Man kan åberopa en högre auktoritet, Gud, hans Heliga skrift eller det mänskliga samvetet, alltså en inre röst som varje ofördärvad människa har. Man kan uttala sig om de konsekvenser som en bestämd handling får; en handling bör undvikas om den leder till övervägande negativa följder men utföras om den utmynnar i positiva ting.

Traditionsargumentet kan uttolkas på olika sätt. Det kan ha en konsekvensetisk innebörd som ofta i en renodlat konservativ argumentation. Resultatet har blivit lyckosamt förr och blir det rimligen igen. Argumentet kan också kombineras med typ nummer två, som har en mer eller mindre påtagligt pliktetisk innebörd. Det säger nämligen att det är vår plikt att handla i enlighet med vissa bud eftersom Gud vill det eller samvetet bjuder det, och vi bör lyda Gud och samvetet. En modern sofistikerad variant kommer med Kant, vars praktiska förnuft sammanfaller med samvetet. Den tredje typen är entydigt konsekvensetisk. Men pliktetik och konsekvensetik kan

förenas. Det fjärde av tio Guds bud lyder enligt den gamla översättningeni Karl XII:s Bibel: »Du skalt ära din fader och dina moder; på det du skalt länge lefwa i landena, som Herren din Gud dig gifwa skal" (2 Mosebok 20:12). Den senaste översättningen, från 1986, har en någorlunda liktydig innebörd: »Hedra din fader och din moder för att det må gå dig väl och du må länge leva i ditt land». I båda formuleringarna förenas plikt- och konsekvensetik. Hedrandet är en plikt, men den som uppfyller plikten kommer att ha nytta av det. Det är en kombination som inte är ovanlig.

Kants och t. ex. Condorcets eller Spencers etikförståelse förenas i sin rationalism. De ser alla etiken som sprungen ur det mänskliga förnuftet och därmed också till roten åtkomlig för rationellargumentation och analys. Det finns viktiga strömningar också i nutiden vilkas företrädare däremot hävdar att etiken är om inteirrationell så arationell eller för-rationell. Kravet på obetingad lydnadmot nedärvda budord eller en regims lagar och förordningar byggerpå den uppfattningen. Men det finns också ett djupsinnigt och raffinerat sätt att driva argumentationen i likartade banor. Det finns alltsedan medeltiden teologer och filosofer som mer eller mindre tydligt företrätt den. Under romantiken utformades på sina håll en idé om att grunden för all etik och all kunskap var en relation mellan ett jag och ett du. Den store dansken Sören Kierkegaard hörde delvis tillsamma linje, men sin nutida inriktning fick den först i och med Martin Heideggers filosofi, vilken i och för sig inte rymmer en etik men kan inspirera till tankar om etiken. Människan befinner sig i världen, utkastad i den, innan hon börjar reflektera över sin tillvaro, säger Heidegger. Delvis inspirerad av denna föreställning utvecklade Emmanuel Levinas sin doktrin att det är etiken som utgör den 'första filosofin' och alltså inte, som i en mäktig tradition alltsedan Aristoteles, en rationellt grundad lära om det varande och dess principer.

Etikens grund är enligt Levinas människans möte med en annan människa i bokstavlig mening. Den andra människans ansikte rymmer en omedelbar vädjan om sympati, och det är ur detta möte som moralens bud kan växa fram.

Kan man tala om en modern utveckling inom etiken som man talar om en modern utveckling inom vetenskapen? Det är då inte i första hand fråga om filosofernas teorier om etiken utan om förändringar inom hela den komplexa institutionen etik, förändringar som filosoferna kan uttrycka, systematisera, reagera emot eller reflektera över. Jag skall uppställa två hypoteser som har ett visst inbördes sammanhang:

1. Konsekvensetiken har fått en starkare ställning på pliktetikens och traditionsetikens bekostnad. Det är en utveckling som hänger samman med samhällets rationalisering i allmänhet och vetenskapens starkare ställning i synnerhet. Ju fler processer som kan förutses, desto större ter sig också möjligheten att förutse konsekvenser av mänskliga handlingar. Det goda blir det som har önskvärda följder. Den handlandes subjektiva motiv för handlingen blir mindre väsentliga. - Det är också sannolikt att samhällets relativa demokratisering verkar i samma riktning. När fler människor får möjlighet att påverka fler frågor och bestämma i fler egna angelägenheter kommer uppmärksamheten på konsekvenser att öka, budordens styrka däremot att minska.

2. Det blir bortom den filosofiska analysen allt svårare att skilja mellan teknik som hjälpmedel att uppnå ett visst mål och praktik i meningen fri och ansvarig mänsklig handling. Mänskliga handlingar betraktas i växande utsträckning som uttryck för en viss - god eller bristfällig - teknik. (Det är alltså inte bara, som vi redan konstaterat,

orden ’praktisk’ och ’teknisk’ som får likartad innebörd. De stycken verklighet de representerar tycks också flyta samman för den moderne iakttagaren.)

Hypoteser av den omfattningen kan här bara tjäna som vägledning för reflexioner, inte som riktmärken för empiriska undersökningar. I det följande bör vi alltså hålla dem i minnet.”

Sid 332:”Tiden från sekelskiftet till 1960- och 1970-talen var samhällsvetenskapernas och i synnerhet sociologins, psykologins och företags- och nationalekonomins stora expansionsperiod. Ännu mot slutet av 1800-talet gjordes de osynliga inom andra ämnesgrupperingar; sociologin och psykologin lösgjordes först sent från filosofin, och ekonomin förde en osäker institutionell tillvaro, ofta inom juridiska fakulteten. Men snart blev de självständiga och utvecklades till stora, centrala ämnen i det framväxande massuniversitetet. Deras expansion hängde nära samman med den massiva utbyggnaden av offentlig förvaltning på alla nivåer liksom med den växande byråkratin inom enskilda företag. Disciplinernas första uppgift var att utbilda en stor kader av människor för dessa sysslor. Men förhoppningen var att forskningen inom disciplinerna också skulle ge lösningar till olika typer av problem. Psykologer, sociologer och ekonomer - och i viss mån också statsvetare - spelade viktiga roller som rådgivare, inspiratörer, utredare och ideologer i olika sektorer av samhället. Ofta definieradede sig politiskt och engagerade sig i ideologiskt färgade debatter eller direkt i det politiska livet. Även när de höll sig utanför det offentliga samtalet kunde de åberopas som auktoriteter och vägvisare av både politiker och administratörer.

I deras verksamhet blev och blir fortfarande gränslinjen mellan det tekniska och det praktisk-etiska vanligtvis omöjlig att dra. Många samhällsvetare såg sig som samhällsingenjörer (en idé som kan spåras till baka åtminstone till Saint-Simon; under 1900-talet gjorde filosofen Karl R. Popper den till fullt utbyggd doktrin). I den meningen var deras uppgift teknisk: de sökte i Max Webers anda goda lösningar på problem som andra hade uppställt. De sökte det bästa, enklaste sättet att förverkliga ett mål till vilket de i sin egenskap av samhällsvetare förhöll sig neutrala.'

I själva verket var denna föreställning om den egna uppgiften som rent instrumentell stark, ja, dominerande bland samhällsvetare, kanske i synnerhet under årtiondena efter andra världskriget. De avstod alltså medvetet från en Condorcets eller Wienkretsens ambitioner och sökte därmed förverkliga vad de såg som en renare typ av vetenskaplighet. Men svårigheterna kan vi se från några välbekanta exempel.

Industrisociologi liksom industripsykologi var under en period blomstrande discipliner. De hade stark ställning både vid forskningsinstitutioner och ute på företag. Deras uppgift var enkelt uttryckt att finna svar på frågor av typen: Hur skall man uppnå maximal trivsel för alla grupper? Hur skall man undvika konflikter på arbetsplatsen? Hur skall förhållandet mellan arbetsgivare och anställda bli det bästa tänkbara? Bakom frågorna låg vissa värderingar beträffande vad som var bra och vad som borde undvikas på en arbetsplats.

Industripsykologer och industrisociologer menade vanligen att de i sitt vetenskapliga arbete förutsatte dessa värderingar; det var i själva verket deras arbetsgivare eller kanske samhället i stort som hyste värderingarna, medan deras egen uppgift i princip inte skilde sig från ingenjörens som skulle finna medel för en bensinsnål bil eller ett självavfrostande kylskåp.

Men samhällsvetarnas arbete blev föremål för stridigheter. Frågorna om parternas rättigheter på arbetsmarknaden liksom chefernas befogenheter och arbetsdisciplinen var notoriskt kontroversiella. Forskarna tvingades i kvistiga fall att ta ställning och anklagades omedelbart för partiskhet, antingen av arbetare eller av företagsledare. Industrisociologi och industripsykologi hade ställt i utsikt att i princip lösa alla konflikter på arbetsmarknaden. Efter hand blev det klart att målet var ouppnåeligt. Själva kom de att gruppera sig i olika skolbildningar vilka associerades med de stridande parterna på arbetsmarknaden. Ideologiska motsättningar blev med andra ord fullt synliga. Forskarna tog ställning i frågor som ytterst gällde hur människorborde handla.

Disciplinerna som sådana har inte försvunnit, men deras position är förhållandevis svagare i dag och förväntningarna på dem är lägre.

Statsvetare har också eftersträvat opartiskhet. Ändå brukar det inte vara svårt att ur deras forskning utläsa deras samhällsideal. Ofta tar de själva ställning i partipolitiken, låt vara vanligen med pretentioner på att kunna skilja mellan sitt personliga politiska engagemang och sin forskning. Men den politiska forskning som är helt och hållet instrumentell tenderar att bli trivial. .

Allra tydligast och dessutom mest framgångsrikt har ekonomernas ideologiska engagemang varit. Under årtiondena efter andra världskriget spelade engelsmannen John Maynard Keynes' teorier en viktig roll, inte bara för ekonomisk politik i snäv mening utan för mer generella föreställningar om vad staten kunde och borde vara för något. Keynes blev den vetenskapliga garanten för en strategi som tilldelade staten en avgörande roll för att övervinna kapitalismens kriser. Hans teori användes också som argument för att staten borde undsätta dem som hade det svårt. I synnerhet gällde det de arbetslösa som i kristider skulle undsättas med hjälparbeten. Keynes blev det samlande namnet för det slags välfärdspolitik som utvecklades i industrinationer utanför Sovjetsfären.

Under 1970-talet genomgick de flesta ekonomer som nyss varit ivriga anhängare till engelsmannen en djupgående ideologisk förändring. Det var inte bara fråga om att de vände Keynes ryggen; de antog en ny samhälls- och världsbild, i vilken deras elever och elevers elever intill i dag skolats in. Deras uppfattning kallas ibland nyliberal och rimmar väl med den nyliberalism som bland andra Milton Friedman utvecklade långt innan vinden vänt för Keynes. I strikt ekonomisk mening innebär den nya huvudriktningen en återgång till en tidigare övertygelse att den totala penningmängden i samhället är avgörande för ekonomin. Keynes gjorde en radikal åtskillnad mellan pengar som låg stilla som besparingar och pengar som sattes in i produktionen.

Den stora krisen från 1929 och framåt berodde på att alla, inklusive staterna, sparade. Då måste det ekonomiska livet förlamas. Keynes tolkning stred mot den som tidigare varit förhärskande och som nu åter kommit till heders, enligt vilken staters finanser bör hanteras som privatpersoners. Finns det ont om pengar måste staten alltså spara. Mellankrigskrisen utlöstes av att för mycket pengar var i omlopp och inte av att så litet sattes in i produktionen. Nutidens kriser har enligt dessa ekonomer samma grund.

Så långt är de konkurrerande teorierna strikt ekonomiska. Men de vidgar snart sitt omfång när arbetslöshetens orsaker kommer på tal. Keynes inledde sitt ekonomiska huvudarbete, The General Theory of Employment, Interest and Money, från 1936, med att inskärpa att anledningen till att människor blir arbetslösa inte är att de avstår från

arbete när de finner att den erbjudna ersättningen är för låg. Det ligger djupare, socioekonomiska orsaker bakom arbetslöshetskriserna.

Den nu dominerande ekonomiska uppfattningen innebär däremot att arbetslösheten just har sin grund i att den arbetande inte finner det mödan värt att arbeta när lönen inte är större. In under denna övertygelse ligger en hel människobild. Det är bilden av den ekonomiska människan (Homo oeconomicus, economic man). Deninnebär inte att en människa har intresse enbart av pengar och rikedomar. Betydelsen är vidare och mer sofistikerad. Människan är ekonomisk - i strikt mening hushållande - i den meningen att hon oförvillat och med klar blick kalkylerar om en framtid där hon vet vad hon själv önskar sig. Den ekonom som i nutiden utlagt denna människobild klarast och mest fullödigt är Friedmans kollega från Chicago, Gary S. Becker. Ytligt sett skriver Becker mycket som inteser ut som ekonomi i snäv mening. Han tar upp ämnen som varför människor gifter sig och varför de begår självmord. Vi brukar anta att när en människa flyttar samman med en annan har det inte sällan med förblindande kärlek att göra. Becker förnekar inte att det finns sådant som kärlek. Men själva steget att förena sitt liv med en annans är resultatet av en sund kalkyl. Man vinner på affären. Kostnader för mat och tvätt och hyra minskar. Sexuella tjänster och gentjänster rationaliseras. Nackdelar som minskat oberoende och risk för konfrontationer taxeras som mindre. Självmördaren gör också en kalkyl över vad ett fortsatt liv skulle innebära. Det är inte förtvivlan,dunkel dödsdrift eller förmörkat sinne som styr fingret till avtryckaren. Han har vägt framtidens sannolika bekymmer mot dess glädjeämnen och sett röda siffror hela vägen.

Becker har tydligare än någon annan givit den nyliberala teorin en ideologisk inramning. Den ekonomiska doktrin som han propagerar för är inte enbart ekonomisk i meningen att den sysselsätter sig med problem som hör till den akademiska specialiteten ekonomi. Den rymmer en samhälls- och människobild utan vilken monetarismen eller teorin om den totala penningmängdens avgörande betydelse förblir hängande i luften.

Men de nutida ekonomerna bär inte bara på en bestämd världsbild. De är också som ekonomer talesmän för en åtminstone partiell etik. De författar visserligen inte etiska traktater som Comte eller Spencer, men i intervjuer och populära artiklar utvecklar de moraliska teser med stor genomslagskraft. De förklarar för människor i allmänhet och politiker i synnerhet att ekonomiska kriser beror på att de ’levt över sina tillgångar’ och underlåtit att ’rätta munnen efter matsäcken’. Idealet av sparsamhet och beskedlighet mejslas fram, men också av initiativrikedom, både när det gäller att finna nya besparingar och söka nya vägar till utkomst.

I vår samtid liksom så många gånger tidigare talas det om normlöshet, och de moraliska förkunnarna är förvirrande många och utmärks antingen av intetsägande välmening eller rigorös fundamentalism utan förankring i förnuftiga överväganden. Ekonomerna är under 1980- och 1990-talen de enda verkligt framgångsrika och konsekventa morallärarna. Det är kanske signifikativt att de talar med vetenskaplig auktoritet. Men framför allt lever de i symbios med den basala moderna utveckling som kapitalismen representerar. Det ger dem styrka i en värld där annars normförvirring råder. ”

Kapitel 7. Artefakterna. I detta kapitel behandlas teknologins och estetikens institutioner. På sid 345 -352 står bl a:

”EFTER SOVJETUNIONENS KOLLAPS började man krympa de statliga anslagen till militärindustrin i USA. Nedskärningarna drabbade i synnerhet de mest spektakulära projekten och friställde därmed tusentals högutbildade naturvetare och tekniker.

För en del av dessa arbetslösa erbjöd kulturindustrin en räddning. En Disneyfilm är i dag ett högteknologiskt projekt som kräver nyskapande insatser; animationerna är extremt avancerade. På vissa områden är det inte längre krigsindustrin utan nöjesvärlden som är teknikledande.... Filmen är i alla avseenden ett masskonstverk. Den kräver stort kapital, den görs i en mängd kopior och den har en appell till massorna som ingen annan konstform.

I den tekniska reproduktionens tidsålder blir estetiken ett viktigare verkningsmedel än förr... Det är ett förhållande som fascisterna och nazisterna inte varit sena att utnyttja. De har med sina uniformer, emblem och flaggor, parader, kampsånger, byggnader och gatuscener estetiserat politiken.... Medan nazisterna utvecklade sitt barbari och Stalins regim mördade sina egna, förverkligades i USA en mjukare, mer smygande form av förtryck och värdeförstöring. Ingenting, inte ens konsten, kunde undgå den kapitalistiska kniptången....

Ett klassamhälle måste hålla sig både med en populärkultur för massorna och en finkultur för dem som vill framstå som förmer. Den senare som inte får förväxlas med den nyskapande konsten, är inte i något stycke friare än den förra... Operan kan vara lika mycket känsloskval och till intet förpliktande förströelse för överklassen som schlagern för resten av befolkningen. Det brukar heta att underhållningskulturen ger möjlighet till verklighetsflykt och att den vanlige åskådaren genom t. ex. filmhjälten eller filmhjältinnan kan identifiera sig med ett märkligt, stort och fritt öde... En butiksflicka tror inte att hon kan bli gift med högste chefen som kvinnan i filmen hon ser, snarare påminns hon om sina egna tillkortakommanden men finner en tillfällig tröst i att hennes lott kunde ha varit annorlunda... Kulturindustrin är som en massproduktion vilken som helst; den hör verkligen hemma i den tekniska reproducerbarhetens tidsålder. Dess syfte är vinst och behärskning av människors tankar och drömmar. Stereotyperna härskar, samma och åter samma former, figurer och berättelser varieras... Allting stängs in i en standardiserad stil, medan den nyskapande konsten inte låter sig begränsas...

Det finns en uppsjö av b-filmer, usla TV-serier, andefattiga schlagrar, imbecill reklam och dåliga tecknade serier som prånglas ut av mediejättarna. Kulturindustrins mäktiga ägare liksom dess styrande ekonomer kan rent av tänkas föredra en dylik kulturell rotvälska, som ger dem lättköpta vinster och mindre bekymmer....

Det vore som alltid en förhastad slutsats att anta att det aktuella tillståndet måste bestå och kanske bli än mer markerat i framtiden. Gränsöverskridanden av alla slag väcker ständigt provinsiella reaktioner, och sådana kan vi se många både groteska och kuriösa exempelpå i dag. Reaktionernas styrka och deras framtida jordmån vet vimycket litet om.

Men en sak kan vi slå fast: den moderna teknikens inflytande på det estetiska skapandet eller på frambringandet av kulturprodukter över huvud är stort och kommer att så förbli om inte en världsomspännande katastrof inträffar. Det gäller inte bara produktionen av CD med

Beethovens symfonier eller indiska ragas eller schlagerlåtar, tryckningen och distributionen av Kalle Anka, Dallas eller Shakespeares samlade skrifter eller den mönstergilla reproduktionen i masskala av Leonardo da Vincis 'Nattvarden' eller pornografiska blad i lyxför--packning. Tekniken genomsyrar också den nyskapande smala kulturen. Datorn är ett viktigt arbetsinstrument både för bildkonstnärer och musiker...

Denna konstarternas närhet till den nyaste teknologin är bara den ena sidan av ett mynt vars andra är de teknologiska artefakternas alltmer estetiskt kräsna utformning. Estetiseringen innebär visserligen inte något nytt: arkitekturen och byggnadskonsten har sedan urminnes tider befunnit sig vid gränsen mellan teknik och estetik, konsthantverket fascinerade sinnena på 1800-talet och maskinernas skönhet är ett konstnärligt tema under nästan hela detta sekel. Det nya är att formgivningen av snart sagt alla varor i dag är utstuderad, ingenting är längre blott och bart funktionellt. En slagborr bör vara vackrare än andra slagborrar för att vinna framgång på marknaden. Datorer och TV-apparater, för att inte tala om bilar, är estetiskt raffinerade skapelser. Det finns inte ett hårschampo som säljs på vanlig flaska och inte en hårborste där inte formgivningen är tänkt som ett försäljningsargument. Till och med busskurerna är i dag exklusivt designade.

Det är mot den bakgrunden som det ter sig fruktbart att föra samman institutionen estetik med institutionen teknologi....

Vår framställning börjar med en begreppshistoria; vi följer det antika techne- eller ars-begreppets utveckling och i synnerhet uppkomsten av det moderna ordet 'estetik', liksom den vindlande historia som leder fram till den nutida innebörden av ordet 'teknologi'. Medan teknologin under största delen av sin moderna historia av sina utövare betraktats som tämligen oproblematisk, är estetikerna oavlåtligen sysselsatta med att efterforska sin disciplins grundvalar och därmed också konstens innebörd. Skillnaden mellan de båda områdena är signifikativ; teknologin representerar i modern mening det handfasta och rättframma eller det praktiska över huvud, medan estetiken och därmed konsten står för det undflyende och eteriska, det awikande och bohemiska - det opraktiska. Maskinen rymmer i sina konstruktörers ögon inga hemligheter. Bara den okunnige begapar den. Konstverket, däremot, har dolda djup.

Det därpå följande avsnittet gäller institutionen teknik och institutionen konst i sina skiftande skepnader (för att undvika missförstånd kan vi slå fast: teknologin betecknar i denna framställning vetenskapen om och den teoretiska reflexionen över tekniken, medan estetiken utgör konstarternas vetenskap och filosofi). Därefter utforskas med en rad nedslag i den konkreta historien deras skiftande relationer till såväl nyttan som moderniteten. Inledningens tema om teknikens och estetikens ömsesidiga närmande återkommer avslutningsvis i ett avsnitt där temat konstens slut och estetikens omgestaltning också tas upp."

Kapitel 8. Den gudomliga politiken. Här behandlas politikens och religionens institutioner. På sid 404-405 står bl a:

"Människorna har blivit ensamma i världen med sina kunskaper och sina tekniska färdigheter, sina politiska kannstöperier och sina grubblerier om gott och ont. Paradiset är inte längre gudarnas belöning men inte heller är olyckan deras straff. Människan har sig själv att tacka och sig själv att skylla.

Det innebär att hon måste ta eget ansvar på alla områden. När det

gäller naturvetenskap och tekniskt kunnande tycks vägen säker: ett pärlband av framgångar ligger bakom henne, och nya framgångar väntar i framtiden. Med politiken är det svårare. Viljorna korsas där. Kan man urskilja en politik som är lika tveklöst förnuftig och därmed överlägsen sina alternativ som man kan tala om en förnuftig ?

Det finns en mäktig tradition som hävdar detta med emfas. Den kommer till mångahanda uttryck... människan har överbjudit naturen, och hon har därmed också blivit ensam herre. Och mera precist: de löften som religionen givit om ett hinsides paradis kan förverkligas på jorden och av människans egen kraft.

Det är en tankegång som har föregångare i andra, mindre moderna traditioner. Själv är den däremot otvetydigt modern. Den utgör den moderna sekulariseringens tydligaste - man kan säga paradigmatiska - uttryck. Några av dess etapper skall vi här stifta bekantskap med.

Först ställs frågan om den moderna framtidstrons bakgrund, en notoriskt kontroversiell fråga. Så mycket är åtminstone säkert som att föreställningen att människan kan bygga sig en egen framtid har rötter både i kristna och judiska kiliastiska traditioner och i en helt inomvärldslig föreställning om en politikens konst, som betvingar det blinda ödet (Machiavelli). Båda rotsystemen blottläggs här liksom religionens och politikens delvis gemensamma, delvis klart åtskilda institutioner. I ett särskilt avsnitt skildras parallellt de politiska försöken att åskådliggöra hur den moderna politiken tagit religionens plats och några stora tänkares och politiska teoretikers reflexioner över religionens inomvärldsliga innehåll och innebörd.

Avslutningsvis skall vi betrakta dagens panorama om ett sådant över huvud kan skönjas ur tillfälligheternas mångfald. Ett tycks åtminstone säkert: tron på en politik som infriar religionens löften har fått sig en knäck. Om postmodernisterna fått rätt på något område så är det här. Dagens alternativ tycks vara: återgång till någon form av religiös tro, men nu med både trosinnehåll och framtidslöften långt vagare än tidigare - eller också väsentligt nedskruvade förhoppningar, om ens några, inför en rent mänsklig framtid.”

Sid 415 och följande:
”Begreppen religion och politik är båda lika vida och diffusa. Ändå talar vi i vardagslag om dem utan besvär eller tvekan. Först inför gränsföreteelser kan vi ibland bli rådvilla. Hur förhåller sig idrott till politik? Eller religion till etik? Eller, för den delen, religion till politik? Inför sådana frågor tvingas vi ibland till avgöranden som är kontroversiella.

Ordet -religio är latin, och det finns ingen direkt motsvarighet till det i sanskrit, grekiska eller kinesiska. Ordets ursprung är dunkelt, men det kunde i klassisk romersk tid användas både om gudstjänster och om det heliga som sådant. Den moderna användningen ligger inte långt från den antika. I ett modernt katolskt lexikon bestäms religionen som ’inte filosofi, inte världsåskådning, inte teologi, utan umgänge med det heliga’. Ett motsvarande evangeliskt lexikon innesluter i religionen föreställningar och handlingar som relateras till Gud eller gudarna, andarna eller demonerna, det heliga eller det absoluta. Ett filosofiskt lexikon ser religion i varje tillbedjan av transcendenta makter, varje lära om det gudomliga och varje trosbekännelse. Det är inte bestämningar av samma omfång och innebörd, och deras olikhet ger en föreställning om svårigheterna att göra en sådan definition och samtidigt möjligheterna att trots allt tala om denna vittfamnande och undflyende företeelse. Vi kommer knappast ifrån att tala om

religionen och till yttermera visso att tala om olika religioner som kristendom, judendom eller hinduism.

Svårigheterna att få ett klart begrepp om vad politik är för något är inte mindre. Det visar motsvarande genomgång av olika standardverk. Ursprunget till ordet 'politik' är visserligen klart och entydigt. Det är det grekiska polis, den antika stadsstaten med dess typiska klassstruktur och den allsidiga omsorg om gemensamma angelägenheter som kännetecknade de fria männens verksamhet. Avståndet från den politik som man talade om där och den som kännetecknar den moderna tiden i Europa är dock stort.... Medan religion alltså vanligen bestämts som ett överhistoriskt och världsomspännande begrepp, är den bestämning av politik som här ges historiskt begränsad och uppenbarligen också formad efter europeiska kulturtraditioner. Ett filosofiskt lexikon är i sin precisering mindre begränsande men söker inte fixera politikens innebörd närmare än att den i enlighet med grekisk föreställningsvärld kan ses som 'borgerliga angelägenheter', där 'borgerlig' innefattar de gemensamma bestyren över huvud.

Dessa svårigheter till trots känner vi oss i de flesta fall på säker mark när vi talar om politik eller religion. Vi kan se dem som bestämda om också svåravgränsade livsområden. Vi kan rent av slå fast att de normalt sett är företeelser som är synnerligen väl och fast institutionaliserade. Det förefaller tveksamt om några andra sfärer i det avseendet kan mäta sig med dem."

Sid 423 och följande:
"I en rad länder stärktes parlametets makt under 1600- och 1700-talens lopp. Den mest drastiska maktökningen skedde i Frankrike, där kungarna länge regerat utan parlamentet men där parlamentet i och med revolutionen snart hade all statlig makt i sin hand. Under en kort period genomfördes som vi sett allmän manlig rösträtt. Revolutionens resultat blev kortlivade, men den hade likväl givit en bild av en möjlig utveckling. Rösträtten i de flesta länder utökades efter hand; fullständig blev den ingenstans förrän under 1900-talet.

Därmed förverkligades en av den politiska demokratins grundpelare. Men den var inte den enda. En rad rättigheter hörde också dit, t. ex. församlings- och yttrandefrihet. Däremot utvecklades det inte, som det ibland hävdats, en enda enhetlig demokratisk ideologi. En engelsk statsvetare, David Held, har gjort en användbar distinktion mellan en beskyddande och en utvecklande demokrati. Den förra ser demokratins främsta uppgift i att utgöra ett värn för de oförytterliga mänskliga rättigheterna, bland vilka idealets talesmän brukar framhålla egendomsrätten. Det betyder att det finns bestämda gränser för vilka beslut som kan fattas i en demokrati. En majoritet kan t.ex. inte driva igenom väsentliga inskränkningar i egendomsrätten. Det demokratiska systemet som sådant framstår också som statiskt. Den utvecklande demokratin, däremot, ser i demokratin mer än ett fast regelverk. I dess hägn skall medborgarna utvecklas mot allt större medvetenhet och kompetens... Med medborgarna kan också själva det politiska systemet utvecklas. Demokratins möjligheter beror i hög grad på medborgarnas aktiva deltagande i det politiska livet. Deras inflytande skall helst också gälla arbetslivet och ekonomiska förhållanden.

Den beskyddande demokratin förenas lätt med en strikt individualistisk samhällssyn, enligt vilken individen föregår samhället. Den konkurrerande uppfattningen ser oftare människan som i grunden en samhällsvarelse. Dess typiska företrädare är socialliberaler, socialdemokrater och demokratiska socialister. Den beskyddande demokratin har sitt fäste bland sådana liberaler som sätter den ekonomiska

friheten i högsätet; under de senaste årtiondena har den försvarats av nyliberaler av olika partifärg.

Den utvecklande demokratin hade initiativet i de flesta europeiska länder utanför den sovjetiska maktsfären och delvis också i USA från 1930-talet och flera decennier framöver. En omsvängning till den beskyddande demokratins fördel började märkas på 1970-talet, den blev påtaglig under 1980-talet och iögonenfallande under 1990-talet, efter Sovjetunionens fall."

Sid 443-444 bl a:
" Politiken har begränsat spelrum i 1990-talets dominerande europeiska och nordamerikanska föreställningsvärld. Det är naturligt att den inte kan väcka förhoppningar som har någon likhet med religiöshänförelse. Men medan staten står lågt i kurs kan nationen som det halvt mytiska inbegreppet av ett lands territorium, historia och kulturomges med en förnyad nimbus. Nationalistiska rörelser får ny kraftoch visar växande aggressivitet. Väsentligen framstår de som försvar för en ordning som ekonomins och kommunikationernas globalisering hotar att utplåna. Medan den stora nationalistiska vågen kring sekelskiftet 1900 ackompanjerade konsolideringen av national-staterna, är nationalismen hundra år senare huvudsakligen nostalgisk. Den legeras stundtals med främlingsfientlighet i en värld av stora folkförflyttningar och flyktingströmmar, stundtals med mordiska känslormot grannar och historiska fiender. Ibland kan nationalismen passa statsmaktens intressen som hand i handske. Den officiella och pompösa franska nationalismen kan både tjäna franska intressen i en obarmhärtig internationell konkurrens och motivera en hårdnande flyktingpolitik av EU-modell. Ännu mer påfallande är den statliga sanktioneringen av nationalistiska stämningar och strömningar i USA. Flaggans plats och roll är där i dag utan motstycke i västvärlden. Amerikanska framgångar hälsas med hänförelse som ibland tar sig religiösa former. I själva verket är föreställningen om USA som det förlovade landet fortfarande levande och uppmuntras livligt uppifrån. En amerikansk president kan inte hålla ett större tal utan att dra in Gud. De flesta europeiska nationer har uppgivit den föreställning som var så vanlig under första världskriget att Gud stod på det egna landets sida i dess kamp mot andra stater. I USA har man den kvar.

Samtidigt har under de senaste decennierna olika kristna samfund vunnit växande inflytande som politiska påtryckningsgrupper. USA, som aldrig haft någon statskyrka, skulle enligt tidiga förutsägelser bli det land som först skulle avkristnas. Så blev det inte alls. Tillhörig-hetentill den ena eller andra kyrkan blev en viktig del av den person-liga identiteten. Att stå utan kyrka eller annan religiös tillhörighet var som att förbli namnlös. Staten får inte favorisera något enskilt samfund utan måste ta hänsyn till alla. Det finns en politiskt stark kristen höger som strävar efter att diktera skolpolitik och abortlagstiftning. Den har synpunkter på allt från skolbibliotekens bokbestånd till inslagen om våld och sex i Hollywoodfilmerna.

De kyrkosamfund som av tradition varit störst - som anglikaner, baptister och romerska katoliker - har problem med att behålla sina medlemmar. Däremot florerar nya, ofta extatiska och extrema rörelser, där subjektivism kan samsas med bibelfundamentalism. Det finns riktningar som säger att människor som råkar ut för olyckor på jorden har sig själva att skylla och att världslig lycka är välförtjänt. De vinner proselyter också utanför USA och har utstofferats med en särskild framgångsteologi.

Men det finns också både i USA och kanske än mer i sekulariserade

länder i Europa en växande religiositet, som är obunden av alla samfund och som inte heller tar hänsyn till gränserna mellan olika trossystem och religioner. Den förknippas ofta med New Age, en sällsam strömning utan centrum och utan organisation men ändå med starkt grepp över sinnena under 1980- och 1990-talen. Det mest anmärkningsvärda med den är att själva dess grundtanke - den som givit strömningen dess namn - är hämtad från astrologin, alltså från den stjärnkunskap som så effektivt och som det tycktes slutgiltigt smulades sönder under den naturvetenskapliga revolutionen.

Beteckningen'New Age' anspelar nämligen på det faktum att solen på grund av jordaxelns rotation inte längre står i Fiskarnas tecken utan är på väg in i Vattumannens vid vårdagjämningen. Förändringen förknippas med en ny tidsålder, som skall kännetecknas av strävan efter helhet på alla områden - mellan ande och materia, kropp och själ, natur och samhälle. Fragment från de stora världsreligionerna samsas; kristet blandas med hinduiskt och buddhistiskt. Själavandringsläran är populär men nu med en innebörd närmast motsatt den ursprungliga. I hinduism och buddhism innebär den en varelses fasansfulla fångenskap i varat, medan den för anhängare av New Age ses som en väg undan döden."

Tredje delen: I skuggan av framtiden.
Kapitel 9: Modernitetens trolldomsglans.
Kapitel 10: Europeerna och de andra.
Kapitel 11: I skuggan av framtiden.

Sid 517 och följande:

"VI HAR TILLRYGGALAGT en lång sträcka tillsammans och nått till vägs ände. Men slutet kan bara vara en ny början. Vid resans startpunkt har man framför sig en synrand där alla linjer löper samman. Väl framme vid denna synrand öppnar sig nya horisonter.

Summeringen måste därför samsas med en antydan om nya resvägar, nya forskningsuppgifter och nya pockande frågor.

Vad har vi funnit? Först två grundläggande förhållanden:

- Moderniteten och dess viktigaste idemässiga representation, upplysningen, har oavlåtligt haft sällskap av sina kritiker och opponenter. Ofta har kritikerna och opponenterna varit till förväxling lika dem de kritiserat. Rousseau är upplysningsman och upplysningens förste store motståndare.

- Det finns inte ett enda upplysningsprojekt utan flera. Den springande punkten är synen på förhållandet mellan vetande och handling, teori och praktik.

Det är ur den senare lärdomen som distinktionen mellan hård och mjuk upplysning vuxit fram. Den kan sammanfattas i tre huvuddelar:

- Hård är den exakta beräkningen, byggd på experiment och kalkyl. Det är den tekniska hanteringen av begränsade problem. Det är maskinens prestanda liksom ekonomins resultat i kalla siffror och administrationens precisa rutiner och beslutsordningar. Det är allt det kvantifierbara och därför jämförbara. - Modernitetens ryggrad, dess enda konsekventa linje, är den hårda upplysningens väg framåt.

- Men till moderniteten hör också en mjuk upplysning. Den har visat sig traditionsbunden och artar sig olika i olika miljöer. Mjuka är världsbilder och teorier på hög abstraktionsnivå. Mjuka är också handlingsnormer, liksom konstnärens sökande efter nya former. Det är det mesta i politiken som inte kan reduceras till ekonomi eller administration. Det är demokratins olika arter men också de moderna diktaturernas. Det är de stora existentiella frågorna om liv och död, kärlek och lidande, där det är svårt att precisera vari det moderna består annat än i en viss rastlöshet och ombytlighet; allt i det moderna är underkastat modenas skiftningar. Det är värden och därmed kvaliteter som inte kan kvantifieras utan att det väsentliga går förlorat.

- Gränsen mellan hårt och mjukt går inte mellan olika verklighetsområden - till och med konsten har sina hårda inslag - utan är analytisk, alltså synlig först för det undersökande ögat. I en mening kan distinktionen synas trivial: den sammanfaller med skiljelinjen mellan kvantitet och kvalitet, vilken är grundläggande men samtidigt så allmän att den inte öppnar några överraskande vyer. Det intressanta ligger på ett annat plan. Den hårda upplysningens domän kan inte bara kvantifieras. Dess utveckling är uniform och kumulativ: man kan bygga vidare på det man redan vet. Den är i ordets neutrala innebörd progressiv. Upplysningsprojektets förhoppningar har infriats och överträffats. Däremot har det mjuka området utvecklats i många riktningar. Varken Kants eller Condorcets dröm har kunnat infrias.

Vi bör inskärpa det särpräglade i upplysningsprojektet:

- Upplysningens stora tanke var att det mänskliga, individuella förnuftet skulle ge upphov till en framstegsprocess på alla områden. Även de som likt Kant gjorde skillnad mellan teoretiskt och praktiskt förnuft såg framför sig en harmonisk utveckling. De räknade inte med kollisioner mellan olika utvecklingslinjer som alla skulle kunna sägas vara förnuftiga. De räknade inte heller med att ifrågasättandet av förnuftet skulle tillhöra den moderna epoken lika mycket som bejakandet.

Det viktigaste partiet i denna bok har handlat om institutioner. Om dem kan sägas:

- Institutioner som rutiniserar och kodifierar olika mänskliga förhållanden är ofrånkomliga i ett mänskligt samhälle. De institutioner som hör moderniteten till är antingen reformerade eller nyskapade, vilket innebär att de medvetet utformats i enlighet med bestämda ideal. De är till både för att bevara ett tillstånd och möjliggöra förändring. I praktiken blir de huvudsakligen konserverande, vilket driver fram en oavlåtlig reformverksamhet som några gånger stegras till revolutioner vilka gör rent hus med det existerande - så långt detta nu är möjligt.

- Det har visat sig fruktbart att jämföra olika institutioner med varandra i ett utvecklingsperspektiv. Förhållandet mellan vetenskap och etik är fortfarande avgörande för upplysningsprojektets möjligheter. Tekniken håller på att förmälas med estetiken. De förhoppningar som knöts till att politiken skulle infria religionens löften har så gott som slocknat

I förhållande till postmodernismens teser om ett nytt skede efter modernitetens kan sägas:

-När det gäller den hårda upplysningen fortsätter moderniteten oförtrutet. Vad beträffar förhållandet mellan konst och teknologi håller något på att hända som innebär att konsten ger den nya tekniken form, samtidigt som den fyller den med innehåll och mening. Angående den politiska sfären har postmodernismen rätt åtminstone på en väsentlig punkt: modernitetens tro på ett jordiskt lyckorike har dunstat bort.

I stenstil kan fastslås:
- Moderniteten har sin egen förtrollning.
- Det är inte den västerländska moderniteten i dess olika manifestationersom spritt sig över världen. Obetingat gäller det bara den hårda upplysningens modernitet, vilken visat sig förenlig med flera olika kulturformer.

Så långt den rena sammanfattningen. Annat låter sig inte summeras lika enkelt. Det gäller själva framstegsiden, som återkommit gång på gång under framställningens lopp men utan att ägnas en särskild behandling. Det gäller den moderna universalismen och dess motsats, den moderna partikularismen, där diskussionen måste föras ett stycke längre än som hittills skett och sättas i samband med modernitetens olika politiska former. Det gäller därmed också en av modernitetens sköraste och mest svårfångade uttrycksformer: demokratin.”

Sid 534-535:
”Oenigheten om demokratins innebörd kommer sällan till synes i den allmänna politiska debatten, där demokratin uppfattas som en given utgångspunkt inom vilken de ideologiska motsättningarna, kanaliserade genom politiska partier, kan spela upp mot varandra. Det hänger samman med att demokratin helt identifieras med en form eller institution med ett litet antal karakteristiska egenskaper som allmän och lika rösträtt, valhemlighet, fri partibildning och långtgående yttrande- och för samlingsfrihet. I den meningen är Ryssland av i dag en demokrati i samma mening som Sverige....

Demokratin är till sitt ursprung västerländsk. Är den likväl en universell styresform som kan förverkligas över hela jordklotet ? Indien är formellt sett en demokrati, liksom Japan. Men den demokratiska kulturen ser mycket olika ut i de båda länderna.

I den kritik som under senare år riktats mot västerlandets föreställningar om universalism har föga sagts om demokratin. Det hänger samman med att demokratin som allmänt ideal tycks undgå kritikens viktigaste anmärkningar. Bortsett från grymhet och förtryck var det mest upprörande med den västerländska imperialismen dess oförmåga eller ovilja att tala med de främmande kulturernas representanter; västerlänningarna talade till dem. Västerländska normer och västerländsk standard sågs som utan diskussion överlägsna. Det är en attityd som inte har försvunnit med de forna koloniernas politiska frigörelse. I dag har den emellertid många skarpa kritiker. Åtskilliga av dem är västerlänningar själva. Men de inflytelserikaste har ett annat ursprung.

Föreställningen om den västerländska överlägsenheten har två huvudformer. Den ena, vanligen rasistisk i sin framtoning, hävdar att de människor som bär upp andras kulturer för alltid är underlägsna. Det bästa de kan göra är att underordna sig västerlandet och efter förmåga efterlikna det.

Den andra tankegången innebär att Europa och Nordamerika skaffat sig ett försprång, men att andra länder med tiden kommer att genomgå en snarlik utveckling och alltså i en mer eller mindre avlägsen framtid når dagens västerländska nivå. Föreställningen kommer till uttryck i den klassiska universalistiska människobilden, utvecklad med stor konsekvens redan av de skotska upplysningsfilosoferna. Den lever vidare än i dag redan i ett uttryck som 'utvecklingsländer'. Den säger att alla mänskliga kulturer är potentiellt lika och därmed att de har potentiellt lika värde.... Varje kultur har sitt värde i sig. Kulturerna kan inte rangordnas i högre eller lägre."

Sid 537:
"Demokratin kan ses som ett tillstånd där människor utan kamp erkänner varandra som medmänniskor och likar. En sådan demokrati existerar visserligen inte i verkligheten. Men den kan framställas som norm och därtill en norm som motsvarar en icke-diskriminerande universalism vilken praktiseras över alla gränser. Den som är beredd att saklöst erkänna en annan människa kan hoppas på erkännande tillbaka. I erkännandet ligger också ett intresse för den andre och hans eller hennes egen art. Det främmande kan till och med bli mer lockande än det välbekanta, och i lockelsen ligger övertygelsen att det går att komma till kunskap om det avlägsna och därmed en typ av förståelse.

Men det förbehållslösa erkännandet rymmer också stora problem. Kan man erkänna en kultur i vilken dödsstraff, tortyr och kvinnoförtryck är naturliga ingredienser? Vad innebär förståelse - sympatisk inlevelse eller insikt om omständigheter som också kan leda till våld och ohyggligheter ?

Tanken om erkännandet har ofta förbundits med betoningen av dialogens betydelse. I en dialog är man inte bara öppen för den andres åsikter och ståndpunkter utan har också möjlighet att söka påverka dem med en saklig argumentation.

I verkligheten förefaller drömmen om allsidigt erkännande och öppen och uppriktig dialog ytterligt avlägsen. Västvärlden visade inte sin motvilja mot Saddam Husseins blodbesudlade regim i Irak i dialog utan genom blodigt krig. En våldsverkare bemöttes med våld, och den läxa Saddam och hela världen fick lära sig av 1991 års krig var att våld bara kan bemötas med våld och att våldsspiralen är utan slut. Världsregeringen och den eviga freden ter sig i dag avlägsnare än för två hundra år sedan..."

Författarens avslutning på sid 539-541:
"Historien rymmer inte några slutresultat. Den utgör i sig ett gigantiskt kollektivt projekt i vilket miljarder viljor samverkar. I detta projekt utgör upplysningsprojektet en liten men icke oväsentlig del. Vi har sett några av dess triumfer och några av dess tillkortakommanden. Men vi har inte sett dess slut. Dess hårda sida lever vidare, läggande sten till sten i ett bygge vars mening inte är given. Condorcets dröm om den exakta naturvetenskapens triumfer, teknikens svit av nydaningar och ekonomins framgångsväg har överträffats. Men hans övertygelse att dessa förnuftets triumfer skulle hänga samman som ler och långhalm med en rättvis fördelning av resurser, ett umgänge människor emellan präglat av ömsesidig respekt och jämlikhet och en fredlig och frihetlig politisk ordning höll inte streck. Etiken och politiken liksom konsten och religionen visade sig vara mjuka, formbara områden. Ekonomisk expansion liksom teknisk och naturvetenskaplig utveckling kunde och kan förekomma även i diktaturer och i hårt segregerade klassamhällen.

Det var ett förhållande som kunde skymta redan i den europeiska expansion som började århundraden före Condorcet. Modern västerländsk teknik och vetenskap spreds över jorden med medel som hade mycket litet med humanitet att göra. En europeisk ekonomisk ordning drevs igenom med vapenmakt och terror och i namn av en Gud som enligt Condorcet hörde hemma i ett oupplyst förflutet. Det är en process som fortfarande pågår i nya former. Men i dag finns det också centra utanför västerlandet som av egen kraft kan föra den hårda upplysningen vidare. Där kan politiska förhållanden, religiösa traditioner och sociala umgängesformer i grunden skilja sig från de europeiska. I detta behöver inte ligga något negativt utan tvärtom den sorts rikedom som variation och mångfald innebär. Det fanns drag av europeisk provinsialism i den mjuka upplysning som Condorcet eller Kant propagerade för.

Men inte bara! I denna upplysningsideologi förekom också värden som inte kan eller får ses som enbart kulturspecifika och som inte heller har något exklusivt europeiskt ursprung (det går att finna motsvarigheter till dem i konfucianistiskt tänkande, i indisk visdom, i afrikansk och indiansk kultur). Humanitet, frihet och jämlikhet är lika viktiga, lockande och svårfångade ideal i dag som för två hundra år sedan.

Det unika för upplysningsprojektet var inte dessa ideer i sig, utan tanken att de skulle kunna förenas med den rationalitet som kommer till uttryck i modern vetenskap, teknik och ekonomi. Det är fortfarande en viktig tanke. Men den kan inte längre uttryckas med samma troskyldiga visshet som en gång Condorcet gjorde. Växande behärskning av naturen liksom växande resurser kan användas till förtryck, terror och utsugning. Fördomar och vidskepelse kan trivas i deras hägn.

Däremot är det svårt att tänka sig en vettigare och förnuftigare värld än vår utan den kombination av hård och mjuk upplysning som upplysningstänkarna talade om. Redan de sår på natur och samhälle som modern teknisk och ekonomisk utveckling förorsakat kräver nya, precisa kunskaper, teknisk utveckling och ekonomiska resurser. Det är inte den hårda upplysningens logik som måste brytas; det är dess inriktning. Och det är här den mjuka upplysningens ideal måste engageras. Dess ideal måste ständigt erövras på nytt i en oavlåtlig upplysningsprocess, som för att inte urarta måste bli rikare och mer öppen för mångfald än på Condorcets tid. Den måste till och med kunna inkludera sin egen motsats, den partikularism som tar sin utgångspunkt i det särskilda, det annorlunda, det ojämförliga.

Det finns inget recept för hur detta skall gå till. Det är alltså en dröm, kanske en illusion. Dess alternativ är inte bara illusionslöshet utan trött och håglös cynism.

Det är fortfarande i upplysningens skugga vi lever. Men det är inte från det förflutna den kastas, utan från framtiden.”

Kunskapens makt (och maktens kunskap)

Forskning & Framsteg nr 4 2004 sid 42-45:

“ Kunskapens makt (och maktens kunskap). Inte alla slags kunskaper får blomstra i vårt så kallade kunskapssamhälle.

AV SVEN-ERIC LIEDMAN.

Kunskap är makt. Det sade den brittiske filosofen Francis Bacon för över fyra hundra år sedan. Fransmannen och 1900-talsfilosofen Michel Foucault går ett steg längre och talar om komplexet maktkunskap. Det är svårt att skilja makten från kunskapen, hävdar han. Det är inte bara kunskapen som ger makt. Makten ger också kunskap. Framför allt skaffar makten sig kunskap, närmare bestämt den kunskap den behöver för att bestå som makt.

En mångfald relationer

Relationerna mellan makt och kunskap är i själva verket mångfaldiga. Man kan skilja mellan åtminstone följande fem:

- den makt över tingen som kunskapen ger
- kunskapen som ger makt över människor
- makten som förbjuder kunskap
- makten som uppmuntrar och favoriserar viss kunskap
- kunskap som avslöjar makten.

Den första relationen är den som Bacon hade i åtanke. Om vi vet något, kan vi också behärska det. Det kan vara en rent intellektuell makt, nog så viktig: jag förstår ett matematiskt problem, en svår text eller en grupp människors sätt att agera.

Kunskapen kan också ge oss teknik med vars hjälp vi kan göra sådant som vi annars inte skulle vara i stånd till. Med kikaren kan vi se längre än med blotta ögat. Med flygplanet kan vi resa långt, med Internet kan vi kommunicera blixtsnabbt över väldiga avstånd.

Men kunskapen kan också tjäna makten i dess utövning. Genom att ge oss personnummer som vi aldrig slipper ifrån, kan makten övervaka och registrera oss, eller ordna våra liv på ett sätt som gör det omöjligt att skilja omtanke från maktutövning.

Kombinationen makt-kunskap har genom tiderna förknippats snarast med den tredje relationen, med maktens övergrepp på kunskapen genom förföljelse, censur eller lagstiftning. Vetenskapshistorien är full av berättelser om hur vetenskapsmän och filosofer tystats av en överhet som ville ha monopol på sanningen. Inkvisitionen avrättade Giordano Bruno och tvingande Galileo Galilei till avbön. Makten sökte begränsa kunskapen när naziregimen i Tyskland påbjöd vad som kallades arisk fysik, liksom när den moderna, mendelska genetiken visades på porten i Stalins Sovjetunion.

Även i vår samtid söker makthavare och påtryckningsgrupper hindra vissa kunskaper från att spridas, alltifrån Iran där det som betraktas oförenligt med islam förbjudits, till den kristna högerns USA där Darwins utvecklingslära fortfarande kan ställas åt sidan till förmån för den bibliska skapelseberättelsen.

Det finns också subtilare och mindre entydiga kunskapsbegränsningar av liknande slag. Den moderna gentekniken ställer den politiska makten inför nya problem. Möjligheten att klona, att kopiera levande varelser, öppnar horisonter som för de flesta ter sig skrämmande.

Det klonade fåret Dolly förbluffade och förskräckte världen på 1990-talet. Nyligen har man lyckats klona även mänskliga celler. Frågan om människans identitet ställs därmed på sin spets. Vad kan staten göra i denna sak? Kan storföretagen ålägga sig en inre disciplin som skyddar vår värdighet och integritet?

Olika intressen styr

I alla tider har makthavare kunnat favorisera vissa typer av vetande på bekostnad av andra. När kyrkan och furstarna en gång gav sitt stöd åt universiteten, var det i för hoppning om att kunskap som i deras ögon var nyttig skulle frodas. De statliga akademierna hade samma ändamål. Stora företag började mot slutet av l800-talet och än mer under 1900-talet att bedriva egen forskning, och därmed fick den rent ekonomiska makten mer påtagligt än tidigare hand om viktiga urvalsmekanismer. I dag samverkar näringsliv och stat i jakt på kunskaper som kan ge vinst och inflytande.

Eftersom den samlade kunskapsmassan är så stor och forskningsområdena otaliga, måste man välja. Ibland görs urvalet öppet och tydligt - som när forskningsråd säger ja eller nej till ansökningar. Ibland ger sig makten själv ut på jakt efter kunskap som av en eller annan anledning ter sig eftertraktansvärd. Lärda institutioner är inte heller passiva i denna intensiva urvalsprocess. Massmediernas intresse har också blivit en faktor att räkna med. Följden blir att vissa kunskapsområden kommer i rampljuset, medan andra dväljs i skuggan och kanske förtvinar.

Slutligen finns kunskapens heroiska sida: att ur underläge avslöja makten. Här framstår kunskapen som själv befriad från makt men ändå som en motmakt med avgörande betydelse. Sinnebilden är barnet som talar om att kejsaren är naken. Men det kan också vara forskaren som trotsar det vetenskapliga etablissemanget eller den vanlige medborgaren som skapar sig insikter i någon skum ekonomisk eller politisk hantering och slår larm.

Att makten uppmuntrar och favoriserar viss kunskap framför annan är vad man nog mest märker av i dagens forsknings-Sverige. Allt ifrån forskningspropositionernas stora och vackra men svepande ord till vetenskapsrådens mer eller mindre salomoniska beslut om vilka projekt som ska få stöd, styrs forskningsresurserna av beslut om vad för slags kunskap som är värd att premieras. En allt viktigare roll spelar de stora företagens intresse att genom spetsforskning vinna större marknader.

Vetenskapen har i det moderna samhället fått rollen som leverantör av olika sanningar. Religionens roll är i detta avseende påtagligt försvagad. Om man bortser från olika fundamentalistiska strömningar - vars inflytande i ett land som Sverige är högst begränsat - har religionen snarare blivit en etisk vägvisare, stämningsskapare eller kanske en kraft som förhöjer intensiteten i livet, ungefär som konsten. New age med sin brokiga mängd trossurrogat är på reträtt. Kvar är en mer eller mindre vildvuxen vetenskapskritik som gärna kallar sig postmodern. Dess betydelse ska inte underskattas, men det är svårt att tro att den i någon nämnvärd utsträckning skulle påverka vare sig tilltro till eller stöd åt forskning.

Många sanningar om människan

Men vetenskapen är inte enhetlig utan består av en mängd olika discipliner. För många områden finns det en enda eller en grupp vetenskapsgrenar med självklar auktoritet. Världsalltet är astronomins område. Jordskorpan hör till geologerna, och utvecklingen av livet samsas en rad biologiska discipliner om.

Men vem levererar sanningarna om människan? Det enkla svaret är förstås att det finns en lång rad olika forskningsgrenar som upplyser oss om olika aspekter av det mänskliga. För kroppen finns olika biologiska och medicinska specialiteter, för själen psykologin och psykiatrin, för människan som samhällsvarelse sociologin, för hennes historiska utveckling historievetenskapen. Filosofer tar möjligen hand om den övergripande frågan om människans egenart.

Men fullt så enkelt är det inte. Här är det öppet för ständiga konflikter mellan olika discipliner. Konflikterna gäller både trovärdighet, uppmärksamhet och resurser. Den stora frågan är vad som utmärker en människa.

I strikt biologiskt perspektiv är varje levande varelse, och därmed också människan, ett ytterst komplext naturligt system. I och för sig behöver biologen och medicinaren inte hävda att detta är hela sanningenom människan. Forskaren vet av egen erfarenhet att hon också är annat: förhoppningar, drömmar, minnesbilder, kunskaper.

En typ av biologi förklarar att dessa företeelser bara är biprodukter av kroppsliga funktioner, i synnerhet hjärnans aktivitet. En annan biologi godtar att de också är något annat. Men inget av dessa påståenden hör till biologin själv utan snarare till en allmän världsbild, kanske en filosofi.

Humanvetenskaper av olika slag - från ekonomi till teologi - kan sträva efter att bortse från människors upplevelser av sig själva. Men det blir till sist bisarrt att föreställa sig att samhällsinstitutioner, diktverk eller religiösa ritualer inte har något med medvetet övervägda mänskliga handlingar att göra. Samma slags hjärna som en gång producerade flintyxan har i nutiden frambringat såväl Picassos målningar som Internet. Något måste finnas mellan hjärnan och den verklighetsom den frambringat. Det är detta något som humanvetenskapernasysslar med.

Liksom biologerna går humanvetarna ibland utanför sitt eget område och ägnar sig åt tänkande på fri hand. De kan till exempel hävda att biologin är en ren konstruktion och dess påståenden om verkligheten utflöden av en viss kulturell situation. En sådan ståndpunkt är dock svår att försvara i ljuset av biologins utveckling och de resultat som den bevisligen uppnått. Kolibakterien är inte ett påfund. Genteknik kan framstå som riskabel men fungerar enligt teorin.

Motsättningarna är störst nu

De kontroverser som om och om igen dyker upp mellan biologer och humanvetare, i synnerhet sociologer och psykologer, har emellertid viktigare skäl än de rent inomvetenskapliga. En specialist har visserligen lätt för att se hela världen i ljuset av sin specialitet. Men hettan i de strider som utkämpas går inte att förklara med bara denna ofrånkomliga närsynthet. Maktkampen handlar om hur människan ska förstås. Ofta handlar den mer konkret om vilken kunskap som ska användas i olika praktiska situationer, till exempel i hanteringen av människor.

Forskare och specialister av olika slag är indragna i denna kraftmätning.En lång rad institutioner, från forskningsråd till sjukhus, är också med- eller motspelare. Företag som har direkta intressen i den ena eller andra sortens behandling - som läkemedelsföretagen - förhåller sig inte overksamma. Politiker och opinionsbildare är viktiga. Men också människor långt bortom såväl specialisternas som makthavarnas krets har betydelse i den mån de sätter sin lit till den ena

eller andra disciplinens företrädare. Specialistens framgång är beroendeav en allmän, mer eller mindre diffus tilltro spridd över hela samhället.

Denna strid kan följas årtusenden tillbaka i tiden. Men det är knappast ett utslag av historisk kortsynthet att hävda att motsättningarna har skärpts under senare decennier. Så många fler individer med specialisternas hela prestige är indragna i den. och så mycket större resurser står på spel.

För några årtionden sedan var det bilden av människan som psykisk och social varelse, och i viss utsträckning historisk, som hade en förhållandevis starkare ställning i medierna och det allmänna medvetandet. Den präglade också många politikers föreställningar. Psykologioch sociologi var discipliner i kraftig expansion.

Sedan femton eller tjugo år har pendeln svängt åt det motsatta hållet. Det är snarare människans biologiska karaktär, inte minst hennes hjärna och hennes genuppsättning, som dominerar bilden av henne. Ett beteende som gemene man för några årtionden sedan förklarade med uppfostran eller olämpligt umgänge skylls i dag på hjärnskada. Påståendet att olika karaktärsegenskaper beror på individens gener har utvecklats till ett folkligt talesätt.

Samhällförändringar bakom

Denna omsvängning kan inte i första hand förklaras med rent vetenskapligaframgångar. Kunskapen om hjärnan har visserligen ökat med imponerande snabbhet. Genetikens triumfer är allmänt bekanta, och farmakologin har arbetat fram många effektiva nya läkemedel.

Men det har också framkommit en rad nya kunskaper om människan betraktad i ett psykologiskt, socialt, ja, historiskt perspektiv. Det grötmyndiga påståendet att "vi vet så mycket mer i dag" används ständigt och jämt särskilt av dem som svårligen kan räknas till detta "vi" men saknar kraft att övertyga.

Det är då rimligare att peka på vissa förändringar i samhället i stort. De har bidragit till en annan människobild, en människobild som stämmer bättre överens med biologins perspektiv än humanvetenskapernas. Vi kan rakna upp några sådana omständigheter:

• skillnaden i framstegens art och tydlighet inom naturvetenskap respektive humanvetenskap
• skillnaden mellan att se en människa enbart som objekt och att se henne också som ett subjekt
• skillnaden mellan välfärdsideologi och renodlad marknadsideologi i synen på människan.

Inom stora delar av naturvetenskapen är enigheten mellan specialister om grundläggande perspektiv och teorier påfallande. Först på hög teoretisk nivå, när man närmar sig stora världsbilder, börjar oenigheten.

Inom de flesta humanvetenskaper däremot förekomrner en större öppen oenighet även på ett konkret, empiriskt plan. Dessutom förefaller resultaten inom sådana naturvetenskaper som vetter mot teknikenmycket robusta och definitiva jämfört med det mesta som humanvetenskapernapresterar.

I en tid när så många - och i synnerhet så många av de mest inflytelserika- hävdar att det gäller att se snabba resultat, får det biologiska

synsättet en favör. Effektivitet präglar också synen på forskningens praktiska tillämpning. Att utgå från människors egen bild av situationenkan te sig både opraktiskt och onödigt kostsamt. Samtal tarlängre tid än en snabb diagnos som utmynnar i en kraftfull medicinering.

Snabbhet och effektivitet är typisk för marknadsideologin. Varje människa är fri och rationell. Anstränger hon sig, kan hon finna den information hon söker. Skillnaden mellan mäktiga och mindre mäktiga individer och kollektiv tonas ner.

Det finns många exempel på konflikter av detta slag, till exempel den om överaktiva barn som utspelas mellan å ena sidan Christopher Gillberg och hans neuropsykiatri och å andra sidan Eva Kärfve och andra sociologer. Det är viktigt att komma ihåg att denna och andra liknande strider inte bara handlar om kunskap utan också - och kanske framför allt - om makt.

Steget från kunskap till makt är aldrig långt. Så är det alltid, och så är det inte minst när det gäller detta exempel.

SVEN-ERIC LIEDMAN

Var 2004 professor i idé-och lärdomshistoria vid Göteborgs universitet.

ÅKE HOLMBERG: Vår världs historia.

NATUR OCH KULTUR, 584 sidor. Här refereras innehållsförteckningen som ger en bild av världens urveckling. (Från omr93c)
Första utgåvan, andra tryckningen. 1987.

INLEDNING

" Världshistoria är till stor del en efterhandskonstruktion. Vi försöker överblicka det som efter hand blir känt om de första årmiljonerna av människans liv på jorden, den något fylligare kunskap vi har om de följande tiotusentalen år och den väldiga faktamängd som står till buds från de senaste århundradena. Ur det förrådet väljer vi ut sådant som uppfyller åtminstone två villkor:

1. Det skall nu efteråt förefalla oss viktigt, dvs det skall ha påverkat människors tillvaro och synsätt i något betydelsefullt avseende och inte bara tillfälligt. Här förskjuts perspektivet oavbrutet. 1870 tyckte människor åtminstone i Västerlandet, att Tysklands seger över Frankrike var en världshistorisk händelse. Hundra år senare är vi kanske alltjämt intresserade men tror knappast, att mänsklighetens öde ändrades väsentligt av den episoden. Vår egen tids kriser och frågor, som i tur och ordning dominerar nyhetsmedia, kommer också att sållas av tiden. Få av dem blir kvar bland de viktiga.

2. Det som hör hemma i en världshistorisk framställning skall också ha global betydelse, röra inte bara en vrå av världen utan direkt eller genom sina långsiktiga verkningar jordens olika kontinenter och regioner. Gustav Vasa var viktig i Sveriges historia, Gandhi säkert i Indiens, men bara Gandhi hör hemma i världshistorien, eftersom hans ideal har lyst klotet runt.

Men naturligtvis blir vi aldrig ense om vad som är viktigt, varaktigt och globalt, framför allt inte i fråga om enstaka händelser och enskilda individers insatser. Däremot finns knappast någon som inte anser konsten att metodiskt bruka jorden och att producera industriellt som några av de stora märkena i världshistorien. Människan själv i praktiskt taget alla tider och trakter har också fäst ett oerhört avseende vid sitt förhållande till den del av tillvaron som faller utanför vår kontroll: usprunget, döden, rättfärdigheten. Inte mycket har därför påverkat historien så djupt som de stora religionerna.

I en världshistoria måste vidare allt som har med kommunikation att göra vara väsentligt. Både produktionsförhållanden och religion kommuniceras naturligtvis; idéerna, idealen, metoderna sprider sig sakta eller hastigt. Men därjämte är de direkta mötena mellan olika regioners människor starka sammanhållande band i en framväxande världshistoria: handelns, upptäckternas, missionerandets, infiltrationens, invandringarnas, erövringarnas kommunikationer ger efter hand alla människor en handgripligt gemensam världshistoria.

I grova drag är detta de urvalskriterier som har använts för denna världshistoria. Det som fångas i detta nät är förhoppningsvis hårddata, sådant som de spår det förgångna lämnar efter sig tillåter oss att veta med ett stort mått av säkerhet. Man har länge ansett att historikern bör nöja sig med spåren i skrift, så att berättelsen egentligen inte börjar förrän med skrivkonsten och de bevarade skriftliga dokumenten. Det som ligger före hieroglyfema och kilskriften bör historikern lämna åt akeologerna att rekonstruera och tolka. Som praktisk arbetsdelning i forskningen har detta fortfarande sin giltighet. Men en historia som skulle börja mitt uppe i de skrivkunniga högkulturema och lämna 100000 tidigare generationer åt förordet eller helt enkelt därhän, det vore en omvänd torso, ett huvud utan kropp.
Historikern måste börja med att låna friskt från arkeologen."

Jordens erövring och de första högkulturerna.

Åke Holmberg skriver på sidorna 3 - 38 om
Jordens erövring, De första hundratusen generationerna :

1.*Vårt stamträd*

2. *Människans spridning och första redskap*

3. *Jordbruket— "den neolitiska revolutionen"*

4. *Neolitiska kulturer—ett panorama*
Den fruktbara halvmånen än en gång
Europeiska bebyggelseformer och samhällen i början av neolitikum
Megalitmonumentens tid
Den yngsta europeiska stenåldern
Den yngre stenåldern i Östasien
Sydostasien och Oceanien

Fortsätter sedan på sidorna 39 - 114 med
Stads- och statsbyggandet. Högkulturerna:

5. *Vad är högkultur?*
Tekniska och ekonomiska förändringar
Politiska och sociala förändringar
Religiösa och kulturella faktorer: skrivkonsten
.
6. *Sumerernas, semiternas och invandrarstaiernas Mesopotamien*
Sumererna
Akkadema
Babylon och invandrarrikena
Mesopotamisk ekonomi och babyloniskt samhälle
Tankar och tro

7. *Egypten—enflodsriket*
Den fördynastiska tiden
Teorier om rikets enande
Härskarstaten
Gamla riket
Mellersta riket
Nya riket

8. *Induskulturen*
Förspelet
Stadskulturen
Nedgången

9. *Shang och Zhou i Kina*
Shangs äldsta skeden
Shangs kulmen
Västra Zhou. Vår och Höst

10. *Europeisk "bronsålder"*
De egeiska kulturerna
Central- och nordeuropeiska glimtar

11. *Järn och imperier*
Järnteknologi
Hettitema
Assyrien
Filistéer och fenicier
Järnhanteringens spridning

12. *Grekisk kultur*
Den första kolonisationen
Den andra kolonisationen

Den grekiska potentialen
Perserriket
Perserkrigen
Grekisk politik
Konsterna och vetenskapen
Alexander och hellenismen

13. *Världsriket Rom*
Erövringen av Italien
Rom blir Medelhavets härskare
Från republik till principal
Maktapparaten
Rom och provinserna

14. *Amerikanska fornkulturer*
Andiska kulturer
Från olmeker till tolteker
Mississippikulturer

Människan och världsreligionerna. Samfund och samhälle under två tusen år Ca 500 f Kr — ca 1500 e Kr. Sida 115-282

15. Folkreligioner och världsreligioner
Tillbakablick
Profeterna
Världsreligionerna

På siorna 118-119 finns en tabell över buddismen (Asien). hindismen, kristenheten, judendomen och islam från 500-talet före till 1600-talet efter Kr.

Buddhismen i Asien
16. *Från Harappa till Buddha*

17. *Buddhismen i Indien*
Buddhas lära
De första framgångarna
Ashoka och buddhismen
Buddhismens sista årtusende i Indien

18. *Filosofer, kejsare och munkar i Kina*
Den ekonomiska och sociala förvandlingen
Konfucianismen och andra livsåskådningar
Den första kejserliga dynastin
Han-epoken
Buddhismens ankomst till Kina
Sui, Tång och buddhismens guldålder

Song, världens modernaste rike
Mongolkejsama

19. *Det buddhistiska Japan*

20. *Centralasiatisk buddhism*

21. *Indisk utstrålning i Sydostasien*

Kristenheten

22. *Kristendomen erövrar Rom*
Kristendom och judendom i den religiösa smältdegeln
Tidig kristen mission och organisation
Kyrkan och romarstaten under de första tre hundra åren

23. *Bysans*
Kejsarstaten och den kristna kyrkan under 300-talet
De växande klyftorna mellan Öström och Västrom
Schismerna inom kyrkan
Klosterväsendets uppkomst
Konstantinopels partier
Epoken Justinianus: horisonter och fronter
Epoken Justinianus: bysantinismen
Den stora krisen: barbarer, sassanider och muslimer
Bysantinsk motoffensiv och mission
Ett rikes undergång
En kulturs livskraft .

24. *Västrom och dess efterträdare*
Problemet Roms fall
Folkvandringarna
Folkvandringarnas verkningar
Frankerriket
Den feodala samhällsordningen

25. *Det katolska Europas uppkomst*
Påvedömet och provinskyrkoma
Katolsk konsolidering i kärnländerna
Offensiv på de brittiska öama
"Den karolingiska renässansen"
Mission i öster och norr
Ett nytt Europa
Cluny

26 Europa och omvärlden under högmedeltiden
Vikingar, normander och saracener
Kampen mellan påve och kejsare
Korstågen
Mongolerna
Korstågens västerländska verkningar
- kunskapen om Österlandet
De vetenskapliga impulserna från öster
Universiteten
Gotiken

27. *Högmedeltidens nya ekonomi och samhälle*
Uppodling och kolonisation
Städerna och handeln
Befolkningsutvecklingen
Den senmedeltida krisen
Social omgestaltning
Ständerstaten i Franrike och England

28. *Kyrkans kris: från katarerna till Hus*
Bogomiler, valdenser och katarer
Franciskaner och dominikaner
Lollarder och husiter

Islam

29. *Muhammeds budskap och det muslimska samhället*
Islam som världsreligion
Den arabiska bakgrunden
Muhammed: profeten och hans lära
Från sekt till imperium
Sharia-den heliga lagen
Sunna och shia .
Sufism och folklig fromhet
Kalifatet, arabkulturen och filosoferna
Riktningarna och samhällsklasserna

30. *Erövringarna och riket*
Segrarna över Bysans och Persien
Araberna och de besegrade
Omajjader och abbasider
Kalifatets sönderfall
De sammanhållande banden

31. *Det muslimska Spanien och det kristna*
Ockupationen
Andalusien under omajjadema
Reconquistan och den islamiska reträtten
De kristna staterna
De andalusiska impulserna

32. *Islam i Maghreb och Sudan*
Araber, berber och kristna
Maghreb-dynastier
Sudanhandel .
Ghana, Mali och Songhai

33. *Egypten som islamisk centralmakt*
Kolonialtiden och övergången
Fatimidema
Ayyubider och mamluker

34. *Persiskt och muslimskt Uran*
Iranska impulser under abbasidema
Den persiska litterära renässansen
Iransk kulturpolitik under seldjukema
Persien under mongolerna
Timurider och safavider

35. *Seldjuker och ottomaner som islamiska riksbyggare*
Det seldjukiska samhället
Det ottomanska rikets uppkomst
Segern över Bysans och imperiebyggandet
Stat och samhälle i det ottomanska imperiet

36. *Muslimernas Indien och bortom*
Delhisultanatet
Indien och islam
Mogulema
Muslimsk merkantil expansion

Människan och havet. Kolonialismens värld 1500—1800 Sidorna 283 - 366

37. *Färdvägarna*
Tillbakablick
Kineser och européer på de stora haven
Portugisisk offensiv
Från Columbus till Cook
Det portugisiska sjöhandelsimperiet
Det ekonomiska misslyckandet

38. *Kolonialamerika modell Syd*
Conquistadortiden: aztekernas Mexiko
Conquistadortiden: inkas Peru
Den fortsatta erövringen
Indianfolken och spanska kronan
Indianfolken och kolonisterna
Indianfolken och kyrkan. Slaveriet

39. *Kolonialamerika modell Nord*
Fransk kolonisation
De engelska koloniernas tillkomst
Den indianska faktorn

40. *Afrikas belägring*
Maghreb, turkarna och européerna
Länderna vid Nilen
Den västafrikanska scenen .
Portugiser, afrikaner och araber i Östafrika
Konkurrensen om Väst- och Sydafrika
Slavhandeln och dess verkningar i Afrika

41. *Indien, övärldarna och kompanierna*
Sydasien och portugiserna
Java och holländarna
Filippinerna under Spanien
Indien och den engelska kompanihandeln
Om orsakerna till Mogulimperiets tillbakagång
Europeisk inblandning
Det brittiska härskarsystemet

42. *Östasien och de främmande barbarerna*
Ashikagas Japan
Det kinesiska regeringssystemet under Ming
Ming-Kina och omvärlden
Mings undergång
Japans återsamling
Japansk ekonomi under Tokugawa
Qings glansperiod i Kina

43. *Det ryska storriket*
Gyllene Horden
Moskva tar ledningen
Drivkrafterna bakom expansionen
Den ryska samhällsutvecklingen
»Västerländska» strömningar i Ryssland

Spindeln i nätet. Den atlantiska världen 1500—1800. Sid 367-418

44. *Reformationer och nationalkyrkor*
Skiss av reformationens förlopp
Bakgrundsfaktorerna
»Cuius regio, eius religio»
Katolsk reform och motreformation
Reformation och inbördesstrider i England
Reformationens facit

45. *Den naturvetenskapliga revolutionen och samhällstänkandet*
Vetenskap och teknik
Från Copemicus till Newton
Samhällstänkandet

46. *Den starka staten*
Den spanska monarkin

Det franska enväldets framväxt
Versailles
Byråkrati, kyrka och armé i enväldets tjänst
Upplysning och envälde under 1700-talet
Det brittiska systemet

47. *Den västeuropeiska ekonomin och den kommersiella revolutionen*
Prisrevolutionen
Handelsomvälvningens verkningar i Europa
Merkantilismen
Merkantilismens kritiker

48. *Den industriella revolutionen i 1700-talets England*
England, Rom och Kina
Jordbrukets omvandling
Den tekniska nydaningen
De sociala verkningarna 1
Bättre eller sämre?

49. *Revolutionstidevarv: Amerika, Frankrike, Europa, världen*
Det amerikanska upprorets orsaker
Revolutionen
Den första självständighetstiden
Den amerikanska revolutionen och Europa
Franska revolutionens bakgrund: klasser och konflikter
Året 1789
Revolutionen radikaliseras
Direktoriet och Napoleon
Revolutionerna och världen

Västerlandet och världen 1815—1914

Sida 419 - 482

50. Folk och näringar Befolkningsutvecklingen
Migrationema
Jordbrukets expansion
Den fortsatta industrialiseringen och transportrevolutionen
Järnvägarnas betydelse, den europeiska
kontinentens och USA: s framryckning
Industrialismens tredje fas
De sociala verkningarna .

51. *Det europeiska borgerskapets segrar och nederlag*
Konservatismen
Liberalismen
Franskt drama
Brittisk parlamentarism
Tysk nationalism

52. *Proletariatets mobilisering*
Den tidiga arbetarrörelsen och socialismen
Marxismen
Den fackliga och politiska mobiliseringen
Bondeemancipationen i Ryssland
Slavemancipationen i USA
Bonderevolter världen runt

53. *Latinamerikanskt sekel*
Frigörelsen
Instabilitetens orsaker och den sociala hierarkin
Latinamerika i världsekonomin

54. *Afrikas ockupation*
Islam och imperialismen i Nordafrika
Handel och mission i Östafrika
Antislavhandelskampanjer och rivaliteter i Västafrika
Folkvandringar i Sydafrika
Den stora rusningen
Vinster och förluster

55. *Asien under imperialismens epok*
Rysk framryckning och turkisk tillbakagång
Indien från kompani till kongress
Spirande nationalism i Sydostasien
Kejsarnas Kina mot undergång
Det japanska undret

Konfrontationernas sekel. Världskrig och världsrevolution 1914—1945. Sida 483 - 526

56. *Första världskriget*
Bakgrunden
Krigets förlopp
Fredsvillkor och långtidsverkningar

57. *Ryska revolutionen* .
Populism och marxism, arbetare och bönder
Revolution och reaktion 1905-1917
Revolutionen från februari till oktober 1917
Bolsjevikema tar över makten
Kommunisterna tar över landet
Stalin tar över partiet och Sovjetunionen
Kommunistisk världsstrategi

58. *Värld i vapenvila*
Den mexikanska revolutionen
Välstånd och depression i USA
Östasiatiska konflikter
Britternas indiska välde vacklar
Afrikansk nationalism
Fascismen i Italien
Hitlers Tyskland

59. *Andra världskriget*
Kunde kriget ha undvikits?
Spanska, mellaneuropeiska och polska förspel
Krigets förlopp
De närmaste följderna

Förenade och oförenade nationer. Tiden efter 1945. Sida 527 - 572

60. *Imperier rasar, nationer byggs*
Det fria Indien
Indisk utvecklingsstrategi
Pakistan .
Sydöstasiatisk frigörelse
Den arabiska frigörelsen
Afrika söder om Sahara

61. *Ideologier och maktpolitik: revolutioner och kontrarevolutioner*
Kommunismens väg till makten i Kina
Den kinesiska kommunismens egenart
Den permanenta revolutionen i Kina
Vietnam som världskris
Afrikanska omvälvningar
Revolution och kontrarevolution i Latinamerika
Det irrationella Iran

62. *Människorna, tekniken och miljöerna: fattigdom och rikedom*
Befolkningsexplosionen .
Naturvetenskap och teknik under 1900-talet
Livsvetenskapema
Hoten mot mänskligheten
Industriländernas ekonomiska tillväxt
Sovjetisk ekonomi
Utvecklingsländerna
Kinas ekonomiska utveckling
Förhållandet rika - fattiga länder

63. *Från nationalstat till överstat?*
Kommunikationer knyter ihop världen
Världsorganisation
Litteraturanvisningar
Bildkällor och fotografer
Register

Exempel på inre verkligheter och sociala miljöer.

Högkulturernas uppkomst. Från sid 44 och 47.
Handlar om samspel= sociala miljöer.

Mesopotamisk ekonomi och babyloniskt samhälle. Sid 54-55.
Handlar om samspel= sociala miljöer och religioner=inre verkligheter.

Grekernas konst och vetenskap. Sid 95.
Handlar om skönhet, religioner, kunskaper= inre verkligheter, och möten mellan kulturer= sociala miljöer.

Folkreligioner. Sid 116.
Handlar om religioner= inre verkligeter, och samspel mellan religiösa= sociala miljöer.

Den siste romerske kejsaren. Sid 174-175.
Handlar om kulturspridning o d= inre verkligheter och sociala miljöer.

Bysans undergång. Sid 181.
Handlar om vackra saker och religion= inre verkligheter, och spridning av religion= sociala miljöer.

Korstågen. Sid 209.
Handlar om religioner= inre verkligheter, och kunskaps- och kulturspridning= sociala miljöer.

Universiteten. Sid 212.
Handlar om religioner och kunskaper= inre verkligheter, och kunskapsspridning= sociala miljöer.

Gotiken. Sid 213-214.
Handlar om konst, estetik och religioner= inre verkligheter, och kulturspridning= sociala miljöer.

Den senmedeltida krisen. Sid 218-219
Handlar om spridning av kriser och kunskaper om kriser= inre verkligheter och sociala miljöer.

Kyrkans kris. Sid 222.
Handlar om religioner= inre verkligheter, och samspel mellan religiösa= sociala miljöer.

Islam. Sid 230-231.
Handlar om religioner= inre verkligheter, och religionsspridning= sociala miljöer.

Indianfolken och kyrkan. Slaveriet. Sid 310-311.
Handlar om religioner= inre verkligheter, och samspel= sociala miljöer.

Det brittiska härskarsystemet. sid 343-344.
Handlar om samspel= sociala miljöer, och religion= inre verkligheter.

Den ryska samhällsutvecklingen. Sid 362-363.
Handlar om samspel/maktspel= sociala miljöer.

Reformationerna. Sid 368-369
Handlar om religioner= inre verkligheter, och religionsspridning= sociala miljöer.

Den naturvetenskapliga revolutionen. Sid 376-377.
Handlar om kunskaper och religioner= inre verkligheter, och kunskapsspridning= sociala miljöer.

Samhällstänkandet. Sid 377-378.
Hndlar om tänkande= inre verkligheter. och maktspel= sociala miljöer.

Det franska enväldets framväxt. Sid 382-383.
Handlar om maktspel= sociala miljöer, och konst och religion= inre verkligheter.

Ludvig XIV och Versailles. Sid 383-385
Handlar om maktspel och kulturspridning= sociala miljöer, och förlustelser= inre verkligheter.

Från http://wimnell.com/omr7952-7956d.pdf

Världen byggdes om på 1900-talet.

Från omr40y

I de följade huvudsakligen om 1900-talet och efterkrigstiden.

Först en översikt om utvecklingen i världen skriven 1990 och med utvecklingen framförd till och med 1990, i några fall till ungefär julen 1991. När den skrevs visste man ingenting om det som sedan hände.

Makt och sociala relationer i världen 1914

År 1914 behärskade europeerna en stor del av världen utanför Europa, de hade kolonier eller härskade på annat sätt. Självständiga stater utanför Europa var huvudsakligen i Amerika USA, Mexiko och de flesta staterna som 1990 finns söder därom, i Afrika Etiopien och Liberia och i Asien Turkiet, Arabien, Persien och Afghanistan i Främre orienten och bortom Indus Kina, Mongoliet, Japan, Siam och några småstater i Tibet.

I Europa var de mest betydelsefulla makthavarna kungariket Storbritannien (England), republiken Frankrike, Tsarväldet Ryssland och kejsarrikena Österrike-Ungern och Tyskland.

Engelske regenten härskade även i Brittiska samväldet, det Brittiska imperiet, och var från 1876 också kejsare av Indien. Drottning Viktoria som regerade 1837-l901 var den första engelska regenten med denna titel. 1910-1936 regerade sonsonen Georg V. Kejsartiteln upphörde efter andra världskriget. Indien blev fri repøublik 1950 .

I Frankrike hade efter revolutionen 1789 förekommit omväxlande statsskick, ibland republik, ibland kejsardöme. Det sista kejsardömet upphörde 1870 och 1914 gällde “den tredje republiken" med R Poincarè som president.

Den siste tsaren, Nikolaj II, regerade 1894-1917. Furstarna i Ryssland började från och med Ivan den förskräcklige 1533 kalla sig tsar, kejsare. De menade att de övertagit kejsarkronan från det Östromerska kejsardömet som upphörde 1453. Moskvafursten, tsaren, blev den grekiske kejsarens efterträdare som Guds ställföreträdare på jorden med gudagiven och därför oinskränkt makt. Under Nikolajs hela regeringstid rådde i Ryssland upprorsstämningar av flera olika slag, bla gjorde arbetare 1905 ett upprorsförsök som dock slogs ned av tsaren.

Det gamla Tyskromerska riket som grundades 962 av Otto den store upphörde 1806 och kejsarkronan gällde fr o m l804 bara Österrike. Österrike-Ungern bildades l867 och hade Frans-Josef som kejsare från 1848 till hans död 1916.

Det nuvarande Tyskland tillkom 1871 och blev då ett kejsarrike med Wilhelm I som kejsare och Otto v Bismarck som rikskansler. Kejsarens sonson Wilhelm II regerade 1888-1918 (d 1941).

Ferioden 1815-1914 har här förut karakteriserats som genombrottstid för demokrati och industri, men det bör tilläggas att när det gller demokratin var genombrottet i knappaste laget. l914 1evde kvar mycket av de gamla fursteepokernas tänkesätt där makten kom uppifrån. Visserligen hade några kungar och kejsare lämnat ifrån sig en del av maktutövningen, men den avgörande makten stannade kvar i relativt begränsade ledarskikt

Parlamentarism innebär att statschefen lämnar regeringsmaktens utövning åt dem som har majoritet i folkrepresentationen. Parlamentarism infördes i Sverige 1914-1917. I Norge 1884, i Danmark 1901. I England kan begynnelseåret sättas till 1832 då en parlamentsreform genomfördes. I Finland och Tyskland efter första världskriget. I Frankrike återinfördes parlamentarismen under tredje republiken. I Österrike infördes något slags parlamentarism 1867. Men hur ett land med parlamentarism fungerar beror av hur parlamentet kommer till genom rösträttsregler, opinionsbildning mm, och tar man med det var demokratin på det hela taget 1914 i sin linda.

År 1914 fanns i alla jordens länder, även i de mest utvecklade, stora klassskillnader och ojämna levnadsvillkor.Det fanns spänningar och konflikter av många olika slag: mellan stater och rivaliserande kolonialmakter, mellan grupper av stater och regioner, mellan kolonier och moderlärder, centralmakter och underlydande, mellan klasser, raser, politiska och religiösa riktningar, mellan olika språkgrupper och grupper med olika kulturella traditioner, mellan fattiga och rika, kvinnor och män , unga och gamla och mellan olika yrkesgrupper etc. Några särdeles långt komna tankar om att människorna befann sig i ödesdigra konflikter med växt- och djurvärÍlden och jordens klimat fanns knappast .

Tänkesätten och de sociala relationerna.

Tänkesätten och de sociala relationerna i början av 1900-talet var annorlunda än på 1990-talet. I en bilaga, “Det svenska folklynnet” (G Sundbärg, Norstedt Sthlm 1911), till den statliga emigrationsutredningen som började 1907, framskymtar rågot av hur man såg på klasser, nationer och krig o d. Några utdrag ur bilagan återges i det följande. Krig sågs före första världskriget inte som det elände som det blev från och med det kriget. Vidare rådde uppfattningar om att nationerna borde kämpa sig fram till mäktiga positioner. Engelsmännen var världens herrar, och det var något att se upp till och efterlikna .

I de gamla fursteepokerna behövde furstarna stora landområden där de kunde ta ut skatter av befolkningen och ta ut soldater för att behålla och utvidga maktområdena. I en välfungerande demokrati år problemet att åstadkomma välfärd och trygghet för befolkningen och då har krig mellan länderna mest bara negativa konsekvenser. Däremot kan inrikes revolutioner, helst icke våldsamma sådana, ha ett berättigande om det gäller att förbättra välfärdsfördelningen inom ett land.

I England rådde 1914 ett parlamentariskt styrelseskick sedan länge, men det innebar inte att klasskillnaderna var borta, levnadsstandarden jämn. Svenska TV-tittare har på senare år kunnat se flera program som skildrar klasskillnaderna i England före första världskriget, t ex “Herrskap och tjänstefolk” och “Forsytesagan” av J Galsworthy, som fick Nobelpriset i litteratur 1932. Engelsmännen som härskare i Indien har också skildrats i TV. För de yngre TV-tittarna kommer vartefter nya program om äldre tider.

Före kriget 1914 rådde i England den s k viktorianska livsstilen, som har beskrivits som “högborgerlig, strängt konventionell, överdrivet pryd och trångbröstad”. Med första världskriget var det i stort sett slut med den livsstilen, med sysslolös överklass med många tjänare som var så extrem i England och som i olika grad fanns i hela Europa.

Den livsstilen försvann inte med en gång. I Sverige var det relativt vanligt med hembiträden i “bättre” familjer fram till slutet på 30-talet. I de svenska filmlustspelen på 30-talet, som sågs av en stor del av svenska folket, tilldrog sig hanlingen ofta i borgerliga över- och medelklassmiljöer med pigor och betjänter i köksregionerna, där dock överklassen till slut drog de kortaste stråna, det roliga fanns i löjliga klassmotsättningar. Filmerna slutade ofta med att flickan “av börd” efter långt motstånd från pappan fick “mannen av folket” och att pigan med sina undangömda besparingar räddade den höge direktören från konkurs.

Synen före första världskriget på det man kallade naturfolken dominerades i de mer ekonomiskt utvecklade länderna av överlägsenhetskänslor, och man såg nog naturfolken som dumma och efterblivna. I den första ljudfilmen som gjordes i USA i slutet på 20-talet, "“Jazzsångaren", uppträdde den vite Al Jolson sminkad til neger på ett sätt som inte accepteras 1990 och som nu betecknas som rasistiskt Judar hade rykte om sig att lura folk på pengar.

Trots allt förhärligande av krig som förekom före första världskriget var många på det klara med att man borde undvika krig. På 1890-talet började man konferenser i Haag med syfte att åstadkomma regler som skulle hindra krig och befrämja samarbete. Den första fredskonferensen hölls 1899 mellan ombud för 26 stater, den andra 1907 mellan 44 stater. På konferenserna lyckades man åstadkomma vissa konventioner. Ur konfererserna utvecklades sedan Internationella domstolen i Haag, som 1990 ingår i FN-systemet och har domare som utses av de högsta FN-organen. Den avgör tvister mellan stater som erkänt domstolens domsrätt och som undertecknat konventioner man dömer efter. År 1914 kunde Haagkonventionerna inte hindra första världs-kriget.

Första världskriget, mellankrigstiden och and,ra världskriget ses ibland som ett enda stort krig med en tjugoårig vapenvila mellan krigen. Hur som helst är de två världskrigen viktiga gränser i världshistorien.

Utdrag ur “Det svenska folklynnet” (1911)

“Det svenska folket är af oblandadt germanskt ursprung, och svenskens utseende vittnar ock härom. Han är i regeln lång och välväxt, har ljust hår, bred, hög panna samt blå eller grå ögon. Hufvudskålens bildning är dolikocefal ehuru äfven brakycefala bildningar förekomma - samt ortognat.

Svenskarna äro en af de resligaste nationer i världen. Möjligen stå de i detta hänseende icke tillbaka ens för något annat af de civiliserade folken. Medellängden för en svensk man vid uppnådda trettio à trettiofem år utgör enligst nyaste beräkningar 170,8 centimeter.

Hvad folkupplysningen angår, torde vara allmänneligen kändt, att samtliga de skandinaviska folken härutinnan intaga en mycket fördelaktig ståndpunkt. För Sverige egendomligt är, att konsten att läsa innantill i bok hos oss varit allmänt utbredd redan under flere generationer. Häraf har hos Sveriges folk åstadkommits en andlig mognad, som erbjuder en ovanligt solid grundval för fortsatt utbildning. Å andra sidan saknas kanske till följd häraf understundom den ungdomliga entusiasm för kunskapers inhämtande, som ofta träffas hos nationer, där de stora massorna först nyligen hunnit fram till den bokliga bildningens källor.

Generationer af vårt folk ha alltså redan införts i det uppfostrande tankearbete, som läskunnigheten alltid medför. Gentemot detta står, att landets vidsträckthet och glesa befolkning, väl också mångenstädes fattigdomen, medfört, att lifvet själft ej hos oss lämnar så många tillfällen till andlig utbildning som i rikare och mera tätt befolkade länder. Häraf sker, att den själiska utvecklingen ofta hos vårt folk förefaller ojämn och ej har full förmåga att göra sig gällande i det praktiska lifvet. En viss råhet i sinnet ligger ock ännu mångenstädes kvar såsom ett arf fran flydda seklers oupphörliga krig - och kanske äfven från den period af starkt utbredd dryckenskap, som karakteriserade förra delen af det nyss tilländagångna århundradet.

De egenskaper, som åstadkomma en duglig krigare, hafva i alla tider varit skarpt utpräglade hos vårt folk, och utan öfverdrift kan sägas, att Sveriges krigshistoria är bland de vackraste, som något folk äger. Att dessa egenskaper ännu alltjämt fortlefva, till trots för en åttioarig fred, är af många tecken tydligt. Knappast föres äfven i våra dagar någonstädes ett krig, där ej af egen drift deltager ett betydande antal svenskÿar, och sällan händer väl, att ej dessa frivilliga stridsmän göra sitt folks gamla rykte heder.

Man må om kriget tänka hvad man vill: det kan ej för nekas, att det uppkallar den mänskliga kraften till en utomordentlig höjd, och i själfva verket gifver hvarje folk i denna situation ett ovanligt klart vittnesbörd om sitt innersta kynne. Hvad vårt svenska folk angår, framträder härvid tydligt den öppna, klara, så att säga ljusa beskaffenheten af dess naturell: ett oförväget mod, ståndaktig tapperhet, oegennyttig själfuppoff'ring och ädel ridderlighet - allt egenskaper som fira sin största triumf under öppen strid på slagfältet." (Sid 1-2)....

"Svenskarnas hufvudegenskaper äro i eminent mening manliga. Denna sida af det svenska folklynnet är det som skapat de otaliga svenska hjältebragderna på lifvets alla områden.

"Zevs, gif släktet gosselynne, hoppfull håg och fantasi!"

Dessa Viktor Rydbergs underbara ord ha väl aldrig träffat så in på något folÎk som på engelsmännen. Och de ha blifvit världens herrar. (Sid 100)....

" Så träder ock nu för tiden allt mera i dagen, att en ny idé börjar vinna en afgörande makt öfver de europeiska folkens åskådning. Denna nya kraft, som väl skall bli nästa tidehvarfs största, är den sociala idén.

Redan känna sig kroppsarbetarna öfverallt såsom bröder, från det ena folket till det andra; och om än denna klass har tagit initiativet, så skola de öfriga efter hand följa efter." (Sid 137)...

"Detta vill naturligtvis icke säga, att folken komma att uppgifva sig själfva såsom folk. Tvärtom, liksom Europas fördelning efter trosbekännelser än i dag är i hufvudsak densamma som år 1648, så skola ock de europeiska nationerna komma att bestå sådana de utkristallisera sig under nationalismens tidehvarf. Därmed skall detta tidehvarf hafva fyllt sin världshistoriska uppgift.

De folk "skola bestå", som äga kraft och mod därtill. Men historien vittnar tillräckligt om, att just i dylika öfvergångstider farorna äro störst för de små och svaga.

I tider af världsomstörtande förändringar är det nödvändigare än någonsin att vara starkt rustad till försvar. Det folk går under, som i dylika ögonblick uppträder svagt och osolidariskt. Och inom den nya världsbyggnaden skola de folk tillkämpa sig den bästa platsen, som stå högst i andlig och materiell kraft." (Sid 138-139)....

"Man säger, att allting nivelleras i våra dagar. Detta är sant i en viss grad. Det kan ej förnekas, att den bildade klassens úmänniskor nuförtiden alltmera föra ungefär enahanda lefnadssätt i Europas alla länder. Och äfven till de lägre samhällslagren sprider sig nivelleringen så småningom. Öfver allt bor man i ungefär lika inredda hotell, öfverallt äro järnvägar och spårvägar ungefär desamma. Folkdräkterna försvinna, och lefnadssättet i allmänhet närmar sig mer och mer att blifva ungefär enahanda inom alla klasser." (Sid 139)....

"Framtiden skall skapa nya förbindelser de olika folken emellan, förbindelser hvilkas art och gestaltning vi ännu icke kunna göra oss fullt reda för. Men det är en stor fara för, att vårt land kommer att ingå i dessa nya organisationer under sämre villkor än som behöfde bli händelsen, - därför att vi komma att ingå med svagare national-medvetande än andra folk." (Sista sidan, 142)

Första världskriget

Första världskriget hade som förspel “skotten i Sarajevo” då Österrike-Ungerns tronföljare mördades. Mordet ingick i de komplicerade politiska förhållandena på Balkan som då blivit “Europas oroliga hörn”. Det hörnet levde 1914 i efterdyningarna efter strider som länge pågått där. Det Osmanska/Turkiska riket gick när det var som störst i slutet på 1600-talet upp urgefär till och med Ungern och Rumänien och omfattade också delar av södra Ryssland. 1699 förlorades Ungern till Österrike och därefter pågick ständiga konflikter om resten på Balkan. 1914 var Turkiet tillbakaträngt från Europa, men så sent som 1912-1913 rasade där krig mellan olika intressenter.

Efter mordet pågick omfattande diplomatiska aktiviteter och en månad senare förklarade Tyskland krig mot Ryssland och Frankrike. Belgien blev genast indraget och ockuperades av tyskarna. Österrike-Ungern gick med på Tysklands sida och Storbritannien och Brittiska imp.eriet förklarade Tyskland krig. Snart var 15 rniljoner soldater på krigsfot.

Japan förklarade Tyskland krig med sikte på att få tyska kolonier i Fjärran Östern. Turkarna kom med på Tysklands sida. Italien var till en början neutralt men anslöt sig sedan till de allierade, England-Frankrike-Ryssland. Balkanländerna blev indragna.

Kriget utkämpades huvudsakligen på Tysklands östfront mot Ryssland och på västfronten mot Frankrike. Det förekom också en Österrikisk-Italiensk front och strider runt Turkiet av vilket de allierade ville ha landområden. Tyskland försökte isolera England med sjökrig runt öarna. 1917 gick USA med på de allierades sida.

Under 1917 gjorde arbetare och låga klasser revolution mot tsaren och överklassen i Ryssland, tsaren avgick och han och hans familj fördes till Sibirien och avrättades där. De nya makthavarna slöt fred med Tyskland 1918. Rysslands huvudstad var 1709-1918 Petrograd, som de nya makthavarna döpte om till Leningrad.

Slutet på första världskriget

År 1918 förlorade Tyskland-Österrike-Turkiet kriget och freder stiftades sedan, de viktigaste i Versaille, där de förlorande fick avträda landområden, Tyskland till de flesta av grannarna, Österrike minskades, en del lämnades till Italien, bandet med Ungern upphörde, och av det Osmanska riket/Turkiet återstod huvudsakligen bara Mindre Asien. Tyske kejsaren flydde till Holland och levde där till sin död . Österrikiske kejsaren dog av ålder under kriget. Tyskland förklarades skyldigt till kriget och ålades att betala skadestånd. De tyska kolonierna tilldelades segrarmakterna och av tidigare turkDiska områden ställdes Irak, Palestina och Jordanien under Engelsk förvaltning, Syrien under fransk.

I Ryssland utbröt inbördeskrig som slutade med seger för kommunisterna vilka bildade sovjetstater med enpartisystem och förstatligade egendomar mm. Finland, Estland, Lettland och Litauen blev självständiga stater 1920-1922. Polen återuppstod som självständig stat efter att tidigare ha varit delat på grannländerna. På Balkan ordnades gränserna upp och några nya stater bildades. Nedanför Polen blev det Tjeckoslovakien, Österrika, Ungern, Rumänien, Bulgarien, Jugoslavien, Albanien och Grekland.

Efter inbördeskrig på Irland vid slutet av första världskriget blev större delen av Irland självständigt medan Nordirland stannade hos britterna.

I samband med ryska revolutionen 1917 blev Finland en självständig republik. Det anses att finnarna i Finlad ursprungligen kom söderifrån och att de under århundradena före vikingatiden bosatte sig i Finland. Svenskar slog sig under vikingatiden ned vid kuster i söder och sydväst. Under medeltiden inlemmades Finland i det svenska riket. Det förlorades till Ryssland l809. Den nya republiken 1917 fick först en borgerlig regering under ledning av P E Svinhufvud. Socialister önskade ett nyare samhälle och inbördeskrig bröt ut mellan ”vita”(höger) och “röda”(vånster). General Mannerheim anförde de vita och besegrade de röda.

Mellankrigstiden

Nationernas förbund bildades efter kriget men blev inte någon tillräckligt kraftfull organisation, bl a därför att varken USA eller Sovjetunionen kom med.

Tyskland blev efter många konflikter republik med manlig och kvinnlig rösträtt, den s k Weimarrepubliken, som räknas mellanj 1919 och 1933 då Hitler tog makten. Tyskarna kunde inte betala krigsskadeståndet och elände och konflikter bredde ut sig. Regeringen skaffade pengar genom att trycka sedlar med allt större valörer vilket bara innebar att priserna steg. Till slut kostade en dollar mer än tusen miljarder mark.

I det kaos som uppstod dök österrikaren Adolf Hitler upp och kunde, sedan han blivit tysk medborgare, till slut ta makten 1933. Han gjorde sig till diktator, rustade för krig och förföljde judar. Han kom från fattiga förhållanden och började sin politiska karriär som grov missnöjespolitiker, var framgångsrik som demagog. Han skapade den nationalsocialistiska nazistiska, ideologin, som han beskrev i den bok "Mein Kampf" han började skriva på 20-talet då han en tid satt i fängelse. Han menade att arierna var bäst och borde bli världens herrar, i det korta perspektivet kräLvde han "livsrum" för tyskarna.

Hitler kom till makten när Hindenburg (f 1847) var president 1925-1934. Efter Hindenburgs död 1934 blev Hitler statschef med titeln "Führer und Reichskanzler".

Han föreskrev en särskild hitlerhälsning som skulle tillämpas både inom militären och inom den civila förvaltningen både i början och slutet av sammankomster: högra armen rak sträckt snett uppåt samtidigt som "Heil Hitler" uttalades. Han föreskrev att barn och ungdomar skulle vara med i "Hitlerjugend" och liknande organisationer där deltagagarna fostrades i den nazistiska ideologin och tränades för krig.

Hitlers främste medhjälpare var Herman Göring. En betydelsefull person var propagndaministern Goebbels, som med alla resurser som behövdes såg till att bara från Hitlers synpunkt lämplig information spreds.

I Italien, som var ett kungarike med Viktor Emanuel III som regent 1900-1946 tog i praktiken Benito Mussolini makten, en själslig frände till Hitler och upphovsman till den italienska fascismen. Italienarna erövrade Abessinien (Etiopien) 1936 och Viktor Emanuel blev kejsare av Abessinien. Mussolini menade att det antika romerska imperiet därmed var återuppväckt. I början av 1939 tog de Albanien. Hitler och Mussolini fann varandra genom de likartade galenskaperna och bildade en "axel" mellan Tyskland och Italien. Hitler var den mäktigaste av de två, Mussolini stod så att säga i skuggan av Hitler. Hitler kommer att leva kvar i världshistorien och kanske som den mest tragiska personen under hela 1900-talet.

Spanien var i början av 1900-talet ett tämligen outvecklat kungarike. Rösträtt till landets parlament (cortes) var sedan 1890 allmän för män, men pn g a okunnighet fungerade demokratin inte väl. Arbetare började med demonstrationer och upplopp. Efter många förvecklinger kunde 1931 skapas en republik med vänsterpolitik. Kvinnlig rösträtt infördes 1933 och sedan blev politiken mer högerbetonad. Det utvecklade sig till ett inbördeskrig mellan vänster- och högerkrafter som slutade 1939 med seger för högerkrafterna och med att general Franco blev diktator, han fick viss hjälp från Hitler och Mussolini. Det spanska kriget anses ha kostat 600 000 människor livet.

Portugal blev republik 1910 i vilken förekom många konflikter. l928 upprättades en diktatur som varade över andra världskriget.

I Ryssland grep Josef Stalin makten efter Lenins död 1924 och blev diktator med en kommunistisk politik bedriven med våld och terror. Ryska förhållanden finns skildrade i romaner mm som tillhör litteraturhistoriens klassiker. I- "Krig och fred" har Tolstoj behandlat Napoleontiden. I "Brott och straff" har Dostojevskij givit en inblick i l800-talets Ryssland. 1900-talet har skildrats i "Doktor Zjivago" av Pasternak, som 1958 fick Nobels litteraturpris, och bl a i "Gulag-arkipelagen. Fängelseindustrin" av Solsjenitsyn, Noblepristagare 1970.

I de östeuropeiska nya staterna förekom under mellankrigstiden många konflikter. I Polen, Lettland och Litauen uppstod diktaturregimer. I Österrike höll fascismen på att ta överhanden. I Jugoslavien rådde oroligheter. I Grekland förekom revolutioner. I Turkiet avsattes sultanen och en modernare republikansk författning infördes.

I Indien introducerade engelsmännen 1919 en ny författning som gav indierna vissa nya rättigheter. Mohanda Gandhi trädde fram som företrädare för dem som helt ville frigöra Indien, han tillämpade en ickevåldsprincip för den revolution han ville ha. Han verkade till 1948 då han mördades. I de indiska konflikterna ingick åsiktsskillnader mellan muslimer, dvs muhammedaner med islamsk lära, och andra religiösa riktningar. 1935 ändrades författningen till indiernas fördel.

Jordanien och Irak blev självstandiga med stark anknytning till Storbritannien. Oljeledningar anlades från de två länderna fram till Tripolis och Haifa vid Medelhavet. Engelsmännen behöll sin förvaltning av Palestina. Judar från världen utanför började invandra dit i stor skala. Det uppstod många konflikter mellan judar och araber.

I USA rådde under mellankrigstiden vissa isolationistiska hållningar som innebar ovilja att ha med europeisk politik att göra. Invandringen reglerades hårt, men man tog gärna in vetenskapsmän och andra kunniga personer, bl a framstående judar som blev eller riskerade att bli förföljda i Europa, framför allt i Tyskland. Negrerna i USA särbehandlades och fick inte de vitas rättigheter. Depressionen som följde efter kursfallen på New Yorks börs 1929 föranledde åtgärder som satte ekonomin på fötter igen, i betydande utsträckning igångsatta av presidenten 1933-1945 Franklin D Roosevelt .

I Mexiko ägde på 10-och 20-talen rum en decennielång vänsterrevolution med uppemot 2 miljoner dödsoffer. I Latinamerika för övrigt rådde spända relationer mellan åtskilliga av staterna och inom staterna fanns på olika sätt regimer som inte tillhörde de bästa i världen.

Fjärran östern med bl a Kina och Japan låg under mellankrigstidien mycket långt från Europa, det tog veckor att ta sig dit från Europa, det fanns inget flyg av betydelse, det tog lång tid att åka båt dit eller ta sig fram landvägen, och inga kanonkulor kunde gå så långt. I Sverige upprördes man mer av det som hände i Europa, Främre orienten och Afrika än av det som hände i Kina.

Japanerna hade i gamla tider isolerat sig från yttervärlden, men USA tvingade dem 1854 att öppna några hamnar för handel. Med det trängde den europeiska kulturen in i Japan, som utvecklade sig till en aggresiv stat och som expanderade mot Korea, Kina och Ryssland. Kina hade också isolerat sig men måste l839-1842 öppna hamnar för handel. Inre strider i Kina ledde till att kejsaren avsattes och landet blev en republik 1912.

Under första världskriget gick Japan som nämnts med på de allierades sida, och Kina förklarade Tyskland krig, något som dock p g a avståndet inte rnedförde några krigshandlingar dem emellan. Kina och Japan var fiender men stod båda på de allierades sida, frederna efter kriget bar spår efter detta.

Den kinesiska nya republiken kunde inte hållas samman utan det uppstod stridigheter mellan olika krigsherrar. Kinas kommunistiska parti kom till i början av 20-talet med Mau Tse-tung som ledare. Partiet samarbetade till en börian med Kuomintangpartiet, men de kom att bli fiender. Om herraväldet i Kina utvecklades strider mellan kommunisterna med Mau och Chiang Kai-shek som företrädde kuomintangpartiet

Hitler gjorde 1936 överenskommelser med Japan om samarbete, vilket resulterade i att Japan 1937 började stora militäroperationer som siktade till att erövra hela Kina. Inom några år hade Japan ockuperat stora områden av Kina. Chiang fick lämna sina områden. Mao och kommunisterna förde gerillakrig mot japarerna. OrgaÒniserat samarbete mellan de två kinesiska grupperna mot den gemensamma fienden Japan förekom inte och de västerländska makterna protesterade bara lamt mot Japans intrång i Kina.

Andra världskriget

Det andra världskriget bröt ut hösten 1939 sedan Hitler efter hotfulla manipulationer tagit Österrike och Tjeckoslovakien "under sitt beskydd" som han sade. Fransmän och engelsmän under ledning av brittiske premiärministern N Chamberlain försökte hindra det på diplomatisk väg, men gav efter. Det var när Hitler sedan gav sig in i Polen för att erövra det som kriget kom. Dessförinnan hade han i all hast träffat en överenskomlelse med Stalin, som innebar att de två skulle samarbeta. I en hemlig del gjorde man upp om att Stalin skulle "få" Finland, Estland, Lettland och en del av Polen, och Hitler "få" Litauen och en annan del av Polen.

Ett par dar efter det tyskarna börjat krig mot Polen förklarade England och Frankrike krig mot Tyskland. Men Polen krossades snart och delades upp mellan Tyskland och Sovjetunionen. På Tysklands västfront kom kriget igång med till en början relativt små strider.

I slutet av 1939 angreps Finland av Sovjetunionen, som fått nekande svar från finnarna på en begäran om att få anlägga militärbaser i Finland. Detta krig tog slut våren 1940, har kallats "vinterkriget" och Finland fick avträda vissa områden till Sovjetunionen.

I de baltiska staterna fick Sovjetunionen anlägga baser och efter vissa nyval till de baltiska staternas parlament begärde de att få bli sovjetiska delrepubliker.

Den 9 april 1940 ockuperade tyskarna Danmark och Norge, som bara kunde kapitulera. Den 10 april bröt tyskarna in över Holland, Belgien och Luxemburg, som efter några dagar kapitulerade. Tyskarna fortsatte in i Frankrike, och Italien trädde in i kriget på Tysklands sida. Frankrike måste kapitulera i juni 1940. Norra halva Frankrike besattes av tyskarna medan den södra halvan avrustades och administrerades av den då 84-årige marskalken Petain som ledare för en regering i Vichy. Franske generalen Charles de Gaulle ledde en fransk motståndsrörelse från England.

I England avgick Chamberlain våren 1940 och efterträddes av Winston Churchill, som sedan ledde kriget och som förklarade att han inte hade något annat att bjuda på än blod, svett och tårar.

Hitlers önskan var att erövra England för att sedan ta Sovjetunionen. Trots omfattande luft- och sjökrig gick det inte att ta England. Mussolini satte igång krig i sydöstra Europa och Nordafrika och Hitler måste hjälpa till med det. Med Japan träffade Tyskland-Italien överenskommelser som gick ut på att Japan skulle få dominera i Östasien sedan axelmakterna erövrat världen.

I juni 1941 började Hitler krig mot Sovjetunionen med en fälttågsplan som gick under kodnamnet Barbarossa, han tänkte sig att Leningrad och Moskva skulle vara hans inom några månader. Men det gick inte som han tänkt sig.

Finland kom med i kriget på Tysklands sida mot Sovjetunionen i ett krig som kallas "fortsättningskriget" och som för Finlands del tog slut 1944.

Japıanerna utnyttjade Hitlers framgångar till att stärka sin ställning i Östasien. Japanerna bombade USAs flottbas Pearl Harbor på Hawaii den 7 dec 1941 och det medförde att USA kom med i kriget på Englands och Sovjetunionens sida. President i USA var F D Roosevelt.

Med kriget mellan Tyskland och Sovjetunionen och kriget mellan Japan och USA ingick andra världskriget i ett skede nummer två med krigsaktiviteter över stora delar av världen.

I skede nummer tre, som började under 1943 vände krigslyckan för Tyskland-Italien-Japan så att kriget på det hela taget tilll slut 1945 vanns av de allierade

Under skedena två och tre förekom omfattande strider i Stilla havet och Östasien främst mellan USA-styrkor och japaner. 1943 möttes Stalin, Roosevelt och Churchill i Teheran och diskuterade krigsstrategi och hur det borde bli sedan de allierade vunnit. I Europa ansattes Tyskland-Italien från Sovjetunionen och från Nordafrika , och den 6

juni 1944 landsteg de allierade på franska kusten i Normandie under» general Eisenhowers befäl.

I början på 1945 träffades till ett andra möte Stalin, Roosevelt och Churchilli i Jalta på Krim, och man gjorde överenskommelser om framtiden, bl a diskuterades kampen mot Japan. Roosevelt dog snart därefter av sjukdom och efterträddes av vicepresidenten Harry S Truman.

I Eururopa trängde de allierade allt närmare Berlin som var Tysklands hjärta. Hitler vistades där i en underjordisk bunker och begick självmord den 30 april 1945. Mussoini likviderades av italienska partisaner några dagar därefter och efter ytterligare några dagar följde en formell allmän tysk kapitulation.

I Fjärran Östern fortsatte dock striderna och för att få ett snabbt slut på kriget beordrade Truman i augusti 1945 två atombomber över Hirochima och Nagasaki i Japan, med så omfattande förstörelse att Japan efter några dagar kapitulerade. Den i Japan upprättade ockupationsförvaltningen fick den amerikanske generalen MacArthur som chef.

Det andra˜ världskriget kostade mycket i döda och skadade människor och i materiell förstörelse. Antalet stupade militärer har beräknats till 6 miljoner för Sovjetunionen, 2,25 för Tyskland, 1,2 för Japan och för Frankrike, Jugoslavier, Brittiska samväldet och USA vardera om kring 0,3 miljoner. Antalet civila som fick sätta livet till har beräkrats till 15 miljoner för Sovjetunionen, 5,7 för Polen, 0,35 för Tyskland, 1,4 för Jugoslavien, 0,45 för Frankrike och 0,4 för Ungern, detta inklusive judar som dödats av nazisterna. Den materiella förstörelsen var störst i Sovjetunionen, där går kampen på östfronten under beteckningen "det stora fosterländska kriget".

I Europa blev efter kriget staterna och deras gränser i stort sett som 1938 före kriget, med några undantag. Finland fick ungefär 1940 års gränser. De tre baltisk staterna blev republiker i Sovjetunionen. Polen flyttades västerut. Rumänien fick lämna en del till Sovjet. Italien blev republik. Tyskland sattes under förvaltning av Frankrike-England-UÚSA och Sovjetunionen som vardera fick vissa zoner.

Island som var självständigt kungarike med kungagemenskap med Danmark från 1918 blev självständig republik 1944.

Atombomberna 1945

Andra världskriget tog snabbt slut som en följd av de två atombomberna över Japan i augusti 1945. Man kan nog våga påstå, att de två bomberna inledde en ny epok i världshistorien.

De praktiska möjligheterna att göra en atombomb blev klara en kort tid före krigsutbrottet 1939 då forskare i ett laboratorium iÙ liten skala kunde konstatera att en klyvning av uranatomer ägt rum sedan atomerna bombarderats med neutroner. Man insåg att det frigjordes neutroner vid klyvningen och att dessa skulle kunna klyva ytterligare atomer varvid ännu mer neutroner frigjordes som skulle kunna klyva atomer i en kedjereaktion. Detta var intressant därför att vid klyvningen av varje aton frigjordes energi, som vid en kedjereaktion skulle uppgå till mycket stora mängder.

När sedan kriget kom igång satte forskare igång med att försöka göra atombomber. Den första uppgiften gällde att få fram uran av lämplig sort, viIket inte var så enkelt. Den uransort som lättast kan klyvas, uran 235, finns vanligen bara till en knapp procent i det uran som finns i naturen.

Efter 1940 hölls atombombsforskningn hemlig. Hur det gick till har blivit känt först efter 1945. 1943 koncentrerades allt arbete med bomben till USA och i en öken där gjordes i juli 1945 det första provet med en bomb, en explosion av aldrig tidigare skådat slag. Den› 6 och 9 augusti 1945 fälldes bomberna över Japan.

Världen under efterkrigstiden efter andra världskriget

Vid krigsslutet efter andra världskriget kunde man konstatera att rangordningen bland världens ledande makter ändrats sedan före kriget, nu framstod USA och Sovjetunionen som de mäktigaste, och USA, som före kriget inte velat blanda sig i världspolitiken, blev den ledande västmakten. Sovjetunionens krigsmakt hade under kriget byggts upp kraftigt med hjälp från USA. Storbritannien och Frank-rike hade 1945 kvar sina kolonier men förlorade snart greppet om dem, de två imperiemakternas ekonomier var nergångna.

Under efterkrigstiden har kolonierna nästan helt frigjort sig från moderländerna och bildat självständiga stater. I kolonier lever 1990 i runda tal bara 10 miljoner personer. Antalet självständiga stater ca 170.

Under processerna med koloniernas frigörelser har inom och mellan de olika länderna ofta förekommit kamp och strider mellan olika grupper som önskat onlika slags samhällssystem. Två system som stått emot varandra har bland andra system varit extrema kommunistiska system som i Sovjeturionen och kapitalistiska system som i USA. Denna kamp har också på olika sätt försiggått i de gamla självständiga staterna.

Världspolitiken har sedan några år efter andra världskriget präglats av motsättningar mellan ”supermakterna” USA och Sovjetunionen och de samhällssystem de representerar. Spänningen mellan de två systemen har tagit sig uttryck bl a i en gränslinje i Europa mellan väst- och östmakter och i enorma krigsmakter och krigsförberedelser på båda sidorna.

Många ansträngningar har under årens lopp gjorts för att minska spänningen mellan de två sidorna och minska krigsmaskinerierna. Systemet i Sovjetunionen och öststaterna har såsmåningom undergått en förändring, som 1989-1990 lett till begynnande sönderfall för det kommunistiska system som byggdes upp av Stalin under mellankrigstiden och som fått karaktär av visst monopol för det kommunistiska partiet, maktfullkomlig partiapparat och centraldirigerad varuprocuktion och varufördelning.

I de östeuropeiska staterna mellan Sovjetunionen och de västorienterade staterna har 1989-1990 gjorts tämligen fredliga revolutioner med förändringar i riktning till väststaternas kapitalistiska system. B1 a har Östtyskland 1990 upphört och uppgått i Västtyskland.

Under 1990 har också träffats avtal mellan väst och öst om minskning av krigsmedel. I Sovjetunionen har 1989-1990 synts tydliga strävanden dels att göra samhällssystemet mer demokratiskt, varvid kommunistpartiet mist sin politiska monopolställning, dels att göra systemen för varuproduktion och varufördelning mer lika dem i kapitalistsystemen där produktion och fördelning som grundprinöcip sker med hjälp av s k marknadskrafter, som dock tuktas av statliga regleringar och internationella överenskommelser av många slag.

I det följande görs en relativt kort genomgång av utvecklingen i världen under efterkrigstiden varvid mest bara noteras förhållanden kring statsbildringar och förekomst av revolutioner o d. Någon närmare genomgång av de många ländernas olika samhällssystem och levnadsvillkor görs inte och utvecklingen förs vanligen fram bara till mitten av l980-talet, undantagsvis längre. Avsikten med redovisningen är att den ska ge en allmän bakgrund så att det kan bli lättare att förstå de stora långsiktiga dragen i utvecklingen, och så att det ska bli lättare att fundera ut hur framtiden bör byggas.

Utgångsläget för framtidsbyggandet är att det 1990 finns ca 170 stater (unioner som USA och Sovietunionen räknas som vardera en stat) och att problemet är hur de kan och bör förbättra förîhållandena inom staterna och hur de kan och bör förbättra relationerna mellan staterna. Genomgången antyder att det finns mycket som borde förändras inom staterna och de förändringarna torde inte kunna ske utan förbättringar i många avseenden mellan staterna.

Det problem staterna har gemensamt är hur man ska kunna åstadkomma en bättre välfärdsfördelning och hur höja den genomsnittliga

välfärdsnivån. Somliga menar att de två delproblemen strider mot varandra. Man talar i det sammanhanget om “tillväxt” och “fördelning” och menar att ökad tillväxt måste ske på fördelningens bekostnad. Det kan ses som en huvuduppgift för de yngsta generationerna att bevisa att förbättring av välfärdsfördelningen väl kan kombineras med tillväxt. All erfarenhet visar att stora skillnader i levnadsvillkor i ett land ger upphov till konflikter som i svåra fall blir blodiga revolutioner med otrygghet och lidande. Stora sk§illnader mellan länder kan leda till krig.

Världens befolkning är 1990 ca 5 miljarder och världens stater har då en genomsnittlig befolkning på ca 30 miljoner. Räknar man bort USA, Sovjeturlionen, Kina och Indien, som tillsammans har drygt halva jordens befolkning, blir genomsnittet för övriga stater ca 16 miljoner

Krig är dyrt. FN-alliansen i kriget mot Irak i januari 1991 sägs kosta tre miljarder kr per dag. Med Iraks kostnader blir det ca fem. Ansvar för kriget har Irak med ca15 miljoner invånare, de bör betala, och det blir ca 300 kr per person och dag. För en familj på 3 personer blir kostnaden ca l00 000 kr för ett tremånaderskrig. Pengarna borde kunna användas på ett bättre sätt.

Förenta Nationerna, FN, bildades i juni 1945 redan före krigsslutet av länder som deltagit i kriget mot Tyskland-Italien-Japan. Det blev sedan möjligt för andra stater att ansluta sig. Sverige anslöt sig 1946. 1990 är nästan alla …stater med i FN. Vid mitten av 80-talet stod följande utanför: Andorra, Kiribati, Liechtenstein, Monaco, Nauru, San Marino, Schweiz, Sydkorea och Nordkorea. Taiwan, Tonga, Vatikanstaten och Västsahara, representerande ca 60 miljoner personer i Korea och för övrigt ca 7 miljoner.

FNs grundläggande organ är Generalförsamlingen, där varje medlemsstat har en röst. Vid sidan och under den finns andra organ bland vilka Säkerhetsrådet vakar över freden i världen och Ekonomiska och sociala rådet vakar över levnadsförhållanden och mänskliga rättigheter. FNs sekretariat är det verkställande organet och har i ledningen FNs generalsekreterare.

När FN bildades var huvudsyftet att trygga freden och med hänsyn till det är Säkerhetsrådet det viktigaste organet, det har fem permanenta medlemmar med vetorätt, USA, Sovjetunionen, Storbritannien, Frankrike och Kina samt ett antal representanter för andra stater som väljs av Generalförsamlingen för två år, i början va«r det sex st ‚senare ändrat till tio. Avsikten med Säkerhetsrådet var att det skulle kunna tvinga förbundsmedlemmarna att medverka i atgärder, även militära, mot en angriparstat, om det behövdes för fredens skull.

Vid krigsslutet upptäcktes att nazisterna, som många år förföljt judar, hade särskilda förintelseanstalter för judar och att miljontals judar avlivats. Mängder av utmärglade judar som ännu var i livet kunde räddas. De uppdagade förhållardena väckte den civiliserade världens avsky. Judarna var sedan något århundrade e kr ett folk utan land. Genom FNs insatser kunde judarna ett par år efter kriget bilda staten Israel i Palestina.

I Nürnberg inrättade USA, Sovjeturionen, Frankrike och Storbritannien efter kriget en militärdomstol där man dömde ledande personer i Hitlerregimen för krigsförbrytelser och för brott mot freden och humaniteten. I den första rättegången dömdes 1946 24 st åtalade, de mest ledande, 11 st, till döden genom hängning ocßh resten till fängelsestraff eller frikändes Bland de dödsdömda var Göring, men han undgick hängningen genom att begå sjävmord. Sedan följde flera rättegångar.

Efter kriget sattes Tyskland under förvaltning av England, Frankrike, USA och Sovjetunionen, som vardera fick vissa zoner. Berlin låg i den sovjetiska zonen ca 15 mil från västmaktszonerna och förvaltades i zoner av de fyra makterna. För att västmakterra skulle kunna komma till Berlin överenskoms om vissa transportleder för dem genom sovjetzonen. Förvaltningen skulle ske tills man kommit överens om någon mer permanent ordning .

Sovjetunionen kom att dominera de östeuropeiska staterna mer än västmakterna tänkt sig, där bildades folkrepubliker med kommunistiskt styre av sovjetisk modell. Detta och annat ledde till minskad enighet mellan Sovjetunionen och västmakterna, som 1946 menade att

Sovjetunionen och de östliga folkrepublikerna dragit ned en "järnridå" mot västmakterna. Det "kalla kriget" började.

De krigförande staterna i Europa blev av kriget försvagade ekonomiskt sett. USA-presidenten Truman och hans utrikesminister George Marshall fann det nödvändigt att hjälpa dem och det tillkom hjälp enligt en plan 1947 som kallats Marshallplanen. Sovjetunionen och de andra öststaterna erbjöds hjälp men avböjde. Hjälpen kom därför att gälla bara de västeuropeiska staterna. För distribution av hjälpen bildades 1948 organisationen OEEC, som sedan 1961 ombildades till OECD, Organization for Economic Cooperation and Development, ett rådgivande och utredande organ i ekonomiska frågor, gemensamt för de europeiska staterna utom östblocket samt USA, Kanada, Japan, Australien och Nya Zeeland, säte i Paris.

Sovjetunionen och öststaterna bildade 1947 en propagandaorganisation Kominform som bl a ville visa att USA kom med sin hjälp bara för att stärka sin egen maktställning, USA var ett ho«t mot kommunismen menade de och så var det ju också. Bland öststaterna ville Jugoslavien under ledning av Tito, fastän kommunistiskt, inte underordna sig Sovjetunionen och utstöttes 1948 ur Kominform. Jugoslavien behöll sedan sin självständiga attityd gentemot Sovjetunionen. Kominform upphörde 1956.

Under 1948 ville västmakterna av sina zoner göra en egen stat "Västtyskland". Sovjetunionen ogillade detta och stängde av västmakternas vägar till Berlin. De kunde dock försörja Berlin luftvägen och "berlinblockaden" upphörde 1949. En bestående konflikt mellan Sovjetunionen och västmakterna var etablerad.

Det var klart att väststaterna och öststaterna åtminstone tillsvidare måste gå skilda vägar. För fredligt internationellt samarbete bildades 1949 Europarådet av Storbritannien, Frankrike, Belgien, Holland, Luxemburg, Italien, Irland, Danmark, Norge och Sverige. Senare har tillkommit resterande västeuropeiska stater samt bl a Grekland och Turkiet.

…1949 bildades Förbunds republiken Tyskland (BRD Västtyskland) och Tyska demokratiska republiken (DDR Österrtyskland). Västtyskland kom med i Europarådet. 1948 bildades GATT, "allmänna avtal om tullar och handel" för att främja internationell handel. För viss samordning av kol- och stålprodukter bildades 1951 kol- och stålunionen mellar Frankrike, Beneluxländerna, Västtyskland och Italien.

Atlantpakten, ur vilken sedan bildades militärorgarisationen NATO, bildades 1949 av USA, Kanada, Storbritannien, Frankrike, Benelux, Italien, Portugal, Danmark och Norge. Som en motvikt bildade öststaterna Warzavapakten, 1955. I NATO har senare tilIkommit Island, Grekland, Turkiet, Västtyskland och Spanien. Frankrike lämnade det militära samarbetet 1966 men kvarstår i atlantpakten.

De sex staterna i kol- och stålunionen gjorde 1957 det s k romfördraget som sedan låg till grund för organisationen EEC för europeisk ekonomisk gemenskap, i kraft 1958. 1959 bildades organisationen EFTA av Storbritannien, Danmark, Norge, Sverige, Österrike, Schweiz och Portugal, Finland associerades 1961, för samarbete ungefär motsvarande EEC.

1963 slogs kol- och stålunionen ihop med EEC till EG, Europeiska gemenskapen. In i EG har senare inträtt Storbritannien, Irland och Danmark 1973, Grekland 8l, Spanier och Portugal. Inträde i EG innebar i förekommande fall utträde ur EFTA. EG har ett antal delorgan: kommission och ministerråd i Brüssel, parlamert och domstol i Luxemburg. Frågan om huruvida Sverige ska söka medlemsskap i EG eller ej har diskuterats länge och särdeles intensivt efter slutet av 1980-talet. Konsçekvenserna av medlemsskap är många och stora och 1990 otydliga. (1995 Sverige blev medlem av europeiska unionen 1995).

Josef Stalin dog 1953 och många i världen drog en lättnadens suck. Hans styre övertogs av en samling höga befattningshavare av vilka Nikita Crusjtjev såsmåningom blev den ledande. Han kritiserade personkulten kring Stalin och inledde en "avstalinisering" och medverkade till en något mjukare Sovjetisk utrikespolitik.

Stalins död ingav förhoppningar inom öststaterna om ett mänskligare styre. Arbetare i Östberlin strejkade och demonstrerade1953 men det slogs ned med hjälp av ryska stridsvagnar. I Polen hände

något liknande. I Ungern kom det 1956 till en stor revolution som dock slogs ned av ryska trupper. En liknande resning som också slogs tillbaka ägde rum i Tjeckoslovakien 1968,

Det sovjetiska samhällssystemet medförde att människor i öststaterra gärna ville flytta till Västeuropa, men öststaterna hindrade det genom utreseförbud och gränskontroller. I Berlin byggdes 196l mellan väst- och östzonerna en stor mur, "Berlinmuren", som varit föremål för hat och som snabbt revs 1990.

Andra världskriget fick ett snabbt slut genom atombombsinsatserna 1945. Det var första gången atombomber användes och under hela efterkrigstiden har legat ett hot om att atombomber skulle kunna användas igen. USA och Sovjetunionen byggde upp sina atombombs-kapaciteter till÷ enorma nivåer och gjorde vätebomber som var ännu värre än de första.

Supermakterna tävlade inom rymdtekniken och Sovjet skickade 1957 upp den första satelliten, Sputnik I, och Sputnik II med hunden Laika, USA skickade upp en satellit några månader senare. Bl a med hjälp av rön inom detta teknikområde utvecklade supermakterna nya vapen och vapensystem. De byggde ubåtar som från undervattensläge kunda avfyra atombomber, byggde roboter och raketer som kunde skickas mellan kontinenterna, för försvar byggdes antirobotar etc etc. Med strategiska vapen, som används över stora avstånd, till skillnad från taktiska för närstrid, höll supermakterna en "terrorbalans". Började ena sidan med atomkrig skulle andra sidan genast fortsätta och hela vårlden kunde läggas i ruiner.

En värld i ruiner var till nytta för ingen och det blev klart att det var nödvändigt att avbryta kapprustningen och istället rusta ned. Efter kriser i samband med berlinmurens byggande 1961 och cubakrisîen 1962, som redovisas mer i det följande, upprättades 1963 en direkt telefonförbindelse mellan makthavarna i Washington och Moskva. Supermakterna förstod, att fredlig samlevnad måste etableras.

Nedrustningskonferenser hölls på 50-talet och1958 slutade super-makterna med kärvapenprov ovan jord, 1968 ingicks ett formellt avtal om stopp för kärvapenprov, som undertecknades även av andra, bl a Sverige, men inte av Frankrike och Kina. Frankrike gjorde sitt första atombombsprov i Sahara 1960, Kina 1964. 1968 ingicks ett avtal som skulle förhindra spridning av kärnvapen till nya stater. 1972 ingicks ett avtal SALT nr 1 mellan USA och Sovjetunionen om vapenbegräns-ning, senare följt av ytterligare avtal.

1975 hölls en säkerhetskonferens i Helsingfors med stort antal deltagare, bl a supermakterna, man kom bl a överens om att man inte skulle använda våld mot vararldra och att eventuella justeringar av statsgränser som bildats efter andra världskriget kunde ändras bara med fredliga medel.

I Spanien dog ledaren Franco 1975. Landet blev en demokratisk snäll monarki. I Portugal störtades diktaturregimen 1974 och landet blev en modern demokrati.

Grekland hade 1967 inre problem och militärer gjorde en kupp och införde diktatur. Kungen gjorde en misslyckat motkupp och måste fly landet. Makthavarna störtades 1973 av andra militärer, som hade ut-rikeskonflikter med Turkiet om Cypern och nödgades uppge sitt styre 1974. Efter folkomröstning och val återinfördes demokratin, men monarken avskaffades och Grekland blev en respektabel republik.

I Polen inleddes 1980 en revolt mot regimen genom en strejk, som till ledare fick Lech Walesa, senare fredspristagare och 1990 vald till landets president. Rumäniens makthavare Ceausescu avrättades julen 1989.

Asien

Utvecklingen i Asien under efterkrigs tiden har präglats av konflikterna kring Israel, koloniernas frigörelser och problem i de nya självständiga staterna samt utvecklingen i Kina med den kinesiska kommunismens utveckling och Japan med den kapitalistiska utvecklingen som gjort Japan till en ekonomisk stormakt.

Främre Orienten/mellanöstern

Syrien och Libanon, som efter första världskriget ställdes under fransk förvaltning, blev självständiga 1941-1944, och därmed var alla stater i Främre Orienten självständiga utom Palestina och några småstater i sydost på arabiska halvön som stod under engelskt inflytande och som kan räknas sorn självständiga från 1971.

Cypern, förvaltad av Storbritannien sedan 1925, blev 1960 den självständiga republiken Cypern med grekcypriotiske ärkebiskopen Makarios som förste president. Tvister mellan öns grekiska och turkiska befolkningar och mellan Grekland och Turkiet har därefter orsakat svåra konflikter. Makarios sörtades 1974 men återkom snart till makten. Han dog 1977.

Som ett samarbetsorgan mellan fria och halvfria arabstater bildades 1945 Arabförbundet, antalet medlemmar har sedan ökat och är 1990 ca ett dussin stater på den arabiska halvön upp till och med Syrien och Irak och ca ett halvdussin i norra Afrika utefter Medelhavet och Rödda havet. PLO, en organisation för palestiniers rätt till eget land, bildades 1964, av Arabförbundet erkänt som palestiniernas representant, är också med i förbundet. PLO-ledare har länge varit Yasir Arafat.

Israel och Palestina.

Palestina förvaltades sedan första världskriget av Storbritannien. Britterna ville efter andra världskriget frånträda och FN utarbetade och antog 1947 ett förslag om landets delning i ett judiskt och ett palestinsk område. Arabiska och islamska stater reserverade sig mot FN-beslutet.

När den brittiska förvaltningen upphörde 1948 utropade den judiska befolkningen i Palestina FN-planens judiska områden som republiken Israel. Kringliggande arabstater och Irak ogillade det och angrep den stat Israel menade sig ha bildat. Stora strider utkämpades. FN lyckades 1949 skilja de stridande åt. Medlare var en tid svensken Folke Bernadotte, som mördades av judar under medlingsförsök. Många arabiska palestinier som bodde i områden som blev judiska flydde mot öster och norr och har åstadkommit ett betydande flykting-problem för palestinier utan eget land. Trots allt fick judarna ett område som i stort sett hade FNs välsignelse, men som inte godtogs av araberna. Israel har mottagit många judiska invandrare och blivit med-lem i FN.

Israel har efter 1949 varit centrum för otaliga konflikter. Israel var inblandat i den s k suezkrisen 1956. I det òs k sexdagarskriget 1967, som började av Israel efter vissa attacker utifrån, tog Israel delar av Palestina som inte ingick i 1948 års Israel samt från Egypten Sinaihalvön. Efter sexdagarskriget antog FN en resolution 22 nov 1967: de israeliska trupperna skulle dras tillbaka från “områden som ockuperades under den senaste konflikten”, men resolutionen krävde ock-så erkännande av “alla inom området belägna staters suveränitet, territoriella integritet, politiska oberoende och rätt att leva i fred inom säkra och erkända gränser” .

I det s k oktoberkriget 1973, som började av Egypten och Syrien, stärktes araberna ställning och Israel drog sig senare bort från Sinai. En fred med Egypten kom till 1979, men löste inte problemen.

Syrien och Libanon.

I det nya självständiga Syrien rådde stora inre motsättningar, politiska, sociala och religiösa. Krig och konflikter har präglat utrikespolitiken hela efter krigstiden, Israel har varit huvudfiender. Syrien har engagerat sig i strider i Libanon, där 1975 bröt ut ett inbördeskrig p g a motsättningar, framför allt mellan kristna och muslimer, som är ungefär lika många till antalet där. Det finns i området många typer av religioner som anses ha traditioner ända från korstågstiden. De inre

motsättningarna i Libanon har kombinerats med konflikter med Israel bl a 1978 då Israel trängde in. Många palestinier har flytt in i Libanon. PL0 hade en tid högkvarter där och attackerade Israel därifrån, där är stora skador

Jordan, Saudiarabien och småstaterna.

Jordanien är ett kungarike med kung Hussein som regent sedan 1952.Han har under efterkrigtiden varit en politisk balanskonstnär, med viss västorientering. Jordanien kan ses som demokratiskt i europeisk mening medan de andra arabstaterna mest regeras på andra sätt.

Oljeförekomsterna i Främre Orienten har under efterkrigstiden i hög grad påverkat utvecklingen. På arabiska halvön finns 1990 följande självständiga stater Syrien, Libanon, Irak Kuwait, Israel, Jordanien, Saudiarabien, i öster Bahrain, Qatar, Förenade arabemiraten och i söder Oman (Muskat och Cman), Sydjemen (Demokratiska folkrepubliken Jemen) och Nordjemen (Arabrepubliken Jemen). Saudiarabien och småstaterna har i de flesta fall en gammal monarkistisk styrelseform, ett undantag är Sydjemen. I Saudiarabien ligger muslimernas heliga städer Mecka och Medina.

Irak och Iran. Kurder

Irak blev självständigt 1932 och var ett kungarike till 1958 då det efter en kupp blev republik. Saddam Hussein blev president och ordförande i revolutionsrådet 1979. En fjärdedel av befolkningen, i norr, är kurder som komplicerat de inre förhållandena, de vill göra sig fria från Irak. Kurder finns också i stora områden i Turkiet, där de förföljs, och i Iran där de kämpar. Kurderna är ett folk som vill ha en egen stat, Kurdistan, men inte kunnat astadkomma det.

I Persien, som numera kallas Iran, härskade schahen av Iran till 1979 då han tvingades gå i landsflykt och dog 1980. Han förde ett auktoritärt styre som var inriktat på modernisering av landet men också medförde sociala orättvisor. Sedan han tvingades iväg kom en regim ledd av den tidigare landsflyktige religiöse ledaren ayatollah Khomeni. Hans styre byggde på fundamentalistisk, dogmatisk tilllämpning av Koranen och lär knappast ha förbättrat de sociala förhållandena i landet. Han dog i slutet av 1980-talet, efterträdarna har gått i samma spår. En författare på de brittiska öarna, som kommenterat några rader i Koranen, har av den iranska regimen dömts till döden, med rätt för varje rättrogen muslim att slå ihjäl honom.

Mot Iran startade Irak 1980 ett stort krig som pågick till 1988 med stora förluster för båda sidorna men för övrigt utan några tydliga praktiska resultat.

Hösten 1990 invaderades Kuwait av Irak vilket väckte protester världen över, både i övriga arabstater och i Sovjetunionen, Kina och västmakterna. Diplomatiska försök att få Irak att dra sig tillbaka från Kuwait misslyckades. I en FN-resolution gavs Irak en frist till mitten av januari 1991, därefter kunde våld användas för att tvinga Irak tillbaka. En allians med USA i spetsen öppnade krig mot Irak någon dag efter det tids fristen gått ut, kanske dittills den största händelsen i krigshistorien efter andra världskriget.

Främre Orienten/mellanöstern 1991

FN-alliansens krig mot Irak pågick i sex veckor och slutade när Kuwait återtagits från Irak. Irak ålades betala skadestånd, förstöra vapen mm. Saddam Hussein stod kvar som makthavare i Irak trots försök att störta honom.

Situatuonen för kurderna i norra Irak försämrades.

Efter kriget kom igång förhandlingar mellan Israel och araber/palestinier om deras konflikter, främst genom påverkan från USA.

(De stora höga dubbelbyggnaderna i New York rasade ihop 11 september 2001 efter terroristanfall med kapade flygplan. Sedan har USA startat krig mot Irak och Saddam Hussein tagits tillfånga. Irak har fått en ny regering, men oroligheterna där är inte slut 2005)

Asien bortom Iran

De engelska kolonierna.

I engelsmännens indiska kolonier fanns inre motsäättningar mellan olika grupper, framför allt mellan muslimer och hinduismanhängare. Sedan engelsmännen bestämt sig för att lämna Indien fritt delades landet 1947 i två stater med viss anknytning till Storbritannien,1ndiska unionen (Indien) med övervägande hinduer och Pakistan med övervägande muslimer. Helt självständiga republiker blev de 1950. Frigörelseprocesserna irnehöll många konflikter Det självständiga Indiens förste ledare blev Nehru. Senare ledes landet periodvis av hans dotter Indira Gandhi, som mördades 1984. Därefter har hennes son Rajiv Gandhi stundtals haft makten.

Pakistan kom att bestå av två delar 150 mil från varandra, Västpakistan och Östpakistan, med många olikheter, bl a ifråga om språk. Efter inbördeskrig 1968 och ett krig 1971 mellan Indien och Pakistan, som förlorades av Pakistan, blev Östpakistan en egen självständig stat, Bangladech, som därefter haft många inre konflikter. Bangladech är landet som ofta drabbas av översvämningskatastrofer

Storbritanniens koloni Burma blev självständig 1948, likaså Ceylon, där staten sedan 1972 heter Sri Lanka. Siam var självständigt, men har efter kriget bytt namn till Thailand. I gränstrakterna kring Burma och Thailand finns "den gyllene triangeln" med ett av världens största narkotikaproducerande områden.

Britternas kolonier på de ostindiska öarna blev självständiga efter långa konflikter, Malysia bildades där på 1960-talet. Singapore blev egen stat 1965.

De holländska kolonierna.

Större delen av de ostindiska öarna var nederländska/holländska kolonier. Holländarna var inte lika villiga som engelsmännen att lämna kolonierna, men efter många strider där bildades Indonesien 1949 som en självstandig stat, där de holländska delarna av Guinea inlemmandes först 1963.

De franska kolonierna.

Fransmännens kolonier i Asien, som de erövrade i slutet på l800-talet, "Franska Indokina", omfattade i stort sett 1990 års Vietnam, Laos och Kampuchea. I Vietnam uppträdde efter första världskriget rörelser som ville frigöra landet, det var Vietnams Kuomintang och Indokinas kommunistiska parti under ledning av Ho Chi Minh. Under 1930-talet gjorde de uppror som slogs ned av fransmännen. Under andra världskriget ockuperades Vietnam av japanerna och motståndsrörelserna slogs ihop till organisationen Viet Minh med Ho Chi Minh som ledare. När japarlerna kapitulerade proklamerade Ho Vietnams självständighet 1945. Frankrike ville inte släppa greppet om Vietnam och det blev krig där, som varade 1945-1954. Viet Minh blev en kommunistisk rörelse och fransmännen satte upp en antikommunistisk regim i Saigon. Kriget spred sig till Laos och Kambodja (Kampuchea). Resultatet blev såsmåningom att det 1954-1956 bildades två delar, det kommunistiska Nordvietnam och det antikommunistiska Sydvietnam med 17:e breddgraden som gräns. Frankrike drog sig senare ur Sydvietnam och i stället kom, där USA som stöd.

USA menade att kommunismens utbredning borde hindras. Ur det utvecklades det stora vietnamkriget mellan Nordvietnam och Sydvietnam +USA, som pågick 1965-1975. USA lämnade landet 1973 efter att det i stor utsträckning förstörts med bomber och andra stridsmedel. Antalet dödade och skadade var mycket stort på båda sidor. USA förlorade i döda många tiotusental. Vietnam blev 1976 en självständig republik med kommunistisk regim.

Laos och Kambodja, numera Kampuchea, blev självständiga ungefär samtidigt efter komplicerade och svårartade konflikter, som ännu 1990 inte är avslutade. I Kampuchea togs 1975 makten av de s k röda khmererna, en extrem kommuniströrelse under ledning av Pol Pot. De har på ett grymt sätt försökt genomföra en samhällsomvandling och därvid enligt beräkningar dödat miljontals människor. 1979 besattes landet av Vietnam. Prins Sihanouk, som avsates 1970, har försökt få ordning där.

Kina.

Sovjetunionen erkände 1945 kuomintangledaren Chiang Kai-shek som Kinas ledare och alltså inte kommunistledaren Mau Tse-tung, vilken inte följde direktiven från världskommunismens ledare Stalin. De gamla striderna mellan Kuomintang och kommunisterna fortsatte efter 1945 och 1948-1949 utkämpades dem emellan ett stort fältslag, där Chiang Kai-shek förlorade. Han begav sig till ön Taiwan (Formosa) och blev president i en regim som gjorde anspråk på att representera hela Kina. I det stora Kina på fastlandet grundade Mao 1949 Folkrepubliken Kina med Peking som huvudstad. Kinas plats i FN, i generalförsamlingen och i säkerhetsrådet, besattes av Taiwan. Folkrepubliken Kina hindrades många år av USA att bli medlem av FN, men 1971 övertogs Kinas plats i FN av folkrepubliken.

I Maos Kina började en modernisering och industrialisering av landet. Motsättningarna mellan Kina och Sovjetunionen ökade.1964 provsprängde Kina sin första atombomb, 1967 sin första vätebomb. Åren 1966-1969 bedrev Mao en "kulturrevolution" en renlärighets-och utrensningskampanj som syftade till att utplåna som han menade borgerliga, kontrarevolutionära och revisionistiska tankar och vanor. Maos "lilla röda" bok var vägledande. Revolutionen avbröts av en partikongress 1969. USA-presidenten Nixon besökte Kina 1972 och gjorde vänskapliga överenskommelser med Mao, bl a som ett led i försöken att minska sovjetkommunismens maktställning.

1973 började "de fyras gäng" under ledning av Maos hustru försöka återinföra kulturrevolutionen, Mao var då gammal. De lyckades inte. Mao dog 1976 och därefter modifierades hans dogmatiska kommunistiska politik kraftigt. I det sammanhanget dömdes Maos änka i en rättegång för övergrepp under Maos tid. Det kinesiska samhället liberaliserades, men folket tycks ha gått för fort fram i liberal riktning för att passa makthavarna. Studenter m fl protesterade mot regimen bl a på Himmelska fridens torg 1989 och då slog regimen tillbaka med vapenmakt, något som fördömdes över hela världen.

Japan.

Japan var bland förlorarna i andra världskrigeget och ställdes under ledning av USA-generalen MacArthur. I Överenskommelser vid krigsslutet skulle bl a krigsförbrytare bestraffas, Japan demilitariseras och ombildas i demokratisk liberal riktning. Stora bank- och industrikoncerner skulle upplösas mm. Vissa delar av territorier som tidigare behärslats av japanerna skulle avträdas, bl a skulle Korea bli en egen självständig stat och vissa områden överlämnas till Sovjetunionen och USA. Kejsarinstitutionen fick vara kvar, men med starkt begränsad makt, styrelsen blev parlamentarisk. Såsmåningom avvecklades de amerikanska kontrollorgaren. Japan har efter svårigheter i början utvecklat sig till en av de ekonomiskt starkaste staterna i världen.

Korea, Filippinerna, Afghanistan mm.

Korea skulle bli en stat, men ockupationsförhållandena i slutet på kriget ledde till bildning av två stater med 38e breddgraden som gräns, Demokratiska folkrepubliken Korea i norr och Republiken Korea i söder. Nordkorea öppnade erövringskrig mot Sydkorea 1950 och FN med trupper från många länder, främst USA ställde sig på Sydkoreas sida. Det slutade 1953 med oförändrad gräns sedan Kina också varit med i kriget. Omkring 6 miljoner människor dödades i Kriget, varav ca 3,5 civila. Koreakriget skakade världen.

Filippinerna var USAs koloni fram till 1946 då där blev en självständig republik. Ferdinand Marcos blev president 1965, missbrukade grovt sin ställning för egen vinning, valdes bort 1986 och måste fly.

I Stilla havet har efter andra världskriget bildats ett antal relativt små självständiga stater. I bergstrakterna mellan Kina och Indien har förekommit konflikter och förändringar, bl a i Kashmir och i Tibet som kineserna ockuuperade1951. Tibets Dalailama flydde ur landet , 1959.

Afghanistan var en monarki, blev republik1973 och fick1978 en kommunistisk ledning som dock hade svårt hävda sig. Sovjetunionen sände in trupper i landet som hjälp till kommunisterna. Västmakterna protesterade och de sovjetiska trupperna drogs långt om länge tillbaka.

Afrika

I Afrika finns 1990 drygt 50 självständiga stater med drygt en halv miljard människor. I några små delar med anknytning till Frankrike och Storbritannien bor i runda tal en halv miljon. Före första världskriget,1914, fanns där två självständiga stater, Liberia och Etiopien. Under mellankrigstiden blev Egypten självständigt 1922, resten var kolonier knutna till europeicka stater. Afrikas stater har blivit självständiga huvudsakligen efter andra världskriget. l963 bildades av ett antal fria afrikastater utom Sydafrika organisationen OAU för samarbete.

Liberia bildades på 1800-talet som hem för frigivna amerikanska negerslavar. Etiopien kallades förr Abessinien och är en statsbildning med anor från forntiden. Kejsare i landet var Haile Selassie 1930-1936 och från 1941 tills han avsattes 1971, och landet blev republik.

Staten Sydafrika bildades l910 med anknytning till Storbritannien, fick större självständighet 1931 och blev helt självständig 1961. Situationen där har präglats av och präglas ännu 1990 av förhållandet mellan de vita makthavarna och den svarta befolkningen. De svarta är förtryckta och de vita är ovilliga till demokrati för alla och utjämning av levnadsvillkoren. Premiärministern Verwoerd mördades 1966. Åtskillnadspolitiken, apartheidspolitiken, som rör förhållandet vita-svarta, ogillas av en stor del av världen utan för Genom sanktioner och blockader o d har man försökt få makthavarna att ändra till förmån för de svarta. (Apartheidregimen upphörde och Nelson Mandelas blev president i Sydafrika 1994)

Egypten fick på senare tid viss självständighet inom det Osmanska riket, stod en tid urder engelskt inflytande men blev sjä1vstädndigt 1922, då med något inflytande från engelsmännen, något som dock senare försvunnit. Under 1953 gjordes en vänsterrevolution under ledning av överste Nasser, varvid den kung som fanns där tidigare avsattes och republik infördes. Nasser blev president 1954 och förstatligade 1956 Suezkanalen varvid Frankrike och England som hade intressen där började krig. FN kunde inte göra något åt det p g a Frankrikes och Englands vetorätt i säkerhetsrådet, men genom diplomatiska ingripariden från USA och Sovjetunionen avblåstes kriget, där ocksa Israel varit med. Den engelska premiärministern måste avgå. Hela förloppet går under beteckninger “Zuezkrisen”.

Den ekonomiska utvecklingen i Egypten fick uppsving genom ett väldigt dammbygge vid Assuan, där en stor sjö bildades och gamla stentempel sågades ned och sattes upp igen på högre nivå för att inte komma under vatten.

Egypten har varit och är part i Israels konflikter med omvärlden, bl a i sexdagarskriget 1967 och oktoberkriget 1973. 1977 försökte Egyptens president Sadat åstadkomma varaktig fred med Israel och fick bl a tala i Israels parlament, knesset, andra arabstater ogillade detta. Amerikanske presidenten Carter försökte medverka till fred och inbjöd Sadat och Israels premiärminister Begin till sitt sommarresidens, Camp David, varvid vissa men inte tillräckliga framgångar i fredssträvandena nåddes genom det s k Camp-David-avtalet. Sadat och Begin fick Nobels fredspris 1978. Ett fredsavtal mellan Eypten och Israel ingicks 1979, men det innbar inte slutet på konfllkterra, Sadat mördades 1981.

Libyen blev ett självständigt kungarike 1951, men där gjorde överste Kadaffi en statskupp 1969 och gjorde landet till republik med sig själv som ledare. Tunisien blev självständigt 1955 och Marocko 1956. Algeriet sågs av fransmännen som en del av Frankrike, men det blev ändå fritt 1962 efter ingrepp från franske presidenten de Gaulle och efter blodiga revolutioner ända sedan 1954.

De övriga kolonierna frigjorde sig på olika sätt och många gånger under svåra strider och revolutioner. Ghana bildades 1957, Nigeria 1960, Kongo 1960, Kenya 1963, Uganda 1962, Tanzania 1964, Malawi och Zambia 1964, Rhodesia 1965 och ändrade regim och blev 1980 Zimbabve, Mocambique och Angola 1975 etc etc. FNs generalsekreterare, svensken Dag Hammarskjöld, omkom i en flygolycka på väg till medlingssamtal i Kongo.

Utöver många politiska problem i Afrika finns problem med svält och fattigdom.

Amerika

Utvecklingen i Amerika har gått och går olika i USA-Kanada och Latinamerika, dvs Mexico och staterna söder därom.

USA och Kanada har uppstått ur engelska och franska kolonier, man talar engelska där och i Kanada delvis franska, den dominerande religionen är protestantisk kristendom, men det finns många katoliker, den s k ekonomiska utvecklingen är i världspersrektiv god.

De latinamerikanska staterna har bildats ur sparska och port ugisiska kolonier, rnan talar moderländernas språk, dominerande religion är romersk-katolsk kristendom och den ekonomiska utvecklingen där är fylld av svårigheter.

I vänsterevolutionen i Mexico åren kring första världskriget förstatligades naturrikedomar, vilket antyder att styrningsprinciperna där är annorlunda än i det privatkapitalistiska USA. Mexico var med i andra världskriget på de allierades sida, men styrelseskicken i USA och Mexico är för olika för att det ska råda fullständigt samförstånd dem emellan. Under efterkrigstiden tycks regimen i Mexico trots sin vänsterinriktning ha prioriterat snabb ekonomisk utveckling framför utjämning av levnadsvillkoren. Mexico City har blivit en av världens största städer med omfattande fattig slum kring lyxiga rikemansområden.

Åv de sydamerikanska staterna kom de flesta med i andra världskriget på de allierades sida, men som passiva deltagare utom Brasilien som medverkade i strider.

Efter kriget bildades för gemensamt uppträdande vid kriser, krigsfara och krig organisationen OAS för amerikanska stater, i vilken ingår stater både från Nord- och Sydamerika.

De latinamerikanska staterna blev självständiga huvudsakligen under l800-talet och hade i början av 1900-talet ofta ålderdomliga traditioner och samhällssystem. Statsgränserna är vanligen arv från kolonialtiden. Under efterkrigstiden har i dem förekommit många revolutioner som gått i olika riktningar, ibland åt vänster, ibland åt höger.

I Asien och Afrika har frigörelser från moderländerna, gränsdragningar och inre omvälvningar gått hand i hand. I Latinamerika finns ett tidsavstånd mella staternas frigörelser och efterkrigstidens inre omdaningar. De på l800-talet frigjorda staternas styrelseskick fick från början l800-talskarakRtär. Så hade t ex Brasilien en kejsare från 1822 till 1891 då landet blev republik med militärdiktatur. Slaveri avskaffades i Brasilien 1889 och vid andra världskrigets slut kan där ha funrits ännu levande frigivna slavar. Konflikterna i de latinamerikanska delarna av Amerika gäller i första hand de inre förhållandena, men i flera fall finns motsättringar i gränsfrågor. I början av 1930-talet fördes krig mellan Bolivia och Paraguay.

Nordamerikanska kapitalägare gjorde urder mellankrigstiden investeringar i de latinamerikanska länderna, i olja, gruvor industrier mm, som väckte viss ovilja där investeringarna gjordes. I Peru bildades på 1920-talet en organisation som ville samla indianska foIk till kamp mot USA-kapitalismen.

I Chile fanns på 1930-talet fascistisk makt och nazistsypatier. I Argentina beundrade på 1930-talet en del geneíraler och godsägare Mussolini. I Brasilien rådde en fascistisk diktatur från början av 1930-talet till 1945, men landet gick 1942 med i kriget på de allierades sida.

Under efterkrigstiden framträdde i flera latinamerikarlska länder vänsterradikala riktningar. För tiden fram till mitten av 1980-talet kan man notera bl a följande.

På Cuba gjordes 1959 en blodig revolution då Fidel Castro störtade en högerdiktatur och inrättade ett kommunistiskt styre. Han förstatligade bla mot obetydlig ersättning nordamerikansk egendom, vilket starkt ogillades av USA. USA försökte invadera Cuba 1961 i Grisbukten men misslyckades. USAs försök ogillades av FN. Sovjetunionen fick inflytande på Cuba och installerade där raketbaser som kunde skjuta bomber mot USA. USA kände sig hotat och krävde att Sovjetunionen skulle föra bort sina offensiva vapen från Cuba. Inför risken av krig mellan USA och Sovjetunionen, kanske med kärnvapen, drogs raketbaserna bort. Detta var “Cubakrisen”, som setts som mycket allvarlig i världsfredsperspektiv.

I Colombia blev det inbördeskrig mellan flera olika grupper. I Bolivia störtades 1952 en härskarde militärjunta, men armén slog tillbaka 1964 och ett inbördekrig bröt ut, där 1967 Castros medarbetare Che Guevara stupade. l979 gjordes försök att återinföra civil regering.

I Peru har under större delen av efterkrigstiden härskat militärjuntor som till en del fört reformvänlig politik.

I Chile inledde kristna demokrater på 1960-talet en reformpolitik. l970 vann socialisten Allende presidentvalet och började en hårdare vänsterkurs, bl a med förstatligande av koppargruvor. Det väckte reaktion och Allende störtades och mördades 1973 av en militärjunta under ledning av general Pinochet, som sedan förde ett diktatoriskt högerstyre. En viss förbättring har senare skett

I Argentina blev Juan Peron 1946 president och diktator, störtades 1955. En ny regim störtades 1966. 1973 kom Peron tillbaka som ledare men dog 1974 och efterträddes av hustrun Isabel i ett Argentina på gränsen till inbördeskrig. Isabel störtades 1976, terror och våld rådde. 1982 försökte Argentina ta Falklardsöarna från Storbritannien, varvid utbröt ett krig som engelsmännen vann. Argentinas misslyckande i kriget ledde till en ny regim.

I Brasilien störtades efter andra världskriget den rådande diktaturen och en tämligen parlamtntarisk regim rådde fram till 1964 då militärer tog makten och förde en otrevlig politik. Vid mitten av 1980-talet återställdes demokratin.

I de mellanamerikanska småstaterna har särskilt på senare år förekommit mycket omfattande strider och revolutioner.

Britternas koloni i Guyana blev 1966 den självständiga republiken Guyana, med viss anknytning till Storbritannien. Holländska Guyana blev 1975 den själv ständiga republiken Surinam. Franska Guyana är fortfarande en fransk koloni.

I Amerikas övärldar har under efterkrigstiden bildats några sjävständiga nya stater. På Haiti fanns ett diktatoriskt styre som störtades 1986.

I norvästra delarna av Sydamerika finns områden med stor produktion av narkotika, som sedan förs ut och ställer till elände i världen.

För staterna i Mellan- och Sydamerika gäller att de i de flesta fallen har stora klasskillnader med välbärgade klasser och klasser med många fattiga som lever under usla förhållarden. Det ger politiska spänningar som leder till kupper och revolutioner än åt vänster än åt höger. Stabilitet för regimerna lär man inte kunna räkna med förrän levradsvillkoren utjämnats mera.

Kanada blev brittiskt 1867, men har sedan dess blivit mer och mer självständigt. Det har ännu 1990 viss formell anknytning till Storbriannien, men kan i praktiken ses som helt självständigt, isynnerhet som 1947 antogs en lag om kanadensiskt medborgarskap.

Amerikas förenta stater/USA

USA kan kort karakteriseras som kapitalistiskt och är kommunismens motståndare nummer ett. Efter andra världskriget växte där fram en extrem rädsla för kommunismen, som de såg breda ut sig över stor del av världen, bl a i de östeuropeiska staterna väster om Sovjetunionen, och i Asien. I USA pågick från 1950 och 1952-1954 under ledning av senator Mc Carthy en förföljelse av personer som var eller misstänktes vara kommunistsympatisörer. Många fick lida av det. Den världsberömde filmskaparen Chaplin kom på den svarta listan och flyttade till Schweiz, han var kritisk mot kapitalismens avig-sidor, bl a i filmen “Moderna tider” 1936.

I USA bildades 1947 underrättelseorganet CIA, som ofta fungerat som ett hemligt verktyg för utrikespolitiken. FBI är en avdelning inom USAs förvaltning som ska sörja för landets inre säkerhet.

Slaveriet avskaffades i USA efter inbördeskriget 1861-1865, men de frigivna och deras efterkommande har haft svårt att få de fullständiga rättigheter de ska πha. 1964 antogs vissa lagar som skulle förhindra orättvisor den ickevita befoIkningen utsattes för. Den avsedda effekten inställde sig inte med ens och de färgade måste ännu 1990 kämpa för sina rättigheter. En av kämparna var Martin Luther King, som fick Nobels fredspris 1964 och mördades 1968.

USA är landet där nästan var och en har ett skjutvapen och beredskapen att anvånda vapnen är hög. President John Kennedy mördades 1963 och hans bror Robert mördades 1968 när han ställde upp som presidentkandidat.

President Nixon avgick p g a den s k Watergateskandalen, där Nixons partikamrater gjorde inbrott i motståndarpartiets lokaler och gjorde saker som medverkade till att Nixon återvaldes till president 1972 efter hans första presidentperiod.

USA har världens största industriproduktion, största krigsmakt och står i främsta ledet när det gäller naturvetenskaplig forskning och teknologi. USA var inte först i rymden med satellit, men vawr först med att sätta en människa på månen,1969.

USA är först, bäst och störst i många avseenden men har inte lyckats skapa paradiset på jorden. I USA hyllar man konkurrens och frihet, frihet för var och en att göra affärer med nästan vad som helst, tjäna pengar, bli miljonärer och bygga upp ett eget lyckorike. Tyvärr har systemet en baksida med utslagning av dem som inte hänger med. Det finns fattigdom och slum i USA som USAs kapitalistiska marknadssystem inte tycks kunna hantera tillfredsställande.

USA har under efterkrigstiden blivit ett slags världspolis som vakar över individernas frihet i världen enligt USAs principer och har därvid gjort ingrepp i världspolitiken som inte alltid varit lyckade. Vietnamkriget var en olycka för USA. I länder i Mellan- och Sydamerika har USA mer eller mindre öppet försökt styra den politiska utvecklingen med diskutabla metoder.

(De stora höga dubbelbyggnaderna i New York rasade ihop 11 september 2001 efter terroristanfall med kapade flygplan. Sedan har USA startat krig mot Irak och Saddam Hussein tagits tillfånga. Irak har fått en ny regering, men oroligheterna där är inte slut 2005)

Oceanien, polarområdena och rymden.

Till Oceanien räknas Australien, Nya Zeeland och världshaven till de delar de inte räknas in i de stora kontinenterna. Den enda som enligt den offentlig statistiken har besittningar i polarområdena är Norge, som har ett område vid sydpolen.

Som en ny kontinent kan man räkna rymden kring jorden, som under efterkrigstiden stundtals varit och är befolkad.

Europa 1991

Under 1991 gick förändringarna i Sovjetunionen snabbt: Kommunistpartiet förbjöds och upplöstes, Sovjetunionen upphörde att existera vid jultiden. De tre baltiska staterna blev självständiga och de flesta av de övriga delstaterna i Sovjetunionen bildade “De oberoende staternas samvälde”, OSS, där de tre största staterna är Ryssland, Vitryssland och Ukraina och där Rysslands folkvalde president Boris Jeltsin blev den främste ledaren. Ryssland dominerar och har intagit Sovjetunionens plats i FN.

I Jugoslavien började 1991 ett inbördeskrig till följd av gamla konflikter mellan delstater och folkgrupper, och en upplösning till flera oberoende stater började.

Sverige ansökte om medlemsskap i EG. EG-staterna kom i slutet av året överens i princip om att bilda en union, bl a med gemensam centralbank och gemensam valuta, inom några år.(1995 Sverige blev medlem av europeiska unionen 1995).

Världens djur-och växtvärld.

I det föregående har berättats om människornas värld. Men det finns annat levande som har rätt att leva pa planeten, djuren av alla de slag och växterna. I dagens demokratier har djuren och växterna ingen rösträtt, mänliskorna måste tänka på att föra deras talan.

Källor till världshistorien:

- Å Holmberg, Vår världs historia, NoK 1952.
- Å Holmberg och A Thulstrup: Historien efter 1914, 2 upplagan, Esselte Stud.1981.
- Bra böckers världshistoria.
- Bonniers världshistoria.
- Nils G. Wollin: Allmän konshistoria. Nodisk Rotogravyr. 1947

Sverige under 1900-talet.

Riksdagens tidning, Från Riksdag och departement, nr 40 1999: Inför år 2000. Så började och slutade 1900-talet.

1900 John Filip Nordlund, mördaren på Prins Carl, halshuggs.
1901 Allmän värnplikt införs.
1902 Gatukravaller och tre dagars storstrejk för allmän rösträtt.
1903 Lapplands-Expressen avgår från Stockholm till Narvik.
1904 Den första biografen öppnas.
1905 Unionen med Norge upplöses. Det nya riksdagshuset på Helgeandsholmen tas i bruk.
1906 LO och SAF erkänner varandra i avtal. I Mölle har damer och herrar setts bada tillsammans.
1907 Oscar II avlider och efterträds av Gustav V.
1908 Dramaten sätter upp Strindbergs ”Mäster Olof”.
1909 Allmän rösträtt för män till andra kammaren. Stor lockout och storstrejk berör 300000 arbetare. Efter en månad gav arbetarsidan upp.
1910 Den sista avrättningen äger rum i Sverige. Hinke Berggren håller föredraget "kärlek utan barn"och döms till fängelse.
1911 Karl Staaff (lib) bildar regering.
1912 Olympiska spel i Stockholm.
1913 Folkpension, som dock är för liten för att man ska kunna leva på den.
1914 Bondetåg, borggårdskris och nyval.
1915 Matpriserna stiger kraftigt.
1916 På två år har 40 svenska fartyg drabbats av tyska torpeder eller minor vilket kostat 128 människor livet.
1917 Parlamentarismens genombrott. Nils Eden (lib) bildar regering tillsammans med Hjalmar Branting (s). Hungerdemonstrationer i Västervik och Stockholm. Brödbutiker och bagerier plundras i Norrköping, Göteborg och Seskarö. Militärer sätts in.
1918 Klädransonering. Spanska sjukan bryter ut i Malmö, 27 000 människor dör i epidemin under året.
1919 Riksdagen beslutar om åtta timmars arbetsdag.
1920 Motbok införs i hela landet, tilldelningen är 4 liter starksprit i månaden. Sverige går med i Nationernas Förbund. Den första rent socialdemokratiska ministären bildas.
1921 Allmän och lika rösträtt för män och kvinnor. NF beslutar att Åland ska vara finskt.
1922 Folkomröstning om alkoholförbud. Motståndarna vinner med 51 procent.
1923 För första gången sänds en gudstjänst i radio.
1924 Allsvenskan i fotboll startar.
1925 Radion börjar sända reguljärt.
1926 Det första eldrivna tåget går mellan Stockholm och Göteborg.
1927 Den första serietillverkade Volvobilen. Fem bilar produceras per dag. Telefonlinjer öppnas till Paris, London och New York.
1928 Stora protester mot riksdagens lag om kollektivavtal och arbetsdomstol.
1929 Diktantologin "Fem unga" utkommer.
1930 Riksdagen beslutar om fri fart på vägarna. Passfrihet vid resor över Öresund.
1931 Militär skjuter fem demonstrerande arbetare i Ådalen. Arbetslösheten stiger. Devalvering. Riksbanken överger guldmyntfoten.
1932 Ivar Kreuger skjuter sig i Paris. Bankkris och ruin för småsparare. Per Albin Hansson (s) bildar regering.
1933 Kohandel mellan socialdemokraterna och bondeförbundet. Ernst Wigforss lägger en expansiv statsbudget.
1934 Riksdagen inför arbetslöshetsförsäkring. Rekordlåga födelsetal.
1935 En statlig utredning föreslår övergång till högertrafik.
1936 Skolplikten förlängs till 7 år. Den borgerliga riksdagen beslutar mot s-regeringens vilja att försvaret ska rustas upp. Regeringskris. Semesterregering. Efter valet koalitionsregering (s och bf).

1937 Riksdagen förbjuder svenskar att ta värvning i spanska inbördeskriget.
1938 Lag om två veckors betald semester. LO och SAF undertecknar "Saltsjöbadsavtalet".
1939 Regeringen avger en neutralitetsförklaring i samband med att andra världskriget börjar. Ransoneringskort utdelas. De fyra stora riksdagspartierna bildar samlingsregering. En militär frivilligkår för Finland börjar organiseras. Ture Nermans "Trots Allt!" tas i beslag.
1940 För att spara bensin förbjuds all privatbilism. Riksdagen tillåter censur. Livsmedelsransoneringar införs. Regeringen godkänner ysk transitering av personal och krigsmaterial till Norge. En Karl Gerhard-revy förbjuds.
1941 Rösträttsåldern sänks från 23 till 21 år. Regeringen tillåter att tysk trupp passerar från Norge till Finland. Gunder Hägg sätter världsrekord på 1500 meter. Vilhelm Moberg ger ut "Rid i natt! Eyvind Jonsson "Grupp Krilon".
1942 Livsmedelsransonerna är knappa. Det är brist på eldningskol. Två svenska malmbåtar på väg till Tyskland torpederas.
1943 Läger inrättas. Ubåten Ulven minsprängs. Efter tyskarnas nederlag på östfronten stoppar regeringen den tyska transittrafiken till Norge. Nöjesskatt på dans införs.
1944 Exporten av kullager till Tyskland upphör. I stället går exporten till England. Under hösten flyr 30 000 balter till Sverige. Statsystemet i jordbruket avskaffas.
1945 Tyskland kapitulerar. Samlingsregeringen ersätts av en s-regering. Metallstrejken pågår i fem månader.
1946 Sverige utlämnar 146 balter (flyktingar i tysk uniform) till Sovjetunionen. Engelska blir första främmande språk i alla skolor. Riksdagen beslutar om fria skolböcker och skolmåltider. Sverige blir medlem av FN. Tage Erlander blir statsminister efter Per Albin Hansson.
1947 Födelsenummer införs och källskatten dras på lönen. Penicillin börjar säljas på apoteket. Bilkörning på söndagar förbjuds för att minska bensinimporten. Barnbidrag införs.
1948 Ungdomskravaller på Södermalm i Stockholm. FN-medlaren. Folke Bernadotte, mördas av Stemligan i Jerusalem. Bertil Ohlin blir oppositionsledare för folkpartiet.
1949 Ny tryckfriheÎtsförordning. Kronan devalveras med 30 procent mot dollarn.
1950 Nioårig enhetsskola.
1951 Koalitionsregering (s och bf). Lagstadgade semestern förlängs från två till tre veckor. Religionsfrihetslag antas.
1952 Passfrihet införs i Norden. Ett svenskt militärflygplan av typ DC 3 försvinner över Östersjön.
1953 Dag Hammarskjöld blir generalsekreterare i FN.
1954 TV-sändningar börjar. Norden blir en gemensam arbetsmarknad.
1955 Motboken avskaffas. Det blir ett bestämt nej i folkomröstning om högertrafik (82,9 %). Allmän sjukförsäkring införs.
1956 Torsten Kreuger säljer Stockholms-Tidningen och Aftonbladet till LO.
1957 Folkomröstning om ATP. Bondeförbundet lämnar regeringen i protest.
1958 Nyval till andra kammaren.
1959 Med en rösts övervikt beslutar riksdagen att införa ATP.
1960 Omsättningsskatt införs. Sverige sänder en FN-styrka till Kongo.
1961 Sverige beslutar att inte söka medlemskap i EEC. Dag Hammarskjöld omkommer i en flygolycka i Kongo.
1962 Riksdagen beslutar att minska antalet kommuner till cirka 300.
1963 Fyra veckors semester. Riksdagen beslutar att införa högertrafik.
1964 Polisväsendet förstatligas.
1965 Rösträttsåldern sänks från 21 till 20 år. Asea får en order att ställa i ordning det första kärnkraftverket i Oskarshamn.
1966 Amerikanska flaggan bränns utanför USA:s ambassad i samband med Vietnamdemonstrationer.
1967 Vietnamdemonstranter och polis drabbar samman.

1968 Olof Palme, då utbildningsminister, går i en Vietnamdemonstration tillsammans med Nordvietnams Moskva-ambasadör och håller ett USA-kritiskt tal. USA kallar hem sin Stockholmsambassadör. Femdagarsvecka införs. Kårhusockupationen.

1969 Olof Palme efterträder Tage Erlander. Högerpartiet byter namn till moderata samlingspartiet. Riksdagen beslutar att avskaffa ett- och tvåöringarna. Den vilda strejken vid LKAB:s gruvor varar i fyra månader.

1970 Sydkraft får tillstånd att uppföra den första reaktorn i Barsebäck. TV sänder i färg. En värnpliktig döms till fängelse för att ha vägrat att klippa sitt långa hår. Val hålls till den nya enkammarriksdagen.

1971 Enkammarriksdagen med 350 ledamöter öppnar. Riksdagen flyttar tillfälligt till Kulturhuset vid Sergels torg.

1972 Olof Palme jämför USA:s bombningar i Vietnam med nazisternas terrordåd.

1973 Riksdagsvalet resulterar i två jämnstarka block, 175 mandat mot 175 mandat. IB-affären. Opec minskar utbudet av olja och oljepriserna stiger.

1974 Riksdagen antar en ny regeringsform och ny riksdagsordning. Parlamentarismen grundlagsfästs. Kungen får bara ceremoniella uppgifter. Rösträtts- och myndighetsåldern sänks till 18 År.

1975 Riksdagen (s och m) beslutar om fortsatt utbyggnad av kärnkraften.

1976 Riksdagen beslutar om en rejäl daghemsutbyggnad. Medbestämmandelagen antas. LO lägger fram sitt löntagarfondsförslag. Socialdemokraterna förlorar regeringsmakten efter 44 år. Thorbjörn Fälldin blir statsminister för en trepartiregering. Regeringen ger klartecken till laddning av Barsebäck II.

1977 De statliga budgetunderskotten börjar växa. Lag om fem veckors semester. Kronan devalveras med 10 procent Stora demonstrationer mot kärnkraften.

1978 Centern godtar att Forsmark III byggs. Trepartiregeringen faller på kärnkraftsfrågan. Ola Ullsten (fp) blir statsminister.

1979 Efter reaktorhaveriet i Harrisburg bestäms det att en folkomröstning ska avgöra kärnkraftsfrågan. De borgerliga partierna vinner riksdagsvalet med ett mandat.

1980 Folkomröstning om kärnkraften. Inget alternativ vinner majoritet. Riksdagen tolkar resultatet som att de tolv reaktorerna ska vara avvecklade till år 2010. Storkonflikt på arbetsmarknaden.

1981 Moderaterna lämnar trepartiregeringen sedan mittenpartierna gjort upp med socialdemokraterna om skatten. Kronan devalveras med 10 procent. En soövjetisk ubåt går på grund i Karlskrona skärgård.

1982 Socialdemokraterna gör ett bra riksdagsval och återtar regeringsmakten. Kronan devalveras med 16 procent.

1983 I Stockholm samlar 4-oktoberkommitten 75 000 demonstranter mot löntagarfondema. U-båtsjakter pågår, bland annat i Horsfjärden.

1984 FN-konferensen i Stockholm.

1985 Sverige får sin första kvinnliga partiledare i Karin Söder (c).

1986 Olof Palme mördas på Sveavägen i Stockholm. Ingvar Carlsson utses till statsminister.

1987 Socialdemokraterna beslutar att avskaffa kollektivanslutningen av LO-medlemmar till partiet.

1988 Miljöpartiet kommer in i riksdagen. Ebbe Carlsson-affären leder till att riksdagens konstitutionsutskott inleder TV-sända utfrågningar.

1989 Rättegången mot Christer Pettersson inleds. Tingsrätten dömer Pettersson för mordet på Olof Palme, men hovrätten frikänner honom. För första gången påÖ länge finns inget underskott i statsbudgeten. En okänd kommunalpolitiker från Katrineholm, Göran Persson, blir skolminister.

1990 Den socialdemokratiska regeringen gör en helomvändning och vill föra in Sverige i EG. En stor skattereform genomförs.
1991 Ny demokrati lyckas komma in i riksdagen. Miljöpartiet åker ur riksdagen. Carl Bildt bildar en fyrpartiregering (m, kd, fp och c).
1992 Stora budgetunderskott. Löntagarfonderna avskaffas. Bankkris. Ränte- och valutakris. Regeringen och socialdemokraterna lägger fram flera gemensamma krisprogram. Försvaret av kronan misslyckas och i november börjar kronan flyta fritt.
1993 Arbetslösheten är mycket hög.
1994 Passagerarfärjan"Estonia" går under, 852 människor omkommer. Socialdemokraterna vinner riksdagsvalet. Ny demokrati åker ut och miljöpartiet kommer tillbaka. EG-omröstningen slutar med 52,3 prEocent ja och 46,6 procent nej.
1995 Sverige blir medlem av europeiska unionen. Mona Sahlins kontokortsaffär gör henne omöjlig som partiledare och statsminister efter Ingvar Carlsson.
1996 Göran Persson blir socialdemokratisk partiordförande och statsminister. För första gången sedan 1940-talet råder deflation.
1997 Spel på Joker för 12 kronor ger 61 miljoner kronor i spelvinst.
1998 Den socialdemokratiska regeringen samarbetar med miljöpartiet och vänsterpartiet i riksdagen. Vid en diskoteksbrand i Göteborg omkommer 63 ungdomar, cirka 140 skadas.
1999 En av kärnkraftsreaktorerna i Barsebäck stängs. Aktiekursema på Stockholmsbörsen går upp med cirka 50 procent.

1900-talet.

Referat av en sammanställning i Dagens Nyheter, DN, 991210 sid A7. Ett urval händelser och ett urval nobelpris i kemi, fysik och medicin, text av Clas Svahn.

1900-1909

Guglielmo Marconi skickar de första radiosignalerna från England till Kanada 1901, något som kommer att påverka hela århundradet. I USA gör bröderna Wright en 40 meter lång flygfärd (1903) och tre år senare konstrueras den första elektriska glödlampan med volframtråd. 1909 når Robert Peary nordpolen och samma år grundas scoutrörelsen.

Nobelpris:

Kemi 1902: Emil Fischer för förståelsen av hur organiska molekyler ser ut, bland annat socker, vilket har lett till flera kemiska industrier. Fischers upptäckter utvecklades sedan av A von Baeyer, som belönades
1905.

Fysik 1901: Wilhelm Röntgen för upptäckten av röntgenstrålningen som i dag används i otaliga sammanhang, bland annat inom medicinen.

Fysik 1903: Henri Becquerel, Pierre Curie och Marie Curie för upptäckten
av radioaktiviteten och att kärnan i en radiumatom sönderfaller.

Fysik 1909: Guglielmo Marconi och F Braun för upptäckten av radiovågorna.

Medicin 1902: Ronald Ross för att han visat att myggor bär på malaria.

Medicin 1905: Robert Koch för upptäckten av tuberkelbakterien, en upptäckt som kom att rädda miljoner liv.

1910-1919

Norrmannen Roald Amundsen når sydpolen 1911, och 1912 förliser atlantångaren "Titanic" varvid mer än 1 500 människor omkmmer.

Året efter inför Henry Ford det löpande bandet på sina bilfabriker och Charlie Chaplin filmdebuterar. 1914 startar det första världskriget med att den österrikiske tronföljaren mördas; Panamakanalen invigs och öppnar en port mellan Atlanten och Stilla havet. 1915 produceras de första stridsvagnarna och det första flygplanet helt i metall. 1917 skakas Ryssland av en revolution, bolsjevikledaren Lenin kommer till makten. Första världskriget slutar 1919.

Nobelpris:

Kemi 1911: Marie Curie för upptäckten av flera radioaktiva element, radium och polonium vilket används för att behandla cancertumörer. Också Ernst Rutherfords forskning, som belönades 1908, var viktig i detta sammanhang.

Kemi 1918: Fritz Haber för upptäckten av hur man syntetiserar ammoniak, vilket gav upphov till bland annat konstgödselindustrin.

Fysik 1918: Max Planck för upptäckten av energikvantat, att energi uppträder i små paket. Planck lade fram teorin år 1900 och kom att påverka hela 1 900-talets fysik på ett grundläggande sätt. Flera upptäckter byggde vidare på Plancks energikvanta och ledde sedan fram till kvantfysiken.

1920-1929

Sverige får allmän rösträtt 1921 och året efter väljs fyra kvinnor in i andra kammaren och en i första. 1924 blir George Gershwin världsberömd för sin "Rhapsody in blue" för piano och orkester; de första vinterolympiska spelen hålls i franska Chamonix, men först i efterhand gavs tävlingarna olympisk status. 1925 publicerar en för världen okänd Adolf Hitler sitt politiska manifest "Mein Kampf"; den

självhäftande tejpen uppfinns. 1927 införs graviditetstester och Charles Lindbergh gör den första ensamflygningen nonstop över Atlanten. 1928 uppfinns bandspelaren. Årtiondets sista år blir händelserikt:
televisionen uppfinns och börsen på Wall Street kraschar,
vilket blir inledningen till en djup depression.
Nobelpris:
Fysik 1921: Albert Einstein för beskrivningen av fotonen, bäraren av ljuset. Man kan säga att Einstein "uppfann" fotonen, något som bland annat lett fram till laser och fotocell. I hans Nobelpris ingår också ett erkännande för relativitetsteorierna (den speciella 1905 och allmänna 1916) och teorin om materiens atomstruktur.
Fysik 1922: Niels Bohr för upptäckten av hur en atom är uppbyggd, att elektronerna rör sig i banor runt en kärna.
Medicin 1924: Willem Einthoven för elektrokardiogrammet, EKG, som visar vilka skador som uppstått på hjärtat efter en infarkt.

1930-1939

Årtiondet inleds med upptäckten av planeten Pluto, den första Musse Pigg-filmen med ljud, och Adolf Hitler tar makten i Tyskland (1933). Medan depressionen fortsätter, fram till vändningen i en börshausse 1936-37, får världen uppleva uppfinningar som 8 mm smalfilm (1932) och nylonet (1935). BBC inleder regelbundna tv-sändningar 1935. 1937 skapar Alan Turing den första datorn, p-automater införs, den första helautomatiska tvättmaskinen tillverkas och i England byggs den första radarstationen. Samma år exploderar luftskeppet "Hindenburg" utanför New York. Olyckan innebär slutet för all trafik med luftskepp. 1938 står Golden Gate-bron i San Francisco klar. 1939 bryter andra världskriget ut.
Nobelpris:
Kemi **1931**: Garl Bosch och Friedrich Bergius för deras upptäckt av kemiska metoder för att framställa syntetisk bensin och olja ur stenkol vilket lade grunden till en stor del av den kemiska industrin.
Fysik 1932: Werner Heisenberg för osäkerhetsrelationen. Han visade att man inte kan bestämma en partikels läge och energi samtidigt
utan att rubba den.
Fysik 1939: Ernest Lawrence för cyklotronen som framställer radioaktiva preparat genom att accelerera laddade partiklar och skicka dem in i kärnan. Används för att ta fram kortlivade radioaktiva preparat
som inte skadar patienten, för att hitta sjukdomstillstånd eller för att motverka cancertillväxt.
Medicin 1930: Karl Landsteiner för upptäckten av blodgrupperna vilket möjliggör säkra transfusioner. Tidigare misslyckades flertalet transfusioner utan att man visste varför.
Medicin 1939: Gerhard Domagk för upptäckten av prontosil, en typ av sulfa mot bakterier.

1940-1949

För andra gången under 1900-talet skakas världen av ett storkrig. När kriget slutar 1945 har USA bland annat kommit att fälla de första taktiska atombomberna över Hiroshima och Nagasaki. 1941 har vad som kommit att kallas "världens bästa film", Orson Welles "Citizen Kane", premiär. 1942 genomförs den första kontrollerade kärnklyvningen
och Astrid Lindgren ger ut "Pippi Långstrump". 1946 får amerikanska AT&T tillstånd att driva ett mobilt telefonnät. 1947 sätts den så kallade Marshallplanen i verket; ett amerikanskt återuppbyggnadsprogram
för Västeuropa. lBM presenterar den första kommersiella datorn 1948 och George Orwells dystra framtidsroman "1984"ges ut.

Nobelpris:
Kemi 1944: Otto Hahn för upptäckten av att atomkärnan kunde klyvas vilket gav upphov till atombomben och kärnkraftverken.
Kemi 1948: Arne Tiselius för upptäckten att man genom att låta laddade partiklar vandra i elektriska fält separerar ämnen. Pharmacia växte upp ur hans upptäckter.
Fysik 1947: Edward Appleton för upptäckten av hur radiovågorna rör sig i jonosfären. Han visade därmed hur man kan sända radio över långa sträckor. 1946 lyckades Appleton skicka en radarsignal till månen och tillbaka.
Medicin 1945: Alexander Fleming, Ernst Boris Chain och Howard Walter Florey för upptäckten av penicillinet och dess verkningar. Fleming gjorde sin upptäckt redan 1928.
Medicin 1948: Paul Hermann Müller för upptäckten av växtgiftet DDT som trots sitt dåliga rykte har räddat miljoner liv i u-länderna.

1950-1959

Den första respiratorn tas i bruk 1950. 1951 uppfinner Erik Wallenberg förpackningsmetoden Tetra Pak, grunden till en svensk miljardindustri; i Afrika slås kolonierna Tripolis, Cyrenaica och Fezzan samman till Libyen. 1952 spränger USA en vätebomb och följs snart av Sovjetunionen. 1954 uppfinns den kiselbaserade solcellen; Ernest Hemingway får Nobelpriset i litteratur. 1956 avlider seklets mest namnkunnige vetenskapsman, Albert Einstein, och den första telefonkabeln dras över Atlanten. När Sovjet skickar upp den första satelliten 1957 inleds en kapplöpning med USA om herraväldet i rymden. 1958 deklarerar Kinas ledare Mao Zedong "Det stora språnget framåt"; pacemakern uppfinns och p-pillren in troduceras. 1959 blir Ingemar Johansson världsmästare i tungviktsboxning.
Nobelpris:
Kemi 1953: Hermann Staudinger för upptäckten att polymerer består av mycket stora molekyler vilket utgör grunden för plastkemin .
Kemi 1954: Linus Pauling för hans forskning kring kemiska bindningar som lade grunden till för-ståelsen för hur dessa, och all kemi, fungerar.
Fysik 1952: Felix Bloch och Edward Purcell för upptäckten av NMR, Nuclear Magnetic Resonance, grunden till magnetkameran som kan se in i kroppens olika organ. En vidareutveckling belönades 1991.
Fysik 1956: William Shockley, John Bardeen och Walter Brattain för transistorn, byggstenen i all modern elektronik.
Medicin 1952: Selman Abraham Waksman för upptäcken av streptomycin, den första verksamma antibiotikan mot tuberkulos.
Medicin 1954: John Enders, Thomas Weller och Frederick Robbins för upptäckten av hur poliovirus förökar sig, vilket ledde till poliovaccinet.

1960-1969

Den 12 april 1961 blir Jurij Gagarin, Sovjet, den första människan i rymden. Samma år omkommer FN:s generalsekreterare Dag Hammarskjöld
i en flygkrasch i nuvarande Zambia. 1962 står supermakterna
på randen till ett kärnvapenkrig under Kubakrisen. 1963 skakas
världen av mordet på USA:s president John F Kennedy, året efter
ingriper USA i det vietnamesiska inbördeskriget på Sydvietnams sida.
1965 utbryter krig mellan Indien och Pakistan och 1967 sexdagarskriget
mellan Israel och Egypten, Syrien och Jordanien där Israel
erövrar Golanhöjderna och Västbanken. 1968 mördas Robert
Kennedy under en valturné. Den 21 juli 1969 landar "Apollo 11 " på
månen och Neil Armstrong blir första människan på en annan
himlakropp.

Nobelpris:
K**emi 1960:** Willard Frank Libby för upptäckten av C14-metoden som kan åldersbestämma organiskt material.
Kemi 1962: John Kendrew och Max Perutz för att ha visat att proteiner har en tredimensionell struktur vilket har varit viktigt inom den biotekniska industrin.
Fysik 1964: Charles Townes, Nikolaj Basov och Aleksandr Prokhorov för lasern.
Fysik 1969: Murray Gell-Mann för upptäckten av kvarkarna. Han upptäckte 1964 att protoner, neutroner med flera är uppbyggda av ännu mindre partiklar. Också 1957 års pris, som visade att umversum skiljer på höger och vänster, samt 1979 års pris, där den elektromagnetiska och svaga växelverkan förenades har lagt grunden till en ny syn på materiens innersta väsen.
Medicin 1962: Francis Crick, James Watson och Maurice Wilkins för att de visat hur DNA-molekylen är uppbyggd och därmed hur den mänskliga arvsmassan fungerar. Upptäckten, som gjordes 1953, lade grunden till den biotekniska industrin, som tillverkning av mänskligt insulin som har räddat livet på manga diabetiker (se även 1978 års pris).

1970-1979
Årtiondet inleds med uppfinnandet av mikroprocessorn, grunden till hemdatorerna. 1971 tar sonden "Mariner 9"de första detaljerade bilderna av Mars. 1972 konstrueras det första tv-spelet. Samma år skakas USA av Watergateskandalen som leder till president Richard Nixons avgång två år senare. Popgruppen ABBA vinner schlagerfestivalen
1974; forskare varnar för att freoner kan skada ozonskiktet.
1975 börjar de första hemdatorerna säljas i USA. Mao Zedong avlider 1976. 1977 har filmen "Star Wars" premiär, 583 månniskor dödas vid en flygolycka på Teneriffa. 1978 föds världens första provrörsbarn. 1979 inträffar en allvarlig olycka vid kärnkraftverket i Harrisburg, USA.
Nobelpris:
Fysik 1971: Dennis Gabor för hologrammet som används inom industrin för analys och för att se och skapa 3D-bilder.
Fysik 1978: Arno Penzias och Robert Wilson för upptäckten av den kosmiska bakgrundsstrålningen som visade att universum med stor sannolikhet har bildats genom en ursmäll, Big Bang.
Medicin 1978: Werner Arber, Daniel Nathans och Hamilton O Smith för hur man klipper isär och fogar ihop DNA. Pristagarna grundlade den genetiska ingenjörskonsten .
Medicin 1979: Alan M Cormack och Codfrey N Hounsfield för datortomografi. En metod som gör det möjligt att se strukturer i hjärnan och att upptäcka tumörer.

1980-1989
1980 mördas John Lennon i New York. 1981 går U 137 på grund i Karlskrona skärgard. 1982 bryter Falklandskriget ut mellan Argentina och Storbritannien; aids upptäcks. 1985 konstaterar forskarna ett hål i ozonskiktet över Antarktis. 1986 mördas statsminister Olof Palme på Sveavägen i Stockholm; kärnkraftverket i Tjernobyl havererar. Magsårsmedicinen Losec börjar användas 1988. 1989 försvinner jarnridån och Berlinmuren rivs; World Wide Web introduceras.
Nobelpris:
Kemi 1980: Paul Berg, Walter Gilbert och Frederick Sanger för att de kunde visa hur DNA var uppbyggt i sekvenser. Grunden för den moderna biotekniken.
Kemi 1989: Sidney Altman och Thomas Cech för upptäckten att RNA kan ha samma funktion som protein.
F**ysik 1986**: Ernst Ruska för elektronmikroskopet som gjorde det

möjligt att se föremål mindre än ljusets våglängd. I dag kan det förstora omkring två miljoner gånger. Ruska tillverkade sitt mikroskop redan 1931 men belönades först 55 år senare.
F**ysik 1989:** Norman F Ramsey för upptäckten som ledde fram till atomuret som i dag utgör grunden för GPS-navigeringen. Priset byggde på andra upptäckter som hade belönats 1943 och 1944.
Medicin 1988: James W Black, Gertrude B Elion och George H Hitchings för att de visat att betablockerare hjälper mot för högt blodtryck.

1990-1999
Tyskland återförenas 1990, kriget vid Persiska viken, och rymdteleskopet
"Hubble" skjuts upp. 1991 börjar Jugoslavien falla sönder då Slovenien och Kroatien förklarar sig självständiga och ett blodigt krig startar i Kroatien. 1992 inleds ett krig också i Bosnien. 1993 störtar ett Jas-plan i Stockholm. 1994 sjunker passagerarfarjan "Estonia" och 852 människor omkommer; tunneln under Engelska kanalen öppnas; Nelson Mandela blir president i Sydafrika. 1997 lyckas forskare klona ett får som döps till Dolly. Prinsessan Diana omkommer i en trfikolycka i Paris.
Nobelpris:
Kemi 1993: Kary Mullis för upptäckten att man från en liten mängd celler kan kopiera DNA, vilket gör att kriminaltekniker kan spåra gärningsmän utifrån hudfragment eller mycket srnå mängder blod. Filmen "Jurassic Park" bygger på denna upptäckt.
Kemi 1995: Paul Gutzen, Mario Molina och Sherwood Rowland för upptäckten att ozonlagret påverkas av kemiska ämnen i atmosfären.
Fysik 1991: Pierre-Gilles de Gennes för upptäckten av flytande kristaller. Grunden för platta datorskärmar.
Fysik 1992: Georges Charpak för konstruktionen av en känslig medicinsk detektor som gör att man kan använda betydligt lägre röntgendoser vid undersökningar.
Fysik 1997: Steven Chu, Claude Cohen-Tannoudji och William D Philips för en vidareutveckling som kan bli framtidens atomur.
Medicin 1990: Joseph E Murray och E.Donnall Thomas för hur man kan transplantera mänskliga

Periodska systemet kan hämtas här:

Nationalencyklopedin, periodiska systemet. http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/periodiska-systemet (hämtad 2020-03-20)

Om FN och Svenska FN-förbundet som undersöker hur världen är och försöker göra den bättre

FN, *Förenta Nationerna* (engelska *The United Nations*), internationell freds- och säkerhetsorganisation och institution för mellanfolkligt samarbete, bildad vid andra världskrigets slut. Från NE.se

Stadgan för FN trädde i kraft 24 oktober 1945 sedan den ratificerats av erforderligt antal stater. FN ersatte det i och med andra världskrigets utbrott 1939 avsomnade Nationernas förbund (formellt upplöst i april 1946) och växte fram som ett resultat av samarbetet mellan de allierade under andra världskriget.

En konferens med deltagande av USA, Storbritannien, Sovjetunionen och Kina i Dumbarton Oaks, USA, drog i augusti–oktober 1944 upp riktlinjerna för en organisation för internationell fred och säkerhet. Den 25 april 1945 möttes så representanter för femtio länder i San Francisco för att närmare utforma planerna.

Konferensen pågick till 26 juni, då organisationens stadga undertecknades, liksom stadgan för den internationella domstolen. FN konstituerades i januari 1946 och fick sedan sitt högkvarter i en för ändamålet under åren 1948–52 uppförd byggnad vid East River på Manhattan i New York.

FN-stadgan består av 111 artiklar, uppdelade på en ingress och 19 kapitel. Organisationens syfte anges i den första artikeln vara att upprätthålla fred och säkerhet, lösa konflikter och hindra fredsbrott, befästa världsfreden genom åtgärder grundade på principen om folkens likaberättigande och självbestämmanderätt, åstadkomma internationell samverkan för konfliktlösning och befordra mänskliga rättigheter och grundläggande friheter för alla, samt att samordna nationernas verksamhet för dessa syften.

Artikel 2 innehåller FN:s grundsatser. Där föreskrivs t.ex. att våld eller hot om våld icke får användas i mellanstatliga konflikter.

FN har sex huvudorgan: Generalförsamlingen, Säkerhetsrådet, Ekonomiska och sociala rådet, Förvaltarskapsrådet, Internationella domstolen samt sekretariatet. Därjämte finns ett stort antal biträdande organ och fackorgan. År 2001 delade FN och dess generalsekreterare Kofi Annan på Nobels fredspris för ”deras insatser för en bättre organiserad och fredlig värld”.

Generalförsamlingen

Antalet medlemmar i FN har växt från de ursprungliga 51 till 193. Varje medlemsstat har rätt att företrädas av upp till fem delegater men har en röst i Generalförsamlingen (*The General Assembly*). I viktiga frågor krävs två tredjedels majoritet. Generalförsamlingen sammanträder årligen från tredje tisdagen i september till in i december, någon gång längre. Extra sessioner kan inkallas på begäran av Säkerhetsrådet eller en majoritet av FN:s medlemmar.

Generalförsamlingen kan diskutera vilken fråga som helst som faller inom FN:s område, men får inte lägga förslag i någon fråga som behandlas i Säkerhetsrådet om detta inte begär så. Till skillnad från Säkerhetsrådet kan Generalförsamlingen inte fatta för medlemmarna bindande beslut (annat än i val- och budgetfrågor). Resolutionerna kan endast fungera som rekommendationer.

Genom tillväxten av antalet medlemsstater har Generalförsamlingen i betydande utsträckning kommit att domineras av länder från tredje världen. En viktig roll spelar frågor om mänskliga rättigheter och förhållandet mellan rika och fattiga länder. Generalförsamlingen har begränsade möjligheter som *aktör*. I stället har den blivit ett viktigt *forum* för debatt och opinionsbildning. Den har behörighet att föreslå åtgärder för att förebygga hotande konflikter (om inte frågan behandlas av Säkerhetsrådet), men kan inte besluta om ingripande med maktmedel. Betydelsefulla är de sex huvudutskott mellan vilka de olika ärendena på dagordningen fördelas. Det är i utskotten som den verkliga sakbehandlingen äger rum. Till Generalförsamlingens uppgifter hör att på förslag av Säkerhetsrådet välja generalsekreterare, nya medlemmar, utse de tillfälliga medlemmarna i Säkerhetsrådet liksom medlemmar i Ekonomiska och sociala rådet och andra råd och att, liksom Säkerhetsrådet, utse ledamöter i Internationella domstolen, behandla budgetfrågor och frågor rörande förvaltarskapssystemet.

Systemet med en stat – en röst har sina problem, och har tvivelsutan bidragit till att Generalförsamlingens betydelse i internationella politiska frågor reducerats. Systemet innebär nämligen att 80 relativt små stater, som representerar en inte särskilt stor del av jordens befolkning, kan genomdriva beslut som saknar stöd hos övriga och inte minst hos de större länderna. Detta har givit upphov till en debatt om ”weighted voting”.

Säkerhetsrådet

Huvudansvaret för upprätthållande av fred och säkerhet har lagts på Säkerhetsrådet (*The Security Council*). Detta har femton (ursprungligen nio) medlemmar, varav fem permanenta. De senare är Frankrike, Kina, Ryska federationen, Storbritannien och USA. De tillfälliga medlemmarna väljs enligt en rotationsprincip för en mandattid av två år. Under 2017–18 satt Sverige för fjärde gången i Säkerhetsrådet. De tre tidigare tillfällena inföll 1957–58, 1975–76 och 1997–98.

För beslut i procedurfrågor krävs nio röster, vilka som helst. För beslut i s.k. intressefrågor, t.ex. om användande av tvångsmedel, krävs dessutom enighet mellan de fem permanenta medlemmarna. De har alltså var och en för sig vetorätt och kan hindra en resolution. En nedlagd röst betraktas emellertid inte som veto. De permanenta medlemmarna kan också använda sin vetorätt när det gäller att avgöra om en fråga skall behandlas som en procedurfråga (det s.k. dubbla vetot).

Säkerhetsrådets medlemmar ska ständigt vara representerade vid FN:s högkvarter, vilket medger sammanträden med kort varsel. En stat vars intressen särskilt berörs av en fråga eller som är part i en tvist som behandlas av Säkerhetsrådet, får delta i rådets överläggningar, dock utan rösträtt. Medlemmar av sekretariatet eller andra utomstående kan inbjudas till Säkerhetsrådets sammanträden för att ge information. Endast Säkerhetsrådet kan anta för medlemmarna bindande resolutioner.

De olika metoder för konflikthantering FN har till sitt förfogande har ibland karakteriserats som en ”eskalationsstege”, från diplomatiska övertalningsförsök till obligatoriska sanktioner, ekonomiska såväl som militära. Kapitel VI i FN:s stadga handlar om fredlig lösning av tvister. De rekommenderade metoderna, som där nämns i artikel 33, är sådana som under lång tid varit fast förankrade i internationell rättspraxis. Den mest använda metoden är att försöka uppnå en lösning på dispyten genom direkta *diplomatiska förhandlingar* mellan parterna

själva. En annan möjlighet är att få till stånd en *opartisk undersökning* av de faktiska omständigheter som ligger till grund för dispyten. En metod som inte finns klart angiven i artikel 33 är utnyttjandet av ”*good offices*”, dvs. att en vänligt sinnad tredje part försöker få konfliktparterna att komma samman för att dessa därefter själva skall försöka åstadkomma en lösning. Syftet är alltså bara att få parterna att börja samtala med varandra – tredje parten deltar inte själv i diskussionen. *Medling* innebär däremot att tredje parten också aktivt deltar i diskussionen om själva tvisten och också för fram lösningsförslag. En mer formell och mindre flexibel åtgärd än medling är *förlikning*. Här försöker man lösa en dispyt genom att föra över den till en förlikningskommission, eller till en enskild förlikningsman. Parterna kan emellertid också bestämma sig för att överlämna kontroversen till *skiljedom*.

En juridiskt bindande metod är också att få konflikten löst genom *rättsligt avgörande* vid en redan konstituerad internationell tribunal. Om inte dessa rekommenderade fredliga medel att lösa en konflikt är tillräckliga, finns möjligheten för Säkerhetsrådet att använda sig av de olika tvångsmedel som finns angivna i kapitel VII. I artikel 41 talas det om olika slags sanktioner, icke-militära tvångsmedel som Säkerhetsrådet kan besluta om: ett helt eller delvis avbrytande av ekonomiska förbindelser och alla slags kommunikationer, samt begränsningar av de diplomatiska förbindelserna. Beslut om sanktioner är bindande för alla FN:s medlemsstater. Fram till tidigt 1990-tal hade sanktioner endast kommit till användning mot tre stater, nämligen Sydafrika (vapenembargo 1977), Sydrhodesia (nuvarande Zimbabwe; ekonomiska sanktioner 1966) och Irak (Kuwaitkriget 1990–91).

På senare år har FN:s säkerhetsråd i ökad utsträckning använt sig av sanktionsinstrumentet. År 2009 fanns nio pågående sanktionsregimer mot olika länder. Därutöver fanns två allmänna sanktionsregimer riktade mot internationell terrorism. Sanktioner kan inte komma i fråga mot någon av rådets permanenta medlemmar, eftersom dessa har rätt att delta i omröstningen och alltså kan inlägga veto. Den väpnade aktionen mot Nordkorea 1950–53 var inte en följd av ett bindande sanktionsbeslut, utan av en rekommendation om bistånd till Sydkorea från Säkerhetsrådets sida. Skulle sanktioner inte heller vara tillräckligt kan Säkerhetsrådet slutligen, enligt artikel 42, ”företaga sådant inskridande medelst luft-, sjö- eller landstridskrafter, som kan befinnas nödvändigt för att upprätthålla eller återställa internationell fred och säkerhet. Dessa åtgärder kan innefatta demonstrationer, blockad och andra operationer av luft-, sjö- och landstridskrafter tillhörande medlemmar av Förenta Nationerna”. Formerna för FN:s användning av militära maktmedel anges i de följande paragraferna.

FN var tänkt som ett världsomfattande kollektivt säkerhetssystem. Så kom det emellertid inte att fungera, eftersom det förutsatte en enighet mellan de ledande makterna, Säkerhetsrådets permanenta medlemmar, vilken snabbt bröt samman med det kalla kriget. Då västblocket kontrollerade en majoritet av Säkerhetsrådets röster, började Sovjetunionen snart göra flitigt bruk av sin vetorätt. Då Säkerhetsrådet inte kunde fungera, sökte västsidan föra över Säkerhetsrådets fredsbevarande funktioner till Generalförsamlingen. Viktigast i detta sammanhang var ”Uniting for Peace”-resolutionen, som antogs av Generalförsamlingen i november 1950 i samband med Koreakriget (kallad Acheson-planen efter USA:s dåvarande utrikesminister). Generalförsamlingen befullmäktigades därmed att överta vissa av Säkerhetsrådets centrala funktioner i samband med brott mot freden, då rådet var blockerat på grund av oenighet bland de permanenta

medlemmarna, men kan endast besluta om *rekommendationer* av ekonomiska sanktioner, eller militära åtgärder, om freden brutits.

Från 1960-talet har dock Generalförsamlingen kommit att få en allt mindre betydelse som organ för att hantera konflikter, och en av orsakerna till detta är den stora ökningen av antalet medlemsstater. Då tidigare koloniala stater i Afrika och Asien kommit att kontrollera mer än två tredjedelar av Generalförsamlingens röster, har de permanenta medlemmarna i Säkerhetsrådet blivit allt mer angelägna att återfå sitt speciella inflytande genom att återskapa Säkerhetsrådet som det centrala organet för behandlingen av säkerhetsfrågor.

Militärt ingripande av FN till skydd för en medlemsstat som försvarar sitt territorium mot yttre aggression, har förekommit vid två tillfällen, Koreakriget 1950–53 och Kuwaitkriget (”Gulfkriget”) 1990–91. Ingripandet 1950 möjliggjordes av att Sovjetunionen vid denna tidpunkt bojkottade säkerhetsrådets sammanträden i protest mot att Taiwan (Formosa) innehade Kinas plats i rådet. Säkerhetsrådets resolution innebar att Nordkorea stämplades som angripare och FN:s medlemsstater uppmanades att ställa trupper till förfogande. Från sovjetisk sida hävdades att resolutionen innebar ett brott mot stadgan, eftersom den antagits utan Sovjetunionens medverkan.

Sedan Irak 2 augusti 1990 invaderat och ockuperat Kuwait antog Säkerhetsrådet den 29 november en resolution som gav de regeringar som samarbetade med Kuwaits regering mandat att använda ”alla nödvändiga medel” för att få Irak att dra sig ur Kuwait och för att återställa fred och säkerhet i området. Mandatet innebar rätt för den av USA ledda koalitionen att använda militära maktmedel. Säkerhetsrådet åberopade inte artikel 42, utan åberopade helt allmänt ”Kapitel VII”. Den använda metoden, delegering av uppgiften att använda militära medel för att återställa fred och säkerhet, stämmer sålunda inte med det i stadgan angivna förfaringssättet, men innebär inte heller ett stadgebrott. Frågan har blivit livligt omdebatterad.
FN:s fredsbevarande styrkor har ingenting att göra med de i kapitel VII angivna metoderna för konfliktlösning. Det rör sig om icke-stridande förband, som efter beslut av Säkerhetsrådet eller efter rekommendation av Generalförsamlingen med de berörda parternas medgivande kan sättas in vid en allvarlig konflikt för att övervaka stilleståndsavtal och liknande uppgifter. FN:s första fredsbevarande styrka organiserades i samband med Suezkrisen 1956 på generalsekreteraren Dag Hammarskjölds initiativ. Stadgan innehåller ingenting om dessa ”peace-keeping operations”, men de har kommit att bli en viktig del av FN:s fredsbevarande verksamhet och vunnit allmän uppskattning. Ett tecken på detta var att FN:s generalsekreterare Javier Pérez de Cuéllar som representant för de fredsbevarande styrkorna 1988 fick motta Nobels fredspris.

Ekonomiska och sociala rådet

Ekonomiska och sociala rådet (*The Economic and Social Council*, *ECOSOC*) är till skillnad från säkerhetsrådet underställt Generalförsamlingen. Det handhar ekonomiska, sociala, kulturella och humanitära uppgifter. Rådet har (2009) 54 medlemmar som kan omväljas. Mandatperioden är tre år och varje år väljes en tredjedel av medlemmarna. Man sammanträder en gång om året i New York och därefter under samma år en gång i Genève.

I stadgans kapitel IX behandlas internationellt ekonomiskt och socialt samarbete. Det heter där att FN skall främja högre levnadsstandard, full sysselsättning, framåtskridande i ekonomiskt och socialt avseende samt lösandet av internationella problem på det ekonomiska, sociala och hälsovårdande området. Därjämte skall man främja samarbete i

kultur- och uppfostringsfrågor och arbeta för mänskliga rättigheter och grundläggande friheter för alla. ECOSOC har ett utomordentligt vitt arbetsfält, som kan betecknas omfatta allt som hänger samman med internationell välfärdspolitik. Man anordnar konferenser, utarbetar rapporter och tillsätter kommissioner för olika områden. Sådana har skapats t.ex. för mänskliga rättigheter (Commission on Human Rights), för narkotikaproblem (Commission on Narcotic Drugs), för samordning av FN:s många hjälpprogram (Committee for Program and Coordination). ECOSOC har också tillsatt en rad regionala ekonomiska kommissioner och har tagit initiativ till en rad internationella organisationer. Rådet har ansvar för en lång rad s.k. biträdande organ. Det finns ett fyrtiotal sådana, av vilka en del är knutna till ECOSOC, andra till Generalförsamlingen eller till båda. Dit hör t.ex. UNICEF (United Nations Children's Fund), UNHCR (United Nations High Commissioner for Refugees), UNDP (United Nations Development Programme), som är FN:s organ för utvecklingsprogram och sorterar under Generalförsamlingen men har rapportskyldighet till ECOSOC. ECOSOC har också nära förbindelser med en rad fackorgan som genom avtal knutits till FN och anses tillhöra "FN-familjen", men som förblivit självständiga. Dit hör ILO (International Labour Organisation), IMF (International Monetary Fund), WHO (World Health Organization), FAO (Food and Agriculture Organization), UNESCO (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization) m.fl. En stor del av den verksamhet som ECOSOC bedriver genom underställda organ och organisationer finansieras med frivilliga bidrag.

Förvaltarskapsrådet

Förvaltarskapsrådet (*The Trusteeship Council*) är ett av FN:s huvudorgan som nu förlorat det mesta av sin betydelse. Efter första världskriget berövades förlorarna sina kolonier. Dessa lades under NF:s mandatkommission och fördelades som mandat mellan segrarna. Förvaltarskapsrådet fick nu överta ansvaret från föregångaren, men samtidigt infördes en förändring i form av FN:s förvaltarskapssystem. Det innebär att de icke självstyrande områdena (ej att förväxla med kolonier) tillförsäkrades vissa grundrättigheter. Ett avtal skulle ingås mellan FN och den förvaltande staten, och det ankom på Förvaltarskapsrådet att under Generalförsamlingen övervaka att avtalet följdes. Av de ursprungligen 12 förvaltarskapsområdena har alla uppnått självstyrelse, varför rådet praktiskt taget förlorat all betydelse. Medlemmarna utgörs av Säkerhetsrådets permanenta medlemmar.

Internationella domstolen

Internationella domstolen (*The International Court of Justice*) är FN:s främsta juridiska organ. Den ersätter den tidigare Haagdomstolen, NF:s 1920 inrättade mellanfolkliga domstol, och har liksom denna 15 medlemmar, av vilka fem väljs gemensamt av Säkerhetsrådet och Generalförsamlingen vart tredje år för en period av nio år. Domstolen har sitt säte i Haag. Alla medlemmar i FN är automatiskt anslutna till domstolen. Denna kan emellertid genom beslut av Generalförsamlingen efter tillstyrkan av Säkerhetsrådet utnyttjas också av stater som inte är medlemmar. Internationella domstolen kan med bindande verkan avge domar i tvister mellan stater. Utslag kan inte överklagas. Den kan emellertid också avge rådgivande yttranden på begäran av Generalförsamlingen eller Säkerhetsrådet. Ett villkor för att ett mål skall tas upp är att de tvistande medger detta. Om endast den ena parten vänder sig till domstolen, och den andra parten vägrar att ingå i svarsmål, måste målet avvisas, eftersom domstolen då inte är behörig. En stat kan emellertid ha avgivit en allmän förklaring att den godtar domstolens kompetens.

Sekretariatet

FN:s sekretariat består av *generalsekreteraren* och en stor internationell tjänstemannakår, som omfattar vid högkvarteret i New York omkring 4 500 personer, men därutöver en stab på mer än 50 000 personer i kontor över hela världen, framför allt i Genève i det gamla NF-högkvarteret i Palais des Nations. Generalsekreteraren utses av Generalförsamlingen på förslag av Säkerhetsrådet för en tid av fem år och kan omväljas. Han deltar i Generalförsamlingens, Säkerhetsrådets, Ekonomiska och sociala rådets och Förvaltarskapsrådets sessioner, men har inte rösträtt. Till hjälp har generalsekreteraren ett antal vice och biträdande generalsekreterare, som representerar de viktigaste länderna och områdena och som har ansvar för olika delar av FN:s verksamhet. Generalsekreteraren tillsätter personalen vid sekretariatet enligt regler fastlagda av Generalförsamlingen. Grundregeln är att tillsättningen skall ske med hänsyn till meriter och kompetens hos de sökande, men att också rimlig geografisk fördelning skall eftersträvas. Personalen är internationell och ansvarig endast inför FN. Den får inte ta emot instruktioner från någon regering eller något organ utanför FN. Generalsekreteraren är inte endast högste chef för FN:s förvaltning, utan har också en viktig politisk roll. Artikel 99 i stadgan fastslår att han ”äger att fästa säkerhetsrådets uppmärksamhet på varje omständighet, som enligt hans mening kan hota upprätthållandet av internationell fred och säkerhet”. Detta ger honom möjlighet att agera utan formella beslut av Säkerhetsråd eller Generalförsamling och ställer stora krav på diplomatisk och politisk förmåga. Det innebär också att generalsekreterarrollen kan utformas mycket olika beroende på innehavaren och på de skiftande internationella betingelser som råder.

Generalsekreterare

Trygve Lie		1946–53
Dag Hammarskjöld		1953–61
U Thant		1962–71
Kurt Waldheim		1972–81
Javier Pérez de Cuéllar		1982–91
Boutros Boutros-Ghali		1992–96
Kofi Annan		1997–2006
Ban Ki Moon		2007–16
António Guterres		2017–

Medlemsstater

Medlemmar	Datum för medlemskapet
Afghanistan	19 november 1946
Albanien	14 december 1955
Algeriet	8 oktober 1962
Andorra	28 juli 1993
Angola	1 december 1976
Antigua och Barbuda	11 november 1981
Argentina	24 oktober 1945
Armenien	2 mars 1992
Australien	1 november 1945
Azerbajdzjan	9 mars 1992
Bahamas	18 september 1973
Bahrain	21 september 1971
Bangladesh	17 september 1974
Barbados	9 december 1966
Belgien	27 december 1945
Belize	25 september 1981
Benin	20 september 1960
Bhutan	21 september 1971
Bolivia	14 november 1945
Bosnien och Hercegovina1	22 maj 1992
Botswana	17 oktober 1966
Brasilien	24 oktober 1945
Brunei	21 september 1984
Bulgarien	14 december 1955
Burkina Faso	20 september 1960
Burma (Myanmar)	19 april 1948
Burundi	18 september 1962
Canada	9 november 1945
Centralafrikanska republiken	20 september 1960
Chile	24 oktober 1945

Colombia	5 november 1945
Comorerna	12 november 1975
Costa Rica	2 november 1945
Cuba	24 oktober 1945
Cypern	20 september 1960
Danmark	24 oktober 1945
Djibouti	20 september 1977
Dominica	18 december 1978
Dominikanska republiken	24 oktober 1945
Ecuador	21 december 1945
Egypten2	24 oktober 1945
Ekvatorialguinea	12 november 1968
Elfenbenskusten	20 september 1960
El Salvador	24 oktober 1945
Eritrea	28 maj 1993
Estland	17 september 1991

Etiopien	13 november 1945
Fiji	13 oktober 1970
Filippinerna	24 oktober 1945
Finland	14 december 1955
Frankrike	24 oktober 1945
Förenade Arabemiraten	9 december 1971
Gabon	20 september 1960
Gambia	21 september 1965
Georgien	31 juli 1992
Ghana	8 mars 1957
Grekland	25 oktober 1945
Grenada	17 september 1974
Guatemala	21 november 1945
Guinea	12 december 1958
Guinea-Bissau	17 september 1974
Guyana	20 september 1966

Haiti	24 oktober 1945
Honduras	17 december 1945
Indien	30 oktober 1945
Indonesien3	28 september 1950
Irak	21 december 1945
Iran	24 oktober 1945
Irland	14 december 1955
Island	19 november 1946
Israel	11 maj 1949
Italien	14 december 1955
Jamaica	18 september 1962
Japan	18 december 1956
Jemen10	30 september 1947
Jordanien	14 december 1955
Kambodja	14 december 1955
Kamerun	20 september 1960

Kap Verde	16 september 1975
Kazakstan	2 mars 1992
Kenya	16 december 1963
Kina	24 oktober 1945
Kirgizistan	2 mars 1992
Kiribati	14 september 1999
Kongo (Brazzaville)	20 september 1960
Kongo (Kinshasa)	20 september 1960
Kroatien1	22 maj 1992
Kuwait	14 maj 1963
Laos	14 december 1955
Lesotho	17 oktober 1966
Lettland	17 september 1991
Libanon	24 oktober 1945
Liberia	2 november 1945
Libyen	14 december 1955

Liechtenstein	18 september 1990
Litauen	17 september 1991
Luxemburg	24 oktober 1945
Madagaskar	20 september 1960
Malawi	1 december 1964
Malaysia5	17 september 1957
Maldiverna	21 september 1965
Mali	28 september 1960
Malta	1 december 1964
Marocko	12 november 1956
Marshallöarna	17 september 1991
Mauretanien	7 oktober 1961
Mauritius	24 april 1968
Mexico	7 november 1945
Mikronesiska federationen	17 september 1991
Moçambique	16 september 1975

Moldavien	2 mars 1992
Monaco	28 maj 1993
Mongoliet	27 oktober 1961
Montenegro1	28 juni 2006
Namibia	23 april 1990
Nauru	14 september 1999
Nederländerna	10 december 1945
Nepal	14 december 1955
Nicaragua	24 oktober 1945
Niger	20 september 1960
Nigeria	7 oktober 1960
Nordkorea	17 september 1991
Nordmakedonien4	8 april 1993
Norge	27 november 1945
Nya Zeeland	24 oktober 1945
Oman	7 oktober 1971

Pakistan	30 september 1947
Palau	15 december 1994
Panama	13 november 1945
Papua Nya Guinea	10 oktober 1975
Paraguay	24 oktober 1945
Peru	31 oktober 1945
Polen	24 oktober 1945
Portugal	14 december 1955
Qatar	21 september 1971
Rumänien	14 december 1955
Rwanda	18 september 1962
Ryska federationen6	24 oktober 1945
Saint Christopher och Nevis	23 september 1983
Saint Lucia	18 september 1979
Saint Vincent och Grenadinerna	16 september 1980
Salomonöarna	19 september 1978

Samoa	15 december 1976
San Marino	2 mars 1992
São Tomé och Príncipe	16 september 1975
Saudiarabien	24 oktober 1945
Schweiz	10 september 2002
Senegal	28 september 1960
Serbien1	1 november 2000
Seychellerna	21 september 1976
Sierra Leone	27 september 1961
Singapore5	21 september 1965
Slovakien7	19 januari 1993
Slovenien1	22 maj 1992
Somalia	20 september 1960
Spanien	14 december 1955
Sri Lanka	14 december 1955
Storbritannien	24 oktober 1945

Sudan	12 november 1956
Surinam	4 december 1975
Swaziland	24 september 1968
Sverige	19 november 1946
Sydafrika	7 november 1945
Sydkorea	17 september 1991
Sydsudan	14 juli 2011
Syrien2	24 oktober 1945
Tadzjikistan	2 mars 1992
Tanzania8	14 december 1961
Tchad	20 september 1960
Thailand	16 december 1946
Tjeckien7	19 januari 1993
Togo	20 september 1960
Tonga	14 september 1999
Trinidad och Tobago	18 september 1962

Tunisien	12 november 1956
Turkiet	24 oktober 1945
Turkmenistan	2 mars 1992
Tuvalu	5 september 2000
Tyskland9	18 september 1973
Uganda	25 oktober 1962
Ukraina	24 oktober 1945
Ungern	14 december 1955
Uruguay	18 december 1945
USA	24 oktober 1945
Uzbekistan	2 mars 1992
Vanuatu	15 september 1981
Venezuela	15 november 1945
Vietnam	20 september 1977
Vitryssland	24 oktober 1945
Zambia	1 december 1964

Zimbabwe	25 augusti 1980
Österrike	14 december 1955
Östtimor	27 september 2002

Information om artikeln

Medverkande

- Göran Rystad

Litteraturanvisning

D. Bourantonis & J. Wiener (utgivare), *The United Nations in the New World Order* (1995);
J. Lepgold & T.G. Weiss (utgivare) *Collective Conflict Management and Changing World Politics* (1998);
G. Melander & I. Segerstedt Wiberg, *FN för en tryggare värld* (1982);
M. Pugh, *The UN, Peace and Force* (1997);
B. Roberts (utgivare), *Order and Disorder After the Cold War* (1995);
I. Segerstedt Wiberg, *Mötesplats FN* (1990);
R. Thakur (utgivare), *Past Imperfect, Future UNcertain* (1998);
T.G. Weiss (utgivare), *Collective Security in a Changing World* (1993);
T.G. Weiss m.fl. (utgivare), *The United Nations and Changing World Politics* (1994);
N.D. White (utgivare), *Keeping the Peace* (2:a upplagan 1997).

Källangivelse

***Nationalencyklopedin*, FN. http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/fn (hämtad 2020-03-13)**

Förenta Nationerna, FN.

Från http://www.un.org/ 15 mars 2020

Mycket stor bild på hela systemet:
http://www.un.org/en/pdfs/18-00159e_un_system_chart_17x11_4c_en_web.pdf

MAIN BODIES

General Assembly
- GA President

Security Council
- SC President

Economic and Social Council
- ECOSOC President

Trusteeship Council
International Court of Justice
Secretariat
- Secretary-General

DEPARTMENTS / OFFICES

- New York
- Geneva
- Nairobi
- Vienna
- UN System Directory
- UN System Chart
- Global Leadership
- UN Information Centres

RESOURCES / SERVICES

- Emergency information
- Information on COVID-19 (Coronavirus)
- Reporting Wrongdoing
- Meetings and Events
- UN Journal
- Documents
- Guidelines for gender-inclusive language
- Databases
- Library
- UN iLibrary
- UN Chronicle
- UN Yearbook
- Bookshop
- Publications for sale
- Maps
- Media Accreditation
- NGO accreditation at ECOSOC
- NGO accreditation at DGC
- Visitors' services
- Exhibits
- Procurement
- Employment
- Internships
- Model UN
- UN Archives
- UN Audiovisual Library
- UN Card: 10 Facts
- How to donate to the UN system

KEY DOCUMENTS

- UN Charter
- Universal Declaration of Human Rights
- Convention on the Rights of the Child
- Statute of the International Court of Justice
-

NEWS AND MEDIA

- News
- Press Releases
- Briefings
- Spokesperson
- Photos
- UNIfeed
- Webcast
- Vídeos
- UN in Action
- Social Media
- The Essential UN

ISSUES / CAMPAIGNS

- Global Issues
- Observances
- UN75 - 75th Anniversary of the United Nations
- Sustainable Development Goals
- Climate Change
- UN and Sustainability
- Action for Peacekeeping (A4P)
- Democracy
- Rule of Law
- Refugees and Migrants
- Global Health Crises
- Action to Counter Terrorism
- Victims of Terrorism
- Children and Armed Conflict
- Violence Against Children (SRSG)
- Sexual Violence in Conflict
- Violence Against Women and Girls (Spotlight Initiative)
- Preventing Sexual Exploitation and Abuse
- Prevention of Genocide and the Responsibility to Protect
- The Rwanda Genocide
- The Holocaust
- The Question of Palestine
- Decolonization
- Messengers of Peace
- Secretary-General's High-level Panel on Digital Cooperation

UNITED NATIONS

A-Z Site Index

ECONOMIC AND SOCIAL COUNCIL

Från den stora biden på hela systemet

Specialized Agencies

FAO Food and Agriculture Organization of the United Nations
ICAO International Civil Aviation Organization
IFAD International Fund for Agricultural Development
ILO International Labour Organization
IMF International Monetary Fund
IMO International Maritime Organization
ITU International Telecommunication Union
UNESCO United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization
UNIDO United Nations Industrial Development Organization
UNWTO World Tourism Organization
UPU Universal Postal Union
WHO World Health Organization
WIPO World Intellectual Property Organization
WMO World Meteorological Organization

WORLD BANK GROUP

- IBRD International Bank for Reconstruction and Development
- IDA International Development Association
- IFC International Finance Corporation

Functional Commissions

- Crime Prevention and Criminal Justice
- Narcotic Drugs
- Population and Development
- Science and Technology for Development
- Social Development
- Statistics
- Status of Women
- United Nations Forum on Forests

Regional Commissions

ECA Economic Commission for Africa
ECE Economic Commission for Europe
ECLAC Economic Commission for Latin America and the Caribbean
ESCAP Economic and Social Commission for Asia and the Pacific
ESCWA Economic and Social Commission for Western Asia

Other Bodies

- Committee for Development Policy
- Committee of Experts on Public Administration
- Committee on Non-Governmental Organizations
- Permanent Forum on Indigenous Issues
- UNAIDS Joint United Nations Programme on HIV/AIDS

UNGEGN United Nations Group of Experts on Geographical Names
UNGGIM Committee of Experts on Global Geospatial Information Management

Research and Training

UNICRI United Nations Interregional Crime and Justice Research Institute
UNRISD United Nations Research Institute for Social Development

WHO World Health Organization 15 mars 2020

https://www.who.int/

What we do
Countries
Programmes
Frequently asked questions
Employment
Procurement

Regions
Africa
Americas
South-East Asia
Europe
Eastern Mediterranean
Western Pacific

About us
Director-General
World Health Assembly
Executive Board
Member States
Ethics
Permissions and licensing
Cyber security

0M KLIMATET

http://www.un.org/en/sections/issues-depth/climate-change/index.html

http://www.un.org/sustainabledevelopment/climate-change-2/

http://www.un.org/climatechange/

Från svenska FN-förbundet 16 mars 2020 https://fn.se

Svenska FN-förbundet 16 mars 2020.

-
- **VI GÖR**
  - Vi samarbetar internationellt
  - Vi stödjer FN-projekt i världen
  - Vi utbildar och informerar
  - Vi granskar och påverkar
- **STÖD OSS**
  - Bli månadsgivare
  - Ge en gåva
  - Starta din egen insamling
  - Gåvobevis
  - Webbshop
- **ENGAGERA DIG**
  - Bli medlem
  - Engagera dig lokalt
  - För dig som är ung
- **NYHETER**
  - Presskontakt
- **OM OSS**
  - Kontakta oss
  - Lediga tjänster
  - Kalender
- Om webbplatsen
- **FN I SKOLAN**
  - Bli FN-skola
  - FN-rollspel
  - Skolmaterial

KONTAKTE-post: info@fn.se

Nyheter

Kriget i Syrien – nio år av humanitär katastrof
13 MARS, 2020 / NYHETER
Syrienkonflikten, en av världens största humanitära kriser, går den 15 mars in på sitt tionde år. FN-förbundets katastrofinsamling går till krigets offer. Annelie Börjesson kommenterar utvecklingen i en artikel på DN Debatt.
LÄS MER

Coronavirus stoppar aktiviteter
12 MARS, 2020 / NYHETER
Som en följd av coronavirusets spridning och av hänsyn till alla deltagare tvingas Svenska FN-förbundet att ställa in eller skjuta upp aktiviteter under våren. Här hittar du aktuell information.
LÄS MER

Våld mot kvinnor ett dolt hot i Georgien
11 MARS, 2020 / BLOGG
Vår praktikant Vide Wassberg har landat i Georgien lagom till den 8 mars. I sin första blogg reflekterar han över synen på mäns våld mot kvinnor.
LÄS MER

Kvinnors rättigheter är mänskliga rättigheter!
08 MARS, 2020 / BLOGG
Vi har alla ett ansvar att bidra till förståelse för att jämställdhet är en självklarhet, skriver Annelie Börjesson på FN-bloggen på internationella kvinnodagen den 8 mars.
LÄS MER

Viktigt år för världens kvinnor
06 MARS, 2020 / DEBATTARTIKLAR
Nya hot mot kvinnors rättigheter gör det viktigt att försvara jämställdheten, skriver Annelie Börjesson och företrädare för FN-rörelsen i hela landet inför internationella kvinnodagen den 8 mars.
LÄS MER

"Jag vill gifta mig med någon som jag själv har valt"
06 MARS, 2020 / NYHETER
Mere Ali är en förebild i sin hemby i norra Etiopien. Trots motstånd från sin egen familj har hon vägrat att gifta sig. Nu driver hon samtalsgrupper för ogifta flickor för att öka medvetenheten om barnäktenskap och kvinnlig könsstympning.
LÄS MER

13 kvinnor dödas varje år
05 MARS, 2020 / VÄRLDSHORISONT
Mäns våld mot kvinnor i Sverige är ett allvarligt samhällsproblem som uppmärksammas alldeles för lite – både av de myndigheter som har ansvar i frågan och av media.
LÄS MER

Långt kvar till jämställdhet
04 MARS, 2020 / VÄRLDSHORISONT
När den så kallade Pekingplattformen antogs sågs den som väldigt progressiv och som en stor seger för kvinnorörelsen. 25 år senare har få av målen uppnåtts och konservativa och extremistiska intressen inskränker på nytt kvinnors rättigheter.
LÄS MER

Jan Eliasson och FN-förbundet möter företag på NextM
03 MARS, 2020 / NYHETER
FN:s tidigare vice generalsekreterare Jan Eliasson och FN-förbundets ordförande Annelie Börjesson inledningstalar vid teknik- och marknadsföringsmässan NextM den 24-25 mars. OBS! På grund av coronaviruset skjuts evenemanget upp till den 14-15 september.
LÄS MER

Feministisk plattform fyller 20 år
03 MARS, 2020 / VÄRLDSHORISONT
FN:s resolution 1325 tillkom för att öka kvinnors inflytande i fredsprocesser och stärka kvinnors säkerhet. 20 år senare har den blivit ett viktigt verktyg för civilsamhället i konfliktländer.
LÄS MER

Jämställdhet nödvändig för att vinna kampen mot fattigdom
02 MARS, 2020 / VÄRLDSHORISONT
Inför internationella kvinnodagen tittar vi i senaste numret av tidningen Världshorisont närmare på hur kvinnor är överrepresenterade bland de människor som lever i extrem fattigdom.
LÄS MER

Fattigdom i Sverige – finns det?
27 FEBRUARI, 2020 / VÄRLDSHORISONT
Fattigdom är komplext. Det kan handla om allt från materiell nöd till socialt utanförskap. Vår tidning Världshorisont försöker reda ut fattigdomsbegreppet och tittar närmare på fattigdom i Sverige.
LÄS MER

Mitt nya land och en inspirerande kollega
21 FEBRUARI, 2020 / BLOGG
Vår praktikant Orfeas har landat i Tanzania och slängts direkt in i arbetet med de globala målen. En kollega som särskilt inspirerat är Godfrida som brinner för jämställdhet.
LÄS MER

”Sverige kan spela viktig roll för samsyn i FN”
20 FEBRUARI, 2020 / VÄRLDSHORISONT
Anna Karin Eneström är Sveriges nya FN-ambassadör. Efter många års arbete med multilaterala frågor utsågs hon nyligen till chef för Sveriges ständiga representation i FN i New York.
LÄS MER

Folkvalda besökte FN i Köpenhamn
14 FEBRUARI, 2020 / NYHETER
Svenska FN-förbundet och riksdagens FN-nätverk besökte nyligen en rad organisationer i FN-staden i Köpenhamn.
LÄS MER

Internationella praktikanter i Georgien och Tanzania i vår
12 FEBRUARI, 2020 / NYHETER
Årets internationella praktikanter spenderar våren i Georgien och Tanzania. De ska bidra till våra systerorganisationers arbete för bland annat demokrati och de globala målen.
LÄS MER

35 686 namn mot kärnvapen till Ann Linde
11 FEBRUARI, 2020 / PRESSMEDDELANDEN
Fem organisationer överlämnar på tisdagen 35 686 namnunderskrifter till stöd för FN-avtalet mot kärnvapen till utrikesminister Ann Linde. Överlämnandet sker vid ett möte på UD i Stockholm.
LÄS MER

Könsstympning minskar i Afar
06 FEBRUARI, 2020 / NYHETER
I Afarregionen i norra Etiopien har det länge funnits en tro att flickor som inte könsstympas eller gifts bort tidigt blir vilda. Att lokala ledare börjat ta avstånd från de grymma traditionerna har gjort att könsstympning och barnäktenskap nu minskar.
LÄS MER

VISA FLER >

Information om FN

Här finner du information om FN:s arbete, dess uppbyggnad och annan användbar information om världsorganisationen.

Svenska FN-förbundet är en ideell organisation som jobbar med FN-relaterade frågor i Sverige. Mer information om Svenska FN-förbundet och vårt arbete hittar du här.

Vad gör FN?

FN grundades 1945 och består för närvarande av 193 medlemsländer. Generalsekreterare är portugisen António Guterres som haft uppdraget som generalsekreterare sedan den 1 januari 2017. Mer information om FN som organisation hittar du här.

FN:s verksamhet omfattar alla områden av internationell politik och delas traditionellt in i tre stora ämnesblock:

- Fred, säkerhet och nedrustning
- Mänskliga rättigheter och demokrati
- Hållbar utveckling och fattigdomsbekämpning

FN:s arbete för fred, säkerhet och nedrustning

För FN har ett centralt mål alltid varit att bevara världsfreden. FN har bidragit till lösningar av tvister mellan nationer, minskning av spänningar, förebyggande av konflikter och stopp för strider.

Världsorganisationen har genomfört komplicerade operationer som inneburit fredsskapande åtgärder, fredsbevarande insatser och humanitärt bistånd. FN har även spelat en viktig roll vid lösningen av några av de mest långdragna konflikterna under senare år.

Fred

FN:s främsta uppgift är att bevara den internationella freden och säkerheten. Detta var huvudsyftet när man skrev FN-stadgan 1945.

Säkerhet

När FN bildades diskuterade man säkerhet ur ett statligt perspektiv, eftersom det är stater som är medlemmar i FN. Säkerhet är ett tillstånd då stater känner sig skyddade mot faktiska, potentiella eller upplevda hot mot deras självständighet, suveränitet och politiska institutioner. I brist på en effektiv säkerhetsgaranti, fortsätter länder att söka säkerhet i militära termer, genom kalla kriget talade man om militär - vilket innebar att större militär kapacitet i förlängningen uppfattades som mer säkerhet. Idag är kapprustningen inte lika påtaglig men stater har fortfarande nationella försvar i syfte att försvara sig vid väpnade angrepp.

Idag har dock det statliga säkerhetsbegreppet breddats och man talar också om mänsklig säkerhet med betoning på individens säkerhet som

tillgodoses med utveckling och mänskliga rättigheter snarare än med vapen.

Nedrustning

Nedrustning är en process för att minska storleken på och utgifterna för väpnade styrkor, att förstöra befintliga vapen, att successivt avskaffa möjligheterna att tillverka nya vapen samt att demobilisera militär personal och integrera dem i det civila samhället. På grund av säkerhetsriskerna med total nedrustning talar man också om vapenkontroll som innebär en reglering av vapen men ej total nedrustning av vapenarsenaler.

Hur arbetar FN med fred, säkerhet och nedrustning?

FN:s arbete omfattar till större delen fred och säkerhet. FN har ansvar för att bevara internationell fred och säkerhet i enlighet med FN-stadgan kapitel (1). FN arbetar med förebyggande diplomati, fredsoperationer samt återuppbyggande av stater efter konflikt.

Engagera dig

Var med oss i arbetet för en bättre värld. Ju fler vi är, desto mer kan vi göra tillsammans
BLI MEDLEM IDAG! >

Vilka inom FN arbetar med freds- och säkerhetsfrågor?

Det finns en mängd olika aktörer som arbetar med fred och säkerhetsfrågor inom FN-systemet. Här beskriver vi några av de största aktörerna.

Säkerhetsrådet

I enlighet med kapitel V, artikel 24 (1) i FN-stadgan så har säkerhetsrådet det övergripande ansvaret för att upprätthålla den internationella freden och säkerheten i världen. Det är FN:s säkerhetsråd som kan auktorisera fredsinsatser och det är endast här som man kan ge mandat att agera med våld i olika fredsinsatser.

Det är FN och FN:s generalsekreterare som ska verkställa de beslut som säkerhetsrådet fattar, samt rapportera till säkerhetsrådet om pågående konfliktområden eller situationer som FN redan arbetar i eller bör arbeta i.

Generalförsamlingen

Generalförsamlingen är Förenta Nationernas centrala organ där varje nation kan framföra sin uppfattning och bli hörd av de andra medlemsstaterna i vilken fråga det än må vara. Varje land har en röst, rika som fattiga, stora som små. Särskilt viktiga frågor vad gäller fred och säkerhet avgörs med två tredjedelars majoritet av de röstande, i övrigt används enkel majoritet. Varje medlemsland representeras av en delegation som i regel leds av en diplomat med ambassadörsstatus. Generalförsamlingens resolutioner kan ses som rekommendationer som medlemsländerna bör följa och kan också sätta press på

säkerhetsrådet att agera i en konflikt som säkerhetsrådet inte har tagit ställning till ännu.

FN:s avdelning för fredsbevarande insatser, Department of Peacekeeping Operations (DPKO)

FN:s avdelningen för fredsbevarande insatser har till uppgift att hjälpa medlemsstaterna och generalsekreteraren i deras ansträngningar att upprätthålla internationell fred och säkerhet. Avdelningen ansvarar för den politiska och verkställande ledning av FN:s fredsinsatser runt om i världen och koordinerar kontakten mellan säkerhetsrådet, de länder som bidrar med personal samt parterna i konflikten med syftet att underlätta genomförandet av säkerhetsrådets mandat för FN:s fredsinsatser. Avdelningen arbetar också med att samordna FN-insatserna och dom ger vägledning och stöd till de militärer, poliser och civila som FN:s fredsinsatser består av. Hållbar utveckling och fattigdomsbekämpning

FN:s fredsbyggande kommission, the Peacebuilding Commission (PBC)

FN:s fredsbyggande kommission etablerades på grund av att en mer långsiktig strategi för att bygga fred efterfrågades. Det saknades institutionella mekanismer i FN för att stötta den långsiktiga freden. FN har länge intervenerad i konflikter för att skapa fred och har lyckats bra med detta, men i många berörda länder har konflikten brutit ut på nytt bara efter några år, ofta som en konsekvens av att FN lämnat konfliktområdet. Därför har man försökt att implementera ett mer långsiktigt fredsbyggande som ska ge en mer långsiktig fred. FN:s fredsbyggande institution är uppdelad i tre pelare; FN:s fredsbyggande kommission, Fredsbyggande fonden och supportkontoret för fredsbyggande.

FN:s avdelning för utrikespolitik, Department of Political Affairs (DPA)

Avdelningen för utrikespolitik, DPA, etablerades 1992 och ligger under FN-sekretariatet som leds av FN:s generalsekreterare Ban Ki-moon. Chef för DPA är för närvarande undergeneralsekreteraren, nuvarande amerikanen B Lynn Pascoe.

DPA har en central roll i FN:s arbete med att säkra den internationella freden och säkerheten. Detta görs inom ramen för konfliktföre-byggande och fredsbyggande under en väpnad konflikt men också i efterkrigssituationer.

DPA bevakar globala politiska frågor och agerar som rådgivare till generalsekreteraren och andra aktörer till exempel: FN:s fredsopera-tioner, FN:s politiska operationer, FN:s särskilda sändebud, säkerhetsrådet och valobservatörer.

Kvinnors roll i krig, fred och säkerhet

Den 31 oktober år 2000 beslutade FN:s säkerhetsråd att anta resolution 1325 om kvinnor, fred och säkerhet. Resolutionen syftar till att öka kvinnors deltagande i arbetet med att förebygga, hantera och lösa konflikter. Resolutionen är den första som lyfter fram kvinnor som aktörer inom fredbyggande. Denna resolution innebär att ett tydligt genusperspektiv förts in i de frågor som ligger på säkerhetsrådets bord.

Vilka arbetar med nedrustningsfrågor?

Här presenterar vi några av alla de aktörer inom FN-systemet som arbetar med nedrustningsfrågor.

Generalförsamlingens första utskott

Efter generaldebatten i generalförsamlingen vidtar behandlingen av specifika frågor på dagordningen. En del frågor diskuteras direkt i generalförsamlingen, men de flesta sakfrågor diskuteras först i något av generalförsamlingens sex huvudutskott. Dessa är uppdelade efter innehåll där det första utskottet behandlar nedrustningsfrågor.

FN-sekretariatets avdelning för nedrustning, Office for Disarmament Affairs (UNODA)

FN-sekretariatet har en avdelning för nedrustning, där all nedrustningsarbete koordineras.

Institutet för nedrustningsforskning, United Nations Institute for Disarmament Research (UNIDIR)

UNIDIR är ett självständigt institut för nedrustningsärenden med syfte att ta fram forskningsmaterial som ska bistå medlemsländerna inom nedrustningsområdet.

Nedrustningskonferensen, United Nations Conference on Disarmament (CD)

Konferensen är ett globalt regelverk för multilaterala förhandlingar kring FN:s vapenkonventioner och diskussioner kring nedrustning av vapen. Eftersom vapenreglering och nedrustning är högpolitiska frågor så har man beslutat att alla beslut ska tas i konsensus. Detta gör att konferensen är mycket demokratisk men också ineffektiv.
Det finns svårigheter att komma överens men man har lyckats enas om flera avtal, där vi valt ut de som har haft störst betydelse:

- Partiella provstoppsavtalet (PTBT), 1963
- Icke-spridningsfördraget (NPT), 1968,
    - Kärnvapennedrustning
    - Icke-spridning av kärnvapen
    - Fredlig användning av kärnenergi
- SALT-avtalen (SALT I resp SALT II 1971 och 1979)
- Kemvapenkonventionen (CWC)
- Kapprustning i rymden (PAROS)
- SALW (illegal handel, kontroll av lätta vapen).
- Särskilt inhumana vapen (CCW) 1980
- Truppminor Ottawakonventionen 1999
- Kontroll av vapenhandeln (import, export transitering)
-

Särskilt inhumana vapen, Convention on Certain Unconventional Weapons (CCW)

Inom ramen för denna vapenkonvention så har man beslutat att förbjuda vapen som är särskilt inhumana, till exempel brandvapen och splittervapen.

Ottawakonventionen (Ban Land Mine Treaty)

Ottawakonventionen trädde i kraft 1999 och har för närvarande 162 parter. Konventionens huvudsyfte är ett absolut förbud mot användning, utveckling, tillverkning, anskaffning, överföring och lagerhållning av minor. Konventionen syftar också tilll att hantera konsekvenserna av användandet av minor. Detta arbete innefattar rehabilitering för minskadade samt det omfattande arbetet med att röja befintliga minfält och skapa en minfri värld.

Skyldighet att skydda

Vid ett toppmöte i FN 2005 enades världens länder om en ny folkrättslig princip**:** Skyldighet att Skydda eller Responisbility to Protect (”RtoP” eller ”R2P”). Syftet var att ge världssamfundet större möjlighet att ingripa för att skydda civilbefolkningar från folkmord, etnisk rensning, krigsbrott och brott mot mänskligheten. Denna princip är ett verktyg för att i första hand förhindra att dessa övergrepp begås, men även för att ingripa om det förbyggande arbetet misslyckas.

Att rädda kommande generationer undan krigets gissel var redan från starten en av FN:s huvuduppgifter. Men världens konflikter och förståelsen för vad säkerhet innebär har förändrats sedan FN bildades. Idag utspelar sig många konflikter inom stater i stället för mellan dem, och civilbefolkningen drabbas ofta i mycket hög grad genom t ex våldtäkter som strategiskt krigföring, hungersnöd och flyktingproblematik. I flertal fall har civila systematiskt dödats, ibland på uppmaning av landets regering.

Bland annat Afrika har drabbats av konflikter av detta slag, t ex folkmordet i Rwanda och konflikterna i Somalia, Sierra Leone, Liberia, Demokratiska republiken Kongo och Uganda, men vi har också sett dem i Europa på Balkan under 1990-talet. Vid slutet av 1990-talet stod det klart att FN och FN:s medlemsländer inte kunde leva upp till sitt syfte att behålla fred och skydda civila. En diskussion inleddes som utgick från individers och samhällens säkerhet till skillnad från den traditionella uppfattningen om att värna om statsuveräniteten och staters rättigheter.

Diskussionen grundar sig i en paradox som har sina rötter i utformningen av FN-systemet. Å ena sidan har vi gång på gång sett hur individer hotas när stater misslyckas med att skydda dem och ibland har regimer t o m attackerat sin egen befolkning. Å andra sidan bygger FN och FN:s konflikthantering just på staters suveränitet och på att denna ska respekteras.

Bakgrund till skyldighet att skydda

Bakgrunden till skyldighet att skydda är den så kallade ICISS-kommissionen (International Commission on Intervention and State Sovereignty) som myntade begreppet i en rapport från 2001.

Tidigare hade FN:s konflikthantering baserats på staters suveränitet och på att denna ska respekteras. FN får enligt stadgan bara ingripa när det finns ett hot mot internationell fred och säkerhet, inte så länge den väpnade konflikten sker inom ett lands gränser. Men efter misslyckandena på 1990-talet insåg man att denna princip har resulterat i att män och kvinnor länge kunnat utsättas för övergrepp som tvångsförflyttning, sexuellt våld och avrättningar medan världssamfundet bara sett på utan legitimitet att ingripa.

På uppmaning av FN:s dåvarande generalsekreterare Kofi Annan utvecklade därför ICISS-kommissionen grunderna till det som sen skulle bli skyldighet att skydda. Vid världstoppmötet år 2005 kom man fram till att statssuveränitet måste komma till ett pris i form av skyldigheter gentemot den egna befolkningen och säkerhetsrådsresolutionen om skyldighet att skydda röstades igenom.

Så här fungerar Skyldighet att skydda

FN:s medlemsländer har nu med hjälp av internationell lag har fastställt att suveränitet innebär även att stater har ett ansvar, eller en skyldighet, att skydda befolkningen i landet från de allra grövsta brotten, d v s de brott som omnämns i Romstadgan; folkmord, etnisk rensning, krigsbrott och brott mot mänskligheten. Det är fortfarande

staten själv som har främsta ansvaret för att skydda den egna befolkningen, men om en befolkning är utsatt för svårt lidande eller försök till dessa brott och landet i fråga inte vill eller kan stoppa lidandet, så har FN och världssamfundet inte bara rätt att hjälpa till, utan faktiskt en skyldighet att agera.

För att förtydliga och förenkla hur detta ganska stora ansvar ska gå till så har skyldighet att skydda-principen delats upp i tre pelare:

- I första hand (paragraf 138) har stater själva det främsta ansvaret att skydda invånarna från de här brotten, och i detta ingår även uppsåtet att begå dem.

- I andra hand (paragraf 139 I) har det internationella samfundet en skyldighet att med fredliga medel (kap Vi och VIII) uppmuntra och assistera staters arbete med att skydda sina invånare.

- I sista hand (paragraf 139 II), om staten själv misslyckats totalt med att skydda sin befolkning, har det internationella samfundet skyldighet att ingripa med alla tillgängliga medel. Detta inkluderar även, som en allra sista utväg, tvingande militära medel enligt kap VII i FN-stadgan.
-

Förebyggande arbete anses vara den viktigaste delen av skyldigheten att skydda. Möjligheterna att förebygga bör alltid uttömmas innan en intervention övervägs, och vid fullgörandet av skyldigheterna att förebygga och att reagera bör alltid mindre inkräktande och tvingande åtgärder övervägas innan mer tvingande och inkräktande åtgärder vidtas. Diplomatiska, humanitära och andra fredliga medel går alltså alltid före militära interventioner.

Exempel där åtgärder vidtagits

Sedan 2005 har principen implementerats på flera håll, i Kenya 2008 och Elfenbenskusten 2011 och i samband med den fredsbevarande operationen i Sydsudan 2014. Ett annat mer omdiskuterat exempel är Libyen 2011 när säkerhetsrådet agerade enligt skyldighet att skydda. Syftet var att stoppa omfattande våld mot den libyska befolkningen från Khaddaffiregimen.

Vem arbetar med Skyldighet att skydda?

År 2004 tillsatte FN en särskild rådgivare för förhindrandet av folkmord och år 2008 tillsattes även en särskild rådgivare för skyldighet att skydda. Deras arbete är att tidigt identifiera alarmerande situationer samt att utfärda rekommendationer till generalsekreteraren och världssamfundet. Bedömningar måste göras från fall till fall och agerande ska ske i samarbete med relevanta regionala organisationer.

Skyldighet att skydda är dock först och främst medlemsländernas eget ansvar och varje land måste arbeta både nationellt och internationellt för att förhindra folkmord, krigsbrott, brott mot mänskligheten och etnisk rensning. Som stöd i detta arbete har flera länder, b la Sverige inrättat en särskild ansvarig tjänsteman i regeringskansliet för skyldighet att skydda.

Även civilsamhället har en viktig roll i att stärka principen och att uppmärksamma politiker, beslutsfattare och befolkningen i stort om både problem och möjligheter.

FN:s fredsinsatser

FN:s fredsinsatser består av militär personal såväl som polis och civil personal. Deras övergripande uppgift är att bevara och skapa internationell fred och säkerhet och vanligtvis skapas dem genom ett beslut från säkerhetsrådet. Insatsernas storlek och uppgifter regleras också av mandat från säkerhetsrådet men det är FN:s medlemsländer som måste bidra med personal. Om FN av olika skäl inte kan eller har tillräckliga resurser så kan organisationen ge mandat till regionala aktörer att utföra fredsoperationen, till exempel Euroepiska Unionen (EU), Afrikanska Unionen (AU), Economic Community of West African States (Ecowas) eller andra koalitioner av stater, så kallade "coalitions of the willing".

Mandatet för de olika insatserna kan vara allt från traditionellt fredsbevarande uppgifter som att övervaka ett eldupphörsavtal till att skydda civila och främja de mänskliga rättigheterna. Det blir även allt vanligare med fredsframtvingande insatser för att hantera dagens alltmer komplexa inbördeskrig där civilbefolkningen ofta är en direkt måltavla.

Det finns idag 16 FN-insatser på fyra kontinenter. Insatserna består av över 100 000 militärer, poliser och civila från över 120 länder. Några av deras uppgifter är att:

- Främja mänsklig säkerhet och demokratiska maktfördelningssystem
- Bistå med valobservatörer
- Skydd av civilbefolkningen
- Stärka rättssystem och polis genom så kallade säkerhetssektorreformer ("SSR")
- Social och ekonomisk utveckling

Den svenska truppen i Mali

Efter ett riksdagsbeslut om att Sverige ska bidra med soldater till FN-insatsen i Mali, Minsuma, skickades ca 250 kvinnor och män till Timbuktu i nordvästra Mali vid årsskiftet 2014/2015. Läs mer om den svenska FN-truppen i Mali.

FN:s arbete med mänskliga rättigheter och demokrati

De mänskliga rättigheterna täcker in många delar av en människas liv.

De syftar till att alla människor ska få möjlighet att leva ett drägligt liv och inkluderar regler om människors möjlighet att överleva, inbegripet föda och husrum, om människors rätt till sina innersta tankar och trosuppfattningar, om skydd för familjen, frihet från tortyr och slaveri, om rätt till utbildning, yttrandefrihet och att delta i landets styrelse.

De mänskliga rättigheterna gäller för alla. De slår fast att alla människor är födda fria och lika i värde och rättigheter. De mänskliga rättigheterna är universella. De gäller över hela världen, oavsett land, kultur eller specifik situation.

Alla rättigheter är lika viktiga

De mänskliga rättigheterna är nerskrivna i konventioner. Presentationen av rättigheterna i kategorier innebär ingen gradering. De är alla viktiga. En rad beslut inom FN har understrukit vikten av att de olika rättigheterna ses som ömsesidigt samverkande och som delar av samma helhet. Den markeringen har kommit som en reaktion på att de ekonomiska, sociala och kulturella rättigheterna i praktiken har fått lägre prioritet än andra rättigheter och ibland beskrivits som ambitioner snarare än som verkliga rättigheter.

Ett fungerande rättssystem är en nödvändighet

De mänskliga rättigheterna reglerar förhållandet mellan statsmakten och enskilda människor. De utgör en begränsning av statens makt över individen och slår samtidigt fast vissa skyldigheter för staten gentemot individen.

Staterna är skyldiga att respektera folkrättens regler. Varje land har ett ansvar för att dess åtaganden vad gäller de mänskliga rättigheterna omsätts i nationell lagstiftning. Det räcker dock inte med lagar som klargör statens skyldigheter eller som förbjuder vissa handlingar. Det måste också finnas ett fungerande rättssystem (poliser, advokater och åklagare, opartiska och rättvisa domstolar) som upprätthåller lagarna.

Därutöver krävs kompletterande åtgärder såsom främjande – genom information och på annat sätt – av de mänskliga rättigheterna.

Kränkningar av de mänskliga rättigheterna

Om en kränkning sker av de mänskliga rättigheterna är det i första hand den aktuella statens ansvar att se till att den enskilde får upprättelse. Men de mänskliga rättigheterna är en internationell angelägenhet och det är därför fullt legitimt för andra stater att framföra åsikter om och försöka påverka situationen i olika länder där rättigheterna kränks.

Inom ramen för de mänskliga rättigheterna är det alltså stater som har skyldigheter och individer som har rättigheter. Enskilda individer är skyldiga att under landets lagar respektera andra människors rättigheter. Enligt huvudregeln är det dock enbart stater som internationellt kan ställas till svars för kränkningar av de mänskliga rättigheterna.

Den allmänna förklaringen om de mänskliga rättigheterna

Omedelbart efter denna historiska händelse uppmanade generalförsamlingen alla medlemsstater att offentliggöra förklaringens text och att ”göra den spridd, känd, läst och förstådd framför allt i skolor och andra undervisningsinstitutioner utan hänsyn till olika länders eller regioners politiska förhållanden”.

Efter andra världskriget fanns det en stark vilja att på internationell nivå skapa en gemensam överenskommelse om universella och odelbara rättigheter så att liknande övergrepp inte skulle kunna ske i framtiden. FN:s generalförsamling antog den 10 december 1948 en allmän förklaring om de mänskliga rättigheterna. Förklaringen definierar vilka de grundläggande mänskliga rättigheterna är och togs fram av den dåvarande kommissionen för mänskliga rättigheter under ledning av Eleanor Roosevelt. Den uttrycker den gemensamma viljan och strävan hos FN:s medlemsstater att arbeta för mänskliga rättigheter, rättvisa och jämställdhet i alla världens länder.

Deklarationen säger att envar är berättigad till dessa absoluta rättigheter, utan åtskillnad av något slag. Det handlar om mänsklig värdighet och hur mänsklig värdighet kan beskyddas. Texten säger att det är just erkännandet av människors universella och odelbara rättigheter som ligger till grund för rättvisa, frihet och fred i världen.

30 Artiklar

Den allmänna förklaringen består av 30 artiklar som gemensamt uttrycker de grundläggande och universella fri- och rättigheterna. Artiklarna behandlar både sådant som alla har rätt till, som frihet och utbildning, och sådant som alla har rätt att vara fri från, som slaveri och tortyr.

Det är den första universella förklaringen om att det finns grundprinciper av odelbara rättigheter som gäller för alla och som världens stater gemensamt ska leva upp till. Förklaringen är också utgångspunkten för alla juridiskt bindande internationella folkrättsliga konventioner och den utgör grunden i det internationella arbetet med att övervaka de mänskliga rättigheterna i världens stater.

Hela världens förklaring

När FN:s generalförsamling antog texten till den allmänna förklaringen 1948 sa man att texten skulle spridas över hela världen, oberoende av regioners politiska förhållanden för att den skulle utgöra ett gemensamt rättesnöre för alla nationer att sträva efter. I dagsläget har nästan alla världens stater accepterat den allmänna förklaringen som ett kontrakt mellan regeringen och deras invånare. Den har också fungerat som en utgångspunkt för det expanderande folkrättsliga systemet om skydd av olika individers och gruppers rättigheter.

Eftersom den allmänna förklaringen antogs den 10 december 1948 är den 10 december den dag då man uppmärksammar mänskliga rättigheter världen över. Den allmänna förklaringen är idag översatt till 360 språk och håller därmed världsrekordet som världens mest översatta dokument.

Läs den fullständiga förklaringen:
Den allmänna förklaringen om de mänskliga rättigheterna
The Universal Declaration of Human Rights

Så skyddar FN de mänskliga rättigheterna

FN:s främsta redskap för att skydda de mänskliga rättigheterna är konventioner. Länder som har ratificerat en konvention har förbundit sig att agera i enlighet med dess innehåll.

Ett land ansluter sig till en konvention i två steg:

1. Först sker ett undertecknande som ett viljeuttryck av en regering att verka för en ratificering av konventionen.
2. Därefter ser landet över och ändrar, om det är nödvändigt, sin nationella lagstiftning så att den överensstämmer med konventionen.
3.

När arbetet med den nationella lagstiftningen är klar kan landets styre godkänna att konventionen ratificeras. Länder som har ratificerat en konvention kallas för konventionsstater.

Det finns möjlighet att reservera sig mot konventionstexten, något som många länder utnyttjar.

Reservationer urholkar konventioner

Ett problem med reservationer är att innehållet i en konvention riskerar att urholkas om ett land reserverar sig mot alltför många eller alltför viktiga bestämmelser och MR-instrumentet ger kanske inte längre det skydd det var tänkt att ha.

Wienkonventionen om traktaträtten slår fast att reservationer inte kan tillåtas om de är oförenliga med en konventions ändamål och syfte. Det är emellertid inte alla MR-konventioner som hänvisar till denna bestämmelse och dylika reservationer är följaktligen tillåtna i dessa fall. En av de konventioner som har flest reservationer är konventionen om avskaffande av all form av diskriminering av kvinnor. Cirka 60 länder har reserverat sig mot delar av innehållet.

Ett moraliskt åtagande

Den allmänna förklaringen om de mänskliga rättigheterna är inte juridiskt bindande för de stater som skrivit under den, men det innebär ett moraliskt åtagande för staterna. Det har utifrån den allmänna förklaringen formulerats 25 juridiskt bindande konventioner, vilka har antagits av FN:s generalförsamling.

Kärnkonventionerna är:

- Konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter (ICESCR)
- Konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter (ICCPR)
- Konventionen om avskaffande av alla former av rasdiskriminering (ICERD)
- Konventionen om avskaffande av all form av diskriminering av kvinnor (CEDAW)
- Konventionen mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning (CAT)
- Konventionen om barnets rättigheter (CRC)
- Konventionen om skyddet av alla migrantarbetares och deras familjers rättigheter (ICRMW)
- Konventionen om skydd av personer med funktionsnedsättning (ICRPD)
- Konventionen till skydd för alla människor mot påtvingade försvinnanden

Läs mer om varje konvention här

Granskningen

Varje konvention har en kommitté som sköter övervakar staternas arbete med konventionen. Varje stat som har ratificerat en konvention är skyldig att kontinuerligt lämna skriftliga rapporter till den aktuella kommittén. Sverige har ratificerat sju av de nio kärnkonventionerna. Konventionen om migrantarbeteras rättigheter och konventionen till skydd för alla människor mot påtvingade försvinnanden har inte antagits.

En regeringsrepresentant inbjuds att redogöra för rapporten och om kommittén anser att rapporten är oklar eller ofullständig får regeringen i fråga ta fram ett bättre underlag.

Därefter granskar kommittén rapporten och det hela utmynnar till slut i en kommentar om landet i fråga. Kommittéerna väljs i egenskap av experter och inte som representanter för sitt land. FN:s kontor för mänskliga rättigheter ger stöd till kommittéerna.

Svenskar som tidigare suttit med i kommittéerna är Lisbeth Palme (barnkommittén), Peter Nobel (rasdiskrimineringskommittén), Elisabeth Palm (MR-kommittén) och Göran Melander (kvinnokommittén). Idag Krister Thelin med i MR-kommittén.

Kritik mot Sverige

Med jämna mellanrum rapporterar Sverige om efterlevnaden av sina internationella MR-åtaganden till FN:s övervakningskommittéer.

Barnkommittén har vid flera tillfällen uttryckt kritik för avsaknaden av en åldersgräns för könsmognad, vilket försvagar skyddet mot att barn utnyttjas i pornografi. Dessutom anser barnkommittén att systemet med självstyrande kommuner leder till att barn riskerar att behandlas olika i olika kommuner. Kvinnokommittén har konstaterat att stora löneskillnader förekommer mellan män och kvinnor och tortyrkommittén har kritiserat Sverige flera gånger för att ha avvisat flyktingar trots att de löper risk att utsättas för tortyr när de återkommer till sitt hemland.

Rasdiskrimineringskommittén har upprepade gånger riktat kritik mot Sverige om att samer, romer och andra minoriteter diskrimineras, att hatbrott för sällan leder till åtal, och att Sverige inte uppfyller kraven i konventionen beträffande rasistiska organisationer.

Utöver kritiken ger också kommittéerna förslag på hur regeringen kan förbättra skyddet av de mänskliga rättigheter som omfattas av konventionen i fråga.
Se vilka konventioner som Sverige och andra länder har anslutit sig till

FN:s råd för mänskliga rättigheter

FN:s råd för mänskliga rättigheter bär ett stort ansvar för arbetet med mänskliga rättigheter inom FN. Rådet har existerat sedan 2006. Det ersatte den tidigare kommissionen för mänskliga rättigheter som under de senaste 30 åren hade mandat att följa upp tillämpningen av de mänskliga rättigheterna och som utvecklade ett övervakningssystem av brott mot de mänskliga rättigheterna.

Även om kommissionens arbete innebar en rad framsteg för det internationella arbetet med mänskliga rättigheter var kommissionens möjligheter att snabbt reagera på kränkningar inte större än medlemsstaternas politiska intressen. Mycket kritik riktades bland annat mot att länder som själva systematiskt kränkte mänskliga rättigheter satt som medlemmar i rådet och kunde hindra arbetet

genom att forma olika allianser och övertalningskampanjer. Debatten var politiserad och fokuserad mer på meningsskiljaktigheter än på människorättsfrågor.

Alla länder granskas
För att göra arbetet mer effektivt beslutade man att göra om förutsättningarna för medlemskap, arbetsformer och att inrätta nya granskningsmöjligheter. Reformens syfte var att man skulle förbättra övervakandet av de mänskliga rättigheterna och undvika kommissionens misslyckanden. Man skulle därför förändra arbetssättet, förbättra granskningsmekanismerna och ställa upp kriterier för medlemskap.

En av de största innovationerna är den så kallade universella periodiska granskningen (UPR). Istället för att utvalda länder skall pekas ut och kritiseras, som var situationen i kommissionen, kommer alla länder granskas rutinmässigt.

Frivilligorganisationer bidrar med information
Frivilligorganisationer spelade en viktig roll i kommissionens granskningsarbete då de bidrog med information om situationen för de mänskliga rättigheterna i länder som kommissionen och specialrapportörerna inte hade tillgång till. En annan central angelägenhet är därför vilken tillgång frivilligorganisationer kommer få till att bidra till granskningen av länder i det nya rådet.

Alla stater granskas under en 4-årsperiod

47 länder är medlemmar och sammanträder regelbundet i Genève. Det finns även möjlighet att kalla till specialsessioner då kritiska MR-situationer behandlas separat. På rådets möten antas resolutioner om olika MR-frågor och kritik riktas även mot enskilda länder som bryter mot mänskliga rättigheter inom ramen för den universella granskningmekanismen UPR.

Sverige kandiderade för en ordinarie plats i rådet för perioden 2013-2015 men valdes inte in och kan därmed inte delta i rådets omröstningar om olika frågor. Istället har Sverige sk observatörsstatus vilket ger möjlighet att delta i diskussioner och föreslå frågor till dagordningen. Som exempel på en fråga som Sverige drivit och fått gehör för är tillsättandet av en specialrapportör för Iran.

Individuella klagomål

Efterlevnaden av FN:s kärnkonventioner övervakas av speciella kommittéer, en för varje konvention. Individuella klagomål kan föras fram till följande kommittéer, om staterna godkänt denna möjlighet:

- Kommittén för medborgerliga och politiska rättigheter
- Kommittén för ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter
- Kommittén för avskaffande all slags diskriminering mot kvinnor
- Rasdiskrimineringskommittén
- Tortyrkommittén
- FN:s kommitté för personer med funktionsnedsättning.
- Kommittén för barnets rättigheter
- Kommittén för migrantarbetares rättigheter
-

Ett klagomål från enskild kan inte vara anonym och staten som klagomålet avser måste ha godkänt enskildas möjlighet att vända sig till kommittéerna. Ärendet måste vara relevant och alla inhemska rättsmedel måste ha uttömts innan den aktuella FN-kommittén kan behandla det.

Medborgerliga och politiska rättigheter

För att klagomål skall kunna föras fram till kommittén som granskar medborgerliga och politiska rättigheter måste den aktuella staten ha ratificerat det första tilläggsprotokollet till konventionen som tillåter enskilda att föra fram klagomål.
Human Rights Committee
c/o OHCHR-UNOG
12 11 Geneva 10, Switzerland

Ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter

För att klagomål skall kunna föras fram till kommittén som granskar ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter måste den aktuella staten ha ratificerat tilläggsprotokollet till konventionen som tillåter enskilda att föra fram klagomål.
Committee on Economic, Social and Cultural Rights
c/o OHCHR-UNOG
12 11 Geneva 10, Switzerland

Rasdiskriminering

Om klagomålet rör rasdiskriminering och om staten ratificerat rasdiskrimineringskonventionens paragraf 14 skickas ärendet till:
Committee on the Elimination of Racial Discrimination
c/o OHCHR-UNOG
1211, Geneva 10, Switzerland

Tortyr

Tortyrkonventionens paragraf 22 tillåter enskilda att vända sig till kommittén för klagomål. Har staten godkänt detta skickas klagomålet till:
Committee against Torture
c/o OHCHR-UNOG
1211 Geneva 10, Switzerland

Diskriminering av kvinnor

Klagomål som rör diskriminering av kvinnor kan föras fram av enskilda sedan ett frivilligt protokoll om detta antogs 1999. Kvinnokommittén sammanträder i Genève och i New York:
Committee on the Elimination of Discrimination against Women
c/o OHCHR-UNOG
1211 Geneva 10, Switzerland

Barnets rättigheter

För att klagomål skall kunna föras fram till kommittén som granskar barnets ttigheter måste den aktuella staten ha ratificerat det tredje tilläggsprotokollet till konventionen som tillåter enskilda att föra fram klagomål.
Committee on the rights of the Child
c/o OHCHR-UNOG
12 11 Geneva 10, Switzerland

Funktionshindrades rättigheter

Klagomål som rör funktionshindrades rättigheter kan framföras till kommittén förutsatt att den berörda staten antagit det frivilliga protokollet som hör till konventionen.
Comittee on the rights of people with disabilities
OHCHR
United Nations Office at Geneva
1211 Geneva 10 (Switzerland)

Migrantarbetares rättigheter

Klagomål som rör migrantaretares rättigheter kan framföras till kommittén förutsatt att den berörda staten accepterat konventionens artikel 77. (Sverige har inte ratificerat konventionen).
Committee on Migrant Workers
c/o OHCHR-UNOG
12 11 Geneva 10, Switzerland
Fax: + 41 22 917 9022 (particularly for urgent matters)
E-mail: tb-petitions@ohchr.org

Om enskild klagorätt inte är möjlig

I de fall då enskild klagorätt inte är möjlig finns andra sätt att göra kommittéerna uppmärksamma på att ett land inte lever upp till sina åtaganden enligt konventionerna.

Enskilda organisationers kunskap och efterforskningar ses som en stor tillgång då kommittéerna skall bedöma ländernas efterlevnad av konventionerna. Den enskilde kan använda NGO:s som kanal för att nå fram till kommittéerna.

Dock bör understrykas att en sådan process tar mycket lång tid och att den enskildes särskilda ärende löper stor risk att försvinna i mängden av information som förs fram till kommittéerna.

FN:s arbete för utveckling och fattigdomsbekämpning

När FN-stadgan antogs och FN bildades i San Francisco 1945 var det fred och säkerhet som stod på agendan. Slutligen enades man om att också utvecklingsfrågor skulle få en viktig roll inom FN:s arbete.

Detta ledde till etableringen av ett till huvudorgan i FN: det ekonomiska och sociala rådet, eller *United Nations Economic and Social Council (ECOSOC)*, som skulle ha det övergripande ansvaret över utvecklingsfrågor.
FN:s arbete med utveckling har med åren överskridit från enbart social och ekonomisk utveckling för fattigdomsbekämpning, till att även inkludera ett miljöperspektiv. Idag fokuserar FN på det som kallas *hållbar utveckling*. FN:s arbete för hållbar utveckling består av tre dimensioner: Miljömässig hållbarhet, social hållbarhet och ekonomisk hållbarhet.

Begreppet hållbar utveckling

Begreppet hållbar utveckling introducerades först 1981 och fick internationell spridning i och med lanseringen av *Brundtland-kommisionen* och rapporten ”Vår gemensamma framtid”. I rapporten tillskrevs att ekonomisk och social hållbar utveckling är omöjlig att uppnå om vi inte tar hand om miljön och våra naturresurser.

Vidare antogs Agenda 21 i Rio 1992 – ett omfattande konferens-dokument innehållande långsiktiga mål och riktlinjer för att skapa hållbar utveckling. 2012 ägde en ny konferens rum, Rio+20, då världens ledare diskuterade vad som skulle hände efter Millennie-målen som har sin grund i Millenniedeklarationen 2000. Konferensen resulterade i dokumentet ”The future we want”, en uppstart till vad som år 2015 ledde till en historisk överenskommelse – Agenda 2030 och de globala målen för hållbar utveckling.

FN:s arbete för hållbar utveckling

Internationella konferenser, dokument och deklarationer representerar formella åtaganden av världens länder och politiska ledare. Men FN:s arbete för hållbar utveckling pågår ständigt varje dag som har en betydande och livsavgörande effekt för många av världens människor. FN:s arbete för hållbar utveckling kan delas in i två delar: (1) Det kortsiktiga humanitära utvecklingsarbetet och akut katastrofhjälp och (2) det långsiktiga utvecklingsarbetet för hållbar utveckling.

FN:s humanitära insatser

När FN startade sin verksamhet 1946 gällde det att människor som nödställts på grund av andra världskriget. Människor behövde mat, vatten, mediciner, kläder, bostäder och trygghet. Arbetet med mänskliga rättigheter vid kriser, katastrofer och konflikter har därefter fortsatt. FN har ett samordnande organ för de humanitära insatserna och för katastrofbiståndet kallat *OCHA, Office for the Coordination of Humanitarian Affairs*.

FN:s organ för hållbar utveckling

FN:s långsiktiga utvecklingsarbete får oftast mindre uppmärksamhet än FN:s humanitära insatser vid krig och katastrofer. I detta arbete ingår 15 olika organ med särskilda fokusområden.

FN-organ finns på plats i princip i alla länder i världen med varierande mandat beroende på i vilket land de befinner sig. FN-organens utvecklingsarbete bedrivs framförallt i samråd med berörd regering, men också tillsammans med nationella eller lokala enskilda

organisationer. Regeringar har vanligtvis visioner om utvecklingen i det egna landet om fem, tio eller kanske tjugo år framåt.

Dessa visioner kompletteras ofta med handlingsplaner som beskriver hur regeringen ska arbeta för att nå visionen. FN-organ på plats tillfrågas av regeringen vad de kan bidra med i detta utvecklingsarbete. Från och med 2016 fram till 2030 implementeras FN:s nya Agenda 2030, i *alla* FN:s medlemsstater.

Reformeringsarbetet Delivering as One – One UN

Ofta finns kanske 15-20 FN-organ på plats i ett och samma land. De har varierande uppgifter, men ibland kan arbetet vara överlappande. För att FN ska kunna bistå länder att nå de globala målen för hållbar utveckling krävs det samordning och samarbete mellan alla inblandade FN-organ. FN:s fältarbete måste reformeras och effektiviseras. Sedan 2006 pågår ett omfattande reformeringsarbete av FN:s fältarbete. Det kallas *One UN* eller *Delivering as One*.

I de länder denna princip är verksam försöker man uppnå: Ett gemensamt program, en gemensam budget, en gemensam ledare och ett gemensamt kontor. Ett ytterligare moment som flera länder infört är ”en gemensam röst”, det vill säga att FN-organen inom ramen för initiativet utser en talesperson. Idag är cirka 40 länder anslutna till Delivering as One.

Vårt arbete med Agenda 2030 och de globala målen

En av Svenska FN-förbundets fokusfrågor är Agenda 2030 och de globala målen för hållbar utveckling. De globala målen är 17 ambitiösa och universella mål som antogs av världens ledare 2015. Målen ska bidra till socialt, ekonomiskt och miljömässigt hållbar utveckling och vara uppnådda till år 2030 i världens alla länder.

Vi arbetar med att kommunicera FN:s arbete och engagera för de globala målen för hållbar utveckling. Genom att engagera dig i FN-förbundet får du tillgång till verktyg för att göra skillnad, träffa likasinnade och engagera dig för globala målen på olika nivåer.
På den här sidan kan du läsa mer om hur vi arbetar med Agenda 2030, men även läsa mer och ansöka om projektbidrag, få svar på de vanligaste frågorna om de globala målen och läsa spännande nyheter i vår verksamhet.

LÄS MER OM GLOBALA MÅLEN >

Agenda 2030 och de globala målen för hållbar utveckling

Globala målen antogs av världens ledare 2015. Målen ska bidra till en socialt, ekonomiskt och miljömässigt hållbar utveckling och vara uppnådda till år 2030 i världens alla länder.

Bakgrund

Globala målen ersatte den 1 januari 2016 de åtta millenniemålen som FN och världens länder hade arbetat med sedan år 2000.

Millenniemålen, som främst världens fattigare länder arbetade med, skulle ha uppnåtts år 2015. Millenniemålen fokuserade på att bland annat utrota fattigdom, bekämpa malaria och minska barnadödlighet.

De globala målen speglar sina föregångare men i annan skepnad. Millenniemålen var ett bra verktyg för att driva på och kunna mäta utvecklingen i världen. När världens ledare samlades i Rio de Janeiro för en FN-konferens om hållbar utveckling år 2012 beslutades det att nya mål skulle tas fram för att ersätta millenniemålen, och att det skulle vara en bred och inkluderande process.

Hur målen togs fram

Flera olika aktörer välkomnades för att under tre års tid diskutera och bidra till innehållet i den nya agendan. Det civila samhället, forskare och akademiker så väl som företag har bidragit till att ta fram en agenda som ska gälla för alla människor och alla länder i hela världen.

De 17 målen är indelade i 169 delmål och medel med tillhörande indikatorer. Indikatorerna är mätbara, vilket innebär att vi kan följa upp och utvärdera arbetet med målen. Alla mål är viktiga för att skapa en hållbar utveckling, och målen är odelbara och integrerade. Flera av målen är beroende och direkt kopplade till varandra, vilket innebär att om vi bidrar till framgång för ett av målen ger det positiva effekter på andra mål.

Tre dimensioner av hållbar utveckling

Agenda 2030 och Globala målen syftar till att skapa en hållbar utveckling. En hållbar utveckling innebär att vi tillgodoser dagens behov utan att äventyra kommande generationers möjlighet att tillfredsställa sina behov. Det innebär att vi måste leva på ett sätt idag som innebär att framtida generationer ska kunna ha samma möjligheter som vi.

De tre dimensionerna av hållbar utveckling, det vill säga de ekonomiska, sociala och miljömässiga dimensionerna, var en viktig utgångspunkt i framtagandet av de globala målen. De tre perspektiven genomsyrar målen för att skapa en hållbar, inkluderande och rättvis utveckling för alla.

Ansvar för genomförandet

Agenda 2030 gäller för alla människor och länder och vi måste gemensamt arbeta för att nå dem. Det kräver engagemang från olika aktörer som civilsamhällesorganisationer, kommuner och landsting samt forskare och näringsliv. Vi har alla en viktig roll att spela för att ingen människa ska lämnas utanför. Det är den första utvecklingsagendan som inkluderar världens alla länder, oavsett inkomst- eller utvecklingsnivå.

Ansvaret för att genomföra målen vilar på varje medlemslands regering, men FN kan bidra med stöd i genomförandet. Agenda 2030 är inte juridiskt bindande, utan en deklaration och ett frivilligt åtagande. I Sverige är civilministern ansvarigt statsråd för det nationella genomförandet av de globala målen och ministern för internationellt utvecklingssamarbete och klimat ansvarigt statsråd för att bidra till Sveriges internationella arbete för genomförandet.

LÄS MER OM FN-FÖRBUNDETS ARBETE MED AGENDA 2030 >

Dela vår dröm

Bli medlem och bidra till att vi når de globala målen till år 2030.

BLI MEDLEM IDAG! >

Globala målen för hållbar utveckling

Mål 1: ingen fattigdom
Mål 1 handlar om att avskaffa fattigdom i alla dess former överallt.

Mål 2: ingen hunger
Mål 2 handlar om att ingen ska lida av hunger och att alla människor ska få bra och näringsrik mat året om.

Mål 3: god hälsa och välbefinnande
Mål 3 handlar om att säkerställa hälsosamma liv och främja välbefinnande för alla i alla åldrar.

Mål 4: god utbildning för alla
Mål 4 handlar om att alla ska få tillgång till utbildning av god kvalitet.

Mål 5: jämställdhet
Mål 5 handlar om att uppnå jämställdhet och alla kvinnors och flickors egenmakt.

Mål 6: rent vatten och sanitet
Mål 6 handlar om att försäkra att alla människor har tillgång till rent vatten och sanitet.

Mål 7: hållbar energi för alla
Mål 7 handlar om att alla individer ska ha tillgång till pålitlig och prisvärd energi.

Mål 8: anständiga arbetsvillkor och ekonomisk tillväxt

Mål 8 handlar om att alla människor ska ha ett arbete med goda arbetsvillkor och främja en inkluderande ekonomisk tillväxt.

Mål 9: hållbar industri, innovationer och infrastruktur
Mål 9 handlar om att bygga motståndskraftig infrastruktur, främja en inkluderande industrialisering samt uppmuntra nya innovationer.

Mål 10: minskad ojämlikhet
Mål 10 handlar om att minska ojämlikheter inom samhällen och mellan länder.

Mål 11: hållbara städer och samhällen
Mål 11 handlar om att göra städer säkra, inkluderande och hållbara.

Mål 12: hållbar konsumtion och produktion
Mål 12 handlar om att säkerställa strukturer som bidrar till en mer hållbar konsumtion och produktion.

Mål 13: bekämpa klimatförändringarna
Mål 13 handlar om att bekämpa en av vår tids största utmaningar, nämligen klimatförändringarna.

Mål 14: hav och marina resurser
Mål 14 handlar om att bevara och använda världens hav, sjöar och marina resurser på ett hållbart sätt.

Mål 15: ekosystem och biologisk mångfald
Mål 15 handlar om att bevara skog, bekämpa ökenspridning och stoppa förlusten av den biologiska mångfalden.

Mål 16: fredliga och inkluderande samhällen
Mål 16 handlar om att främja fredliga, rättvisa och inkluderande samhällen.

Mål 17: genomförande och globalt partnerskap
Mål 17 handlar om att alla världens länder måste uppnå ett partnerskap för att tillsammans stärka arbetet för en hållbar utveckling.

Har du Världskoll?

Interaktiv sajt om utveckling i världen med lärarhandledning.

OM VÄRLDSKOLL
Världskoll drivs av Svenska FN-förbundet. Syftet är att visa på hur utvecklingen och läget i världen ser ut, genom att presentera fakta och statistik. Här finns chansen att utmana sin världsbild, testa sina kunskaper och lära mer!

Läs mer
OM SVENSKA FN-FÖRBUNDET
Vi är en ideell organisation och en svensk folkrörelse som arbetar med att föra samman individer och organisationer i ett gemensamt arbete för en bättre värld och för ett starkare och bättre Förenta Nationerna.

Läs mer
FINANSIERAT AV SIDA
Världskoll drivs av Svenska FN-förbundet och finansieras av myndigheten Sida. Sida har ej deltagit i produktionen och ansvaret för innehållet är utgivarens.

Material om globala målen
Här samlar vi material om Agenda 2030 och Globala målen.
Globalis
Fakta och statistik om länder i världen och konflikter

FN-organ som arbetar med utveckling

Det finns flera program och fonder som arbetar med social och ekonomisk utveckling. Ibland kallas de underorgan. Programmen och fonderna är upprättade av generalförsamlingen och därmed en del av FN. Det är de som bedriver FN:s utvecklingsarbete i fält. De kan också ha ett normativt mandat, det vill säga dra upp riktlinjer och utarbeta normer för, och vara rådgivande till, FN:s medlemsländer i utvecklingsarbetet.

Förutom dessa underorgan finns det ett antal fackorgan som är självständiga organisationer med egna medlemsländer, styrelser och budgetar. Bland de sistnämnda finns exempelvis Världshälsoorganisationen WHO, Internationella arbetsorganisationen ILO och FN:s livsmedels- och jordbruksorganisation FAO. Nedan återfinns några av FN:s underorgan och länkar till deras hemsidor.

UNDP

FN:s utvecklingsprogram UNDP har ett övergripande samordningsansvar för FN:s arbete i fält. UNDP arbetar i 177 länder. Organisationen har fem huvudområden: god samhällsstyrning och demokrati, fattigdomsbekämpning, hiv/aids, miljö och energi, samt förebyggande av och återuppbyggnad efter konflikter. UNDP bistår länder i deras arbete för att nå millenniemålen. UNDP har ett kontor i Stockholm.

UNICEF

FN:s barnfond Unicef var det första underorganet som generalförsamlingen upprättade. Året var 1946 och Unicef:s första uppgift var att bistå barn i Europa efter andra världskriget. 1953 fick UNICEF ett nytt mandat att bistå barn i utvecklingsländer. Unicef finns på plats i drygt 190 länder och regioner med utvecklingsarbete eller med nationella kommittéer. Unicef arbetar för barns överlevnad och utveckling, utbildning och jämställdhet, förebyggande av hiv/aids, samt skydd mot våld och övergrepp. FN:s konvention om barnets rättigheter genomsyrar organisationens arbete.

UNFPA

FN:s befolkningsfond UNFPA är ett av de minsta underorganen. Därmed inte sagt att fondens verksamhet är oviktig, snarare tvärtom. UNFPA:s huvuduppgifter är att stödja kvinnor, män och ungdomar så att de kan planera sina familjer och undvika oönskade graviditeter och sexuellt överförbara sjukdomar, inklusive hiv. UNFPA arbetar för att kvinnor ska kunna genomgå säkra graviditeter och förlossningar.

WFP

Världslivsmedelsprogrammet WFP arbetar för att alla människor alltid ska ha tillgång till den näring de behöver för att leva ett bra liv. WFP bistår människor med livsmedel i katastrofsituationer, i samband med återuppbyggnad efter konflikter/katastrofer och i långsiktiga utvecklingsprogram som ”mat för utveckling” och ”mat för arbete”. WFP har ett omfattande program för att ge skolbarn gratis och näringsrik skolmat, ett program som Svenska FN-förbundet är del av i kampanjen ”Skolmat blir kunskap”. WFP bistår omkring 90 miljoner människor i ett 70-tal länder. FN-förbundets projekt Skolmat stödjer WFP:s arbete i fält.

UN Women

UN Women är det senaste FN-organ som generalförsamlingen inrättat, ett beslut från juli 2010. UN Women är en sammanslagning av FN:s kvinnofond Unifem, FN:s enhet för kvinnofrågor DAW, forsknings-institutet for kvinnor Instraw och kontoret för FN:s generalsekreterares speciella genderrådgivare. Organisationen inledde sitt arbete i början av 2011. Bland fokusområdena finns arbetet mot våld mot kvinnor, kvinnors roll i freds- och säkerhetsarbetet, kvinnors ledarskap och delaktighet, kvinnors ekonomiska makt (inkl. fattigdomsbekämpning).

Klimatförhandlingar genom åren

Under 1980-talet växte en stark opinion fram kring klimatfrågan. Media började uppmärksamma problematiken och oroade forskare försökte etablera frågan på den internationella dagordningen.

Klimatkonventionen

1990-talet inleddes med förhandlingar och vetenskaplig konsolidering som ledde fram till en Ramkonventionen om klimatförändringar som antogs i Rio 1992. Den trädde i kraft i mars 1994 och har idag runt 190 underskrifter, det vill säga nästan alla medlemsstater i FN har undertecknat ramkonventionen.
Det blev ingen lätt uppgift att komma överrens om en konvention. För att överhuvudtaget få till stånd ett förslag fick en rad frågor lämnas öppna och en hel del andra formuleras så vagt att de gav ett tillräckligt stort tolkningsutrymme för enskilda stater.

Kyotoprotokollet

Den första förhandlingskonferensen med konventionsstaterna ägde rum 1995. Där enades medlemmarna om en ny förhandlingsprocess som skulle leda fram till ett tilläggsprotokoll som skulle komma att kallas Kyotoprotokollet. Detta skulle specificera utsläppsmål och åtagandeperioder för länder i Nord samt mekanismer för att uppnå dessa mål. Allvaret i klimatfrågan underströks samtidigt av att klimatpanelen publicerade sin andra bedömningsrapport under 1995. Denna markerade stärkt vetenskaplig konsensus kring att människan påverkade klimatet och blev en viktig faktor i förhandlingarna under 1995-1997.

Förhandlingsprocessen fram till Kyoto var minst lika svår som förhandlingarna kring klimatkonventionen. Resultatet förväntades

förtydliga den vaghet som Klimatkonventionen byggt in, och som av många forskare och miljöorganisationer sågs som en allvarlig brist.

Förhandlingarna mellan åren 2001 och 2005 beskrivs antagligen bäst i termer av relativt lugn. Dessa år ägnades främst åt tekniska detaljer samt att öka det politiska trycket för att få underskrifter och ratificeringar av protokollet. I och med att Ryssland ratificerade protokollet, i oktober 2004, uppnåddes ”55-gränsen” som markerade att det kunde träda i kraft. Rysslands ratificering även till att det andra kriteriet uppfylldes; att parterna till Kyotoprotokollet stod för minst 55 procent av de reglerade utsläppsminskningarna. Protokollet kom därför att träda i kraft i februari 2005.

Vid en partskonferens senare i Bali 2007 (CMP3) antogs den så kallade Vägkartan mot Köpenhamn. Denna vägkarta eller färdplan krävde att parterna skulle fördjupa förhandlingarna kring långsiktiga gemensamma visioner. Balimötet betydde också att förhandlingsprocess kring nya åtaganden under klimatkonventionen skulle intensifieras.

COP15 i Köpenhamn (2009)

Medan Kyotoprotokollet genomförs i praktiken visar ny vetenskap allvaret i klimatfrågan. FN:s klimatförhandlingar fortsätter och det nya avtalet som skall färdigställas i Köpenhamn i december 2009 måste vara ambitiöst. Långt innan mötet i Köpenhamn började stod det klart att knäckfrågorna inte skulle kunna lösas i tid för att en överenskommelse skulle kunna nås i Köpenhamn.

Det betydde dock inte att förhandlingarna helt hade gått i stå. Under den tiden hade en rad revolutionerande genombrott nåtts, inte minst att utvecklingsländerna för första gången gått med på att diskutera egna utsläppsmål. Även inför och under förhandlingarna i Köpenhamn gjordes en rad framsteg bland annat rörande avskogning och tekniköverföring.

Köpenhamnsackordet

För att möta civilsamhällets förväntningar på COP-15 bildades en inofficiell förhandlingsgrupp, vars syfte var att komma fram till en slags politisk ambition med vida ramar inför framtida förhandlingar. Ett 30-tal nyckelländer bjöds in för att förhandla om vad som skulle komma att kallas ”Köpenhamnsackordet” .

Köpenhamnsackordet satte bland annat upp ett mål för att hålla den globala temperaturökningen under två grader och innehöll löften om kortsiktiga finansiella bidrag på 10 miljarder dollar per år mellan 2010 och 2012 liksom en ambition att generera 100 miljarder dollar per år från och med 2020. Ackordet accepterades dock aldrig i plenum. I stället förnyades de officiella förhandlingsmandaten, denna gång med sikte på Cancún i Mexiko i slutet av 2010.

Efter mötet i Köpenhamn och inför nästa stora möte med de beslutsfattande partskonferenserna under klimatkonventionen och Kyotoprotokollet, i Cancún i december 2010, hölls fyra officiella förhandlingsrundor. Dessa kom att präglas av uppfattningar kring Köpenhamnsackordet som bland många uppfattades som ett försök att sätta Kyotoprotokollet ur spel och i stället fokusera förhandlingarna på ett enda allomfattande nytt avtal. Dessutom kom processen kring ackordet att uppfattas som icke transparent och orättvis. Köpenhamns eftermäle, en avsaknad av tilltro i processen, kom därför att prägla 2010.

COP16 i Cancún (2010)

För att markera att organisationen FN är kapabel till handling och för att underlätta processen mot nya beslut och eventuellt till och med nya avtal i Sydafrika 2011 planerades att fokus för Cancún skulle ligga på ett ”balanserat paket” av en rad beslut i viktiga konvergensfrågor.

Förhandlarna var dock oense om exakt vad detta paket skulle innehålla för att i tillräckligt hög grad tillfredsställa samtliga förhandlingsparter. Sakfrågekonflikterna från Köpenhamn låg kvar och kompromissviljan under året som gått hade varit väldigt låg. Med denna utgångspunkt inleddes förhandlingarna i Cancún väldigt trevande. Å andra sidan är detta något som kännetecknar de flesta klimatförhandlingsrundorna.

Överraskande nog visade sig alla parter betydligt mer förhandlingsvilliga i Cancún än tidigare under året. Det mexikanska ordförandeskapet hade jobbat mycket intensivt med att förtydliga förhandlingsprocessen. Förhandlingstempot ökade markant och tilltron mellan förhandlarna verkade också tillta.

Beslut fattades bland annat om avskogning och skogsvård i fattiga länder samt frågan om att inrätta en speciell klimatfond för finansiering av anpassning och utsläppsreducerande åtgärder, även detta i fattiga länder. Dessutom lyckades förhandlarna enas om ett globalt tvågradersmål och ett ramverk för anpassningsåtgärder antogs.

Dessutom beslutades om ett globalt register för att registrera utsläppsminskande åtgärder, också i utvecklingsländer. Mät- och rapporterbarhet av utsläppsminskningar i den rika världen, liksom av överföring av finansiella medel, rörde sig också framåt. Slutligen bör också nämnas att historiska utsläpp för första gången någonsin, under COP, tydligt kopplats till ett historiskt ansvar.

COP17 i Durban (2011)

Processen efter Cancún och inför nästa beslutsfattande klimatkonferens i Durban, Sydafrika, omfattade tre officiella förhandlingsrundor. Dessa hölls i Bangkok, Bonn och Panama. Året präglades inledningsvis framför allt av diskussioner kring dag- och arbetsordningar under de olika rådgivande förhandlingsorganen, både de tillfälliga så kallade ad-hoc grupperna som förhandlar fram nya avtal och de permanenta rådgivande organen för implementering respektive vetenskap och teknik som hanterar bredare frågeställningar inom deras respektive mandat.

Utkomsten av de tre förhandlingsrundorna inför Durban var relativt magert för Kyotospåret. Även om en hel del framgång nåddes inom en begränsad del av de tekniska områdena, så som beräkning av utsläpp från skogs- och markanvändning, så kvarstod de stora frågorna om viljan att stödja en andra åtagandeperiod eller inte. Däremot var processen under 2011 nyttig så till vida att den tydliggjort vilka länder som inte skulle skriva in sina utfästelser under Kyoto och vilka som kunde tänka sig att göra så. Dessutom förtydligades en rad knäckfrågor, såsom frågan om CDM ska bindas till åtagandeperioder eller ej; den andra åtagandeperiodens längd och beräkningsgrunder för åtaganden; hur Kyotospåret hänger samman med, eller inte hänger samman med, Konventionsspåret; samt vilka frågor som får behandlas under det förhandlingsmandat som givits sedan tidigare, och vilka som faller utanför ramen.

Tiden mellan Cancún och Durban kännetecknades av att förhandlingspartnerna konkretiserade sina positioner. Att dessa förtydligats kan tolkas som en större öppenhet och tilltro i processen, vilket underlättade förhandlingarna i Durban. Samtidigt är det viktigt att komma ihåg att förväntningarna på Durban var relativt lågt ställda.

Processen levererade förväntade beslut i en rad frågor av mer teknisk och mindre principiell betydelse, så som att göra teknikmekanism operationaliserbar samt att besluta om några huvudpunkter kring det institutionella ramverket för finansiering. Ytterligare en rad beslut fattades, till exempel kring frågor om referensnivåer för avskogning i fattiga länder och teknik för koldioxidavskiljning och -lagring inom ramen för den så kallade rena utvecklingsmekanismen (CDM) under Kyotoprotokollet.

De stora knäckfrågorna kvarstod dock, och kvarstår alltjämt. Durban markerar, för dessa mer principiella frågor, emellertid ett intressant avstamp vars betydelse fortfarande är svårt att utvärdera. Två centrala, mer principiella, beslutstexter antogs: (i) ett beslut om att fatta beslut kring inrättandet av en andra åtagandeperiod under Kyotoprotokollet i Qatar i december 2012, och (ii) beslut om ett nytt förhandlingsspår under ramkonventionen att konkluderas 2015 och implementeras från 2020.

COP21 i Paris (2015)

Flera av de svårlösta frågor som följde i kölvattnet av klimatmötet på Bali 2007 och det mandat som där antogs och som skulle resultera i ett nytt klimatavtal vid mötet 2009 i Köpenhamn finns kvar på dagordningen för mötet i Paris. Parallellt skulle en ny åtagandeperiod under Kyotoprotokollet diskuteras, även denna fråga återstår för Paris att fatta beslut om. Bali-mandatets byggstenar består av en gemensam vision, utsläppsminskningar, anpassningsåtgärder och stöd till genomförande. Dessa byggstenar är lika aktuella idag som 2007. På så vis är flera av de knäckfrågor som gjorde Köpenhamn till en stor utmaning, inte minst frågor om ansvarsfördelning, transparens och jämförbarhet, finansiering och rättslig form, fortfarande stora utmaningar för förhandlingarna under det nya mandat som gavs i Durban 2011.

Paris bör jämföras med Köpenhamn för att lära både av det som gick bra och det som gick snett. Det franska ordförandeskapet har också gjort sin hemläxa. Avtalet ska, enligt ordförandeskapet, tas fram i en helt inkluderande och transparent process. Dessutom är Paris annorlunda från Köpenhamn på grund av minst fyra viktiga omständigheter som förändrats under de sex år som gått sedan COP15 och som gör att förutsättningarna för ett avtal ser bättre ut i Paris än de gjorde i Köpenhamn.

För det första: världen har förändrats. Många länder som 1992 hamnade i klimatkonventionens kategori ”icke-Annex 1”, och därmed har mjukare åtaganden, är idag bland de större utsläpparna räknat i totala utsläpp. För det andra: förhandlingarna förs nu under ett samlat mandat, vilket minskar koordineringsproblemen. I Köpenhamn fördes förhandlingarna under två separata mandat, (a) för ett nytt avtal under FN:s klimatkonvention och (b) för ett tillägg i form av en andra åtagandeperiod till Kyotoprotokollet. För det tredje: det finns en ökad förståelse för att avtalet inte är den slutgiltiga lösningen utan början på en delvis ny process för att nå målet. För det fjärde: Sedan 2012 har de tidigare tillsatta permanenta rådgivande organen kunnat förbereda flera viktiga beslut som antagits av konferenserna i Warszawa 2013 och Lima 2014, vilket gör att Parisavtalet vilar på en rad redan förberedda grundstenar.

Över 23 000 representanter från 196 stater var nominerade att delta vid förhandlingarna i Paris. Dessa förhandlare, liksom det franska ordförandeskapet, är värda en stor eloge: att trots en snårig förhandlingstext, kraftigt cementerade åsiktsskillnader och

komplicerade processregler kunna enas om ett avtal krävde stora arbetsinsatser. Avtalet är en stor framgång för det FN-ledda klimatsamarbetet.

För första gången någonsin skrivs tvågradersmålet in i en avtalstext. Parallellt stärks också det rättsliga ramverket runt anpassningsåtgärder. Ett globalt anpassningsmål har inrättats genom Parisavtalet om att höja anpassningsförmågan och ekosystemens motståndsförmåga samt att minska samhällenas sårbarhet.

Avtalet sammanfogar viktiga beslut som fattats av Klimatkonventionens partskonferens under det senaste decenniet till en betydligt stabilare helhet än vad som fanns på plats innan Paris. Den grund som lagts i Paris ackompanjeras av en byggplan för att så småningom kunna nå tvågradersmålet. Flera processer har initierats för att öka staternas vilja att bidra till bygget.

En temporär arbetsgrupp – arbetsgruppen för Parisavtalet – har inrättats för att jobba vidare med frågor innan det nya avtalet träder i kraft. Denna ska ta fram och förtydliga hur riktlinjer för vad staternas framtida utfästelser ska innehålla, utfästelserna ska granskas och revideras, den kollektiva ambitionsnivån ska förstås och kunna utvärderas, stöd till fattiga länder ska mätas och rapporteras samt avtalets uppföljningsmekanism ska fungera.

Om Svenska FN-förbundet

Vi är en ideell organisation och en svensk folkrörelse som arbetar med att föra samman individer och organisationer i ett gemensamt arbete för en bättre värld och för ett starkare och bättre Förenta Nationerna.

Vi har tusentals medlemmar som är organiserade i lokalföreningar och distrikt. Vi är dessutom en paraplyorganisation för ett 80-tal riksorganisationer som är anslutna till oss som ett stöd för FN-tanken. Genom vår skolverksamhet finns idag även 40 FN-skolor runt om i landet.

Vi gör skillnad. Vi skapar en bättre värld genom att varje dag arbeta för fred, utveckling och mänskliga rättigheter. Vårt arbete sker både lokalt i Sverige, och globalt på olika platser runt om i världen. Vi driver projekt inom flickors rättigheter genom projektet Flicka, vi ökar kunskap och minskar hunger genom projektet Skolmat, vi röjer minor och sprider kunskap om dess effekter genom projektet Minor, och vi bedriver katastrofinsamling till Syrien. All insamling går via Svenska FN-förbundets 90-konto, PG 90 05 63-8, och granskas av Svensk Insamlingskontroll.
Läs vår integritetspolicy.

VANLIGA FRÅGOR OM SVENSKA FN-FÖRBUNDET >

Vad är Svenska FN-förbundet?

Svenska FN-förbundet är ideell organisation och en del av en världsomspännande rörelse som arbetar för ett bättre och starkare Förenta Nationerna. Nationella FN-förbund finns i cirka 100 länder.

Är Svenska FN-förbundet en del av FN-systemet?

Nej. Vi är en fristående medlemsorganisation med 6 000 individuella medlemmar, omkring 100 lokalföreningar och 90 anslutna riksorganisationer. Vi engagerar också företag och omkring 30 certifierade FN-skolor.

Vad gör ni?

Vi informerar och utbildar om FN, debatterar FN-frågor och granskar hur Sverige uppfyller sina åtaganden som FN-medlem. Vi driver projekt till stöd för FN:s humanitära verksamhet och samarbetar med FN-förbund i andra länder.

Till våra viktigaste uppgifter hör att verka för att FN fungerar så bra som möjligt och att framföra konstruktiv kritik när så krävs. Vi framhåller också medlemsstaternas ansvar att ge FN det politiska, ekonomiska och ibland militära stöd som krävs för att organisationen ska kunna utföra sina uppgifter.

Vilken är relationen mellan FN-förbundet och FN?

Svenska FN-förbundet är inte en del av FN-systemet men vi samarbetar nära med flera FN-organisationer och vi har rätt att använda FN:s symboler och färger. Genom FN-förbundens världsfederation har vi rådgivande status i en rad FN-organ. Här hemma har vi täta kontakter med regeringsföreträdare,

riksdagsledamöter och myndigheter i frågor som rör FN och svensk FN-politik.

Hur finansieras FN-förbundets verksamhet?

FN-förbundet finansieras av bidrag från Sida, Forum Syd, UD, privatpersoner och företag samt av medlemsavgifter.

MER OM SVENSKA FN-FÖRBUNDET >

Organisation

Svenska FN-förbundet är en svensk folkrörelse och en ideell organisation. Arbetet leds av en styrelse med 13 medlemmar. Ordförande är Annelie Börjesson. Ett kansli i Stockholm med ca 25 anställda driver verksamheten under ledning av tf generalsekreterare Eva Rundgren-Forsberg.

Förbundsstyrelsen

Mellan kongresserna, som är Svenska FN-förbundets högst beslutande organ, är det förbundsstyrelsen som är förbundets beslutande organ. Styrelsen sammanträder normalt fyra gånger per år.

Förbundsstyrelsens huvuduppgift är att styra och kontrollera verksamheten genom bl a formulering av mål, fastställande av policybeslut, skapande av nödvändiga resurser och genom fortlöpande uppföljning av genomförda aktiviteter.

Valberedningen tar inför kongressen fram förslag på ledamöter till förbundsstyrelsen. I detta uppdrag ska valberedningen sträva efter en jämn könsfördelning och en bred åldersrepresentation samt mångfald vad gäller bakgrund, tillhörighet, färdigheter, erfarenheter och kunskaper. De personer som föreslås ska stödja FN:s och Svenska FN-förbundets mål och syften.

Förbundsstyrelse, revisorer och valberedning inför nästa mandatperiod väljs under kongressen av ombud för FN-föreningar, FN-distrikt och anslutna riksorganisationer. Den nuvarande förbundsstyrelsen valdes på Svenska FN-förbundets kongress i Örebro i juni 2018 och är valda till nästa kongress.

Har du frågor till vår styrelse? Kontakta oss via formuläret nedan.
Ditt namn* Din e-post* Meddelande till styrelsen*

Kongressen

FN-förbundets kongress hålls vart tredje år och är FN-förbundets högsta beslutande organ. På kongressen bestäms verksamhetsinriktningen för en treårsperiod, motioner behandlas och förbundsstyrelsen väljs. Senaste kongressen hölls i Örebro år 2018.

Distrikt och föreningar

Svenska FN-förbundet har ca 100 lokala FN-föreningar och 20 FN-distrikt med totalt omkring 6 000 medlemmar. Genom att bli medlem i FN-förbundet blir du automatiskt medlem i din närmaste lokalförening och en del av en nationell gräsrotsrörelse för en bättre värld. Där träffar du andra FN-vänner och kan välja att engagera dig i allt från styrelsearbete till konkreta förändringsprojekt. Hitta din närmaste lokalförening och ta reda på vad som händer på just din ort! Gå med i din lokala FN-förening genom att bli medlem hos oss!

För dig som redan är medlem
I medlemsregistret finns kontaktuppgifter till våra medlemmar. Det är där du som är ordförande i en lokalförening loggar in för att hitta och/eller uppdatera telefonnummer, mailadresser och annat som rör era medlemmar. Mer information om medlemsregistret finns i vår styrelsehandbok.

TILL MEDLEMSREGISTRET >

Bli medlem!

Genom att bli medlem i Svenska FN-förbundet stärker du vår röst för mänskliga rättigheter, fred och utveckling. Du skapar hopp och räddar liv. Ju fler vi är, desto mer kan vi göra tillsammans. Nu och i framtiden.

Välkomna att söka bidrag från FN-förbundet

Det fanns tidigare sex bidrag att söka från FN-förbundet för FN-föreningar, FN-distrikt och ambassadörer. Från årsskiftet 2019 har systemet blivit enklare. Nu erbjuder förbundet bara två bidrag, Årligt projektbidrag och Projektbidrag Mini. Båda administreras av förbundets organisationssekreterare (projektbidrag@fn.se).
Årligt projektbidrag betalas ut en gång per år – i början av året. För mindre projekt som inte kunnat förutses i samband med ansökningsomgången för de årliga projektbidragen går det att söka ett mindre bidrag under terminerna, Projektbidrag Mini. Läs mer om de båda projektbidragen nedan.
NYTT OM PROJEKTBIDRAG SEDAN 2019 >

Årets FN-vän & FN-supporter

FN-föreningar, FN-distrikt och anslutna riksorganisationer är välkomna att nominera en kandidat vardera till Årets FN-vän samt Årets FN-supporter.

Nu är det dags att nominera Årets FN-vän och Årets FN-supporter för 2020! Sista nomineringsdag är den 13 augusti 2020.
Om priset årets FN-vän

FN-föreningar, FN-distrikt och anslutna riksorganisationer har möjlighet att nominera kandidater till priset Årets FN-vän. Priserna

delas ut i samband med FN-förbundets seminarium som hålls i oktober med anledning av FN-dagen.
Utmärkelsen Årets FN-vän instiftades av Svenska FN-förbundet 2005 och ska gå till en person eller organisation i Sverige som har verkat till stöd för FN och FN-tanken.
Nominera Årets FN-vän här.

Tidigare pristagare av Årets FN-vän

2019: Olof Skoog
2018: Beatrice Fihn
2017: Yasmin Sherif
2016: Staffan de Mistura
2015: Anders Kompass
2014: Thomas Hammarberg
2013: Hans Corell
2012: Margot Wallström
2011: Ove Bring
2010: Carolina Klüft
2009: Hans Blix
2008: Inga-Britt Ahlenius
2007: Birgitta Olsson
2006: Jan Eliasson
2005: Hans Rosling

Material

Här finns nedladdningsbart material och utställningar att låna för dig som är aktiv i en förening.

Riksorganisationer

Under FN-förbundets paraply finns 78 riksorganisationer som tillsammans utgör basen för verksamheten på riksnivå. Riksorganisationerna är delaktiga i den internationella rörelsen för ett starkare FN.

Som riksorganisation:

- ger ni oss ett viktigt stöd i vårt arbete för en bättre värld där mänskliga rättigheter respekteras, krig förebyggs och de globala målen för hållbar utveckling förverkligas
- har ni möjlighet till samverkan, gemensamt påverkansarbete och erfarenhetsutbyten
- har ni möjlighet att delta i våra projekt
- kan ni påverka vårt arbete genom vårt högsta beslutande organ, kongressen, som utser en förbundsstyrelse där det är möjligt för riksorganisationer att väljas in
- får ni aktuell information samt inbjudningar till seminarier och kurser
- får ni vår medlemstidning Världshorisont fyra gånger per år
- får ni rabatt på våra kurser, böcker, skrifter och försäljningsmaterial

Om er organisation är rikstäckande, demokratisk, har årsmöten som utser en styrelse, innehar stadgar och anser det viktigt att främja FN:s och FN-förbundets mål och syften är ni välkomna med en medlemsansökan! Även stiftelser är välkomna med frågor gällande medlemskap.

Har ni frågor eller vill göra en ansökan, kontakta Susanne Knutsson, Generalsekreterarassistent.
VÅRA RIKSORGANISATIONER >

WFUNA

Svenska FN-förbundet ingår i FN-förbundens världsfederation, WFUNA (World Federation of United Nations Associations), tillsammans med omkring 100 andra FN-förbund.

Både WFUNA och Svenska FN-förbundet har en rådgivande status i ECOSOC, FN:s ekonomiska och sociala råd, vilket bland annat innebär en möjlighet att lägga fram förslag till rådet och även delta som observatörer i officiella FN-möten och konferenser.

UNA Europe Network

FN-förbunden i Europa samverkar inom det så kallade UNA Europe Network, i första hand inom ramen för EU. Syftet med gruppen är att underlätta samordning och informationsflöde för aktiviteter och opinionsbildande arbete, men även att ha kontakter i Bryssel med företrädare för kommissionen och Europaparlamentet. Det europeiska nätverket träffas två gånger per år i antingen Genève eller Bryssel.

Nordiska generalsekreterarkonferensen

Den nordiska generalsekreterarkonferensen har som syfte att främja samarbete mellan de nordiska FN-förbunden. Vid konferensen, som äger rum en gång per år, får de nordiska FN-förbunden tillfälle att utbyta erfarenheter och idéer för att bättre nyttja förbundens resurser och kapacitet samt diskutera möjliga samarbeten.

LÄS MER OM VÅR RÅDGIVANDE STATUS I FN >

Svenska FN-förbundets etiska riktlinjer

Svenska FN-förbundet arbetar för en värld där de mänskliga rättigheterna respekteras, där väpnade konflikter förebyggs, där det råder social och ekonomisk rättvisa och där utvecklingen är hållbar. FN-förbundet är en religiöst och partipolitiskt oberoende organisation vars verksamhet utgår från FN:s tre huvudpelare: fred, utveckling och mänskliga rättigheter. Alla som verkar på uppdrag av FN-förbundet har ett ansvar att förvalta organisationens värdegrund såsom den beskrivs i förbundets måldokument.

Syftet med dessa etiska riktlinjer är att tydliggöra de förväntningar som ställs på anställda, förbundsstyrelseledamöter, ledamöter i FN-fondens styrelse, volontärer och andra som i olika sammanhang representerar FN-förbundet. Uppförandekoden bidrar till ett gott arbetsklimat samt skapar förtroende för FN- förbundet som aktör inom det civila samhället.

Vägledande principer

* Icke-diskriminering
FN-förbundet värnar om allas lika värde oavsett etnisk tillhörighet, kön, trosuppfattning, funktionshinder, sexuell orientering, politisk åskådning eller ålder. FN-förbundet accepterar inga former av trakasserier eller mobbing.

* Förtroende
FN-förbundet präglas av öppenhet och transparens. Representanter för förbundet ska ge en rättvisande information om förbundet och dess verksamhet och genom sitt sätt att uppträda se till att förtroendet för FN-förbundet bibehålls.

* Respekt
FN-förbundet eftersträvar ett gott arbetsklimat som kännetecknas av samarbete, omsorg och
ömsesidig respekt, såväl inom organisationen som i möten med andra.

* Anti-korruption
FN-förbundets anti-korruptionspolicy gäller för all verksamhet. Den som representerar förbundet ska inte fatta beslut som medför personlig nytta för sig själv eller närstående. Förbundet har som princip att alltid agera vid misstanke om korruption och oegentligheter.

* Ansvar
FN-förbundets ekonomiska resurser kommer i huvudsak från statliga anslag men även från exempelvis medlemmar och företagspartners. Alla som representerar förbundet har ett ansvar för att medlen används till de ändamål de är avsedda för och på mest effektivt möjliga sätt.
Volontärverksamhet

Volontärer som representerar FN-förbundet eller utför uppgifter för FN-förbundets räkning ska informeras om de etiska riktlinjerna och ges övrig information som behövs för utförandet. Utvärdering av volontärverksamhet görs av kansliets medarbetare i så nära anslutning till insatsen som möjligt. Utvärdering sker muntligt och i den omfattning som är relevant i sammanhanget.

Efterlevnad
De etiska riktlinjerna ska ingå som en integrerad del i FN-förbundets verksamhet. Om brister i riktlinjerna eller dess efterlevnad upptäcks ska FN-förbundets ledning informeras. Ledningen ansvarar därefter för eventuell åtgärd. Ledningen ansvarar också för uppdatering av riktlinjerna

Övrigt
FN-förbundets mål och värdegrund beskrivs i förbundets måldokument. Övriga riktlinjer och policyer som finns är stresspolicy, personalhandbok med regler och rättigheter, jämställdhetsplan och handlingsplan för sexuella trakasserier. Det finns även antikorruptionspolicy, företagspolicy för företagssamarbeten och insamlingspolicy samt regler för ekonomihantering i ekonomihandbok.

Stadgar
Stadgar för Svenska FN-Förbundet, distrikt och föreningar.
LÄS MER

Personal
Personal på kansliet. Information och kontaktuppgifter.
LÄS MER

FN som organisation

FN är ett mellanstatligt, globalt forum för samarbete, beslut och överenskommelser i frågor som är viktiga för hela mänskligheten. Samarbetet bygger på frivillighet och ska inte inkräkta på någon stats rätt till självbestämmande. Det är frivilligt att gå med och frivilligt att ansluta sig till olika konventioner. Dock har alla medlemmar en skyldighet att följa FN-stadgan och folkrättens principer.

Är FN en sorts världsregering?

Nej. En regering representerar ett land och ett folk. FN representerar varken en särskild regering eller ett enskilt folk. Det är en organisation med suveräna stater som medlemmar. FN kan bara göra det som medlemmarna själva bestämmer och kan i princip inte tvinga ett land att göra något. Undantaget är beslut fattade av FN:s säkerhetsråd, som är bindande för FN:s medlemsstater. FN är en mellanstatlig organisation, inte överstatlig som EU, där medlemsländerna lämnar över beslutanderätten för delar av det egna landets politik till EU:s styrande organ.

FN:s officiella språk

I FN finns sex språk på vilka alla officiella dokument ska finnas tillgängliga och till vilka anföranden i generalförsamlingen simultantolkas. Dessa är arabiska, engelska, franska, kinesiska, ryska och spanska.

FN:s stadga

I stadgan framgår syfte, befogenheter och uppgifter för FN, hur FN i grunden ska vara uppbyggt och hur maktfördelningen mellan de olika organen ser ut. Här står även vilka rättigheter och skyldigheter medlemmarna har.

FN:s stadga anger fyra mål för FN: (1) Att upprätthålla internationell fred och säkerhet, (2) att utveckla vänskapliga förbindelser mellan länder, (3) att genom internationellt samarbete främja utveckling och respekt för mänskliga rättigheter, (4) att utgöra en medelpunkt för länders samverkan för att nå dessa mål.

LÄS MER OM FN:S ARBETE >

FN-systemet

FN har sex huvudorgan vars uppgifter och befogenheter är inskrivna i FN:s stadga. Under dessa sorterar ett stort antal underorgan, program och organisationer med olika ansvarsområden och arbetsuppgifter. Tillsammans med fackorganen utgör dessa vad vi kallar för FN-systemet.

FN:s under- och fackorgan är utspridda över jorden med tyngdpunkt på Europa och USA. Några få organ finns i utvecklingsländer. Helt självständiga, men anslutna till FN, är WTO, Världshandelsorganisationen) och IAEA, Internationella atomenergiorganet.

FN:s huvudorgan

Det finns sex huvudorgan vars uppgifter och befogenheter regleras av FN-stadgan. Huvudorganen är:

- Generalförsamlingen
- Säkerhetsrådet
- Ekonomiska och sociala rådet
- Förvaltarskapsrådet
- Internationella domstolen
- Sekretariatet

Alla huvudorgan har sitt säte i New York, förutom Internationella domstolen som finns i Haag, Nederländerna.

Av dessa håller generalförsamlingen, säkerhetsrådet, och ekonomiska och sociala rådet regelbundet möten där medlemsländernas representanter fattar beslut. Under dessa tre organ finns det även många andra viktiga enheter som exempelvis: rådet för mänskliga rättigheter, fredsbyggande kommissionen och kommissionen för hållbar utveckling.

Sekretariatet förser de övriga organen med beslutsunderlag och verkställer sedan besluten.

Förvaltarskapsrådet har i praktiken fullgjort sin uppgift, i och med att de gamla kolonierna upphört och förvaltarskapsområdena fått sin självständighet. Det krävs en stadgeändring för att lägga ner rådet, och ett förslag om detta är inlämnat.

Den internationella domstolen, som löser mellanstatliga konflikter, övertogs från föregångaren Nationernas Förbund med endast ett fåtal ändringar i stadgan. Som tidigare fick domstolen sitt säte i Haag i Nederländerna.

Generalförsamlingen

Generalförsamlingen är det centrala huvudorganet och fattar beslut om FN:s årliga arbete. Alla FN:s 193 medlemsländer är representerade och har en röst vardera. Det görs alltså ingen skillnad mellan små och stora eller fattiga och rika stater.

Enligt FN-stadgan kan eller ska generalförsamlingen:

- Verka för att upprätthålla internationell fred och säkerhet samt agera för nedrustning.
- Diskutera frågor kring fred och säkerhet och föreslå lösningar på konflikter i de fall frågan inte behandlas i säkerhetsrådet.
- Diskutera och ge rekommendationer i alla frågor som ligger inom FN-stadgans område i de fall inte andra FN-organ handhar frågorna.
- Ta initiativ till internationellt samarbete, utveckling av folkrätten, främjandet av mänskliga rättigheter och samarbete inom ekonomiska, sociala, humanitära, kulturella, utbildnings- och hälsorelaterade områden.
- Ta ställning till rapporter från säkerhetsrådet och andra FN-organ.
- Besluta om världssamfundets budget och fastställa medlemsländernas bidrag till den.
- Välja de icke-permanenta medlemmarna i säkerhetsrådet och medlemmar i andra FN-organ samt, på säkerhetsrådets rekommendation, utnämna generalsekreterare.
-

Vilka deltar i generalförsamlingen?

Medlemsstaterna är representerade i generalförsamlingen genom delegationer som utses av sina respektive regeringar. I spetsen för delegationen står en FN-ambassadör. Till delegationens förfogande finns ofta experter på olika sakfrågor. I den svenska delegationen brukar närmare 20 ombud och cirka 50 sakkunniga åt ombuden ingå. En del deltar under hela mötet på hösten, andra deltar kortare perioder. Det är riksdagsledamöter, handläggare från utrikesdepartementet och andra departement och representanter för fackliga och andra enskilda organisationer, till exempel Svenska FN-förbundet. Vid mötena i generalförsamlingen närvarar av praktiska skäl endast ett fåtal personer ur respektive delegation.

Det finns också en mängd aktörer som har så kallad observatörsstatus. Vatikanen har denna position. Palestina, som inte är internationellt erkänd som en fristående stat, är ett annat exempel. Dessutom finns en hel rad internationella organisationer av olika slag som är observatörer utan rösträtt i generalförsamlingen.

Internationella organisationer med observatörsstatus hos generalförsamlingen som har egna kontor vid FN-högkvarteret
Internationella organisationer med observatörsstatus hos generalförsamlingen som ej har egna kontor vid FN

Mötesordning

Generalförsamlingens ordinarie möte öppnas årligen den tredje tisdagen i september och pågår till mitten av december. Mötet återupptas i februari och pågår i princip till nästa generalförsamling öppnar. Det finns ingen tidsgräns för inlägg i debatten. Rekordet innehas av Kubas före detta president Fidel Castro som 1960 talade i fyra och en halv timme.

Mötet inleds med en generaldebatt då många regeringschefer brukar ta tillfället i akt att hålla tal och redovisa sitt lands syn på olika globala frågor och konflikter. Efter generaldebatten börjar det egentliga arbetet i olika utskott och kommittéer som bereder ärenden innan de tas upp för beslut i generalförsamlingen. När det väl är dags att rösta så har de flesta meningsskiljaktigheter redan utretts och resolutioner ändrats genom tillägg eller strykningar. Därför kan beslutet oftast fattas i konsensus och utan någon egentlig omröstning. Vissa frågor tas dock upp direkt i generalförsamlingen för debatt och beslut.

Generalförsamlingens utskott

Det finns sex huvudutskott indelade efter olika områden:

- Första utskottet – nedrustningsfrågor
- Andra utskottet – ekonomiska och sociala frågor
- Tredje utskottet – mänskliga rättigheter
- Fjärde utskottet – politiska frågor och fredsbevarande insatser
- Femte utskottet – administrativa frågor
- Sjätte utskottet – juridiska frågor
-

Beslut, resolutioner och konventioner

Beslut i generalförsamlingen fattas i form av resolutioner. Till skillnad från säkerhetsrådet är resolutioner antagna i generalförsamlingen inte bindande för medlemsländerna. Men även om det handlar om rekommendationer till regeringar är de dock moraliskt bindande. Besluten är ju trots allt ett utslag av världsopinionen och har dessutom ofta föregåtts av intensiva förhandlingar.
De flesta beslut fattas med enkel majoritet. Undantaget är frågor som rör fred och säkerhet, upptagandet av nya medlemmar samt budgetfrågor, som måste tas med två tredjedels majoritet. Beslut kan tas med eller utan omröstning. Eftersom det finns en strävan efter

konsensus, samförstånd i stället för konfrontation, kan de flesta beslut tas utan omröstning.

Konventioner och deklarationer

Barnkonventionen, kvinnokonventionen och rasdiskrimineringskonventionen, alla är de exempel på internationella konventioner antagna av generalförsamlingen. Dessa blir bindande för de stater som undertecknat och ratificerat dem. När ett visst antal stater, vars antal anges i konventionen, ratificerat texten träder den i kraft och blir bindande för dessa och alla andra som senare ratificerar den. Övriga länder är inte bundna av konventionen.

En konvention föregås oftast av en deklaration, som är ett principuttalande eller en förklaring om de principer som ligger till grund för konventionen. Ett exempel är ”FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna”, ett dokument som ofta missförstås för att vara juridiskt bindande.

Läs mer om konventionerna
Antagna resolutioner i generalförsamlingen
Olika konventioners ratificeringsstatus

Möjlighet att ta över frågor från säkerhetsrådet

Om säkerhetsrådet är lamslaget av ett veto eller av annan anledning inte kan hantera en situation eller händelse som hotar freden, bryter freden eller innebär en agressionshandling så finns det en möjlighet att använda sig av den så kallade ”Uniting for Peace”-proceduren. Frågan kan då tas över av generalförsamlingen som kan ge rekommendationer för hur världssamfundet bör eller ska agera. Församlingen kallas då in till ett krismöte (Emergency Special Session). Första gången det hände var i samband med Suez-krisen 1956.Emergency Special Sessions

180 frågor

Generalförsamlingens dagordning består av cirka 180 frågor. En del är rent administrativa och handlar om avgifter till FN, eventuella nya medlemsländer som ska röstas in, fem länder till säkerhetsrådet som byts ut varje år, domare till Internationella domstolen som ska nytillsättas eller beslut om FN:s budget. Andra frågor handlar om gemensamma globala problem och om konflikter mellan länder.

Säkerhetsrådet

FN:s säkerhetsråd ansvar är att upprätthålla världsfred och avvärja hot mot den internationella säkerheten. Medan generalförsamlingen kan diskutera vilket globalt problem som helst, ägnar sig säkerhetsrådet enbart åt frågor som rör fred och säkerhet. FN:s alla medlemsländer har åtagit sig att följa säkerhetsrådets beslut och genomföra dem.

Svenska FN-förbundet
237 prenumeranter
FN:s säkerhetsråd - en kort introduktion

Säkerhetsrådets uppgifter:

- Undersöka varje konflikt eller situation som kan leda till en internationell konflikt.
- Presentera förfaringssätt och förlikningsvillkor för att få fram en lösning.
- Rekommendera handlingar mot varje hot eller aggressiv handling.
- Presentera förslag för generalförsamlingen i samband med val av generalsekreterare
-

Medlemmar

Säkerhetsrådet består av 15 medlemmar varav fem är permanenta medlemmar. Dessa är: USA, Storbritannien, Frankrike, Ryssland samt Kina. De fem permanenta medlemsländerna har vetorätt och kan var för sig stoppa ett beslut i rådet.

Övriga tio medlemmar väljs in på två år vardera enligt modellen fem länder från Asien och Afrika, två från Latinamerika, två från gruppen Västeuropa, Kanada, Australien och Nya Zeeland samt ett från Östeuropa.

Ordförandeposten innehas en månad i taget och cirkulerar bland medlemmarna i bokstavsordning efter ländernas engelska namn. Sverige har vid fyra tillfällen suttit i säkerhetsrådet: 1957-58, 1975-76, 1997-98 och 2017-2018.

Mötesordning

Till skillnad från generalförsamlingen håller inte säkerhetsrådet regelbundna möten.

När som helst dygnet runt kan medlemmarna i säkerhetsrådet kallas till möte med några timmars varsel. Därför måste varje land som är medlem i rådet ständigt ha en representant på plats i New York.

Slutna och öppna möten

Säkerhetsrådet håller så gott som dagligen möten som kallas konsultationer och som inte är offentliga. Vid dessa kan såväl parterna i en konflikt som generalsekreteraren delta eller synpunkter inhämtas från andra aktörer, till exempel humanitära organisationer

I rådssalen hålls de offentliga mötena där uttalanden läses upp och omröstningar med handuppräckning sker. Hur länderna tänker rösta är redan klarlagt i de informella mötena.

Beslut och vetorätt

Säkerhetsrådet antar en mängd resolutioner varje år. För att ett resolutionsförslag ska gå igenom måste man ha nio ja-röster av femton möjliga och bland dessa de fem permanenta medlemmarnas. Dessa har vetorätt, vilket innebär att de var för sig kan stoppa ett beslut. Vetorätten är omdiskuterad och många länder ifrågasätter den. Vetorätten gäller ej i så kallade procedurfrågor. Läs mer om användandet av vetot

Hur hanterar säkerhetsrådet konflikter?

Vilka åtgärder säkerhetsrådet kan besluta om står i FN-stadgans kapitel VI och VII. När en konflikt som hotar internationell fred och säkerhet blossar upp, uppmanar säkerhetsrådet parterna att gå till förhandlingar för att lösa konflikten på fredlig väg.

Säkerhetsrådet kan också föreslå egna lösningar på konflikten. Om strider har utbrutit är säkerhetsrådets första steg att få stopp på striderna – eldupphör – så att förhandlingar mellan parterna kan börja. Säkerhetsrådet kan upprätta en fredsbevarande styrka som får till uppgift att bland annat övervaka ett vapenstillestånd.

Fredsframtvingande åtgärder enligt kapitel VII i stadgan

Om ett eller flera länder inte följer säkerhetsrådets beslut kan rådet besluta om sanktioner mot landet/länderna i fråga. Andra länder uppmanas då att avbryta sina kontakter med landet/länderna. Det kan handla om diplomatiska, kulturella och idrottsliga utbyten, flygförbindelser och handel. Rådet kan använda vapenembargo för att minska tillgången på vapen hos parterna och därmed tvinga fram en fredlig lösning. Till rådet finns flera sanktionskommittéer knutna, som ska övervaka att sanktionerna har effekt. Läs mer om sanktionskommittéerna

Användandet av våld

Som sista utväg kan säkerhetsrådet besluta om kollektiva militära insatser med rätt att använda våld. Dessa kan antingen vara under FN:s kommando och flagg, som i Kongo 1961, Somalia 1992 och Östtimor 1999. Eller så kan säkerhetsrådet godkänna att medlemsländer genomför stridsinsatserna, som i Korea 1950 och Irak 1990 där ett antal länder deltog i respektive insats under USA:s kommando.

Varför ingriper inte FN oftare?

En av de vanligaste frågorna om FN handlar om varför inte FN ingriper oftare och mer kraftfullt. Det man i första hand då tänker på är varför inte säkerhetsrådet kan fatta fler och snabbare beslut.

Ofta är detta en svår balansgång där hänsyn måste tas till en rad faktorer. Alla medlemmar i FN är suveräna stater och de bestämmer själva över sina territorier och sin lagstiftning. FN får inte blanda sig i länders enskilda angelägenheter. Detta är en viktig utgångspunkt i FN:s stadga och hur det internationella samarbetet ska bedrivas och kunna få legitimitet hos alla medlemmar.

Men, hur ska FN reagera när civilbefolkningen plågas och landets egen regering inte kan skydda sina medborgare eller till och med själva utövar våld mot dessa? Det finns en tröghet i FN-systemet, och medlemsländerna har ofta mycket olika synsätt på politiska konflikter. Under den tidsperiod som gick under beteckningen ”det kalla kriget” lamslogs mycket av arbetet på grund av stormakternas låsta positioner. Fortfarande är vetorätten i säkerhetsrådet ett hinder. Dock finns det sedan 2005 en möjlighet för FN att ingripa oftare..

Skyldighet att skydda

Sedan hösten 2005 har FN beslutat att det råder en skyldighet att skydda civilbefolkningar från folkmord, etnisk rensning och krigsförbrytelser. I princip innebär detta att FN ska kunna fatta beslut om tvingande åtgärder för att skydda civilbefolkning och som alltså sätter mänsklig säkerhet framför principen om medlemsländers suveränitet. Läs mer om skyldighet att skydda

Ekonomiska och sociala rådet

Rådet, som förkortas ECOSOC, är ett av FN:s huvudorgan och har vidsträckta arbetsområden. Det behandlar frågor om människors ekonomiska, sociala och kulturella villkor och ska samordna arbetet inom de olika fackorganen och underorganen. ECOSOC ansvarar även för FN:s kontakter med icke statliga aktörer.

Under ECOSOC:s paraply finns en rad kommissioner, underkommissioner, kommittéer och organ som inrättats av generalförsamlingen eller ECOSOC för olika uppgifter. Exempelvis är Kommissionen för hållbar utveckling knutna till rådet.

Hur började det?

Vid förberedelserna till FN:s bildande 1945 var fred- och säkerhetsfrågorna dominerande, vilket var naturligt med tanke på att andra världskriget ännu inte var avslutat. De sociala frågorna hade inte riktigt samma dignitet, men snart framstod flyktingfrågorna och ländernas raserade ekonomier som brådskande att ta tag i. USA tog initiativet till det ekonomiska och sociala rådet, som skulle ägna sig åt dessa frågor.

Från början var 18 medlemsländer deltagare, men efterhand utökades rådet och består numera av 54 stater.

Rådets sammansättning

Av de 54 medlemsländerna finns regeln att de fördelas på de olika världsdelarna så att det finns 14 afrikanska, 11 asiatiska, 6 östeuropeiska, 10 latinamerikanska och karibiska och 13 västeuropeiska medlemmar. De väljs på tre år av generalförsamlingen.

18 av platserna förnyas årligen. Omval kan ske direkt efter en mandatperiod.

Vad gör rådet?

FN:s arbete på de ekonomiska, sociala och kulturella områdena liksom humanitära insatser är fördelade på de olika underorganen. ECOSOC ska enligt stadgan samordna dessa organs verksamhet och fungerar som en länk och en kanal in till generalförsamlingen. Att samordna är ofta komplicerat eftersom fackorganen är självständiga och hävdar sitt oberoende. Även FN:s underorgan har egna styrelser eller verkställande utskott som också vill agera fritt.

Rådet gör också egna utredningar och lägger fram egna resolutioner som kan handla om världshandel, jordbruk, hälsofrågor, mänskliga rättigheter, bistånd, flyktingfrågor etc. Rådets beslut är rekommendationer för medlemsländerna.

På senare år har två nya mötestyper tillkommit som rådet administrerar. Dessa kallas Annual Ministerial Reviews (AMR) och Development Cooperation Forum (DCF). AMR anordnas årligen och DCF vartannat år. AMR tillkom för att stimulera arbetet med millenniemålen och DCF syftar till att effektivisera utvecklingssamarbetet.

Kontakt med frivilligorganisationer

En av ECOSOCS stående kommittéer har hand om FN:s förbindelser med de icke-statliga organisationer, NGO:s, som har rådgivande status i FN. Det handlar främst om folkrörelser och intresseorganisationer, som till exempel Svenska FN-förbundet, Amnesty International, Rädda Barnen med flera.

Att ha konsultativ status innebär bland annat rätt att delta vid FN:s möten och konferenser. Det finns drygt 3000 så kallade NGOs (non governmental organisations) som har denna status. Läs mer om Svenska FN-förbundets konsultativa status i FN

Förvaltarskapsrådet – huvudorgan utan uppgift

Förvaltarskapsrådet är enligt organisationsplanen ett av FN:s huvudorgan. Tidigare hade detta råd som uppgift att övervaka förvaltningen av de tidigare elva så kallade förvaltarskapsområdena och förbereda dessa för självständighet. Numera finns inga sådana förvaltningsområden kvar i världen. Det sista var den lilla ögruppen Palau i Stilla havet som förvaltades av USA och blev en självständig stat och FN-medlem 1994. Därför har rådet egentligen ingen uppgift längre.

Tidigare förvaltarskapsområden:

- Brittiska Togoland, ingår i Ghana sedan 1957
- Somaliland, ingår i Somalia sedan 1960
- Franska Togoland, staten Togo sedan 1960
- Franska Kamerun, staten Kamerun sedan 1960
- Brittiska Kamerun, ingår delvis i Nigeria, delvis i Kamerun sedan 1961
- Tanganyika, självständigt 1961, ingår i Tanzania sedan 1964
- Ruanda-Urundi, staterna Rwanda och Burundi sedan 1961
- Västra Samoa, staten Samoa sedan 1962
- Nauru, staten Nauru sedan 1968
- Nya Guinea, ingår i Papua Nya Guinea sedan 1975
-

Stillahavsöarna delade enligt följande:

- staten Mikronesien 1990
- staten Marshallöarna 1990
- Norra Marianerna, samvälde med USA 199
- Staten Palau 1994

Historiskt

När FN bildades och Förvaltarskapsrådet inrättades fanns det fortfarande ett antal områden i världen som var kolonier eller icke självständiga stater.

Från föregångaren Nationernas Förbund övertog det nybildade FN ett antal förvaltarskapsområden i Mellanöstern, Afrika och Stilla havets övärld. I Mellanöstern hade områdena tidigare tillhört Turkiet. De övriga hade varit tyska kolonier till första världskrigets slut, då Tyskland som förlorare tvingades lämna dem ifrån sig till NF.

Ett tiotal mandatområden överlämnades till FN som inrättade Förvaltarskapsrådet för att främja utveckling och förbereda de före detta kolonierna för självständighet. Folken i respektive mandatområde skulle själva avgöra om och när de ville ha sin självständighet.

Vad händer med rådet?

Numera har rådet upphört att ha möten, men existerar fortfarande formellt och består av de fem permanenta medlemsländerna i säkerhetsrådet. För att upplösa rådet behövs en ändring i FN:s stadga, vilket har föreslagits, men ännu inte skett.

Internationella domstolen

FN:s huvudorgan för juridiska bedömningar och domslut är Internationella domstolen, som finns i Haag i Nederländerna.

Domstolen löser tvister mellan stater, inte individer. Den kan endast döma i tvister den blivit ombedd av någon inbladad stat att döma i, och kan alltså inte ta egna initiativ. På begäran från andra FN-organ kan domstolen också avge rådgivande yttranden. Stater som dragit en tvist inför domstolen och samtyckt till att låta domstolen döma är också tvungna att följa det beslut den kommer fram till. Den typ av tvister som är vanligast förekommande är gränsdragningstvister, till havs eller på land.

Internationella domstolen har ständiga sessioner och består av 15 domare som alla ska komma från olika länder. De väljs ut av generalförsamlingen och säkerhetsrådet på en period av nio år och kan bli omvalda. Vart tredje år väljs fem nya domare. För att ett beslut ska bli giltigt måste minst nio av de femton domarna vara eniga.

Redan före FN:s bildande fanns en mellanstatlig domstol i Haag, som hörde till föregångaren Nationernas Förbund. När detta upplöstes, övertog Internationella domstolen denna tidigare domstols stadga med få ändringar och flyttade in i samma byggnad, Fredspalatset i Haag. Verksamheten kom igång 1946.

Sekretariatet

Sekretariatet administrerar FN-organens verksamhet, tar fram beslutsunderlag, anordnar konferenser och möten samt verkställer de beslut som FN fattar. Generalsekreteraren är sekretariatets chef och rapporterar varje år till generalförsamlingen om FN:s arbete det gångna året.

Sekretariatets arbetsuppgifter täcker alla de områden där FN är verksamt. Det kan handla om administration av fredsbefrämjande insatser och medling i internationella konflikter såväl som katastrofhjälp och bistånd.

Sekretariatet ansvarar också för att sociala och folkrättsliga frågor av global betydelse uppmärksammas, exempelvis genom att arrangera internationella konferenser. Översättningar av tal och mängder av dokument till de sex officiella FN-språken (arabiska, engelska, franska, kinesiska, ryska och spanska) ligger också inom sekretariatets arbetsområde.

Att administrera alla dessa mångskiftande uppdrag kräver en stor och kvalificerad personalstyrka inom många yrkesområden. De FN-anställda är internationella tjänstemän och får inte ta order av sina respektive hemländers regeringar, utan ska vara lojala mot FN.

Personal

Tillsammans sysselsätter sekretariatet ca 44 000 personer, varav 6500 arbetar i New York. Till sekretariatet hör förutom huvudkontoret i New York och FN-kontoren i Genève, Nairobi och Wien ett stort antal kontor och avdelningar spridda över världen. Det finns också regionala informationscentra i många länder. För de västeuropeiska länderna finns ett i Bryssel.

FNs högkvarter

Generalförsamlingen beslutade på sitt första möte i London 1946 att FN:s högkvarter skulle ligga i USA, men New York var inte förstahandsvalet för den kommitté som utsetts till att välja en plats.

Man funderade istället på städer som Philadelphia, Boston och San Francisco och när New York till sist valdes var det ett par ställen norr om staden som kommittén tänkte på i första hand. Det som fick kommittén att bestämma sig för den nuvarande platsen var en gåva i sista minuten på 8,5 miljoner dollar från John D. Rockefeller, Jr. för inköp av tomten vid First Avenue. Senare utvidgades området genom gåvor från staden New York.

Platsen som valdes för FN:s högkvarter var ett nedgånget område med slakthus, småindustrier och en verkstad för järnvägsvagnar. Lastbilar dundrade förbi på First Avenue på den ena sidan och personbilar på den andra utmed East River Drive, senare omdöpt till FDR Drive efter Franklin D. Roosevelt. Sedan FN-sekretariatets byggnad restes har områdets utseende totalt förändrats.

Från början ville arkitekterna bygga ett hus med 45 våningar till en kostnad av 85 miljoner dollar. Efter ingripande av generalsekreterare Trygve Lie skars kostnaderna ned med 20 miljoner dollar och husets höjd sänktes till 39 våningar. USA:s regering gav ett räntefritt lån på 65 miljoner dollar till byggnadskostnaderna. Den sista avbetalningen på detta lån gjordes 1982.

Den 24 oktober 1949 lade generalsekreterare Trygve Lie grundstenen till högkvartersbyggnaden. Nitton månader senare, den 21 augusti 1951, började sekretariatets anställda flytta in i sina nya kontorslokaler.

Internationell zon

Högkvarterets tomt och byggnader är en internationell zon. Det innebär att FN har sin egen flagga och sin egen säkerhetsstyrka som bevakar området.

Organisationen har också ett eget postkontor med egna frimärken. Dessa kan endast användas från FN.s högkvarter, eller från FN-kontor i Wien eller Genève.

ÖVRIG INFORMATION OM FN

FN-dokument

Varje dag dokumenteras en enorm mängd handlingar inom FN. Till all lycka finns det specifika regler för hur dokumentationen går till, och genom att följa dessa hittar man rätt bland alla handlingar.

Dokument som författats av FN:s huvudorgan (exempelvis resolutioner) hittas ofta snabbare om man söker på respektive organs egen hemsida än i det officiella dokumentarkivet. Förutom dessa får man även tag på diskussionsprotokoll, röstningsresultat och handlingar som berör de centrala politiska beslut och deklarationer som fattats under åren.

Var hittar jag dokumenten?

Här har vi listat de viktigaste informationskällorna. De hör alla till FN och är i regel på engelska. Bli inte skrämd av det stora antalet källor. Information inom FN-organisationen dokumenteras nämligen av en rad olika aktörer som delvis överlappar varandra.

Forskningshandbok för FN-dokumentation (United Nations Documentation: Research Guide)

Forskningshandboken för FN-dokumentation ger en överblick av de olika typer av dokument som FN publicerar (rapporter, resolutioner, mötesprotokoll, avgiftsbelagda dokument och pressmeddelanden) och råd för hur man handskas med dem. Handboken förklarar även viktiga förkortningar som används i sammanhanget.

Jobb inom FN

FN-systemet i sin helhet sysselsätter mer än 50 000 personer över hela världen. Bland de anställda finns många yrkesgrupper och kraven på utbildning och erfarenhet varierar. Generellt gäller dock höga krav med utbildning på lägst magisternivå. Men det finns även möjligheter för den som genomgår en utbildning eller nyligen avslutat den att få in en fot.

FN-systemet och direktiv vid rekrytering

FN består förutom huvud- och underorganen av en rad program och underorganisationer som tillsammans utgör FN-systemet. Det som beskrivs i generella termer här gäller FN:s sekretariat, det vill säga högkvarteret i New York och alla regionala FN-kontor och kommissioner. Liknande förutsättningar gäller dock för FN-systemet i stort. Vid rekrytering ska hänsyn tas till en rättvis geografisk fördelning bland medlemsländerna. FN:s generalförsamling har antagit klara direktiv att främja kvinnor vid rekrytering till sekretariatet för att få en bättre balans mellan män och kvinnor. Funktionshindrade ska ges samma möjlighet som andra.

Språkkrav inom FN

Oavsett yrkeskategori förväntas anställda på hög nivå behärska något annat språk förutom engelska. Arbetsspråken i sekretariatet är engelska och franska. De officiella språken i FN är arabiska, engelska, franska, kinesiska, ryska och spanska.

Löner och förmåner inom FN

Lönenivåerna inom FN är i allmänhet fasta och baseras både på akademiska och yrkesmässiga erfarenheter och på tjänstens nivå. För att täcka ökade levnadskostnader vid tjänstgöring utomlands finns

vanligtvis olika typer av ersättningar och förmåner. För medföljande barn utgår normalt ett underhållsbidrag samt utbildningsbidrag. Exempel på andra förmåner är betald semester, sjuklön och fria hemresor varje eller vartannat år. Föräldraledighet finns om än begränsad jämfört med svenska förhållanden. Internationellt anställda omfattas av ett sjukförsäkringsprogram som ska täcka vårdkostnader. Är du fast anställd eller går på längre kontrakt omfattas du normalt av FN:s pensionssystem.

Arbetsområden och yrkeskategorier inom FN

FN:s arbetsområden utgörs av kort sagt allt som har att göra med fred och säkerhet, utveckling eller mänskliga rättigheter. För att driva alla projekt behövs det inte enbart specialister inom respektive område utan även i stor utsträckning folk som ansvarar för olika stödfunktioner som administration, ekonomi, IT, logistik, information, juridik osv.

Vägar in i FN

Rekryteringsbasen för FN är ju milt sagt stor, 193 medlemsländer, vilket naturligtvis gör konkurrensen stenhård. Men det finns en rad möjligheter som kan tjäna som en väg in i systemet. Det handlar dels om praktik, dels om tjänster speciellt anpassade för nyexaminerade och för dig med begränsad yrkeserfarenhet.

Utbildningsområden som passar inom FN

Eftersom FN:s arbetsområden är så många går det inte att med säkerhet säga att en viss utbildning skulle bana bättre väg för en FN-karriär än någon annan. Vill du vara taktisk kan du titta närmare på kvalifikationskraven för olika tjänster, praktikplatser, program och hur antagningsproven går till och sedan matcha din utbildning efter det. Möjlighet till internationell erfarenhet kan vara en fördel liksom språkkunskaper på avancerad nivå i engelska och franska, men även något av de andra FN-språken. Något som nämns i detta sammanhang är krav på ”studier relaterade till utveckling”. Dit räknas enligt FN generellt medicin, ekonomi, politik, sociologi, samhällsvetenskap, statistik, internationella relationer, juridik, teknik och IT. Detta ska dock inte ses som en checklista. Den uppmärksamme noterade kanske att mänskliga rättigheter saknas här, som är ett av FN:s större arbetsområden. När vi pratar om utvecklingsstudier i Sverige menar vi också något annat. Utbildningsvägen till en FN-karriär är alltså bred och det finns stora möjligheter för dig att välja en fil som passar dina intressen och förutsättningar.

Praktik inom FN

Praktik är ett spännande sätt att få kunskap, praktisk erfarenhet och knyta kontakter. Ersättning utgår normalt inte utan det gäller att försöka få stipendium. Genomgående krav är i de flesta fall pågående studier på lägst magisternivå och för det mesta goda språkkunskaper i engelska och/eller franska. Gör inte misstaget att begränsa ditt sökande till praktikprogrammet på FN i New York. Praktikmöjligheter erbjuds på en rad av FN:s organ, program och organisationer och det gäller att lägga ner tid på att leta på de olika hemsidorna i FN-systemet.

Praktikprogrammens längd varierar, oftast mellan två till sex månader. Ett fåtal av FN:s organisationer har kontor i Sverige där det också kan finnas praktikmöjligheter. Skulle du inte hitta någon praktikmöjlighet inom FN, sök andra alternativ. Ett tips är Internationella programkontoret, som har information om praktik och stipendier.

FN:s rekryteringsprocess och ansökan

Rekryteringsprocessen kan se olika ut i FN, men generellt gäller att tjänster utannonseras öppet och att vem som helst som uppfyller kraven kan söka. Ett vanligt sätt att rekrytera till ingångstjänster i FN är genom intagningsprov. Efter avklarat prov placeras du i ett register (roster) varifrån lediga platser fylls på. Detta gäller vissa typer av tjänster hos FN:s flyktingorgan (UNHCR),

Världslivsmedelsprogrammet (WFP) med flera organ och program. Ingångstjänster i sekretariatet rekryteras genom nationella uttagningsprov som hålls i ett antal länder varje år i förhållande till representation bland FN-anställda. Detta sätt att organisera proven är ett sätt att se till att alla medlemsländer finns representerade. Vanligt förekommande är även olika typer av program för att slussa in yngre och välutbildade i systemet.

Nationell rekrytering genom Sida i Sverige

Sida har en nyckelroll i Sverige vad gäller rekrytering och utbildning till internationella tjänster på lägre nivåer. Man ansvarar bland annat för rekrytering av JPO:s (Junior Professional Officers) och för andra program som erbjuder möjlighet till internationell karriär. UD rekryterar till högre tjänster inom FN-systemet.

Var hittar jag de lediga FN-jobben?

Då det inte finns någon samlad databas för jobb och praktik i FN går det inte att nog understryka att du måste lägga ned mycket tid på att leta. FN-systemet består av väldigt många organ och program, alla med sina egna rekryteringsmetoder och hemsidor. Lediga internationella tjänster hittar du även hos Forum Syd, Sida och Utrikesdepartementet. Du kan inte heller utgå ifrån att du i början av din karriär direkt får jobb i FN, ofta behöver du skaffa dig erfarenhet från annat håll först.

Mer information om jobb inom FN

Läs vårt faktablad om att jobba i FN.
Vill du få inspiration till hur du kan starta en karriär inom FN? Läs intervjuer med svenskar inom FN.

Olika typer av tjänster

Det finns en mängd olika typer av tjänster inom FN-systemet. Vilken passar dig bäst?
LÄS MER

Få in en fot i FN-systemet

Ett sätt att få in en fot i FN-systemet är att gå något av de program som finns. VILKET PROGRAM PASSAR DIG?

Vem är du?

Beroende på var i utbildningen och karriären du befinner dig finns det olika alternativ för dig.
LÄS MER

Användbara länkar

En dator, mycket tid och internetuppkoppling. Det är början på din FN-karriär.
LÄS MER

Intervjuer med FN-svenskar

Svenskar som jobbar inom FN-systemet delar med sig av sina berättelser.
INTERVJUER
Jobb inom FN
Att använda FN:s logotyp
Förkortningar
Internationella FN-dagar
Länkar till nyhetstjänster

FN:s underorgan

I takt med att FN:s ansvarsområden utvidgats har FN:s generalförsamling inrättat allt fler underorgan, i många fall på förslag av ekonomiska och sociala rådet, ECOSOC, eller FN-konferenser. De arbetar med ekonomiska, sociala och humanitära frågor, vart och ett med sitt specifika mandat. Underorganen är direkt underställda FN och rapporterar om sin verksamhet till ECOSOC och generalförsamlingen.

Varje underorgan leds av en chef som utnämns av generalförsamlingen eller FN:s generalsekreterare. Underorganen har egna budgetar och finansieras med bidrag från FN:s medlemsländer. Bidragen är frivilliga, vilket gör att många av dem brottas med ständiga ekonomiska problem.

UNCDF (United Nations Capital Development Fund)

FN:s kapitalutvecklingsfond

Denna fond bidrar till att uppnå millenniemålen genom att finansiera projekt och ge mikrokrediter i de minst utvecklade länderna (LDC-länderna) och därigenom bekämpa fattigdomen i världen.

UNCTAD (United Nations Conference on Trade and Development)

FN:s konferens om handel och utveckling

UNCTAD är generalförsamlingens viktigaste instrument inom handel och utveckling. Den första FN-konferensen om handel och utveckling hölls i Genève 1964 och resulterade i att UNCTAD blev ett permanent underorgan. UNCTAD ska särskilt tillvarata utvecklingsländernas intressen i handelsfrågor för att påskynda den ekonomiska utvecklingen och minska fattigdomen.

UNDP (United Nations Development Programme)

FN:s utvecklingsprogram

Detta underorgan har huvudansvaret för FN:s uppföljning av millenniedeklarationens utvecklingsmål och är världens största källa för bistånd till utveckling och har kontor i många länder. Syftet är att öka levnadsstandarden och verka för en bättre miljö och en rättvisare ekonomisk utveckling.

UNEP (United Nations Environment Programme)

FN:s miljöprogram

Verkar för en förbättrad global miljö där en ökad levnadsstandard sker med hänsyn till hållbar utveckling. Organisationen stöder utbildning i miljöfrågor och samarbete i dessa frågor länder emellan.

UNFPA (United Nations Population Fund)

FN:s befolkningsfond

Fonden sysslar med befolkningsfrågor i en vid bemärkelse. Familjeplanering, mödrahälsovård, åtgärder för att hindra spridandet av HIV/AIDS och andra sexuellt överförbara sjukdomar är några uppgifter, men även förhindrande av våld mot kvinnor.

UNHCR (Office of the United Nations High Commissioner for Refugees)

FN:s flyktingkommissariat

Huvuduppgifterna är att ge rättsligt skydd åt flyktingar och asylsökanden, ge materiellt skydd åt människor i humanitära katastrofer och att bistå flyktingar och internflyktingar att återvända hem under säkra förhållanden

UNHSP-UN-Habitat (United Nations Human Settlements Programme)

FN:s program för boende- och bebyggelsefrågor

Främsta syftet med detta program är att förbättra bostadsstandarden för fattiga människor i hela världen. Genom forskning och utbildning i frågor som rör bostadsbyggande, sanitet och slumsanering stöder man myndigheter som vill höja bostadsstandarden.

UNICEF (United Nations Children's Fund)

FN:s barnfond

Detta är det FN-organ som är helt inriktat på att verka för barns skydd, överlevnad och utveckling, speciellt för barn i utvecklingsländer och krigshärjade länder. På agendan står även att skydda barn mot HIV/AIDS, vaccinationsprogram och speciell uppmärksamhet på flickors skolutbildning.

UN WOMEN (United Nations Entity for Gender Equality and the Empowerment of Women)

UN Womens internationella arbete är inriktat mot främst fem tematiska områden:

– öka kvinnors deltagande på ledande positioner
– motverka våld mot kvinnor
– öka kvinnors deltagande i konfliktlösnings- och fredsarbete
– förstärka kvinnors deltagande som ekonomiska aktörer
– förbättra jämställdhetsprioriteringar på nationell och lokal nivå vad gäller budgetplanering

UNODC (United Nations Office on Drugs and Crime)

Kontoret för narkotikakontroll och förebyggande av brott

UNODC är en sammanslagning av två tidigare organisationer, United Nations Drug Control Programme och the Centre for International Crime Prevention. Dess uppgifter är att bekämpa narkotikaproblem, kriminalitet och terrorism. Arbetet sker genom fältprojekt runt om i världen, forskning och utbildning samt medhjälp till stater som vill utveckla sina lagar till effektivare instrument inom dessa områden.

UNRWA (United Nations Relief and Works Agency for Palestine Refugees in the Near East)

FN:s hjälporganisation för Palestinaflyktingar

Sedan 1950 har hjälporganisationen varit verksam och bistått palestinier som förlorat sina hem och inkomstmöjligheter på grund av den arabisk-israeliska konflikten som startade 1948. Det är enorma penningsummor som kanaliserats via hjälporganisationen och som bl.a. använts till hälsovård, utbildning, katastrofhjälp och livsmedelsbistånd.

UNV (United Nations Volunteers)

FN:s volontärer

Detta är ett program för frivilliga hjälparbetare som är verksamma i många länder. De är yrkesutbildade inom många områden för att kunna hjälpa till med det värdlandet mest behöver. Programmet finansieras och administreras till stor del av UNDP.

WFP (World Food Programme)

Världslivsmedelsprogrammet

Att bistå människor med livsmedel är huvuduppgiften för detta underorgan. Målet är att alla människor ska ha tillgång till den näring de behöver. WFP driver program för att ge skolbarn i fattiga länder näringsrik mat så de kan fullfölja sin grundutbildning. WFP är verksamt både i långsiktiga projekt och i katastrofsituationer.

FN:s fackorgan

Fackorganen är självständiga internationella organisationer och har hand om det mellanstatliga samarbetet inom bestämda ämnesområden.

Det kan handla om att arbeta fram internationella regler för t ex postgång, sjöfart, civilflyg och väderlekstjänst. Utmärkande för fackorganen, jämfört med underorganen, är att de har egna beslutande församlingar bestående av dess medlemsländer. Några fackorgan fanns före FN, andra bildades i anslutning till FN:s tillkomst. Ytterligare andra har tillkommit efteråt.

Fackorganen samarbetar med varandra, FN och FN:s underorgan via Ekonomiska och sociala rådet, ECOSOC, som de rapporterar till en gång per år. Nästan alla fackorgan deltar via FN:s utvecklingsprogram, UNDP, i FN-systemets gemensamma bistånds- och utvecklingsarbete.

FAO (Food and Agriculture Organization of the UN)

FN:s livsmedels- och jordbruksorganisation

FAO:s övergripande uppdrag är att trygga livsmedelssäkerheten för alla människor genom att förbättra näringsstandard, jordbruksproduktion och lantbygdsbefolkningars levnadsstandard samt bidra till tillväxten i världsekonomin

ICAO (International Civil Aviation Organization)

Internationella civila luftfartsorganisationen
ICAO:s uppgift är att främja en säker och ordnad utveckling av den civila luftfarten i hela världen

IFAD (International Fund for Agricultural Development)

Internationella jordbruksutvecklingsfonden
IFAD:s huvudsakliga mål är att skapa resurser för förbättrad livsmedelsproduktion och bättre näringstillgång bland den fattiga befolkningen i utvecklingsländer

ILO (International Labour Organization)

Internationella arbetsorganisationen
ILO arbetar för att främja social rättvisa för arbetstagare i hela världen och utformar internationella riktlinjer och program för att förbättra arbets- och levnadsförhållanden

IMF (International Monetary Fund)

Internationella valutafonden
IMF uppmuntrar internationellt valutasamarbete och finansiell stablitet genom rådgivning och assistans i dessa frågor

IMO (International Maritime Organization)

Internationella sjöfartsorganisationen
IMO är verksamt inom internationell handelssjöfart med att förbättra standarden för sjösäkerhet och förhindra miljöförstöring till havs

ITU (International Telecommunication Union)

Internationella teleunionen
ITU har som syfte att öka det internationella samarbetet kring alla slags telekommunikationer och främja utvecklingen av teknisk utrustning för dessa. Härifrån fördelas radio- och TV-frekvenser för hela världen. Det hette tidigare Internationella telegrafunionen och bildades redan 1865

UNESCO (UN Educational, Scientific and Cultural Organization)

FN:s organisation för utbildning, vetenskap och kultur
UNESCO arbetar för utbildning åt alla, kulturell utveckling, pressfrihet och skydd av världens natur- och kulturarv. Organisationen uppmuntrar också samarbete mellan nationer inom dessa områden

UNIDO (UN Industrial Development Organization)

FN:s organisation för industriell utveckling
UNIDO är FN-systemets centrala samordnande organ för industriell utveckling i utvecklingsländerna

UPU (Universal Postal Union)

Världspostunionen

Unionen skapar regelverket kring internationell posthantering och ger råd i tekniska frågor kring effektiv hantering av post. Den inrättades 1874 och blev ett fackorgan inom FN 1948

WHO (World Health Organization)

Världshälsoorganisationen

WHO:s mål är att alla människor ska uppnå högsta möjliga hälsonivå. De arbetar med hälsoupplysning, vaccinationsprogram, familjeplanering och tillhandahåller läkemedel i utvecklingsländer

WIPO (World Intellectual Property Organization)

Världsorganisationen för den intellektuella äganderätten

WIPO:s uppgift är att skydda upphovsrätten, dels den industriella äganderätten (patent, varumärkesrätt, industriell design m.m.) dels copyright och näraliggande rättigheter(t ex inom litteratur, musik, film och konstnärliga arbeten

World Bank Group

Världsbanksgruppen

Världsbanken är en grupp som består av fem organisationer: den Internationella återuppbyggnads- och utvecklingsbanken IBRD, det Internationella finansieringsbolaget IFC, den Internationella utvecklingsfonden IDA, det Internationella investeringsgarantiorganet MIGA och det Internationella centret för förlikning i investeringstvister, ICSID. Gruppen ger lån och teknisk assistans till utveccklingsländer

WMO (World Meteorological Organization)

Meteorologiska världsorganisationen
WMO:s uppgift är att underlätta globalt samarbete i frågor som rör atmosfärisk miljö och klimatförändringar samt internationellt utbyte av meteorologiska data

UNWTO (World Tourism Organization)

Världsturismorganisationen
WTO uppmuntrar internationell turism som ett medel att förbättra förståelsen mellan människor från olika länder och öka kunskapen om skilda civilisationer. Det blev ett fackorgan inom FN-systemet så sent som 2003

FN:s historia

Vid bildandet 1945 hade FN 51 medlemsländer. I dag har antalet medlemmar ökat till 193. Även frågorna FN har på sin dagordning har sedan starten växt betydligt i omfång. Den nya världsorganisationen tar sin form under några år när andra världskriget rasar i Europa. En föregångare hade FN i Nationernas Förbund, NF, som grundades 1920 i efterdyningarna av första världskriget.

Nationernas Förbund

Året var 1918. Efter drygt fyra års krigande rådde vapenstillestånd i Europa. Första världskriget hade skördat människoliv i en omfattning som aldrig tidigare hade upplevts. Nya stater hade utropats och gränser dragits om. Kriget fick en slutpunkt i Versaillesfördraget, som undertecknades 1919.
En punkt i fredsavtalet var bildandet av en organisation med syftet att förhindra krig och främja internationellt samarbete. År 1920 grundades således Nationernas Förbund, NF, på initiativ av USA:s president Woodrow Wilson. USA blev dock aldrig medlem. NF hade stora likheter med FN men också skillnader. Det krävdes till exempel enhällighet i beslut om sakfrågor. Ingen vetorätt existerade. Som mest hade NF 60 medlemsländer. Sverige blev medlem 1920.

FN:s bildande

Fem minuter i åtta på morgonen den 6 augusti 1945 utplånades staden Hiroshima i Japan. Ett amerikanskt flygplan hade sprängt den första atombomben. Tre dagar senare släpptes den andra atombomben över Nagasaki. Omkring 200.000 människor dödades direkt eller kort efter av bombningarna. Många fler i efterhand.

Under sex år hade andra världskriget rasat. Stora delar av Europa låg i ruiner och så många som 60 miljoner människor kan ha dödats. Svält och sjukdomar härjade. Föräldralösa barn drev omkring. Människor var på flykt från sina hem. Historiens värsta massmord- Förintelsen- hade genomförts. Här i andra världskrigets slutskede föds den nya säkerhetsorganisationen Förenta Nationerna. Den 24 oktober 1945 träder FN:s stadga i kraft, vilket rent formellt var startskottet för arbetet.

Vid starten var 51 stater medlemmar och lovade därmed ”att rädda kommande släktled undan krigets gissel”, som det står i inledningen av stadgan. Men arbetet med att bilda FN var en process som hade startat redan tidigare.

Atlantdeklarationen, 1941

På sensommaren 1941, mitt under brinnande krig, möttes USA:s president Franklin D. Roosevelt och Storbritanniens premiärminister Winston Churchill ombord på en båt ute på Atlanten. De diskuterade kriget men också hur freden skulle tryggas när kriget tagit slut.

En viktig utgångspunkt i samtalen var en framtida världsordning där fria länder samarbetar på ett vänskapligt och civiliserat sätt. De båda statsmännen enades om ett uttalande, Atlantdeklarationen, en programförklaring om världen efter kriget. Mötet på Atlanten blev inledningen till de förhandlingar i flera omgångar som skulle leda till bildande av Förenta Nationerna

De Förenade Nationernas deklaration, 1942

Atlantdeklarationen presenterades på ett möte i Washington i USA den 1 januari 1942. Samtliga länder som deltog i mötet stred mot det nazistiska Tyskland, det fascistiska Italien och Japan i det pågående kriget. Mötet ställde sig bakom Atlantdeklarationen som nu fick namnet ”De Förenade Nationernas deklaration”.

Dumbarton Oaks 1944, FN:s stadga tar form

Under de kommande åren träffades stormakterna USA, Storbritannien, Sovjetunionen och Kina vid flera tillfällen för att diskutera hur den nya internationella fredsorganisationen skulle se ut. Frankrike var tills vidare uteslutet ur de storas klubb. På en konferens i Dumbarton Oaks i USA 1944 skrev de fyra stormakterna ett förslag till stadga för De Förenade Nationernas Förbund.

Jaltakonferensen, 1945

I Jalta på Krimhalvön möttes i februari 1945 Storbritanniens premiärminister Winston Churchill, USA:s president Franklin D Roosevelt och Sovjetunionens ledare Josef Stalin för att överlägga om efterkrigspolitiken gentemot befriade och besegrade länder.
De tre enas om att gemensamt kalla sina allierade till en konferens i San Francisco för att anta stadgan till en ny världsorganisation. Man enades även om hur De Förenade Nationernas säkerhetsråd skulle utformas och grundlade i princip redan här vetorätten.

San Francisco, 1945

Delegationer från 50 stater samlas i San Francisco den 25 april 1945 för att förhandla fram och anta stadgan till en ny världsorganisation. Konferensen är en stor världshändelse och bevakas av mer än 2500 nyhetsreportrar.

Utgångspunkten i förhandlingarna är stadgeförslaget från Dumbarton Oaks med ca 1200 ändrings- och tilläggsförslag. Mest problematisk

och något som rapportas i svensk media som ”Svår kris i San Francisco”, är frågan om vetorätten. Här kör man fast. De mindre staterna försöker begränsa vetorätten men stormakterna håller fast vid överenskommelsen från Jalta.

En verklig kris uppstår när Sovjetunionen hävdar en egen tolkning av stadgan. Efter påtryckningar från USA ger dock Stalin med sig. Stadgan kan färdigförhandlas och antas av de 50 delegationerna den 26 juni.

Ledarna i länderna som slutit sig samman för att få slut på kriget var övertygade om behovet av en kraft som skulle kunna hindra framtida krig och skapa en varaktig fred. De förstod att en sådan kraft endast kunde skapas om världens länder samarbetade i en global organisation. Förenta Nationerna skulle bli denna organisation. Själva syftet med FN utläses enklast ur inledningen till FN-stadgan:

VI, DE FÖRENADE NATIONERNAS FOLK, BESLUTNA

- att rädda kommande släktled undan krigets gissel, som två gånger under vår livstid tillfogat mänskligheten outsägliga lidanden,
- att ånyo betyga vår tro på de grundläggande mänskliga rättigheterna, på den enskilda människans värdighet och värde, på lika rättigheter för män och kvinnor samt för stora och små nationer
- att skapa de villkor, som äro nödvändiga för upprätthållande av rättvisa och aktning för förpliktelser, härrörande ur fördrag och andra källor till den internationella rätten,
- att främja sociala framsteg och bättre levnadsvillkor under större frihet.

FN:s medlemsländer

193 länder är medlemmar i FN. Enligt FN-stadgan är FN öppet för alla stater som vill arbeta för fred. De måste åta sig de skyldigheter som stadgan ålägger medlemmarna och vara villiga och kapabla att uppfylla skyldigheterna. Stater antas som medlemmar i Förenta Nationerna genom beslut i generalförsamlingen på rekommendation av säkerhetsrådet.

Ej medlemmar
Vatikanstaten är den enda internationellt erkända stat som inte är medlem i FN, dock har man permanent observatörsstatus i FN. Ytterligare stater som inte är medlemmar är Cooköarna och Niue, som endast har begränsad självständighet. Palestina, Taiwan, Västsahara och Kosovo är ännu inte internationellt erkända som självständiga stater och kan därför ej heller bli medlemmar i FN. Palestina har dock sedan 2012 status som observatörsstat utan medlemskap i FN.

FN:s medlemsländer
(årtalet anger året landet blev medlem)

FN:s finansiering

FN:s budget är indelad i en obligatorisk del och en frivillig del. Obligatoriskt är bidrag till: FN:s reguljära budget, fredsbevarande operationer, de tillfälliga krigsförbrytartribunalerna för f.d. Jugoslavien och Rwanda samt Capital Master Plan (renoveringen av FN:s högkvarter i New York). Kostnaderna för all annan verksamhet måste täckas av frivilliga bidrag från medlemsländer och från olika typer av insamlingsverksamhet som enskilda organ, program och även frivilligorganisationer bedriver. Till exempel driver FN-förbundet kampanjer för insamling till FN:s verksamhet.

Bidrag efter förmåga

Länderna betalar enligt en bidragsskala som generalförsamlingen fastställt. Skalan är baserad på ländernas förmåga att betala. De minst utvecklade länderna ska aldrig betala mer än 0,01 procent. USA ska betala mest, 22 procent av FN:s reguljära budget. Sverige ska betala ca 1 procent.

FN:s reguljära budget

Vartannat år sammanställer FN-sekretariatet de beräknade kostnaderna för FN:s ordinarie verksamhet i en tvåårsbudget. Budgetförslaget bereds i olika kommittéer och läggs fram i generalförsamlingen för diskussion och beslut. Budgeten ska antas med två tredjedelars majoritet. För bienniet 2010-2011 är summan fastställd till 5,16 miljarder US dollar.

Vad används pengarna till?

Den reguljära budgeten ska täcka kostnaderna för de fem huvudorganen, FN-kontoren i Genève, Nairobi, Wien, de fem regionala ekonomiska kommissionerna, i dagsläget ett trettiotal politiska missioner, FN:s regionala informationscentra med flera enheter som tillsammans sysselsätter omkring 45 000 personer. Kostnaderna omfattar bland annat löner till de anställda, resor för tjänstemän, kostnader för lokaler, el och vatten, konferens- och mötesservice som tolkning, översättning och tryckning av dokument. Finansieringen av katastrofhjälp och underorganens utvecklingsbistånd ligger utanför den ordinarie budgeten.

FN:s budget för fredsbevarande operationer

Kostnaderna för fredsbevarande operationer är ett kollektivt ansvar för FN:s medlemsstater och ska fördelas enligt en bidragsskala som bygger på principen betala efter förmåga. För 2011-2012 var budgeten fastställd till 7,1 miljarder dollar. De fem ständiga medlemmarna i säkerhetsrådet (Frankrike, Kina, Ryssland, Storbritannien, USA) har ett särskilt ansvar och ska stå för merparten av kostnaderna.

FN:s budget för Internationella krigsförbrytartribunaler

Internationella krigsförbrytartribunaler har instiftats för att åtala personer ansvariga för folkmord, brott mot mänskligheten och krigsförbrytelser i Rwanda och f.d. Jugoslavien. FN uppmanar stater, mellanstatliga organisationer och ickestatliga organisationer att bidra med direkta medel eller i annan form, till exempel utrustning. Halva kostnaden för dessa ska dock täckas med obligatoriska bidrag.

Vad kostar all FN:s verksamhet?

Enligt en beräkning gjord av organisationen Global Policy Forum uppgår kostnaden för hela FN:s verksamhet årligen till ungefär 30 miljarder dollar, eller ungefär 4 dollar per invånare. Det motsvarar mindre än två procent av världens militärutgifter 2010 (Källa: SIPRI).

Finansiell kris

FN är underfinansierat. Den obligatoriska delen av FN:s budget täcker endast omkring en tredjedel av kostnaden för FN:s hela verksamhet, resten måste täckas av frivilliga bidrag från medlemsländer eller annat.

Dessutom betalar många av FN:s medlemsländer inte sina obligatoriska avgifter fullt ut samtidigt som många länder skurit ned på sina bidrag till FN:s underorgan. Till det som måste täckas helt av frivilliga bidrag från medlemsländernas biståndsbudgetar hör till exempel kostnaderna för FN:s utvecklingsprogram UNDP.

I oktober 2011 uppgick medlemsländernas totala skuld till FN:s reguljära budget till 867 miljoner dollar. Det största hålet i den obligatoriska delen utgörs av medlemsländers skulder till budgeten för fredsbevarande operationer som i oktober 2011 uppgick till svindlande 3,3 miljarder dollar.

Alternativ finansiering
Många förslag till reformering av FN har handlat om att hitta alternativ för finansiering av organisationen. Förslagen har innefattat införandet av olika typer av globala skatter på bland annat valutatransaktioner, miljön och vapenhandel till att FN ska öppna sig mer för privat finansiering.

Sverige och FN

På plats i New York

Sverige har, liksom de flesta andra medlemsländer, en ständig representation på plats i New York. Representationens uppgift är att representera Sverige i FN och FN-organisationerna i New York, i den lokala EU-samordningen samt i kontakterna med andra FN-delegationer. Det dagliga arbetet består till mycket stor del av att bevaka de många mötena i till exempel generalförsamlingen och dess olika utskott.

Sverige valdes 2016 in som ny icke-permanent medlem i FN:s säkerhetsråd för perioden 2017-2018.

Sveriges stöd till FN

Stödet för FN i Sverige är starkt både på det politiska planet och bland folk i allmänhet. Sverige är relativt sett en av de största bidragsgivarna till FN och andelen av det obligatoriska bidraget till FN:s reguljära budget uppgår till en procent. Utöver detta ger Sverige omfattande frivilliga bidrag till FN:s olika organisationer, humanitära insatser och utvecklingssamarbete. Sverige har varit medlem i säkerhetsrådet tre gånger sedan inträdet 1946, senaste gången 1997-98.

FN-organ och program i Sverige

FAO

www.faonorden.se
Drottninggatan 88C /Holländargatan 9a

Box 3393
103 68 Stockholm
Tel: 08-20 48 42
e-mail: fao@faonorden.se
FAO är FN:s livsmedels- och jordbruksorganisation.

UNDP

www.undp.se
UNDP:s nordiska kontor
Drottninggatan 33, 3 tr
111 51 Stockholm
Tel: 08-545 232 50
Fax: 08-22 22 33
E-post: info@undp.se
UNDP är FN:s utvecklingsprogram.

UNHCR

www.unhcr.se
Regionalt kontor för de baltiska och nordiska länderna
Ynglingagatan 14, 6 tr
113 47 Stockholm
Tel: 08-457 48 80
Fax: 08-457 48 97
E-post: swest@unhcr.org
UNHCR är FN:s flyktingorgan

FN-relaterade organisationer, program, institut, kommitéer, myndigheter i Sverige

UNEP/GRID Arendal

www.grida.no
UNEP/GRIDA Stockholm office
Tel: 08-723 04 60
UNEP är FN:s miljöprogram. Grid Arendal är en speciellt tillsatt organisation för att stödja UNEP, specifikt i polarfrågor.

UNICEF Sverige

www.unicef.se
Box: 81 61
104 20 Stockholm
Besöksadress: St Eriksgatan 46 C
Tel: 08- 692 25 00
Fax: 08-652 15 20
E-post: unicef@unicef.se
UNICEF är FN:s barnfond.

UN Women Sverige

www.unwomen.se
Hammarby Allé 93, 4 tr
120 63 Stockholm
Telefon: 08-346104
Epost: info@unwomen.se

Svenska Unescorådet

www.unesco.se
Utbildningsdepartementet
103 33 Stockholm
Tel: 08-405 10 00 (växel, Regeringskansliet)
Fax: 08-411 04 70
Unesco är FN:s organisation för samarbete inom utbildning, vetenskap, kultur, och kommunikation/media. Unescorådet är en myndighet och en länk mellan Sverige och Unesco.

World Maritime University – WMU Världssjöfartsuniversitetet

www.wmu.se
Citadellsvägen 29
Box 500
201 24 Malmö
Tel: 040-35 63 00
Fax: 040-12 84 42
E-post: info@wmu.se
WMU:s verksamhet bedrivs under överinseende av Internationella sjöfartsorganisationen IMO, som är ett av FN:s fackorgan.

Agenda 2030 och klimatet:

Museer. myndigheter, skolor m m ska ha tydlig information om framtidsproblemen

Det största problemen i världen nu är klimatkrisen och problemen bakom FNs 17 mål för framtiden, Därför bör museer. myndigheter, skolor m m ha tydlig information om de problemen.

I Museilagen står att "Ett museum ska utifrån sitt ämnesområde bidra till samhället och dess utveckling genom att främja kunskap, kulturupplevelser och fri åsiktsbildning. "

Jag har den 16 augusti 2013 gjort ett förslag om hur det kan ske.

Jag har gjort en text med fyra rubriker:
Förenta nationernas mål i Agenda 2030
Klimatförändringen och miljöerna
Hav och marina resurser
Ekosystem och biologisk mångfald

Jag föreslår att det läggs på första sidan på hemsidan hos alla museer och myndigheter, högskolor, universitet och skolor o d enligt mitt förslag.

Texten är hämtad från Regeringens hemsida på Internet. Och slutar med:

För mer om detta se regeringens hemsida på internet
https://www.regeringen.se/sveriges-regering/

Det börjar med FNs alla 17 mål som innehåller alla problem i världen och Sverige och jag har ordnat så att man enkelt kan klicka fram delmål. Därefter kommer texter om klimatkrisen, hav och biologisk mångfald (mål 13,14 och 15). Det angår alla museer och myndigheter o d. Varje museum eller myndighet kan sedan anknyta till de FN-mål och delmål som de tycker passar dem.

Demokrati- och kulturministern bör se till att alla museer och myndigheter, skolor o d inför dessa texter i början på sina hemsidor

Förenta nationernas mål i Agenda 2030

Mars 2019

Mål 1 är att avskaffa all form av fattigdom överallt.

- **Ingen fattigdom**

Mål 2 är att avskaffa hunger, uppnå tryggad livsmedelsförsörjning, uppnå en bättre kosthållning och främja ett hållbart jordbruk.

- **Ingen hunger**

Mål 3 är att säkerställa att alla kan leva ett hälsosamt liv och verka för alla människors välbefinnande i alla åldrar.

- **Hälsa och välbefinnande**

Mål 4 är att säkerställa en inkluderande och jämlik utbildning av god kvalitet och främja livslångt lärande för alla.

- **God utbildning för alla**

Mål 5 är att uppnå jämställdhet, och alla kvinnors och flickors egenmakt.

- **Jämställdhet**

Mål 6 är att säkerställa tillgång till och hållbar vatten- och sanitetsförvaltning för alla.

- **Rent vatten och sanitet**

Mål 7 är att säkerställa att alla har tillgång till tillförlitlig, hållbar och modern energi till en överkomlig kostnad.

- **Hållbar energi för alla**

Mål 8 är att verka för en inkluderande och långsiktigt hållbar ekonomisk tillväxt, full och produktiv sysselsättning med anständiga arbetsvillkor för alla.

- **Anständiga arbetsvillkor och ekonomisk tillväxt**

Mål 9 är att bygga upp en motståndskraftig infrastruktur, verka för en inkluderande och hållbar industrialisering och främja innovation.

- **Hållbar industri, innovationer och infrastruktur**

Mål 10 är att minska ojämlikheten inom och mellan länder.

- **Minskad ojämlikhet**

Mål 11 är att städer och bosättningar ska vara inkluderande, säkra, motståndskraftiga och hållbara.

- **Hållbara städer och samhällen**

Mål 12 är att främja hållbara konsumtions- och produktionsmönster.

- **Hållbar konsumtion och produktion**

Mål 13 är att vidta omedelbara åtgärder för att bekämpa klimatförändringarna och dess konsekvenser.

- **Bekämpa klimatförändringen**

Mål 14 är att bevara och nyttja haven och de marina resurserna på ett hållbart sätt i syfte att uppnå en hållbar utveckling.

- **Hav och marina resurser**

Mål 15 är att skydda, återställa och främja ett hållbart nyttjande av landbaserade ekosystem, hållbart bruka skogar, bekämpa ökenspridning, hejda och vrida tillbaka markförstöringen samt hejda förlusten av biologisk mångfald.

- **Ekosystem och biologisk mångfald**

Mål 16 är att främja fredliga och inkluderande samhällen för hållbar utveckling, se till att alla har tillgång till rättvisa samt bygga upp effektiva och ansvarsskyldiga och inkluderande institutioner på alla nivåer.

- **Fredliga och inkluderande samhällen**

Mål 17 är att stärka genomförandemedlen och återvitalisera det globala partnerskapet för hållbar utveckling.

- **Genomförande och globalt partnerskap**

Klimatförändringen och miljöerna

Enligt den nya museilagen 2017 ska ett museum bidra till samhället och dess utveckling genom att främja kunskap, kulturupplevelser och fri åsiktsbildning.

Förentaa nationens 17 mål gäller för hela världen och också för Sverige.

Som de viktigaste problemen nu kan ses FNs mål om klimat. hav och marina resurser och ekosystem och biologisk mångfald.

Här från regeringens skrivelse till riksdagen: **Politiken för global utveckling i genomförandet av Agenda 2030, skr. 2015/16:182 (pdf 782 kB) :**

Klimatavtalet från Paris från december 2015 är en milstolpe i klimatarbetet. För första gången har världen ett globalt klimatavtal där alla länder åtar sig att bidra med allt ambitiösare åtaganden. Avtalet skapar förutsättningar för ökat stöd till utvecklingsländer, både för att begränsa utsläppen och för att anpassa sig till klimatförändringarna.

Fattiga och sårbara länder som inte har resurser att anpassa sig samt kvinnor, män, flickor och pojkar som lever i fattigdom och utsatthet drabbas särskilt hårt av klimatförändringar. Åtnjutandet av de mänskliga rättigheterna kan påverkas av miljöförstöring och klimatförändringar, inklusive ursprungsbefolkningars rättigheter.

Fattigdomsbekämpningen riskerar att avstanna eller gå om intet om inte klimatförändringarna hejdas. Detta på grund av klimatförändringarnas effekter som t ex. extremare väder som torka, skyfall och stormar, vilket i sin tur också påverkar bl.a. vattentillgång och livsmedelsproduktion, men också stabilitet och säkerhet samt migrationsflöden. Arbeten som syftar till att reducera riskerna för, och minska konsekvenserna av, olyckor och katastrofer är också viktiga för anpassningen till ett förändrat klimat.

Sverige ska gå före i klimatfrågan som är vår tids ödesfråga. Alla länder måste ställa om till ett hållbart samhälle med låga utsläpp och hög motståndskraft mot klimatförändringarnas effekter. Det kräver ett sammanhållet globalt och nationellt klimatarbete samt att klimatarbetet, såväl utsläppsminskningar som anpassning, integreras på ett samstämmigt sätt i alla politikområden.

Sverige ska fortsatt vara en pådrivande part för genomförandet av klimatavtalet från Paris, inte minst i förhållande till utvecklingsländer. OECD-länder som Sverige har ett särskilt ansvar för att gå före genom ambitiösa utsläppsmål. Sverige ska bli ett av världens första fossilfria välfärdsländer. Sverige driver på inom EU för en ambitiös klimatpolitik samt arbetar aktivt med andra länder och aktörer för att stärka allianser och samarbeten.

Sverige bidrar substantiellt till ett flertal globala klimatfonder. Sverige bidrar även till att främja kapacitetsuppbyggnad, teknikutveckling och innovativa lösningar för minskade utsläpp och klimatanpassning inte minst i utvecklingsländer. Sverige ska också bidra till att stödja utvecklingsländernas genomförande av de nationella klimatplanerna.

Kopplingarna mellan utvecklingsstrategier och klimatplanerna bör därmed också stärkas. Det är dock viktigt att även utvecklingsländerna har åtaganden under det nya avtalet och att fler länder uppmuntras att bidra till klimatfinansiering.

Hav och marina resurser
Sammanfattat handlar det om att förebygga och avsevärt minska alla slags föroreningar i havet, i synnerhet från landbaserad verksamhet, inklusive marint skräp och tillförsel av näringsämnen, samt om att hållbart förvalta, skydda och återställa marina och kustnära ekosystem. Havsförsurningens konsekvenser ska minimeras och åtgärdas. Effektiv fångstreglering ska införas. Överfiske, olagligt, orapporterat och oreglerat fiske liksom destruktiva fiskemetoder ska stoppas.

Vetenskapligt baserade förvaltningsplaner ska genomföras i syfte att återställa fiskbestånden på kortast möjliga tid till minst de nivåer som kan ge maximal hållbar avkastning. Minst 10 procent av kust- och havsområdena ska skyddas. Fiskesubventioner som bidrar till överkapacitet, överfiske eller olagligt, orapporterat och oreglerat fiske bör avskaffas och nya sådana ska förhindras.

Utvecklingsländers och de minst utvecklade ländernas behov bör integreras i WTO-förhandlingarna om fiskesubventioner. Den ekonomiska nyttan av ett hållbart nyttjande av marina resurser bör öka för små önationer under utveckling och de minst utvecklade länderna, bl.a. genom en hållbar förvaltning av fiske, vattenbruk och turism.

Vetenskaplig kunskap, forskningskapacitet och havsteknik ska utvecklas, med hänsyn till Oceanografiska kommissionens kriterier och riktlinjer, med fokus på små önationer under utveckling och de minst utvecklade länderna. Tillträde för småskaliga icke-industriella fiskare till marina resurser och marknader ska säkerställas. Bevarandet och hållbart nyttjande av haven och havsresurserna ska stärkas, bl.a. genom att genomföra FN:s havsrättskonvention.

Havens resurser bidrar till global livsmedelstrygghet och kan bidra till en hållbar tillväxt. Detta är viktigt för många fattiga länder och människor som är beroende av kustnära fiske. Det är också av betydelse för utveckling av hållbar turism där attraktiva miljöer med friska kustvatten och korallrev är viktiga.

Tillståndet för kustvatten och haven är mycket allvarligt. Ekosystemen och därmed havets ekosystemtjänster påverkas negativt av bl.a. klimatförändringar, havsförsurning, utvinning av mineral och bottentrålning, marin nedskräpning och miljögifter. Havens motståndskraft och förmågan att uppta och bryta ner näringsämnen och gifter, reglering av klimat m.m. försämras. Många fiskebestånd minskar kraftigt och arter dör ut.

Arbete mot ohållbara fiskesubventioner och överfiske är centralt. Att utveckla och genomföra vetenskapligt baserade förvaltningsplaner i syfte att återställa fiskbestånden till minst de nivåer som kan ge maximal hållbar avkastning är nödvändigt för att säkra livsmedelsresursen i utvecklingsländer och bidra till en hållbar ekonomisk utveckling.

För att bidra till arbetet med hållbara hav behövs samarbete över landgränser och samstämmiga åtgärder mellan flera politikområden som t.ex. miljö-, jordbruks-, fiske-, närings- utbildnings- och utrikespolitik.

Ekosystem och biologisk mångfald
Sammanfattat handlar det om att bevara, återställa och hållbart använda ekosystem på land och i vattendrag och deras ekosystemtjänster, särskilt skogar, våtmarker, berg och torra områden, i enlighet med de skyldigheter som anges i internationella överenskommelser.

Hållbart brukande av alla typer av skogar ska främjas, avskogning stoppas, utarmade skogar återställas och ny- och återbeskogningen kraftigt ökas i hela världen. Ökenspridning ska bekämpas och förstörd mark och jord ska återställas. Bergsekosystemen ska bevaras.

Omedelbara åtgärder ska vidtas för att minska förstörelsen av naturliga livsmiljöer, hejda förlusten av biologisk mångfald och skydda utrotningshotade arter. En rimlig och rättvis fördelning av den nytta som uppstår vid användning av genetiska resurser ska främjas samt lämpligt tillträde till sådana resurser, i enlighet med internationella avtal.

Omedelbara åtgärder ska vidtas för att stoppa tjuvjakt på och handel med skyddade djur- och växtarter. Åtgärder ska införas för att förhindra införseln av invasiva främmande arter samt kontrollera eller utrota prioriterade arter. Ekosystemens och den biologiska mångfaldens värden ska integreras i nationella och lokala planerings- och utvecklingsprocesser, strategier för fattigdomsminskning samt räkenskaper.

Finansiella resurser för biologisk mångfald, ekosystem och hållbart brukande av skogar ska öka och utvecklingsländer ska ges lämpliga incitament att utveckla ett sådant bruk, inklusive bevarande och återbeskogning. Globalt stöd mot tjuvjakt och illegal handel med skyddade arter ska öka, bl.a. genom ökade möjligheterna till hållbar försörjning i lokalsamhällen.

Fungerande ekosystem och biologisk mångfald är grunden för de processer som förser oss med mat, vatten, energi, kläder etc. Skydd, bevarande av och hållbart nyttjande och restaurering av ekosystem och naturresurser samt bevarande av biologisk mångfald är därför nödvändigt.

De viktiga sambanden mellan ekonomisk utveckling och behovet av att skydda och bevara ekosystem, inklusive biologisk mångfald behöver tydliggöras.

Den pågående utarmningen av den biologiska mångfalden drabbar i särskilt hög grad människor som lever i fattigdom vilka ofta livnär sig på naturresurser. Många av dessa är kvinnor. Arbetet i konventionen om biologisk mångfald och de s.k. Aichimålen är väsentligt för att nå flera av de globala målen.

Hållbart brukande av skogsresurser, inklusive minskning av avskogning, är viktigt bl.a. vad gäller klimatpåverkan, hållbar energi, tryggad livsmedelsförsörjning, ekonomisk tillväxt och fattigdomsbekämpning.

Olagliga avverkningar och handel med associerade trävaror ger negativa effekter på skogar och på människorna som lever av och i dessa skogar. Utvecklingsländer har särskilda behov av tekniskt och vetenskapligt kunnande, liksom av resurser, för att utveckla, bevara och hållbart bruka skogsekosystem, inklusive återbeskogning.

Arbete med skog och hållbar utveckling kräver samstämmiga åtgärder mellan olika politikområden som närings-, jordbruks, miljö-, klimat- och utrikespolitik.

För mer om detta se regeringens hemsida på internet
https://www.regeringen.se/sveriges-regering/

Sven Wimnell utredningar 6 februari - 7 mars 2020.

Sven Wimnell 6 februari 2020:
Samhällsplaneringens problem. Inrikes och utrikes 5 december 2019-16 januari 2020.
Kapitel1 Klimat och något om världen och FNs 17 mål. och
Kapitel 2 Mänskliga verksamheter.
http://wimnell.com/omr36-39zzzzzq1+2.pdf

Sven Wimnell 6 februari 2020:
Samhällsplaneringens problem. Inrikes och utrikes 5 december 2019-16 januari 2020.
Kapitel 3: Mänskliga rättigheter. Rasism och demokrati.
Kapitel 4: Skola. forskning kultur.
http://wimnell.com/omr36-39zzzzzq3+4.pdf

Sven Wimnell 6 februari 2020:
Samhällsplaneringens problem. Inrikes och utrikes 5 december 2019-16 januari 2020.
Kapitel 5: Sjukvård och hälsovård.
Kapitel 6: Försvar.
Kapitel 7: brott och polis.
http://wimnell.com/omr36-39zzzzzq5-7.pdf

Sven Wimnell 6 februari 2020:
Samhällsplaneringens problem. Inrikes och utrikes 5 december 2019-16 januari 2020.
Kapitel 8: Utrikes förhållanden.
http://wimnell.com/omr36-39zzzzzq8.pdf

Sven Wimnell 6 februari 2020:
Samhällsplaneringens problem. Inrikes och utrikes 5 december 2019-16 januari 2020.
Kapitel 9: Om inrikes förhållanden och inrikespolitik.
Kapitel 10:partiledardebatt.
Kapitlen 11-13.
Kapitel 11: miljöer m m.
Kapitel 12 Transporter o d.
Kapitel 13 näringsliv, arbetsmarknad, löner o d.
http://wimnell.com/omr36-39zzzzzq9-13.pdf

Sven Wimnell 6 februari 2020:
Samhällsplaneringens problem. Inrikes och utrikes 5 december 2019-16 januari 2020.
Kapitel 14: Aktörer i svenska politiken.
Kapitel 15. DN-artiklar efter 16 januari 2020.
http://wimnell.com/omr36-39zzzzzq14-15.pdf

Sven Wimnell 23 februari 2020:
Samhällsplaneringens problem.
Kapitel 16: En kort inledning om skatter m m och utredningar om svenska kommuner,
Kapitel 17: DN-artiklar 17 januari - 21 februari 2020 om inrikes förhållanden.
http://wimnell.com/omr36-39zzzzzq16-17.pdf

Sven Wimnell 23 februari 2020:
Samhällsplaneringens problem.
Kapitel 18: DN-artiklar 17 januari - 21 febuari 2020 om utrikes förhållanden.
http://wimnell.com/omr36-39zzzzzq18.pdf

I kapitlen 1-8 ingår de grundläggande problemen, i kapitel 9-13 ingår inrikes förhållanden med utgångspunkt från hushållsverksamheter och välfärd.

De borgerliga partiernas främsta politik gäller sänkning av skatter och höjning av bidrag för dem med höga inkomster och försämring för dem med låga inkomster.

Staten och kommunerna behöver mer inkomster för de problem de ser och har. Många pläderar för lägre skatter på arbete och mer på kapital, men skatter bör tas där det finns pengar och det är mest efter arbete. Skatt på kapital bör tas på kapitalinkomster och inte på förmögenheter, arv och gåvor och taxeringsvärden. Skatteverket bör arbeta mer för att få in skatter från kapitalinkomster.

Jobbskatteavdragen betalas av kommunerna och kommunerna behöver pengar. Jobbskatteavdragen bör minskas för lämpliga högre inkomster och åtminstone inte höjas. Borgerliga motsätter sig naturligtvis.

Sven Wimnell 7 mars 2020:
Samhällsplaneringens problem. Klimatpolitiken. Coronaviruset. Mänskliga verksamheter. Planeringar för Sverige och världen. Utrikes och inrikes artiklar 22 februari - 4 mars 2020
http://wimnell.com/omr36-39zzzzzr.pdf

Läkemedelstillverkning.
Det tycks vara så, att forskning och tillverkning av läkemedel som regel sker hos privata läkemedelstillverkare, som forskar och säljer läkemedel enligt marknadsprinciper, d v s tillverkar sådant som kan säljas med vinst. Vinsten styr, inte läkemedelsbehov. De demokratiska församlingarna bara hoppas på att tillverkarna i stort sett gör läkemedel efter sjukas behov. I socialistiska länder som Kina torde dock regeringarna styra läkemedelstillverkningen efter de kunskaper de kan ha om behoven som kan vara otillräckliga.

Är det så? Har FN, EU och länderna ingen läkemedelstillverkning? Det finns offentlig forskning om läkemedel , t ex vid Karolinska institutet, hur är det med forskning i FN, EU, Sverige och andra länder?

Aktuellt nu är forskning och tillverkning av vaccin för de sjukdomar som nu sprids över världen. Det verkar vara så att forskarna om det inte varit beredda, och inte heller läkemedelstillverkarna. När finns det vaccin ?

Regeringen bör utreda dessa frågor och på sin hemsida på internet snarast redovisa hur det är i Sverige och världen.

Innehåll

Sida

4 **Klimatpolitiken**

5 EU kraftsamlar för en digital tidsålder

6 Agenda 2030 och klimatet: Museer. myndigheter, skolor m m ska ha tydlig information om framtidsproblemen

9 Hav och marina resurser

10 Ekosystem och biologisk mångfald

11 Så påverkas forskarna av klimatkrisen

13 Hur mår ni egentligen? Åtta svenska forskare svarar

17 Här är Sveriges kanske största klimathyckleri

18 Bilbolagen har tjänat stora pengar på stora bränsleslukande suvar

19 EU:s nya klimatlag får redan kritik – ”kapitulation”, enligt Greta Thunberg

21 EU:s nya klimatlag ser ut att bli som kejsarens nya kläder

23 Segel i rymden kan bli plan B mot globala uppvärmningen

26 Om president Trump i USA kan röstas bort i höst borde man kunna räkna med att USA går med på FNs förslag för klimatet.

26 Biden är bästa chansen mot vänsterpopulism och Trump

27 Partipatriarken Biden reste sig i elfte timmen

29 Bitterljuv seger för Sanders anhängare

31 Coronaviruset kan få globaliseringen att backa

33 Ledare: Världsekonomin måste få politisk hjälp

35 Så reagerar andra länder i Europa på coronautbrottet

38 **Mänskliga verksamheter**

38 Sven Wimnells hemsida: Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen ?

39 Mänskligheten har förändrats mycket sedan tidernas begynnelse

39 Människornas levnadsförhållanden och utvecklingens krafter

42 Utvecklingens krafter

44 Systemet för mänskliga verksamheter

47 Det är huvudsakligen människornas verksamheter som styr utvecklingen i världen.

49 Det är 129 verksamhetsområden som vardera innehållller hundratals eller tusentals mindre verksamhetsområden

50 Innehållet i Sven Wimnell 20 mars 2018 del 1 av 3: Samhällsplaneringens problem. Områden 1-5 samt 1-9 med myndigheter och professorer, yrken och utbildningar m m.

55 De svenska biblioteken enligt SAB

55 Systemet med mänskliga verksamheter, nedbantat till 44 områden. Kan vara lämplig uppställning på biblioteken.

75 **Samhällsplaneringen och de politiska partierna.**

76 Civilförsvaret behöver mer än fyra miljarder

79 Utrikesdeklarationen 12 februari 2020

84 Politikområden för politiken 1 oktober 2019

87 Politiken i Sverige för Sverige och världen styrs av personerna på ovanstående lista

88 **Regeringen bör ha planeringar för Sverige och världen Planeringarna görs lämpligen med hjälp av systemet för mänskliga verksamheter**

89 Kort beskrivning av svensk planering av världen. Avkortat exempel
91 Det mest angelägna för svenskarna att få veta
92 Kommentarer. Här är världsplanering på 25 rader

93 Kort beskrivning av svensk planering av Sverige. Avkortat exempel

95 Kort beskrivning av systemet för mänskliga verksamheter

96 Befolkningsstorlek per kommun, 2015

98 Innehållet i : Sven Wimnell 1 maj 2019: Människornas verksamheter och grunderna för planering av framtiden för världen och Sverige.

113 **DN-artiklar 22 februari - 4 mars 2020 om utrikes förhållanden**

628 **DN-artiklar 22 februari - 4 mars 2020 om inrikes förhållanden.**
-1182

Kapitel 2: Människornas verksamheter

Sven Wimnells hemsida: Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen ?

På Sven Wimnells hemsida på Internet, http://wimnell.com, ges en redovisning av ett forskningsarbete med titeln: Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen. Med ett klassifikationssystem för mänskliga verksamheter som styr världen. Forskningen har med varierande intensitet pågått sedan mitten av 1960-talet.

Hemsidan lades in på Internet våren 1998. Redovisningen omfattar sju inledande dokument och 129 dokument med verksamhetsområden som i första hand ska belysa hur verksamheterna fördelas på de olika områdena. De första åren fylldes de 129 sidorna med sådant, men det visade sig att allt inte kunde läggas in, det skulle bli för mycket. Därför gjordes särskilda bilagor, vanligen i pdf-format, som fick länkar på de 129 sidorna.

De särskilda utredningarna/bilagorna finns förtecknade i följande pdf, som också innehåller innehållsförteckningar till de senaste årens utredningar.
Sven Wimnell 080203+++: Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen? Ett forskningsarbete. Utredningar och deras innehåll. (http://wimnell.com/omr40zf.pdf)

De senaste bilagorna, som var för sig ofta redovisar aktuella saker i alla de 129 delområdena. förtecknas i kronologisk ordning på hemidan http://wimnell.com med den senaste allra överst.

Mänskligheten har förändrats mycket sedan tidernas begynnelse.

Historisk tid med skriftspråk är cirka 5000 år. Religionerna är cirka 2000 år. Demokratins formella genombrott skedde för cirka hundra år sedan. Tekniken har utvecklats: transporttekniken, internet, TV och mobiltelefoner o d gör att världen nu är ett stort gemensamt samhälle för jordens alla folk.

Förbättringar både utomlands och i Sverige kräver i första hand förbättringar av människornss kunskaper och värderingar. Och de måste gälla alla kunskapsområden.

Som hjälp har forskats fram ett allomfattande system för mänskliga verksamheter som gäller både tänkande/kunskaper och handlingar.

Människornas levnadsförhållanden och utvecklingens krafter.

Människornas levnadsvillkor beror av fyra föränderbara faktorer :

Individens kroppsliga förhållanden, dvs individens kroppsliga status och personliga hjälpmedel för de kroppsliga behoven.
Individens psykiska förhållanden, dvs individens olika psykiska tillstånd och aktiviteter, individens inre verklighet.
Individens fysiska miljö - fysiska samhälle. De fysiska miljöerna gäller det fysiska i omgivningarna. De fysiska miljöerna kan gälla:
* De fysiska miljöerna som estetiska objekt med kulturella värden och funktioner.
* De fysiska miljöerna som materiella objekt med ekonomiska värden och teknologiska funktioner.
Individens sociala miljö - sociala samhälle, dvs människornas psykiska samspel, de sociala miljöerna.

Förändringsprocesserna i världen hålls i de mest väsentliga avseendena igång av människornas verksamheter :

Individernas viljor.
Kollektiva viljor. (Politik).
Handlingar för kroppen (ekonomiska- teknologiska handlingar).
Handlingar för psyket (informationshandlingar- kulturella handlingar).
Verksamheterna påverkar varandra i en påverkanskedja utan slut.

Människorna påverkar och påverkas genom verksamheter i fyra olika roller i livet:

A.Huvudroll: allmän levnadsroll lekmannaroll-fritidsroll.
A1: att i största allmänhet leva med kropp och psyke i de fysiska och sociala miljöerna med de möjligheter och innanför de ramar som ges av de politiska styrningarna.
A2: att påverka de politiska styrningarna som direkt eller indirekt styr individernas levnadsförhållanden, som beror av de fyra ovan nämnda faktorerna.
B. Biroll: förvärvslivsroll-expertroll-yrkesroll.
B1: att hitta lämplig plats i de gemensamma förvärvslivssystemen och göra arbetet med hänsyn till egna egoistiska krav.
B2: att sköta arbetsuppgifterna i förvärvsarbetet med hänsyn till vad de övriga samhällsmedlemmarna kan begära att få uträttat i den gemensamma arbetsfördelningen.

Individer och samhällen planerar framtiden.
Planeringar går ut på att finna vad man bör vilja och innehåller fyra planeringsmoment som kan redovisas på många olika sätt alltefter omständigheterna i varje planeringsfall :

Hur var det ?	Kunskaper och erfarenheter från det förgångna.
Hur är det ?	Riktiga kunskaper om rådande förhållanden.
Hur kan det bli ?	Vilka alternativ är möjliga i framtiden ?
Hur bör det bli ?	Vilket eller vilka alternativ bör man välja ?

Dessa frågor bör ställas ifråga om alla mänskliga verksamheter. Man bör utforma svaren på frågorna om hur det bör bli med hänsyn till effekterna, sedda i jämlikhetsperspektiv, på individernas levnadsvillkor, som ges av

psykiska och
kroppsliga förhållanden och av deras
fysiska och sociala miljöer.

Vill man förbättra världen - göra världen till en bättre plats - måste man arbeta på alla de fyra områdena om psykiska och kroppsliga förhållanden och fysiska och sociala miljöer. De fyra områdena påverkar varandra och direkt eller indirekt slutmålet: tillfredsställelse för individen.

Ska man gemensamt kunna åstadkomma en bättre framtid i världen måste man ha gemensamma framtidsvisioner, det kräver gemensamma viljor och gemensamma planeringar. I en demokrati är alla medansvariga för utvecklingen och får försöka bilda sig uppfattningar och ta ställning och försöka påverka verksamheterna inklusive samverkansverksamheterna i lämplig riktning. I en demokrati är det viktigt att alla medborgare är så väl informerade att de kan delta i styrningarna mot framtiden. Det ställer stora krav på informationssystemen.

Resonemangen leder till att man bör göra allt som är möjligt för att till alla genom utbildning och information sprida ut kunskaper om världsförbättringsproblemen, dvs kunskaper om hur det var och är, kan bli och bör bli. För att ha något att sprida ut måste man hålla igång forskningar, utredningar och planeringar. För att hålla ihop allt detta måste man hålla igång även kontinuerliga planeringar om forskning, utredning, utbildning, information och planeringar.

Planeringar bör finnas dels för en mängd ämnesområden-verksamhetsområden, dels för geografiska områden av olika storlekar. För alla planeringar bör finnas flera framtida tidshorisonter. Både tillstånd och framför allt processer bör planeras. Man bör alltså ha planeringar för tillstånd i rummet vid olika tidpunkter och planeringar för processer som fördelar i rummet och förändrar med tiden.

Man bör noga skilja mellan planeringar och beslut. Planeringar är beslutsunderlag. När alla fått alla informationer i planeringsprocesserna ska allas åsikter slussas igenom i hierarkierna till dem som fått makt att besluta, och det är också informationsprocesser som ingår i samhällsplaneringens problem.

Till problemen hör också informationsprocesserna från beslut till det slutliga verkställandet. Samhällsplaneringsprocesserna bildar ett jättelikt informationssystem som rymmer alla informationsflöden. I själva verket är det så att de förekommande informationsprocesserna bildar eller utgör de förekommande planerings- och beslutsprocesserna.

Samhällsplaneringsprocessernas och beslutsprocessernas problem kan ses som en mängd informationsproblem med ca 7 miljarder personers, dvs världsbefolkningens, inre informationsproblem i psykiska processer och ett yttre informationsproblem med informationsutbyten mellan alla dessa personer. Samhällsplanering innebär bl a konstruktion av förslag till framtider, då det konstruktiva arbetet utförs i de psykiska processerna med hjälp av kunskapsmaterial som tillkommer genom både inre och yttre informationsflöden.

Förändringsprocesserna hålls igång av informationsflöden i och mellan människorna, och därför övergår förändringsproblemen och samhällsplaneringens problem i ett stort problem om produktion och spridning av kunskaper och värderingar, som leder till handlingar som förändrar världen.

Vill man förbättra världen bör man i första hand förbättra individernas inre verkligheter och viljor och förbättra de politiska-demokratiska styrningsprocesserna. Det kan man göra genom åtgärder på planerings-, forsknings-, utrednings-, utbildnings- och informationsområdena.

Arbetet om samhällsplaneringens problem vänder sig till dem som har makten över förändrings- och fördelningsprocesserna på olika nivåer och i synnerhet på de politiska nivåerna. Eftersom Sverige är en demokrati har i princip folket makten. Arbetet vänder sig därför till folket, men då den s k representativa demokratin tillämpas har de förtroendevalda politikerna makten och arbetet vänder sig därför främst till dem.

Men det vänder sig också i hög grad till alla som på ledande sätt på opolitiska nivåer medverkar vid förändring av individernas kroppsliga och psykiska förhållanden och deras fysiska och sociala miljöer, och de finns inom alla delar av systemet. Arbetet vänder sig i hög grad till alla som sysslar med utbildning och information.

I rollen A1 behöver man information så att man klarar det dagliga livet. I den rollen kan man ställas inför problem var man ska köpa varor bäst, hur man lagar bra mat, hur man kan resa bäst, hur man gör för att bota krämpor, vart man vänder sig när man blir sjuk, hur man knypplar, vad aktierna står i, vad de ger på bio och teater, vem som vann fotbollsmatcherna etc etc. I den rollen vet man vad man vill efterfråga och det kan då vara bra med en söktjänst där man bara skriver in t ex ”fotbollsmatcher” eller ”magont”. I ett väl utvecklat nät ska man då få ”träffar” som beskriver det man är ute efter.

I rollen B1 gäller det att hitta ett bra jobb man trivs med och man får betalt för så mycket man vill ha. I den rollen måste man välja utbildning om man inte har någon man tycker räcker och då får man söka på utbildningar och lediga jobb.

I rollen B2 gäller det att göra jobbet bra, dvs man måste göra det på bästa sätt och på rätt tid. Vill man använda Internet för den här rollen får man söka på det yrke man valt och se om man kan få några tips om hur man bör göra. Arbetsgivarna bör tala om hur arbetet ska skötas och anställda och specialister och forskare kan komma med förslag till förbättring av arbetsrutinerna.

Rollen A2 är den verkligt svåra rollen : Att påverka de politiska styrningarna som direkt eller indirekt styr individernas kroppsliga och psykiska förhållanden och fysiska och sociala miljöer. Klassifikationssystemet som redovisas här är uppbyggt i första hand med hänsyn till rollen A2, men tillfredsställer automatiskt informationsbehoven i de andra rollerna eftersom man i rollen A2 behöver veta bland annat allt som man behöver veta i de andra rollerna. Det som man ytterligare behöver veta i rollen A2 är hur alla verksamheter påverkar varandra och behöver veta vad man ska sträva mot, dvs veta vilka verksamheter som behövs och hur de bör vara fördelade.

Information för rollen A2 kan man inte få genom att söka på ett enda ord utan man måste orientera sig i hela informationsutbudet. För att inte drunkna i all information måste man ha hjälp att få ordning på frågorna, och den hjälpen får man med det uppgjorda klassifikationssystemet för verksamheter.

Följande sidor från omr36-39zzzn

Utvecklingens krafter.

Utvecklingen i världen i framtiden beror av människornas verksamheter och av naturens verksamheter, dess krafter och resurser. Människornas verksamheter gäller tankeverksamheter och handlingar hos individer, grupper, organisationer och institutioner o d. Naturen och människorna påverkar och påverkas.

För att få grepp om utvecklingen måste man ha beskrivningar om människornas och naturens verksamheter. Människornas tankar och handlingar är för det mesta inte beskrivna utan bara utförda, Individer, grupper, organisationer etc är ofta dåliga på att beskriva sina tankar och handlingar, det behövs i stor utsträckning särskilda åtgärder för att få fram nödvändiga beskrivningar, det behövs bl a forskningar inom en lång rad vetenskaper och utredningssystem.

Naturen har inga tankar och kan inte själv beskriva vad den gör, för att få fram beskrivningar om naturens krafter och resuser blir det bl a uppgifter för människor inom naturvetenskaperna att göra beskrivningar om naturen. På det hela taget är det då människornas verksamheter som avgör världens framtid.

För framtidsplaneringen har forskats fram en planeringsfilosofi och ett klassifikationssystem för mänskliga verksamheter som ska ge bättre underlag för kunskaper om verksamheterna och deras samband - för bättre demokrati och bättre framtid i en gemensam värld.

De mänskliga verksamheterna har på översta nivån grupperats i nio huvudområden:

1. Psykologiska och filosofiska verksamheter.	**20 områden**
2. Religiösa verksamheter o d.	**5 områden**
3. Politikvetenskaper och politiska verksamheter.	**15 områden**
4. Sambandsforskningsverksamheter. Infostruktur.	**3 områden**
5. Naturforsknings- och matematikverksamheter.	**11 områden**
6. Teknologiska / Ekonomiska verksamheter.	**30 områden**
7. Formgivning av fysiska och sociala miljöer.	**21 områden**
8. Språkvetenskap. Litteraturvetenskap. Skönlitteratur.	**12 områden**
9. Blandade saklitterära verksamheter. Tidningar. Allmän geografi. Biografi. Allmän historia.	**12 områden**
Summa	**129 områden**

Huvudområdena har underindelats i delområden enligt en decimalprincip som framgår av de härefter följande sidorna.

Alla röstberättigade måste känna till vad demokratiska samhällen består av och hur de fungerar och behöver känna till systemet för de mänskliga verksamheterna.

Isynnerhet de som sysslar med information och utbildning och de som har makt och ledande ställning i verksamheterna behöver kunskaper om allt och har i sitt arbete nytta av att väl känna till alla verksamheter som formar framtiden.

Systemet för mänskliga verksamheter.

1. Psykologiska och filosofiska verksamheter
20 områden:
Texten för områdena är länk till hemsidan.

SW 1 Psykologiska och filosofiska verksamheter.

SW 10 Samlade kunskaper och övergripande värderingar
SW . 101 Bibliografiska verksamheter. Arkiv.
SW . 102 Biblioteksverksamheter. Databaser. Internetsökning
SW . 103 Allmänna encyklopedier. Övergripande värderingar.
SW . 104 Övergripande filosofiska verksamheter om samband
SW . 105 Övergripande om forskning
SW . 106 Övergripande om ekonomiska verksamheter
SW . 107 Övergripande filosofier om utbildning o d.
SW . 108 Samhällskunskap.
SW . 109 Ide- filosofi- och lärdomshistoria.

SW 11/19 Individernas inre verkligheter.
SW 11 Individens lager av kunskaper, erfarenheter o d.
SW 12 Individens visioner, framtidsvisioner o d.
SW 13 Individens känslor, värderingar od. Estetik.
SW 14 Individens ideologi / uppfattning om samband o d.
SW 15 Individens psykiska mekanismer Psykologi o d.
SW 16 Individens logik. Vetenskpsteori o d.
SW 17 Individens moral och uppfattningar om moral.
SW 18/19 Filosofer, äldre och senare, i öst och väst.

2. Religiösa verksamheter o d.
5 områden:

SW 2 Religiösa verksamheter o d.
SW 20 Övergripande religiösa verksamheter o d.
SW 21 Allmän religionsvetenskap.
SW 22/28 Kristna religioner.
SW 29 Icke kristna religioner o d.

3. Politikvetenskaper och politiska verksamheter.
15 områden

SW 3 Politikvetenskaper och politiska verksamheter.

SW 31 Statistik och demografi.
SW 32 Statsvetenskap.
SW 33 Nationalekonomi, internationell ekonomi.
SW 34 Lagar o förordningar, traktat, juridik.

SW 35 De demokratiskt valda församlingarnas verksamheter.
SW . 351 Sveriges riksdag (och motsvarande utomlands)
SW . 352 Kommun- och landstingsfullmäktige (och mots.)
SW . 353 Sveriges regering (och motsvarande utomlands)
SW . 354 Mellanfolkliga centrala organ (FN, EU o d).

SW 36/39 Politiska krav och politiska planeringar:
SW 36 ...om individernas kroppsliga förhållanden.
SW 37 ...om utbildning o d.
SW 38 ...om fysiska miljöer o ekonomiska verks.
SW 39 ...om sociala miljöer, nöjen, sport o d.

4. Sambandsforskningsverksamheter. Infostruktur.
3 områden:

SW 4 Sambandsforskningsverksamheter.
SW 40 Systemvetenskap.Infostruktur.
SW 41-49 Samband o samordning mellan olika verksamheter.

5. Naturforsknings- och matematikverksamheter.
11 områden

SW 5 Naturforsknings- och matematikverksamheter.
SW 50 Allmänt om naturforskning. Naturkunskap.
SW 51 Matematik.
SW 52 Astronomi, rymdforskning.
SW 53 Fysik o d.
SW 54 Kemi o d.
SW 55 Geologi, meteorologi, hydrologi o d.
SW 56 Paleontologi, arkeologi o d.
SW 57 Biologi, ekologi. Naturgeogr. Utv.lära, ärftlighet
SW 58 Botanik.
SW 59 Zoologi.

6. Teknologiska / Ekonomiska verksamheter.
30 områden:

SW 6 Teknologiska / Ekonomiska verksamheter.
SW 60 Allmänt om teknologiska o ekonomiska verksamheter.

SW 61 Hälso- o sjukvårdsverks., räddning o d. Veterinärverks.
SW 62 Ingenjörsverksamheter (konstruktion o d)
SW 63 Biologisk produktion. Jordbruk, skogsbruk, jakt, fiske od.
SW 64 Hushållsarbeten. Energi- och hygienförsörjning.
SW . 641 Matlagning. 642 Måltider, matservering.
SW . 643 Organisation av boende, personalrum o d, hotell.
SW . 644 El-, gas-, värme-, vatten- hygienförsörjning o d.
SW . 645 Användning av inventarier o d.
SW . 646 Personlig hygien o d, klädvård (utom tvätt o d)
SW . 647 Allmän hushållsekonomi. Inkomster o utgifter mm.
SW . 648 Städnings-, rengörings- och tvättverksamheter o d.
SW . 649 Personvård: barn, hemsjukvård.

SW 65 Adm, distribution, kommunikation, organisation o d.
SW . 651 Kontorsarbete o d. Datoranvändning.
SW . 6520-6524 Opolitisk offentlig civil förvaltning.
SW . 6525-6529 Militära verksamheter.
SW . 653 Handelsverksamheter.
SW . 654 Telekommunikationsverksamheter.
SW . 655 Förlagsverksamheter o d.
SW . 656 Transportverksamheter, resbyrå, lagring o d.
SW . 657 Penningverksamheter. Finans. Försäkring. Skatter.
SW . 658 Allm.företagsekonomi, Arbets-förmedling o -marknad.
SW . 659 Marknadsförings- och reklamverksamheter od.

SW 66/68 Tillverkning av varor.
SW 66 Tillverkning av kemivaror od.
SW 67 Tillverkning av bearbetningsvaror o d
SW 68 Tillverkning av komplexvaror.

SW 69 Tillverkning/ byggande av byggnader o anläggningar.

7. Formgivning av fysiska och sociala miljöer.
21 områden:

SW 7 Formgivning av fysiska och sociala miljöer.
SW 70 Allmänt om konst o kultur.

SW 71 Övergripande formgivning/planering av fysiska miljöer.
SW 72 Formgivning av byggnader o anläggningar, arkitektur.
SW 73 Skulptur o d. Museiverksamheter, konstutställning.
SW 74 Konsthantverk, formgivning av bruksföremål. Inredning.
SW 75 Konstmåleri. 76 Grafisk konst, teckenkonst. 77 Fotografi.
SW 78 Musik (konserter o d 792)

SW 79 Seder o bruk, nöjen, sociala miljöer o verks. Sport.
SW . 7911-7913 Seder och bruk.
SW . 7914-7919 Film, radio, TV, offentliga fester mm.
SW . 792 Teater. Opera. Konserter. Revyer. Konstdans.
SW . 793 Sällskapsnöjen. Sällskapsdans. Lek.
SW . 794 Spel. Skicklighets-och turspel. Lotteri. Lotto. Tips etc.

SW 795 Sociala miljöer och sociala verksamheter.
SW . 7951 Sociologi. Socialvård..
SW . 7952/7956 Sociala miljöer, sociala verksamheter.
SW . 7957 Undervisning o d.
SW . 7958 Sociala miljöer o sociala verksamheter i boendet.
SW . 7959 Sociala miljöer o verks.i allmänna grupper o d.

SW 796/799 Sport, idrott o d.

8. Språkvetenskap. Litteraturvetenskap. Skönlitteratur.
12 områden:
SW 8 Språkvetenskap. Litteraturvetenskap. Skönlitteratur.
SW 80 Språkliga verksamheter. 802/809 motsvarar 82/89.
SW 81 Litteraturvetenskap. Litteraturhistoria.
SW 82/89 Skönlitteratur på olika språk.
SW 82 Engelsk skönlitteratur o d.
SW 83 Tysk, nederländsk, nordisk skönlitt.
SW 84 Fransk skönlitteratur o d.
SW 85 Italiensk skönlitteratur o d.
SW 86 Spansk och portuguisisk skönlitteratur o d.
SW 87 Grekisk och latinsk skönlitteratur o d.
SW 88 Slavisk och baltisk skönlitteratur o d.
SW 89 Skönlitt på orientaliska och övriga språk o d .

9. Blandade saklitterära verksamheter. Tidningar. Allmän geografi. Biografi. Allmän historia.
12 områden:
SW 9 Saklitterära verks.Allmän geografi o historia. Biografi.
SW 90 Tidningar, tidkrifter, journalistik. Blandade ämnen.
SW 91 Allmän geografi, reseskildringar. 913/919 mots. 93/99.
SW 92 Biografiska verksamheter, släkthistoria o d.
SW 93/99 Historieskrivande verksamheter, allmän historia.
SW 93 Allmänt om allm. historia. Världs- och forntidshistoria.
SW 94 Medeltidens o nya tidens hist. i allmänhet och i Europa.
SW 95 Medeltidens o nya tidens historia i Asien.
SW 96 Medeltidens o nya tidens historia i Afrika.
SW 97 Medeltidens o nya tidens hist i Nord- o Mellanamerika.
SW 98 Medeltidens o nya tidens historia i Sydamerika.
SW 99 Medeltiden o nya tiden: Australien. Oceanien. Poler. Rymden.

Den fundamentala påverkanskedjan

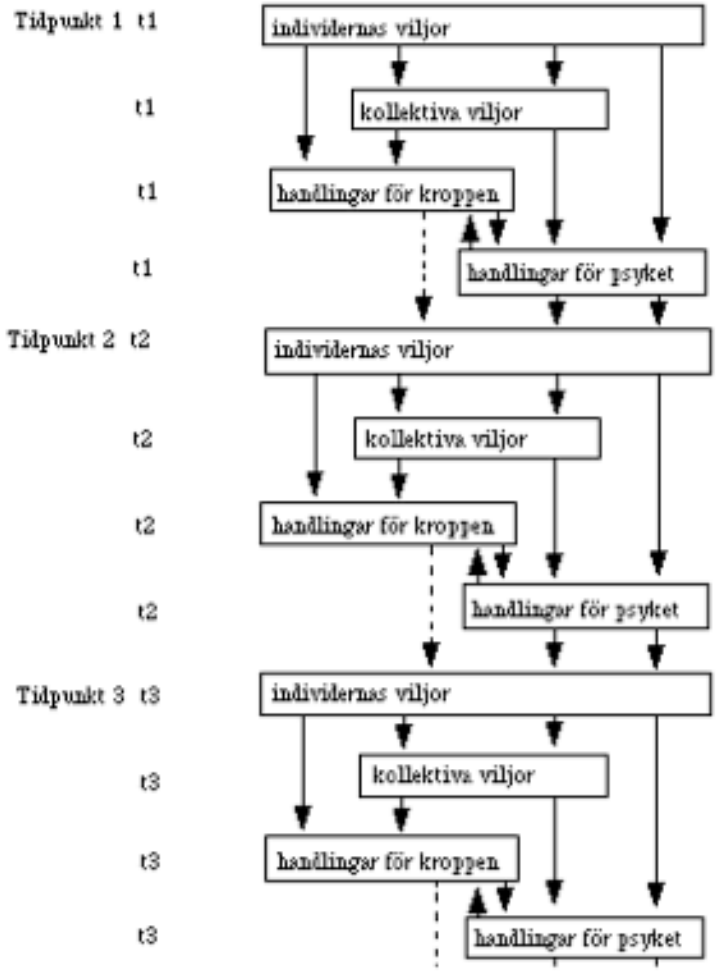

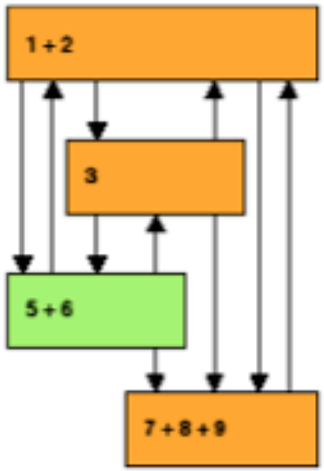

1-2 Filosofiska, psykologiska och religiösa verksamheter.
3 Politiska vetenskaper och politiska verksamheter.
5-6 Naturforskning och teknologiska/ ekonomiska verksamheter.
7-9 Kulturella verksamheter.

4 Bakgrundens med pilarna: Sambandsforskning på samhällsnivå.

Påverkan enligt pilarna sker direkt eller indirekt.

020130

Det är huvudsakligen människornas verksamheter som styr utvecklingen i världen.

Kunskaps- och värderingsverksamheter:

Samlade kunskaper och övergripande värderingar
Samhällenas arkiv, bibliotek och gällande kunskaper och värderingar. Bl a Mänskliga Rättigheter.Kunskapsforskning. Överblickande samhällskunskap. Lärdomshistoria.

Individernas inre verkligheter.
Tankar om hur det var, är, kan bli och bör bli. Framtidsvisioner. Individens känslor, värderingar o d. Estetik. Ideologi, uppfattningar om samband o d. Psykiska mekanismer. Psykologi od. Individens logik. Vetenskapsteori od. Individens moral och tankar om moral.

Religiösa verksamheter od.

Politiska vetenskaper.
Statistik. Demografi. Statvetenskap. Nationalekonomi. Internationell ekonomi. Lagar och förordningar, traktat, juridik

De demokratiska församlingarnas verksamheter.
Riksdag. Kommun- och landstingsfullmäktige. Regering. Mellanfolkliga centrala organ, FN, EU od.

Politiska krav och politiska planeringar.
Poltiska partier o d om indidviernas kroppsliga förhållanden, utbildning o d, fysiska miljöer och ekonomiska verksamheter, sociala miljöer o d.

Sambandsforskningsverksamheter.
Samband och samordning mellan olika verksamheter

Naturforsknings- och matematikverksamheter.
Naturkunskap. Matematik. Astronomi, rymdforkning. Fysik. Kemi. Geologi. meteorologi, hydrologi o d. Arkeologi o d. Biologi, ekologi, naturgeografi, utvecklingslära, ärftlighet. Botanik, Zoologi.

Teknologiska/ ekonomiska verksamheter:

Allmänt om Teknologiska / Ekonomiska verksamheter.

Hälso- och sjukvårdsverksamheter, räddning o d. Veterinär.

Ingenjörsverksamheter, konstruktion o d.

Biologisk produktion. Jordbruk, skogsbruk, jakt, fiske od.

Hushållsverksamheter.
Mat, boende. El-, gas- värme-, vatten-, avloppsförsörjning o d. Sophantering. Användning av inventarier od. Personlig hygien och verksamheter i hemmet. Hushållsekonomi, inkomster och utgifter o d. Städning od. Personvård: barnuppfostran, hjälp till gamla och sjuka i hemmet.

Kontorsarbete o d. Datoranvändning.

Opolitisk offentlig civil förvaltning.

Militära verksamheter. Fredsarbete.

Handelsverksamheter.

Telekommuniationsverksamheter.

Förlagsverksamheter o d.

Transportverksamheter. Resebyrå. Lagringsverksamheter o d.

Penningverksamheter. Finans. Försäkring. Skatter.

Allmän företegsekonomi. Arbetsförmedling. Arbetsmarknad.

Marknadsförings- och reklamverksamheter o d.

Tillverkning av varor.

Tillverkning / byggande av byggnader och anläggningar.

Kulturella verksamheter:

Allmänt om fysiska och sociala miljöer och konst och kultur

Övergripande formgivning av fysiska miljöer.
Klimatproblem. Jordens geologi. Växt- och djurvärd. Världsplaner. Riksplaner. Länsplaner. Stadsplaner. Vägar, ledningar. Kvartersplaner. Kulturvård.

Formgivning av byggnader och anläggningar. Arkitektur.

Formgivning av föremål och ljud.
Skulptur. Museer. Konsutställningar. Konsthantverk. Bruksföremål. Konstmåleri. Grafisk konst. Teckenkonst. Fotografi. Musik

Sociologi. Seder och bruk.

Film, radio, TV, offentliga fester m m. Teater. Opera. Konserter. Revyer. konstdans, Sällskapsnöjen. Sällskapsdans. lek. Spel. Lotteri. Tips etc.

Socialvård.

Äldre sociala miljöer.

Vissa sociala miljöer. Bl a brott och kriminalvård m m

Undervisning o d. Forskning.

Sociala verksamheter i boendet.

Verksamheter i allmänna grupper od.

Sport. Idrott od.

Språkvetenskap.
Litteraturvetenskap.
Skönlitteratur.

Tidningar o d.

Allmän geografi. Lokalhistoria. Reseskildringar.

Biografiska verksamheter.

Historieskrivande verksamheter, allmän historia.
Allmänt om allmän historia. Världs- och forntidshistpria. Medeltidens och nya tidens historia i allmänhet och i Europa. Medeltidens och nya tidens historia i Asien. Medeltidens och nya tidens historia i Afrika. Medeltidens och nya tidens historia i Nord- och Mellanamerika Medeltidens och nya tidens historia i Sydamerika. Medeltidens och nya tidens historia i Oceanien. Poler. Rymden..

Det är 129 verksamhetsområden som vardera innehåller hundratals eller tusentals mindre verksamhetsområden.

Att få grepp om dem är inte lätt, professionella djuplodande forskare behöver flera års arbete för att beskriva vad som händer. Vill man få veta vad som händer nu måste man gå till journalister som är kunniga och följer utvecklingen.

Problemen är i grunden fyra: hur var det, hur är det, hur kan det bli och hur bör det bli. För att det inte ska bli för mycket får man inte lägga för mycket tid på de första momentet, hur det var och är, bara så mycket som behövs för de följande momenten.

Och i de följande momenten måste man se till att ägna sig åt väsentligheter, något som är svårt.

Vad som är väsentligt beror på individernas uppfattningar, av deras inre verkligheter. Alla har inre verkligheter, se avsnittet om de inre verligheterna i kapitel tre i innehållsförteckningen till

Sven Wimnell 20 mars 2018 del 1 av 3: Samhällsplaneringens problem. Områden 1-5 samt 1-9 med myndigheter och professorer, yrken och utbildningar m m.
http://wimnell.com/omr40zl.pdf.

Klickar man på de blå länkarna i systemet för mänkliga verksamheter kommer man till texter år 2014. En senare version finns i

Sven Wimnell 20 mars 2018 del 1 av 3: Samhällsplaneringens problem. Områden 1-5 samt 1-9 med myndigheter och professorer, yrken och utbildningar m m.
http://wimnell.com/omr40zl.pdf. **del 2=40zm.pdf. del 3=40zn.pdf**

En annan:
Sven Wimnell 1 maj 2019:
Människornas verksamheter och grunderna för planering av framtiden för världen och Sverige.
http://wimnell.com/omr40zp.pdf

Innehållet i
Sven Wimnell 20 mars 2018 del 1 av 3: Samhällsplaneringens problem. Områden 1-5 samt 1-9 med myndigheter och professorer, yrken och utbildningar m m.
http://wimnell.com/omr40zl.pdf. del 2=40zm.pdf. del 3=40zn.pdf

Innehåll:

Sida 7 **Kapitel 1: Människornas levnadsförhållanden och utvecklingens krafter. Systemet för mänskliga verksamheter.**

7 Mänskligheten har förändrats mycket sedan tidernas begynnelse.

8 Människornas levnadsförhållanden och utvecklingens krafter

11 Utvecklingens krafter.

12 Systemet för mänskliga verksamheter

15 Den fundamentala påverkanskedjan

17 Systemet med mänskliga verksamheter, nedbantat till 44 områden. Kan vara lämplig uppställning på biblioteken.

37 Sveriges regeringar under 100 år

39 Makthavare i världen efter andra världskriget.

41 Världskarta med världens befolkning

42 Sven Wimnells hemsida på Internet: Samhällsplaneringens problem.Hur ska man kunna förbättra världen ?

52 **Kapitel 2: Något om världshistoria och Sveriges historia**

53 ÅKE HOLMBERG: Vår världs historia.

61 World Values Survey
62 Kulturkartan 2015

63 Världsarvslistan
63 Världsnaturfonden WWF

64 Utrikespolitiska institutet

65 Gapminder
65 Exempel på statistik: Choose a graph

66 MÄNSKLIGA RÄTTIGHETER I SVENSK UTRIKESPOLITIK
67 Afrika söder om Sahara
68 Asien och Oceanien
69 Europa och Centralasien
70 Mellanöstern och Nordafrika
71 Nordamerika Latinamerika och Karibien

72 Amnesty. Årsrapport - mänskligarättigheter 2016/2017
74 Amnestys årsrapport 2016: En politik som demoniserar skapar rädsla och splittring

80 Sveriges historia
85 Vänstervåg. Högervåg
89 Sveriges kungalängd
92 Regeringskansliet genom tiderna
106 Palm, August, "Mäster Palm"

107 **Kapitel 3: Något om områdena 1-5**

110 **SW 1 Psykologiska och filosofiska verksamheter.**

111 **101 Arkiv och 102 bibliotek. Om det vetande som finns.**
111 Kungliga biblioteket - SverigesNationalbibliotek.
117 Klassifikationssystemet för verksamheter och biblioteks-systemen.
118 Om klassifikation
120 LIBRIS/SAB klassifikationssystem
121 Dewey decimalklassifikation

124 **103. Encyklopedier och övergripande värderingar**
123 Encyklopedi
125 FN:s högkommissarie för mänskligarättigheter
126 Europeiska konventionen om de mänskligarättigheterna
127 Medborgerliga fri- och rättigheter

129 **104. Övergripandefilosofiska versamheter om samband**
130 Systemet för mänskliga verksamheter
139 Kommentarer till Samhällsplaneringens problem.
142 Kort om skillnader mellan klassifikationssystemet för mänskliga verksamheter och biblioteksystemen DC, DK och SAB.

148 **105. Övergripande om forskning. Om det mer vetande man vill ha**
148 Samhällsplaneringens problem.
150 Standard för svensk indelning av forskningsämnen 2016
177 Vetenskapsrådet
181 forskning.se
183 Formas
184 Forte
185 Riksbankens Jubileumsfond
186 VINNOVA
186 KK-stiftelsen

187 **106-107. Övergripande om ekonomiska och kulturella verksamheter**
187 Yrkesverksamheter enligt SSYK 2012. Näringsliv enligt SNI 2007. Utbildning enligt SUN 2000, SCBs statistik om allt.

189 Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011 Reviderad 2016
194 Gymnasiet

208 **108. Samhällskunskap**
208 Klassifikationssystemet för verksamheter. Med några förtydligande kommentarer
214 Mer om verksamheter
216 Sociologi
222 Framtidsplaneringar
223 Schema över påverkans- och förändringsproblem
224 Förteckning över verksamheter

225 **109. Filsofins historia. Idé- och lärdomshistoria**
226 Filosofi
234 Filosofins historia. Bertrand Russel om västerlandets visdom.
235 De stora filosoferna
236 Ludwig Wittgenstein
238 Idé- och lärdomshistoria
241 I skuggan av framtiden. Modernitetens idéhistoria.

262 **11-19. Individernas inre verkligheter**

262 **SW 11 Individens lager av kunskaper, erfarenheter**
263 Schema om inre och yttre verkligheter och verksamheter
264 Hjärnan
285 människosyn
287 tro och vetande
288 erfarenhet
289 minne
294 bildning
297 realism
300 idealism
302 förnuft
303 intuition
304 attityd
306 inlärning
307 intellektualism
310 antiintellektualism
313 vanföreställning
314 dagdröm
315 hallucination
317 fördom
318 opinion
320 norm
321 institution

323 **SW 12 Individens visioner, framtidsvisioner o d**.
324 förändring.
354 framstegstanken
327 tradition
328 framtidsforskning
330 Framtidskonventet
332 växthuseffekten

338 **SW 13 Individens känslor, värderingar od. Estetik.**
339 värdering
340 emotion
341 empati
343 sympati
344 kärlek
352 erotik
353 estetik
358 stress
360 depression

362 **SW 14 Individens ideologi / uppfattning om samband o d**.
363 nätverk
364 världsbild
366 världsåskådning
367 livsåskådning
368 ideologi
370 religion
372 buddhistisk filosofi
374 indisk filosofi
375 islam
382 konservatism
385 liberalism
389 socialism
392 kapitalism
395 globalisering
397 nationalism
399 populism
400 rasism
403 främlingsfientlighet
404 hedersvåld
406 islamisk kvinnosyn.
407 etnicitet
408 integration
409 levnadsnivå
410 livskvalitet
411 politik

413 **SW 15 Individens psykiska mekanismer Psykologi o d.**
414 biologisk psykologi
417 personlighetsutveckling
418 personlighetspsykolog
420 perceptionsstörning
421 ADHD
422 psykisk störning
424 psykossjukdom
425 psykiatri
429 socialpsykologi

430 **SW 16 Individens logik. Vetenskpsteori o d.**
431 logik

437 **SW 17 Individens moral och uppfattningar om moral.**
438 etik
443 moral
444 kardinaldygder
445 dödssynd
446 rättvisa
447 brottslighet
448 polisen
454 Tidningsutgivarna
455 dagstidning

460 **SW 18/19 Filosofer, äldre och senare, i öst och väst.**

461 Informationsstress vår nya folksjukdom.
462 Opinionsundersökningar.SOM-institutet

464 **2. Religiösa verksamheter.**

465 **31-34. Politiska vetenskaper**

466 **35. De demokratiskt valda församlingarnas verksamheter**
467 SW . 351 Sveriges riksdag

468 SW . 352 Kommun- och landstingsfullmäktige

469 Sven Wimnell 9+16+26 maj 2016: Sveriges 6 regioner. Länsstyrelser, landsting och kommuner. Invånare 2005 och 2013. Antalet bostäder 2010. Länkar till deras hemsidor på internet 6 maj 2016 med uppgifter om allt de vill visa upp. http://wimnell.com/omr36-39zzzq.pdf

470 SW . 353 Sveriges regering
471 Politikområden för politiken 28 juli 2017
473 Politiska och opolitiska planeringar

474 SW . 354 Mellanfolkliga centrala organ (FN, EU o d).

475 **36-39. Politiska partier och organisationer. Politiskt verksamma personer. SOU.**
475 Politiska partier i Sverige
475 Statens Offentliga Utredningar, SOU
475 Sven Wimnell 27 februari 2010 + 3 april 2014: Fackföreningar och arbetsgivareföreningar 2014. Statistik om arbete och näringar. Arbetsförmedlingens hemsida. http://wimnell.com/omr658f.pdf

476 **4. Sambandsforskningsverksamheter**

477 **5. Matematik och naturvetenskap.**

478 **Kapitel 4: Statliga myndigheter stiftelser och bolag. Professorer vid universitet och högskolor**

479 Kompletteringar med yrken, näringsliv, utbildning m m

480 **SW 1 Psykologiska och filosofiska verksamheter.**

515 **SW 2 Religiösa verksamheter o d.**

521 **SW 3 Politikvetenskaper och politiska verksamheter.**

535 **SW 4 Sambandsforskningsverksamheter.**

536 **SW 5 Naturforsknings - och matematikverksamheter.**

549 **SW 6 Teknologiska / Ekonomiska verksamheter.**
550 SW 60 Allmänt om teknologiska o ekonomiska verksamheter.
551 SW 61 Hälso- o sjukvårdsverks., räddning o d. Veterinärverks.
570 SW 62 Ingenjörsverksamheter (konstruktion o d)
586 SW 63 Biologisk produktion. Jordbruk, skogsbruk, jakt, fiske o
595 SW 64 Hushållsarbeten. Energi- och hygienförsörjning.

605 SW 65 Administration, distribution
606 SW . 651 Kontorsarbete o d. Datoranvändning.
607 SW . 6520-6524 Opolitisk offentlig civil förvaltning.
608 SW . 6525-6529 Militära verksamheter o d
614 SW . 653 Handelsverksamheter.
623 SW . 654 Telekommunikationsverksamheter
624 SW . 655 Förlagsverksamheter o d.
625 SW . 656 Transportverksamheter, resbyrå,lagring o d.
628 SW . 657 Penningverksamheter. Finans. Försäkring. Skatter.
633 SW . 658 Företagsekonomi, Arbetsförmedling. Arbetsmarknad.
642 SW . 659 Marknadsförings- ochreklamverksamheter od

643 SW 66/68 Tillverkning av varor.
646 SW 69 Tillverkning/ byggande avbyggnader o anläggningar

647 **SW 7 Formgivning av fysiska och sociala miljöer.**
648 SW 70 Allmänt om konst o kultur

653 SW 71 Övergripande formgivning/ planering fysiska miljöer.
SW 72 Formgivning av byggnader o anläggningar, arkitektur.
664 SW 73 Skulptur o d. Museiverksamheter, konstutställning
667 SW 74 Konsthantverk, formgivning av bruksföremål.
672 SW 75 Konstmåleri. 76 Grafisk konst, tecken 77 Fotografi.
675 SW 78 Musik (konserter o d 792)

681 SW 79 Seder o bruk, nöjen, sociala miljöer o verks. Sport.
683 SW . 7911-7913 Seder och bruk.
686 SW . 7914-7919 Film, radio, TV, offentliga fester mm.
688 SW . 792 Teater. Opera. Konserter. Revyer. Konstdans.
691 SW . 793 Sällskapsnöjen. Sällskapsdans. Lek.
692 SW . 794 Spel. Skicklighets-och turspel. Lotteri. Lotto. Tips
693 SW 795 Sociala miljöer och sociala verksamheter.
694 SW . 7951 Socialvård..
695 SW . 7952/7956 Sociala miljöer, sociala verksamheter.
701 SW . 7957 Undervisning o d.
724 SW . 7958 Sociala miljöer o sociala verksamheter i boendet
725 SW . 7959 Sociala miljöer i allmänna grupper o d.
726 SW 796/799 Sport, idrott o d.

730 **SW 8 Språkvetenskap. Litteraturvetenskap. Skönlitteratur**
731 SW 80 Språkliga verksamheter. 802/809 motsvarar 82/89.
735 SW 81 Litteraturvetenskap.Litteraturhistoria.
737 SW 82/89 Skönlitteratur på olika språk.

738 **SW 9 Saklitterära verksamheter. Allmän geografi och historia. Biografi.**
739 SW 90 Tidningar, tidkrifter, journalistik. Blandade ämnen.
741 SW 91 Allmän geografi, reseskildringar. 913/919 mots. 93/99.
743 SW 92 Biografiska verksamheter, släkthistoria o d.
744 SW 93/99 Historieskrivande verksamheter, allmän historia.

De svenska biblioteken enligt SAB

Systemet med mänskliga verksamheter, nedbantat till 44 områden. Kan vara lämplig uppställning på biblioteken.

Från zzzzl

Här har SABs ämnen lagts in. Individernas inre verkligheter behöver förbättras genom utbildningar i skolor på alla nivåer. Observera att SAB har dålig redovisning för område 3 om politik. Regeringen har dålig hand med området 64 om hushållsverksamheter. Regeringen har ansvariga statsråd för alla politikområden utom för hushållsverksamheterna som är grunden för välfärden. (SAB= system på biblioteken)

SW 1 Psykologiska och filosofiska verksamheter.

O SW 10 Samlade kunskaper och övergripande värderingar

SW . 101 Bibliografiska verksamheter. Arkiv.
SW . 102 Biblioteksverksamheter. Databaser. Internetsökning
SW . 103 Allmänna encyklopedier. Övergripande värderingar.
SW . 104 Övergripande filosofiska verksamheter om samband
SW . 105 Övergripande om forskning
SW . 106 Övergripande om ekonomiska verksamheter
SW . 107 Övergripande filosofier om utbildning o d.
SW . 108 Samhällskunskap.
SW . 109 Ide- filosofi- och lärdomshistoria.

Ac Arkiv11152 träffar
Aa Bibliografi72330 träffar
Ab Bibliotek33294 träffar
Ba Allmänna encyklopedier3393 träffar
Be Allmän idé- och lärdomshistoria10295 träffar
Bf Allmän vetenskaplig och kulturell verksamhet16245 träffar
Db Filosofins historia

O SW 11/19 Individernas inre verkligheter.

SW 11 Individens lager av kunskaper, erfarenheter o d.
SW 12 Individens visioner, framtidsvisioner o d.
SW 13 Individens känslor, värderingar od. Estetik.
SW 14 Individens ideologi / uppfattning om samband o d.
SW 15 Individens psykiska mekanismer Psykologi o d.
SW 16 Individens logik. Vetenskpsteori o d.
SW 17 Individens moral och uppfattningar om moral.
SW 18/19 Filosofer, äldre och senare, i öst och väst.

D(x) Filosofiska lexikon334 träffar
D:d Filosofisk teori och metodlära75 träffar
Df Estetik3423 träffar
De Värdefilosofi: allmänt468 träffar
Dj Verklighetsuppfattningar (metafysik, ontologi, kosmologi m m)5262 tr
Dh Filosofisk antropologi4683 träffar
Do Psykologi69173 träffar
Dd Kunskapsteori och vetenskapsteori12632 träffar
Dc Logik och språkligt orienterad filosofi6341 träffar
Dg Etik18582 träffar
Da Äldre västerländsk samt icke-västerländsk filosofisk litteratur5654 träffar
Db Filosofins historia43514 träffar
Dba Antikens filosofi3099 träffar
Dbb Medeltidens och renässansens filosofi1452 träffar
Dbc Nya tidens filosofi (fr o m Descartes)12017 träffar
Dbd Icke-västerländsk filosofi2611 träffar
Dbz Särskilda filosofer24621 träffar

O SW 2 Religiösa verksamheter o d.

CReligion

C(x) Religionslexikon118 träffar
C:d Religionsfilosofi och -psykologi7141 träffar
C:oa Religionssociologi2246 träffar
Ca Kristendomen: allmänt6644 träffar
Cb Bibelutgåvor9294 träffar
Cc Exegetik och litteratur om Bibeln32998 träffar
CdÄldre teologisk litteratur7302 träffar
Ce Dogmatik och symbolik20777 träffar
Cf Teologisk etik4851 träffar
Cg Praktisk teologi14366 träffar
ChGudstjänsten7219 träffar
Ci Uppbyggelselitteratur20632 träffar
Cj Kyrkohistoria45869 träffar
Ck Kristna samfund25627 träffar
Cl Kristen mission4441 träffar
Cm Religionshistoria57604 träffar
Cn Moderna religionsbildningar3399 träffar

SW 3 Politikvetenskaper och politiska verksamheter.
O
SW 31 Statistik och demografi.
SW 32 Statsvetenskap.
SW 33 Nationalekonomi, internationell ekonomi.
SW 34 Lagar o förordningar, traktat, juridik.

Oi Statistik7682 träffar
Oi(x) Statistiklexikon50 träffar
Oi:d Statistisk teori och undersökningsmetodik1116 träffar
Oi:k Statistikens historia45 träffar

Oj Demografi (befolkningsvetenskap)10117 träffar
Oj:bf Demografiska institutioner19 träffar
Oj:d Demografisk teori, filosofi och metodlära289 träffar
Oj:k Demografisk forskningshistoria161 träffar
Oj:oi Statistiska demografiska tabeller62 träffar
Oj- Allmänt: särskilda länder och områden3887 träffar
Oja Nativitet och mortalitet737 träffar
Ojc Flyttningar och befolkningsändringar2181 träffar
Ojd Befolkningssammansättning och -fördelning491 träffar
Ojf Folkbokföring240 träffar
Ojp Befolkningspolitik520 träffar

Oc Statskunskap och politik136937 träffar
Oc(x) Allmänt: lexikon205 träffar
Oc:bf Organisationer och institutioner42 träffar
Oc:d Politisk teori, politisk psykologi och metodlära5128 träffar
Oc:k Statskunskapens vetenskapshistoria584 träffar
Oc:oa Politisk sociologi1672 träffar

Oc.0 Särskilda statsvetenskapliga och politiska delområden, politiska skrifter13592 träffar
Ocb Statsrätt7253 träffar
Occ Sveriges statskunskap och politik17489 träffar
Ocf Främmande länders statskunskap och politik44858 träffar
Ocg Politiska begrepp och politiska åskådningar39099 träffar
Ocl Utomparlamentariska metoder, konspirativ verksamhet, terrorism m m4690 träffar

Qa(x) Nationalekonomiska etc lexikon

Qa:k Nationalekonomins historia361 träffar
Qa:oe Lagstiftning8 träffar

Oe Rättsvetenskap114353 träffar
Oe(x) Juridiska lexikon459 träffar
Oe(u) Lagar och lagförslag: allmänt16 träffar
Oe:d Rättsfilosofi och rättsvetenskaplig metodlära3655 träffar
Oe:oa Rättssociologi889 träffar
Oe- Juridik: särskilda länder och områden8863 träffar
Oea Civilrätt46145 träffar
Oeb Straffrätt7950 träffar
Oek Processrätt10811 träffar
Oel Tryckfrihetsrätt1241 träffar
Oep Kriminologi och polisväsen15455 träffar till 7955
Oeq Kriminalvård3233 träffar till 7955
Oer Rättsfall4887 träffar
Oes Försvars- och krigslagstiftning1109 träffar
Oet Rättshistoria10036 träffar
Oeö Särskilda verksamheters juridik25 träffar

O(x) Samhälls- och rättsvetenskapliga lexikon169 träffar

O:bf Samhälls- och rättsvetenskapliga institutioner29 träffar
O:d Samhälls- och rättsvetenskapens filosofi och metodlära11011 träffar
O:k Samhälls- och rättsvetenskapens historia175 träffar

O- Allmänt: särskilda länder och områden4022 träffar
O-a Europa: allmänt81 träffar
O-b Norden: allmänt52 träffar
O-c Sverige967 träffar
O-dÖvriga Norden182 träffar
O-e Brittiska öarna (Storbritannien)122 träffar
O-f Mellaneuropa270 träffar
O-g Nederländerna, Belgien och Luxemburg20 träffar
O-h Schweiz16 träffar
O-i Italien (inkl Vatikanstaten, San Marino och Malta)59 träffar
O-j Frankrike och Monaco134 träffar
O-k Spanien (inkl Andorra och Gibraltar)22 träffar
O-l Portugal18 träffar
O-mÖsteuropa296 träffar
O-n Balkanländerna95 träffar
O-o Asien758 träffar
O-p Afrika407 träffar
O-q Amerika550 träffar
O-r Oceanien (Australien, Nya Zeeland, Melanesien, Polynesien, Mikronesien)51 träffar
O-s Polarländerna7 träffar

Ob Internationella relationer51526 träffar
Ob(x) Allmänt: lexikon64 träffar
Ob:bf Allmänt: institutioner83 träffar
Ob:k Allmänt: historia90 träffar
Ob.09 Allmänt: politiska skrifter286 träffar
Oba Folkrätt10884 träffar
Obb Freds- och nedrustningsfrågor8780 träffar
Obd Internationellt samarbete: allmänt1946 träffar
Obe Nationernas förbund (NF)440 träffar
Obf Förenta nationerna (FN)3985 träffar
Obk Regionalt mellanfolkligt samarbete6743 träffar
Obl Försvarspakter735 träffar
Obn Nordiskt samarbete953 träffar
Obq Utvecklingsbistånd och internationell hjälpverksamhet7528 träffar
Obr Röda korset (och likvärdiga organisationer)483 träffar

O SW 35 De demokratiskt valda församlingarnas verksamheter.
Här församlingarnas egna dokument. Oklart var SAB har dem.

O SW 36/39 Politiska krav och politiska planeringar:
Oh Sociala frågor och socialpolitik173566 träffar se7951
Här politiska krav och politiska planeringar. Oklart var SAB har dem.

O SW 4 Sambandsforskningsverksamheter.
Finns inte i SAB

O SW 5 Naturforsknings- och matematikverksamheter.

T Matematik

Ta Matematik: allmänt20686 träffar
Tb Aritmetik463 träffar
Tc Algebra7432 träffar
Td Analys11819 träffar
Te Geometri5824 träffar
Tf Mått, mål och vikt611 träffar
Th Sannolikhetskalkyl och matematisk statistik12869 träffar

U Naturvetenskap

U(x) Naturvetenskapliga lexikon407 träffar
U:b Naturvetenskaplig forskning och n naturvetenskapliga institutioner530 träffar
U:d Naturvetenskaplig teori, filosofi och metodlära1413 träffar
U:k Naturvetenskapens historia2319 träffar
U:oa Naturvetenskapens sociologi133 träffar
U.02 Allmän instrumentlära683 träffar

Ua **Astronomi**15199 träffar
Ua(y) Astronomiska kartor, stjärnkataloger och bilderböcker48 träffar
Ua:bf Astronomiska institutioner74 träffar
Ua:k Astronomins historia1307 träffar
Ua.02 Instrumentlära324 träffar
Uaa Universum2504 träffar
Uab Solsystemet2247 träffar
Uac Stjärnor1230 träffar
Uae Praktisk astronomi874 träffar
Uaf Tidmätning1484 träffar
Uag Celest mekanik227 träffar
Uah Sfärisk astronomi och positionsastronomi111 träffar
Uai Astrofysik1032 träffar

Ub **Geofysik**17337 träffar
Ub.02 Instrumentlära: allmänt8 träffar
Uba Meteorologi6524 träffar
Ubb Oceanografi och hydrologi6125 träffar
Ubc Geodesi1764 träffar
Ubd Jordmagnetism407 träffar
Ube Vulkaner och jordbävningar1012 träffar

Uc **Fysik och kemi**71241 träffar
Uc.bf Institutioner0 träffar
Uc:k Fysikens och kemins historia360 träffar
Ucb Mekanik5380 träffar
Ucc Fysik27528 träffar
Ucd Molekyl-, atom-, kärn- och partikelfysik7146 träffar
Uce Kemi27368 träffar

Ud **Geologi och paleontologi**26607 träffar
Ud:bf Geologiska och paleontologiska institutioner57 träffar
Ud:k Geologins och paleontologins historia199 träffar
Ud.02 Instrumentlära8 träffar
Ud- Särskilda länder och områden3186 träffar
Uda Allmän och historisk geologi7438 träffar
Udb Paleontologi4005 träffar
Udt Geokemi462 träffar
Udu Mineralogi2407 träffar
Udv Petrologi1358 träffar
UdxEkonomisk geologi2978 träffar

J Arkeologi

Ue **Biologi**37710 träffar
Ue:bf Biologisinstitutioner42 träffar
Ue:k Biologins historia661 träffar
Ue.0 Särskilda biologiska aspekter och delområden20173 träffar
Uea Utvecklingslära och genetik6109 träffar
Ueb Fysisk antropologi1735 träffar
Uec Mikrobiologi2095 träffar
Ued Bioteknik1481 träffar

Uf **Botanik**29412 träffar
Uf:bf Botanikinstitutioner251 träffar
Uf:k Botanikens historia559 träffar
Uf.0Särskilda botaniska aspekter och delområden11570 träffar
Ufa Särskilda grupper av växter2464 träffar
Ufe Fröväxter (Fanerogamer): allmänt962 träffar
Uff Fanerogamer: gömfröiga (Magnoliophytina)2724 träffar
Ufg Fanerogamer: nakenfröiga (Pinophytina)287 träffar
Ufh Kryptogamer5684 träffar

Ug **Zoologi**36507 träffar
Ug:bf Zoologiinstitutioner115 träffar
Ug:k Zoologins historia233 träffar
Ug.0 Särskilda zoologiska aspekter och delområden7168 träffar
Uge Ryggradsdjur (Vertebrata)531 träffar
Ugf Däggdjur (Mammalia)5257 träffar
Ugg Fåglar (Aves)6556 träffar
Ugh Kräldjur (Reptilia) och groddjur (Amphibia)999 träffar
Ugi Fiskar (Pisces) och rundmunnar (Cyclostomi)2329 träffar
Ugj Ryggradslösa djur (Evertebrata)11027 träffar

Uh Miljöfrågor och naturskydd41368 träffar till 71

SW 6 Teknologiska / Ekonomiska verksamheter.

O SW 60 Allmänt om teknologiska o ekonomiska verksamheter.
Kv Allmän ekonomisk historia19921 träffar

O SW 61 Hälso- o sjukvårdsverks., räddning o d. Veterinärverks.

V Medicin
V(x) Medicinska lexikon666 träffar
V:b Medicinsk forskning och medicinska institutioner623 träffar
V:d Medicinens filosofi och metodlära1487 träffar
V:k Medicinhistoria6408 träffar
V:oa Allmänt: medicinsk sociologi741 träffar
V:oe Allmänt: medicinlagstiftning52 träffar
V:oi Allmänt: medicinstatistik62 träffar
Va Medicinsk genetik, mikrobiologi, immunologi m fl icke-kliniska discipliner6597 träffar
Vb Anatomi4013 träffar
Vc Medicinsk fysiologi, biofysik och kemi8182 träffar
Vd Farmakologi8243 träffar
Ve Allmän medicin51942 träffar
Vf Kirurgi och anestesi8641 träffar
Vg Gynekologi och andrologi6128 träffar
Vh Pediatrik4490 träffar
Vi Oftalmologi (ögat)2109 träffar
Vj Otorinolaryngologi2486 träffar
Vk Odontologi5159 träffar
Vl Psykiatri24284 träffar
VmTerapimetoder8514 träffar
Vn Samhällsmedicin, hygien, sexologi25450 träffar

Vo Rättsmedicin459 träffar
Vp Hälso- och sjukvård29201 träffar
Vs Geriatrik1844 träffar
Vt Flyg- och navalmedicin, rymdmedicin181 träffar
Vu Idrottsmedicin773 träffar
Vx Militärmedicin1166 träffar
Qdfb Veterinärmedicin2005 träffar
Qdfb:bf Organisationer och institutioner14 träffar
Qdfb:k Historia101 träffar
Qdfb:oe Lagstiftning13 träffar

Ps Brandteknik och brandväsen2731 träffar. Delar om brandkår och räddningstjänst ingår i 61

O SW 62 Ingenjörsverksamheter (konstruktion o d)

P Teknik, kommunikationer ... Del om ingenjörsverksamheter , konstruktion o d. Tillverkning ingår i 66-69. Drift av kommunikationer ingår i 654+656. Drift av energi- och hygienproduktion o d ingår i 64. Allmänt om drift av datorer och datorbehandling Ingår i 651.

P(x) Tekniklexikon693 träffar
P:d Teknisk teori och filosofi405 träffar
P:k Allmän teknikhistoria1548 träffar
P:oa Allmänt: sociologiska aspekter964 träffar
P.0 Allmänt: särskilda aspekter, amatör- och hobbyverksamhet31872 träffar
Pa Teknisk fysik9422 träffar
Pb Maskinteknik12532 träffar
Pc Elektroteknik och elektrisk industri32335 träffar
Pd Bergsbruk9320 träffar
Pe Metallbearbetning och metallindustri7705 träffar
Industrier Pf o s v förtecknas på 66-69.
Pp Byggnadsteknik, byggnadsproduktion, teknisk hygien40657 träffar
Pr Transportmedel och kommunikationer50745 träffar
Ps Brandteknik och brandväsen2731 träffar. Delar om brandkår och räddningstjänst ingår i 61
Pt Patentbeskrivningar231 träffar
Pu Datorer och databehandling69084 träffar

O SW 63 Biologisk produktion. Jordbruk, skogsbruk, jakt, fiske od.

Qd Lantbruk46433 träffar
Qd(x) Lantbrukslexikon80 träffar
Qd:bf Lantbruksorganisationer och -institutioner61 träffar
Qd:k Lantbrukets och lantbruksforskningens historia846 träffar
Qd:oe Lantbrukslagstiftning32 träffar
Qd- Särskilda länder och områden12333 träffar
Qda Lantbruksekonomi2258 träffar
Qdb Lantbrukets byggnader, redskap och maskiner1263 träffar
Qdc Jordbrukslära3467 träffar
Qdd Växtodlingslära3142 träffar
Qde Växternas sjukdomar och skadedjur, växtskydd1608 träffar
QdfHusdjurslära16986 träffar
Qdg Mjölkproduktion475 träffar
Qdh Äggproduktion31 träffar
Qdi Köttproduktion133 träffar
Qdfb Veterinärmedicin2005 träffar till 61

Qe(x) Trädgårdsexikon38 träffar
Qe:k Trädgårdsskötselns och trädgårdsforskningens historia128 träffar
Qe Trädgårdsskötsel7959 träffar
Qe- Särskilda länder och områden1686 träffar
Qec Trädgårdsarbete261 träffar
Qed Köksväxtodling526 träffar
Qee Frukt- och bärodling842 träffar
Qef Prydnadsväxtodling2164 träffar

Qf Skogsbruk9821 träffar
Qf(x) Skogsbrukslexikon32 träffar
Qf:bf Skogsbruksorganisationer och -institutioner20 träffar
Qf:k Skogsbrukets och skogsforskningens historia94 träffar
Qf- Särskilda länder och områden4329 träffar
Qfb Skogsekonomi296 träffar
Qfd Skogsbotanik727 träffar
Qfe Skogsvård813 träffar
Qfh Avverkning och transport454 träffar
Qfj Skogsuppskattning och virkesmätning259 träffar
QfkFlottning och sortering264 träffar

Qg Jakt och fiske9402 träffar
Qg- Allmänt: ärskilda länder och områden96 träffar
Qga Jakt3576 träffar
Qgb Fiske5560 träffar

O SW 64 Hushållsarbeten. Energi- och hygienförsörjning.

Qc Hem och hushåll41918 träffar
Qc(x) Allmänt: lexikon29 träffar
Qc- Särskilda länder och områden1087 träffar
Qca Mat och dryck (inkl kulturhistoriska arbeten)27057 träffar
Qcb Hemmets vård2195 träffar
Qcc Kläder och sömnad5413 träffar
Qcd Personlig hygien1173 träffar
Qcg Umgängeskonst, etikettfrågor och andra personliga förhållanden1233 träffar
Qci Privatekonomi1953 träffar
Qm Hotell, restauranger och turism7078 träffar

P Teknik, kommunikationer ... Drift av energi- och hygienproduktion o d ingår i 64.

SW 65 Adm, distribution, kommunikation, organisation o d.

O SW . 651 Kontorsarbete o d. Datoranvändning.
Qbg Kontorsteknik3071 träffar
Pu Datorer och databehandling69084 träffar delar om drift.

O SW . 6520-6524 Opolitisk offentlig civil förvaltning.
Od Förvaltning46142 träffar
Od(x) Allmänna förvaltningslexikon19 träffar
Od:d Allmän förvaltningseori och metodlära225 träffar
Od:k Allmän förvaltningshistoria39 träffar
Od.0 Allmän central- och lokalförvaltning405 träffar
Odb Förvaltningsrätt3324 träffar
Odc Förvaltning: Sverige14084 träffar
Odf Främmande länders förvaltning5511 träffar
Odg Samhällsplanering20410 träffar till 71

O SW . 6525-6529 Militära verksamheter.
S Militärväsen
S(x) Militära lexikon128 träffar
S:bf Militära institutioner28 träffar
S:do Allmänt: militär psykologi179 träffar
S:k Allmän krigshistoria och krigskonstens historia2002 träffar
S:oa Allmänt: militär sociologi251 träffar
S.0 Allmänt: särskilda militära aspekter3617 träffar
S- Allmänt: särskilda länder och områden12851 träffar
Sa Lantkrigsväsen5784 träffar
Sb Sjökrigsväsen9059 träffar
Sc Luftkrigsväsen4066 träffar
Se Total krigföring1924 träffar

Sf Kärnvapenkrigföring1325 träffar
Sg Kemisk och biologisk krigföring409 träffar
Sh Psykologiskt försvar227 träffar
Si Civilförsvar852 träffar
Sj Ekonomiskt försvar88 träffar
Sk Frivilligt försvarsarbete649 träffar
Sv Vapen5481 träffar

O SW . 653 Handelsverksamheter.

Qi Handel13303 träffar
Qi(x) Allmänt: lexikon och uppslagsverk139 träffar
Qi:k Handelns historia148 träffar
Qi:oe Handelslagstiftning64 träffar
Qi-Särskilda länder och områden4168 träffar
Qia Handelsteknik822 träffar
Qik Varukännedom118 träffar
Qil Handelskalendrar och -lexikon428 träffar
Qim Handel med speciella varor3616 träffar
Qis Marknader och varumässor394 träffar
Qiv Handelskammare, handelsrepresentation267 träffar

O SW . 654 Telekommunikationsverksamheter.

P Teknik, kommunikationer ... Del om drift av televerksamheter

Qjg Televäsen1485 träffar
Qjg:bf organisationer och institutioner17 träffar
Qjg:k Televäsendets historia33 träffar
Qjg:oe Telelagstiftning37 träffar
Qjg- Särskilda länder och områden931 träffar

O SW . 655 Förlagsverksamheter o d.

Ad Bokförlag och bokhandel6476 träffar
Ad:k Bokförlagens och bokhandelns historia68 träffar
Ad- Särskilda länder och områden4435 träffar
Ada Bokhandelsteknik och -organisation177 träffar
Ads Lagerkataloger273 träffar
Adt Bokauktionskataloger465 träffar
Ae Bokväsen14489 träffar

O SW . 656 Transportverksamheter, resbyrå, lagring o d.

P Teknik, kommunikationer ... Del om drift av transporter

Pra Landsvägsfordon och landsvägstrafik15600 träffar
Prb Järnvägar och spårvägar4531 träffar
Prc Fartyg och sjöfart15778 träffar
Prd Luft- och rymdfarkostteknik8471 träffar
Prf Svävare, amfibiefarkoster m m44 träffar
PrtTransportväsen4375 träffar
Prt-Särskilda länder och områden870 träffar
Prtg Godstransporter (inkl containertrafik)827 träffar
Prtp Persontransporter (inkl kollektivtrafik)915 träffar
Qjf Postväsen2276 träffar

O SW . 657 Penningverksamheter. Finans. Försäkring. Skatter.

Ok Försäkring11994 träffar
Om Kooperation1711 träffar
Qaa Ekonomisk teori27779 träffar
Qab Ekonometri2459 träffar
Qac Konjunkturteori och konjunkturlära1891 träffar
Qad Ekonomiska förhållanden68420 träffar
Qae Penning- och bankväsen23674 träffar
Qaf Finansväsen med finansrätt20234 träffar
Qbc Redovisning13451 träffar

O SW . 658 Allm.företagsekonomi, Arbets-förmedling o -marknad.

Qb Företagsekonomi97354 träffar
Qb(x) Företagsekonomiska lexikon217 träffar
Qb:bf Allmänt: Organisationer och institutioner14 träffar
Qb:d Företagsteori, metodlära539 träffar
Qb:k Företagsekomomins historia148 träffar
Qb-Särskilda länder och områden1221 träffar
Qba Företagsorganisation, företagsformer, företagsledning36814 träffar
Qbb Standardisering707 träffar
Qbc Redovisning13451 träffar till 657
Qbd Anläggningar och inventarier821 träffar
Qbf Personaladministration9735 träffar
Qbg Kontorsteknik3071 träffar till 651
Qbi Driftsorganisation11573 träffar
Qbk Materialadministration2864 träffar
Qbl Försäljningsorganisation. Marknadsföring12145 träffart 659
Qbm Reklam och PR (public relations)4594 träffar till 659
Qz Särskilda företag19026 träffar

O SW . 659 Marknadsförings- och reklamverksamheter od.

Qbl Försäljningsorganisation. Marknadsföring12145 träffar
Qbm Reklam och PR (public relations)4594 träffar

O SW 66/68 Tillverkning av varor.

P Teknik, kommunikationer ... Del om tillverkning av varor. Konstruktion se 62

Pa Teknisk fysik9422 träffar
Paa Teknisk akustik1455 träffar
Pab Teknisk optik5481 träffar
Pac Teknisk värmelära1351 träffar

Pb Maskinteknik12532 träffar
Pb.0 Särskilda aspekter52 träffar
Pba Maskinelement6072 träffar
Pbb Värmemotorer1375 träffar
Pbc Vattenmotorer och pumpar671 träffar
Pbd Vindmotorer m m327 träffar
Pbe Transportanordningar522 träffar
Pbf Kylteknik, Tryckluftteknik, luftpumpar870 träffar

Pc Elektroteknik och elektrisk industri32335 träffar
Pc:bf Allmänt: institutioner5 träffar
Pc:oe Allmänt: lagstiftning8 träffar
Pc.0 Alllmänt: särskilda aspekter342 träffar
Pca Elektrisk kraftproduktion523 träffar
Pcb Elektrisk kraftöverföring och distribution2091 träffar
Pcc Elektriska maskiner844 träffar
Pcf Elektrisk ljusteknik531 träffar
Pcg Elektrisk värmeteknik63 träffar
Pch Teknisk elektrokemi455 träffar
Pci Elektronik10078 träffar
Pcj Radio- och teleteknik11381 träffar

Pd Bergsbruk9320 träffar
Pd:bf Institutioner27 träffar
Pd:oe Lagstiftning35 träffar
Pd.05 Industri134 träffar
Pda Prospektering och mineralutvinning3062 träffar
Pdb Metallurgi4079 träffar

Pe Metallbearbetning och metallindustri7705 träffar
Pe.0 Allmänt: särskilda aspekter, amatör- och hobbyverksamhet541 träffar
Pea Gjutning406 träffar
Pec Bearbetning och formning930 träffar
Ped Värme- och köldbehandling152 träffar
Pee Svetsning, skärning, lödning, limning841 träffar
Peg Ytbehandling541 träffar
Peh Metallprodukter141 träffar
Pej Metallmanufaktur och smideshantverk1035 träffar
Pel Finmekanik1402 träffar

Pf Stenindustri974 träffar

Pg Glas, keramik, porslin2830 träffar
Pg.0 Allmänt: särskilda aspekter, amatör- och hobbyverksamhet507 träffar
Pga Glas1296 träffar
Pgb Keramik och porslin560 träffar

Ph Träteknik och träindustri3955 träffar
Ph.0 Allmänt: särskilda aspekter, amatör- och hobbyverksamhet623 träffar
Pha Virkesframställning513 träffar
Phc Lagring av virke34 träffar
Phd Träbearbetning401 träffar
Phh Träprodukter359 träffar
Phi Finsnickeri1338 träffar
Phj Kork och korkprodukter15 träffar

Pi Pappersindustri3451 träffar
Pi.05 Industri208 träffar
Pia Cellulosa- och pappersmasseindustri608 träffar
Pib Papper och papp1109 träffar
Pic Pappersprodukter389 träffar

Pj Textil- och beklädnadsindustri3572 träffar
Pj.0 Allmänt: särskilda aspekter192 träffar
Pja Textil- och konstfiberindustri1649 träffar
Pjb Textilkemi635 träffar
Pjc Beklädnadsvaror588 träffar
Pjd Övriga textilprodukter127 träffar

Pk Läder- och pälsvaruindustri781 träffar
Pk.05 Allmänt: industri18 träffar
Pk.09 Allmänt: amatör- och hobbyverksamhet9 träffar
Pka Läderbearbetning188 träffar
Pkb Pälsberedning48 träffar
Pkc Skor och andra lädervaror456 träffar
Pl Övriga produkter516 träffar
Pl.09 Amatör- och hobbyverksamhet308 träffar
Plb Leksaker92 träffar
Plc Halm- och hårarbeten m m65 träffar

Pm Kemisk teknik och kemisk industri21529 träffar
Pm:oe Allmänt: lagstiftning8 träffar
Pm.0 Allmänt: särskilda aspekter454 träffar
Pma Bränslen och sprängämnen3547 träffar

Pmb Livsmedel och njutningsmedel7728 träffar
Pmc Läkemedel och kosmetika1178 träffar
Pmg Oljor, fetter och vaxer264 träffar
Pmh Färger och lacker1410 träffar
Pmi Gummi och plaster1617 träffar
Pmö Övrig kemisk-teknisk industri989 träffar

Pn Fotografi och filmteknik7261 träffar
Pna Fotografi4139 träffar
Pnb Filmteknik, TV- och videofotografering1030 träffar
Pnd Vetenskaplig och teknisk fotografi983 träffar
Pny Fotografi och filmteknik: restaurering och konservering131 träffar

Po Tryckeri och bokbinderi2487 träffar
Po.05 Allmänt: industri70 träffar
Poa Tryckeri1763 träffar
Pob Bokbinderi336 träffar

Pr Transportmedel och kommunikationer50745 träffar
Pra Landsvägsfordon och landsvägstrafik15600 träffar
Prb Järnvägar och spårvägar4531 träffar
Prc Fartyg och sjöfart15778 träffar
Prd Luft- och rymdfarkostteknik8471 träffar
Prf Svävare, amfibiefarkoster m m44 träffar
Prt Transportväsen4375 träffar

O SW 69 Tillverkning/ byggande av byggnader o anläggningar.

P Teknik, kommunikationer ... Del om tillverkning/byggande av byggnader och anläggningar. Konstruktion se 62

Pp Byggnadsteknik, byggnadsproduktion, teknisk hygien40657 träffar
Pp:bf Allmänt: organisationer och institutioner61 träffar
Pp:oe Byggnadslagstiftning365 träffar
Pp.0 Allmänt: särskilda aspekter422 träffar
Ppa Byggnadsteknik9156 träffar
Ppb Byggnadsproduktion: husbyggnad9363 träffar
Ppc Bygnadsproduktion: väg- och vattenbyggnad6287 träffar
Ppd Teknisk hygien, vatten och avlopp, värmeförsörjning m m9198 träffar

SW 7 Formgivning av fysiska och sociala miljöer.

O SW 70 Allmänt om konst o kultur.
Ia Konst: allmänt10951 träffar
Ib Konsthistoria95037 träffar
O
SW 71 Övergripande planering av fysiska miljöer. samt
SW 72 Formgivning av byggnader o anläggningar, arkitektur.

Odg Samhällsplanering20410 träffar
Odg(x) Allmänt: lexikon19 träffar
Odg:bf Organisationer och institutioner11 träffar
Odg:d Samhällsplneringens teori, filosofi och metodlär181 träffar
Odg:k Samhällsplaneringens histori28 träffar
Odg:oe Lagstiftning33 träffar
Odg- Allmänt: särskilda länder och områden5957 träffar
Odgb Riksplanering74 träffar
Odgc Regionplanering2387 träffar
Odgd Kommunal planering5690 träffar
Odgl Planering för bostäder710 träffar
Odgm Planering för rekreation, lek, fritid och kultur583 träffar
Odgp Planering för handel, industri och arbetsplatser277 träffar
Odgq Planering för kommunikationer och transporter1534 träffar
Op Framtidsstudier1604 träffar
Uh Miljöfrågor och naturskydd41368 träffar
Ic Arkitektur64589 träffar
Ic:bf Arkitekturorganisationer och -institutioner41 träffar
Ic:d Arkitekturteori och -psykologi1713 träffar
Ic:do Arkitekturpsykologi174 träffar
Ic:k Vetenskapshistoria82 träffar
Ic. Särskilda perioder3428 träffar
Ic- Särskilda länder och områden35673 träffar
Icd Byggnader för särskilda ändamål10412 träffar
Ict Stadsplanekonst3929 träffar
Icu Landskapsarkitektur4153 träffar
Icv Byggnadsvård3914 träffar

O
SW 73 Skulptur o d. Museiverksamheter, konstutställning. Samt
SW 74 Konsthantverk, formgivning av bruksföremål. Inredning.
SW 75 Konstmåleri. 76 Grafisk konst, teckenkonst. 77 Fotografi.

Id Skulptur7222 träffar
Bg Allmänna museer14987 träffar
Bh Allmänna utställningar1538 träffar
Ie Målarkonst19432 träffar
If Grafisk konst7647 träffar
Ig Teckningskonst7391 träffar
Ih Konsthantverk39390 träffar
Ii Konstsamlingar och -utställningar18292 träffar
In Fotokonst12369 träffar
Af Skrift3418 träffar
Ky Historiska hjälpvetenskaper16163 träffar delar

O SW 78 Musik (konserter o d till 792)
Ij Musik89664 träffar (konserter, evenemang od till 792)
X Musikalier (noter)
Y Musikinspelningar

SW 79 Seder o bruk, nöjen, sociala miljöer o verks. Sport.
Allmänt om sociala miljöer

O SW . 7911-7913 Seder och bruk.

Oa Sociologi64809 träffar
Oa(x) Sociologiska lexikon116 träffar
Oa:bf Sociologiska institutioner8 träffar
Oa:d Sociologisk teori, filosofi och metodlära5133 träffar
Oa:k Sociologins historia715 träffar
Oaa Socialpsykologi11628 träffar kan ingå i 15
Oab Sociala strukturer31995 träffar
Oac Familjesociologi6571 träffar

M Etnografi, socialantropologi
M(x) Etnografiska etc. lexikon112 träffar
M:b Etnografisk etc. forskning. Institutioner337 träffar
M:d Etnografisk etc teori, filosofi och metodlära2649 träffar
M:k Etnografins etc historia507 träffar
Ma Europa: allmänt1767 träffar
Mb Norden: allmänt373 träffar
Mc Sverige9481 träffar
Md Övriga Norden1365 träffar
Me Brittiska öarna (Storbritannien)434 träffar
Mf Mellaneuropa1064 träffar
Mg Nederländerna, Belgien och Luxemburg89 träffar
Mh Schweiz113 träffar
Mi Italien (inkl Vatikanstaten, San Marino och Malta)192 träffar
Mj Frankrike338 träffar
Mk Spanien (inkl Andorra och Gibraltar)233 träffar
Ml Portugal93 träffar

Mm Östeuropa1158 träffar
Mn Balkanländerna464 träffar
Mo Asien4523 träffar
Mp Afrika3277 träffar
Mq Amerika5608 träffar
Mr Oceanien1499 träffar
Ms Polarländerna549 träffar
Mu Bebyggelse och byggnader2315 träffar
Mv Föremål1351 träffar
Mx Näringsliv och arbetsliv3887 träffar
My Samhälls- och familjeliv3531 träffar
Mz Folktro och folkseder10687 träffar
Bl Omstridda fenomen och företeelser2995 träffar

O
SW . 7914-7919 Film, radio, TV, offentliga fester mm. Samt
SW . 792 Teater. Opera. Konserter. Revyer. Konstdans. och
SW . 793 Sällskapsnöjen. Sällskapsdans. Lek.
SW . 794 Spel. Skicklighets-och turspel. Lotteri. Lotto. Tips etc.

Im Film26097 träffar
Ik Teater30897 träffar
Rc Danslekar och dans1723 träffar
Rh Scoutrörelsen684 träffar
Rd Spel och tidsfördriv7462 träffar
Re Lotteri, vadhållning, tips499 träffar

SW 795 Sociala miljöer och sociala verksamheter.

O SW . 7951 Socialvård.

Oh Sociala frågor och socialpolitik173581 träffar
Oh:oe Allmänt: sociallagstiftning140 träffar
Oh- Allmänt: särskilda länder och områden7023 träffar
Oha Arbete och arbetsmarknad54266 träffar
Ohc Bostäder8400 träffar
Ohd Emigration och immigration12477 träffar även 7958
Ohe Minoriteter12938 träffar
Ohf Social omsorg29923 träffar
Ohg Frivillig hjälpverksamhet3148 träffar
Ohi Alkohol-, narkotika- och nikotinfrågor10907 träffar
Ohj Genusfrågor35587 träffar
Ohk Fritidsverksamhet2265 träffar
Ohm Allmänna samlingslokaler516 träffar

O SW . 7952/7956 Sociala miljöer, sociala verksamheter.

Planering av sociala miljöer för **Odgm**-**Odgq** se 71+72
Odgm Planering för rekreation, lek, fritid och kultur583 träffar
Odgp Planering för handel, industri och arbetsplatser277 träffar
Odgq Planering för kommunikationer och transporter1534 träffar
Oep Kriminologi och polisväsen15455 träffar
Oeq Kriminalvård3233 träffar

O SW . 7957 Undervisning o d.

EUppfostran och undervisning
E:b Uppfostran och undervisning: forskning44 träffar
E:bf Organisationer och institutioner26 träffar
E:d Uppfostran och undervisning: teori och filosofi1395 träffar
E:k Uppfostran och undervisning: historia1888 träffar
E:oa Uppfostran och undervisning: sociologi293 träffar
Ea Pedagogik60803 träffar
Eh Uppfostran i hemmiljö1475 träffar
Em Undervisningsväsen (ej högskolor)47580 träffar
Ep Högskolor35133 träffar
Et Ungdomsvårdsskolor235 träffar
Eu Elever med särskilda behov8568 träffar
Ev Folkbildning5026 träffar
Ex Yrkesval1496 träffar

O SW . 7958 Sociala miljöer o sociala verksamheter i boendet.

Odgl Planering för bostäder710 träffar se 71+72
Ohd Emigration och immigration12477 träffar

O SW . 7959 Sociala miljöer o verks.i allmänna grupper o d.

Bi Förenings- och mötesteknik1107 träffar
Bk Allmänna sällskap och föreningar3306 träffar

O SW 796/799 Sport, idrott o d.

Ra Gymnastik3153 träffar
RagMotion1185 träffar
Rah Bodybuilding314 träffar
Rai Yoga277 träffar
Raj Akrobatik12 träffar
Rb Idrott och sport28365 träffar
Rb:bf Idrottsorganisationer och -institutioner160 träffar
Rb:do Idrottspsykologi731 träffar
Rb:k Idrottsforskningens historia367 träffar
Rb:oa Idrottssociologi917 träffar
Rb- Särskilda länder och områden4253 träffar
Rba Allmän idrott. Friidrott725 träffar
Rbb Boll- och kägelsport4213 träffar
Rbc Simning, simhopp, dykning m m622 träffar
Rbd Sjösport. Båtsport1366 träffar
Rbe Djursport1600 träffar
Rbf Cykel-, motor- och flygsport1137 träffar
Rbg Vintersport1710 träffar
Rbh Rullskridskor, rullbräda, rullskidor90 träffar
Rbi Budo (kampsporter)502 träffar
Rbj Brottning145 träffar
Rbk Boxning218 träffar
RblTyngdlyftning49 träffar
Rbm Orienteringssport (inkl skidorientering)1599 träffar
Rbn Alpinism368 träffar
Rbo Friluftsliv1471 träffar
Rbp Fäktning183 träffar
Rbq Skytte340 träffar
Rbr Handikappidrott163 träffar
Rbv Olympiska spelen691 träffar
Rbz Särskilda idrottsutövare2594 träffar

SW 8 Språkvetenskap. Litteraturvetenskap. Skönlitteratur

O SW 80 Språkliga verksamheter. 802/809 motsvarar 82/89.

F Språkvetenskap

F(x) Flerspråkiga lexikon och språkvetenskapliga uppslagsverk1123 träffar
F:b Språkvetenskaplig forskning, organisationer och institutioner177 träffar
F:d Språkteori och -filosofi10397 träffar
F:k Språkvetenskapens historia1329 träffar
F:oa Språksociologi6526 träffar
F:oi Språkstatistik73 träffar
F:pu Datalingvistik1334 träffar
F:t Matematisk lingvistik81 träffar
F.0 Allmänt: särskilda språkvetenskapliga aspekter20983 träffar
Fb Indoeuropeiska språk: allmänt5008 träffar
Fc Svenska24043 träffar
Fd Övriga nordiska språk5173 träffar
Fe Engelska24149 träffar
Ff Tyska16219 träffar
Fg Nederländska1637 träffar
Fh Romanska språk: allmänt2891 träffar
Fi Italienska3959 träffar
Fj Franska11394 träffar
Fk Spanska6634 träffar
Fl Portugisiska1048 träffar
FmSlaviska och baltiska språk18187 träffar
Fn Keltiska språk772 träffar
Fo Grekiska och latin15432 träffar
Fp Indo-ariska språk2495 träffar
Fq Iranska språk1553 träffar
Fr Övriga indoeuropeiska språk998 träffar

Fs Semitiska språk11097 träffar
Ft Hamitiska språk och tchadspråk1909 träffar
Fu Finsk-ugriska och altaiska språk10458 träffar
Fv Sinotibetanska och austroasiatiska m.fl. språk3094 träffar
Fx Övriga språk7413 träffar
Fy Konstgjorda språk566 träffar
Få Teckenspråk550 träffar

O SW 81 Litteraturvetenskap. Litteraturhistoria.

G Litteraturvetenskap

G(x) Litteraturvetenskapliga lexikon802 träffar
G:b Litteraturvetenskaplig forskning, organisationer och institutioner178 träffar
G:dd Litteraturvetenskaplig metodlära1357 träffar
G:df Litteraturestetik8370 träffar
G:dg Litteraturkritik3012 träffar
G:do Litteraturpsykologi1164 träffar
G:k Litteraturvetenskapens historia475 träffar
G:oa Litteratursociologi2804 träffar
G.0 Särskilda litterära genrer och motiv27810 träffar
G. Allmänt: särskilda litterära perioder31799 träffar
Gb Germansk och nordisk litteraturhistoria: allmän1434 träffar
Gc Svensk litteraturhistoria28437 träffar
Gd Övrig nordisk litteraturhistoria7197 träffar
Ge Engelsk litteraturhistoria44252 träffar
Gf Tysk litteraturhistoria25513 träffar
Gg Nederländsk litteraturhistoria822 träffar
Gh Romansk litteraturhistoria: allmän1002 träffar
Gi Italiensk litteraturhistoria4836 träffar
Gj Fransk litteraturhistoria20285 träffar
Gk Spansk litteraturhistoria8600 träffar
Gl Portugisisk litteraturhistoria1668 träffar
Gm Slavisk och baltisk litteraturhistoria24365 träffar
Gn Keltisk litteraturhistoria366 träffar
Go Grekisk och latinsk litteraturhistoria12880 träffar
Gp Indo-arisk litteraturhistoria1190 träffar
Gq Iransk litteraturhistoria911 träffar
Gr Övrig indoeuropeisk litteraturhistoria160 träffar
Gs Semitisk litteraturhistoria3993 träffar
Gt hamitiska språk och tchadspråk129 träffar
Gu Finsk-ugrisk och altaisk litteraturhistoria4207 träffar
Gv Litteraturhistoria: sino-tibetanska och austroasiatiska språk1443 träffar
Gx Övrig litteraturhistoria2706 träffar
Gz Särskilda utländska författare6100 träffar

O SW 82/89 Skönlitteratur på olika språk.

H Skönlitteratur

H.07 Folkdiktning: allmänt1506 träffar
Hbn Nordisk skönlitteratur: samlingar510 träffar
Hc Svensk skönlitteratur264319 träffar
Hd Övrig nordisk skönlitteratur22540 träffar
He Engelsk skönlitteratur111581 träffar
Hf Tysk skönlitteratur29946 träffar
Hg Nederländsk skönlitteratur2645 träffar
Hh Romansk skönlitteratur1176 träffar
Hi Italiensk skönlitteratur8110 träffar
Hj Fransk skönlitteratur26798 träffar
Hk Spansk skönlitteratur18943 träffar
Hl Portugisisk skönlitteratur4602 träffar
Hm Slavisk och baltisk skönlitteratur47428 träffar
Hn Keltisk skönlitteratur323 träffar
Ho Grekisk och latinsk litteratur25654 träffar
Hp Indisk litteratur4321 träffar
Hq Iransk litteratur5971 träffar
Hr Övrig indoeuropeisk litteratur1395 träffar
Hs Semitisk litteratur12166 träffar
Ht Litteratur på hamitiska språk och tchadspråk620 träffar
Hu Finsk-ugrisk och altaisk skönlitteratur19683 träffar
Hv Skönlitteratur på sinotibetanska och austroasiatiska m.fl. språk6319 träffar
Hx Övrig skönlitteratur6009 träffar
Hy Skönlitteratur på konstgjorda språk139 träffar
Hå Skönlitteratur på teckenspråk229 träffar

SW 9 Saklitterära verks.Allmän geografi o historia. Biografi.

O SW 90 Tidningar, tidkrifter, journalistik. Blandade ämnen.

Ä Tidningar

Bd Allmänna tidskrifter och allmänna serier9483 träffar
Bb Allmänna samlingsverk9362 träffar
Br Kommunikation, cybernetik, informationsteori6897 träffar
Bs Masskommunikation: allmänt13047 träffar
Bt Publicistik (inkl tidningsväsen och -historia)13022 träffar
Bu Masskommunikation: radio och television7423 träffar
Bv Informationsteknik (IT)5082 träffar

O SW 91 Allmän geografi, reseskildringar. 913/919 mots. 93/99.

N Geografi och lokalhistoria

N(x) Allmänt: geografiska lexikon453 träffar
N(y) Allmänt: kartor och bilder2829 träffar
N:d Geografisk teori, filosofi och metodlära680 träffar
N:k Geografiforskningens historia1898 träffar
N.0 Allmänt: reseskildringar och -handböcker, särskilda geografiska aspekter6401 träffar
Na Europa: allmänt2573 träffar
Nb Norden: allmänt2031 träffar
Nc Sverige79719 träffar
Nd Övriga Norden9805 träffar
Ne Brittiska öarna (Storbritannien)4697 träffar
Nf Mellaneuropa9987 träffar
Ng Nederländerna, Belgien och Luxemburg1154 träffar
Nh Schweiz1086 träffar

Ni Italien4287 träffar
Nj Frankrike4121 träffar
Nk Spanien1958 träffar
Nl Portugal482 träffar
Nm Östeuropa6915 träffar
Nn Balkanländerna2880 träffar
No Asien16466 träffar
Np Afrika7168 träffar
Nq Amerika10113 träffar
Nr Oceanien (Australien, Nya Zeeland, Melanesien, Polynesien, Mikronesien)2084 träffar
Ns Polarländerna2285 träffar
Nt Oceaner och hav831 träffar
Ny Kartografi3678 träffar

O SW 92 Biografiska verksamheter, släkthistoria o d.

L Biografi med genealogi

L:k Vetenskapshistoria7 träffar
Ld Genealogi9789 träffar
Lk Biografisk vetenskap660 träffar
Lm Biografiska uppslagsverk15002 träffar
Ls Biografiska samlingar10970 träffar
Lz Biografi: särskilda personer130729 träffar

O SW 93/99 Historieskrivande verksamheter, allmän historia.

K Historia

K(x) Historiska lexikon252 träffar
K:bf Historiska organisationer och institutioner146 träffar
K:d Historisk teori, filosofi och metodlära4808 träffar
K:k Historieforskningens historia4174 träffar
K. Allmänt: särskilda historiska perioder45052 träffar
Ka Europa: allmänt6460 träffar
Kb Norden: allmänt4345 träffar
Kc Sverige28531 träffar
Kd Övriga Norden14266 träffar
Ke Brittiska öarna (Storbritannien)15845 träffar
Kf Mellaneuropa30066 träffar
Kg Nederländerna, Belgien och Luxemburg1854 träffar
Kh Schweiz815 träffar
Ki Italien5268 träffar
Kj Frankrike13523 träffar
Kk Spanien4401 träffar
Kl Portugal851 träffar
Km Östeuropa26727 träffar
Kn Balkanländerna6073 träffar
Ko Asien52814 träffar
Kp Afrika12429 träffar
KqAmerika29025 träffar
Kr Oceanien1087 träffar
Ks Polarländerna243 träffar
Kt Allmän kulturhistoria21717 träffar
Ku Allmän socialhistoria22902 träffar
Kv Allmän ekonomisk historia19921 träffar till 60
Ky Historiska hjälpvetenskaper16163 träffar delar till 73

Kapitel 3: Planering av framtiden för världen och Sverige

Innehållet i :

Sven Wimnell 1 maj 2019:

Människornas verksamheter och grunderna för planering av framtiden för världen och Sverige.

http://wimnell.com/omr40zp.pdf

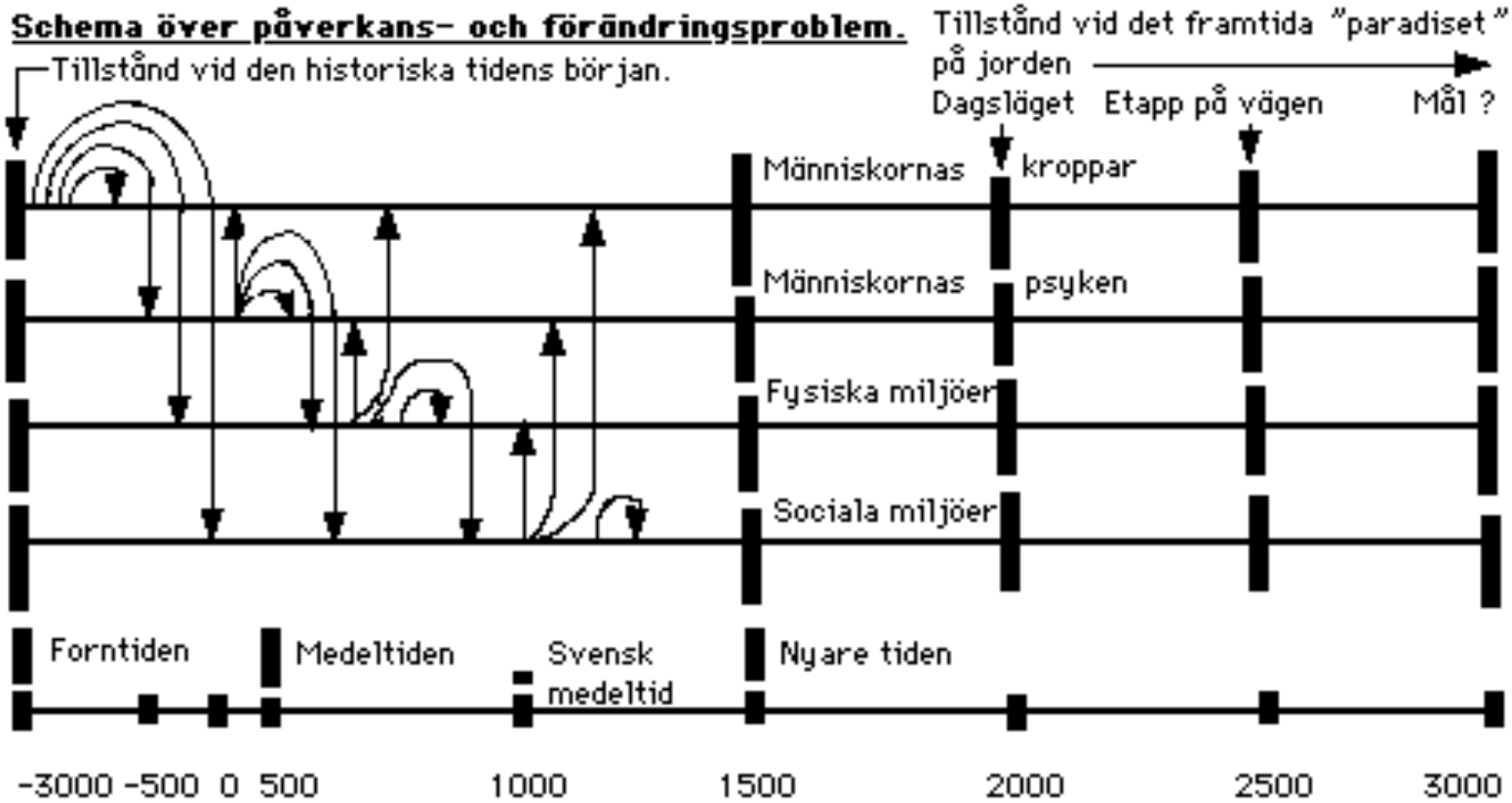

16 pilar med direkta och indirekta påverkansmöjligheter.
Hur kan och bör människorna påverka utvecklingen.

17 **Kapitel 1: Universum och Jordklotet. Människornas verksamheter och vår världs historia.**

22 **Sven Wimnells hemsida: Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen ?**

28 **Förhistorisk tid. Naturforskning. Universums och jordklotets historia**

29 **Världskarta med världens befolkning i början av 1990-talet**

30 **Sven Wimnell 1995 Världshistorien på nio sidor.**
30 Forntiden. Till omkring 400.
31 Medeltiden. 400-1500.
31 Nya tiden . Från 1500.
31 Religionsstridernas tid 1500-1648 och tiden 1648-1815 med bl a oinskränkt furstemakt.
32 Genombrottstid för demokrati och industri, 1815-1914.
32 Första världskriget 1914-1918 och mellankrigstiden 1918-1939
33 Andra världskriget 1939-1945.
33 Efterkrigstiden. Från 1945.
34 Nutid och framtid.
34 Afrikas och Asiens äldsta historia.
35 Europeernas kolonier och utomeuropeisk historia.
36 Världsbefolkningen.
37 Läget i världen. April 2005
37 Befolkningen i miljoner i Världen och i Sverige inom parentes.
38 Sveriges historia.
38 Källor till de historiska avsnitten.

39 **Systemet för mänskliga verksamheter.**
39 Mänskligheten har förändrats mycket sedan tidernas begynnelse.
40 Människornas levnadsförhållanden och utvecklingens krafter.
43 Utvecklingens krafter.
44 Systemet för mänskliga verksamheter.
47 Den fundamentala påverkanskedjan
49 Schema över påverkans och förändringsproblem
50 Politiska och opolitiska planeringar
51 Samband mellan huvudområdena
52 Samhällsplaneringens problem. Kunskaper och värderingar.
53 Det är huvudsakligen människornas verksamheter som styr utvecklingen i världen.
53 Kunskaps- och värderingsverksamheter
53 Teknologiska/ ekonomiska verksamheter
54 Kulturella verksamheter

55 **Historien om människan.**
57 En resa genom tid och rum
60 Våra förfäder aporna
63 Apor på två ben
65 De första människorna
68 Vår tids människor
75 Dagens värld
77 Framtidsperspektiv

79 **Filosofins historia. Bertrand Russel om västerlandets visdom.**

Klicka på Sven Wimnell 17 sept 1997 + 1 februari 2015: Filosofins historia. Bertrand Russel om västerlandets visdom. http://wimnell.com/omr109b.pdf och läs utdrag ur Russels bok. Sidor i omr109b:

Prolog	2
Före Sokrates	3
Aten	13
Hellenismen	22
Den äldsta kristendomen	30
Skolastiken	37
Den moderna filosofins uppkomst	51
Den brittiska empirismen	74
Upplysningen och romantiken	80
Utilismen och efteråt	92
Samtiden	108
Epilog	123-126

I utredningen nu finns kopior av:

80 **Prolog**

81 **Epilog**

85 **Idéhistoria. I skuggan av framtiden. Modernitetens idéhistoria**

Sven Wimnell 000524: Ett referat av Sven-Eric Liedmans bok I skuggan av framtiden. Modernitetens idéhistoria.

85 **Innehåll**

Inledning 15

FÖRSTA DELEN: I VAR MANS HUVUD
Första kapitlet: Klockan 59
Andra kapitlet: Rummet 73
Tredje kapitlet: Tiden 91
Fjärde kapitlet: Människan 131

ANDRA DELEN: INSTITUTIONERNA
Femte kapitlet: Lära för livet 199
Sjätte kapitlet: Det sanna och det goda 263
Sjunde kapitlet: Artefakterna 345
Åttonde kapitlet: Den gudomliga politiken 403

TREDJE DELEN: I SKUGGAN AV FRAMTIDEN
Nionde kapitlet: Modernitetens trolldomsglans 453
Tionde kapitlet: Europeerna och de andra 477
Elfte kapitlet: I skuggan av framtiden 5 17
Anmärkningar till texten 542
Register 580-598.

86 **Utdrag ur boken:**
Från förordet.
88 Inledningen
89 Kapitel 5. Lära för livet. Här behandlas skolans och utbildningens institutioner.
96 Kapitel 7. Artefakterna. I detta kapitel behandlas teknologins och estetikens institutioner.
Summering
102 Författarens avslutning

106 **Kunskapens makt (och maktens kunskap)**
AV SVEN-ERIC LIEDMAN
En mångfald relationer
Olika intressen styr
Många sanningar om människan
Motsättningarna är störst nu

111 ÅKE HOLMBERG: Vår världs historia.

111 **INLEDNINGEN**

Därefter innehållsförteckningen som ger en bild av världens urveckling:

112 **MÄNNISKAN OCH MILJÖERNA**.
Erövringen av jorden
De första hundratusen generationerna

Stads- och statsbyggandet.
Högkulturerna

113 **MÄNNISKAN OCH VÄRLDSRELIGIONERNA**.
Samfund och samhälle under två tusen år
Ca 500 f Kr —ca 1500 e Kr
Buddhismen i Asien
Kristenheten
Islam .

116 **MÄNNISKAN OCH HAVET**
Kolonialismens värld 1500—1800

117 ***Spindeln i nätet***
Den atlantiska världen 1500—1800

118 ***Västerlandet och världen***
1815—1914

119 **KONFRONTATIONERNAS SEKEL**
Världskrig och världsrevolution
1914—1945

119 ***Förenade och oförenade nationer***
Tiden efter 1945

120 **Utrag ur ÅKE HOLMBERG: Vår världs historia.**

120 **Exempel på inre verkligheter och sociala miljöer.**

121 **Högkulturernas uppkomst. Från sid 44 och 47.**
Handlar om samspel= sociala miljöer.

122 **Mesopotamisk ekonomi och babyloniskt samhälle. Sid 54-55.** Handlar om samspel= sociala miljöer och religioner=inre verkligheter.

123 **Grekernas konst och vetenskap. Sid 95.**
Handlar om skönhet, religioner, kunskaper= inre verkligheter, och möten mellan kulturer= sociala miljöer.

124 **Folkreligioner. Sid 116.**
Handlar om religioner= inre verkligeter, och samspel mellan religiösa= sociala miljöer.

125 **Den siste romerske kejsaren. Sid 174-175.**
Handlar om kulturspridning o d= inre verkligheter och sociala miljöer.

126 **Bysans undergång. Sid 181.**
Handlar om vackra saker och religion= inre verkligheter, och spridning av religion= sociala miljöer.

127 **Korstågen. Sid 209.**
Handlar om religioner= inre verkligheter, och kunskaps- och kulturspridning= sociala miljöer.

128 **Universiteten. Sid 212.**
Handlar om religioner och kunskaper= inre verkligheter, och kunskapsspridning= sociala miljöer.

129 **Gotiken. Sid 213-214.**
Handlar om konst, estetik och religioner= inre verkligheter, och kulturspridning= sociala miljöer.

130 **Den senmedeltida krisen. Sid 218-219**
Handlar om spridning av kriser och kunskaper om kriser= inre verkligheter och sociala miljöer.

131 **Kyrkans kris. Sid 222.**
Handlar om religioner= inre verkligheter, och samspel mellan religiösa= sociala miljöer.

132 **Islam. Sid 230-231.**
Handlar om religioner= inre verkligheter, och religionsspridning= sociala miljöer.

133 **Indianfolken och kyrkan. Slaveriet. Sid 310-311.**
Handlar om religioner= inre verkligheter, och samspel= sociala miljöer.

134 **Det brittiska härskarsystemet. sid 343-344.**
Handlar om samspel= sociala miljöer, och religion= inre verkligheter.

135 **Den ryska samhällsutvecklingen. Sid 362-363.**
Handlar om samspel/maktspel= sociala miljöer.

136 **Reformationerna. Sid 368-369**
Handlar om religioner= inre verkligheter, och religionsspridning= sociala miljöer.

137 **Den naturvetenskapliga revolutionen. Sid 376-377.**
Handlar om kunskaper och religioner= inre verkligheter, och kunskapsspridning= sociala miljöer.

138 **Samhällstänkandet. Sid 377-378.**
Handlar om tänkande= inre verkligheter. och maktspel= sociala miljöer.

139 **Det franska enväldets framväxt. Sid 382-383.**
Handlar om maktspel= sociala miljöer, och konst och religion= nre verkligheter.

140 **Ludvig XIV och Versailles. Sid 383-385**
Handlar om maktspel och kulturspridning= sociala miljöer, och förlustelser= inre verkligheter.

141 Religioner, världsliga makthavare, klasser och slavar.
En sammanfattning av exemplen i det föregående.

150 **Kapitel 2: Komplement till världshistorien fram till början av 20-hundratalet.**

152 **Tiden efter mitten av 1700-talet.**

154 **Områdena kring östra Medelhavet. Från äldsta tid till 1930-talet.**

157 **Konsthistoria.**
159 Byggnadskonsten

160 **Industrin och utvecklingsprocesserna.**
162 Uppfinningar och upptäckter

164 **Teknikhistoria.**

166 **Medicinhistoria.**

167 **Det periodiska systemet för grundämnen.**

170 **1900-talet.**

175 **En lista med några författare och titlar**

185 **Världen byggdes om på 1900-talet.**
185 Makt och sociala relationer i världen 1914.
186 Tänkesätten och de sociala relationerna.
187 Utdrag ur "Det svenska folklynnet" (1911).
189 Första världskriget.
189 Slutet på första världskriget.
190 Mellankrigstiden.
192 Andra världskriget.
193 Atombomberna 1945.
194 Världen under efterkrigstiden efter andra världskriget.
198 Asien.
198 Främre Orienten/mellanöstern.
198 Israel och Palestina.
198 Syrien och Libanon.
199 Jordan, Saudiarabien och småstaterna.
199 Irak och Iran. Kurder.
199 Främre Orienten/mellanöstern 1991.
200 Asien bortom Iran.
200 De engelska kolonierna.
200 De holländska kolonierna.
200 De franska kolonierna.
201 Kina.
201 Japan.
201 Korea, Filippinerna, Afghanistan mm.
202 Afrika.
203 Amerika.
204 Amerikas förenta stater/USA.
205 Oceanien, polarområdena och rymden.
205 Europa 1991.
205 Världens djur-och växtvärld.
205 Källor till historien på 1900-talet.

206 **Makthavare i världen efter andra världskriget.**

208 **Världen efter 1990-1991.**
209 Jugoslavien.
224 Irak.

231 **Det finns fysiska och sociala miljöer.**
Många myndigheter har inflytande över de fysiska och sociala miljöerna. Här några:
Boverket. http://www.boverket.se
Naturvårsverket: http://www.naturvardsverket.se
Socialstyrelsen: http://socialstyrelsen.se
Folkhälsomyndigheten: http://www.folkhalsomyndigheten.se
Sveriges kommuner
och Landsting: http://skl.se

232 **Exempel: Miljöpartiets partiprogram 2016**
Staden
Förorter och miljonprogram

238 **Något om sociala miljöer**

239 **Våldet i världen och mänskliga rättigheter.**

240 **Något om mobbning, diskriminering o d.**

241 **Myndigheter och organisationer om mobbning och diskriminering**

242 **Kort om Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen?**

243 **Världen. Klimat och sociala relationer. Koldioxidutsläpp.**
Fysiska och sociala miljöer
Mänsklighetens utveckling
Sociala relationer

245 **Sveriges elva folkhälsomål**
Delaktighet och inflytande i samhället
Ekonomisk och social trygghet
Trygga och goda uppväxtvillkor
Ökad hälsa i arbetslivet
Sunda och säkra miljöer och produkter.
En mer hälsofrämjande hälso- och sjukvård.
Gott skydd mot smittspridning.
Trygg och säker sexualitet och en god reproduktiv hälsa.
Ökad fysisk aktivitet
Goda matvanor och säkra livsmedel.
Minskat bruk av tobak och alkohol, ett samhälle fritt från narkotika och dopning samt minskade skadeverkningar av överdrivet spelande

248 **Inre verkligheter och sociala miljöer**

252 **De inre verkligheterna och de sociala.miljöerna under tidernas lopp**

253 **Något om värdsbilder, livsåskådningar, ideologier, människosyn, värderingar, attityder, fördomar, moral, jämställdhet och diskriminering.**

261 **Något om läget inför 2012**

263 **Läs på! Världen har förändrats**

265 **Världen utanför Sverige**

266 **Mot en fredligare värld**

268 **Kapitel 3: FN, Förenta nationerna**

271 **50 år med FN.**

276 **Förenta Nationernas Millenniedeklaration**.
276 FÖRORD
277 VÄRDERINGAR OCH PRINCIPER
278 II. FRED, SÄKERHET OCH NEDRUSTNING
279 III. UTVECKLING OCH FATTIGDOMSBEKÄMPNING
281 IV. SKYDD AV VÅR GEMENSAMMA MILJÖ
281 V. MÄNSKLIGA RÄTTIGHETER, DEMOKRATI OCH GOD SAMHÄLLSSTYRNING
282 VI. SKYDD AV DE SÅRBARA.
282 VII. ÅTGÄRDER FÖR ATT MÖTA AFRIKAS SÄRSKILDA BEHOV.
282 VIII. ETT STARKARE FÖRENTA NATIONERNA.

284 **Läget i världen 2002.**
286 **Läget i början av 2008**

287 **FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna.**

291 **Från regeringen.se 28 april 2019- Demokrati och mänskliga rättigheter.**

292 **Från Utrikesdepartementets hemsida på Internet. 2011**
292 De mänskliga rättigheterna
294 Konventioner om mänskliga rättigheter som Sverige har undertecknat
296 Vilka rättigheter finns det?
297 Rätten att inte bli diskriminerad
298 Rätten till liv - dödsstraffet
299 Förbud mot tortyr
301 Förbud mot slaveri och slavhandel
302 Regler om rättssäkerheten
303 Privat- och familjelivet
303 Tanke- och religionsfrihet
304 Yttrandefrihet
306 Förenings- och församlingsfrihet
307 Rätten till arbete
307 Rätten till tillfredsställande levnadsstandard
308 Rätten till hälsa
308 Sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter
309 Rätten till utbildning
311 Kvinnors rättigheter
313 Allt du behöver veta om FN:s kvinnokommission
314 Mäns våld mot kvinnor, hedersrelaterat våld och förtryck i samkönade relationer
317 Barnets rättigheter
319 Barns deltagande fick konkret innebörd på evenemang som hölls parallellt med FN debatten om barnets rättigheter
320 Rättigheter för personer med funktionsnedsättning
322 Urfolkens rättigheter
323 Rättigheter för HBT-personer
326 Flyktingars rättigheter
327 Migranters rättigheter
328 Folkmord
330 Väpnade konflikter
332 Våld och förtryck i hederns namn

333 **Från UD 29 april 2019 Viktiga regler. Barnkonventionen**

337 **Mänskliga rättigheter. Innehållet har flyttat. Finns nu på regeringen.se**

338 **Att förändra vår värld: Agenda 2030 för hållbar utveckling**
338 **Ingress**
Människorna
Planeten
Välståndet
Freden
Partnerskapet
339 **Deklaration**
Inledning
Vår vision
Våra gemensamma principer och åtaganden
Vår värld i dag
Den nya agendan
Medel för genomförande
Uppföljning och översyn
Ett upprop för handling för att förändra vår värld

350 **Mål och delmål för hållbar utveckling**

351 **Mål för hållbar utveckling**
352 Mål 1. Avskaffa fattigdom i alla dess former överallt
352 Mål 2. Avskaffa hunger, uppnå tryggad livsmedelsförsörjning och förbättrad nutrition samt främja ett hållbart jordbruk
353 Mål 3. Säkerställa hälsosamma liv och främja välbefinnande för alla i alla åldrar
354 Mål 4 Säkerställa en inkluderande och likvärdig utbildning av god kvalitet och främja livslångt lärande för alla
355 Mål 5. Uppnå jämställdhet och alla kvinnors och flickors egenmakt
356 Mål 6. Säkerställa tillgången till och en hållbar förvaltning av vatten och sanitet för alla
357 Mål 7. Säkerställa tillgång till ekonomiskt överkomlig, tillförlitlig, hållbar och modern energi för alla
358 Mål 8. Verka för varaktig, inkluderande och hållbar ekonomisk tillväxt, full och produktiv sysselsättning med anständiga arbetsvillkor för alla
359 Mål 9. Bygga motståndskraftig infrastruktur, verka för en inkluderande och hållbar industrialisering samt främja innovation
360 Mål 10. Minska ojämlikheten inom och mellan länder
361 Mål 11. Göra städer och bosättning-ar inkluderande, säkra, motståndskraftiga och hållbara
362 Mål 12. Säkerställa hållbara konsumtions- och produktionsmönster
363 Mål 13. Vidta omedelbara åtgärder för att bekämpa klimatförändringarna och dess konsekvenser*
363 Mål 14. Bevara och nyttja haven och de marina resurserna på ett hållbart sätt för en hållbar utveckling
364 Mål 15. Skydda, återställa och främja ett hållbart nyttjande av landbaserade ekosystem, hållbart bruka skogar, bekämpa ökenspridning, hejda och vrida tillbaka markförstöringen samt hejda förlusten av biologisk mångfald
365 Mål 16 Främja fredliga och inklude-rande samhällen för hållbar utveckling, tillhandahålla tillgång till rättvisa för alla samt bygga upp effektiva och inkluderande institutioner med ansvarsutkrävande på alla nivåer.
366 Mål 17. Stärka genomförandemedlen och återvitalisera det globala partnerskapet för hållbar utveckling

368 **Medel för genomförande och det globala partnerskapet**

372 **Uppföljning och översyn**

377 **Förenta Nationerna, FN 12 februari 2018. Engelsk text**

379 **Svenska FN-förbundet 17 februari 2018. Svensk text.**

381 **INFO OM FN**
386 17 GLOBALA MÅL FÖR HÅLLBAR UTVECKLING
399 Allmän förklaring om de mänskliga rättigheterna
404 FN SOM ORGANISATION
405 GENERALFÖRSAMLINGEN
405 SÄKERHETSRÅDET
405 EKONOMISKA OCH SOCIALA RÅDET
405 FÖRVALTARSKAPSRÅDET
405 INTERNATIONELLA DOMSTOLEN
405 SEKRETARIATET
406 FN:S UNDERORGAN
409 FN:S FACKORGAN

414 **Kapitel 4: Europeiska unionen, EU**

415 **EU Europeiska unionen. 17 februari 2018**

415 **Basfakta om EU**

416 **EU-institutionerna**

Europeiska centralbanken

Europeiska revisionsrätten

Europeiska utrikestjänsten

Europeiska ekonomiska och sociala kommittén

Europeiska regionkommittén

Europeiska investeringsbanken

Europeiska datatillsynsmannen

Europaparlamentet

Europeiska rådet

Europeiska unionens råd

EU:s ordförandeskap

Europeiska kommissionen

EU-domstolen

417 **EU-institutionernas ledare**

418 **Europeiska kommissionen**

427 **Europaparlamentet**

432 **Kapitel 5: Andra aktörer i världspolitiken**

433 **World Values Survey**

434 **Kulturkartan 2015**

435 **Världsarvslistan**

435 **Världsnaturfonden WWF**

436 **Utrikespolitiska institutet**

437 **Gapminder**
437 Exempel på statistik: Choose a graph

438 MÄNSKLIGA RÄTTIGHETER I SVENSK UTRIKESPOLITIK

439 **Folkmängd 2017**
439 Afrika söder om Sahara
440 Asien och Oceanien
441 Europa och Centralasien
442 Mellanöstern och Nordafrika
443 Nordamerika Latinamerika och Karibien

444 **Regeringens utredningar om mänskliga rättigheter.**2019
444 Afrika
444 Amerika
445 Asien och Oceanien
445 Europa och Centralasien
446 Mellanöstern och Nordadrika

447 **Amnesty. Årsrapport - mänskliga rättigheter 2016/2017**

449 **Amnestys årsrapport 2016: En politik som demoniserar skapar rädsla och splittring**

455 **MÄNSKLIGA RÄTTIGHETER I VÄRLDEN - LÄGET 2018**

456 **Rights Today ger en ögonblicksbild av hur det såg ut när det gäller mänskliga rättigheter runt om i världen under 2018.**

458 **Amnesty: FN:S DEKLARATION OM DE MÄNSKLIGA RÄTTIGHETERNA**

459 **sida.se 23 februari 2019**

464 **Kapitel 6: Sveriges historia och svensk politik**

466 **Sveriges historia i 8 delar från Norstedts förlag.**
466 Sveriges historia: 13000 f.Kr- 600 e.Kr.
466 Sveriges historia: 600 -1350.
467 Sveriges historia: 1350-1600.
467 Sveriges historia: 1600-1721.
468 Sveriges historia: 1721-1830.
468 Sveriges historia: 1830-1920.
469 Sveriges historia: 1920-1965.
469 Sveriges historia: 1965-2012.

470 **Sveriges kungalängd**

473 **Regeringskansliet genom tiderna**
473 Tiden fram till Gustav Vasa
474 Den äldre Vasatiden 1521–1611
475 Stormaktstiden 1611–1718
477 Frihetstiden 1718–1772
479 Gustavianska tiden 1772–1809
479 Karl Johanstiden och den tidiga liberalismen 1809–1840
481 Tiden efter 1840
485 Sverige och EU
485 Regeringskansliets lokaler

487 **Sveriges regeringar under 100 år**

489 **Sverige under 1900-talet**

492 **Inkomstskatterna**

500 **Sveriges Riksdag www.riksdagen.se Februari 2019**

500 **Partierna i riksdagen och antalet ledamöter**

501 **Riksdagens utskott 14 feb 2019**

510 **Så styrs Sverige. Från regeringen.se 28 januari 2019**

511 **Regeringens politik**

512 **Politikområden för politiken**

514 **Myndigheter**

533 **Länsstyrelserna**

539 **Sven Wimnell 9+16+26 maj 2016:**
Sveriges 6 regioner. Länsstyrelser, landsting och kommuner. Invånare 2005 och 2013. Antalet bostäder 2010. Länkar till deras hemsidor på internet 6 maj 2016 med uppgifter om allt de vill visa upp.
http://wimnell.com/omr36-39zzzq.pdf

540 **Sveriges kommuner och landsting, SKLskl.se januari 2019**

546 **Sven Wimnell 27 februari 2010 + 3 april 2014:**
Fackföreningar och arbetsgivareföreningar 2014. Statistik om arbete och näringar. Arbetsförmedlingens hemsida.
http://wimnell.com/omr658f.pdf

546 **Företagarna**

547 **LO, Landsorganisationen i Sverige**

548 **SN, Svenskt näringsliv**

552 **Kommunallag (2017:725)**

586 **Systemet med mänskliga verksamheter, nedbantat till 44 områden.**

606 **Område 1-5 samt 1-9 med myndigheter och professorer, yrken och utbildningar m m.**

613 **Innehållet i Sven Wimnell 20 mars 2018 del 2 av 3: FN, EU, artiklar om utrikes förhållanden samt Sveriges riksdag och Sveriges kommuner, landsting och länsstyrelser.**
http://wimnell.com/omr40zm.pdf

614 **Innehållet i Sven Wimnell 20 mars 2018 del 3 av 3: Samhällsplaneringens problem. Sveriges regering och artiklar om de politiska partierna och deras problem.**
http://wimnell.com/omr40zn.pdf

615 **Innehållet i Sven Wimnell. 16 maj 2018: Boende och bostadsbygge. Levnadsförhållanden, skatter. SCB-statistik. Boverket. SOM-institutet.Vårbudgeten. Första maj och veckor därefter. Löner. TVdebatt. Regeringens verksamheter.**
http://wimnell.com/omr40zo.pdf

622 **Innehållsförteckningar till utredningar från och med 21 december 2018 till 22 april 2019.**

642 **Särskilda utredningar på Sven Wimnells hemsida från och 30 januari 2010**

653 - 667 **Förstamajtal 2019**

Utredningen är daterad 1 maj 2019 och kan i mars 2020 vara inaktuell i några avsenden De gäller isynnerhet sidorna 492-652.

Politikområden för politiken har ändrats och har nu tid 1 oktober 2020. Det är en annan regering nu.
Myndigheterna kan ha ändrats
Sveriges kommuner och landsting har ändrats till SKR.
Företagarna, LO och näringsliv kan ha ändrats.
40zm, 40zn och 40zo kan innehålla föråldrade uppgifter.
Särskilda utredningar: det finns nu fullständigare förteckning.
Aktörera finns i en senare version i kapitel 14 i:
Sven Wimnell 6 februari 2020:
Samhällsplaneringens problem. Inrikes och utrikes 5 december 2019-16 januari 2020.
Kapitel 14: Aktörer i svenska politiken.
Kapitel 15. DN-artiklar efter 16 januari 2020.
http://wimnell.com/omr36-39zzzzzq14-15.pdf

Se Även Sven Wimnell utredningar 6 februari - 7 mars 2020 På sidorna 171-174

Från
Sven Wimnell 7 mars 2020:
Samhällsplaneringens problem. Klimatpolitiken. Corona-viruset. Mänskliga verksamheter. Planeringar för Sverige och världen. Utrikes och inrikes artiklar 22 februari - 4 mars 2020
http://wimnell.com/omr36-39zzzzzr.pdf

Klimatpolitiken

Mänskligheten befinner sig i en tidsålder som ibland kallas Antropocen.

Från NE. Nationalencyklopedin:
antropocen
antropocen, *människans tidsålder*, föreslagen geologisk epok vanligen avseende tidsperioden efter cirka 1800, under vilken människan har utgjort en betydande faktor i förändringen av jordens geologi, klimat och ekosystem.

Klimapolitiken går mest ut på att minska utsläppen av koldioxid från fossila bränslen och hindra temperaturen i luften runt jorden att i mitten av tjugohundratalet bli mer 1.5 grader mer än under den förindustiella tiden enligt vissa definitioner.

Vid sidan av det finns många andra problem som ingår i klimatpolitiken. Det är problem som gäller också land och vatten och naturkatastrofer, jordbävingar och vulkanutbrott m m och mänskliga verksamheter. Klimatpolitiken omfattar att få levnadsförhållandena att bli så goda för hela mänskligheten och växt-och djurvärden som mänskligheten vill.

Förenta Nationerna har satt upp vad världens cirka 200 länder bör göra. Alla vill inte följa det, men det är det som gäller.

FNs grundläggande regler gäller Mänskliga Rättigheter, jämlikhet och demokrati. På senare tid har önskemålen om demokrati blivt sämre genom populistiska och nationalistiska tankegångar.

Men corona-virusets utbredning runt jorden visar att människorna i världen i hög grad är beroende av varandra och behöver en välfungerande global demokrati.

Viruset kommer från Kina som allmänt sett har dålig demokrati, men nu måste agera demokratiskt. USA fyller inte FNs demokrati när det gäller klimatpolitik men man kan anta att de där är mer demokratiska när det gäller virus. Hur man i Turkiet och Syrien beandlar virusproblemen är oklart. Hur många virusdödsfall aka man där räkna med ? Och hur hanterar man klimatet?

Klimatpolitiken gäller bl a partiklar som kommer ut i luften vid utsläpp från bilar och industrier o d.
Utsläppen påverkar människors lungor som kan bli mer eller mindre förstörda. I storstäder i världen kan det bli mycket stora problem isynnerhet för barn som kan bli svårt skadade för hela livet.

Från bl a Indien har det kommit stora klagomål om detta, som kan ses som ett minst lika stort skäl till reducering av utsläpp som temperaturhöjningarnas konsekvenser.

Andra globalt problem handlar om lögner i nyhetsflöden. Det gäller i hög grad avarter i digitaliseringar.

Regeringen har en digitaliseringsminister Ygeman som bör utreda digitaliseringsproblemen, både positiva och negativa förhållanden i Sverige och världen och ha hjälp av EUs utredningar.

Regeringen Pressmeddelande från Infrastrukturdepartementet

EU kraftsamlar för en digital tidsålder

Publicerad 19 februari 2020

Europeiska kommissionen presenterade idag ett paket som ska sätta ramarna och staka ut riktningen för den digitala omställningen. Det innehåller en övergripande digital strategi för EU, en strategi för användning av data och en så kallad vitbok för kommande åtgärder för utveckling av artificiell intelligens (AI).

- Initiativet är ett viktigt steg för att EU bättre ska kunna ta tillvara på digitaliseringens möjligheter. Tillsammans med mina europeiska kollegor har vi en viktig uppgift i att utveckla ett digitalt Europa som genomsyras av öppenhet, konkurrens och globalt ledarskap, säger energi- och digitaliseringsminister Anders Ygeman.

Den digitala strategin innefattar bland annat planer på ny lagstiftning för digitala tjänster som ska ta ett samlat grepp kring regleringen av internetplattformar.

- EU:s nuvarande ansvarsregler räcker inte till för att få bort och hålla borta olagligt material på internetplattformarna. Ägarnas ansvar att hålla sina plattformar fria från hat, hot och annat brottsligt innehåll bör regleras i lag.
- Jag välkomnar därför EU-kommissionens planer att reglera plattformsföretagens ansvar för att motverka illegalt innehåll på sina plattformar, något som vi från svenskt håll är en stark förespråkare av, säger Anders Ygeman.

Datastrategin tar sikte på hur data kan användas i den digitala ekonomin. Strategin belyser bland annat frågan om att europeiska företag också bör få större tillgång till data från industrin och det allmänna för att skapa större värden för medborgarna. I ett sådant sammanhang kommer det vara viktigt att säkerställa ett perspektiv på hur även individen ska ges ökad kontroll över sin data. Det är en avgörande del för att öka förtroendet bland medborgare för digitaliseringen och hur data används. Vitboken om AI syftar till att se över kommande åtgärder för hur utvecklingen av AI kan förstärkas.

- AI kan vara ett viktigt verktyg för att stärka välfärden och möta klimatutmaningen. Det är bra att vi nu tar fram en gemensam europeisk hållning för säker och ansvarsfull utveckling av AI, säger Anders Ygeman.

Strategierna och de relaterade initiativen kommer framöver att diskuteras av EU:s digitaliseringsministrar i syfte att ge medlemsstaternas syn på prioriteringarna för den digitala omställningen i Europa.

Kontakt
Fredrik Persson Pressekreterare hos energi- och digitaliseringsminister Anders Ygeman Telefon (växel) 08-405 10 00 Mobil 073-072 81 36 "

Det vore bra om digitaiseringsministern snart kunde bringa reda i digitaliseringsproblemen. Digitalisering kan användas för att lura av pengar från folk och för att sprida lögner i nyhetsflödena, men kan användas också och främst för nyttiga syften. Digitaliseringen är ett jätteproblem för världens utveckling och behöver en grundlig skicklig genomgång. I artiklarna i slutet på det följande finns artiklar om missförhållanden.

" Så påverkas forskarna av klimatkrisen

DN TISDAG 3 MARS 2020

De jobbar året runt med hoten mot Arktis isar, korallreven, grundvattennivåerna, regnskogarna... Varje dag hanterar de oroväckande och nedslående fakta om planetens kritiska tillstånd. Hur orkar de ens? Kristofer Ahlström har intervjuat åtta svenska klimatforskare.

Det finns en klassisk anekdot om hur den Nobelprisade forskaren Sherwood Rowland kommer hem och frågas av sin fru hur arbetsdagen har varit. ”Arbetet går bra, men det verkar som att världen kommer att gå under”, svarar han.

Anekdoten förtäljer inte något om Rowlands känslor, även om de lyser ganska starkt mellan raderna, men det är en fråga jag ofta har ställt mig: Hur påverkas man av att ha ett yrke där en framgångsrik arbetsdag innebär att man hittar nya tecken på klimatkris, att samhället just tagit ytterligare några kliv mot kollapsen?

Klimatforskning verkar vara ett otacksamt yrke, där man inte bara möts av dessa nedslående besked på regelbunden basis, utan dessutom måste bli budbäraren som kommunicerar de senaste domedagsrönen till omvärlden. Samtidigt ska man som vetenskapsperson förhålla sig objektivt och pragmatiskt till sitt forskningsområde, man ska nogsamt beakta bevis utan att låta känslor färga forskningen eller analyserna av den. Biologiprofessorn Camille Parmesan, medlem i FN:s klimatpanel IPCC, har klätt den dubbelsidiga känslan i uttrycket ”professionellt deprimerad”.

Måste alltså forskarens psyke vara mer hårdhudat än andra människors? Det finns ju personer som inte behöver möta den dystra informationen varje dag, men som ändå blir utbrända av oro och klimatångest. I en DN-text (11/3 2019) beskrev frilansskribenten Filippa Werner Sellbjer hur ”en förgörande oro över klimatet” blev ”bränslet som fick min hjärna att brännas ut”. ”Eko-ångest” och ”pre-traumatiskt stressyndrom” är begrepp som beskriver den psykologiska chockpåverkan som klimatkrisen medför.

I juli 2015 sändes klimatforskaren Johan Rockströms första ”Sommar i P1”-program. Det beskrevs av många som en kalldusch och ett uppvaknande – Sommarpratet var det mest omtalade i sociala medier det året – men hade också ett positivt spinn och berättade hur vi med omställningar av teknik, politik och livsstil skulle kunna bromsa den globala uppvärmningen.

Men lägger man det avsnittet mot Rockströms ”Vinter i P1” som sändes den 1 januari i år är han inte längre lika hoppingivande: ”I mitt ’Sommar i P1’ för fem år sedan var jag fortfarande optimistisk. Nu är det annorlunda. I dag är jag genuint orolig. Jag vet inte om vi kommer att klara det här”, säger han.

Rockström är inte den enda klimatforskaren som offentligt börjat ventilera sin oro över framtiden. Den australiska biologiprofessorn Lesley Hughes skriver i en artikel i magasinet The Monthly om hur svårt det är att å ena sidan redovisa alla fakta om hur illa det är ställt, å andra sidan motta kritik för att hon inte talar tillräckligt klarspråk om krisens omfattning och vidden av de åtgärder som behövs.

”Ibland känns det som att det finns lika många människor som ger råd om hur vi ska kommunicera klimatförändringarna som det finns

människor som samlar in data om den. Omformulera problemet, får vi höra. Prata om barn och hälsa, inte isbjörnar och katastrof. Prata om möjligheter, om att bli smartare, hälsosammare, lyckligare", skriver hon.

Samtidigt menar andra att klimatforskarna inte är oroande nog i sina slutsatser. Att man mjukvadderar paketeringen av budskapet för att folk ens ska orka ta till sig det. Författaren Jeanette Winterson har en rolig, absurdistisk dialog om det i sin nya roman "Frankissstein". En person klagar på att ordet "utrotning" låter alldeles för alarmistiskt.

Huvudpersonen svarar lakoniskt: "Det beror nog på att det är alarmerande att bli utplånad." I stället föreslås en annan, mjukare term: "Kan vi inte kalla det för accelererad evolution?"

Det låter onekligen mer hoppfullt. Men vissa menar att hopp kan vara lika lamslående och förhindrande för handling som rädslan inför det alarmistiska. Nietzsches tankar i "Mänskligt, alltförmänskligt" från 1878 – att hopp i själva verket är en ondska, eftersom det är en illusion som förlänger människans lidande – genljuder hos den nutida klimatfilosofen Roy Scranton. I sin bok "Att lära sig dö i antropocen" skriver Scranton att civilisationen redan befinner sig på terminalvården, att förhoppningar om klimatpolitiska reformer är fåfänga och att vi inte bara är dömda till undergång, vi lever redan i den. Det skulle innebära att klimatforskning bara handlar om att dokumentera och distribuera vetskapen om vår pågående död. Om man nu tar Scrantons ord för sanning.

Det har gjorts ett par försök att studera hur klimatforskarna mår av sitt yrke. I artikeln "Mental health risk and resilience among climate scientists" i tidskiften Nature tittar den amerikanska psykologen Susan Clayton närmare på deras mående. Det visar sig vara en blandad emotionell kompott: De fyra vanligaste omnämnda känslorna bland forskarna är, i fallande ordning: frustration, hoppfullhet, oro, optimism.

Att vara klimatforskare innebär att vada genom ett mestadels negativt informationsflöde. Men känslan av kollektivt handlande och att arbeta tillsammans med andra mot ett gemensamt mål kan också ge känslan av stöd och bekräftelse, skriver Clayton. Hon jämför det rent av med det bemyndigande och den meningsfullhet som kan upplevas av samhällsaktivister.

För att ta reda på tillståndet hos svenska klimatforskare ställde DN frågan till åtta svenska yrkespersoner inom klimatvetenskapen: Hur mår du egentligen? Här är deras svar.....

Kristofer Ahlström
kristofer.ahlstrom@dn.se "

" EU:s nya klimatlag får redan kritik – ”kapitulation”, enligt Greta Thunberg

DN TORSDAG 5 MARS 2020

Bryssel. Ett av EU-kommissionens stolta flaggskepp – en ny skärpt klimatlag – kritiseras direkt av gröna politiker för att inte uppfylla kraven från FN:s klimatpanel. ”Kapitulation”, enligt Greta Thunberg och 33 andra unga klimataktivister.

EU:s medlemsstater, med undantag av Polen, har enats om att de ska vara klimatneutrala senast 2050. Detta politiska mål ska nu omvandlas till lagstiftning. På onsdagen lanserade EU-kommissionens ordförande Ursula von der Leyen förslaget.

– Vårt förslag skriver in i sten att vi ska vara klimatneutrala 2050. Det är hög tid att agera och lagen blir vår kompass de närmaste 30 åren. Den ska guida oss i varje steg vi tar i framtida politiska beslut, säger hon.

Ursula von der Leyen framhåller EU som en förebild på klimat-området. För att europeisk industri inte ska konkurreras ut av företag som verkar i länder med lägre ambitioner föreslår kommissionen en gränsavgift på koldioxid.

Tidigare på dagen hade EU-kommissionen bjudit in Greta Thunberg att tala inför de 27 kommissionärerna.

Hon påpekade att målen för klimatåtgärderna måste vara högre både för 2030 och 2050. Greta Thunberg anser att EU-topparna förlitar sig för mycket på att olika nya tekniker ska lösa klimatkrisen. Politikerna måste ta med i beräkningarna att alla inte kommer att fungera, enligt henne.

Greta Thunberg är alltså inte imponerad över EU-kommissionens förslag. Tillsammans med 33 andra unga klimatstrejkare har hon skrivit ett öppet brev till EU:s ledare.

De kallar den nya klimatlagen för ”surrender”, att ge upp, att kapitulera.

”En klimatlag eller politik som inte grundas på den bästa nuvarande vetenskapen och som inte inkluderar den globala aspekten av rättvisa eller klimaträttvisa – principer i hjärtat av klimatavtalet – kommer att göra mer skada än nytta”, skriver de.

Miljöpartiets Pär Holmgren, som är ledamot i Europaparlamentets miljöutskott, ser klimatförslaget som ett litet steg i rätt riktning.
– Men det är inte tillräckligt för att lyckas nå det som krävs utifrån Parisavtalet, säger han.

I EU-kommissionens förslag ska utsläppen av koldioxid minska med 50–55 procent till 2030 (från 1990 års nivå). I dag är målet 40 procents minskning. Den gröna gruppen, där MP ingår, vill i stället ha 65–70 procent, vilket är i linje med FN:s klimatpanel.

Socialdemokratiska EU-parlamentarikern Jytte Guteland får en nyckelroll att driva igenom klimatlagen. Hon blir så kallad rapportör för parlamentet. Det betyder att hon ska samordna 705 ledamöters åsikter och hitta en gemensam ståndpunkt med bred majoritet.

Den ståndpunkten ska parlamentet sedan förhandla med EU:s 27 medlemsstater för att klimatlagen ska kunna träda i kraft.

– Parlamentet har en pådrivande roll i klimatpolitiken. Vi kan samla en progressiv majoritet som vill framåt. Det är mer än vad kommissionen och i synnerhet rådet kan. Vi kan pusha de övriga EU-institutionerna att komma fortare fram, säger Jytte Guteland.

Hon vill ha den nya klimatlagen på plats före nästa FN-toppmöte om klimatet, vilket är i Glasgow i november i år.

Moderaten Jessica Polfjärd är också ledamot i miljöutskottet. Hon är positiv till att fler länder följer Sverige i spåren och blir klimatneutrala. Däremot är hon negativ till att målet klimatneutralt till 2050 är satt för EU som helhet, inte för varje enskild medlemsstat.

”Det öppnar för att vissa medlemsländer kommer förlita sig på att andra kommer göra grovjobbet. Den typen av snålskjuts får vi inte acceptera, eftersom det är bättre om alla länder sänker sina utsläpp”, skriver hon i ett mejl till DN.

Pia Gripenberg "

"Fakta. Lagförslaget
EU-kommissionens förslag är att EU totalt sett ska vara klimatneutralt år 2050. I övrigt består lagen främst av regler för hur utsläppsminskningarna ska granskas och uppdateras fram till dess.

För EU:s utsläppsmål till 2030 lovar kommissionen att uppdatera sin målsättning när man är klar med sin konsekvensanalys. Senast i juni 2021 väntar konkreta förslag om vilka åtgärder som måste till.

Från och med september 2023 ska kommissionen vart femte år utvärdera vilka åtgärder som är i linje med målet för år 2050. "

”Coronaviruset kan få globaliseringen att backa”

DN TISDAG 3 MARS 2020

"DN. DEBATT 20200303
En omfattande epidemi med karantäner och stoppade transporter kan i ett känsligt läge för världsekonomin ytterligare bromsa den. Företagen kortar produktionskedjorna och globaliseringen börjar backa. Efter ett antal år kan totalkostnaderna bli betydande: för världen som helhet blir inkomsterna lägre och fattigdomen biter sig fast längre, skriver Klas Eklund.

Det nya coronaviruset sprider sig. Det kan verka cyniskt att diskutera dess ekonomiska effekter medan människor dör. Icke desto mindre bör vi göra det. Viruset kan ge långtgående effekter på världsekonomin.

Epidemier är inget nytt. Bara under senare år har vi sett sars, ebola och svininfluensa. Den vanliga synen bland ekonomer är att epidemier slår mot produktion och handel under ett par kvartal, men att återhämtningen normalt går snabbt när spridningen stoppats och produktionen kommer i gång. Ibland blir återhämtningen till och med starkare än nedgången, när förlorad mark tas igen. Produktionskurvan kommer då att se ut som ett V, där den högra uppåtgående skänkeln når över den vänstra nedåtgående.

Till att börja med trodde många att vi även denna gång skulle få se ett V-format förlopp, som vid sarsepidemin för 17 år sedan. Vi kan emellertid nu konstatera att de ekonomiska effekterna blir allvarligare.

Det blir inget V, snarare ett U – och risken är att återhämtningen blir än svårare och mer långdragen än så.

Ett skäl är att Kinas ekonomi nu är mycket större och mer integrerad i världsekonomin. Det medför allvarliga ekonomiska avbräck, samtidigt som både sjukdom och ekonomiska problem snabbt kan sprida sig till andra länder. Ett annat skäl är att det nya coronaviruset slagit till vid en känslig tidpunkt, då globaliseringen redan befinner sig på reträtt och ekonomierna är sårbara.

Vad gäller de förstnämnda, direkta effekterna ser vi att smittspridningen nu bromsar in i Kina. Fabriker som varit stängda börjar öppnas, men det tar tid att få i gång produktionen eftersom miljontals arbetare på grund av karantän och stoppade transporter fortfarande befinner sig i hembyarna, långt från sina arbetsplatser.

Statistik över produktionsbortfallet har börjat trilla in. Den visar på en abrupt nedgång. Transportsektorn har den gångna månaden haft 80 procent lägre beläggning än normalt. 200 miljoner färre människor har kommit tillbaka till städerna efter det kinesiska nyåret. Biobesöken har fallit med över 99 procent. Elproduktionen minskar. Kolanvändningen har halverats. Många företag rapporterar att de går med förlust och att de kan hålla ut högst ett par månader innan de måste lägga ner. Investeringsplanerna har störtdykt.

Fastighetsmarknadens omsättning är bara en tredjedel av den normala. Så kallade sentimentsindikatorer – som visar framtidstron – har rasat till den lägsta nivån någonsin. Och detta gäller för hela Kina, inte bara den hårdast drabbade Hubeiprovinsen.

Sammantaget medför detta att Kinas bnp-tillväxt under första kvartalet blir negativ. Kinas ekonomi krymper; kanske med ett par procent, kanske mer. Det ska jämföras med en tillväxt på 5–6 procent i normala fall.

Eftersom Kina utgör en femtedel av världsekonomin betyder bara detta att världens tillväxt under första kvartalet dämpas med cirka 1,5 procentenheter; en effekt långt större än vid sars.

Och då har vi ännu knappt ens börjat se effekterna i andra länder. Epidemin har hittills nått över 50 länder och fått rejält fäste i Sydkorea, Italien, Japan och Iran. Dessa fyra står för nästan 10 procent av den globala ekonomin. Tillsammans med Kina är med andra ord redan en tredjedel av världens bnp direkt påverkad.

Karantänsbestämmelser, produktionsnedskärningar och minskade transporter även i dessa länder kommer att ge direkta effekter på global bnp även under andra kvartalet.

Till detta kommer de indirekta effekterna i andra länder av att produktionsenheter hålls stängda och transporter ställs in. Världens företag är hopknutna i ett nät av underleverantörer och produktionsenheter i många länder. Kina är världens största exportör av industrivaror och halvfabrikat. Om detta system skadas, påverkas produktionen negativt även i länder dit det nya coronaviruset inte nått. Företag i Sverige kan få brist på insatsvaror, inte för att viruset sprids i Sverige utan för att det har spritts i länder där underleverantörerna finns och där produktionen stoppats av karantänsbestämmelser.

Psykologi är ännu en faktor som ger negativa effekter. Medierna rapporterar och vi blir rädda. Vi ställer in resor, konferenser, jobbar

hemifrån, shoppar mindre – vilket kan vara berömvärt, men sänker produktionen. Allt detta påverkar också finansmarknaderna. Börserna skräms av produktionsminskningar och framtida vinstfall – varvid placerare passar på att ta hem vinsterna efter en tidigare uppgång. Så faller börserna, och pessimismen tar ett varv till.

Sammantaget medför alla dessa direkta och indirekta konsekvenser att världsekonomin som helhet kommer att växa långsammare i år än vad prognosmakarna tidigare trott – med följdeffekter på arbetslöshet och inkomster. Riktigt obehagligt kan det bli om smittan får fäste i USA och Tyskland – stora ekonomier med omfattande handel – och i Afrika, med dess stora och växande befolkning och sämre möjligheter att stoppa smittspridning.

Men viruset – och virusbekämpningen – kan ge ännu vidare effekter. Det senaste kvartsseklet har kännetecknats av globalisering. Världshandeln har ökat, liksom investeringar över gränserna. Många varor produceras i globala ”produktionskedjor” med komponenter från flera tillverkare i olika länder. Det har gett högre produktivitet och bidragit till att fattigdomen i världen fallit markant.

De senaste åren har den här processen hotats. Brexit skapar nya handelshinder. Handelskriget mellan Kina och USA har höjt tullar på många varor. Rivaliteten mellan stormakterna om vem som ska styra framtidens AI och 5G riskerar att driva fram en klyvning av världsekonomin, där inte minst europeiska företag kan komma i kläm.

Tullar och handelshinder fördyrar och försvårar internationell arbetsfördelning. Följden är att många företag ser över sina produktionskedjor för att göra dem mindre sårbara. Man omlokaliserar produktion till vad som uppfattas som säkrare områden. Världshandeln växer numera bara hälften så snabbt som före finanskrisen. En omfattande epidemi med åtföljande karantäner och stoppade transporter kan i detta känsliga läge ytterligare bromsa handel och investeringar. Företagen kortar produktionskedjorna en vända till. Globaliseringen börjar backa.

Den utvecklingen lär ge långsammare produktivitetstillväxt. Efter ett antal år kan de ackumulerade kostnaderna bli betydande: för världen som helhet blir inkomsterna lägre, fattigdomen biter sig fast längre. De ekonomiska viruseffekterna kan alltså bli klart mer långsiktiga och obehagliga än vad de flesta räknar med.

Klas Eklund, senior economist, Mannheimer Swartling, bland annat författare till boken ”Kina – den nygamla supermakten”

"Så reagerar andra länder i Europa på coronautbrottet

DN FREDAG 6 MARS 2020

Feberskannrar på flygplatser, tomma hyllor i livsmedelsbutiker, spärrzoner och medicinskt undantagstillstånd. Europa rustar för en epidemi, men vilka åtgärder som sätts in i kampen mot smittan skiljer sig åt mellan länderna.

Berlin.
I vanliga fall har tyska livsmedelsbutiker ett omfattande utbud av konserverat kött, korv i burk och mjölk och smör som kan förvaras i rumstemperatur i upp till ett halvår. Som vore kunderna ständigt förberedda på att överleva en krissituation.

Men i många mataffärer i Berlin gapar hyllorna nu tomma. Vid avdelningen för bakprodukter hos min lokala handlare informerar en skylt om att det endast är tillåtet att köpa två paket mjöl och socker per person och dag på grund av ”den rådande situationen”.

Fast mjölet är redan slutsålt och allt som återstår är tre paket socker som läcker från påsen. Även pasta, konserver och bröd med lång hållbarhet går åt i rask takt, förklarar en butiksanställd. Handspriten och munskydden är slutsålda sedan länge.

Det hjälper inte att stadens borgmästare vädjat till Berlinborna om att inte hamstra. Försäljningen av livsmedel har ökat med 40 procent den senaste veckan, rapporterar de lokala handlarna. Många kunder har hörsammat tipsen i tyska tidningar med rubriker som ”detta behöver du ha hemma” och ”experternas tips till hemmaförrådet”. Detta trots att Berlin i skrivande stund bara har 13 bekräftade fall av coronasmitta, i en stad med närmare fyra miljoner invånare.

Medan spridningen av corona verkar avta i Kina har den tagit fart i Europa, som har flest rapporterade fall efter ursprungslandet Kina. Trots att det rika Europa har den mest välutbyggda och tillgängliga sjukvården i världen råder på många håll ett sorts undantagstillstånd.

I Italien, som är värst drabbat i Europa med 3 858 fall på torsdagen, håller skolor och universitet över hela landet stängt. Sedan snart två veckor är 50 000 personer instängda i de så kallade spärrzonerna, där risken för smittspridning anses vara så stor att ingen tillåts lämna området (som är avskuret från omvärlden). Infarterna bevakas av militär och polis, och den som ändå försöker ta sig ut riskerar fängelse.

Trots åtgärderna fortsätter smittspridningen i Italien och det snabba förloppet visar hur fort en epidemi kan få fäste. Utbrottet tros ha börjat i småstaden Codogno, sex mil sydost om Milano, som nu kallas för ”Europas Wuhan”.

Det första fallet, en 38-årig forskare från orten, kunde ovetandes om sin sjukdom smitta ett stort antal personer, däribland sin gravida fru. När han väl uppsökte sjukhus smittades flera ur vårdpersonalen och minst en annan patient innan läkarna kunde konstaterade att det var just covid-19 som mannen drabbats av, rapporterar Reuters.

En vecka senare hade 900 personer insjuknat och 21 avlidit.

Mannens hemort är numera en spökstad där butikerna håller stängt, gatorna ligger öde och inga tåg stannar längre vid stationen.
– Människorna har barrikaderat sig hemma, säger en kvinna till den tyska tidningen Focus.

Det är också från det hårt drabbade norra Italien som en stor del av alla coronafall som konstaterats ute i Europa härrör.

Nu bävar resten av kontinenten för en liknande situation där hela städer måste isoleras och där ett medicinskt nödläge råder. I Tyskland

– med 444 fall – sade landets hälsominister på onsdagen att smittspridningen inte nått sin kulmen och att man räknar med att det ”kommer att bli värre”.

Samtidigt vädjar myndigheter och politiker till befolkningen om att inte drabbas av panik.

– Sverige har en god beredskap, förkunnade statsminister Stefan Löfven i en DN-intervju nyligen.

Men faktum är att länderna i Europa gör olika bedömningar av hur stor risken för smittspridning är och vilka åtgärder som bör sättas in. DN har tidigare uppmärksammat hur exempelvis Sverige, Norge och Danmarks bedömningar av hur stor andel av befolkningen som riskerar att insjukna skiljer sig åt. Medan grannländerna räknar med att mellan 10 och 25 procent av befolkningen kan insjukna i värsta fall, har svenska myndigheter inte velat ange någon siffra, men Folkhälsomyndigheten har hänvisat till en uppskattning på 1–2 promille.

Flera länder har tagit fram krisplaner som tydligt anger vilka åtgärder som ska sättas in vid vilken tidpunkt.

I Frankrike – med 377 fall – arbetar myndigheterna efter ett schema som delar in smittspridningen i tre faser (se faktaruta). Fas två, som gäller i skrivande stund, innebär bland annat att myndigheterna kan förbjuda stora folksamlingar, uppmana till minskat resande och att särskilt drabbade områden kan sättas i karantän.

I Storbritannien – med 90 fall – utgår man ifrån att antalet smittade kan eskalera de kommande veckorna och regeringen har därför presenterat en nödplan. Bland annat kan ”no go”-zoner införas, anställda kan tvingas jobba hemifrån i minst tre månader och polisen ska endast syssla med att bekämpa de grövsta brotten samt upprätthålla den allmänna ordningen. Även militären kan komma att sättas in i kampen mot smittan.

Även i Sverige har ÖB flaggat för att försvarsmakten är redo att hjälpa till. Statsminister Stefan Löfven sade också i en DN-intervju nyligen att svenska myndigheter har getts möjlighet att vidta ”extraordinära åtgärder”, utan att vilja precisera vilka insatser det kan röra sig om. Senast Löfven öppnade för att sätta in militären i civilt syfte var för att stoppa gängbrottsligheten i förorterna 2018. Ett utspel han snabbt fick dra tillbaka.

I Tyskland har inrikesministern slutat att skaka hand med människor han möter – även med förbundskansler Angela Merkel. Men myndigheterna har varken infört nationella riktlinjer vad gäller att förbjuda större evenemang, stänga skolor eller att systematiskt testa befolkningen.

Den tyska regeringen betonar att befolkningens hälsa går före ekonomiska intressen, men samtidigt finns en växande oro för att landets exportberoende ekonomi ska drabbas hårt i spåren av coronautbrottet. Det är en förklaring till landets hårdnackade motstånd mot att stänga gränserna i Europa i syfte att stoppa smittspridningen. Samtidigt har man tvingats ställa in flera stora evenemang, däribland världens största turistmässa (ITB) i Berlin, industrimässan i Hannover och bokmässan i Leipzig.

Mönstret är detsamma i grannländerna. Bland annat har Schweiz förbjudit alla folksamlingar med fler än 1 000 deltagare och i Frankrike har nationalmuseet Louvren hållit stängt.

I det hårt drabbade Italien har fotbollsmatcher ställts in och det berömda operahuset La Scala i Milano bommat igen. Från Sverige kom beskedet att SVT nobbar ett möte om Eurovision.

Medan länderna i Europa tar höjd för vad som allt mer börjar påminna om ett slags undantagstillstånd, frågar sig många EU-medborgare hur det kommer sig att det dagligen landar flygplan med passagerare som vistats i högriskområdena på europeiska flygplatser.

Även på den punkten skiljer sig åtgärderna åt mellan länderna. Medan det på flygplatserna i Rom har installerats värmekänsliga skannrar som ger utslag om en passagerare har en förhöjd kroppstemperatur, sker i de flesta länder ingen allmän kontroll av passagerare från exempelvis Kina och Italien. Tyskland har nöjt sig med att införa ett inreseregister för passagerare från högriskområdena, samt test av nya asylsökande.

Italien var det första landet i EU som stoppade alla direktflyg till och från Kina, men exempelvis Tysklands regering värjer sig mot att införa ett liknande flygförbud med argumentet att tio tusentals tyska medborgare skulle riskera att bli strandade i Kina. Sverige har å sin sida dragit in flygtillståndet för Iran Airs flygningar mellan Iran och Sverige.

Samtidigt som Europa förbereder sig på en epidemi har vissa patienter som tidigare insjuknat i covid-19 fått lämna sjukhusen. I tisdags frisk-förklarades det första svenska fallet, en kvinna i 20-årsåldern från Jönköping.

Men att Tyskland de senaste dagarna har rapporterat fler tillfrisknade personer än nya sjukdomsfall tycks inte ha lugnat befolkningen.
I Berlin, liksom på många andra håll i Europa, fortsätter invånarna att hamstra varor. I alla matbutiker som jag besöker gapar hyllorna för bland annat mjöl och socker tomma.

Lina Lund
lina.lund@dn.se "

"Fakta. Den franska trestegsplanen
I Frankrike delas arbetet mot smittspridningen i tre faser, och landet befinner sig just nu i fas 2.

Fas 1 Förhindra att viruset tar sig in i landet och börjar spridas mellan människor. Bland annat kan skolelever som varit utomlands i riskområden uppmanas att stanna hemma och det byggs upp lager av sjukvårdsprodukter.

Fas 2 Nu fokuserar man på att hejda en spridning som inletts mellan människor inom landet. Det innebär bland annat att skolor kan stängas i drabbade områden och att stora folksamlingar förbjuds där. Även utanför drabbade områden förbjuds folksamlingar på mer än 5 000 personer. Staten kan ingripa för att ransonera munskydd, handsprit och annat.

Fas 3 Nu bekämpas viruset genom bland annat personalförstärkningar i vården, mobilisering av frivilliga, polis och militär, generella inskränkningar av resande (som exempelvis stängda pendeltågslinjer), uppmaningar att stanna hemma med ersättning till dem som inte kan arbeta heltid och distansutbildning för elever. "

Samhällsplaneringen och de politiska partierna.

Av världens cirka 200 stater är de flesta med i FN, Förenta Nationerna och samarbetar för förbättring av världen. Men några stater har vetorätt och kan hindra det FNs generalförsamling föreslår. Trots det har FN ställt upp 17 mål som staterna bör medverka till.

Grunderna för målen är Mämskliga Rättigheter, jämlikhet och demokrati. USA, Kina och Ryssland har olika sätt att se på sakerna och motarbeter varandra. Övriga stater håller med eller emot på olika sätt.

I Sverige är Sverigedemokraterna i praktiken emot demokrati och Kristdemokraterna nära nog emot. Det kan ses som ett av de största politiska problemen i Sverige.

Projektet om Samhällsplaneringens problem i wimnell.com på internet försöker visa på problemen med utgångspunkt från mänskliga rättigheter, jämlikhet och demokrati och ska ses som i första hand en samhällsbeskrivning och inte som något politiskt spel. Men politiken är ett stort problem.

Ser man historiskt på samhällsplanering kan man tycka att Socialdemokraterna ligger närmast den utveckling som borde väljas. Som motståndare står de borgerliga partierna och som stöd har de Vänsterpartiet som för hundra år sedan utsöndrades från socialdemokraterna till kommunism som de sedan avlägsnat sig från och nu inte vill kännas vid,

Regeringen består av Socialdemkoraketerna och Mljöpartiet som styr enligt januariöverenskommelsen med de borgerliga centern och liberalerna.

Politikområden för politiken 1 oktober 2019

Regeringens ministerområden. http://www.regeringen.se

*** Partiledaren/statsministern Stefan Löfven.**
*** Allmänt om regeringens politik.**
Statsminister Stefan Löfven
statsradsberedningen.registrator@regeringskansliet.se

*** Europapolitik.**
Politik för EU
EU-minister Statsrådsberedningen Hans Dahlgren
sb.registrator@regeringskansliet.se

*** Utrikespolitik.**
Politik för en utrikesminister.
Utrikesminister Ann Linde
utrikesdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Politik för juridik och migration.**
Politik för en justitie-och migrations)minister.
Justitie- och migrationsminister Morgan Johansson
justitiedepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Försvar.**
Politik för en försvarsminister.
Försvarsminister Peter Hultqvist
forsvarsdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Miljö och klimat.**
Politik för fysiska och sociala miljöer i regioner och kommuner. Politik för klimat.
Miljö- och klimatminister samt vice statsminister Isabella Lövin
m.registrator@regeringskansliet.se Miljödepartementet

*** Transporter och infrastruktur.**
Politik för en infrastrukturminister.
Infrastrukturminister Tomas Eneroth
n.registrator@regeringskansliet.se (Infrastrukturdepartement ?)

*** Energi- och digitalisering.**
Politik för energi och digitalisering
Energi- och digitaliseringsminister Anders Ygeman
n.registrator@regeringskansliet.se (Infrastrukturdepartement ?)

*** Landsbygdspolitik.**
Politik för en landsbygdsminister.
Landsbygdsminister Jennie Nilsson
naringsdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Internationellt utvecklingssamarbete. Bistånd.**
Minister för internationellt utvecklingssamarbete. Peter Eriksson
utrikesdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Sjuk- och hälsovård o d.**
Politik för en socialminister med hälso- och sjukvård.
Socialminister Lena Hallengren
socialdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Hushållet.Mat, boende, konsumtion, hushållsekonomi o d**
Politik för en socialförsäkringsminister. som borde ha ansvar för hushållsverksamheter.
Socialförsäkringsminister Ardalan Shekarabi
socialdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Jämställdhet. Diskriminering. Segregation**
Politik för jämställdhet och mot diskriminering och segregation
Jämställdhetsminister samt minister med ansvar för arbetet mot diskriminering och segregation Åsa Lindhagen
arbetsmarknadsdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Utbildning.**
Politik för utbildning i skolor. Ungdomspolitik
Utbildningsminister Anna Ekström
utbildningsdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Högre utbildning och forskning.**
Minister för högre utbildning och forskning Matilda Ernkrans
utbildningsdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Information, konst, kultur o d. Demokrati. Idrott.**
Politik för en kultursminister. Med demokrati och idrott
Kultur- och demokratiminister samt minister med ansvar föridrottsfrågorna Amanda Lind
kulturdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Jobb.**
Politik för en arbetsmarknadsminister.
Arbetsmarknadsminister Eva Nordmark
arbetsmarknadsdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Näringar.**
Politik för en näringsminister.
Näringsminister Ibrahim Baylan
naringsdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Handel.**
Politik för en handelsminiser.
Utrikeshandelsminister och minister med ansvar för nordiska frågor Anna Hallberg
utrikesdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Polisen. Brott. Kriminalvård.**
Politik för en inrikesminister för brott och polis o d
Inrikesminister Mikael Damberg
justitiedepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Politik för statens finanser och statens stöd till regioner och kommuner o d.**
Politik för finans- finansmarknads- och civilministrar.

Finansminister Magdalena Andersson
finansdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

Finansmarknads- och bostadsminister, biträdande finansminister
Per Bolund
finansdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

Civilminister Lena Micko
finansdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Andra aktörer**
Partisekreterare (S) Lena Rådström Baastad
Socialdemokraterna Partiet info@socialdemokraterna.se

Gruppledare för S i riksdagen. annelie.karlsson@riksdagen.se

Karl-Petter Thorwaldsson. Ordförande i LO
karl-petter.thorwaldsson@lo.se

Vänsterpartiledare Jonas Söstedt
Sjöstedt Jonas <jonas.sjostedt@riksdagen.se>

Ulla Andersson, vänsterpartiet. <ulla.andersson@riksdagen.se>

Ordf. Annie Lööf. Centerpartiet.se, info@centerpartiet.se

Ordf. Nyamko Sabuni. Liberalerna.se, info@Liberalerna.se

Med på listan finns inte moderater, krisdemokrater och Sverigedemokrater som inte hyllar demokratin, motarbetar regeringen och vill störta den

Politiken i Sverige för Sverige och världen styrs av personerna på ovanstående lista.

Det viktigaste problemet i världen är nu klimatet: hur man ska rädda jordklotet så att det går att leva här för människor.

En del tror inte på prognoserna som säger att klotet kan bli obeboeligt, men de flesta tycks tro på dem. Men det är inte bara temperaturökningen 1.5 grader som är viktig. Man kan säga att det är ännu viktigare att jordens människor kan komma överens om att klimatet och temperaturerna är viktiga. Då bli det stora problemet hur man kan komma överens. Och vad beror det på?

Det beror på hur mänsklighetens kunnande och åsikter har utvecklats. Hur traditionerna är och hur makten över saker och ting är fördelade.

I Sverige har vi haft en utveckling som under de senaste hundratalen åren gått från en hednisk vikingatid till katolicism, till protestantisk religion till religionsfrihet och från furstedömen till kungadömen till demokrati, från byteshandel till moderna finanskort i ett komplicerat märingsliv kombierat med gemensamma system för välfärd.

I Sverige är vi mycket beroende av världen utanför landet, och utanför landet är de litet beroende av Sverige.

Sett på hela världen är alla länder mycket beroende sv varandra, men alla vill inte inse det. Om man inte vill tro på att klimatet kan göra det svårt att bo på jordklotet och svårt att andas med livet i behåll blir utvecklingen besvärlig.

Människorna är styrande krafterna i utvecklingen och har inordnats i ett system för mänskliga verksamheter som har beskrivits i det förgående.

Vi i Sverige har ett statsskick som tillhör de bättre i världen , men som har brister som bör rätas till. De utanför Sverige har i de flesta fallen statsskick som är sämre.

Många i Sverige beklagar dåliga utländska statsskick, men kan inte enkelt övertyga dem om förändringar vi tror på. Vi ogillar diktaturer och ogillar demokratier som är sämre än Sverige. Om vi klagar på dem kan de sluta köpa produkter vi vill sälja.

Vi kan hjälpa andra folk med pengar och råd som förbättrar deras levnadsförhållanden men vi kan inte försörja dem helt, vi måste ha till egna levnadsvillor. De svenska fördelningen av de inrikes förhållandena är problematisk. Det finns olika åsikter om dem. Somliga tycker inte om hjälp till utlandet och hjälp till invandrande flykingar.

I Syrien har de haft krig i tio år och har nu en miljon personer som vill lämna landet.

Migrationen i Sverige är ett pågående kapitel. Den bör ses i sammanhang med hur svenskarnas levnadsförhållanden varierar och varierar med hänsyn till befolkningens fördelning på kommunerna och de varierande levnadsförhållandena för kommunerna.

Det är klart att det är svårt för kommuner med få invånare att få ekonomin att gå ihop. Men kommunernas ekonomi är inte det stora problemet. Problemet är att i små kommuner blir de fysiska och

sociala miljöerna sämre. Och avstånden mellan människor och organisattioner ger problem, servicen blir sämre.

Man måste minska avstånden genom kollektivtrafik, digitaliseringar eller något annat. Man behöver nära till arbetsplatser som ger inkomster, nära till grundskolor, gymnasieskolor och högre skolor, nära till sjuk-och hälsovård , socialtjänst och andra privata tjänster, butiker för vardagsvaror och sållanköpsvaror, nära till kollektivtrafik och bra bilvägar och järnvägar, flygplatser m m.

Det betyder att det ska vara nära till arbetsplatser med yrken man vill ha, ha möjlikhet att pendla bekvämt. Det är alltså en stor anknytning till utbredningen för Sveriges näringsliv.

Det ska vara tryggt med poliser o d. Det ska finnas tillgång till kulturella verksamheter och bra fritidsliv.

Problemet med kommunerna är i första hand problem med all den service som nämnts och inte problem om kommunens pengar. Regeringen bör se till att man har en politik för fysiska miljöer och vad de ska innehålla ifråga om sociala miljöer. Det är kommunernas sak att ha sådan politik, men behöver hjälp från staten.

Och det är lättare att planera för miljöerna om kommunerna har mer pengar att röra sig med. Så man bör försöka lägga ihop kommurna så att man kan hålla kompetent personal för planering.

Regeringen bör göra förslag till sammanläggningar eftersom det är svårt för små kommuner att kunna planera. Det gör att regeringen måste ha planeringar för kommunsammanslagningar, och behöver tillsammans med det också planeringar för olika slags samarbeten mellan kommuner som kan hjälpa till förbättringar av miljöerna.

Näringslivets lokaler och anläggningar och bostäder och kollektivtrafik och hushållsverksamheterna är viktiga saker i sammanhanget.

Man kan kort framhålla fysiska miljöer med bostäder och hushålls-verksamheter som viktiga.

Regeringen bör ha planeringar för svenskarnas bostäder och hushålls-verksmheter med utgångspunkt från näringslivet eller hellre ha planering för näringslivet med utgångdpunkt från bostäder och hushållsverksamheter. Och dessa planeringar bör passa till Sveriges planeringar för världen.

Planeringarna för världen bör utgå från Mänskliga Rättigheter, jämlikhet och demokrati. FNs 17 mål, de gäller också för Sverige, men svenskarna har naturligtvis rätt att ha det bättre än världens befolkning.

Regeringen bör ha planeringar för Sverige och världen. Planeringarna görs lämpligen med hjälp av systemet för nänskliga verksamheter

Kort beskrivning av svensk planering av världen.

Man beskriver de mänskliga verksamheterna i varje land, delstater, grupp av länder eller värdsdelar för momenten hur det var, är, kan bli och bör bli, för de 129 verksamhetsområdena eller underområden.

Här avkortat exempel:

Systemet för mänskliga verksamheter.

1. Psykologiska och filosofiska verksamheter

SW 10 Samlade kunskaper och övergripande värderingar
SW . 101 Bibliografiska verksamheter. Arkiv.
SW . 102 Biblioteksverksamheter. Databaser. Internetsökning
SW . 105 Övergripande om forskning

SW 11/19 Individernas inre verkligheter.

SW 2 Religiösa verksamheter o d.

3. Politikvetenskaper och politiska verksamheter.

SW 31 Statistik och demografi.
SW 32 Statsvetenskap.
SW 33 Nationalekonomi, internationell ekonomi.
SW 34 Lagar o förordningar, traktat, juridik.
SW 35 De demokratiskt valda församlingarnas verksamheter.
SW . 351 Sveriges riksdag (och motsvarande utomlands)
SW . 352 Kommun- och landstingsfullmäktige (och mots.)
SW . 353 Sveriges regering (och motsvarande utomlands)
SW . 354 Mellanfolkliga centrala organ (FN, EU o d).

SW 36/39 Politiska krav och politiska planeringar:
SW 36 ...om individernas kroppsliga förhållanden.
SW 37 ...om utbildning o d.
SW 38 ...om fysiska miljöer o ekonomiska verks.
SW 39 ...om sociala miljöer, nöjen, sport o d.

SW 4 Sambandsforskningsverksamheter.

5. Naturforsknings- och matematikverksamheter.

SW 50 Allmänt om naturforskning. Naturkunskap.
SW 51 Matematik.
SW 52 Astronomi, rymdforskning.
SW 53 Fysik o d.
SW 54 Kemi o d.
SW 55 Geologi, meteorologi, hydrologi o d.
SW 56 Paleontologi, arkeologi o d.
SW 57 Biologi, ekologi. Naturgeogr. Utv.lära, ärftlighet
SW 58 Botanik.
SW 59 Zoologi.

6. Teknologiska / Ekonomiska verksamheter.

SW 61 Hälso- o sjukvårdsverks., räddning o d. Veterinärverks.
SW 62 Ingenjörsverksamheter (konstruktion o d)
SW 63 Biologisk produktion. Jordbruk, skogsbruk, jakt, fiske od.

SW 64 Hushållsarbeten. Energi- och hygienförsörjning.
SW . 641 Matlagning. 642 Måltider, matservering.
SW . 643 Organisation av boende, personalrum o d, hotell.
SW . 644 El-, gas-, värme-, vatten- hygienförsörjning o d.
SW . 645 Användning av inventarier o d.

SW . 646 Personlig hygien o d, klädvård (utom tvätt o d).
Sociala förhållanden med anknytning till hemmen..
SW . 647 Allmän hushållsekonomi. Inkomster o utgifter mm.
SW . 648 Städnings-, rengörings- och tvättverksamheter o d.
SW . 649 Personvård: barn, hemsjukvård.

SW . 651 Kontorsarbete o d. Datoranvändning.
SW . 6520-6524 Opolitisk offentlig civil förvaltning.
SW . 6525-6529 Militära verksamheter.
SW . 653 Handelsverksamheter.
SW . 654 Telekommunikationsverksamheter.
SW . 655 Förlagsverksamheter o d.
SW . 656 Transportverksamheter, resbyrå, lagring o d.
SW . 657 Penningverksamheter. Finans. Försäkring. Skatter.
SW . 658 Allm.företagsekonomi, Arbets-förmedling o -marknad.
SW . 659 Marknadsförings- och reklamverksamheter od.

SW 66/68 Tillverkning av varor.
SW 66 Tillverkning av kemivaror od.
SW 67 Tillverkning av bearbetningsvaror o d
SW 68 Tillverkning av komplexvaror.
SW 69 Tillverkning/ byggande av byggnader o anläggningar.

7. Formgivning av fysiska och sociala miljöer.
SW 7 Formgivning av fysiska och sociala miljöer.
SW 70 Allmänt om konst o kultur.
SW 71 Övergripande formgivning/planering av fysiska miljöer.
Klimat

SW 72 Formgivning av byggnader o anläggningar, arkitektur.
SW 73-78 Forgivning av föremål

SW 79 Seder o bruk, nöjen, sociala miljöer o verks. Sport.
SW . 7911-7913 Seder och bruk.
SW . 7914-7919 Film, radio, TV, offentliga fester mm.
SW . 792 Teater. Opera. Konserter. Revyer. Konstdans.
SW . 793 Sällskapsnöjen. Sällskapsdans. Lek.
SW . 794 Spel. Skicklighets-och turspel. Lotteri. Lotto. Tips etc.

SW 795 Sociala miljöer och sociala verksamheter.
SW . 7951 Sociologi. Socialvård..
SW . 7952/7956 Sociala miljöer, sociala verksamheter.
SW . 7957 Undervisning o d.
SW . 7958 Sociala miljöer o sociala verksamheter i boendet.
SW . 7959 Sociala miljöer o verks.i allmänna grupper o d.
SW 796/799 Sport, idrott o d.

8. Språkvetenskap. Litteraturvetenskap. Skönlitteratur.
SW 80 Språkliga verksamheter. 802/809 motsvarar 82/89.
SW 81 Litteraturvetenskap. Litteraturhistoria.
SW 82/89 Skönlitteratur på olika språk.

9. Blandade saklitterära verksamheter. Tidningar. Allmän geografi. Biografi. Allmän historia.

SW 90 Tidningar, tidkrifter, journalistik. Blandade ämnen.
SW 91 Allmän geografi, reseskildringar. 913/919 mots. 93/99.
SW 92 Biografiska verksamheter, släkthistoria o d.
SW 93/99 Historieskrivande verksamheter, allmän historia.

För världens cirka 200 länder blir det mycket. Den som gör planeringen får välja ut länder, välja verksamheter och välja moment hur det var. är, kan bli (flera alternativ) och hur det bör bli. När det gäller kan bli och bör bli får skrivas så mycket man vågar.

Momentet hur det var (historia) får inte bli för mycket, momentet hur det är kan vara lärorikt. Verksamheterna 11-19 om inre verkligheter är svåra att få tag på, men får göras med förståndiga gissningar för folket och för ledarna, eftersom det är de inre verkligheterna som styr världen.

<u>Kommentarer. Här är världsplanering på 39 rader</u>

10 med 101-105 landets ledande skikts övergripande kunskaper
11-19 individernas kunskaper och åsikter
2 religiösa verksamheter

31-34 demografi, statskick och lagar o d
35 regering och kommunledningar, delstadsledningar o d
36 - 39 befolkningens och partiers politiska åsikter

4 samband mellan olika verksamheter

50-59 landets geologiska tillgångar, land, vatten, luften, klimatet energin och växt-och djurliv o d, rymd- och atomforskning

61 landets sjukvård, hälsa,
62 ingenjörsverksamheter
63 biologisk produktion, jordbruk,skogsbruk , jagt fiske o d
64 hushållsverksamheterna

651 Kontorsarbete o d. Datoranvändning.
6520 Opolitisk offentlig civil verksamhet
6520 Militära verksamheter

653 Handelsverksamheter
654 Telekommunikationsverksamheter
655 Förlagsverksamheter od
656 Transportverksaheter, resebyrå, lagring o d
657 Penningverksamheter. Finsns. Försäkring. Skstter.
658 Allm. företagsekonomi. Arbetsförmedling.Arbetsmarknad
659 Marknadsföring. Reklam

66-68 Tillverkning av varor
69 Tillverkning av byggnader och anäggningar

70 Allmänt om kultur
71-72 de fysiska miljöerna: klimatpåverkan, stadsplaner och byggda miljöer o d.
791-794 kulturella sociala miljöer och verksamheter

7951 socialvård o d
7952-7956 sociala miljöer bl a brott. polis och kriminalvård o d
7957 undervisning och forskning
7958-7959 sociala verksamheter i boende och grupper
796-799 sport, idrott o d

80 språk och skönlitteratur
90 tidningar o d Digitalisering
91 allmän geografi och lokalhistoria
92 Biografi
93-99 historia.

Kort beskrivning av svensk planering av Sverige.

Man beskriver de mänskliga verksamheterna i varje kommun, län eller region för momenten hur det var, är, kan bli och bör bli, för de 129 verksamhetsområdena eller underområden.

Här avkortat exempel:

Systemet för mänskliga verksamheter.

1. Psykologiska och filosofiska verksamheter

SW 10 Samlade kunskaper och övergripande värderingar
SW . 101 Bibliografiska verksamheter. Arkiv.
SW . 102 Biblioteksverksamheter. Databaser. Internetsökning
SW . 105 Övergripande om forskning

SW 11/19 Individernas inre verkligheter.

SW 2 Religiösa verksamheter o d.

3. Politikvetenskaper och politiska verksamheter.

SW 31 Statistik och demografi.
SW 32 Statsvetenskap.
SW 33 Nationalekonomi, internationell ekonomi.
SW 34 Lagar o förordningar, traktat, juridik.
SW 35 De demokratiskt valda församlingarnas verksamheter.
SW . 351 Sveriges riksdag (och motsvarande utomlands)
SW . 352 Kommun- och landstingsfullmäktige (och mots.)
SW . 353 Sveriges regering (och motsvarande utomlands)
SW . 354 Mellanfolkliga centrala organ (FN, EU o d).

SW 36/39 Politiska krav och politiska planeringar:
SW 36 ...om individernas kroppsliga förhållanden.
SW 37 ...om utbildning o d.
SW 38 ...om fysiska miljöer o ekonomiska verks.
SW 39 ...om sociala miljöer, nöjen, sport o d.

4. Sambandsforskningsverksamheter. Infostruktur.

5. Naturforsknings- och matematikverksamheter.

SW 50 Allmänt om naturforskning. Naturkunskap.
SW 51 Matematik.
SW 52 Astronomi, rymdforskning.
SW 53 Fysik o d.
SW 54 Kemi o d.
SW 55 Geologi, meteorologi, hydrologi o d.
SW 56 Paleontologi, arkeologi o d.
SW 57 Biologi, ekologi. Naturgeogr. Utv.lära, ärftlighet
SW 58 Botanik.
SW 59 Zoologi.

6. Teknologiska / Ekonomiska verksamheter.

SW 61 Hälso- o sjukvårdsverks., räddning o d. Veterinärverks.
SW 62 Ingenjörsverksamheter (konstruktion o d)
SW 63 Biologisk produktion. Jordbruk, skogsbruk, jakt, fiske od.

SW 64 Hushållsarbeten. Energi- och hygienförsörjning.
SW . 641 Matlagning. 642 Måltider, matservering.
SW . 643 Organisation av boende, personalrum o d, hotell.
SW . 644 El-, gas-, värme-, vatten- hygienförsörjning o d.
SW . 645 Användning av inventarier o d.

SW . 646 Personlig hygien o d, klädvård (utom tvätt o d)
Sociala förhållanden med anknytning till hemmen.
SW . 647 Allmän hushållsekonomi. Inkomster o utgifter mm.
SW . 648 Städnings-, rengörings- och tvättverksamheter o d.
SW . 649 Personvård: barn, hemsjukvård.

SW 65 Adm, distribution, kommunikation, organisation o d.
SW . 651 Kontorsarbete o d. Datoranvändning.
SW . 6520-6524 Opolitisk offentlig civil förvaltning.
SW . 6525-6529 Militära verksamheter.
SW . 653 Handelsverksamheter.
SW . 654 Telekommunikationsverksamheter.
SW . 655 Förlagsverksamheter o d.
SW . 656 Transportverksamheter, resbyrå, lagring o d.
SW . 657 Penningverksamheter. Finans. Försäkring. Skatter.
SW . 658 Allm.företagsekonomi, Arbets-förmedling o -marknad.
SW . 659 Marknadsförings- och reklamverksamheter od.

SW 66/68 Tillverkning av varor.
SW 66 Tillverkning av kemivaror od.
SW 67 Tillverkning av bearbetningsvaror o d
SW 68 Tillverkning av komplexvaror.
SW 69 Tillverkning/ byggande av byggnader o anläggningar.

7. Formgivning av fysiska och sociala miljöer.
SW 7 Formgivning av fysiska och sociala miljöer.
SW 70 Allmänt om konst o kultur.
SW 71 Övergripande formgivning/planering av fysiska miljöer.
Klimat

SW 72 Formgivning av byggnader o anläggningar, arkitektur.
SW 73-78 Forgivning av föremål

SW 79 Seder o bruk, nöjen, sociala miljöer o verks. Sport.
SW . 7911-7913 Seder och bruk.
SW . 7914-7919 Film, radio, TV, offentliga fester mm.
SW . 792 Teater. Opera. Konserter. Revyer. Konstdans.
SW . 793 Sällskapsnöjen. Sällskapsdans. Lek.
SW . 794 Spel. Skicklighets-och turspel. Lotteri. Lotto. Tips etc.

SW 795 Sociala miljöer och sociala verksamheter.
SW . 7951 Sociologi. Socialvård..
SW . 7952/7956 Sociala miljöer, sociala verksamheter.
SW . 7957 Undervisning o d.
SW . 7958 Sociala miljöer o sociala verksamheter i boendet.
SW . 7959 Sociala miljöer o verks.i allmänna grupper o d.
SW 796/799 Sport, idrott o d.

8. Språkvetenskap. Litteraturvetenskap. Skönlitteratur.
SW 80 Språkliga verksamheter. 802/809 motsvarar 82/89.
SW 81 Litteraturvetenskap. Litteraturhistoria.
SW 82/89 Skönlitteratur på olika språk.

9. Blandade saklitterära verksamheter. Tidningar. Allmän geografi. Biografi. Allmän historia.
SW 90 Tidningar, tidkrifter, journalistik. Blandade ämnen.
SW 91 Allmän geografi, reseskildringar. 913/919 mots. 93/99.
SW 92 Biografiska verksamheter, släkthistoria o d.
SW 93/99 Historieskrivande verksamheter, allmän historia.

Kort beskrivning av systemet för mänskliga verksamheter.

10 De ledande skiktens kunskaper, åsikter och samhällskunskap.
11-19 Folkets inre verkligheter. Kunskaper och åsikter.
2 Religiösa verksamheter.

3 Politiska verksamheter. Statistik och demografi som förutsättningar. Statsskick, lagar, mänskliga rättigheter, jämlikhetskrav. Politiska krav.

4 Samband mellan olika verksamheter

5 Natur och naturforskning. Klimat, energi, geologiska tillgångar, land, vatten, växt- och djurliv.

6 Teknologiska / Ekonomiska verksamheter.
61 Hälso-och sjukvård. Smittspridning.
62 Ingenjörsverksamheter.
63 Biologisk produktion.
64 Hushållsverksamheter, mat och boende m m.

651 Kontorsarbete, Datoranvändning. Digitalisering.
652 Civil opolitisk förvaltning och militära verksamheter.
653 Handel.
654 Televerksamheter, digitalisering
655 Förlagsverksamheter.
656 Transporter och lagring.
657 Penningverksamheter.
658 Företagsekonomi, arbetsmarknad.
659 Reklam, marknadsföring.
66-68 Tillverkning av varor.
69 Tillverkning av byggnader och anläggningar.

7 Formgivning av fysiska och sociala miljöer.
70 Allmänt om kultur.

71-72 Påverkan på klimat. Formgivning av bebyggelse.
73-78 Formgivning av föremål o d.

791-794 Sociala miljöer. Seder och bruk. Film. Radio, TV o d, Teater. Konserter, sällskapsnöjen, spel och lek.

7951 Socialvård
7952 Sociala miljöer och verksamheter.
-7956 Brott och polis m m.
7957 Utbildning och forskning.
7958 Sociala verksamheter i boendet.
7959 Sociala verksamheter i grupper o d.

796-799 Sport och idrott o d.

8 Språk, litteraturhistoria och skönlitteratur.

90. Tidningar o d.

91 Allmän geografi och lokalhistoria.

92 Biografiska verksamheter.

93-99 Verksamheter om allmän historia.
93 Allmänt om historia. Världs- och forntidshistoria.
94 Medeltiden och nya tiden allmänt och i Europa.
95 Medeltiden och nya tiden i Asien
96 Medeltiden och nya tiden i Afrika
97 Medeltiden och nya tiden i Nord- och Mellanamerika
98 Medeltiden och nya tiden i Sydamerika
99 Medeltiden och nya tiden i Australien, Oceanien, Poler, Världshav och Rymden.

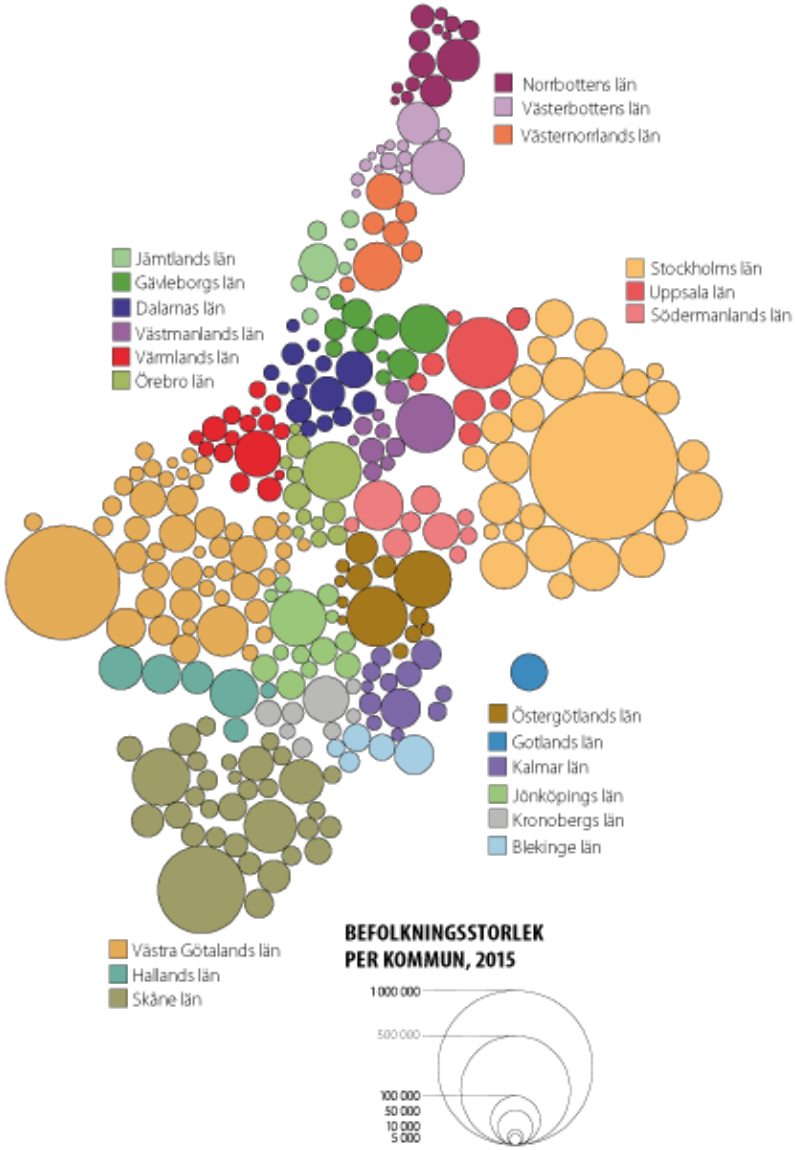

Befolkningsstorlek per kommun, 2015

Från SCB Publicerad: 2017-03-06 (http://www.scb.se/hitta-statistik/)

I kartan ser vi hur många kommuner som finns i varje län, det varierar från 1 i Gotlands län till 49 i Västra Götalands län. Men också att de flesta län har en befolkningsmässigt dominerande kommun, som Östersund i Jämtlands län eller Växjö i Kronobergs län. Det finns dock undantag där det är två kommuner som dominerar befolkningsmässigt, exempelvis Linköping och Norrköping i Östergötlands län samt Falun och Borlänge i Dalarnas län.

I norra Sverige finns flera av de större kommunerna vid kusten och mindre kommuner i länens inland. Men det finns också befolkningsmässigt mindre kommuner i de södra delarna av landet, exempelvis i gränstrakterna mellan Värmlands och Västra Götalands länoch diagonalt ned mot gränsen mellan Östergötlands ochKalmar län.

Sida	i http://wimnell.com/omr36-39zzzzze.pdf
197	Var finns rum för våra barn? – om trångboddheten i Sverige
197	Antal hushåll efter hushållstyp
202	De föreslagna nya lägenhetstyperna
204	Bostad 2 rum och kök och 3 rum och kök i mindre skala
205	Bostad 2 rum och kök i större skala
206	Bostad 3 rum och kök i större skala
207	Fyra rum och kök.
208	Två studentbostäder med gemensamma utrymmen
209	Bostad 2 rum och kök med större sovrum
210	Bostad 2,3 och 4 r o k, beskrivning
211	Två studentbostäder med gemensamma utrymmen
212	Bostad 2 r o k med större sovrum, beskrivning
212	Det är viktigt med rejäla balkonger
213	Antal lägenheter i flerbostadshus efter storlek. Riket
214	Trångboddhet

Bilden över befolkningen är från
http://wimnell.com/omr36-39zzzzzp.pdf sidan 218.

När man ska planera Sverige bör man utgå från befolkningens fördelning och hushållsverksamheterna. Bilden visar att de flesta bor i Götaland och Svealand. En liten del, kanske 10% , bor i Norrbotten, Västerbotten. Västernorrland och Jämtland som upptar kanske halva Sverige. De flesta bor i Gävleborg och söder därom.

I Norrland är det större avstånd mellan människorna och det är kallare. För hushållen där kan det vara längre till service av olika slag, och en del service finns inte alls. Skolor stängs på grund av elevbrist, butiker postverk och sjukhus läggs ned. Kollektivtrafiken räcker inte till behoven. Det privata näringslivet tycker ibland att de har sämre förutsättningar i Norrland. Det här är vad man läser i tidningarna och vad man kan förstå av de stora avstånden.

Somliga ogillar kosekvenserna av de stora avstånden och försöker flytta till de södra delarna av Sverige, där det kan bli större konkurrens om tillgångar så att även där blir problem med kollektivtrafiken och sjukvården och bostäderna blir otillräckliga och dyrare. Tillgången till arbetsplatser och service av olika slag kan bli bättre.

Hyrorna och taxeringsvärden på bostäder är lägre i små kommuner än i större. Men hushållskostnaderna för övrigt torde knappast vara avsevärt lägre i små kommuner. Kontakten mellan släktingar, vuxna barn och föräldrar, och vänner och bekanta kan bli sämre i Norrland med stora avstånd inom Norrland och till södra Sverige.

Fritidstillgången till naturen och lekplatser behöver inte bli sämre i Norrland. Att hitta ett lämpligt arbete kan vara svårare i Norrland. Detta torde vara det man kan gissa sig till utan mer statistik.

Små kommuner i södra Sverige kan ha samma problem som nu har nämnts för Norrland.

De offentliga verksamheterna i Sverige har nu ofta problem med personalbrist och pengar. Kommunerna vill inte höja kommunalskatterna och de borgerliga partierna i riksdagen vill inte höja de statliga skatterna.

Ledarna i de politiska partierna har inte de kunskaper och åsiker som behövs och folkets inre verkligheter stämmer inte heller väl med det som behövs för att rösta fram lämpliga personer till demokratiska församlingarna.

För att de ska bli bättre måste utbildningarna och forskningarna och tidningarna och nöjeslivet och Radio, TV och internet bli bättre.

Och digitaliseringen ordnas så att det inte kommer så mycket lögner. Utbildningarna bör passas till de uppgifter folk har: A1, A2, B1 och B2.

Förvaltningarna i offentliga verksamheter får inte göra så många misstag som nu.

Det privata näringslivet bör utvecklas så att det blir fler arbetstillfällen för arbetslösa och arbetsförmedlarna bör bli skickligare, och passar till de krav som klimatet ställer.

Sjukvården måste bli bättre och virussmittan komma i kontroll.

Trafiken måste bli bättre och fördelningarna av pengarna i samhället i skatte- och bidragssystem fördelas mer efter behov.

Bostäder bör byggas med hänsyn till överenskommen bostadsstandard och med gällande hyresreglering.

Gestaltad livsmiljö – en ny politik för arkitektur, form och design.

Sven Wimnell 28 dec 2015:
Gestaltad livsmiljö – en ny politik för arkitektur, form och design. SOU 2015:88. Berör hela verksamhetsområdet 7 med planering av fysiska och sociala miljöer och sociala beteenden.
http://wimnell.com/omr70d.pdf

Innehåll:

Sida
3
15 maj 2014 Kommittédirektiv: Gestaltad livsmiljö – en ny politik för arkitektur, form och design Dir. 2014:69 (pdf 91 kB)
En särskild utredare ska göra en översyn av den statliga politiken för arkitektur, form och design. Uppdraget är brett och innefattar flera politikområden.

9
05 mars 2015:Tilläggsdirektiv till Gestaltad livsmiljö - en ny politik för arkitektur, form och design, Dir. 2015:24 (pdf 161 kB)
Utredningen ska analysera och lämna förslag på hur arkitektur-, form- och designområdet i högre grad kan präglas av dialog och delaktighet samt bidra till en hållbar samhällsutveckling.

11
04 december 2015: Remiss SOU 2015:88 Gestaltad livsmiljö
Ansvarig: Kulturdepartementet, Regeringen

Sida
17
14 oktober 2015:Gestaltad livsmiljö - en ny politik för arkitektur, form och design, SOU 2015:88 (pdf 1 MB)
Utredningen Gestaltad livsmiljö – en ny politik för arkitektur, form och design tillsattes med uppdraget att göra en översyn av den nuvarande politiken för arkitektur, form och design och föreslå en ny politik för området. Syftet med uppdraget är att stärka arkitekturens, formens och designens värde och betydelse för individen, livsmiljön och den hållbara samhällsutvecklingen.

17 Till statsrådet och chefen för Kulturdepartementet
18 Innehållsförteckning
21 Utredarens förord
22 Sammanfattning

28 1 Utredningens uppdrag och arbete
30 2 Politiken för arkitektur, form och design sedan Framtidsformer.
38 3 Språket och begreppen

43 4 Perspektivet gestaltad livsmiljö och utmaningar för området.

Kapitel 4 och kapitlen därefter är av utrymmesskäl inte med här. Se Gestaltad livsmiljö - en ny politik för arkitektur, form och design, SOU 2015:88 (pdf 1 MB)

Innehåll

Utredarens förord 13
Sammanfattning 15
Summary 25
1 Utredningens uppdrag och arbete..... 37
1.1 Utredningens uppdrag 37
1.2 Arbetssätt och referensgrupper 38
1.3 Betänkandets disposition ..... .39

2 Politiken för arkitektur, form och design sedan Framtidsformer 41
2.1 Utredningens uppdrag 41
2.2 Mål och innehåll i handlingsprogrammet Framtidsformer 41
2.3 Insatser efter Framtidsformer 43
2.4 Analys av Framtidsformer 51

3 Språket och begreppen 55
3.1 Utredningens uppdrag 55
3.2 En gemensam förståelse 55
3.3 Arkitektur 56
3.4 Form 58
3.4.1 Konsthantverk, slöjd och hantverk 59
3.5 Design 60
3.6 Arkitektur, form och design är delar i en helhet 63

4 Perspektivet gestaltad livsmiljö och utmaningar för området 65
4.1 Gestaltad livsmiljö – ett perspektiv för arkitektur, form och design 65
4.2 Identifierade utmaningar 67
4.3 Hållbar utveckling 68
4.3.1 Klimat och resurser 69
4.3.2 Teknisk utveckling 72
4.3.3 Urbanisering, stadens och landsbygdens utveckling 75
4.3.4 Boende 78

5 Lärdomar från andra länder 83
5.1 Utredningens uppdrag 83
5.2 Politiken för arkitektur, form och design i andra länder 83
5.2.1 Danmark 84
5.2.2 Norge 88
5.2.3 Nederländerna 91
5.2.4 Storbritannien 93
5.2.5 EU:s arkitektur- och designpolicy 95
5.2.6 Hållbar stadsutveckling i andra länder 97
5.3 Några generella slutsatser och jämförelser med svenska förhållanden .. 98
5.3.1 Kommunal arkitekturpolitik 98
5.3.2 Design för tjänster i den offentliga sektorn för ökat förtroende hos medborgarna 99
5.3.3 Stärkt svensk export av arkitektur, form och design 100
5.3.4 Professionernas ställning och kompetens 101
5.3.5 Samverkan mellan organisationer stärker arkitektur, form och design nationellt och regionalt 103
5.3.6 Sverige som föregångsland för ett samlat perspektiv 103

6 Nya mål för arkitektur-, form- och designpolitiken utifrån perspektivet gestaltad livsmiljö 105
6.1 Utredningens uppdrag 105
6.2 Gällande mål och bakgrund 105
6.2.1 Gällande mål för statens arbete med arkitektur, formgivning och design 108
6.2.2 Gällande kulturpolitiska mål 109
6.2.3 Gällande miljömål 110
6.2.4 Folkhälsomålet 114
6.2.5 Mål för integrations- och jämställdhetspolitiken 116
6.2.6 Nationella mål för kulturmiljöarbetet 117

6.2.7 Mål för utgiftsområdet Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt mål för konsumentpolitik 118
6.2.8 Målen för utgiftsområdet Regional tillväxt 119
6.2.9 Målen för utgiftsområdet Areella näringar, landsbygd och livsmedel..... 121
6.3 Utvärdering av gällande mål för arkitektur, form och design 121
6.4 Förslag till nya nationella mål för arkitektur-, form- och designpolitiken 124

7 Myndigheten för Gestaltad livsmiljö 129
7.1 Utredningens uppdrag 129
7.2 En myndighet för perspektivet gestaltad livsmiljö 129
7.2.1 Kort bakgrund om Arkdes 130
7.2.2 Remiss av promemoria om sammanslagning av Arkdes och Moderna museet 131
7.3 Förslag till ombildning av Arkdes till Myndigheten för Gestaltad livsmiljö 132
7.3.1 Samlingarnas tillhörighet 134
7.3.2 Utställningar lokalt, regionalt och nationellt 135
7.3.3 Mötesplatsuppdraget 136
7.3.4 Myndighetens kompetens, lokalisering och regionala samverkan ... 137
7.3.5 Pedagogiska perspektiv och forskning 139
7.3.6 Samverkan med andra myndigheter – sammanfattning av övriga förslag till myndighetens verksamhet 140

8 Det offentliga och insatser inom arkitektur, form och design 141
8.1 Utredningens uppdrag 141
8.2 Den offentliga sektorn 141
8.3 Statliga myndigheter och statliga bolag inom området 142
8.4 Kommunernas och landstingens uppgifter 147
8.4.1 Kommunerna 147
8.4.2 Landsting och regioner 150
8.5 Insatser för samverkan inom arkitektur, form och design 153
8.5.1 Förslag till riksarkitekt med Statens fastighetsverk som särskilt ansvarig 153
8.5.2 Samverkan mellan statliga byggherrar och förvaltare 154
8.5.3 Helhetsyn på offentliga miljöer 155
8.5.4 En fond för stöd till utvecklingsinsatser inom arkitektur, form och design 156
8.5.5 Perspektivet gestaltad livsmiljö i Sverigeförhandlingen 158
8.5.6 Erfarenheterna från Delegationen för hållbara städer ska tas tillvara. 160
8.5.7 Myndigheten för Gestaltad livsmiljö ska samverka med Plattformen för hållbar stadsutveckling 161
8.5.8 Större satsningar på grön innovation och miljöteknik 163
8.5.9 Statliga myndigheters ansvar att ta fram särskilda program för arkitektur, form och design 165
8.5.10 Kommuner och regioner ska stimuleras att ta fram program för arkitektur, form och design 166
8.5.11 Arkitektur, form och design i de regionala kulturplanerna och kultursamverkansmodellen 168
8.5.12 Ökat stöd till ungdomsverksamhet i allmänna samlingslokaler och icke-statliga kulturlokaler 168
8.5.13 Bättre stöd till exportfrämjande åtgärder på området 170
8.5.14 Införande av *wild card*-systemet 171

9 Höjd kompetensnivå inom offentlig upphandling 173
9.1 Utredningens uppdrag 173
9.2 Om lagen om offentlig upphandling 173
9.3 Nuvarande regelverk för upphandling 175
9.3.1 Upphandlingsförfaranden 175
9.3.2 Kriterier för utvärdering i nuvarande lagstiftning 179
9.4 Kommande regelverk för upphandling 180
9.4.1 Kriterier för utvärdering i det nya regelverket 181
9.5 Tillämpningen av LOU generellt och inom arkitektur, form och design 181
9.5.1 Upphandlingsprocessen generellt..... 182

9.5.2 Statens förebildlighet ... 182
9.5.3 Upphandling av tjänster för planering, byggande och inredning ... 184
9.5.4 Upphandling av konst och formkonstnärstjänster ... 187
9.5.5 Hållbar upphandling ... 188
9.6 Bristerna i regelverk och hantering ... 192
9.6.1 Kompetens och kvalitet ... 193
9.6.2 Sammanfattning av de identifierade problemen ... 196
9.7 Tidigare insatser inom området ... 197
9.8 Insatser för ökad kvalitet och höjd kompetens ... 197
9.8.1 Samverkan mellan myndigheter ... 197
9.8.2 Utbildning av myndigheternas inköpare ... 198
9.8.3 Metodstöd för kompetensuppbyggnad kring upphandlingsformer som underlättar inriktning mot kvalitet ... 199
9.8.4 Forskning inom offentlig upphandling av arkitektur, form och design ska stöttas ... 200
9.8.5 Stärkt kvalitet i kommunernas upphandling av arkitektur, form och design ... 202
9.8.6 Forum för möten mellan inköpare och leverantörer ... 202

10 Kunskap, kompetens och samverkan ... 205
10.1 Utredningens uppdrag ... 205
10.2 Människornas kunskap och erfarenhet ... 205
10.3 Arkitektur, form och design i grund- och gymnasieskolan ... 207
10.4 Professionens utvidgade kunskap ... 211
10.5 Breddad rekrytering ... 212
10.6 Forskning ... 214
10.7 Konstnärligt prövande ... 219
10.8 Beställarkompetens ... 220
10.9 Förslag och bedömningar för en bred kunskapsutveckling inom hållbart samhällsbyggande ... 221
10.9.1 Breddad rekrytering – en kvalitet i utbildningen ... 221
10.9.2 Finansiering av nationella forskningsnätverk ... 222
10.9.3 Forskningsutlysning i hållbart samhällsbyggande ... 223
10.9.4 Internationella perspektiv – utredning av konsekvenserna av studieavgifter ... 225
10.9.5 Behov av en utvidgad kunskap i grundutbildningarna på universitet och högskolor ... 226

11 Lagstiftning och andra styrmedel ... 227
11.1 Utredningens uppdrag ... 227
11.2 Gällande bestämmelser och bakgrund ... 227
11.2.1 Bakgrund till aktuella paragrafer och behovet av utvärdering ... 228
11.2.2 Plan- och bygglagen ... 229
11.2.3 Väglagen och lagen om byggande av järnväg ... 232
11.2.4 Miljöbalken ... 234
11.3 Utvärdering av behovet av förändringar i bestämmelserna ... 234
11.3.1 Inga förändringar i de aktuella paragraferna ... 238
11.3.2 Innovativt byggande bör främjas ... 239
11.3.3 Behov av fördjupad analys av gällande bestämmelser ... 241

12 Konsekvenser ... 243
12.1 Utredningens uppdrag ... 243
12.2 Förväntade effekter av betänkandets förslag ... 243
12.3 Ekonomiska konsekvenser ... 244
12.4 Övriga konsekvenser ... 248

Bilagor
Bilaga 1 Kommittédirektiv 2014:69 ... 251
Bilaga 2 Kommittédirektiv 2015:24 ... 263
Bilaga 3 Referensgrupper och nationella konferenser ... 267

Utredarens förord

I detta betänkande presenterar jag min syn på vad arkitektur, form och design gör. Betänkandet har, utifrån min grundtro på området, vuxit fram i en process, en designprocess om man så vill, tillsammans med experter, referensgrupper, konferensdeltagare och framför allt med utredningens sekreterare.

Min tro på arkitekturens, formens och designens kraft är genuin. Jag tror att vi kan förändra världen, åtminstone vår dagliga livsmiljö. Att arkitektur, form och design bidrar till de långsiktiga perspektivens ösningar är för mig självklart.

När vi i vardagen ser effekterna av globaliseringen, en ökande segregation och ohälsa och en minskande attraktivitet i flera av våra städer, så ökar intresset för arkitektur, form och design och hur områdets kraft kan utnyttjas. Regeringen fångar denna rörelse genom att ta fram en ny politik för området och tror alltså också på att arkitektur, form och design kan göra skillnad för kvaliteten i den gestaltade livsmiljön.

Min syn är att området kan möta samhällets utmaningar, inte bara som en sinnlig upplevelse i nuet, vilket i sig är viktigt, utan på det sätt som arkitektur, form och design påverkar vår livsmiljö, i vår vardag. Det är viktigt att politiken står i ett ständigt aktuellt förhållande till dessa utmaningar och därför föreslår jag en politik som är processuell, i rörelse. Jag föreslår även att en myndighet bildas som kan hantera dessa frågor och som kan spana, perspektivera, samarbeta, ställa ut, debattera och vid behov, minst varje mandatperiod, föreslå nya mål.

Att det offentliga ska gå före i gestaltningen av livsmiljön är självklart. Inte minst i utformningen av välfärdens miljöer, där man sänder signaler till medborgarna om rätten till en vacker och varaktig livsmiljö. Det offentliga har de starkaste redskapen för gestaltningen av vår livsmiljö och dessa ska användas koordinerat för att uppfylla politikens målbild. En riksarkitekt som stimulerar statens agerande i bolag och verk är därför betydelsefull.

Det är tydligt att branschen som helhet behöver en utvecklad syn på upphandlingsfrågor och en stärkt efterfrågan på områdets tjänster. En förändrad syn på och ett större mod i den offentliga upphandlingen behövs. Detta är fullt möjligt och handlar om kvalitet och kunskap. Med nya anslag för stöd till en innovativ branschutveckling kommer området att stärkas. Förhoppningen är att en starkare roll på nationell nivå även leder till en ökad framgång i exporten av områdets tjänster.

Politiken för arkitektur, form och design är inte ett isolerat område. Den verkar i ett sammanhang och är för genomslaget helt beroende av välutbildade och kompetenta beställare. Att beställaren, såväl privat som offentlig, delar en vision om vad som ska göras och vilken roll arkitektur, form och design kan spela, är därför avgörande för resultatet.

Med en myndighet och en rad andra förslag inom till exempel utbildning, forskning och exportstöd, ser jag framför mig en bransch som utnyttjas fullt ut och i ett gott samarbete med övriga aktörer, politik, näringsliv och medborgare, för att skapa en god gestaltad livsmiljö.

Jag är förhoppningsfull efter att ha träffat över femhundra personer under processen och sett att det finns en medvetenhet om de utmaningar vi möter och även en iver att hantera dem. Det omfattande bostadsbyggandet vi står inför är ett exempel på en fantastisk möjlighet till att gemensamt kunna minska klyftor, skapa en bra livsmiljö och ett långsiktigt hållbart samhälle.

Möjligheten kommer inte tillbaka inom vår livstid – ta den.

Malmö i oktober Christer Larsson

" Ledare: Sverige mobiliserar – måste alla göra sitt

DN SÖNDAG 22 MARS 2020

På lördagen hade 1 746 svenskar testats positivt för covid-19, enligt de siffror som Folkhälsomyndigheten presenterar dagligen. 61 av de insjuknade har behövt intensivvård. 20 har avlidit.

Redan nu är pressen på vården hård. Det har rapporterats om materielbrist i flera veckor. Ändå har pandemin ännu inte slagit till med full kraft mot Sverige. De närmaste veckorna kommer att bli betydligt tuffare.

Enligt Folkhälsomyndigheten pågår allmän spridning av coronaviruset i flera delar av landet. Antalet som insjuknar förväntas att stiga kraftigt den närmaste tiden. Först i Stockholm, därefter i Göteborgsområdet, sedan i resten av Sverige.

Fler kommer att behöva vård. Det kommer att krävas svåra prioriteringar – kring var i landet begränsade resurser ska sättas in och vilka patienter som ska få ta del av dem.

Det finns flera frågetecken kring hur snabbt regering och myndigheter har agerat.

Men det går också att konstatera att Sverige just nu genomför en omfattande mobilisering för att möta stormen. Och att kraftsamlingen sker på alla samhällsnivåer.

Vi ser den inom politiken, där regeringen i nära samverkan med oppositionen har producerat tre omfattande ekonomiska paket för att stärka förmågan att motverka smittspridningen och hjälpa den krisande ekonomin.

Men den största mobiliseringen sker i offentlig sektor. Det handlar naturligtvis först och främst om vården. Sjukhusen organiseras om för att ge plats åt covid-19-patienter och för att ordna fler intensivvårds-platser. Sjukhustält sätts upp.

Läkare och sjuksköterskor avbokar sina semestrar, jobbar övertid. Ofta med bristande skyddsutrustning.

Det handlar i många fall om rena hjälteinsatser.

Sådana utförs också i äldreomsorgen. Där finns den mest utsatta riskgruppen. Den ska skyddas, samtidigt som sedvanligt stöd måste ges. Många anställda tvingas stanna hemma, eftersom de absolut inte får göra sitt jobb ens med lätta sjukdomssymtom. Det betyder att andra måste göra desto mer.

Kommunerna gör sitt bästa för att förbereda sig för en eventuell stängning av grund- och förskolor, och för att de som måste fortsätta gå till jobbet i så fall ska ha någonstans att lämna sina barn.
Även stora delar av näringslivet bidrar till kampen mot viruset – samtidigt som man tvingas hantera en snabbt eskalerande ekonomisk kris. Mataffärer ordnar särskilda öppettider åt personer som tillhör coronavirusets riskgrupper. Flera företag med skyddsmateriel i sortimentet har lämnat över det till vården.

Samtidigt gör vanliga människor vad de kan för att hjälpa till. Universitet och högskolor kokar handsprit till sjukhusen. I sociala medier organiseras matinköp till äldre, så att de inte ska behöva gå ut och riskera att smittas.

Många bidrar genom att noggrant följa myndigheternas riktlinjer: de stannar hemma vid minsta symtom, tvättar händerna, minskar sina sociala kontakter, i synnerhet med personer i riskgrupperna – eller om man tillhör en.

Allt detta är styrketecken.

Coronapandemin utsätter det svenska samhället för enorma påfrestningar. Allt vi kan göra för att hjälpa varandra är av värde nu.

DN 22/3 2020 "

" Corona avslöjar beroendet

DN SÖNDAG 22 MARS 2020

Karantän, social distans, jobba hemifrån när det går. Tre enkla förhållningsregler för att hålla det nya coronaviruset stången och platta till den där berömda smittokurvan en gång för alla.

Det tog inte lång tid innan vi fick svar på hur enkla de där reglerna egentligen var. Efter ett par dagar blott inföll ett fenomen som inte många tycktes ha tänkt på:

Folk blev oerhört uttråkade.

Redan i förra veckan började sociala medier fyllas av nödrop från människor som inte visste hur de skulle fylla alla plötsligen tomma tidsfickor i livet.

Vad gör man egentligen när man sett hela Netflix, HBO och Youtube? När man läst hela internet?

SVT Play drar sitt strå till stacken och pumpar ut svenska filmklassiker. Om du inte sett Jan Malmsjö i ”Kurragömma” från 1963 har du chansen nu. Spoiler alert: ”Den verkliga skurken är i själva verket hans kompanjon, den tuffa affärskvinnan Lucie”.

Kriser kan ge oss människor syn på oss själva. Detta är en insikt i coronans tid: Många, inte minst jag själv, tycks ha förvandlats till rastlösa barn. ”Jag har inget att göra!” ”Vad ska vi göra?” ”Jag har tråååkigt!”

I livets baksäte sitter vi: ”Är vi framme snart? När är vi framme?” Tja, enligt pessimisterna inte förrän hösten 2021, så sluta tjata, raring. Det är väl just så här det yttrar sig, det internetberoende som redan hemsöker generationer: abstinens – klick – stimulans – abstinens – klick.

En ljusglimt i denna svärta kanske är att corona medför en liten avgiftning i vårt kollektiva upplevelseberoende.

Kanske blir vi bättre på den svåra konsten att göra ingenting, njutningen i att titta ut genom ett fönster, att lyssna i vårt inre på den tysta röst som faktiskt kan ha något viktigt att säga men som i åratal dränkts av bruset från Netflix.

Erik Helmerson
erik.helmerson@dn.se "

" Peter Wolodarski: Inget modernt samhälle kan tolerera massdöd

DN SÖNDAG 22 MARS 2020

För en månad sedan var livet i Bergamo som vanligt. I dag råder sorg, förtvivlan och desperation. Det som hände där kan inträffa på fler platser.

Fabiano Di Marco är trebarnsfar, läkare och professor på universitetet i Milano. På ett sjukhus i Bergamo leder han intensivvårdsarbetet för patienter som har andningssvårigheter.

Fredagen den 21 februari förändrades inte bara hans liv, utan livet för alla som lever och verkar i denna del av norra Italien.

Det finns ett före och ett efter, berättade Fabiano Di Marco när han i veckan intervjuades av New York Times Michael Barbaro i podcasten ”The Daily”.

”De senaste tre veckorna har allt varit en total röra. Det är som ett krig, om jag ska vara ärlig”, säger han.

Att ta del av samtalet med Fabiano Di Marco är omskakande, eftersom han så avskalat delar med sig av sina upplevelser, märkbart tagen, utan några förstärkningsord.

Det är avgörande att lyssna på berättelserna från Bergamo och andra drabbade platser för att förstå vilket djupt svart hål som coronaviruset kan orsaka. Och varför historiska tvångsåtgärder som en konsekvens

nu vidtas i stora delar av världen.

Det handlar om att skydda människor från en osynlig men dödlig fara.

Ingenting är längre som det var i Bergamo, normalt en av Italiens mest välmående platser. Varje dag tar Fabiano Di Marcos sjukhus emot mellan 50 och 70 patienter med allvarliga andningssvårigheter, som en följd av coronaviruset. Det finns hundratals mycket sjuka covid-19-patienter. Men bara ett tiotal intensivvårdsplatser.

”I ett europeiskt perspektiv är mitt sjukhus jättestort, vi har 1 000 sängar. Men att dagligen ta emot så många patienter med allvarliga lungproblem, det är omöjligt.”

Alla avdelningar på sjukhuset har påverkats. Läkare som varit specialiserade på annat har med kort varsel fått omskola sig.

Kardiologer, reumatologer och dermatologer får nu ta hand om lungpatienter. Halva sjukhuset arbetar i dag med covid-19-vård.

”Vi försöker hitta lösningar… Vi gråter varje dag, vi som arbetar tillsammans, i dag hade vi 460 sjuksköterskor hemma för att de var utbrända, smittade eller satta i karantän. Det är ett väldigt stort antal”, säger Fabiano Di Marco.

Han berättar att han tillsammans med sin hustru för en vecka sedan åt middag med en kollega, som arbetat med att omorganisera sjukhuset. I går låg arbetskamraten inne på akuten på grund av andningssvårigheter.

Att vårda kollegor, det är något helt nytt och känslomässigt väldigt svårt.

”Vi är rädda. I fredags, bara på mitt sjukhus, hade vi 20 döda på grund av coronaviruset. Det var på en enda dag.”

Och de anhöriga kan inte komma till sjukhuset, för då riskerar de att bli smittade. Det finns inte tillräckligt med skyddsutrustning.

Covid-19-patienterna dör därför ensamma, och i förvirringen och stressen missar ibland sjukhuset att informera den närmaste familjen. Dödsfallen har på kort tid blivit så många att krematorierna i Bergamo inte hinner med, rapporterade BBC i veckan.

Jag berättar inte om intervjun med Fabiano Di Marco för att spä på någon irrationell oro, för att öka känslan av ångest och panik.

Situationen i norra Italien är livsviktig att uppmärksamma för att förstå vad som står på spel om viruset tillåts löpa fritt genom våra samhällen, om vi inte vidtar åtgärder medan tid fortfarande finns. Vi måste vara beredda.

I Bergamo, där smittspridningen hade gått långt innan man började agera, tvingas vårdpersonalen till prioriteringar som de aldrig någonsin hade kunnat föreställa sig. De ställs inför oerhörda val. De gamla som normalt hade fått vård väljs bort när en ung skrivs in.

När Fabiano Di Marco talar med kollegor i andra delar av Italien, där smittspridningen inte alls gått lika långt, är den stora utmaningen att få dem att inse vidden av faran.
”I din egen verklighet är allt fortfarande normalt. Det är svårt att vara rädd för något som du inte upplevt. Men lita på mig, i Bergamo har varje familj nu en anhörig eller en vän som dör.”

I Sverige har en debatt om de ekonomiska skadeverkningarna av coronakrisen dragit i gång. Går tvångsåtgärderna för långt? Krossar vi vårt sätt att leva för att skydda oss mot coronaviruset?

Dessa frågor är nödvändiga att ställa, men jag tror inte att något samhälle kan tolerera den situation som uppstod i italienska Bergamo eller tidigare i kinesiska Wuhan. Tar vi idén om alla människors lika värde på allvar kan vi inte medvetet välja att offra människoliv i stor skala. Vi kan inte låta de mest utsatta gå under utan att göra allt för att minska lidandet och risken för massdöd. Det var därför Storbritannien i veckan slog in på samma kurs som resten av Europa, efter varningar från en tung forskargrupp om 250 000 döda. Även

Trumpadministrationen påverkades av rapporten och ändrade politik. Hittills har detta varit en hypotetisk frågeställning för Sverige, men tiden går otäckt snabbt och vi ligger inte många veckor efter Italien. Vi kan inte väja för de djupt moraliska frågeställningarna. Statens fundamentala uppgift är att skydda oss, att värna om våra liv.

Valet mellan hälsan och ekonomin är förenklat. En god folkhälsa är en förutsättning för en god ekonomi och vice versa. Vi måste rädda båda. Den svenska ekonomin är extremt beroende av omvärlden, vi kan inte undvika en recession eller en depression genom att agera annorlunda än andra.

Också lösningen på smittspridningen kräver internationellt samordnade insatser. Stora delar av världen har stängt ned för att skydda sina medborgare. Samtidigt visar flera asiatiska länder att det med smarta metoder och ett snabbt agerande går att ta sig ur de riktigt hårda tvångsåtgärderna.

En svensk läkare hörde i veckan av sig och berättade att han satt i hemmakarantän, på grund av förkylningssymtom. Ingen har testat honom för covid-19. Om det skett hade han kanske kunnat gå till jobbet. I Sydkorea hade han kunnat åka till en drive-in-testning och fått svaret på drygt 10 minuter.

WHO manar alla länder till att testa, testa och testa – och isolera dem som är sjuka. I just Sydkorea har omfattande tester på ett tidigt stadium i kombination med modern teknik och skyddsmasker för befolkningen lett till att man kunnat avstå från de hårdaste restriktionerna.

Vi måste rädda samhällsekonomin, och där har regeringen redan satt i gång åtgärder som visar att man förstår vidden av den ekonomiska smällen. Mycket mer kommer att behöva göras. Utan dröjsmål. Det är statens ansvar att hjälpa alla de företag och löntagare som med brutal kraft drabbas av pandemin.

Men vi måste klara av att hålla två tankar i huvudet samtidigt.
Våra liv går först. Vi kan inte tillåta att den mänskliga desperationen i Wuhan och Bergamo upprepas i Sverige.

Det vore ett vågspel som skulle bryta mot samhällets mest grundläggande överenskommelse: att varje människa har ett okränkbart värde.

Peter Wolodarski
peter.wolodarski@dn.se chefredaktör "

”Regeringens krispaket löser inte småföretagens problem”

DN Söndag 22 mars 2020

DN Debatt Åtgärderna för att hålla uppe efterfrågan med sänkta räntor och beredskapen att vidta finanspolitiska åtgärder är föredömliga. Men de aviserade krispaketen löser inte det som kan beskrivas som en efterfrågekollaps, skriver tre nationalekonomer och föreslår kort- och långsiktiga lösningar samt en reform-kommission.

Den pågående pandemin för med sig ekonomiska konsekvenser så omfattande att omedelbara och kraftfulla ekonomisk-politiska åtgärder är påkallade. Situationen är unik med katastrofala effekter både i Sverige och globalt: börserna faller, arbetslösheten ökar, globala värdekedjor slits isär och osäkerheten ökar. Internationella valutafonden jämför nedgången i industrin med krisen 2008 medan fallet i tjänstesektorn är betydligt större. Krisen kan utvecklas till den djupaste världen har upplevt sedan 1930-talet.

För att klara oss ur denna ekonomiska härdsmälta krävs åtgärder på både kort och lång sikt. Även om effekterna i nuläget koncentreras till branscher som direkt påverkas av social distansering (transport, hotell och restaurang), fortplantar de sig snabbt till andra delar av ekonomin. Därför är det föredömligt att ett antal länder vidtagit åtgärder för att upprätthålla efterfrågan, som sänkta räntor och beredskap att vidta finanspolitiska åtgärder. Åtgärderna är dock otillräckliga för att hantera en situation som närmast kan beskrivas som en efterfrågekollaps. Aviserade krispaket löser inte detta problem.

Många unga och små företag kommer att drabbas särskilt hårt. Dessa utgör i flera avseenden ryggraden i svensk ekonomi: 2015 fanns det över 450.000 aktiva företag med minst en anställd. Av dessa utgjorde över 280.000 egenföretagare och över 100.000 företag med 1–5 anställda. Tillsammans svarade de för knappt 600.000 anställda varav nästan 70 procent återfinns inom enklare tjänster och cirka 20 procent kan kopplas till mer kunskapsintensiv verksamhet.

I Sverige har åtgärderna hittills varit generella medan – som nyligen redovisats av OECD – andra länder i betydligt högre utsträckning riktat sina insatser mot mindre företag och vissa branscher. De i fredags utlovade 125 miljarderna är ett steg i rätt riktning men avser i första hand exportgarantier och ökade möjligheter för Almi-lån (3 miljarder).

Kortsiktigt är tillgång till likviditet ett nödvändigt villkor, många mindre företags buffertar begränsar sig till en eller ett par månader. De åtgärder som Riksbanken och Finansinspektionen vidtagit – utökade kreditmöjligheter för bankerna på cirka 1.400 miljarder kronor – är bra men det är högst osäkert i vilken utsträckning de kommer unga och små företag till del. Likaså kommer få småbolag att ha nytta av utökade exportkrediter. Regeringen har också möjliggjort uppskjuten skatt samt att inbetalda skatter kan återföras. Detta är dock kopplat till ett tidskrävande ansökningsförfarande och en mycket hög ränta. Till detta kommer permitteringslöner där staten står för cirka halva kostnaden.

Den svenska regeringens insatser är enligt OECD:s sammanställning mindre omfattande, mindre generösa och är sent ute med att öronmärka pengar riktade mot småföretag som, tillsammans med vissa branscher, riskerar att drabbas särskilt hårt.

Aviserade krispaket löser inte detta problem:
För det första är statens andel av permitteringslönerna betydligt högre i till exempel Norge, Danmark och Frankrike. I vissa länder har lönegarantier införts (till exempel Japan och Schweiz).

För det andra är det finansiella stödet mer förmånligt. I ett antal länder har räntorna satts till noll (ofta via offentliga låneinstitut) och även centralbankerna har tillskjutit medel som riktas mot just mindre företag. Moratorium på amorteringar och räntebetalningar förekommer men också tillfälligt minskade skatter och arbetsgivaravgifter liksom att helt undanta företagen från skatt under en period. Likaså har statliga subventioner direkt till företagen använts.

Det finns följaktligen en uppsjö av stimulanser för att rädda mindre företag som också kan användas i Sverige. Samtliga åtgärder kommer att ha statsfinansiella konsekvenser men det följer även av företagsnedläggningar och en ökande arbetslöshet. Enligt Tillväxtverket täcker stödet för korttidspermitteringar inte de hundratusentals egenföretagare som anställer sig själva, de är med andra ord exkluderade.

Vi föreslår att regeringen agerar för att på kort sikt förstärka stödet till de mindre företagen genom att:

• Statens andel av permitteringslöner ökar till åtminstone 75 procent.
• Räntan för en ökad kortsiktig upplåning av små och medelstora företag sätts till noll.
• Ett moratorium sätts på amorteringar och räntor under 9–12 månader.
• Tillfälliga nedsättningar i skatter och arbetsgivaravgiften sker, de delar i arbetsgivaravgiften som inte är kopplad till någon socialförsäkring kan tas bort.
• Att stöd ges till hur verksamheten i möjligaste mån kan digitaliseras.
• Att Almis mandat också omfattar investeringar i unga och mindre företag och inte enbart utökade lånemöjligheter.
• Att processerna för att erhålla lån/stöd kortas kraftigt och kopplas till företagens utveckling de senaste månaderna samt att medel öronmärks för mindre företag.
• Att regeringen snabbutreder möjligheten till socialförsäkringar för företagare med eller utan anställda.

Dessa är förslag på kortsiktiga effekter. På längre sikt måste dessa kombineras med andra insatser om 12–18 månader:
• Finanspolitiska insatser för att stimulera en bred uppgång i efterfrågan bör vara koordinerade inom EU. Penningpolitiken kan inte bidra i nämnvärd utsträckning, förutom att tillhandahålla likviditet.

Regeringen bör ge möjlighet till långa lån – 10 till 30 år – som är statligt garanterade och har en räntekostnad strax ovanför den ränta staten betalar som kan lösa in mer kortsiktiga och dyrare krislån. Andra länder – till exempel Frankrike, Italien, Israel, Japan, Schweiz – är betydligt mer benägna att utfärda statliga garantier. Det skulle innebära att kostnader som uppstått under krisen kan omvandlas till en översiktlig kostnad och risk på längre sikt.

•I den långsiktiga finansieringen bör Almi kunna spela en roll för att svenska mindre företag kommer i åtnjutande av EUs stödformer.

I dagsläget är det inte meningsfullt att bekymra sig för budgetunderskott och växande statsskuld. Men ett framåtblickande arbete måste sättas i gång för att svensk ekonomi ska återhämta sig. Om 12–24 månader måste budgeten åter balanseras och återgå till ett

normalläge. Ytterligare långsiktiga åtgärder som snarast måste till är därför att:

•Påbörja ett reformarbete som liknar det Lindbeck-kommissionen eller Globaliseringsrådet genomförde under 1990-talet respektive finansmarknadskriserna.

•Förstärka förutsättningarna för innovativa, entreprenöriella och växande företag.

Det är alltså nödvändigt att skjuta till medel för att rädda de företag som under normala omständigheter är livskraftiga. Med våra förslag till ekonomisk-politiska åtgärder hjälper vi företag på kort sikt och stärker deras förutsättningar på lång sikt samt begränsar såväl privatekonomiska problem som betydande samhällsekonomiska kostnader.

Martin Andersson, professor, Blekinge tekniska högskola, Lunds universitet och Entreprenörskapsforum
Pontus Braunerhjelm, professor, Blekinge tekniska högskola, KTH och Entreprenörskapsforum
Johan Eklund, professor, Blekinge tekniska högskola, Jönköping international business school och Entreprenörskapsforum"

Från sida.se. 22 mars 2020 https://www.sida.se/Svenska/

Sida - Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete

- SÅ FUNGERAR BISTÅNDET
- TEMAN
- LÄNDER
- ENGAGERA DIG
- FÖR SAMARBETSPARTER
- OM OSS
- AKTUELLT OCH PRESS
- PUBLIKATIONER
- LEDIGA JOBB
- FRÅGEFORUM
  - Sida - Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete
  - Sida - Swedish International Development Cooperation Agency
- KONTAKT
- ENGLISH

Aktuellt

18 mars 2020
Sida följer spridningen av det nya coronaviruset
Världen upplever nu en alarmerande och snabbt föränderlig situation på grund av ...

10 mars 2020
Sida ger 45 miljoner i humanitärt stöd till gräshoppsinvasionen i östra Afrika
Invasionen av ökengräshoppor i flera länder i östra Afrika utgör en humanitär ...

6 mars 2020
Folkets revolution i Sudan banar väg för jämställdhet
Sju experter på jämställdhet tar plats i Sudans ministerier efter ett nytt ...

5 mars 2020
2020 ett viktigt år för jämställdhet
I år är det 25 år sedan Pekingplattformen antogs – ett dokument som än i dag är ...
Läs alla

Kontakta oss
Pressrum
Publikationer
Kurser
Sajtkarta

Sajtkarta

Om oss

- Om Sida
- Organisation
  - Styrelsen
  - Generaldirektörens stab
  - Internrevision
  - Avdelningen för ledningsstöd
  - Avdelningen för HR och kommunikation
  - Avdelningen för verksamhetsstöd
  - Avdelningen för internationella organisationer och tematiskt stöd
  - Avdelningen för partnerskap och innovation
  - Avdelningen för Europa och Latinamerika
  - Avdelningen för Asien, Mellanöstern och humanitärt bistånd
  - Avdelningen för Afrika
  - Sidas vetenskapliga råd
- Så styrs vi
  - Förordning med instruktion
  - Regleringsbrev och återrapportering
  - Policy och strategier
- Budget
- Lediga jobb
- Om webbplatsen
  - Behandling av personuppgifter
  - Sajtkarta

Aktuellt och press

- Nyheter
  - 2020
  - 2019
  - 2018
  - 2017
  - 2016
- På gång
  - Tidigare evenemang
- Development Talks
- Pressrum
  - Pressmeddelanden
  - Pressinbjudningar
  - Pressbilder
  - Logotyp
  - Sidas bildbank
  - Historiska biståndsbilder
- Debattartiklar
  - 2020

    - 2019
    - 2018
    - 2017
    - 2016
- Sida i medierna
    - 2019
    - 2018
    - 2017
    - 2016
    - 2015
    - 2020
    - 2014
    - 2013
    - 2012
- Prenumerera
-

Så fungerar biståndet

- Svenskt bistånd
    - Svenskt bistånd får högt betyg
    - Globala Målen och klimatavtalet
    - Prioriteringar i biståndet
    - Uppföljning och kontroll av biståndet
    - Bra bistånd är effektivt
    - Om fattigdom
    - Åsikter om bistånd
- Olika sorters bistånd
    - Två sorters bistånd
    - Humanitärt bistånd
    - Insatser före och efter katastrofen
- Finansieringsformer
    - Utvecklingsfinansiering
    - Sidas garanti-instrument
- Aktörer i biståndet
    - Civilsamhället
    - Offentlig sektor
    - Forskare och universitet
    - Näringslivet
    - Svenskt bistånd via FN
    - Svenskt bistånd via EU
    - Världsbanken
- Öppenhet och anti-korruption
    - Vårt arbete mot korruption
    - Öppenhet och transparens
- Resultat av svenskt bistånd
    - Sidas utvecklingssamarbete 2018
    - Att mäta och kommunicera resultat
    - Människan i centrum
    - Resultatexempel

Teman

- Demokrati, mänskliga rättigheter och yttrandefrihet
  - Resultatexempel
- Fredliga och inkluderande samhällen
  - Resultatexempel
- Sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter
  - Sida försvarar aborträtten
- Jämställdhet
  - Resultatexempel
- Utbildning
- Forskning
  - Stöd till utveckling av innovationssystem
- Miljö och klimat
  - Resultatexempel
- Hantering av vattenresurser
- Hållbar energi
- Hälsa
  - Resultatexempel
- Vatten och sanitet
- Lantbruk och livsmedelsförsörjning
  - Resultatexempel
- Handel
- Privatsektorutveckling
- Sysselsättning
- Migration
-

Länder

- Afrika söder om Sahara
  - Burkina Faso
  - Centralafrikanska republiken
  - Demokratiska republiken Kongo
  - Etiopien
  - Kamerun
  - Kenya
  - Liberia
  - Mali
  - Moçambique
  - Niger
  - Nigeria
  - Rwanda
  - Somalia
  - Sudan
  - Sydsudan
  - Tanzania
  - Tchad
  - Uganda
  - Zambia
  - Zimbabwe
  - Regionalt samarbete i Afrika
- Mellanöstern och Nordafrika

    - Regionalt samarbete i Mellanöstern och Nordafrika
    - Irak
    - Jemen
    - Palestina
    - Syrien
- Asien
    - Regionalt samarbete i Asien och Oceanien
    - Afghanistan
    - Bangladesh
    - Kambodja
    - Myanmar (Burma)
- Europa
    - Regionalt samarbete i Europa
    - Albanien
    - Belarus
    - Bosnien-Hercegovina
    - Georgien
    - Kosovo
    - Moldavien
    - Nordmakedonien
    - Ryssland
    - Serbien
    - Turkiet
    - Ukraina
- Latinamerika
    - Bolivia
    - Colombia
    - Guatemala
    - Kuba
    - Venezuela
- Globala utvecklingsinsatser
    - Resultatexempel

Engagera dig

- Att arbeta med bistånd
- Lediga jobb på Sida
    - Personalstrategi
    - Tillsatta befattningar
- Internationella tjänster
    - Bilaterala Biträdande Experter (BBE)
    - Junior Professional Officer (JPO)
    - Special Assistant to the Resident Coordinator (SARC)
    - Junior Professionals in Delegation (JPD)
    - UN Youth Volunteer
- Sidas stipendier och praktikprogram
- Boka en föreläsning genom Sida Alumni
- Skolmaterial
    - Journalistik från hela världen
    - Klura med Clara

    - Värderingsövningar
    - We_change, gymnasiesatsning för hållbar utveckling
    - Den livsfarliga historien – kunskap för fred, försoning och framtid
- Tips på annat engagemang
    - Volontärarbete och praktikantprogram
    - Kulturutbyten
    - Föreningar
- Vanliga frågor om engagemang
-

För samarbetsparter

- Aktörsgrupper
    - Civila samhället / organisationer
    - Forskarsamhället och universitet
    - Näringslivet
    - Offentlig sektor
- Resurser för alla aktörsgrupper
    - Att samarbeta med Sida
    - Kurser och utbildning
    - Metod och verktyg
    - Mål- och resultatstyrning
    - Utlysningar
    - Upphandlingar
    - Utvärderingar
    - OECD-DAC
    - Globala målens logotyper
    - Sidas logotyp

Sveriges regering bör ha en planering för världens framtid och en planering för Sveriges framtid.

Som det är nu kan dessa till en början riktas in på klimatproblemen och coronavirusproblemen.

Planeringen för världen torde kunna ledas av Ministern för internationellt utvecklingssamarbete Peter Eriksson.

Planeringen av Sverige rör i hög grad planering av de fysiska miljöerna där kommunerna har det s k planmonopolet att planera de fysiska miljöerna. Regeringen har ingen tydlig planering av fysiska miljöer, men kulturministern har ett visst ansvar för miljöerna. Kanske kan planeringen av Sverige ledas av Kultur- och demokratiministern Amanda Lind i samarbete med Infrastrukturministern Tomas Eneroth och Civilministern Lena Micko. Kulturministern är också demokratiminister och planeringen av Sverige ska ske med demokratiska principer. Transporter och avstånd är viktiga faktorer och regeringens stöd till kommunerna sker genom civilministern. Miljöministern som ju är expert på klimat kan kanske vara ett alternativ som ledare av planeringen av Sverige. **Eller någon annan.**

Planeringarna bör ske med hjälp av Systemet för mänskliga verksamheter som är det enda system som innehåller alla verksamheter som förändrar världen.

I följande tabell antyds försöksvis i korthet statsrådens anknytning till verksamheterna, hur de är eller borde vara.

Systemet för mänskliga verksamheter.

1. Psykologiska och filosofiska verksamheter
20 områden:
Texten för områdena är länk till hemsidan.

SW 1 Psykologiska och filosofiska verksamheter.

SW 10 Samlade kunskaper och övergripande värderingar
SW . 101 Bibliografiska verksamheter. Arkiv.
SW . 102 Biblioteksverksamheter. Databaser. Internetsökning
SW . 103 Allmänna encyklopedier. Övergripande värderingar.
101-103 Kulturministern

SW . 104 Övergripande filosofiska verksamheter om samband
SW . 105 Övergripande om forskning
SW . 106 Övergripande om ekonomiska verksamheter
SW . 107 Övergripande filosofier om utbildning o d.
SW . 108 Samhällskunskap.
SW . 109 Ide- filosofi- och lärdomshistoria.
104-109 Kulturministern och forskningsministern

SW 11/19 Individernas inre verkligheter.
SW 11 Individens lager av kunskaper, erfarenheter o d.
SW 12 Individens visioner, framtidsvisioner o d.
SW 13 Individens känslor, värderingar od. Estetik.
SW 14 Individens ideologi / uppfattning om samband o d.
SW 15 Individens psykiska mekanismer Psykologi o d.

SW 16 Individens logik. Vetenskpsteori o d.
SW 17 Individens moral och uppfattningar om moral.
SW 18/19 Filosofer, äldre och senare, i öst och väst.
11-19 Kulturministern

2. Religiösa verksamheter o d.
5 områden:
SW 2 Religiösa verksamheter o d.
SW 20 Övergripande religiösa verksamheter o d.
SW 21 Allmän religionsvetenskap.
SW 22/28 Kristna religioner.
SW 29 Icke kristna religioner o d.
20-29 Kulturministern

3. Politikvetenskaper och politiska verksamheter.
15 områden
SW 3 Politikvetenskaper och politiska verksamheter.

SW 31 Statistik och demografi.
31 Forskningsministern

SW 32 Statsvetenskap.
32 Demokratiministern , Justitieministern

SW 33 Nationalekonomi, internationell ekonomi.
33 Näringsministern, Finansministern

SW 34 Lagar o förordningar, traktat, juridik.
341 Justitieministerna

SW 35 De demokratiskt valda församlingarnas verksamheter.
SW . 351 Sveriges riksdag (och motsvarande utomlands)
SW . 352 Kommun- och landstingsfullmäktige (och mots.)
SW . 353 Sveriges regering (och motsvarande utomlands)
SW . 354 Mellanfolkliga centrala organ (FN, EU o d).
35 Demkratiministern.Utrikesministern, EU-ministern m fl.Oklart

SW 36/39 Politiska krav och politiska planeringar:
SW 36 ...om individernas kroppsliga förhållanden.
SW 37 ...om utbildning o d.
SW 38 ...om fysiska miljöer o ekonomiska verks.
SW 39 ...om sociala miljöer, nöjen, sport o d.
36-39 Demokratiministern

4. Sambandsforskningsverksamheter. Infostruktur.
3 områden:

SW 4 Sambandsforskningsverksamheter.
SW 40 Systemvetenskap.Infostruktur.
SW 41-49 Samband o samordning mellan olika verksamheter.
4 Forskningsministern

5. Naturforsknings- och matematikverksamheter.
11 områden

SW 5 Naturforsknings- och matematikverksamheter.
SW 50 Allmänt om naturforskning. Naturkunskap.
SW 51 Matematik.
SW 52 Astronomi, rymdforskning.
SW 53 Fysik o d.
SW 54 Kemi o d.
SW 55 Geologi, meteorologi, hydrologi o d.

SW 56 Paleontologi, arkeologi o d.
SW 57 Biologi, ekologi. Naturgeogr. Utv.lära, ärftlighet
SW 58 Botanik.
SW 59 Zoologi.
50-59 Forskningsministern

6. Teknologiska / Ekonomiska verksamheter.
30 områden:
SW 6 Teknologiska / Ekonomiska verksamheter.
SW 60 Allmänt om teknologiska o ekonomiska verksamheter.

SW 61 Hälso- o sjukvårdsverks., räddning o d. Veterinärverks.
61 Socialministern

SW 62 Ingenjörsverksamheter (konstruktion o d)
62 Forskningsministern och näringsministern

SW 63 Biologisk produktion. Jordbruk, skogsbruk, jakt, fiske od.
63 Landsbygdsminitern

SW 64 Hushållsarbeten. Energi- och hygienförsörjning.
SW . 641 Matlagning. 642 Måltider, matservering.
SW . 643 Organisation av boende, personalrum o d, hotell.
SW . 644 El-, gas-, värme-, vatten- hygienförsörjning o d.
SW . 645 Användning av inventarier o d.
SW . 646 Personlig hygien o d, klädvård (utom tvätt o d)
SW . 647 Allmän hushållsekonomi. Inkomster o utgifter mm.
SW . 648 Städnings-, rengörings- och tvättverksamheter o d.
SW . 649 Personvård: barn, hemsjukvård.

64 Socialförsäkringsministern, Bostadsministern. Energiministern m fl

SW 65 Adm, distribution, kommunikation, organisation o d.

SW . 651 Kontorsarbete o d. Datoranvändning.
651 Digitaliseringsministern

SW . 6520-6524 Opolitisk offentlig civil förvaltning.
6520-6524 Beror på bransch

SW . 6525-6529 Militära verksamheter.
6525-6529 Försvarsministern

SW . 653 Handelsverksamheter.
653 Handelsministern

SW . 654 Telekommunikationsverksamheter.
654 Infrasrukturministern

SW . 655 Förlagsverksamheter o d.
655 Kulturministern

SW . 656 Transportverksamheter, resbyrå, lagring o d.
656 Inrastrukturministern

SW . 657 Penningverksamheter. Finans. Försäkring. Skatter.
657 Finansministern , Finansmarknadsministern, Civilministern

SW . 658 Allm.företagsekonomi, Arbets-förmedling o -marknad.
658 Näringsministern, arbetsmarknadsministern.
Jämställdhetsministern

SW . 659 Marknadsförings- och reklamverksamheter od.
659 Kulturministern, Näringsministern

SW 66/68 Tillverkning av varor.
SW 66 Tillverkning av kemivaror od.
SW 67 Tillverkning av bearbetningsvaror o d
SW 68 Tillverkning av komplexvaror.
SW 69 Tillverkning/ byggande av byggnader o anläggningar.
66-69 Näringsministern.

Formgivning av fysiska och sociala miljöer.
21 områden:

SW 7 Formgivning av fysiska och sociala miljöer.

SW 70 Allmänt om konst o kultur.
70 Kulturministern

SW 71 Övergripande formgivning/planering av fysiska miljöer.
SW 72 Formgivning av byggnader o anläggningar, arkitektur.
71-72 Kulturministern, Miljö- och Klimatministern, Kommuner SKM, Boverket

SW 73 Skulptur o d. Museiverksamheter, konstutställning.
SW 74 Konsthantverk, formgivning av bruksföremål. Inredning.
SW 75 Konstmåleri. 76 Grafisk konst, teckenkonst. 77 Fotografi.
SW 78 Musik (konserter o d 792)
73-78 Kulturministern

SW 79 Seder o bruk, nöjen, sociala miljöer o verks. Sport.
SW . 7911-7913 Seder och bruk.
SW . 7914-7919 Film, radio, TV, offentliga fester mm.
SW . 792 Teater. Opera. Konserter. Revyer. Konstdans.
SW . 793 Sällskapsnöjen. Sällskapsdans. Lek.
SW . 794 Spel. Skicklighets-och turspel. Lotteri. Lotto. Tips etc.
791-794 Kulturministern

SW 795 Sociala miljöer och sociala verksamheter.

SW . 7951 Sociologi. Socialvård..
7951 Socialministern . Jämställdhetsministern

SW . 7952/7956 Sociala miljöer, sociala verksamheter.
7952-7956 Inrikesministern
SW . 7957 Undervisning o d.
7957 Utbildningsministern. Högskole- och forskningsministern

SW . 7958 Sociala miljöer o sociala verksamheter i boendet.
7958 Migrationsministern
7959 Kulturministern
SW 796/799 Sport, idrott o d.
796-799 Kulturministern

8. Språkvetenskap. Litteraturvetenskap. Skönlitteratur.
12 områden:
SW 8 Språkvetenskap. Litteraturvetenskap. Skönlitteratur.
SW 80 Språkliga verksamheter. 802/809 motsvarar 82/89.
SW 81 Litteraturvetenskap. Litteraturhistoria.
SW 82/89 Skönlitteratur på olika språk.
SW 82 Engelsk skönlitteratur o d.
SW 83 Tysk, nederländsk, nordisk skönlitt.
SW 84 Fransk skönlitteratur o d.
SW 85 Italiensk skönlitteratur o d.
SW 86 Spansk och portuguisisk skönlitteratur o d.
SW 87 Grekisk och latinsk skönlitteratur o d.
SW 88 Slavisk och baltisk skönlitteratur o d.
SW 89 Skönlitt på orientaliska och övriga språk o d .
80-89 Kulturministern

9. Blandade saklitterära verksamheter. Tidningar. Allmän geografi. Biografi. Allmän historia.
12 områden:
SW 9 Saklitterära verks.Allmän geografi o historia. Biografi.

SW 90 Tidningar, tidkrifter, journalistik. Blandade ämnen.
90 Kulturministern

SW 91 Allmän geografi, reseskildringar. 913/919 mots. 93/99.
913-919 Forskningsministern

SW 92 Biografiska verksamheter, släkthistoria o d.
92 Kulturministern

SW 93/99 Historieskrivande verksamheter, allmän historia.
SW 93 Allmänt om allm. historia. Världs- och forntidshistoria.
SW 94 Medeltidens o nya tidens hist. i allmänhet och i Europa.
SW 95 Medeltidens o nya tidens historia i Asien.
SW 96 Medeltidens o nya tidens historia i Afrika.
SW 97 Medeltidens o nya tidens hist i Nord- o Mellanamerika.
SW 98 Medeltidens o nya tidens historia i Sydamerika.
SW 99 Medeltiden o nya tiden: Australien. Oceanien. Poler. Rymden.
93-99 Forskningsministern

Klickar man på de blå länkarna i systemet för mänkliga verksamheter kommer man till texter år 2014. En senare version finns i

Sven Wimnell 20 mars 2018 del 1 av 3: Samhällsplaneringens problem. Områden 1-5 samt 1-9 med myndigheter och professorer, yrken och utbildningar m m.
http://wimnell.com/omr40zl.pdf. del 2=40zm.pdf. del 3=40zn.pdf

En annan:
Sven Wimnell 1 maj 2019:
Människornas verksamheter och grunderna för planering av framtiden för världen och Sverige.
http://wimnell.com/omr40zp.pdf

Planeringen för Sverige gäller Sverige som helhet, 290 kommuner och 21 län och regioner för sjukvård m m.

Och verksamhetsområden enligt tabellen nyss.

Aktörer finns i kapitel 14 i
Sven Wimnell 6 februari 2020:
Samhällsplaneringens problem. Inrikes och utrikes 5 december 2019-16 januari 2020.
Kapitel 14: Aktörer i svenska politiken. Kapitel 15. DN-artiklar efter 16 januari 2020.
http://wimnell.com/omr36-39zzzzzq14-15.pdf

I kapitel 14 finns bl a en utredning 2016, http://wimnell.com/omr36-39zzzq.pdf, om planering av Sverige. Där är 6 regioner enligt ett förslag då. Regioner 2020 är 21 st enligt SKR, före detta SKL

I utredningen finns länkar till alla kommuners hemsidor där kommunerna berättar allt om sina kommuner.

Utredningen kan ge en uppfattning om hur stort en planering för Sverige kanbli

Planeringsmomenten hur det var, är, kan bli och bör bli är efter coronaviruset i princip samma som tidigare, men innehållet i är, är annorlunda, och momenten kan bli och bör bli kan rätta sig efter det.

Innehållet i: Sven Wimnell 9+16+26 maj 2016:
Sveriges 6 regioner. Länsstyrelser, landsting och kommuner. Invånare 2005 och 2013. Antalet bostäder 2010. Länkar till deras hemsidor på internet 6 maj 2016 med uppgifter om allt de vill visa upp.
http://wimnell.com/omr36-39zzzq.pdf

Innehåll:

Sida

3 **Sveriges regioner.**

10 **Länsstyrelser, landsting och kommuner. Invånare 2005 och 2013. Antalet bostäder 2010. Länkar till deras hemsidor på internet 6 maj 2016 med uppgifter om allt de vill visa upp**.
Kompletteringar har skett den 14 och 16 maj 2016:
För varje län har lagts till:
* Skattesatser 2016 i kommuner, län riket. Uppgifter från SCB.
* Sammanräknad förvärvsinkomst per kommun år 2014 för kvinnor och män. Uppgifter från SCB.
* Samtliga förväntade påbörjade bostäder genom nybyggnad, Uppgifter från boverkets intervjuundersökningar presenterade i maj 2016.
* Antal förvärvsarbetande (dagbefolkning) efter sektor och kommun År 2014. Uppgifter från SCB.
* Svenskt Näringslivs hemsidor för länen.
* Arbetsförmedlingarna i länen.
* Handelsbanken

11 1) Norrbottens, Västerbottens, Västernorrlands och Jämtlands län.

29 2) Dalarnas, Gävleborgs, Södermanlands, Uppsala, Västmanlands och Örebro län.

55 3) Östergötlands, Jönköpings, Kalmar och Kronobergs län.

74 4) Gotlands och Stockholms län.

84 5) Hallands, Värmlands och Västra Götalands län.

106 6) Blekinge och Skåne län.

119 **Detaljer om kommunerna. Folkmängd per tätort och småort per kommun 2005 (enligt SCB)**
121 1) Norrbottens, Västerbottens, Västernorrlands och Jämtlands län.
144 2) Dalarnas, Gävleborgs, Södermanlands, Uppsala, Västmanlands och Örebro län.
177 3) Östergötlands, Jönköpings, Kalmar och Kronobergs län.
200 4) Gotlands och Stockholms län.
212 5) Hallands, Värmlands och Västra Götalands län.
246 6) Blekinge och Skåne län.

267 **Pressinbjudan: Indelningskommittén presenterar diskussionsunderlag angående Sveriges framtida regionala indelning.**

277 **Några kommentarer den 14 maj 2016.**

280 **Innehållet i hemsidor hos boverket, naturvårdsverket och socialstyrelsen samt arbetsuppgifter för den nya regeringen.**

293 **Människor påverkas hela livet av fysiska och sociala miljöer de vistas i.**
294 Människornas levnadsförhållanden och utvecklingens krafter.
297 Utvecklingens krafter
298 Systemet för mänskliga verksamheter
301 Den fundamentala påverkanskedjan
303 Sven Wimnells hemsida på Internet: Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen ?

305 Något om välfärd och näringsliv. 26 maj 2016.
307 Näringslivet.
308 Svenskt Näringaliv
317 Arbetsförmedlingen
324 Handelsbanken

Planeringen för världen gäller cirka 200 länder, många med delstater, t ex USA och Tyskland.

Planeringsmomenten hur det var, är, kan bli och bör bli är efter coronaviruset i princip samma som tidigare, men innehållet i är, är annorlunda, och momenten kan bli och bör bli kan rätta sig efter det.

Ländera bör ordnas efter geografiska förhållanden och efter världsdelar. Planeringen bör ordnas efter systemet för mänskliga verksamheter.

Urval måste göras för att hålla planeringarna inom rimliga proportioner.

Det som är mest intressant nu är klimatet och temperaturen i världen och coronaviruset och dess följder. Men intressant är också välfärd och välfärdsfördelning. Och kunskaper och åsikter i världen, isynnerhet i det mäktigste länderna, där ländernas ledare, t ex Trump och Putin, kan ha andra åsiker än folket.

Näringsliv och handel är viktiga faktorer i världen. Och militära verksamheter.

Det svenska utrikesdepartementet borde kunna välja vad en svensk planering av världen, med utgångspunkt från svenska åsikter borde innehålla.

Det behövs planeringar för världen och Sverige.

" Så kan vår sammanhållning bli en ofattbar kraft

DN TISDAG 24 MARS 2020

Ända sedan vår art uppstod har vi gått samman när vi hotats av stor fara. Författaren Lasse Berg påminner om att vårt afrikanska arv gör att det fortfarande finns hopp för mänskligheten i kampen mot corona och klimatförändringar.

Coronaviruset lär oss vad som är viktigt. Att vi förstår det avgör om vi skall överleva nästa, ännu större, ännu farligare, hot.

Det viktiga är att människan av naturen är god.

Vi är formade av sex miljoner års evolution i ett farligt Afrika. Ett liv av samlande, och så småningom också ibland jagande, i små grupper som tillsammans strövar stillsamt småpratande mellan Afrikas öppna horisonter har format våra synapser, hormonsystem och signalsubstanser. Men också de olika delarna av hjärnan, ryggrad, gluteus maximus-musklerna i rumpan och gett oss förmågan att bli förbannade. Gjort oss till den unika apan Homo sapiens.

Farligt var det eftersom Afrika till skillnad från de andra världsdelarna var smockfullt av väldiga rovdjur, inte bara nutidens lejon och leoparder utan dessutom en massa enorma sabeltandade katter, jättelika björnhundar och andra släkten och arter, numera utdöda. Alla smaskade de gärna i sig våra små förfäder, homininerna.

Att våra tidiga släktingar inte omedelbart gick under är egentligen ett mysterium. De förlorade både rovtänder och stora klor långt innan de fick stenyxor. De kunde alltså varken bita eller riva, inte slåss mot de glupska hominslukarna. De började dessutom i Afrikas öppna och riskfyllda landskap gå på två ben. Detta gjorde dem extremt långsamma jämfört med dessa fyrfotingar. Våra släktingar kunde under årmiljoner inte springa ifrån något enda av vår hemkontinents rika uppsättning av predatorer.

Vi klarade oss bara tillsammans. Tillsammans skaffade vi oss mat och delade den på ett sätt som inga andra däggdjur lyckats med i någon större utsträckning. Och tillsammans stod vi i våra flockar upp för varandra när människoätarna kom. Med adrenalinet strömmande gick vi samman när de närmade sig, vi viftade med träpinnar, skrek och kastade sten, så småningom i form av skarpslipade yxor och spjut.

Detta var vår väg till överlevnad. Tillsammans inför faran. Ingen behöll i detta vådliga Afrika livet mer än några dagar på egen hand eller fot, ingen klarade sina ungars överlevnad utan de andra. Här mejslades under sex miljoner år långsamt fram varelser som har ett oerhört behov av flockens trygghet. Ensam var inte stark utan död.

Denna evolution har gett mig synapser i min hjärna som triggar lyckobringare som dopamin och oxytocin när jag känner att det finns andra som gillar mig, att jag gör dem väl. Då kan jag lita på att min grupp ställer upp när det gäller. I mitt inre föddes en existentiell fasa för den påtvingade ensamheten.

Många av dessa rovdjur gick under, precis som den ena arten homininer efter den andra. Men Homo sapiens finns kvar, här och nu.

Vi fick förmågan att skapa påhittade samlargrupper, som vi kunde tillverka i våra hjärnor.

Vi var, liksom våra föregångare, sällsynta. Det måste man vara som samlare. Lever man för tätt tar maten snart slut. En afrikansk människa mötte kanske under ett år, eller ett liv, individer från fyra fem angränsande samlar/jägargrupper. Säg ett par hundra personer.

Överlevnadschansen ökade om man slapp slåss med de andra och i stället under trivsamma former kunde byta gener under någon gemensam dans då och då runt elden i fullmånens sken. Vi kunde skapa ett ”vi” tillsammans med dessa våra grannar och kallade oss alla för ”flodhästens klan” eller något liknande. Tillsammans hade också klanen större chans att överleva.

Vi vet nu att vi i vårt inre fått en osannolik förmåga att tillverka dessa virtuella flockar. De kan bli hur stora som helst och betyda allt för oss.

De kan kallas ”svenskar” eller ”kineser” eller ”kristna” – innehålla var för sig miljoner eller miljarder individer. Inför ett gemensamt hot blir sammanhållningen i denna hord lika stark som inför det skrämmande lejonet en gång i tiden. Evolutionen har gjort oss beredda att dö för detta vi, till exempel för ”kung och fosterland”. Det kan tyckas strida mot alla evolutionära grundregler som handlar om genens och individens överlevnad. Men årmiljonerna i vårt inre säger att människan hellre vill dö med de andras respekt än leva utan den.

Detta är en ofattbar kraft inför en gemensam fara. De senaste veckorna har lärt mig att just det arvet från Afrika gör att det fortfarande kan finnas hopp för mänskligheten.

Det är omöjligt att förutse ens den närmaste framtiden. Epidemin som leder till ekonomisk världskollaps som leder till självhärskarnas jul-afton är en möjlighet.

Men det vi sett är hur människor gått med på, knotande javisst, att helt lägga om sina liv jorden över inför den fara som hotar oss alla. För att hjälpa inte bara sig själva utan också de andra. Vem hade trott att denna totala förändring av vår livsstil var möjlig? Tillsammans inför sjukdomen.

Bakom detta lejon står ett än större hot. Det är klimatförändringar. Dessa har inneburit slutet för tidigare arter förmänniskor.

Men de senaste veckornas makalösa globala kraftsamling ger oss hopp. En väldig sabeltandad katt smyger fram mot oss. Den kan sluka vår framtid. När vi väl inser detta kan vi kanske, på samma sätt som nu, tillsammans jorden över stå upp även inför den. Bara det då inte är för sent.

Lasse Berg "

"Lasse Berg är journalist, dokumentärfilmare och författare till bland annat ”Gryning över Kalahari”. ”Skymningssång i Kalahari” och ”Ut ur Kalahari”. "

"Michael Winiarski: Pandemin kan bli skiftet som gör Kina till den ledande globala makten

DN TISDAG 24 MARS 2020

De nya murarna mellan hundratals miljoner människor över hela världen kan framstå som en dröm för antiglobalister. Men coronakrisen visar att det behövs mer internationellt samarbete, inte mindre. Samtidigt snabbar pandemin på ett geopolitiskt skifte där Kina – och Ryssland – kan överta USA:s roll som ledande världsmakter.

Analys. DN:s utrikeskommentator
Första gången jag hörde det var i början av februari. Jag hade just anlänt till S:t Petersburg och frågade taxichauffören om det fanns många som smittats av coronaviruset i Ryssland.

– Jag vet inte riktigt, det har inte varit så mycket om det i nyheterna, svarade han.

Detta var sex veckor sedan och rapporteringen om corona i ryska medier var ännu sparsam.

Han hade ändå en åsikt. Och han ställde en motfråga till mig:
– Tror du på corona?
Jag blev lite paff.
– Hur då *tror*?

– Jo, jag har hört att det är kineserna som har hittat på den här smittan för att värdet på företagen i Kina ska rasa, så att de de kan köpa upp dem billigt.

Coronapandemin har utlöst en mäktig våg av konspirationsteorier och desinformation. Allt från de vanliga ”antiglobalisterna” och främlingsfientliga twittrarna; som den svenske popsångare som slår fast att corona är en bluff för att de rika ska bli ännu rikare, för att få oss ”vanliga människor” att glömma det verkliga problemet...som är att ”stoppa invandringen som dräller in från Turkiet”.

Och så hävdas i konspirativt sinnade bloggar att den ondskefulla *Bilderberggruppen* (en klubb för ledande politiker och företagare) eller *Illuminati* eller frimurarna – allt delar av en mytomspunnen ”världsregering” – har skapat coronaviruset.

I verkligheten finns – tyvärr, kanske man kan tycka i dessa dagar – ingen världsregering och än mindre någon osynlig hand som styr världens öden. I stället har det visat sig att det inte finns mycket till internationell samordning när coronakrisen började slita sönder banden mellan världens länder.

Ett undantag är den medicinska forskningen som slåss för att så snabbt som möjligt få fram ett vaccin mot coronaviruset.

Nu är det inte bara olika slags knäppskallar världen över som sprider rykten och konspirationsteorier. Mest aktiva är statliga aktörer. Hårdföra nationalistregeringar – som i Brasilien och Ungern – utnyttjar coronakrisen för sina politiska maktsyften.

Det som WHO har klassat som en infodemi (informationsepidemi) drivs framför allt av ”the usual suspects”: Xi Jinping, Donald Trump och Vladimir Putin. Tre stormaktsledare med sina egna intressen att bevaka.

I Kina, där det nya viruset dök upp i staden Wuhan redan i november 2019, försökte regimen i det längsta dölja att en allvarlig epidemi var under uppsegling. Varpå världen är på god väg att hamna i den kanske värsta hälsomässiga, ekonomiska och sociala krisen sedan andra världskriget.

Kommunistregimen i Peking har sedan ägnat stor energi åt att vända uppmärksamheten från sin egen inledande misskötsel. Man bytte strategi, började skylla krisen på andra; bland annat påstods i kinesiska statsmedier att coronaviruset är ett amerikanskt biologiskt vapen som satts in för att stoppa Kinas uppgång.

Och nu försöker Peking triumferande framställa sig som världens räddare. Kina kunde bland annat inkassera en stor pr-vinst när man sände skyddsutrustning och experter till norra Italien sedan inget EU-land besvarat italienska vädjanden om ansiktsmasker och respiratorer. Vem påminner i det läget om att det var Kinas eget felaktiga agerande under de första månaderna som ledde till att coronasmittan exploderade?

Vita huset hanterade smittan på ett snarlikt sätt. Det har nyligen framkommit att USA:s underrättelsetjänster redan i januari varnade för faran med coronaviruset. Men Trump spelade ned hotet vecka efter vecka.

När viruset till slut fick fäste och spred sig över USA:s alla 50 delstater bytte Trump fot och påstod att han varit den första att agera mot ”Kinaviruset”. Han framställer sig nu som en ”krigspresident”. Men det hjälper inte. USA och Väst förlorar ändå propagandakriget mot sina geopolitiska motståndare.

Nio tunga transportplan från Rysslands försvarsmakt flög i söndags in åtta mobila medicinska brigader till Italien. Det skedde efter ett telefonsamtal mellan premiärminister Giuseppe Conte och president Vladimir Putin.

Biståndstransporten pryds med texten ”From Russia with love” – en blinkning åt titeln på en tidig James Bond-film (som på svenska hette ”Agent 007 ser rött”).

Operationen är ett försök av Moskva att bryta sin isolering i Europa. I varje fall lär Italien vara mindre benäget att stödja fortsatta EU-sanktioner mot Ryssland, vilka infördes efter anfallet mot Ukraina.

I senaste Foreign Affairs framhålls i en artikel att världsordningen till en början har en tendens att förändras gradvis, och sedan plötsligt. Ett exempel: Storbritanniens misslyckade militära ingripande i Suez 1956 som kom att markera slutet på en era av brittisk global makt.

I dag bör amerikanska beslutsfattare inse att om de inte lyckas hantera och bemästra coronakrisen, kan pandemin markera ett nytt ”Suez-moment” – för USA, skriver artikelförfattarna.

1956 stod USA redo att ta över rollen som supermakt. Nu är det Kina som står på tur att bli ledande global makt. Det underlättas av Trumps ”America First”-isolationism och hans abdikation från uppgiften att stå i spetsen i kampen mot pandemin.

Både Washington och Europeiska unionen vacklar och har inte lyckats samordna eller ställa sig i spetsen för internationella insatser mot corona.

I det läget agerar Peking, och i någon mån Moskva, raskt och skickligt för att dra fördel av USA:s felsteg och fyller det vakuum som öppnar sig för att positionera sig som global ledare för bekämpningen av pandemin.

– Det ser nu ut som om Kina hjälper världen, medan USA är kvar i sitt ”America First”-läge, sade John Delury, professor i Kinastudier vid Yonsei University i Seoul till webbtidningen Foreign Policy.

Michael Winiarski "

"Rika ryssar har börjat hamstra respiratorer

DN TISDAG 24 MARS 2020

Förmögna ryssar har börjat hamstra respiratorer. De vill inte bli inlagda på statliga sjukhus om de smittas av coronaviruset. Nu uppmanar hälsovårdsministeriet miljonärerna att låta bli den här sortens lagrande.

– Vi har lyckats få tag på en respirator och försöker nu hitta två till, säger en förmögen Moskvabo till Moscow Times. Personen ifråga, som vill förbli anonym, säger att väntelistan för fler respiratorer är åtta månader.

Enligt Moscow Times handlar detta om en familj som äger ett hus i London, ett i södra Frankrike och ett i Moskvas lyxkvarter på den kända miljonärsgatan Rubljovka.

Rysslands förmögna har vant sig vid att få vård utomlands. Nu har coronaviruset ställt deras tillvaro på huvudet. I vanliga fall är de stamkunder på dyra kliniker i väst, men nu vårdas coronapatienter även där endast på statliga sjukhus.

Rysslands rika är för första gången tvungna att hålla sig i hemlandet, där de inte litar på sjukvården. Därför har de nu börjat köpa in egna respiratorer för att ha i lager hemma.

Respiratorer, som hjälper patienten att andas, är nödvändiga för att vårda allvarligt sjuka coronapatienter. I Italien har många äldre personer dött eftersom man inte har tillräckligt med respiratorer. Ryska hälsovårdsministeriet säger till den oberoende tidningen RBK att man avråder från den här sortens hamstrande.

– Respiratorerna går ändå inte att använda hemma. En patient med svår lunginflammation behöver tillgång även till annan medicinsk vård, som endast finns på intensivvårdsavdelningar på sjukhus, säger hälsovårdsministeriet i ett officiellt uttalande.

En av de förmögna som Moscow Times har intervjuat har dock redan avtalat med en läkare som har installerat respiratorn.

– En av mina kompisar har nyligen återvänt från Frankrike och ligger nu på sjukhus här i Ryssland. Det vill jag inte riskera, säger personen. Ryssar i allmänhet är mycket skeptiskt inställda till det egna landets hälsovård. Många är rädda för att råka ut för felaktig vård eller sjukhusbakterier.

Samtidigt rapporterar oberoende Meduza om att det inte finns någon brist på respiratorer i Ryssland. Enligt Meduzas granskning finns det i själva verket betydligt fler respiratorer per medborgare i Ryssland än i många västländer, på basis av uppgifter man har samlat in genom öppna källor på nätet.

Problemet, enligt läkaren Vladimir Bujanskij som Meduza har intervjuat, är att en respirator i sig inte räddar en coronapatient i kritiskt tillstånd. Det krävs ett helt lag professionell sjukvårdspersonal och kompletterande medicinsk utrustning för att allt ska fungera optimalt.

– Italien klagar på brist på sjuksköterskor. Då är sjuksköterskebristen i Ryssland betydligt värre. Vi har tillräckligt med respiratorer, men färre sjuksköterskor per patient än Italien, säger Bujanskij till Meduza.

Moscow Times säger kardiologen Jaroslav Asjikmin, som jobbar för den ryska forskningscentralen Skolkovo, att miljonärerna svårligen kan trumma ihop tillräckligt mycket personal för att vård i hemmet ska fungera.

– Våra oligarker har aldrig investerat i rysk hälsovård eftersom de inte trodde att de någonsin skulle behandlas i Ryssland. Nu kommer de att få en otrevlig överraskning då privata kliniker både i Ryssland och utomlands vägrar ta emot dem, säger Asjikmin till Moscow Times.

Vladimir Potanin, en av Rysslands rikaste män, meddelade på måndagen att han genom sin välgörenhetsfond skänker en summa motsvarande 125 miljoner euro till organisationer som bistår låg-inkomsttagare.

Samtidigt fortsätter hamstrandet av respiratorer. Importbolaget Oxy2.ru säger till Moscow Times att de har blivit nerringda och inte längre kan ta emot fler beställningar.

Den sociala ojämlikheten i Ryssland har växt mycket snabbt under Putin, vilket har skapat en elit som har vant sig vid att kunna agera på egna villkor. Chefsepidemiologen i Stavropolområdet, Irina Sannikova, är just nu dragen inför rätta. Utan att tala om det för sin arbetsgivare besökte hon Spanien i början av mars och insjuknade i covid-19 efter hemkomsten.

Hon hade inte satt sig själv i karantän och kommer nu att dras inför rätta för att ha försatt andra människor i fara genom att undanhålla information. Samtidigt har premiärminister Michail Misjustin gett kommunikationsministeriet tid till den 27 mars för att utveckla en metod att spåra alla personer som har varit i kontakt med coronasmittade.

Anna-Lena Laurén "

" Erik Gandini. ”Isolering är ohållbart i längden”

DN TISDAG 24 MARS 2020

"Svenskars ensamhet och isolering var temat i svensk-italienske Erik Gandinis mörka dokumentärfilm ”The Swedish theory of love”. Nu är hans egna föräldrar, 90 och 83 år gamla, isolerade i sin lägenhet i den svårt coronaplågade staden Bergamo i Italien.

Ensamhet leder till andlig nöd. Den svenska statsindividualismen går för långt. Vi blir isolerade och dör ensamma.

Det var det dystra budskapet i Erik Gandinis film ”The Swedish theory of love”, som hade premiär 2016.

Nu ska isoleringen bli vår räddning.

– Kanske blir den svenska livsstilen vårt starkaste vapen mot pandemin. Den typen av social isolering som man nu vill att vi ska leva efter – den finns ju redan i Sverige, säger Erik Gandini.

Hans film var en medvetet överdriven skildring av Sverige, en sorts framtidsdystopi. En varning för vad utopiska tankar om individuell frihet kunde leda till. Gandini skildrade ett kyligt land, där folk lever bakom stängda dörrar och undviker närhet.

Det perfekta samhället i en tid av smitta.

Till skillnad från Gandinis uppväxtland Italien, som nu har gått om Kina i antalet coronarelaterade dödsfall. Bara under helgen avled över 1 500 italienare i sjukdomen, och det totala antalet döda i Italien överstiger nu 5 000.

– Jag tror inte att äldre i Sverige trängs ihop med sina barn och barnbarn på samma sätt. I Italien måste man ofta förlita sig på far- och morföräldrar att ta hand om barnbarn. Det är förstås problematiskt. Inte minst nu.

Erik Gandini följer diskussionerna i italienska medier om den höga dödligheten. Lombardiet, regionen i norr med städer som Bergamo och Milano, är med sina extra höga dödstal det stora mysteriet.

– Många forskarhypoteser lyfts fram. Alltifrån Lombardiets höga föroreningar och åldrande befolkning till gamla ventilationssystem och en fotbollsmatch mellan Bergamolaget Atalanta och Valencia den 19 februari som samlade 45.000 människor på San Siro, och som firades vilt av Bergamobor.

Nästan alla avlidna i det nya viruset i Italien har varit gamla och sjuka. – Jag är förstås ingen expert på detta alls. Men jag skräms av hur stor spridningen är i Italien, hur många som dör. Och blir nyfiken på om det har att göra med hur man lever, säger Erik Gandini.

Färska brittiska forskningsresultat antyder att Erik Gandini kan vara på rätt spår. Italiens åldrande befolkning och täta kontakter över generationsgränserna kan vara viktiga orsaker till att viruset nu drabbar landet så hårt, skriver forskare i en nypublicerad studie från Leverhulme centre for demographic science, University of Oxford och Nuffield college.

Erik Gandini bekymrar sig för sina egna föräldrar. Nino och Kerstin Gandini bor i Bergamo i norra Italien, den stad i världen där viruset just nu slår hårdast.

– Min pappa är 90 år och mamma är 83. De vill verkligen klara sig igenom detta, och har gått in i en fullständig isolering. Klockan tolv varje dag går de ut på balkongen och applåderar för sjukvårdspersonalen tillsammans med sina grannar.

I Bergamo har dödsfallen blivit så många att krematorier och kyrkogårdar inte längre klarar trycket. Häromdagen transporterade en konvoj av femton militärfordon kistor med avlidna ut ur staden.

– Dödsannonserna i lokaltidningen l'Eco di Bergamo var en och en halv sida per dag i början av mars. Nu upptar de tio sidor i tidningen. Erik Gandini berättar att hans syster handlar och ställer mat utanför sina föräldrars dörr. På kvällarna håller syskonen kontakt med föräldrarna och varandra via nätverktyget Zoom, som slagit stort i Italien under karantänen.

– Vi har stora träffar där på nätet, i släkten. I kväll ska vi ses igen. Som 19-åring flyttade Erik Gandini från Italien till Sverige för att studera dokumentärfilm vid Biskops-Arnö folkhögskola. I dag är han 52 år och professor i dokumentärfilm vid Stockholms dramatiska högskola.

Gandini brottades länge med frågan om han var svensk eller italienare. Sedan insåg han att han inte behövde välja. Han ser sig som 100 procent italienare och 100 procent svensk.

Samtidigt har han odlat sin förmåga att betrakta båda sina hemländer utifrån. I filmen ”Videocracy” (2009) riktade han kameran mot Italien och mot Silvio Berlusconis sätt att förändra landet med hjälp av sina medieföretag.

I ”The Swedish theory of love” utgick Gandini från de svenska politiker och tjänstemän som på 1970-talet planerade samhället för att människor skulle vara jämlika och inte beroende av varandra.
Erik Gandini sammanfattar själv den svenska strävan han såg:

– ”Låt oss tillsammans hjälpas åt att bli fria från varandra.” Gamla skulle klara sig själva, bo för sig själva.

Det är lite det som världens ledare försöker få sina befolkningar att göra nu, på ett handgripligt vis. Att hålla oss isär. Erik Gandini skrattar till åt ironin i det hela.

– Kanske visar sig den mörka värld som jag försökte skildra vara den bästa livsstilsmodellen mot ett virus. Det är ju fantastiskt i så fall.

Han blir snabbt allvarlig. Säger att den isolering som världens befolkning nu tvingas in i, i olika utsträckning, måste vara en parentes.

– Den är onaturlig och ohållbar i längden. Vi går gärna in i den för att solidariskt hjälpas åt att rädda de gamla och svaga. Men det finns en brytpunkt där det inte håller längre.

När ”The Swedish theory of love” hade premiär talade Erik Gandini i intervjuer om sin stora skräck: Att dö ensam. Han tog fram statistik: en fjärdedel av alla svenskar som avlider är ensamma i dödsögonblicket.

– Nu dör folk ensamma i Italien, på grund av smittan. Folk får inte ens vara med när deras gamla dör.

Erik Gandinis föräldrar har flera vänner som de senaste veckorna dött i av viruset.

– Jag är verkligen orolig för mina föräldrar. De är friska och vitala, men också i den absoluta riskgruppen.

Erik Gandini har, som många, talat extra mycket med sina nära under smittans härjningar. Han ser coronakrisen som en viktig påminnelse om att vi är behöver varandra, och att vårda relationer utanför arbetet.
– Om man har en identitet som mest bygger på ens yrkesidentitet och vilken framgång man har på jobbet, så blir det nog synligt nu.

I Sverige syns tendenser till en generationskonflikt. Yngre klagar på äldre som inte lyder Folkhälsomyndighetens rekommendationer, och får mothugg. Den debatten skulle inte kunna äga rum i Italien, tror Erik Gandini.

– De gamla är inte en egen kategori, som bor för sig själva, med egna språkrör. Man delar inte upp på det sättet.

Erik Gandinis ”The Swedish theory of love” sändes faktiskt förra söndagen i SVT – men filmen avbröts av en extrainsatt presskonferens om virusets verkningar. Den finns att se på SVT Play.

Filmskaparen avråder från att se hans verk så länge vi befinner oss i nuvarande undantagstillstånd.

– Vem vill tänka på ensamhet och isolering i dessa tider?

Niklas Orrenius
niklas.orrenius@dn.se "

" Erik Gandini.
Föddes 1967 i Bergamo, Italien. Flyttade till Sverige som 19-åring. Debuterade med dokumentären ”Sarajevogänget” (1994).

Har förutom ”The Swedish theory of love” även regisserat ”Ameriasians”, ”Sacrificio – vem förrådde Che Guevera?”, ”Gitmo – the new rules of war”, ”Surplus – terrorized into being consumers” och ”Videocracy”, om mediemogulen Berlusconi och Italien. "

”Bekämpningen av corona hotar avskaffa demokratin”

DN TISDAG 24 MARS 2020

DN. DEBATT 20200324
Rädsla för coronapandemin sköljer över människor i hela världen. Visst är situationen allvarlig, och visst finns det anledning att vidta alla åtgärder som dämpar spridningen. Eller verkligen ”alla”? Är det värt risken att få leva under diktatur för att undgå en sjukdom som förmodligen dödar färre än 1 procent av befolkningen? skriver statsvetaren Staffan I Lindberg.

För att kontrollera smittspridningen och på så vis begränsa skadorna av coronavirusets utbredning, skriver världens regeringar – och Sverige bland dem – ut mediciner med enorma och kanske okända biverkningar.

En läkare som ska behandla en sjuk måste avväga om en viss kombination av mediciner har tillräcklig verkan för att motivera eventuella biverkningar. Så verkar inte världens regeringar tänka just nu. Man förskriver åtgärder som kan liknas med bredbandsantibiotika som dödar allt levande i ekonomin, i kombination med omfattande politisk strålningsbehandling vilken förtvinar grundläggande medborgerliga, demokratiska rättigheter.

I många länder runt om i världen begränsas nu grundlagsskyddade rättigheter. I demokratiska länder som Italien och Frankrike patrullerar polis och militär och förhör människor på gatan om vart de ska gå på ett sätt som påminner om hårdhänta diktaturer.

Liknande regler införs nu i en rad andra demokratiska stater som Spanien, Argentina och Colombia, liksom hittills i tre amerikanska delstater vilka sammanlagt har 70 miljoner invånare. Folkomröstning avlyses för en tid i Chile och många länder förbjuder folksamlingar på 100, 50 eller så få som 10 personer i vårt grannland Danmark.

Gränser stängs, folk stängs inne i stora delar av välden. I Tyskland får man inte ta med barnen till lekplatsen längre och i Bayern råder undantagstillstånd. I Norge var på man på vippen att i praktiken avskaffa demokratin genom att ge regeringen oinskränkt makt – precis som i en diktatur. Nu får man en slags halvdiktatur i Norge … Det ska visserligen vara tillfälligt och kommer säkert vara så, i vart fall i Norge.

Frågan är om det kommer att vara det i Israel där en ”tillfällig” regering under Netanyahu har styrt landet i 15 månader och nu förbereder för att stänga ner landet och dess demokratiska institutioner på måndag. Kommer demokratin att överleva där?

Alla dessa åtgärder hejas på av de flesta, och också i Sverige skriker många efter fler och hårdare tag. Det kan man få om man vill. I Ungern som förra veckan officiellt klassificerades som en auktoritär regim av Democracy report 2020 – EU:s första och det kommer bli en avgörande fråga för unionen hur man hanterar det – patrullerar militären och landet har delats in i sju zoner. Man har också bekräftat planer på att militären ska ta kontroll över 140 ”särskilt viktiga” företag. I Polen kan man nu få fem års fängelse för att ”sprida rykten”, och man planerar undantagstillstånd för resten av 2020 med parlamentet på undantag. Alltså diktatur.

Världen befann sig redan innan coronavirusets utbredning i en nedåtgående spiral gällande demokrati och mänskliga rättigheter. I V-Dem-institutets senaste rapport noteras att 2019 var det år då auktoritära stater åter utgjorde en majoritet av världens länder – för första gången på länge.

Ledare som vill stärka sitt grepp och omvandla demokratier med respekt för mänskliga rättigheter till auktoritära regimer har nu ett gyllene tillfälle. Det förefaller som om Polens regering redan tagit det i akt. Står Modi i Indien på tur? Demokratin är redan starkt hotad i det landet.

Kommer Donald Trump att använda pandemin som förevändning för att ställa in höstens val och i förlängningen avskaffa demokratin i USA? För några dagar sedan deklarerade Trump undantagstillstånd och nu är många av mina kollegor i USA oroade för demokratins framtid på allvar. ”Vi gör ju bara som Norge”, kan Trump säga. Fast under längre tid. På liknande sätt står det nu fritt för redan auktoritära regimer som Turkiet, Ryssland, Serbien, Singapore, och Iran att ytterligare skärpa maktutövningen och undanröja politiska motståndare. ”Det är ju precis som i Israel, Frankrike och Italien, de har också militär på gatorna som inspekterar folks rätt att röra sig”, är det troliga svaret till dem som frågar.

Human rights watch varnar redan för utvecklingen, liksom ansedda The Economist. Välmenande demokratiskt valda regeringar riskerar att genom sina egna handlingar legitimera inskränkningar av grundläggande medborgerliga rättigheter under lång tid i vad som blir nya diktaturer. Detta hotar demokratin världen över i förlängningen. Medicinen kommer att tas till av andra för helt andra syften, kanske

även i länder som Indien och USA där demokratin redan är på kraftig tillbakagång. Det vore en katastrof.

Är det värt risken att få leva under diktatur för att undgå en sjukdom som förmodligen dödar färre än 1 procent av befolkningen? Samtidigt verkar politiska ledare – och här inkluderar jag också den svenska – beredda att helt slakta ekonomin med oöverskådliga konsekvenser. I Sverige varnade tredje AP-fondens vd Kerstin Hessius för ekonomisk kollaps, och internationellt börjar liknande röster höras till exempel i välrenommerade New York Times.

Tiotals, kanske hundratals miljoner kommer att förlora sina jobb om de drakoniska åtgärderna inte släpps. I de flesta länder betyder det att hela familjen står utan inkomst, sjukförsäkring, och snart en plats att bo. Vi vet att sådant betyder hög dödlighet i ett antal sjukdomar, ökat drogmissbruk, kriminalitet, barnfattigdom och utanförskap. Social katastrof hotar i kölvattnet av ekonomisk kollaps.

Är det värt att skapa enorm, utbredd fattigdom i många länder för att minska smittspridningen av ett virus som dödar ganska få egentligen? Dessa två frågor måste ställas. Ansvariga politiker liksom oppositionen, de journalister som rapporterar om ”kris”, liksom allmänheten måste fundera allvarligt på vad svaret är.

Staffan I Lindberg, föreståndare för Varieties of democracy institutet (V-Dem) och professor i statsvetenskap vid Göteborgs universitet "

”Omställningen kommer att leda till konflikter”

DN TISDAG 24 MARS 2020

"Om Sverige ska nå klimatmålen måste vi ändra vårt sätt att leva. Men var ligger ansvaret – hos staten, näringslivet eller konsumenterna? Det diskuterar civilminister Lena Micko (S) med hållbarhetsforskaren Göran Finnveden. Som civilminister har du konsumentpolitik i ditt ansvarsområde. Vad innebär det?

Lena: I grunden handlar det om hur vi ska skydda konsumenterna genom ramverk och styrning. Aktuella exempel är överskuldsättning och telefonförsäljning. Vi har haft en dramatisk utveckling av skuldsättningen i samhället och det är tydligt att lagen om telefonförsäljning inte fungerar särskilt bra eftersom människor blir lurade.

– I dessa frågor ligger lagstiftningen alltid ett steg efter eftersom våra konsumtionsmönster förändras. Den påverkas också av EU:s regler och andra internationella överenskommelser vi gjort.

Vilket område är viktigast att förändra för att vi ska leva mer hållbart?
Lena: Bilen och transporter framför allt. Och maten, vi måste äta mer klimatsmart.

Göran: Sett till storleken på klimatpåverkan behöver vi framför allt avveckla användningen av fossila bränslen – i Sverige handlar det främst om transporter och inom industrin.

Lena: Det görs många också framsteg inom forskningen – till exempel vad gäller elflyg – men det kommer dröja innan det är i bruk.

Göran: Ja, men det kommer bara kunna bli en nisch. Man kanske kan flyga mellan Stockholm och Visby eller till Norrlands inland med elflyg. Men jag har svårt att se att vi kommer kunna göra det till New York eller Bryssel.

Hur ska vi ställa om vår slit-och-släng-konsumtion till en mer hållbar?
Lena: Det viktiga är att lägga fokus på sådant som vi vet leder till förändring och sätta upp tuffa mål. Sverige ska vara en föregångare i miljöpolitiken.

– Det jag ofta funderar på är hur mycket politiken ska gå in och styra. Jag tänker att det är vårt ansvar att hjälpa konsumenter att göra hållbara val och hitta sätt att främja de mål som vi är överens om. Alla kommer inte att vara nöjda med de förändringar som behövs och det kommer att bli konflikter på vägen. Men eftersom det handlar om hur vi lever kommer vi aldrig att klara en omställning om inte människor vill ha förändringar – därför är det civila samhället och alla människor som är drivande i de här frågorna så viktiga. Hur ser du som forskare på kedjan mellan samhällets och konsumentens ansvar?

Göran: Det är ett delat ansvar – det är ett samhälleligt problem och en samhällelig omställning som behövs. Politiken på nationell och internationell nivå måste vara den sista instansen – om ingen annan agerar måste politiken göra det och rigga spelplanen för att underlätta att göra rätt och bromsa saker som vi vet är ohållbara.

Behöver vi mer regler och skatter för att driva utvecklingen?
Göran: Ja, rent generellt. Frågan är som sagt hur mycket man ska styra och ofta hör man politiker säga att de inte vill gå in och styra, till - exempel angående köttskatt. Men vi har områden med punktskatt som ingen ifrågasätter, som skatt på tobak och alkohol.

– Sedan har vi koldioxidskatten som är väl accepterad men som inte omfattar många områden, till exempel har flyget och utsläpp från djur och mark inom jordbruksproduktionen lättare skattekrav än andra koldioxidutsläpp.

Lena: Regler och skatter ska ju vägas mot vad vi vill främja. Frågan är också vilket resultat man får när man lägger ut skatter – om man verkligen får ett annat beteende. Det måste man undersöka.

– I andra änden kan man fundera på hur vi kan stimulera sådant som är bättre för klimatet, som reparationer av vitvaror och cyklar genom sänkt moms. Det är något som alltid diskuteras inom politiken.

Hur mycket kan man förvänta sig av konsumenter?
Lena: Mer och mer allteftersom kunskapsnivån höjs. Att minska klimatutsläpp är i fokus nu och i skolan ges mer och mer utbildning om hållbarhet inom olika områden. Eftersom vi är mer medvetna än vi varit tidigare går det att ställa större krav.

Göran: Man pratar ofta om rollen som konsument men vi har också en medborgarroll att agera i politiska sammanhang. Vi behöver initiativ och handling från individer.

Vad kan man kräva av näringslivet?
Lena: De har definitivt ett ansvar – och medvetenheten har ökat inom flera områden. Fler och fler branscher ser hållbarhet som en affärsidé. På till exempel fastighetsmarknaden har vi i dag helt andra diskussioner än vad vi hade för tio år sedan, nu pratas det mycket om vad som är cirkulärt eller hållbart.

Göran: Ja, många företag har sett att hållbarhet är något som berör dem och att de måste ställa om. De tar sig an långsiktiga och ganska ambitiösa mål jämfört med 10–15 år sedan. Men många har inte kommit mycket längre än så och vet inte hur de ska nå sina mål.

– När det gäller fastighetsmarknaden så har vi de senaste åren lärt oss att en stor del av klimatpåverkan från en bostad kommer från byggmaterialen och själva byggandet. Med dagens teknik kan man bygga med halva klimatkostnaden, genom att använda trä och andra material med lägre påverkan. Men det görs inte ändå.

Vad beror det på?
Göran: Brist på kunskap och osäkerhet, man beställer det man är van vid. Det finns heller inga tydliga krav att minska påverkan. Det diskuteras nu om Boverket ska ställa krav på att man ska beräkna klimatpåverkan i byggprocessen – men inte nödvändigtvis välja det med lägst påverkan.

Vilket ansvar har vi i Sverige för de problem som uppstår i andra länder på grund av vår konsumtion?

Lena: Vi har ett stort ansvar att ha kunskap om det. Att fråga efter ursprungsmärkning och veta hur produktionen har gått till. Det är jätteviktigt. Och där har vi ju stora klädjättar som inte haft koll på det och som har avslöjats.

Göran: För enskilda konsumenter är det väldigt svårt att få information om utsläpp och miljöfarliga kemikalier i kläderna eller produktionen. Däremot kan man lägga ansvaret på företagen och på offentlig upphandling i viss mån.

Tar vi det ansvaret?
Göran: Nej, är väl det rimliga svaret. Men vi har väl möjligen börjat göra det i större utsträckning och mer än i andra länder. Ofta handlar det om brist på information och att vi inte har ett regelverk som lägger press på företag att ta reda på det.

Lena: Inom politiken riktar vi mer och mer uppmärksamhet på den typen av frågor. Det är inte problem med vår ambition utan det är snarare verktygen som vi ännu saknar.

Göran: Enligt generationsmålet för miljöpolitiken ska vi lösa våra miljöproblem utan att öka dem utomlands. Det är en ganska unik formulering att ett land tar ansvar för vad som händer i andra länder. Det borde vi jobba mer med.

Lena Micko (S), civilminister med ansvar för konsumentpolitik.
Göran Finnveden, hållbarhetsforskare

Annika Wilhelmson
annika.wilhelmson@dn.se "

"Göran Finnveden
Gör: Professor i Miljöstrategisk analys och vicerektor för hållbar utveckling på KTH. Styrelsemedlem i forskningsprogrammet Mistra sustainable consumption.
Ålder: 58.
Bor: Stockholm.
Familj: Fru och två vuxna barn.
Intressen: Musik och annan kultur.
Mitt mest ohållbara konsumtionsbeteende: Via skatten bidrar jag till mycket bra men också en del ohållbara subventioner och investeringar, till exempel i ny transportinfrastruktur som Förbifart Stockholm som leder till ökade utsläpp av växthusgaser.

Lena Micko
Gör: Civilminister, med ansvar för bland annat konsumentpolitik.
Ålder: 64.
Bor: Hyresrätt i Linköping, övernattningslägenhet i Stockholm.
Familj: Man och två vuxna barn.
Intressen: Resor och utflykter, läsa böcker, matlagning och att följa favoritlaget LHC i ishockey.
Mitt mest ohållbara konsumtionsbeteende: Som statsråd blir det en hel del underlag och utskrivet på papper. "

" Jannike Kihlberg: Vi måste sluta leva över våra tillgångar

DN TISDAG 24 MARS 2020

Klimatförändringen är redan här. Vi måste ställa om och sluta leva över våra tillgångar om vi ska bromsa de värsta effekterna. Vissa förändringar är rena vinster, som att sluta slänga ätbar mat och köpa färre kläder.

Det decennium vi sa hejdå till på nyårsafton blev det varmaste som har uppmätts globalt, de fem senaste åren är de varmaste som har uppmätts. Det innebär att de som i dag är tio år eller yngre lever i en betydligt varmare värld än deras föräldrar och tidigare generationer.

Och det nya decenniet har börjat i samma anda. Januari var den varmaste januari som har uppmätts. Delar av Sverige fick aldrig vinter, där övergick hösten direkt i vår. Skyfall och stormar orsakade översvämningar. Snöbrist gjorde att Vasaloppet fick köras på en sträng av sparad och konstgjord snö som snirklade sig fram som en vit orm i ett brunt landskap. På andra sidan jordklotet, i Australien, ledde tre års torka till enorma bränder som slukade hus och dödade 1,5 miljarder djur.

Jag var i Australien när bränderna pågick. Där träffade jag många chockade människor som antingen fått sina hus nedbrända eller som stannat och skyddat sina hem. En sak hade de gemensamt; det viktigaste var inte att hus och prylar hade räddats utan att de och deras anhöriga hade överlevt. ”Ett hus går att ersätta, men vi kan aldrig ersätta ett liv”, sa en kvinna.

Att prylar inte är det viktigaste i livet är bra att hålla i minnet när shoppingsuget kommer. Allt vi handlar bidrar till öka utsläppen och spär på klimatförändringen, och innebär bland annat att risken för extrema väderhändelser ökar.

Här i Sverige lever genomsnittspersonen som om vi har ungefär 4 jordklot till vårt förfogande. Genomsnittet globalt är 1,7 jordklot. Det är inte hållbart. Och det har vi vetat länge. Redan 1987 formulerade Bruntlandrapporten begreppet hållbar utveckling så här:

”En utveckling som tillgodoser dagens behov utan att äventyra kommande generationers möjligheter att tillgodose sina behov.”
Så enkelt är det. Och de flesta vill säkert vara hållbara, ändå är vi det inte.

I Sverige slänger vi i genomsnitt varje år 19 kilo fullt ätbar mat i soporna. Matproduktionen står för cirka en fjärdedel av de totala utsläppen globalt, och närmare en tredjedel av livsmedlen äts aldrig upp. Det innebär en massa utsläpp helt i onödan.

I genomsnitt köper vi i Sverige cirka 13 kilo kläder och andra textiler – mer än hälften så mycket, 7,2 kilo textil, hamnar i hushållssoporna varje år.

Båda är exempel på ett gigantiskt slöseri av resurser och pengar som pågår i vardagen.

Några enkla regler för att inte äventyra kommande generationers behov är att äta upp mat som inhandlats och använda kläder lite längre. Där finns bara vinster för det sparar både utsläpp, pengar och tid.

Men det är inte alltid lätt. Trycket att konsumera är hårt. Inte minst när butiker å ena sidan pratar om hållbarhet men sedan lockar med specialpriser om kunderna handlar mer som ”köp 3 betala för 2”.
Den enskilde har ett eget ansvar, men den förändring som är nödvändig om klimatmål ska nås kräver att både politiker och företagare måste tar ett stort ansvar för att förändra samhället.

Jannike Kihlberg
jannike.kihlberg@dn.se "

Konsumtion per person och år

Så mycket har snittsvensken kunnat konsumera för på ett år, räknat i dagens prisläge. Det ska täcka samtliga utgifter – som boende, mat, kläder och fritidsaktiviteter.

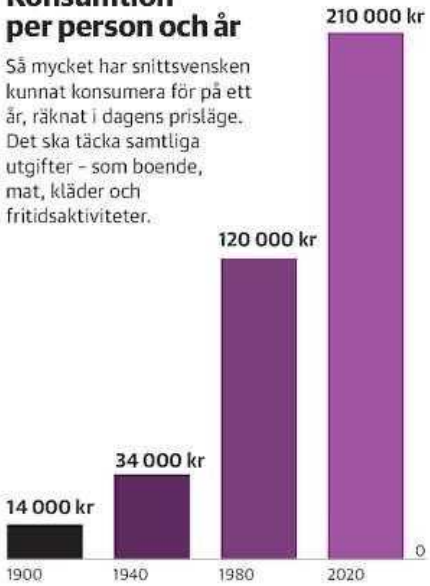

Hushållens konsumtion 2019

Innehåller ej svensk konsumtion i utlandet eller utländsk konsumtion i Sverige.

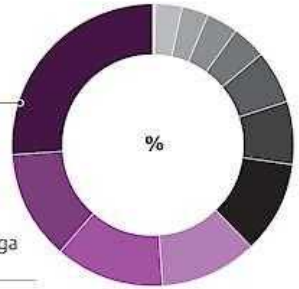

25,9 %	Bostad, el, gas och uppvärmning
12,6 %	Livsmedel och icke alkoholhaltiga drycker
12,4 %	Transporter
11,1 %	Fritid, underhållning och kultur
10,7 %	Övriga varor och tjänster
7,2 %	Hotell, caféer och restauranger
6,0 %	Möbler, hushållsartiklar och rutinunderhåll
4,1 %	Kläder och skor
3,4 %	Alkoholhaltiga drycker och tobak
3,2 %	Kommunikation
3,1 %	Hälso- och sjukvård
0,3 %	Utbildning

Källa: SCB via Macrobond

Konsumtionsförändringar de senaste 25 åren

Förändringar i procent mellan 1995 och 2019. Kostnadsutvecklingen för boende har varit lägre än den generella inkomstutvecklingen och en större del av hushållsbudgeten kan därför användas till annat.

Sänkta låneräntor har bidragit.

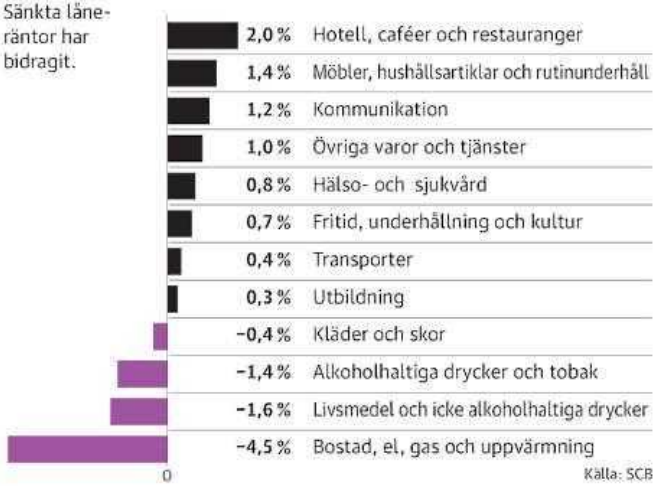

Källa: SCB

" Så mycket har vår konsumtion ökat under de senaste 100 åren

DN TISDAG 24 MARS 2020

Det senaste seklet har hushållens konsumtion mångfaldigats. Från att främst kretsa kring nödvändiga utgifter är den i dag allt mer kopplad till identitet och lyx i tillvaron.

Vi har under de årtiondena fått allt mer pengar över från lönen när räkningarna är betalda. Utgifterna som tidigare kretsade kring mat för att mätta och bostad och kläder för att skydda handlar numera allt mer om sådant som ger njutning i tillvaron – restaurangbesök, modekläder och semesterresor, för en svensk med medelinkomst.
:
Den främsta orsaken är att vår köpkraft har blivit starkare – men också att vår syn på sparande har förändrats.

– Under större delen av 1900 var sparnormen stark – en god medborgare skulle spara pengar på banken. Det har vi övergett. Nu ska man konsumera för att maximera sin lycka eller möjligen investera på den globala marknaden, säger John Magnus Roos, forskare vid Centrum för konsumtionsvetenskap vid Göteborgs universitet.

De senaste tio åren har konsumtionen också blivit allt mer lånefinansierad. Under den senaste finanskrisen satsade Sverige på en expansiv penningpolitik som gjorde det billigt att låna pengar för att uppmuntra svenskarna att konsumera sig ur krisen.

– Genom att det är billigt att låna till bostad och andra stora inköp får vi mer pengar till annat, säger John Magnus Roos.

Sedan dess spenderar vi 40 procent mer pengar på möbler och heminredning – samtidigt som priserna har sjunkit med 3 procent.
– Paradoxen här är att medan vi spenderar mer pengar på heminredning tillbringar vi mindre tid hemma. Det är samma sak med köksutrustning – vi köper fler prylar men äter allt oftare ute. Sociala medier spelar nog in – de har gjort att vi öppnat upp våra hem för betydligt många fler än de vi faktiskt bjuder in och ökat på en skrytkonsumtion.

Men samtidigt som konsumtionen ökat har växthusgasutsläppen kopplade till hushållens konsumtion minskat – med 14 procent de senaste tio åren. Det kan främst förklaras av att produktionen blivit mer klimatsmart.

– Delvis också av att konsumenterna själva spenderar mer på tjänster och mindre på varor. Att gå på restaurang innebär normalt en lägre klimatpåverkan än att köpa en vara för samma summa. Kanske köper man också dyrare och färre saker.

Om konsumtionen nåtts av någon ”Greta-effekt” är ännu tidigt att säga, men enligt John Magnus Roos finns det flera tecken som pekar på det. Flera aktörer i second hand-branschen vittnar om en ökad försäljning under 2019. Man kan också se att flygresorna har minskat. Under förra årets tio första månader minskade inrikesresorna med 8 procent och utrikesresorna med 2 procent jämfört med året innan. Även köttkonsumtionen, som också ökat stadigt under flera år, har börjat minska en aning de senaste åren.

– Många har nog påverkats av allt snack om att vi borde äta mindre kött – både för miljön och för vår egen hälsa.

Men uppmärksamhet på konsumtionens effekter på miljön påverkar oss endast till en viss del, enligt John Magnus Roos.

– I slutändan vinner alltid det som gör oss och våra nära lite lyckligare. Vi värderar känsla av förnyelse högre än negativa effekter på klimatet, säger han.

Annika Wilhelmson
annika.wilhelmson@dn.se "

"Nu ska man konsumera för att maximera sin lycka eller möjligen investera på den globala marknaden.

John Magnus Roos, forskare vid Centrum för konsumtionsvetenskap vid Göteborgs universitet. "

" Sophie Arnö: Tänkvärt hur lite vi klarar oss med

DN TISDAG 24 MARS 2020

Just nu står världen stilla och det är en intressant erfarenhet att tänka i nya banor när det gäller både resande, socialt umgänge och konsumtion.

Att inte ständigt vara på språng, sträcka sig efter mer – och fler – prylar, erfarenheter och möten känns på något vis både renande och som en slags skapelseprocess.

När vi måste välja mer aktivt, både hur vi rör oss och vad vi lägger pengarna på, så blir det plötsligt också tydligare hur vi annars överkonsumerar. Och hur lite vi faktiskt klarar oss med.

Ta till exempel kläder. Varje år köper vi 13,5 kilo ny textil per person i Sverige. Samtidigt kastar vi 7,2 kilo rakt ner i soporna. Det är vansinne!

När det gäller mat är tendensen densamma. Räknar man hela avfallet (inklusive sådant som kaffesump och potatisskal) slänger vi 97 kilo per person och år.

Men de senaste årens fokus på klimatet har fått många att ifrågasätta den slit-och-släng-kultur vi lever i. Coronaepidemin har också visat att vi snabbt kan ställa om vår konsumtion. Tjänsteresor, semestrar, shoppingrundor och teaterbesök ställs in i rasande tempo.

I den här tidningen kan du läsa om hur klädbranschen nu ställer om för ökad hållbarhet. Läs också om Skapaskolan i Huddinge som på bara ett år halverat matsvinnet.

Det är övergripande förändringar som ger hopp om framtiden. Det gör också vår egen förmåga att stanna upp och mobilisera när det behövs. Trevlig läsning!

Sophie Arnö
sophie.arno@dn.se "

" Här är skolköket som minskat matsvinnet

DN TISDAG 24 MARS 2020

Varje dag slängs 62 ton mat i svenska skolmatsalar. Skapaskolan i Huddinge ville ändra på det. På bara ett år har de mer än halverat matsvinnet och utsetts till Årets klimatkök av skolmatsguiden White guide junior.

Det är måndag och lunchtid i Skapaskolans matsal. Barn i strumplästen fyller borden och sorlet är högt men jämnt. En svart griffeltavla intill diskstationen talar om att det under gårdagen slängdes 10,9 kilo mat här – mest ris, pasta och potatis.

Sjundeklassarna Ylva Envald och Lukas Elmén ställer ner sina använda tallrikar i en blå diskback. De har båda två börjat tänka mer på att inte slänga mat i onödan.

– Jag försöker att inte ta mer än vad jag tror att jag kommer att äta, och smaka först om jag inte vet om jag tycker om det, säger hon.
– En gång visade de i chipspåsar hur mycket mat som slängts, det var massor, berättar han.

I Sverige slänger vi i dag fullt ätbar mat som motsvarar utsläpp från 360 000 bilar. Att minska denna mängd är en av pusselbitarna för att minska klimatavtrycket. Den svenska livsmedelshanteringen står för 20–25 procent av vår totala klimatpåverkan, enligt Naturvårdsverket. Svinn finns i hela produktionskedjan och varierar mellan 10 och 50 procent beroende på vilken typ av mat det handlar om.

I snitt uppgår matsvinnet i svenska skol- och förskolekök till 60–70 gram per person och dag. Det visar Livsmedelverkets första nationella kartläggning som gjorts på uppdrag av regeringen.

På Skapaskolan ska omkring 500 munnar mättas varje dag och här försöker man hålla svinnet till ett minimum.

– Vi slänger så gott som ingenting i köket och väldigt lite i serveringen, säger kökschef Daniél Kallonas och drar fram en karott havregrynsgröt som blivit över efter frukostserveringen.

– Gröt kan man baka bröd på eller krydda upp och blanda med grönsaker eller bönor och göra vegetariska biffar av.
Tidigare hade skolan ett mottagningskök och fick då färdig mat levererad i karotter varje dag.

– Då slängdes det väldigt mycket. Det är svårt att ta hand om överbliven mat om man inte har utrustning att laga till den.
Det var när Daniél Kallonas lämnade krogvärlden för skolköken för drygt tio år sedan som han på allvar fick upp ögonen för värdet av att tillvarata alla råvaror.

– I skolan har man så mycket mindre pengar till varje portion än på krogen och samtidigt ska en majoritet av maten vara ekologisk. Då blir det ett enormt resursslöseri att köpa in mat bara för att slänga den.

Nu erbjuder han och hans kollegor skolans elever en handfull rätter varje dag. 90 procent av maten är ekologisk och flera leverantörer är lokala – en örtproducent odlar i en lagerlokal i Huddinges industriområde. Kött serveras bara en dag i veckan och fisk en annan. Nötkött har de valt bort helt.

– Eleverna klagar ibland på att det serveras mycket ”vuxenmat”, men när vi gjorde grönkålschips tog 10 kilo slut innan alla barn ens kommit. Det är en vaneprocess att äta mer vegetariskt.

På en griffeltavla vid dryckesbordet kan man läsa hur mycket koldioxidutsläpp olika livsmedel orsakar. Bredvid finns tips på hur man ska hålla nere sin klimatpåverkan. Daniél Kallonas har också gått runt i klasserna och pratat om hur maten påverkar klimatet och vikten av att inte slänga bort den.

Genom att laga maten successivt under lunchen får kökspersonalen bättre kontroll över hur mycket som går åt och behöver inte ha mat stående i värmeskåp i flera timmar.

– Nylagad mat ser också mer aptitlig ut vilket gör att eleverna äter mer. De har pratat om att börja sälja överbliven mat i matlådor till anställda på skolan – eller kanske via appen Karma.

– Men det är ingenting vi provat än. Vi skulle behöva hitta vettiga matlådor i så fall, vi vill inte sprida mer plast.

Han tycker att intresset för att tillvarata mat och laga klimatvänligt har ökat kraftigt de senaste åren. Det bekräftar även Karin Fritz, projektledare på Livsmedelsverket.

– Många kommuner mäter redan svinnet och jobbar för att minska det, säger hon.

Livsmedelsverkets kartläggning av matsvinnet i skolorna visar att det är allra störst i serveringen. Här slängs 34 ton överbliven mat varje dag

– innan den nått någons tallrik. Dessutom skrapar barnen ner 28 ton mat i soporna varje dag.

Sveriges kommuner och regioner lättade förra året på riktlinjerna för att ta tillvara på mat som legat ute i matsalen – så länge den kan förvaras och tillagas igen på ett säkert sätt.

För att motverka att barn tar mer mat än de äter uppmanar Livsmedelsverket skolor att ta till enkla åtgärder som mindre bleck ute i matsalen och hushållsliknande uppläggningsbestick.

– Sedan har närvarande pedagoger en viktig funktion att guida elever att ta lagom mycket på tallriken. Men också att se till att barnen har tid och ro att äta så att de känner att de hinner äta upp och hämta en omgång till. Då kommer de att både äta mer och kasta mindre, säger Karin Fritz.

Detta är något som även kökschefen Daniél Kallonas märkt.
– En stojig och stimmig miljö leder till att barnen slänger mer, då vill de inte stanna så länge i matsalen.

Sjundeklassarna Ylva Envald och Lukas Elmén berättar att de jobbar mycket med miljöfrågor i skolan. Förutom matsvinn har de jobbat med ett projekt för att rädda hajar från utrotning, samlat in pengar till WWF och varit ute och demonstrerat. De tar i sin tur med sig kunskapen hem och pratar med sina familjer.

– Mina föräldrar fick inte lära sig särskilt mycket om miljön när de växte upp och har inte tänkt så mycket på den, så jag lär dem nu, säger Ylva Envald.

Annika Wilhelmson
annika.wilhelmson@dn.se "

"19 kilo ätbar mat – det är vad vi slänger i snitt om året per person. Det orsakar lika mycket utsläpp som 360 000 bilar per år.

Räknar man hela matavfallet slänger varje person i ett hushåll 97 kilo mat per år, men då ingår också produkter som vi normalt inte tar tillvara, som skal och kaffesump.

Ytterligare 32 kilo per person slängs i jordbruket, livsmedelsindustrin, butiker, storkök och på restauranger.

Produktionen av den mängd mat som slängs varje år motsvarar utsläpp på omkring två miljoner ton koldioxid. Det motsvarar cirka 3 procent av de totala utsläppen av växthusgaser i Sverige.

I FN:s globala mål ingår att halvera matsvinnet till 2030.
Källa: SCB, Naturvårdsverket "

" Klädbranschen ställer om för klimatets skull

DN TISDAG 24 MARS 2020

Klädindustrin släpper ut mer växthusgaser än flyget och sjöfarten ihop, enligt FN:s handelsorgan Unctad. Hela branschen stångas med ökade krav på hållbarhet och just nu pågår flera projekt för att göra våra kläder miljövänliga. På Renewcell görs nya kläd-fibrer av gammal bomull.

Ljudet är öronbedövande. På Renewcells återvinningsanläggning i Kristinehamn matas gamla bomullstrasor in i ett stort dundrande gap på löpande band.

På andra sidan fabrikshallen kommer de ut som en vit vattning massa som sedan formas till hårda, vita ark som liknar tjockt papper.
– Vår hemlighet är den kemiska processen som löser upp bomullen, säger anläggningens marknadschef Harald Cavalli-Björkman.

Metoden är företagets svar på klädbranschens omställning och han är entusiastisk inför framtiden. De kallar materialet Cirkulose och säljer det till producenter av viskos, en allt vanligare textilfiber som vanligen görs av trämassa. Det första plagget har nyligen lanserats i samarbete med H&M.

– Rätt framställd är viskos en bra fiber och studier visar att efterfrågan kommer att fördubblas till 2030, säger han.

Intresset för att återvinna kläder går som en våg genom klädindustrin. De senaste årens fokus på klimatet har fått många konsumenter att ifrågasätta den slit-och-släng-kultur som billiga plagg, ständiga reor och allt fler säsongskollektioner bidrar till. Dessutom har stora modeföretag under flera år kritiserats för att kläderna sys av människor under rent farliga förhållanden och löner som de knappt kan leva på. Sedan år 2000 har svenskars konsumtion av kläder ökat med 30 procent. Varje år köper vi 13,5 kilo ny textil per person, varav majoriteten är kläder. Samtidigt kastar vi 7,5 kilo rakt ner i soporna,

enligt Naturvårdsverket. I snitt använder vi plaggen tio gånger vilken är en minskning på 30 procent sedan millennieskiftet, enligt en rapport från FN-organet Unctad.

Allt fler varumärken skyltar nu med kläder av återvunnet material men endast 1 procent av våra plagg uppskattas bli till nya. Rent tekniskt är det ännu inte möjligt att återvinna någon större andel av våra kläder till en likvärdig produkt – i stället blir de till isolering eller industritrasor. Harald Cavalli-Björkman hoppas att Renewcell ska kunna bidra till att ändra på det.

Fabriken har i dag kapacitet att återvinna 7 000 ton bomull om året, vilket motsvarar 30 miljoner t-shirtar. Snart hoppas företaget börja byggandet av en tio gånger så stor fabrik någonstans i Europa och till 2025 kunna återvinna 250 000 ton bomull – motsvarande en miljard t-shirtar varje år.

En spiraltrappa i den dundrande fabrikshallen leder oss upp till ett vitt, tyst lab. Där håller två kemister på att undersöka hur mycket kemikalier som finns i massaprodukten.

– Det är viktigt att vår råvara inte innehåller för mycket kemikalier. Utmaningen är de som följer med plaggen in, inte de vi använder i vår process, säger Harald Cavalli-Björkman.

Gifter är ett problem även för modebolag som försöker göra komposterbara kläder, vilket är en annan aktuell trend i branschen.

I ett hörn i Rosendals trädgård i Stockholm står tre trälådor på rad. Här testar friluftsvarumärket Houdini hur deras ullunderställ bryts ner i naturen. Efter några varv med handen långt ner i jorden i en av lådorna konstaterar trädgårdsmästaren Niklas Karlsson att alla spår från kläderna har försvunnit.

I lådan bredvid fiskar han upp en sammanhängande tråd med spretiga tygrester.

– Den här lade vi ner för sju månader sedan. Tråden är gjord av Tencel, en träfiber som behöver längre tid för att brytas ned än ull. Titta, här har vi arbetarna, säger Niklas Karlsson och pekar på några fingerlånga maskar.

göra komposterbara kläder är svårare än det låter. Ull är i sig ett naturmaterial men vägen från fåret till ett färdigt plagg går genom åtskilliga kemikaliebad under färgning och behandling.

Tygfabrikerna ligger ofta i fattiga asiatiska länder med låg kontroll och otydliga regler för hur kemikalier ska hanteras. Fabriksutsläppen förorenar mark och vattendrag och i hundratals byar med fabriker kan man se att onormalt många invånare drabbas av cancer, något som till exempel Kinas miljödepartement erkände redan 2013.

I textilproduktionslandet Bangladesh föds ovanligt många barn med missbildningar eller cp-skada till följd av förorenat vatten, vilket Expressen nyligen rapporterade om. Många av fabriksarbetarna drabbas också av olika skador och sjukdomar.

– Färgerna innehåller ofta tungmetaller och det är otroligt mycket skit som blandas in i fibrerna av gammal vana. För oss som uppköpare gäller det att veta exakt vad vi ska fråga efter. Att få mer kontroll över produktionsprocessen är hela textilbranschens ok, säger Houdinis vd Eva Karlsson.

Komposten framför oss är ett sätt att testa att kläderna är så pass rena att de bryts ner – och inte efterlämnar giftiga kemikalier.
Houdini har arbetat med cirkulära kläder redan 2001 och hoppas nå målet att samtliga kollektioner ska vara det om två år.

– Vi vill att utslitna kläder i första hand återvinns, men om de hamnar i naturen så ska de inte göra skada där. Men vi kan inte göra kläder som håller sämre bara för att de ska kunna komposteras – då har vi inte vunnit något, säger Eva Karlsson.

Men i en källare på Södermalm i Stockholm hittar vi en designduo som försöker göra precis det. Guringo vill bejaka slit-och-slängkonsumtionen och ta fram kläder som bara håller någon dag.

– Hela essensen i mode är att kunna förnya sig och att det är förgängligt – ingenting är så vackert som det som snart försvinner. Att bara ha kläder som man ska använda i flera år blir för tråkigt, säger Erik Lindvall.

Han plockar bland lila och petrolblå toppar och klänningar av ett material som känns som tunn gummi, ungefär som en klumpig matkasse gjord på sockerrör. Materialet består av ren biomassa och kan efter användning hanteras som matavfall – det vill säga, det som finns kvar av det. Massan löser sakta upp sig i kontakt med vatten och fukt.

De kallar tyget Streammateria och skulle i vår för första gången visa upp det för en större publik på sportjätten Pumas evenemang på designveckan i Milano.

Ett grundmönster av majsstärkelse skapas av en 3D-skrivare och fungerar som en armering. En mjukare biomassa utgör själva tyget och skummas på, än så länge för hand.

– Vi är ännu på konceptnivå men tanken är att en robot ska kunna ta över det här arbetet så att kläderna kan tillverkas automatiskt. Vi tänker det som en streamingtjänst. Man ska kunna beställa ett måttanpassat plagg och sedan hämta upp det några timmar senare, säger Erik Lindvall.

Plaggets klimatpåverkan kan jämföras med att använda en polyesterklänning 15 gånger, enligt Guringos egna livscykelanalyser av materialet.

– Det är kanske inte mormors gamla linnebyxor vi ska ersätta men partytoppar och löpartoppar som stora springtävlingar delar ut används ofta bara någon enstaka gång. De skulle vi kunna göra, säger Erik Lindvall.

Han tror också att deras material kommer att kunna lyfta kläders funktion till en ny nivå. I biomassan kan man blanda in ämnen som är hudvårdande och energigivande.

– Vi skulle till exempel kunna tillföra socker, salter och kolhydrater till kläder för ultramaratonlöpare för att de ska orka bättre.

Erik Lindvall hoppas inte på att själv bli någon stor klädproducent – men han tror att konceptet kommer att vara en integrerad del av hur vi klär oss om 15 år.

– Vi vill utveckla den här metoden så långt vi kan och sedan kommer vi nog att släppa den fri för att andra ska haka på och ta den vidare, säger han.

Forskaren Sandra Roos är expert på utsläpp orsakade av textilier. Hon tror att Guringos idé kan fylla en funktion eftersom vissa plagg lockar mer för att tillfredsställa ett shoppingbehov än för att vi vill använda dem länge.

– Det finns en liten klick som bara använder en t-shirt fem gånger medan den är ”krispigt vit”. Att då köpa en vanlig t-shirt som bidragit till utsläpp på 3 kilo koldioxidekvivalenter och långlivade kemikalier i färgen är ingen bra idé. Till den här gruppen kanske man kan sälja nedbrytbara plagg som bidrar till en tiondel så mycket utsläpp.

Hon har undersökt kläders hela livscykels klimatpåverkan och tycker att branschen just nu fokuserar för mycket på fiber, som står för 16 procent. Desto mer kommer från färgning, beredning och transporter.

– Man kan byta och återvinna fiber hur mycket som helst. Men det gör inte plaggen som helhet hållbara. Vi måste också fokusera på de resterande 84 procenten.

allt behöver elförsörjningen bli grönare i alla led och tyger skäras mer effektivt för att svinnet ska minska, påpekar hon. Och det är i produktionsländerna som de största förändringarna måste till – de svenska företagens roll är att driva på utvecklingen i de fabriker där deras kläder tillverkas.

Det är också vanligt att modebolag beställer långt fler plagg än de räknar med att sälja. För att nå lönsamhet räcker det ofta att få en tredjedel av en kollektion såld till fullpris, en tredjedel till rabatterat pris och en tredjedel inte alls. I Frankrike antogs i januari en lag som gör det förbjudet för företag att förstöra osålda varor som kläder, smink och elektronik från och med nästa år.

Det vi kan göra som enskilda konsumenter är att använda våra kläder längre, enligt Sandra Roos.

– Man kan försöka att bara köpa kläder som man verkligen tror att man kommer att använda och gärna second hand. Det är också bra att kolla efter miljömärkningar när man köper nya kläder.

Att köpa dyrare varumärken är ingen lösning om det inte är så att de håller längre. Enligt Sandra Roos är de stora massproducerande företagen som skyltar med miljöarbete ofta bättre än de mindre – trots alla avslöjanden om missförhållanden inom produktionen.

– De har större muskler och kan därför kräva mer och välja att jobba med bättre fabriker. Att det då och då uppdagas skandaler hos till exempel H&M:s leverantörer beror på att de blir granskade – inte att likadana skandaler inte sker där mindre kända varumärkens kläder produceras, säger hon.

Den största kraften att påverka har våra politiker. Och på det planet pågår det just nu en hel del arbete. I januariöverenskommelsen finns ett förslag om att företag ska uppfylla vissa kriterier innan de ens får sätta en vara på den svenska marknaden.

– Det finns redan för elektronik och leksaker. Men för klädmarknaden finns väldigt få regleringar. Jag skulle själv kunna importera och sälja kläder. Som liten aktör skulle jag heller aldrig bli granskad av Kemikalieinspektionen, säger hon.

Om fem år ska textilavfall sorteras separat i alla EU-länder och unionen tittar nu på nya miljökrav som innebär att företag måste redovisa sina produkters klimatpåverkan, så kallade Product Environmental Footprint. Frankrike går före även där och överväger att införa det redan nu.

– Svenska politiker skulle också kunna besluta om det här nu, man behöver inte vänta på att EU ska ta beslutet, säger Sandra Roos.
På Renewcells fabrik i Kristinehamn har dånet tystnat. Maskinerna går ännu bara tre dagar i veckan men Harald Cavalli-Björkman hoppas att de snart ska kunna köra dygnet runt.

– En utmaning för oss är att majoriteten av alla kläder innehåller blandade fibrer. Vi kan bara hantera plagg som består av minst 98 procent bomull. Men vi räknar med att snart också kunna återvinna viskosplagg, alltså den fiber som vår egen råvara används för, säger han.

Annika Wilhelmson
annika.wilhelmson@dn.se "

" Fakta. Så klär du dig hållbart
• Köp bara kläder som du verkligen tror att du kommer att använda.
• Använd dina kläder längre.
• Tvätta dem bara när det behövs så slits de mindre. Vädra och ta bort fläckar i stället för att tvätta hela plagget och tvätta i full maskin.
• Kolla efter miljömärkningar.
• Handla gärna second hand.
• Sälj eller byt bort kläder som inte kommer till användning.
Fakta. Märkningar att hålla utkik efter

Svanen
Nordisk miljömärkning. Ser till varans hela livscykel och har regler för kemikalieinnehåll och att den mängd energi och vatten som förbrukats i produktionen av varan mäts.
EU Ecolabel
EU:s officiella miljömärkning. Här finns krav för miljö, funktion och kvalitet som omfattar varans livscykel från tillverkning till avfall.
Bra Miljöval
Naturskyddsföreningens miljömärkning. Här finns krav från råvara till avfall, alltså hela livscykeln.
Global Organic Textile Standard (Gots)
Internationell miljömärkning för ekologisk textil. Omfattar hela livscykeln. Krav ställs på de fibrer man gör textil av och på kemikalier som används i produktionen. Krav ställs även på bra arbetsförhållanden.
Oeko-Tex Standard 100
Märkningen visar att inga hälsofarliga ämnen finns i produkten.
Källa: Hallå konsument och Naturskyddsföreningen "

”Vi ställer tuffa krav på våra leverantörer”

DN TISDAG 24 MARS 2020

"Klädindustrin orsakar stora utsläpp av växthusgaser och kemikalier. Flera rapporter har visat att textilarbetare far illa och människor drabbas av sjukdomar på grund av gifterna från fabrikerna. Vad gör företagen för att kläderna ska bli hållbara? Anna Gedda, hållbarhetschef H&M Group: ”Vi vill omvandla använda plagg till nya” Hur jobbar ni för att minska de negativa klimateffekterna?

– H&M-gruppen har satt ett ambitiöst mål att senast 2040 bli klimatpositiva i hela vår värdekedja – från leverantörer, till transporter, till butiker och kunder. Vi fokuserar på energieffektiviserande åtgärder och en ökad användning av förnybar energi men stöttar även tekniska innovationer som kan absorbera växthusgaser. Vi ställer tuffa krav på våra leverantörer och i många fall hjälper vi dem också att helt ställa om från fossila till förnybara energikällor som till exempel vind, vatten och sol.

Hur jobbar ni med textilåtervinning?
– Detta är ett arbete som vi investerar mycket resurser i för att kunna skala upp. På sikt vill vi skapa ett slutet kretslopp för mode där använda kläder och textilier omvandlas till nya modeplagg. Vi letar efter och testar kontinuerligt nya mer hållbara material. Vårt mål är att alla våra material ska vara återvunna eller framtagna på ett mer hållbart sätt till 2030.

– Sedan 2013 har vi också vår globala klädinsamling. Under 2019 samlades mer än 29 000 ton textilier in, vilket är 40 procent mer än

2018. För att säkerställa att textilerna tas om hand på bästa sätt samarbetar vi med den globala organisationen I:Collect.

Hur säkerställer ni att tillverkningen sker utan utsläpp av skadliga gifter?
– Vi följer strikt globala kemikaliehanteringsprogram sedan många år och vi samarbetar med andra inom industrin för en giftfri och hållbar produktion. Vårt mål är att uppnå nollutsläpp av farliga kemikalier i hela leveranskedjan år 2020.

Kan man som konsument lita på att kläderna är sydda av arbetare som kan leva på sin lön?
– Vi har kommit en lång väg, men det finns fortfarande många inom produktionsindustrin som inte får en tillräcklig lön och detta är en stor utmaning för hela textilindustrin. H&M-gruppen har satt upp en tydlig strategi för att skapa de bästa förutsättningarna för rättvisa levnadslöner och är stolta över att nu nå nära 1 miljon fabriksarbetare med vår lönestrategi.

Fredrika Klarén, hållbarhetschef Kappahl: ”Vi har minskat utsläppen”

Hur jobbar ni för att minska de negativa klimateffekterna?
– Vi har åtagit oss att minska våra utsläpp i linje med Parisavtalet och 1,5-gradersmålet och har minskat dem med 7 procent sedan 2017. Det kommer från ett målmedvetet arbete med att ställa om till mer hållbara material, förnybar energi, optimerade transporter mm. Vi ser också behov av att samarbeta och är en av grundarna till Swedish Textile Initiative for Climate Action.

Hur jobbar ni med textilåtervinning?
– Ett av målen vi har satt upp är att hälften av våra produkter skall gå att återvinna 2025. Vi engagerar också våra kunder i att förlänga livet på plaggen, till exempel genom skötselråd och vår textilinsamling i butik som vi startade 2014. Vi bidrar också till forskning och innovation.

Hur säkerställer ni att tillverkningen sker utan utsläpp av skadliga gifter?
– KappAhl tillämpar sedan länge strikta kemikalierestriktioner för produktionen av alla våra produkter, i linje med EU:s lagstiftning och försiktighetsprincipen. Dessutom ställer vi krav på vattenreningen och kemikaliehanteringen hos våra leverantörer. Vår omställning till mer hållbara material och produktionsprocesser kommer även att bidra till mindre utsläpp genom att dessa ofta sker med mindre vatten- och kemikalieanvändning.

Kan man som konsument lita på att kläderna är sydda av arbetare som kan leva på sin lön?
– Man kan lita på att arbetarna hos KappAhls leverantörer får den lagstadgade lönen och ersättningar som gäller i respektive produktionsland. Tyvärr är den inte alltid detsamma som en levnadslön (en lön som räcker att leva på, *reds anm*). Vi ser positiva tendenser i form av lönehöjningar men avsaknaden av levnadslöner är ett utbrett systematiskt fel i hela textilindustrin som endast kan förändras genom att alla aktörer i industrin möjliggör hållbara affärsmodeller och social dialog.

Anna-Karin Dahlberg, hållbarhetschef Lindex: ”Vi har kartlagt vår klimatpåverkan”

Hur jobbar ni för att minska de negativa klimateffekterna?
– Vi har kartlagt var i kedjan vi har störst klimatpåverkan och håller på att jobba fram en strategi för hur vi bäst minskar klimateffekterna. Det handlar egentligen om två saker – att fabrikerna jobbar energieffektivt med innovativa tillverkningsprocesser samt att de ställer om till förnybar energi.

– Vi är medlemmar i STICA, Sweden Textile Initiative for Climate Action som är ett branschgemensamt initiativ där vi har satt ett gemensamt mål som alla medlemmar strävar mot, med siktet på 1.5 grads uppvärmning. Det otroligt viktigt att vi arbetar tillsammans för att hitta gemensamma sätt att mäta utsläpp i leverantörskedjan samt hur vi arbetar med åtgärder för att minska utsläppen drastiskt.

Hur jobbar ni med textilåtervinning?
– Vi tar emot använda textilier i alla våra butiker och samarbetar med Myrorna, som sorterar och i största möjliga mån säljer igen. Endast en mycket liten del av insamlade textilier i dag går att återvinna. Det pågår ett antal forskningsprojekt globalt kring återvinning av fibrer där vi i vissa fall är en del i dialogen.

Hur säkerställer ni tillverkningen sker utan utsläpp av skadliga gifter?
– Vi kräver att de leverantörer och färgerier vi arbetar med har fungerande reningsverk i sina fabriker. Framåt kommer vi att fokusera ännu mer på vatten, kemikalier och energi i de verksamheter i vår leverantörskedja som är vattenintensiva och har satt skarpa mål på vårt arbete fram till 2025.

Kan man som konsument lita på att kläderna är sydda av arbetare som kan leva på sin lön?
– Som konsument kan man lita på att plaggen är sydda av arbetare som har minst lagstadgad minimilön. Det är dock inte alltid denna lön räcker för att leva på. Vi arbetar aktivt med frågan, bland annat genom vårt management program för fabrikerna, WE Women by Lindex, som hjälper fabriksledningen att skapa mer inkluderande arbetsplatser för kvinnor.

Annika Wilhelmson
annika.wilhelmson@dn.se "

" Panikvarsel ställer helt nya krav på politiken

TISDAG 24 MARS 2020

Analys. Pandemin har utlöst en historisk våg av varsel och uppsägningar. som nu börjar skölja över svensk ekonomi. Nya arbetsmarknadspolitiska åtgärder kommer att behöva uppfinnas, helst på rekordtid.

Måndagens siffror från Arbetsförmedlingen ger en mörk föraning om vad som väntar på svensk arbetsmarknad. Nästan 14 000 anställda varslades bara i förra veckan, visar den preliminära sammanställningen. Siffran ska jämföras med ungefär 3 000 en vanlig vecka. Inte ens under finanskrisen 2008 gick det så här fort.

Till saken hör också att Sverige ännu befinner sig på den flacka delen av viruskurvan.

Smittan har inte tagit riktig fart. Begränsningarna i vardagslivet är än så länge relativt lindriga. Att den ekonomiska utslagningen märks redan efter ett par veckor borde få varningsklockorna att dåna. Massuppsägningar är inte alls ett långsökt scenario.

Det finns vissa strimmor av hopp. Arbetsförmedlingens analyschef, Annika Sundén, påpekade på måndagen att inte alla varsel leder till uppsägningar. Under finanskrisen var det ungefär 6 av 10 varslade som till slut faktiskt blev av med jobbet. Den gången blev det aldrig så allvarligt som man ett tag kunde tro.

Kanske trycker arbetsgivarna nu på panikknappen för att gardera sig. Men även en pandemi har ju ett slut. Om det kommer snabbare än vi tror kan återhämtningen bli rask.

Läget liknar ändå ingen tidigare ekonomisk nedgång i Sverige. En sak är hastigheten. Men det nya coronaviruset slår inte – som tidigare konjunktursvackor gjort – hårdast mot tillverkningsindustrin, även om den också ställs inför jättelika problem.

I stället märks effekterna först i städernas sociala ekonomi: krogar, hotell, caféer, butiker.

Omsättningen i svensk detaljhandel har på kort tid halverats, enligt siffror från en av branschens it-leverantörer. Det är ren härdsmälta. Flera butikskedjor har redan begärt rekonstruktion eller konkurs.

Bolaget RNB, med dotterbolagen Polarn O Pyret och Brothers, blev ett av pandemins första namnkunniga offer på måndagen.

Av de människor som varslades förra veckan fanns över hälften i Stockholm. I en normal lågkonjunktur brukar tjänstenäringarna i storstäderna klara sig relativt väl. Inte den här gången.

Många vars jobb nu hotas är också unga. Till övervägande del har de svag förankring på arbetsmarknaden. Timanställda i butiker omfattas inte av kraven på varsel. En del har sagts upp på stående fot och saknar inkomst redan i dag, fast de ännu inte syns i statistiken.

I en bransch som restaurangnäringen arbetar också många med utländsk bakgrund. Nästan en tredjedel av alla kockar och servitörer är födda utanför Sverige. Andelen är ännu högre bland exempelvis hotellstädare.

Svensk ekonomisk politik är van att hantera svackor och strukturella problem i industrin. Även nya åtgärder, som korttidspermitteringar, är utformade med verkstadsjättarna som mall.

Men krisen slår nu alltså mot relativt sårbara grupper, och mot branscher med slimmade marginaler. Den del av ekonomin som snabbast har fått problem är också den som kan vara svårast att nå. Den fackliga anslutningsgraden är lägre inom handel och service. Färre kan använda a-kassan. Många jobbar i småföretag, andra är egenföretagare. Branscherna är helt enkelt inte lika uppkopplade mot etablerade system. Det kommer att kräva större flexibilitet och mer kreativitet än vanligt från politiken.

En liten ljuspunkt speglas samtidigt i Arbetsförmedlingens nya statistik på måndagen. Ovanligt många tjänster står lediga inom sjukvård, omsorg och it. Det säger en del om den kris som pandemin har framkallat: Gatulivet tynar bort, men samhället mobiliserar krafter på andra områden. Tillståndet i ekonomin påminner mer om krig än en finanskris.

Arbetslösa kockar kan visserligen inte hoppa in som intensivvårds-sjuksköterskor. Men det finns andra modeller. Sophiahemmet i Stockholm erbjuder till exempel en snabbutbildning för kabinpersonal som permitterats från SAS. Tanken är att de ska kunna avlasta vårdpersonal. Den idén borde gå att överföra till fler områden.

Att rädda alla företag är – precis som regeringen nu upprepar – inte möjligt. Stöd- och stimulansåtgärderna går ändå att växla upp. Framför allt krävs nya idéer som ger så många som möjligt chans till försörjning och mening i krisen.

Carl Johan von Seth carljohan.vonseth@dn.se "

" Flera kommuner aktiverar krisledning

DN TISDAG 24 MARS 2020

En lång rad kommuner runt om i landet aktiverar nu sina krisledningsnämnder för att hantera coronapandemin. Nämnderna är till för att vid kriser och under krig snabbt kunna driva igenom drastiska åtgärder.

– Det viktiga här och nu är att vi inskärper allvaret. Stockholm ligger före resten av Sverige. Vi menar att det är viktigt att andra kommuner tar höjd och också börjar planera för det som komma skall, säger Anna König Jerlmyr (M).

Hon är finansborgarråd i Stockholm och ordförande i kommunens krisledningsnämnd som aktiverades förra veckan.

Krisledningsnämnder är till för extraordinära händelser enligt en lag från 2006 som skärptes så sent som i januari i år. Nämnderna kan aktiveras både i fredstid och vid höjd beredskap – det vill säga när det råder krigsfara och totalförsvaret mobiliserar. De kan då ta över hela ledningen i både kommuner och regioner.

Utöver Stockholm har flera andra kommuner över hela landet aktiverat sina krisledningsnämnder de senaste dygnen. Det gäller till exempel Åre, Hudiksvall, Uppsala, Södertälje, Söderköping, Norrköping, Västervik, Olofström, Karlshamn, Halmstad och Ängelholm. Andra kommuner är på väg att kalla samman sina nämnder.

– Vi befinner oss i ett extraordinärt läge. Stockholm har aldrig befunnit sig i en så här allvarlig situation i modern tid, säger Anna König Jerlmyr och förklarar hur nämnden arbetar.

– Nämnden kan överta stadsdelsnämndernas ansvarsområden och fatta beslut som annars skulle fattats av kommunfullmäktige. Det här ger oss i stadens krisledning en möjlighet att styra staden och fatta snabba operativa beslut eftersom läget förändras timme för timme. Då behöver vi en mindre grupp som kan fatta övergripande beslut, säger Anna König Jerlmyr.

Stockholms krisledningsnämnd består av stadens borgarråd.

Nämndens senaste sammanträden ledde bland annat till besöksförbud på äldreboenden och LSS- och gruppboenden. Men nämnden kan också ta till mer omfattande åtgärder i Stockholm.

Enligt nämndens reglemente får den ”fatta beslut om att överta hela eller delar av verksamhetsområden från övriga nämnder i staden i den utsträckning som är nödvändig med hänsyn till den extraordinära händelsens art och omfattning”. Dessutom kan nämnden sätta in alla ”de resurser som befinns nödvändiga”.

– Vi står inför en mycket allvarlig situation där många äldre riskerar att bli sjuka och mista livet. Nu måste vi göra allt för att kraftsamla så att personalen inte blir sjuka, så att de kan gå till vård- och omsorgsboenden och kunna möta de äldre. Att vi har blåljuspersonal som kan få samhället att fungera och att vi också, så gott vi kan, understödjer de lokala företagarna, säger Anna König Jerlmyr.

Under andra världskriget, 1939–1945, hade kommunerna ett annat slags krisorgan. De var särskilda kristidsnämnder som bland annat delade ut ransoneringskort. Under oljekrisen hösten 1973 återinfördes kristidsnämnderna genom en regeringsförordning för att administrera bensinransoneringen. Den förordningen upphävdes 1995.

Mikael Holmström
mikael.holmstrom@dn.se "

"Fakta. Det säger lagen
En extraordinär händelse är ”en sådan händelse som avviker från det normala, innebär en allvarlig störning eller överhängande risk för en allvarlig störning i viktiga samhällsfunktioner och kräver skyndsamma insatser av en kommun eller en region.” (Lag 2006:54)

”Krisledningsnämnden får fatta beslut om att överta hela eller delar av verksamhetsområden från övriga nämnder i kommunen eller regionen i den utsträckning som är nödvändig.” (Lag 2019:925) "

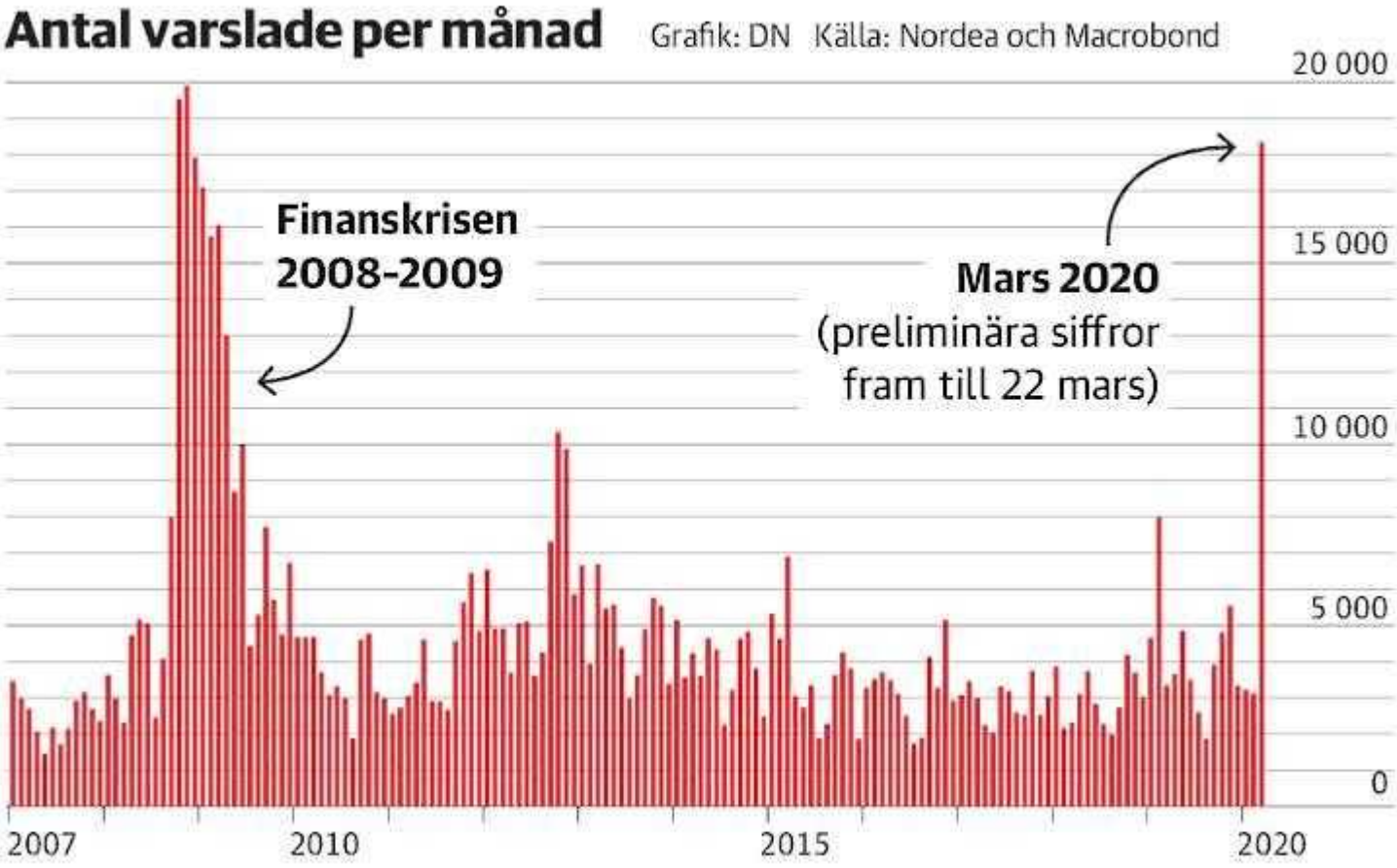
Antal varslade per månad
Grafik: DN Källa: Nordea och Macrobond
20 000
15 000
10 000
5 000
0
Finanskrisen
2008-2009
Mars 2020
(preliminära siffror
fram till 22 mars)
2007
2010
2015
2020

" Regeringen tvingas lägga ny extra budget

DN TISDAG 24 MARS 2020

Antalet varsel ökar snabbt i coronakrisens spår.
Nu förbereder regeringen ytterligare en extra budget för att bromsa de ekonomiska effekterna. – Vi kommer inte att kunna rädda alla jobb och alla företag, säger finansminister Magdalena Andersson (S).

Hittills under mars har cirka 20 000 personer varslats om uppsägning, varav merparten i förra veckan. Takten på varsel är enligt Arbetsförmedlingen nu högre än vad den var under finanskrisen, och det är i första hand hotell- och restauranganställda i storstadsregionerna som drabbas.

– Läget på arbetsmarknaden är bekymmersamt, säger finansminister Magdalena Andersson.

Regeringen förbereder nu ytterligare en extra ändringsbudget som ska presenteras inom kort. Den kommer enligt Magdalena Andersson att innehålla ytterligare åtgärder för att skydda svenska företag och jobb.

– Små företag är särskilt utsatta i den här situationen så förslag som gäller dem tittar jag extra noga på, säger Magdalena Andersson men vill inte i detalj gå in på vad hon kommer att föreslå.

Hon understryker dock att Sverige och svenska företag har en tung tid framför sig.

– Den här krisen kommer att ha en stor påverkan på svensk ekonomi. Det är ingen tvekan om att det kommer att krävas ytterligare åtgärder utöver dem vi presenterat. Men jag vill också vara ärlig med att oavsett hur många åtgärder vi presenterar så kommer vi inte att kunna rädda alla jobb och alla företag. Det vi kan göra är att så långt det är möjligt lindra virusets ekonomiska konsekvenser.

Så sent som i fredags presenterade regeringen och samarbetspartierna ett nytt krispaket för de svenska företagen. Merparten handlade om ökade krediter men regeringen skjuter också till tre miljarder kronor för att öka utlåningen till små och medelstora företag.

Tidigare har regeringen och samarbetspartierna frigjort uppemot 300 miljarder kronor i ett annat krispaket samt slopat sjuklöneveckan och infört ett system med korttidspermittering. De tillgängliga 300 miljarderna består i huvudsak av uppskjutna skatteinbetalningar, ett slags lån som ska betalas tillbaka senare.

Moderaterna anser att de åtgärder som regeringen hittills satt in för att stötta företagen är bra men att de inte räcker. M vill nu bland annat att arbetsgivaravgiften slopas under två månader för att företagen ska få större möjlighet att överleva coronakrisen. Förslaget innebär en kostnad för staten på 72 miljarder kronor.

– Våra förslag handlar i huvudsak om att dramatiskt lyfta bort kostnader från det svenska näringslivet, säger M-ledaren Ulf Kristersson.

Förslaget omfattar alla företag och ska gälla under april och maj. M vill också att staten under samma period går in och tar halva hyreskostnaden för företag som drabbas hårdast av coronasmittans

effekter. Det handlar bland annat om hotell, butiker och restauranger och beräknas kosta staten sex miljarder kronor.

– Man har inga säkerheter i fastigheten och man har inga intäkter. Då måste man få ner hyreskostnaden, säger Elisabeth Svantesson (M), ekonomisk-politisk talesperson.

M vill även inrätta en statlig riskkapitalfond på 100 miljarder kronor. Den innebär att staten ska kunna investera i privata företag genom att köpa så kallade preferensaktier, som saknar rösträtt men ger företräde vid aktieutdelningar.

Magdalena Andersson vill inte kommentera Moderaternas förslag.

– Vi får mycket olika förslag från många olika håll och vi tittar naturligtvis på de förslag som finns. Jag säger inte att några förslag är dåliga. Jag tittar på alla förslag, sen får vi analysera dem och sen kommer vi med åtgärder som vi anser lämpliga utifrån den situation som är där och då, säger Magdalena Andersson.

Hans Olsson
hans.olsson@dn.se "

" 70 000 jobb kan vara hotade inom handeln

DN TISDAG 24 MARS 2020

Omkring 70 000 jobb kan vara hotade inom handeln, befarar Svensk handel. På måndagen ansökte klädkedjan RNB om rekonstruktion för Polarn & Pyret och Brothers. Utslagningen i den redan pressade modesektorn kan nu snabbas på ytterligare.
– Sällanköpsvaror som kläder hamnar långt ner i behovshierarkin, säger August Bard Bringéus, grundare till e-handelsföretaget Asket.

Företaget Asket säljer kläder på nätet och har under flera år haft en kraftig tillväxt. Pengar och krut har lagts på att bygga upp företaget, med alltifrån att etablera ett lager till att få leveranser att fungera. Nu sitter Asket med kläder för miljonbelopp på väg som inte kan skickas tillbaka till fabrikerna, samtidigt som försäljningen sjunkit med 60 procent på bara några veckor.

– Vi har ingen krigskassa, säger August Bard Bringéus, en av grundarna till företaget.

Besöken på hemsidan har ökat den senaste tiden, men köpen är färre.
– Fler är hemma men har en osäker ekonomi. Sällanköpsvaror som kläder hamnar långt ner i behovshierarkin, säger August Bard Bringéus.

En tredjedel av heltidspersonalen kommer att permitteras, berättar han. Studenter som exempelvis jobbar inom kundtjänst och annan

deltidspersonal pausas helt. Alla kostnader som inte är akut nödvändiga för att driva verksamheten vidare kapas.

– De senaste tio dagarna har allt exploderat. Skalan på krisen har blivit alltmer tydlig, säger August Bard Bringéus.

Kläderna tillverkas i Italien, Portugal och Rumänen. Kapaciteten har minskat när fabriksarbetarna inte längre kan arbeta axel mot axel. Störningar i leveranserna märktes av när Portugal stängde sina skolor.

De flesta sömmerskor är enligt Bard Bringéus kvinnor som inte kan jobba när de förväntas ta hand om barnen. Samtidigt påverkas de små familjeägda fabrikerna också negativt om Asket skjuter på betalningar eller delar upp leveranser. Balansgången är svår.

– Vi måste värna om de små fabrikerna för vi behöver dem när det här blåser över, säger August Bard Bringéus.

Branschorganisationen Svensk handel uppskattar det till 70 000 svenska jobb som är i fara, baserat på en enkät som gjorts bland medlemsföretagen under förra veckan.

– Vi tror att det är representativt för hela branschen, säger Karin Johansson, vd för Svensk handel.

Det är enligt henne framför allt på stora, folktäta ställen som varuhus och gallerior, som försäljningen rasat som mest.

– Där pratar man om tapp på 70–90 procent. Där butikerna ligger glesare ser man lite mindre tapp men det rör sig om mellan 60 och 90 procent i minskad försäljningsvolym som helhet, säger Karin Johansson.

Siffran är snarlik för Karin Lindahls Indiska. För drygt två år sedan gick hon in och köpte hela klädkedjan för sina egna sparpengar. Företaget var då i kris men började nyligen vända uppåt igen – tills nästa smäll kom.

– Det är jädrigt svettigt, säger Karin Lindahl.

Sedan den 12 mars har Indiska haft 50–80 procent färre besökare i butikerna och tappat 60 procent av försäljningen. Stockholms- och Göteborgsområdena är värst drabbade.

– Nu handlar inte krisen längre enbart om sjukdomen utan också om oron för varje persons privatekonomi. Även personer som vågar sig ut handlar i lägre grad, säger Karin Lindahl.

Butikerna i Norge håller tillfälligt stängt från nästa vecka. Där har 50 anställda permitterats. I Sverige ska arbetsstyrkan hållas till ett minimum och det kan bli aktuellt med permitteringar även här. Flera butiker har fått förkorta öppettiderna.

– Jag är väldigt oroad och tror att det inom några dagar måste till kraftfulla paket. Inget företag kan från en dag till en annan tappa 60–70 procent av intäkterna, säger Karin Lindahl.

H&M har hållit butiker stängda världen över i takt med virusets spridning. I veckan som gick stängde klädkedjan tillfälligt 460 butiker i Tyskland samt 590 butiker i USA. Under helgen kom besked om att man även slår igen samtliga butiker i Storbritannien.

I Norge har 60 procent av kedjans arbetsstyrka permitterats, ungefär 2 000–3 000 anställda. På frågan om det blir aktuellt att permittera personal även i Sverige svarar bolagets presskontakt Ia Elf i ett mejl:

”Vi kan inte utesluta tillfälliga permitteringar även i andra länder, men vi behöver göra en unik analys i varje land och se över den lokala lagstiftningen och i vilka länder det ges stöd från regeringen.”

Svensk handel uppskattar baserat på sin enkätundersökning att ungefär vartannat företag inom detaljhandeln kommer att dra ner på personal som en följd av coronaviruset.

Det kan handla om alltifrån planerade varsel och permitteringar till neddragningar av tillfälligt anställd personal, enligt Karin Johansson på Svensk handel.

Delar av branschen var redan före den här krisen under press. Den ökade e-handeln, internationell konkurrens och konsumenter som prioriterar restauranger och strömningstjänster har snabbt ändrat villkoren för många aktörer.

– Vi befinner oss i en omstöpning av hela branschen, och det här skyndar naturligtvis på det.

Hur länge klarar bolagen av att vara i det här läget?

– En stor kedja kastade in handduken förra veckan, Joy, och det är klart att vi kommer att se mer av det. Många handlare är desperata nu. För varje vecka som går kommer det att bli ytterligare butiker och handelsföretag som tvingas lägga ner, säger Karin Johansson.

På måndagen blev det känt att klädkedjan RNB Retail and Brands ansöker om företagsrekonstruktion för varumärkena Polarn & Pyret och Brothers. Den ekonomiska situationen ska förbättras genom att se över flera led i verksamheterna, dit hör att omförhandla kontrakt med hyresvärdar, se över hur inköpen går till och förändra sortimentet. Aktien dök 30 procent när börsen öppnade.

Karin Johansson välkomnar regeringens stödpaket, bland annat delen där staten tar på sig kostnaden för sjuklön under två månader. Men det inte helt utan kritik.

Att möjligheten till uppskjuten skatt finns är bra tycker hon, men om återbetalningen ska vara förknippad med ränta är det mindre bra.
– Jag ser det som att begära hyra för den livboj man kastar ut för att rädda någon, säger Karin Johansson.

På fredagen presenterades ett nytt krispaket speciellt riktat till småföretag, med utökade krediter och tre miljarder till statliga Almi i syfte att öka utlåningen till mindre företag.

Den stora osäkerheten i branschen har skapat en rusning till facket och a-kassan. Under mars månad har Handelsanställdas förbund fått 2 600 nya ansökningar om medlemskap och 4 900 ansökningar till a-kassan. Under förra veckan mer än fördubblades ansökningarna, uppger förbundet.

Daniel Schmidt, detaljhandelsanalytiker på Danske Bank som bevakar H&M, säger att handeln nu står i frontlinjen av vad som sker inom ekonomin.

– När konsumenter och arbetstagare är påverkade ekonomiskt och dessutom beordrade att arbeta hemifrån blir det få besökare i fysiska butiker, säger han.

Kommer vi att få se en våg av konkurser framöver?

– Det beror på hur lång tid det här håller på. Jag tror inte att uthålligheten är särskilt stor, säger Daniel Schmidt.

Han tror att det blir de största aktörerna som överlever krisen.
– Det är rimligt att tänka sig att det sker en utslagning och en acceleration av den utveckling vi sett.

Ida Yttergren
ida.yttergren@dn.se
Andreas Lindberg
andreas.lindberg@dn.se "

" Permitterade kan få jobb i lantbruket

TISDAG 24 MARS 2020

Varselsiffrorna är nu högre än under finanskrisen 2008 och regeringen har svarat genom att tillåta permitteringar. Samtidigt är behovet av arbetskraft inom lantbruket stort när odlingssäsongen nu ska inledas.

Många företag inom lantbruk, skogsbruk och trädgård har haft svårt att rekrytera personal i Sverige. Därför har många av dem sökt sig utomlands, och förlitat sig på säsongsarbetskraft som kommer till Sverige och jobbar i 5–6 månader när behovet är som störst, alltså under sommarhalvåret.

Men säsongsarbetet försvåras rejält av coronavirusets utbrott.
– Många sitter fast i sina hemländer och har det nästan omöjligt att ta sig till Sverige. Lantbrukarna behöver hitta annan arbetskraft, samtidigt som många blir varslade i andra branscher, säger Anna-Karin Hatt, vd för Lantbrukarnas riksförbund LRF.

TT "

" Kulturministern kallar medieföretagen till krismöte

DN TISDAG 24 MARS 2020

Medier.
Kulturminister Amanda Lind (MP) kallar in företrädare för mediebranschen till ett möte om hur coronakrisen påverkar deras företag. Krismötet hålls på onsdag eftermiddag den 25 mars och syftar till att få en ”samlad lägesbild” för medieföretagen på grund av coronakrisen, rapporterar tidningen Journalisten.

Verkställande direktörerna för SR, SVT, UR, TV4, TU, Bonnier News, Schibsted och Gratistidningarnas förening – samt Journalistförbundets ordförande Ulrika Hyllert, är inbjudna till mötet.

Inbjudan har föregåtts av två frågor till medieföretagen: Hur man ser på effekterna av den nuvarande situationen och hur konsekvenserna av situationen kan lindras.

Georg Cederskog "

Hur det går för världen och Sverige i framtiden beror på människornas kunskaper, åsikter och värderingar, och de beror på uppfostran, skolor och påverkan från många andra kulturella verkamheter, bl a medier.

SOM-institutet. Samhälle. Opinion. Medier

https://som.gu.se

Hemsidan:
AKTUELLT
SAMVERKAN
UNDERSÖKNINGAR
METOD
PUBLICERAT
OM SOM
FRÅGOR OCH SVAR

SOM-institutet är en opartisk undersökningsorganisation vid Göteborgs universitet. Sedan 1986 har SOM-institutet arbetat tillsammans med forskare inom en rad olika forskningsfält för att belysa opinioner och för att förstå svensk samhällsutveckling.

SOM-institutet har från starten haft fokus på svenskars vanor, beteenden, åsikter och värderingar när det gäller samhälle, politik och medier.

Idag ger mängden undersökningar och insamlade data exceptionella möjligheter till tvärvetenskapliga analyser över tid på nationell, regional och lokal nivå. Den unika mängden data har bidragit till att SOM-institutet har blivit ett nationellt centrum för forskare med intresse för empiriska studier av samhälle, opinion och medier.

De första resultaten från Nordicom-Sveriges Mediebarometer 2018

Mars 2019: Mediedagen 2018
Total användning av olika medier i befolkningen 9-79 år en genomsnittlig dag 2018 (procent):
82 Television (totalt)
71 Sociala medier (totalt)
61 Radio (totalt)
55 Dagstidning (totalt)
49 Musik (totalt)
39 Bok (totalt)
28 Tidskrift (totalt)
26 Dataspel
16 Text-tv (totalt)
2 Bio

Medieanvändning en vanlig dag 2018

84 % har en smartphone
61 % lyssnar på radio
82 % tittar på tv på någon plattform
36 % tittar på strömmad tv
55 % läser en dagstidning på någon plattform
71 % använder sociala medier

Medier tar en stor plats i vår vardag och fyller en viktig funktion för såväl information som underhållning. Under 2000-talet har digitaliseringen av medierna kommit att prägla medielandskapet och utvecklingen har medfört nya förutsättningar för såväl medierna som användarna.

Mediedagen: Vad vi använder

Traditionella medieplattformar som fm-radio, tablålagd tv och papperstidningar fortsätter att tappa lyssnare, tittare och läsare medan de traditionella mediernas strömmade och digitala versioner ökar. Men det är bara i avseende på tv som den totala användningen är fortsatt stabil trots plattformsförskjutningen.

Det totala tittandet på tv har legat stabilt strax över 80 procent under senare år. Samtidigt har en stor del av tv-tittandet flyttat från traditionellt tablålagt tittande till strömmat tittande; andelen som tittar på strömmad tv har ökat från 22 procent till 36 procent mellan 2015 och 2018.

Läsningen av dagstidningar fortsätter att minska. Åtta av tio svenskar läste minst en dagstidning en vanlig dag för tio år sedan. 2018 läser 55 procent en dagstidning en vanlig dag, oavsett plattform. Dagstidningar på papper tappar läsare samtidigt som allt fler läser dagstidningar digitalt. Andelen läsare av en dagstidning på papper är 38 procent 2018 och andelen läsare av en digital dagstidning är 29 procent.

Radiolyssnandet i Sverige var som högst under andra halvan av 1990-talet. Då lyssnade 80 procent av befolkningen på radio en genomsnittlig dag. Lyssnandet har däreffer minskat och 2018 ligger det totala radiolyssnandet på 61 procent. De flesta lyssnar på radio i vanlig radioapparat/i bilen. Andelen lyssnare på strömmad radio, det vill säga radio via internet och podcast har ökat under de senaste åren. 2018 uppgår andelen till 18 procent.

För tio år sedan använde var fjärde svensk sociala medier en genomsnittlig dag. 2018 använder drygt 70 procent sociala medier en vanlig dag.

Mediedagen: Unga och äldre

Om vi ser till befolkningen som helhet så har medierna trots den nedåtgående trenden fortfarande en större räckvidd i traditionell form än i digital, men bryts användningsmönstret ner i olika generationer är det stora skillnader mellan unga och gamla.

Sociala medier och strömmad musik används i hög utsträckning bland ungdomar mellan 15 och 24 år. Andelarna är 95 procent respektive 80 procent. Barn, 9 till 14 år, läser böcker i högre utsträckning än andra, 61 procent. Att se på strömmad tv är vanligare än att se på tablålagd tv i åldersgrupperna upp till 45 år. Strömmad radio har relativt höga lyssnarsiffror bland 25- till 44-åringar och bland 45- till 64-åringar.

Pensionärer använder tv, radio och dagstidningar på traditionella plattformar, trots att de flesta har tillgång till internet. Under senare år har emellertid både användningen av sociala medier och användningen av traditionella medier på digitala plattformar ökat bland pensionärerna. 2018 års Mediebarometer visar att 39 procent av pensionärerna tar del av sociala medier en genomsnittlig dag.

Medietiden: 357 minuter

I genomsnitt lägger Sveriges befolkning omkring 6 timmar (357 minuter) på medier en vanlig dag. Mest tid, 33 procent av den totala medietiden, läggs på rörlig bild (120 minuter) och ljud (32 procent/115 minuter). Därnäst kommer textmedier (19 procent/69 minuter) och sociala medier (15 procent/53 minuter).

Den tid vi lägger på medier en vanlig dag har förändrats över tid. De medier som tidsmässigt har ökatmest är traditionella medier på digitala plattformar. Användningstiden för deras traditionella plattformar har på motsvarande sätt minskat. Samtidigt är tablålagd tv fortfarande det enskilda medium som tar upp störst andel av medietiden.

Medietiden: Unga och äldre

Unga och pensionärer lägger mer tid på mediekonsumtion än övriga åldersgrupper. Deras användningsmönster är både likt och olikt. En likhet är att rörlig bild och ljud används i mycket stor utsträckning, men på helt olika plattformar.

För de unga står tablålagd tv för 9 procent av medietiden, för pensionärerna 31 procent. Sociala medier upptar 28 procent ungas medietid (129 minuter), medan pensionärer lägger betydligt mindre tid på dessa (5 procent/17 minuter)

Från: Mediebarometer 2018 - Nordicom - Göteborgs universitet
www.nordicom.gu.se › bilder › Mediebarometern › mb_2018_special
www.nordicom.gu.se › bilder › Mediebarometern › mb_2018_special

1. Cachad

Olika medieformer: Definitioner

Ljudmedier

Radio (totalt): Avser all radio vilket inkluderar såväl fm/am/dab som webbradio och poddradio oavsett om lyssnandet är aktivt eller mer passivt, vilket betyder att exempelvis arbetsplatslyssnande och radiolyssnande i bilen inkluderas.

Radioapparat/radio i bilen: Avser radiosändningar enligt tablåns utformning.

Strömmad radio: Avser radio över internet, såväl direktsändningar som podcast/ poddradio ingår.

Musik (totalt): Avser allt lyssnande till medierad musik. Här ingår nedladdad eller strömmad musik över internet, kassettband, cd-skivor och vinylskivor.

Strömmad musik: Avser musik i bärbar digital spelare, direkt i dator, laptop, surf- platta eller annan mediaspelare.

Cd-/vinylskiva: Avser musik i skivspelare.

Rörlig bild

Tv (totalt): Avser all television, vilket inkluderar såväl svenska och utländska kanaler som kabel-, satellit-, betal-tv, webb-tv, mobil-tv, inspelade tv-program och strömmad tv. Användning av text-tv och videoklipp på internet ingår inte.

Tablålagd tv: Avser tv enligt tablåns utformning, sändningen startar och slutar vid en given tidpunkt.

Strömmad tv: Avser tv som sänds över internet, vilket inkluderar såväl tv-kanalernas playtjänster som tv on demand.

Videoklipp: Avser tittande på internet, t ex Youtube.

Bio: Avser alla biografbesök, oavsett om det är ordinarie föreställningar, visningar för skolklasser, i filmklubbar, på filmfestivaler eller något annat sätt.

Textmedier

Dagstidning (totalt): Avser morgon -och kvällstidningar som publiceras minst en dag per vecka på papper eller digitalt.

Tidskrift (totalt): Avser vecko-/månadstidningar och special-/ facktidskriffer på papper eller digitalt.

Bok (totalt): Avser såväl skön-och facklitteratur som barn/ ungdomsböcker och läroböcker/kurslitteratur, samt tryckt bok, e-bok eller ljudbok.

Text-tv (totalt): Avser all text-tv, vilket inkluderar användning av informationssidor och användning av särskild programtextning som finns för vissa program. Även text-tvvia internet ingår.

Sociala medier (totalt): Avser användning av sociala nätverk, communities, diskussionsforum, chattgrupper eller bloggar på internet.

Dataspel: Avser spel till persondatorer, spelkonsoler, mobiltelefoner och andra bärbar

”100 miljarder i månaden kan rädda oss från krasch”

DN ONSDAG 25 MARS 2020

"DN. DEBATT 20200325
För att undvika en systemkollaps, där företagskonkurser och snabbt stigande arbetslöshet leder till en krasch på finans- och bostadsmarknaden krävs nu att staten träder in med permitteringsersättning, ersättning för andra fasta kostnader och moratorium för vissa skulder. Även om detta skulle kosta 100 miljarder i månaden i ett halvår är det hanterligt, skriver Magnus Henrekson.

Det enda sättet att möta krisen är som ett samhälle där alla tar ansvar för sig själv, för varandra och för vårt land. Det sa statsminister Stefan Löfven (S) i söndagens tal till nationen. Staten har hittills vidtagit kraftfulla åtgärder för att hindra smittspridningen. Vi är nu i ett läge där risken för en ekonomisk depression är överhängande. Staten behöver nu även vidta unikt kraftfulla åtgärder för att rädda vår gemensamma välfärd och ekonomi och samtidigt kunna bedriva ett effektivt smittskyddsarbete.

78 procent av alla jobb finns i tjänstesektorn, medan industri-, jordbruk-, bygg- och energisektorerna tillsammans endast står för 22 procent av sysselsättningen. I den privata tjänstesektorn som vänder sig till hushåll – restauranger, teatrar, biografer, researrangörer, hotell, gym, sällanköpshandel och så vidare – har efterfrågan i flera fall redan fallit med 90 procent eller mer. När människor sitter hemma och i stort sett bara handlar livsmedel för tillagning och förtäring i hemmet återstår bara utgifter för matinköp, boendekostnad och abonnemang. Plötsligt har hushållsutgifterna halverats och de hushållsutgifter som fallit bort gick i hög grad till att betala lönerna i den privata tjänstesektorn.

Något förenklat kan stora delar av företagandet i den privata tjänstesektorn karaktäriseras som ”pengar in, pengar ut, 4–10 procent emellan”. De egna kapitaltillgångarna är ringa: lokalen hyrs från ett fastighetsbolag, utrustningen är leasad och ägaren har ofta gått i personlig borgen för företagets krediter. Sådana företag klarar bara några få veckor utan intäkter innan de måste ställa in sina betalningar.

Coronapandemin liknar inte några andra kriser i modern tid. Situationen är unik. Krisåren 1991–93 försvann 600 000 eller nästan 15 procent av alla jobb på tre år. Om ekonomin fortsätter att gå på halvfart kan mycket väl 600 000 jobb nu i stället förloras på tre månader. Om vi skulle få en depression som leder till att sysselsättningen sjunker till Italiens förkrisnivå skulle det innebära drygt 1,1 miljoner färre jobb.

Det gäller nu att till varje pris undvika en systemkollaps, där företagskonkurser och snabbt stigande arbetslöshet leder vidare till en kollaps på finans- och bostadsmarknaden. Denna uppgift kan bara lösas av finanspolitiken: pengar är redan i princip gratis och företag som blöder kan inte överbrygga krisen med hjälp av lån även om räntan är noll.

1 Staten behöver träda in. Vi behöver verktyg som hjälper omgående och på ett sätt som lyfter coronarisken från företag och företagare till staten, det vill säga till allas vårt gemensamma försäkringsbolag. Åtgärderna behöver sänka företagens kostnader.

Bnp i den privata sektorn uppgår i dag till cirka 300 miljarder i månaden. Om hälften av denna faller bort så bortfaller produktion på 150 miljarder per månad. Finanspolitiken måste kompensera för huvuddelen av detta bortfall för att undvika att de hundratusentals som kommer att permitteras eller friställas inte har något jobb att gå till när coronaepidemin är över.

2 Statlig permitteringsersättning. För tjänsteföretag är löner till anställda den största kostnadsposten. Här bör staten omgående gå in och erbjuda sig att ta över hela lönekostnaden för de medarbetare som permitteras. Sannolikt behöver inte ersättningen ligga på 100 procent av lönen för den som inte alls arbetar. 80 procent, vilket motsvarar ersättningen vid sjukskrivning, kan vara en rimlig nivå. För årsinkomster över 7,5 inkomstbasbelopp (44 900 kronor per månad) kan ersättningsnivån vara något lägre för överskjutande belopp, exempelvis 60 procent. Sannolikt bör det finnas ett tak för den månadsinkomst som staten delvis täcker.

Många företag har bara ägaren eller ägaren närstående personer anställda i företaget. Även dessa bör omfattas av den statliga permitteringsersättningen baserat på den lön de tagit ut per månad under senare tid (till exempel andra halvåret 2019). Här kan det finnas fog för en något lägre procentuell ersättning då företagaren själv fortfarande kan utföra vissa uppgifter som är värdeskapande i ett senare skede. Exempelvis skulle procentsatserna kunna sättas till 70 procent för lönedelar under 44 900 kronor och 50 procent för överskjutande lön upp till taket.

3 Statlig ersättning för andra fasta kostnader än löner. Företag har dock inte bara lönekostnader som behöver lyftas av. Visserligen försvinner oftast kostnader för insatsvaror om produktionen stängs ner, men många andra kostnader kvarstår: lokalkostnader, leasingkostnader för utrustning, räntor på lån, abonnemang av olika slag, kostnader för revision med mera. Dessa kostnader ligger ofta i intervallet 10–30 procent av försäljningsintäkten.

För att säkerställa att arbetsplatser och produktionsenheter fortfarande finns kvar när krisen är över behöver även dessa kostnader täckas av staten på lämpligt sätt. Detta innebär i så fall ett betydande offentligt stöd rakt in i företagen, vilket vi saknar erfarenhet av i den omfattning som det nu skulle bli frågan om.

Det mest närliggande sättet att beräkna dessa kostnader är att använda den metod som försäkringsbolagen redan använder när det kommer till avbrottsförsäkringar, det vill säga försäkringar som faller ut om verksamheten inte kan bedrivas. Det belopp som företaget är berättigat till, enligt en sådan beräkning, kan sedan omgående göras tillgängligt via företagets skattekonto månad för månad.

De företag som utnyttjar denna möjlighet till kostnadskompensation förbinder sig samtidigt att inte betala någon utdelning till sina ägare avseende inkomståret 2020.

4 Moratorium för vissa skulder. I det tumultartade akutläge som uppstått riskerar hundratusentals människor och företag att inte kunna betala skulder i tid. Ett moratorium för främst hyres- och bankskulder bör därför tillfälligt införas till dess att full effekt av stödåtgärderna uppnåtts och krisen är över.

Sannolikt behöver ett sådant moratorium vara i kraft resten av 2020. Likaså behöver det personliga betalningsansvaret för skattekrediter

som företag kan komma att få tas bort. Räntan på eventuella skattekrediter bör självklart vara noll.

5 Finanspolitiskt paket underlättar för smittskyddsåtgärder. Även om det totala stödet skulle ligga på 100 miljarder i månaden under ett kvartal så stannar statsskuldsökningen vid 6 procent av bnp och om perioden utsträcks till ett halvår blir statsskulden fortfarande hanterlig.

Det bör också noteras att en stor del av de utbetalade medlen (kanske så mycket som 50 procent) kommer tillbaka till stat, kommuner och landsting i form av moms, sociala avgifter och inkomstskatt. Ett sådant finanspolitiskt paket gör det också lättare för myndigheterna att vidta de åtgärder som krävs för att få stopp på smittan.

Om det finns något tillfälle som staten ”samlat i ladorna” för, genom att under ett kvartssekel amortera ner statsskulden till en historiskt låg nivå, så är det detta. Om vi inte skyndsamt utnyttjar det handlings-utrymme som nu finns på ett effektivt sätt är risken stor att livschanserna minskar dramatiskt för kommande generationer och att de som är äldre får lägre pensioner och minskande tillgång till vård och omsorg.

Magnus Henrekson, professor i nationalekonomi och vd för Institutet för näringslivsforskning (IFN) ""

Socialdemokraterna största parti igen

Om det var riksdagsval i dag, vilket parti skulle du rösta på då?

Grafik: DN Källa: DN/Ipsos Foto: Alexander Mahmoud

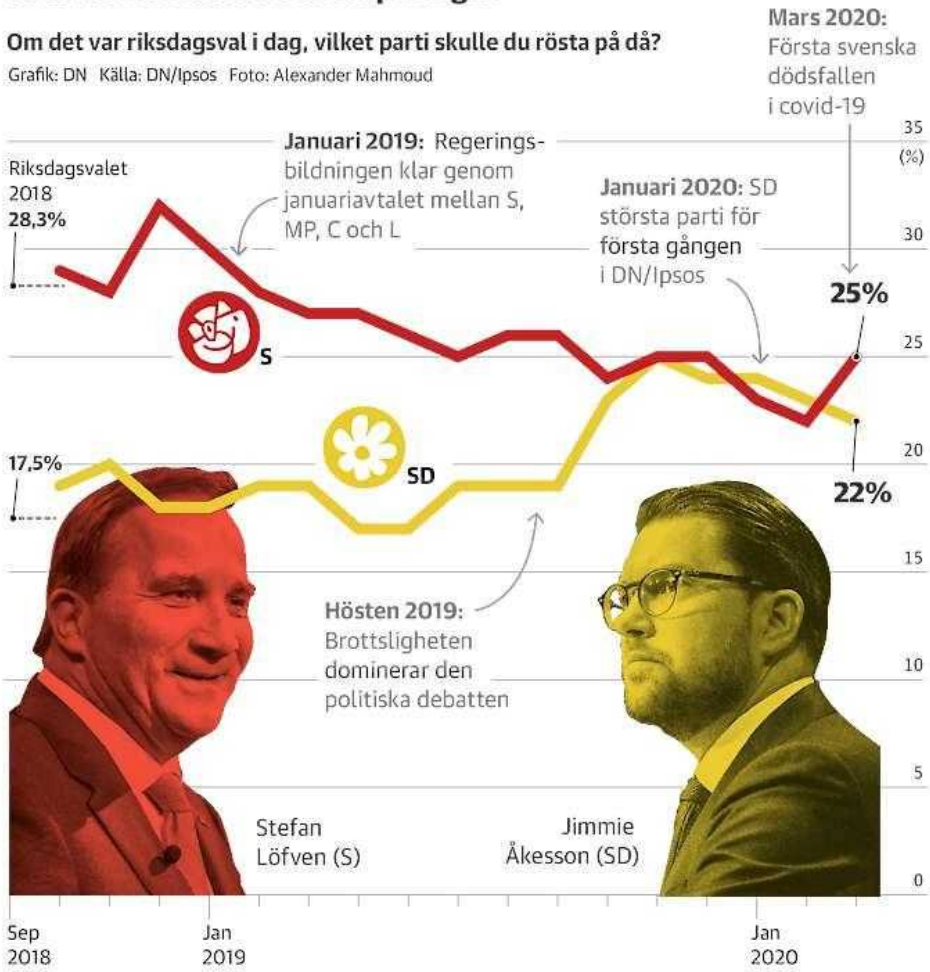

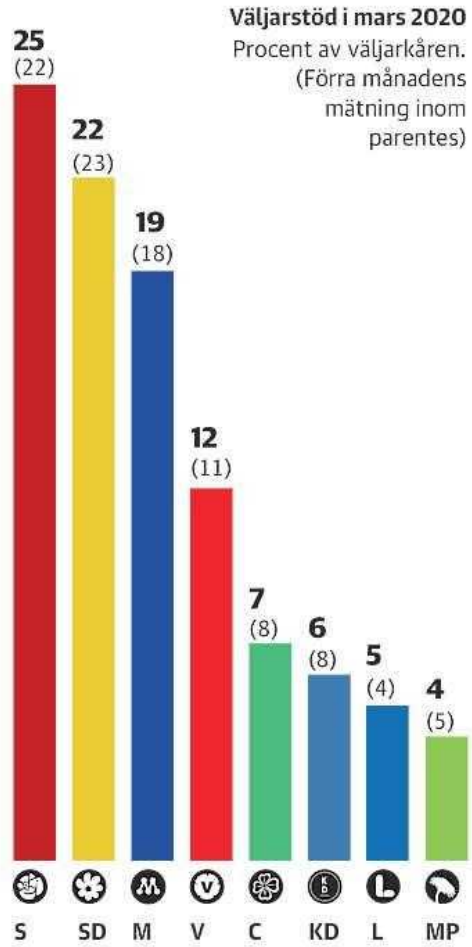

" Ökat stöd för S under coronakrisens inledning

DN ONSDAG 25 MARS 2020

Socialdemokraterna får ett lyft i opinionen i en mätning från DN/Ipsos. Ett väljarstöd på 25 procent innebär ett positivt trendbrott för partiet som nu åter är större än SD. – Hela den politiska dagordningen har förändrats, säger Nicklas Källebring på Ipsos.

DN/Ipsos mätning inleddes den 10 mars, dagen innan Världshälsoorganisationen WHO klassade smittan som en pandemi. När undersökningen avslutades den 22 mars hade 21 personer i Sverige avlidit i sviterna av sjukdomen covid-19. Under tiden däremellan förbjöd regeringen folksamlingar på över 500 personer, universitet och gymnasier gick över till distansundervisning och varslen från krisande företag ökade i snabb takt.

Den svenska regeringen har valt att inte gå lika långt som en del andra länder, men Socialdemokraterna straffas inte för det av väljarna. Tvärtom noterar partiet en uppgång på 3 procentenheter, från 22 till 25 procent sedan februari. Det betyder att partiets negativa trend bryts, efter ett drygt år med mestadels sjunkande stöd.

En enstaka mätning ska tolkas med försiktighet, men den samlade bilden gör att man enligt Ipsos opinionsanalytiker Nicklas Källebring kan tala om en uppgång.

– Det har skett en total perspektivförskjutning i politiken. Nu handlar hela dagordningen om smittskydd, sjukvård, ekonomi och jobb. Sådant som lag och ordning och invandring är förstås fortsatt viktiga men uppfattas just nu vara av underordnad betydelse, säger Nicklas Källebring.

Han pekar också på att regerande partier brukar gynnas i kriser så länge de inte gör bort sig fullständigt. Det finns en tendens att i sådana lägen sluta upp bakom regeringen. Det är också den signalen som oppositionen har skickat. Ett slags borgfred har uppstått där samarbete prioriteras före konfrontation.

– Väljarna förväntar sig att politikerna ska samarbeta för landets bästa. Den som söker konflikt kommer troligen att förlora på det, säger Nicklas Källebring.

En annan faktor som talar till Socialdemokraternas fördel är att partiet fortfarande åtnjuter ett relativt starkt förtroende i sjukvårdsfrågor, även om det har fallit på senare år. Men Nicklas Källebring påpekar att krisen kommer att pågå länge och väljarnas betyg på statsminister Stefan Löfvens parti kan ändras beroende på hur saker och ting utvecklas.

Stefan Löfvens förtroendesiffror har varit dalande på sistone och han har fått se sig passerad av både Ebba Busch (KD) och Jimmie Åkesson (SD). DN/Ipsos mätning avslutades före statsministerns tal till nationen på tv i söndags kväll, så någon effekt av det finns inte med i resultaten.

– I samband med terrordådet på Drottninggatan stärkte Stefan Löfven sina aktier i befolkningens ögon. Det är inte orimligt att han kan göra det även nu så länge han förmår fylla rollen som statsman så som förväntas av honom, säger Nicklas Källebring.

Socialdemokraterna vinner enligt Nicklas Källebring väljare från såväl M, KD och SD som samarbetspartierna C och L. Det enda parti man fortsätter att tappa till är V, även om väljarströmmen är liten. Därmed ökar V för fjärde månaden i rad, till 12 procent. Det är dock långt kvar till de rekordnivåer som partiet nådde under Gudrum Schymans ledning för ett par decennier sedan.

Även M är inne i en positiv trend, från 16 procent i december till 19 i mars. Det betyder att man nästan är tillbaka i nivå med valresultatet 2018.

För SD håller en svagt negativ trend i sig. Sedan november har Jimmie Åkessons parti backat från 25 till 22 procent och man har därmed tappat positionen som största parti till S, enligt DN/Ipsos.

För övriga partier sker inga stora rörelser. MP och L ligger kvar i närheten av riksdagsspärren (4 respektive 5 procent), C och KD något högre (7 respektive 6).

Hans Rosén
hans.rosen@dn.se "

"Fakta. Så gjordes undersökningen
Ipsos har under perioden 10–22 mars intervjuat 1 566 röstberättigade väljare. Från ett slumpmässigt urval har 348 svarat via talad telefoni, och 383 via sms-länk. 835 digitala intervjuer har gjorts med ett - från en slumpmässigt rekryterad webbpanel. 1 353 har uppgivit partisympati. Syftet med kvoturval är att säkerställa representativiteten hos de svarande. Eftersom kvoturval tillämpas kan inte felmarginaler beräknas på traditionellt sätt.

Frågan som ställdes var: ”Om det var val till riksdagen i dag, vilket parti skulle du då rösta på?”

Opinionsmätningar är alltid förknippade med viss osäkerhet. För mer information om urval, bortfall och svarsfrekvens, se ipsos.se eller kontakta Ipsos opinionsanalytiker Nicklas Källebring. "

" Ewa Stenberg: Nu prövas Löfvens starka samhälle

DN ONSDAG 25 MARS 2020

Socialdemokraterna återhämtar sig i väljaropinionen, visar nya DN/Ipsos. Kritiken mot januariavtalet och Stefan Löfvens tafflighet ägde rum i en svunnen tid, före pandemin. Nu avgörs S stöd av hur regeringen hanterar den akuta krisen. Så här i inledningen har det gått bra.

Analys.
Minns ni politiken före pandemin? Då blev väljarna allt mer missnöjda med regeringspartierna och januariavtalet. Kritiken kom från både höger och vänster. Förtroendet för statsminister Stefan Löfven (S) sjönk rejält, regeringen hade svårt att hantera skjutningar och sprängningar på gatorna och den stod inför att – tvärtemot S vallöften – luckra upp anställningsskyddet och privatisera Arbetsförmedlingen.

Det var en annan tid.
Det nya viruset har svept undan hela den gamla dagordningen. Det är en nationell och global kris som kommer att förändra svensk politik i grunden för många år framöver.

Efter att ha tappat i en rad opinionsmätningar i följd, vänder stödet för Socialdemokraterna uppåt. I nya DN/Ipsos är ökningen 3 procentenheter och S har nu 25 procents väljarstöd.

Före coronakrisen låg Sverigedemokraterna i princip jämsides med S och hotade att rycka om. Nu skiljer det 2,6 procentenheter, S har växt och SD har krympt något.

I centrum för debatten står inte längre migration och kriminalitet utan sjukvård och ekonomi.

Förhållandet mellan opposition och regering är plötsligt nästan harmoniskt. Debatten förs i konstruktiv anda om hur många procent av bnp den svenska staten ska låna upp för att mildra arbetslöshet och konkurser.

Stefan Löfven har klarat den akuta krishanteringen bra så här långt. I en opinionsmätning från Novus uppger 55 procent att de är mycket eller ganska trygga med Löfvens ledarskap.

Före krisen framstod statsministern ofta som odynamisk och visionslös. Nu passar hans lugn och favoritbegrepp ”tillsammans”, ”ansvar” och ”stabilitet” som hand i handske för krishanteringen. Socialdemokraterna kommer att få möjlighet att visa vad det starka samhället partiet talar om innebär.

Den rödgröna regeringen har, med stort stöd i riksdagen, valt en annan väg än de flesta andra EU-länderna. Här är honnörsorden lyssna på myndigheterna, förändra frivilligt och gör så få ingrepp det går i viktiga samhällsfunktioner. I Frankrike och Storbritannien får man till exempel inte ens gå ut hur som helst.

Resultatet av dagens politiska beslut (eller ickebeslut) syns på sjukhus och i dödstal först om två, tre, fyra veckor. Då kan vi se effektiviteten i åtgärderna.

Vi är i inledningen av en kris som kommer att fresta hårt på sjukvård och sammanhållning i alla länder. Om den svenska modellen fungerar bättre än grannländernas är för tidigt att säga. Men resultatet kommer att avgöra Socialdemokraternas utsikter att få leda en regering igen.

Ewa Stenberg
ewa.stenberg@dn.se "

Särskilda utredningar på Sven Wimnells hemsida från och med 20 oktober 2003

Utvecklingen mot framtiden beror huvudsakligen av människornas verksamheter. De har sedan 19 år tillbaka på hemsidan grupperats i 129 verksamhetsområden i huvudområden numrerade 1-9.

På Sven Wimnells hemsida på Internet, wimnell.com, ges en redovisning av ett forskningsarbete med titeln: Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen. Med ett klassifikationssystem för mänskliga verksamheter. Forskningen har med varierande intensitet pågått sedan mitten av 1960-talet.

Utvecklingen mot framtiden beror huvudsakligen av människornas verksamheter. De har ordnats in i 129 verksamhetsområden i nio huvudområden numrerade 1-9. I områdena finns verksamheter som tillsammans formar världens framtid: myndigheter och privata företag och organisationer, arbetare, tjänstemän, filosofer, forskare, lärare, elever, författare, människor av alla slag med alla upptänkliga verksamheter, yrkesverksamheter, fritidsverksamheter, tankeverksamheter o s v

Hemsidan lades in på Internet våren 1998. Redovisningen omfattar sju inledande dokument och 129 dokument med verksamhetsområden som i första hand ska belysa hur verksamheterna fördelas på de olika områdena. De första åren fylldes de 129 sidorna med sådant, men det visade sig att allt inte kunde läggas in, det skulle bli för mycket. Därför gjordes särskilda bilagor, vanligen i pdf-format, som fick länkar på de 129 sidorna.

På område 40 förtecknas bilagor som har att göra med klassifikationssystemets utformning. Klassifikationssystemet innebär en samhällsbeskrivning som beskriver de olika verksamheterna, verksamhetsområdena och hur de beror av varandra.

Senare har arbetet mer växlats över till att påverka utvecklingen genom politiken och många bilagor om det har gjorts och finns förtecknade på område 36-39. Många bilagor handlar både om att visa systemets uppbyggnad och att påverka politiken och mycket gäller att bara undersöka verksamheterna i de olika områdena.

Det är så mycket som händer att det är svårt att både sköta de 129 områdena på hemsidan och att göra bilagor. Arbetet gäller att hålla koll på alla som med verksamheter påverkar utvecklingen. Det är så många att enda möjligheten i det arbetet är att skaffa kunskaper från hemsidor på Internet. Människor som väsentligt påverkar utvecklingen finns ofta i företag och organisationer som numera måste ha hemsidor på Internet för att kunna göra sig gällande. Hemsidesinnehavare som man har anledning besöka har vanligen sitt material svåröverskådligt och ändrar ofta åsikter och adresser. Det är inte möjligt att ständigt kontrollera dem och deras ändringar.

I mars 2011 gjordes en revidering av de 129 områdena, där mycket plockades bort. I april 2014 påbörjas revideringar då ännu mer tas bort. Det finns på de 129 områdena på hemsidan inte plats för några mer omfattande beskrivningar eller beskrivningar som har kort giltighetstid. Områdena måste i stor utsträckning få innehålla länkar till bilagor som innehåller beskrivningar av verksamheter och länkar till beskrivningar.

De särskilda utredningarna/bilagorna finns förtecknade i följande pdf, som också innehåller innehållsförteckningar till de senaste årens utredningar.

Sven Wimnell 080203+++: Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen? Ett forskningsarbete. Utredningar och deras innehåll. (http://wimnell.com/omr40zf.pdf)

De senaste utredningarna, som var för sig ofta redovisar aktuella saker i alla de 129 delområdena förtecknas här i kronologisk ordning med den senaste allra överst:

Sven Wimnell 7 mars 2020:
Samhällsplaneringens problem. Klimatpolitiken. Coronaviruset. Mänskliga verksamheter. Planeringar för Sverige och världen. Utrikes och inrikes artiklar 22 februari - 4 mars 2020
http://wimnell.com/omr36-39zzzzzr.pdf

Sven Wimnell 23 februari 2020:
Samhällsplaneringens problem.
Kapitel 16: En kort inledning om skatter m m och utredningar om svenska kommuner,
Kapitel 17: DN-artiklar 17 januari - 21 februari 2020 om inrikes förhållanden.
http://wimnell.com/omr36-39zzzzzq16-17.pdf

Sven Wimnell 23 februari 2020:
Samhällsplaneringens problem.
Kapitel 18: DN-artiklar 17 januari -
21 febuari 2020 om utrikes förhållanden.
http://wimnell.com/omr36-39zzzzzq18.pdf

Sven Wimnell 6 februari 2020:
Samhällsplaneringens problem. Inrikes och utrikes 5 december 2019-16 januari 2020. Kapitel1 Klimat och något om världen och FNs 17 mål. och Kapitel 2 Mänskliga verksamheter.
http://wimnell.com/omr36-39zzzzzq1+2.pdf

Sven Wimnell 6 februari 2020:
Samhällsplaneringens problem. Inrikes och utrikes 5 december 2019-16 januari 2020.
Kapitel 3: Mänskliga rättigheter. Rasism och demokrati. Kapitel 4: Skola. forskning kultur.
http://wimnell.com/omr36-39zzzzzq3+4.pdf

Sven Wimnell 6 februari 2020:
Samhällsplaneringens problem. Inrikes och utrikes 5 december 2019-16 januari 2020.
Kapitel 5: Sjukvård och hälsovård. Kapitel 6: Försvar. Kapitel 7: brott och polis.
http://wimnell.com/omr36-39zzzzzq5-7.pdf

Sven Wimnell 6 februari 2020:
Samhällsplaneringens problem. Inrikes och utrikes 5 december 2019-16 januari 2020.
Kapitel 8: Utrikes förhållanden.
http://wimnell.com/omr36-39zzzzzq8.pdf

Sven Wimnell 6 februari 2020:
Samhällsplaneringens problem. Inrikes och utrikes 5 december 2019-16 januari 2020.
Kapitel 9: Om inrikes förhållanden och inrikespolitik. Kapitel 10:partiledardebatt.
Kapitlen 11-13. Kapitel 11: miljöer m m. Kapitel 12 Transporter o d. Kapitel 13 näringsliv, arbetsmarknad, löner o d.
http://wimnell.com/omr36-39zzzzzq9-13.pdf

Sven Wimnell 6 februari 2020:
Samhällsplaneringens problem. Inrikes och utrikes 5 december 2019-16 januari 2020.
Kapitel 14: Aktörer i svenska politiken. Kapitel 15. DN-artiklar efter 16 januari 2020.
http://wimnell.com/omr36-39zzzzzq14-15.pdf

Sven Wimnell. 15 december 2019:
Klimat, rasism och klasshat, utrikes politik, inrikespolitik. Aktörer: EU, riksdagen, regeringen, myndigheter, kommuner, företag m m och Verksamheter som styr utvecklingen.
http://wimnell.com/omr36-39zzzzzp.pdf

Sven Wimnell 1 november 2019:
DN - artiklar 8-31 oktober 2019 om utrikes förhållanden.
http://wimnell.com/omr36-39zzzzzo.pdf

Sven Wimnell 16 november 2019: Levnadsförhållanden och mänskliga verksamheter som styr världen. Hushåll. Politik. Regeringar. Statsbudgeten. Skatter. Bidrag. Riksdagsdebatter. **http://wimnell.com/omr36-39zzzzzn.pdf**

Sven Wimnell 20 oktober 2019: Tidningsartiklar om utrikes förhållanden 12 september till 7 oktober 2019 .
http://wimnell.com/omr36-39zzzzzm.pdf

Sven Wimnell 5 oktober 2019:
Om Skolverkets förslag till nya kurs-och ämnesplaner för grundskolor och gymnasier. Och om aktuell politik och om forskning och undervisning.
http://wimnell.com/omr36-39zzzzzl.pdf

Sven Wimnell 20 september 2019:
Nya riksdagen och nya regeringen 2019/2020. Kommen-tarer. Artiklar 1-11 september 2019 om inrikes och utrikes förhållanden.
http://wimnell.com/omr36-39zzzzzk.pdf

Sven Wimnell 1 september 2019:
DN-artiklar 2 - 31 augusti 2019 om utrikes förhållanden och litet om inrikes förhållanden i augusti .
http://wimnell.com/omr36-39zzzzzj.pdf

Sven Wimnell 9 augusti 2019:
Information om klimatkrisen på hemsidor hos museer m m, kulturpolitik. Agenda 2030. Regeringen, Sida, Utrikesdeklarationen. Artiklar om utrikes förhållanden 11 juli-1 augusti 2019.
http://wimnell.com/omr36-39zzzzzi.pdf

Sven Wimnell 11 juli 2019:
DN-artiklar 28 maj - 11 juli 2019 om utrikes förhållanden.
http://wimnell.com/omr36-39zzzzzh.pdf

Sven Wimnell 5 juni 2019:
Tidningsartklar 22 april - 27 maj 2019 om inrikes förhållanden.
http://wimnell.com/omr36-39zzzzzg.pdf
Sven Wimnell 27 maj 2019:

Tidningsartiklar 22 april - 27 maj 2019 om utrikes förhållanden och de första rapporterna om valet till EU-parlamentet den 26 maj 2019.
http://wimnell.com/omr36-39zzzzzf.pdf

Sven Wimnell 1 maj 2019: Människornas verksamheter och grunderna för planering av framtiden för världen och Sverige.
http://wimnell.com/omr40zp.pdf

Sven Wimnell 22 april 2019 :Bostadsbidrag för barnfamiljer och nya för barnlösa. Bostadstillägg för pensionärer. Utredningar om verksamheter som styr världen. Vårbudgeten 2019.
http://wimnell.com/omr36-39zzzzze.pdf

Sven Wimnell 16 mars 2019 :Om Europa, klimat, FNs mål och artiklar 16 februari - 12 mars om Klimat, Brexit och Utrikes och internationella förhållanden.
http://wimnell.com/omr36-39zzzzzd.pdf

Sven Wimnell 15 mars 2019 :Om Europa, klimatet, FNs mål, mänskliga verksamheter, inrikespolitik, bostadspolitik och artiklar 16 februari - 12 mars om Svenska inrikes förhållanden.
http://wimnell.com/omr36-39zzzzzc.pdf

Sven Wimnell 21 februari 2019 :Artiklar 23 januari - 15 februari 2019 om utrikes och internationella förhållanden. Med introduktion och artiklar om klimat och Brexit samt Utrikesdeklaration 2019 och protokoll om utrikesdebatt i riksdagen.
http://wimnell.com/omr36-39zzzzzb.pdf

Sven Wimnell 20 februari 2019 :Samällsplaneringens problem. Något av det viktigaste och artiklar 23 januari - 15 februari om inre svenska förhållanden.
http://wimnell.com/omr36-39zzzzza.pdf

Sven Wimnell 23 januari 2019 :Artiklar om utrikes och internationella förhållanden 22 dec 2018 - 22 jan 2019
http://wimnell.com/omr36-39zzzzz.pdf

Sven Wimnell 22 januari 2019 : Artiklar om klimat, regeringsbildning och svenska inrikes förhållanden 22 december 2018 - 22 januari 2019.
http://wimnell.com/omr36-39zzzzy.pdf

Sven Wimnell 2 januari 2019: Artiklar om utrikes förhållanden från 1 november till 21 december 2018. Komplement till redovisningen 21 december om samhällsplaneringens problem, klimatet och regeringsbildningen.
http://wimnell.com/omr36-39zzzzx.pdf

Sven Wimnell 21 december 2018: Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen: Innehåll i en stor sammanfattning 16 maj 2018 och artiklar från och med 1 november 2018 om klimatet och regeringsbildningen.
http://wimnell.com/omr36-39zzzzv.pdf

Sven Wimnell. 16 maj 2018: Boende och bostadsbygge. Levnadsförhållanden, skatter. SCB-statistik. Boverket. SOM-institutet.Vårbudgeten. Första maj och veckor därefter. Löner. TVdebatt. Regeringens verksamheter.
http://wimnell.com/omr40zo.pdf

Sven Wimnell 20 mars 2018 del 1 av 3: Samhällsplaneringens problem. Områden 1-5 samt 1-9 med myndigheter och professorer, yrken och utbildningar m m.
http://wimnell.com/omr40zl.pdf

Sven Wimnell 20 mars 2018 del 2 av 3: FN, EU, artiklar om utrikes förhållanden samt Sveriges riksdag och Sveriges kommuner, landsting och länsstyrelser.
http://wimnell.com/omr40zm.pdf

Sven Wimnell 20 mars 2018 de 3 av 3: Samhällsplaneringens problem. Sveriges regering och artiklar om de politiska partierna och deras problem.
http://wimnell.com/omr40zn.pdf

Sven Wimnell 20 december 2017: Tidningsartiklar om inrikes förhållanden. 10 - 16 oktober 2017 enstaka artiklar. 17 oktober - 3 december ett större urval.
http://wimnell.com/omr36-39zzzzt.pdf

Sven Wimnell 19 december 2017: Tidningsartiklar om utrikes förhållanden. 10 - 16 oktober 2017 enstaka artiklar. 17 oktober - 3 december ett större urval.
http://wimnell.com/omr36-39zzzzs.pdf

Sven Wimnell 24 december 2017: Samhällsplaneringens problem. Levnadsvillkor. Utvecklingens krafter. Mänskliga verksamheter. Utrikes och inrikes förhållanden.
http://wimnell.com/omr36-39zzzzr.pdf

Sven Wimnell 17 oktober 2017: Tidningsartiklar 13 september till 9 oktober 2017 om inrikes förhållanden i Sverige. Bilaga till sammanställning 16 oktober.
http://wimnell.com/omr36-39zzzzq.pdf

Sven Wimnell 16 oktober 2017: Alliansen och regeringen. Hushållens levnadskostnader, skatter och bidrag. Annat. Myndigheter. Levnadsförhållanden och utvecklingens krafter. Riksdag, regering, budget, debatter.
http://wimnell.com/omr36-39zzzzp.pdf

Sven Wimnell 10 september 2017: Läget i Sverige och världen. Levnadsförhållanden. Utvecklingens krafter. Systemet för mänskliga verksamheter. Samhällsplanering. Partipolitik. Skatter och bidrag.
http://wimnell.com/omr36-39zzzzo.pdf

Sven Wimnell 23 juni 1917: Tidningsartiklar 15 -23 juni 2017 om inrikes förhållanden samt protokoll till partiledardebatten i riksdagen 14 juni 2017.
http://wimnell.com/omr36-39zzzzn.pdf

Sven Wimnell 23 juni 2017: Tidningsartiklar 31 maj - 23 juni 2017 om utrikes förhållanden och terrorism.
http://wimnell.com/omr36-39zzzzm.pdf

Sven Wimnell 4 juni 2017: Politik från höstbudgeten 2016 till 4 juni 2017
http://wimnell.com/omr36-39zzzzl.pdf

Sven Wimnell 23 maj 2017: Yrkesverksamheter enligt SSYK 2012. Näringsliv enligt SNI 2007. Utbildning enligt SUN 2000, Forskningsämnen 2016. SCBs statistik om allt.
http://wimnell.com/omr36-39zzzzk.pdf

Sven Wimnell 30 maj 2017 : Tidningsartiklar 10-30 maj 2017 om utrikesförhållanden och terrorism.
http://wimnell.com/omr36-39zzzzj.pdf

Sven Wimnell 9 maj 2017: Tidningsartiklar 26 april till 9 maj 2017 om utrikes förhålanden och terrorism. Presidentvalet i Frankrike andra omgången.
http://wimnell.com/omr36-39zzzzi.pdf

Sven Wimnell 25 april 2017: Tidningsartiklar 3-25 april 2017 om utrikes förhållanden och terrorism. Bland annat terrorn på Drottninggatan, Erdogan kan bli diktator i Turkiet, Franska presidentvalet, första omgången.
http://wimnell.com/omr36-39zzzzh.pdf

Sven Wimnell 5 april 2017: Tidningsartiklar 27 februari - 2 April 2017 om utrikes förhållanden. Kommentarer och sammanfattning om samhällsplaneringens problem.
http://wimnell.com/omr36-39zzzzg.pdf

Sven Wimnell 19 mars 2017: Påminnelser om inrikespolitiken. Introduktion med korta kommentarer om inrikesproblem och läget i världen. Sedan mänskliga verksamheter som styr världen och regeringens verksamheter.
http://wimnell.com/omr36-39zzzzf.pdf

Sven Wimnell 5 mars 2017:Läget i världen. Artiklar om läget 5-26 februari 2017. Utrikesdeklarationen och riksdagsdebatten. Utrikesdepartementets förbättringar av världen.
http://wimnell.com/omr36-39zzzze.pdf

Sven Wimnell 15 februari 2017: Socialdemokraterna och regeringen. Regionplanering. Trygghet och myndigheter.
http://wimnell.com/omr36-39zzzzd.pdf

Sven Wimnell 5 februari 2017: Samhällsplaneringens problem. Hur skaman kunna förbättra världen? Vetande från SIDA och Nationalencyklopedin och tidningsartiklar om förhållandena i världen 18 december 2016 till 3 februari 2017.
http://wimnell.com/omr36-39zzzzc.pdf

Sven Wimnell 16 januari 2017: Att förbättra världen. Att förbättra Sverige. Inkomstskattesystemet ger orimligt höga skatter för de lägsta inkomsterna. De måste kompenseras för det. Det behövs en politik för hushållens förhållanden.
http://wimnell.com/omr36-39zzzzb.pdf

Sven Wimnell 20 december 2016: Ett bättre nytt år önskas. Kunskaper och etik. Statsministerns jultal. Tidningsartiklar 12-20 december 2016, Ett system för mänskliga verksamheter som styr utvecklingen. Hur ska man kunna förbättra världen?
http://wimnell.com/omr36-39zzzza.pdf

Sven Wimnell 3 december 2016: De nya regionerna. Läget i världen. Mänskliga verksamheter som styr världen. Regeringens politik och brist på politik. Samhällsplaneringens problem. Planering av fysiska och sociala miljöer. Tidningsartiklar.
http://wimnell.com/omr36-39zzzz.pdf

Sven Wimnell 9 november 2016: Verksamheter och kunskaper som alla i en demokrati bör känna till och vad regeringen gör och borde göra. Och tidningsartiklar.
http://wimnell.com/omr36-39zzzy.pdf

Sven Wimnell 10 oktober 2016: Riksmötets öppnande 13 september 2016. Statsbudget 2017. Budgetmotioner. Debatter. Kommentarer. Läget i Sverige och i världen. De politiska partierna. Jämlikhet.
http://wimnell.com/omr36-39zzzx.pdf

Till statsminister Stefan Löfven den 10 september 2016.
http://wimnell.com/omr36-39zzzv.pdf

Sven Wimnell 29 augusti 2016: Brev till statsråd. Om bostäder och skolor m m. Även om skatter o d.
http://wimnell.com/omr36-39zzzu.pdf

Sven Wimnell 18 juni 2016: Världen och Sverige 5-13 juni. Regeringens utbildningspolitik, politik för fysiska och sociala miljöer i regioner och kommuner och politik för hushåll samt partiledardebatt.
http://wimnell.com/omr36-39zzzt.pdf

Sven Wimnell 4 juni2016: Verksamheterna i 22 politikområden och något om samhällsplaneringens problem. Kulturministern: Skattepengar ska inte gå till hatretorik och polarisering.
http://wimnell.com/omr36-39zzzs.pdf

Sven Wimnell 30 maj 2016: Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen ? Ny regering 25 maj 2016.
http://wimnell.com/omr36-39zzzr.pdf

Sven Wimnell 9+16+26 maj 2016: Sveriges 6 regioner. Länsstyrelser, landsting och kommuner. Invånare 2005 och 2013. Antalet bostäder 2010. Länkar till deras hemsidor på internet 6 maj 2016 med uppgifter om allt de vill visa upp m m.
http://wimnell.com/omr36-39zzzq.pdf

Sven Wimnell 8 maj 2016: Hushållens levnadskostnader. Samhällskunskap, samhällsplanering. Sveriges regioner. Regionplanering. Förstamajtal 2016. Miljöpartiet. Oppositionen. Kungen
http://wimnell.com/omr36-39zzzp.pdf

Sven Wimnell 29 april 2016: Vårbudgeten 2016, tidningsartiklar och förslag om en svensk världsplanering för svenska behov och planeringar för Sverige och 6 svenska regioner.
http://wimnell.com/omr36-39zzzo.pdf

Sven Wimnell 4 april 2016: Utvecklingens krafter. Levnadsförhållanden. Regeringens verksamheter och prioriteringar enligt hemsidan på internet 2 april 2016. Vad gör Kristina Persson ? Planering av Sverige. Utbildning och kultur.
http://wimnell.com/omr36-39zzzn.pdf

Sven Wimnell 2 april 2016: Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen. Tidningsartiklar och debattartiklar efter 4 februari 2016.
http://wimnell.com/omr36-39zzzm.pdf

Sven Wimnell 1 april 2016: Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen? Tillägg till utredningen 5 februari 2016.
http://wimnell.com/omr36-39zzzl.pdf

Sven Wimnell 5 februari 2016: Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen? Med ett system för mänskliga verksamheter som kan hjälpa oss att forma framtiden.
http://wimnell.com/omr36-39zzzk.pdf

Sven Wimnell 4 februari 2016: Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen. Tidningsartiklar och debattartiklar 27 december 2015 - 4 februari 2016
http://wimnell.com/omr36-39zzzj.pdf

Sven Wimnell 28 dec 2015: Gestaltad livsmiljö – en ny politik för arkitektur, form och design. SOU 2015:88. Berör hela verksamhetsområdet 7 med planering av fysiska och sociala miljöer och sociala beteenden.
http://wimnell.com/omr70d.pdf

Sven Wimnell 30 november 2015: Samhällsplaneringens problem. System för mänskliga verksamheter Hur ska man kunna förbättra världen?Förbättra de inre verkligheterna och politiken.
http://wimnell.com/omr36-39zzzi.pdf

Sven Wimnell 10 november 2015: Samhällsplaneringens problem. Förbättringar av bibliotek och utbildningssystem med hjälp av ett system för mänskliga verksamheter med helhetssyn på utvecklingen
http://wimnell.com/omr36-39zzzh.pdf

Sven Wimnell 25 oktober 2015: Kommentarer till "Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen ? Med ett klassifikationssystem för mänskliga verksamheter som hjälp vid planeringen av framtiden."
http://wimnell.com/omr40zj.pdf

Sven Wimnells hemsida 2018-01-20 18'59
file:///AAASW%20hemsida/wimnell.com/index.html Sida 8 av 23
http://wimnell.com/omr40zk.pdf

Sven Wimnell 1 oktober 2015: Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen ? Med ett klassifikationssystem för mänskliga verksamheter som hjälp vid planeringen av framtiden.
http://wimnell.com/omr40zj.pdf

Sven Wimnell 11 september 2015: Tidningsartiklar om inrikes förhållanden 12 juni - 24 juli 2015.
http://wimnell.com/omr36-39zzzg.pdf

Sven Wimnell 10 september 2015: Tidningsartiklar om utrikes förhållanden 12 juni - 24 juli 2015.
http://wimnell.com/omr36-39zzzf.pdf

Sven Wimnell 9 september 2015: Samhällsplaneringens problem. Påminnelser om våren och försommaren 2015.
http://wimnell.com/omr36-39zzze.pdf

Sven Wimnell 11 juni 2015: Folkhemmet tur och retur. Socialdemokraternas forskningar om sin politik, samhällsplaneringens problem och partiets kongress 2015.
http://wimnell.com/omr36-39zzzd.pdf

Sven Wimnell 17 maj 2015: Svensk elförsörjning i framtiden – en fråga med globala dimensioner. En tvärvetenskaplig rapport från Uppsala universitet
http://wimnell.com/omr36-39zzzc.pdf

Sven Wimnell 11 maj 2015: De föreslagna nya lägenhetstyperna.
http://wimnell.com/omr36-39zzzb.pdf

Sven Wimnell 11 maj 2015: Hur Sverige styrs. Socialdemokraternas politik. Politiska problem. Regeringens bostadspolitik. Boverket och SCB m m. Sven Wimnell om boende och byggande.
http://wimnell.com/omr36-39zzza.pdf

Sven Wimnell 20 april 2015: Arbetslöshet och välfärd. Samhällsplaneringens problem. Utbildning, skatter och bidrag. Vårbudgeten.
http://wimnell.com/omr36-39zzz.pdf

Sven Wimnell 3 april 2015 +rev sid 27: Svenska folket och dess boende, nya lägenhetstyper, hushålls- och bostadsstatistik. Hushållskostnader, samhällsplaneringens problem och regeringens verksamheter och ansvar.
http://wimnell.com/omr36-39zzy.pdf

Sven Wimnell 10 mars 2015: Utrikespolitisk debatt och några tidningsartiklar i 22 politikområden 28 januari - 27 februari 2015, med utvecklingen under perioden. En fortsättning på http://wimnell.com/omr36-39zzv.pdf
http://wimnell.com/omr36-39zzx.pdf

Sven Wimnell 17 sept 1997 + 1 februari 2015: Filosofins historia. Bertrand Russel om västerlandets visdom.
http://wimnell.com/omr109b.pdf

Sven Wimnell 31 januari 2015: Socialdemokraternas hemsida på internet. Människornas levnadsvillkor och utvecklingens krafter. Partiledardebatt och tidningsartiklar i 22 politikområden 10-27 jan 2015
http://wimnell.com/omr36-39zzv.pdf

Sven Wimnell 10 jan 2014: Tidningsartiklar 11 december 2014 - 10 januari 2015. Med förhandlingar och överenskommelser om hur man ska styra Sverige utan extra val.
http://wimnell.com/omr36-39zzu.pdf

Sven Wimnell 10 dec 2014: Om politik med anledning av budgetbeslutet i riksdagen den 3 dec 2014.
http://wimnell.com/omr36-39zzt.pdf

Sven Wimnell 1 dec 2014: Tidningskommentarer 27 okt - 27 nov 2014 om de sista 11 politikområdena.
http://wimnell.com/omr36-39zzs2.pdf

Sven Wimnell 1 dec 2014: Några kommentarer om sådant som de politiska partierna inte bryr sig om och tidningskommentarer 27 okt - 27 nov 2014 för de första 11 politikområdena..
http://wimnell.com/omr36-39zzs1.pdf

Sven Wimnell 12 nov 2014: Levnadsförhållanden, system för verksamhetsområden, politiska aktörer, riksdagen, kommuner, myndigheter. utskott. regeringen och departementen, statsbudgeten.
http://wimnell.com/omr36-39zzr.pdf

Sven Wimnell 12 nov 2014: Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen? Förteckning över särskilda utredningar t o m 12 november 2014
http://wimnell.com/omr40zi.pdf.pdf

Sven Wimnell 26 oktober 2014: Budgetpropositionen 2015. Människornas levnadsförhållanden. Regeringen. Myndigheter. Sammanfattningar om budgeten. Tidningskommentarer. Bugetdebatten.
http://wimnell.com/omr36-39zzq.pdf

Sven Wimnell 13 oktober 2014: Människornas levnadsförhållanden. Riksdagens utskott. Den nya regeringen. Kommentarer och förslag. Tidningskommentarer. Partiledardebatten 8 okt 2014
http://wimnell.com/omr36-39zzp.pdf

Sven Wimnell 13 okt 2014: Samhällsplaneringens problem. Tidningsartiklar 21 sept-13 oktober 2014.
http://wimnell.com/omr36-39zzo.pdf

Sven Wimnell 20 september 2014: Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen? Politik september 2014
http://wimnell.com/omr36-39zzn.pdf

Sven Wimnell 4 september 2014: Utbildningssystemet och samhällsplaneringens problem.
http://wimnell.com/omr36-39zzm.pdf

Sven Wimnell 30 juni 2014: Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen? Politik maj - juni 2014
http://wimnell.com/omr36-39zzl.pdf

Sven Wimnell 10 maj 2014: Svensk politik från vikingatiden till oppositionens valplattformar för valen 2014.
http://wimnell.com/omr36-39zzk.pdf

Sven Wimnell 080201+5 april2014: Sveriges och omvärldens historia.
http://wimnell.com/omr93c.pdf

Sven Wimnell 3 april 2014: Statstisk årsbok för Sverige 2014 och regeringens verksamheter inlagt i 22 politikområden. Med många länkar till myndigheter o d och biblioteksystem.
http://wimnell.com/omr36-39zzj.pdf

Sven Wimnell 3 april 2014: Hushållsverksamheter, hushållsbudgetar, inkomster och boende, skatteproblem m m. Och sedan: Statistisk årsbok för Sverige 2014 och regeringens verksamheter inlagt i 22 politikområden, med många länkar.
http://wimnell.com/omr36-39zzi.pdf

Sven Wimnell 27 februari 2010 + 3 april 2014: Fackföreningar och arbetsgivareföreningar 2014. Statistik om arbete och näringar. Arbetsförmedlingens hemsida.
http://wimnell.com/omr658f.pdf

Sven Wimnell 18 mars 2014: Socialdemokraterna inför valen 2014. Det som fanns på partiets hemsida på Internet den 18 mars 2014 inlagt på 22 politikområden
http://wimnell.com/omr36-39zzh.pdf

Sven Wimnell 15 mars 2014: Samhällsplaneringens problem. Förslag till förstasida med 22 politikområden på socialdemokraternas hemsida och kommentarer om de 22 områdena.
http://wimnell.com/omr36-39zzg.pdf

Sven Wimnell 31 januari 2014: Fel i skolor. Folkrörelser, Folkbildning och Studieförbund. Utbildning och forskning. Vuxnas och 15-åringars kunskaper. PISA. Civilsamhället. Kultursamhället.
http://wimnell.com/omr36-39zzf.pdf

Sven Wimnell 24 december 2013: Socialdemokraternas politik. Krav om bättre politik och bättre information om politik. Krav om bättre samhällsinformation och bättre skolundervisning.
http://wimnell.com/omr36-39zze.pdf

Sven Wimnell 27 november 2013: Regeringens, kommunernas och landstingens verksamheter i 22 politikområden den 27 november 2013. Första delen med de första 12 områdena.
http://wimnell.com/omr36-39zzd1.pdf

Sven Wimnell 27 november 2013: Regeringens, kommunernas och landstingens verksamheter i 22 politikområden den 27 november 2013. Andra delen med de sista 10 områdena.
http://wimnell.com/omr36-39zzd2.pdf

Sven Wimnell 22 november 2013: Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen? Hösten 2013 inför valet 2014. Del 4
http://wimnell.com/omr36-39zzc.pdf

Sven Wimnell 22 november 2013: Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen? Hösten 2013 inför valet 2014. Del 1-3.
http://wimnell.com/omr36-39zzb.pdf

Sven Wimnell 1+17 juni 2013: Samhällsplaneringens problem. Om planering av politik för ministrar. Socialdemokraternas hemsida 1 juni 2013.
http://wimnell.com/omr36-39zzas.pdf

Sven Wimnell 20 maj 2013: Politik våren 2013. En fortsättning på tidigare sammanställningar om samhällsplaneringens problem den 1, 20 och 30 mars 2013.
http://wimnell.com/omr36-39zz.pdf

Sven Wimnell 30 mars 2013: Om uppgifter för en socialdemokratisk skuggregering. Kommentarer till fem sammanställningar omr36-39zs-zx
http://wimnell.com/omr36-39zy.pdf

Sven Wimnell 1 mars 2013: Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen? Med ett klassifikationssystem för verksamheter som förändrar världen.
http://wimnell.com/omr36-39zs.pdf

Sven Wimnell 20 mars 2013: Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen? Några händelser och problem sommaren 2012 - mars 2013 i områdena 1-5.
1. Psykologiska och filosofiska verksamheter.
2. Religiösa verksamheter.
3. Politiska vetenskaper. Politiska verksamheter.
4. Sambansforskningsverksamheter
5. Naturforskning. Matematikverksamheter.
http://wimnell.com/omr36-39zt.pdf

Sven Wimnell 20 mars 2013: Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen? Några händelser och problem sommaren 2012 - mars 2013 i område
6. Teknologiska / Ekonomiska verksamheter.
http://wimnell.com/omr36-39zu.pdf

Sven Wimnell 20 mars 2013: Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen? Några händelser och problem sommaren 2012 - mars 2013 i områdena 7-9. Kulturella verksamheter
http://wimnell.com/omr36-39zv.pdf

Sven Wimnell 20 mars 2013: Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen?
Några händelser och problem i världen sommaren 2012 - mars 2013.
http://wimnell.com/omr36-39zx.pdf

Sven Wimnell 29 oktober 2012. Förslag: TV-avgiften avskaffas för privahushåll och ersätts med en kollektivavgift betald av riksdagen.
http://wimnell.com/omr36-39zr.pdf

Sven Wimnell 16 mars 2008: Något om sociala miljöer. Kompletterad 1 juni 2012 med våldet i världen, mänskliga rättigheter, mobbning, diskriminering o d.
http://wimnell.com/omr7952-7956d.pdf

Sven Wimnell 16 maj 2012: Politik i maj 2012 och socialdemokraternas möjligheter att vinna valet 2014.
http://wimnell.com/omr36-39zq.pdf

Sven Wimnell 10 april 2012: Universitet och högskolor. Utbildning och forskning.
http://wimnell.com/omr40zh.pdf

Sven Wimnell 28 februari 2012: Yttrande till Plan- och byggnadsnämnden i Strängnäs kommun angående järnvägen i Strängnäs.
http://wimnell.com/omr71m.pdf

Sven Wimnell 10 februari 2012: Alliansregeringens verksamheter i februari 2012 och en socialdemokratisk skuggregering.
http://wimnell.com/omr36-39zp.pdf

Sven Wimnell 11 januari 2012:
Kulturutredningar och kulturbudgetar.
http://wimnell.com/omr70c.pdf

Sven Wimnell 10 januari 2012: Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen? Politik inför 2012. Det behövs ordentliga och hederliga planeringar för många delområden i nio huvudområden.
http://wimnell.com/omr36-39zo.pdf

Sven Wimnell 9 jan 2012:
http://Världsarvslistan http://whc.unesco.org/en/list/
http://wimnell.com/omr91b.pdf

Sven Wimnell 16 juni 2011:
Fysisk planering i Sverige. (Område 71)
http://wimnell.com/omr71l.pdf

Boverket maj 2011: Regelsamling för hushållning, planering och byggande. Lagar med förordningar och föreskrifter.
Plan- och bygglag (2010:900), Miljöbalken m m.
http://wimnell.com/omr71k.pdf

Sven Wimnell 26 maj 2011: Något om socialdemokrater och politik aprilmaj 2011.
http://wimnell.com/omr36-39zn.pdf

Sven Wimnell 10 maj 2011: Barnfattigdom och annan fattigdom.
http://wimnell.com/omr36-39zm.pdf

Sven Wimnell 4 maj 2011: Om mänskliga rättigheter 2007 i alla världens länder enligt Urikesdepartementets utredningar.
http://wimnell.com/omr103a.pdf

Sven Wimnell 29 april 2011: Brev till kommunstyrelsen i Strängnäs om järnvägen i Strängnäs.
http://wimnell.com/omr71i.pdf

Sven Wimnell 20 april 2011: En samhällsbeskrivning. Hushållsekonomi. Politisk planering. Socialdemokraternas extrakongress och början på ny politik. Jobbskatteavdragen. Skolan. Järnvägen i Strängnäs.
http://wimnell.com/omr36-39zl.pdf

Sven Wimnell 8 april 2011 Statliga myndigheter mm och några av deras webbkartor på Internet.
http://wimnell.com/omr40zg.pdf

Sven Wimnell 18 feb 2011+ 21 mars: Till socialdemokraternas valberedning. Om politik för en ny partiledare. + Till socialdemokrater om kongressmaterial och framtidsplanering.
http://wimnell.com/omr36-39zk.pdf

Sven Wimnell 30 december 2010 : Samhällskunskap, framtidsplanering och hjälpmedel för socialdemokraterna när de ska forma sin nya politik.
http://wimnell.com/omr36-39zj.pdf

Sven Wimnell 20 december 2010 : Klassifikationssystem för verksamheter. Förbättring av länkkataloger för Samhällskunskapen i skolan. Regeringens arbete.
http://wimnell.com/omr36-39zh.pdf

Sven Wimnell 30 november 2010 : En fortsättning på omr 36-39zf. Klassifikationssystemet, samhällskunskapen, partierna, skatterna, s-problemen, framtidsplaneringen, hälsa och jämlikhet mm.
http://wimnell.com/omr36-39zg.pdf

Sven Wimnell 25 oktober 2010 : En fortsättning på 36-39ze. Samhällsplaneringens problem, grundskolan och politik hösten 2010. http://wimnell.com/omr36-39zf.pdf

Sven Wimnell 25 juni 2010 : En fortsättning på 36-39zd. Samhällsplaneringens problem, gymnasiet och politik april-juni 2010. http://wimnell.com/omr36-39ze.pdf

Sven Wimnell 10 april 2010 :En fortsättning på 36-39zc. Politik mm. Grundskolan. Universitet och Högskolor. http://wimnell.com/omr36-39zd.pdf

Sven Wimnell 8 mars 2010 : Politik i början på 2010. Skolverkets förslag. Demonstration av klassifikationssystem för verksamheter. En fortsättning på 36-39za. http://wimnell.com/omr36-39zc.pdf

Sven Wimnell 30 januari 2010: Planering, klimat och välfärdsfördelning. http://wimnell.com/omr36-39za.pdf

Sven Wimnell 090315+090319: Globaliseringsrådets skatteutredningar och andra utredningar om levnadskostnader, skatter, bi-drag och välfärdsfördelning. **http://wimnell.com/omr36-39z.pdf**

Sven Wimnell 090131: Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen? Världen och Sverige i början på 2009. **http://wimnell.com/omr36-39y.pdf**

Socialdemokraterna. Budgetmotion hösten 2008. **http://wimnell.com/omr36-39xbudgets.pdf**

Miljöpartiet. Budgetmotion hösten 2008. **http://wimnell.com/omr36-39xbudgetmp.pdf**

Vänsterpartiet. Budgetmotion hösten 2008. **http://wimnell.com/omr36-39xbudgetv.pdf**

Sven Wimnell 081108: Politik hösten 2008.

Sven Wimnell 080808: TV-avgiften, skatterna och pensionärerna. **http//wimnell.com/omr36-39v.pdf**

Sven Wimnell 080528: Komplement till 36-39t.pdf **http://wimnell.com/omr36-39u.pdf**

Sven Wimnell 080202: Fördomar, kunskaper, moral, politik för välfärdsfördelning och koldioxid. **http://wimnell.com/omr36-39t.pdf**

Sven Wimnell 070419: Skatter och bidrag för 2008. (http://wimnell.com/omr36-39s.pdf)

Sven Wimnell 070328: Om socialdemokraterna och regeringen. Om skatter och skatteförslag. (http://wimnell.com/omr36-39r.pdf)

Sven Wimnell 070111+070223: Den borgerliga regeringens skatter och skattepropaganda. Utdrag ur omr36-39o.pdf+omr36-39p.pdf . Och något om oppositionen. (http://wimnell.com/omr36-39q.pdf)

Sven Wimnell 061023: Politik efter valet 2006. (http://wimnell.com/omr36-39p.pdf)

Sven Wimnell 060921: Alliansen vann valet 2006. Epoken Göran Persson är slut. (http://wimnell.com/omr36-39o.pdf)

Sven Wimnell 060813: De borgerliga gynnar i valet 2006 mest de höga inkomsterna. (http://wimnell.com/omr36-39n.pdf)

Sven Wimnell 060408: Budgetpropositionen våren 2006. Levnadskostnader. Skatter. bidrag. Förbättringar för dem med låga inkomster. Pensionärer. Icke-pensionärer. (http://wimnell.com/omr36-39m.pdf)

Sven Wimnell 060327: TV-avgiften i proposition 2005/06:112. Avgifter för privathushåll: De individuella TV-avgifterna bör slopas, och ersättas med en kollektivavgift för alla privathushåll, betald av riksdagen. (wimnell.com/omr36-39l.pdf)

Sven Wimnell 060316+tillägg 060326: Om alliansens skattelättnader, som ej bör genomföras, och om andra bättre skatteförslag. Bl a slopad individuell TV-avgift. (http://wimnell.com/omr36-39k.pdf)

Sven Wimnell 060111: Om LO-rapporten Vad vill egentligen moderaterna? Med kommentarter för partierna inför valet 2006. (http://wimnell.com/omr36-39j.pdf)

Sven Wimnell 050920: Välfärd, skatter, arbete, tillväxt. (http://wimnell.com/omr36-39i.pdf)

Sven Wimnell 050522+050605: De borgerliga partiernas skatteförslag. Och annat om skatter, bidrag och moral. Bostadsbidrag. TV-licens. (http://wimnell/omr36-39h.pdf)

Sven Wimnell 8 april 2011 Statliga myndigheter mm och några av deras webbkartor på Internet. http://wimnell.com/omr40zg.pdf

Sven Wimnell 080516: sverige.se lades ner 080305. Någon ersättning finns inte. Här är sverige.se från 050116 med klickbara Internetadresser. (http://wimnell.com/omr40mc.pdf)

Sven Wimnell 080518: Myndigheter, bolag mm och kommittéer under departementen.(http://wimnell.com/omr353i.pdf)

Sven Wimnell 080518: Myndigheter, bolag mm och kommittéer under departementen fördelade på områden i SW-klassifikationssystem.(http://wimnell.com/omr353j.html)

Sven Wimnell 080524 +100201: Länkar i Sunets Webbkatalog, Mölndals länkkatalog och Länkskafferiet samt myndigheter mm under departementen sorterade enligt SW-klassifikationssystem (http://wimnell.com/omr102h.pdf)

Sven Wimnell 16 mars 2008: Något om sociala miljöer. Kompletterad 1 juni 2012 med våldet i världen, mänskliga rättigheter, mobbning, diskriminering o d. http://wimnell.com/omr7952-7956d.pdf

080316: Utdrag ur: Sven Wimnell 080202: Fördomar, kunskaper, moral, politik för välfärdsfördelning och koldioxid. (http://wimnell.com/omr36-39t.pdf)

Sven Wimnell 081112: Hållbar stadsutveckling. (http://wimnell.com/omr71g.pdf)

Sven Wimnell 071222: Artiklar från Tidskriften PLAN nr 5-6 2007. Klimatplanering. (http://wimnell.com/omr71f.pdf)

Sven Wimnell 080201: Sveriges och omvärldens historia. (http://wimnell.com/omr93c.pdf)

Sven Wimnell 070224: Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen? Ett klassifikationssystem för mänskliga verksamheter. Kunskaper om verksamheterna och deras samband för bättre demokrati och bättre framtid i en gemensam värld. (http://wimnell.com/omr40ze.pdf)

Sven Wimnell 060224: Samhällsplaneringens problem. Klassifikationssystemet för verksamheter. (http://wimnell.com/omr40zd.pdf)

Sven Wimnell 060127: Samhällsplaneringens problem. Demokrati med kunskaper hos alla. Kriser och välfärd alla dagar. Ansvarskommittén. Tsunamikatastrofen. Krisberedskap. (http://wimnell.com/omr40zc.pdf)

Sven Wimnell 051215: Om SCBs rapport Trender och prognoser 2005. (http://wimnell.com/omr40zb.pdf)

Sven Wimnell 051120: Det viktigaste problemet är: välfärden och välfärdsfördelningen, inte arbetslösheten. (http://wimnell.com/omr40za.pdf)

Sven Wimnell 051106+051109: Tillstånd och förändringar utomlands och i Sverige oroar. Vad göra ? Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen ? (http://wimnell.com/omr40z.pdf)

Sven Wimnell 050611: Utdrag ur Demokratirådets rapport 2005: Mediernas integritet (SNS). (http://wimnell.com/omr907a.pdf)

Sven Wimnell 051015: Om EU. Politikområden. Kommissionen. Parlamentet. Utskott. Ledamöter. EU-nämnden. EU-historia. mm. Förslag till ny konstitution. Grundlag. Folkomröstningar. Lagrådet. Junilistan. (http://wimnell.com/omr32a.pdf)

Sven Wimnell 051010: Folkhälsopolitik med nytt målområde: Kunskaper, förmåga, erfarenheter, vilja. (http://wimnell.com/omr61a.pdf)

Sven Wimnell 050510+050610: Världshistorien och framtiden. Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen ? (http://wimnell.com/omr40y.pdf)

Sven Wimnell 050429: SW-klassifikationssystem, med inlagda klasser enligt “Nordisk Outline”, klassifikationssystem för museer. (http://wimnell.com/omr40x.pdf)

Sven Wimnell 050403. Lärarutbildning. Forskning. Samhällsplanering. Skolan. (http://wimnell.com/omr40v.pdf)

Sven Wimnell 050224: Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen? Katastrof- och krisberedskap. Välfärdsfördelning. (http://wimnell.com/omr40u.pdf)

Sven Wimnell 050206+100201+100211: SW-klassifikationssystem med inagda: LIBRIS/SAB, sverige.se 2008, SCBs forskningsämnen, CPV för varor/tjänster, SNI arbetsställen 1998, SSYK yrken, SUN 2000 utbildningar. SPIN 2007 varor och tjänster, SNI 2007 näringsgrenar, Statistisk årsbok för Sverige 2010 och Samhällsguiden 2007. 2010 CPV ej aktuell.(http://wimnell.com/omr40t.pdf)

Sven Wimnell 050206: SUN, utbildningsklasser, Inlagda i SW-klassifikationssystem. (http://wimnell.com/omr40s.pdf)

Sven Wimnell 050203: SSYK 96. STANDARD FÖR SVENSK YRKESKLASSIFICERING.Yrken inplacerade i SW-klassifikationssystem. (http://wimnell.com/omr40r.pdf)

Sven Wimnell 050203+100201+ 100211: SNI 2002. Och antalet arbetsställen 1999. Inlagda i SW-klassifikationssystem. Kompletterad 100201+100211 med SNI 2007. **(http://wimnell.com/omr40q.pdf)**

Sven Wimnell 050203+100201+ 100211: SNI 2002. Och antalet arbetsställen 1999. Inlagda i SW-klassifikationssystem. Kompletterad 100201+100211 med SNI 2007. **(http://wimnell.com/omr40q.pdf)**

Sven Wimnell 050130 +100201: CPV-koder 2003. Inlagda i SW-klassifikationssystem. Områdena 66-69 förkortade. (http://wimnell.com/omr40p.pdf) Ej aktuell 2010.
Sven Wimnell 050130+ 100201: CPV-koder 2003. Inlagda i SW-klassifikationssystem. Kompletterad 100201 med SPIN 2007, som ersätter CPV. **(http://wimnell.com/omr40o.pdf)**

Sven Wimnell 050130 +100201: CPV-koder 2003. Från Internet 050126. Kompletterad 100201 med SPIN 2007, som ersätter CPV. **(http://wimnell.com/omr40n.pdf)**

Sven Wimnell 050121+100201: sverige.se som ersatt SverigeDirekt. Kompletterad 050411 med Riksdagens samhällsguide. Kommentar 2010: sverige.se lades ner 080305. **(http://wimnell.com/omr40m.pdf)**

Sven Wimnell 050112: Några databaser och bibliotek. (http://wimnell.com/omr40l.html)

Sven Wimnell 050112: Termer ur MeSH (Medical Subject Headings). (http://wimnell.com/omr40k.html)

Sven Wimnell 050101: SCB:s forskningsämnen inlagda i SW-systemet. Samt nedlagda SAFARIs ämnen inlagda i SW-systemet. (http://wimnell.com/omr40j.html)

Sven Wimnell 050109: Infostruktur. Klassifikationssystem: LIBRIS - SAB och SW-systemet. (http://wimnell.com/omr40i.pdf)

Sven Wimnell 041214+tillägg 060220 och 060525: Kunskaper vid universitet och högskolor i Sverige. Från en pågående, ej avslutad, undersökning. (http://wimnell.com/omr40h.pdf)

Sven Wimnell 041112 ändrad 050121: Sammanställning om samhällsplaneringens problem. (http://wimnell.com/omr40g.pdf)

Sven Wimnell 040421: Utbildningar vid universitet och högskolor (http://wimnell.com/omr40f.pdf)

Sven Wimnell 040308: Mellanöstern, hela världen, Sverige och den strategiska IT-gruppen. (http://wimnell.com/omr40e.pdf)

Sven Wimnell 031205 med tillägg 031231: Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen ? Med ett klassifikationssystem för mänskliga verksamheter.pdf ("http://wimnell.com/omr40d.pdf)

Sven Wimnell 031105: Förslag till mjuk infostruktur på SverigeDirekt. (http://wimnell.com/omr40c.pdf)

Sven Wimnell 031105: Förslag till mjuk infostruktur på SverigeDirekt. (http://wimnell.com/omr40c.pdf)

Sven Wimnell 031020: Om hård och mjuk infostruktur. Information, informationsteknik, informationssystem, tillväxt, välfärdsfördelning och demokrati och dylikt. (http://wimnell.com/omr40b.pdf)

Äldre utredningar är ordnade på annat sätt

Kapitel 4: Tidningsartiklar 15-20 mars, mycket om corona-viruset och dess följder.

Här är vi nu. I mars 2020 då coronaviruset förändrade förhållandena i världen. FNs arbete måste nu mer inriktas på sjuk- och hälsoproblemen. Men klimatet är ändå det största problemet vid sidan av corona-viruset.

Här kommer tidningsartiklar om Sverige och världen 15-20 mars 2020 .

Några artiklar efter den 20 mars är inlagda.

Utredningen den 7 mars, http://wimnell.com/omr36-39zzzzzr.pdf innehåller utrikes och inrikes artiklar 22 februari - 4 mars 2020. Artiklar 5 - 14 mars får komma vid ett senare tillfälle.

”FN-veto är ett hot mot lösning av Syrienkrisen”

DN SÖNDAG 15 MARS 2020

"DN. Debatt 20200315
Ryssland och Kina har flera gånger stoppat initiativ i FN:s säkerhetsråd som skulle kunna lindra lidandet i krigets Syrien. För att FN ska kunna hantera konflikter som den krävs åtgärder för att minska vetoanvändningen och på sikt helt avskaffa vetot, skriver Annelie Börjesson, ordförande i Svenska FN-förbundet, på nioårsdagen av Syrienkriget.

I år fyller Förenta Nationerna 75 år. Samarbetet i FN har varit historiskt framgångsrikt och världen har, trots höjd konfliktnivå de senaste åren, aldrig varit en mer säker och välmående plats.

Utmaningar saknas dock inte. Medan utvecklingssamarbetet och ramverket för mänskliga rättigheter reformeras ställer motsättningar inom och mellan länder nya krav även på systemet för konflikthantering. Syrienkonflikten, en humanitär katastrof som i dag går in på sitt tionde år, är ett av de tydligaste exemplen.

FN var en del av det pussel som lades när segermakterna skapade en ny världsordning efter andra världskriget. Ryssland, USA och Storbritannien utnyttjade sin position och låste in den nya världsorganisationen i en beslutsordning som snabbt blev föråldrad. Vetot – möjligheten för säkerhetsrådets fem permanenta medlemmar att stoppa beslut – var på sin tid en förutsättning för FN:s tillkomst. Dessvärre har det också många gånger satt krokben för grundtanken i FN-stadgan att värna internationell fred och säkerhet.

Nio år efter krigsutbrottet i Syrien är konsekvenserna enorma. FN uppskattar att 400 000 personer har dödats. Fem miljoner är på flykt, sex miljoner är flyktingar i sitt eget land och tretton miljoner människor, varav sex miljoner barn, är i behov av humanitär hjälp.

FN:s säkerhetsråd har antagit 23 resolutioner som helt eller delvis handlar om Syrien. Sedan konfliktens utbrott den 15 mars 2011 har fjorton resolutioner stoppats av Ryssland som för drygt fyra år sedan också gick in i kriget på den syriska regimens sida.

I december förra året la Ryssland, med stöd av Kina, in sitt senaste veto, den här gången mot FN-hjälpsändningar via Turkiet och Irak. Hjälpen skulle ha gått till de 900 000 offren för vinterns våldsutbrott i Idlib och närliggande provinser i nordvästra Syrien.

Även de folkrättsliga framsteg som har gjorts under de senaste decennierna motarbetas av vetomakterna. Det är uppenbart att säkerhetsrådet inte har levt upp till sin skyldighet att skydda den syriska civilbefolkningen. Som en följd har den syriska regimens och den ryska krigsmaktens återkommande attacker mot civila kunnat fortsätta. Agerandet har av FN:s kontor för mänskliga rättigheter fördömts som möjliga krigsförbrytelser.

Säkerhetsrådet har också varit ovilligt att använda de juridiska möjligheter som finns. Rådet har exempelvis inte överlämnat något enskilt fall rörande misstänkta folkrättsbrott i Syrien till Internationella brottmålsdomstolen för prövning.

I det här läget krävs en ny diskussion om vetorätten med målet att på sikt helt avskaffa den. En global rörelse bestående av frivilligorganisationer, akademiker och regeringar ifrågasätter vetot och dess tillämpning och lägger fram idéer om hur vetoanvändningen till att börja med kan minimeras. En viktig uppgift är att sätta press på de vetovänliga permanenta medlemmarna i säkerhetsrådet. Några förslag i diskussionen är följande:

• Kräv att de permanenta rådsmedlemmarna kommer överens om att inte använda vetot i situationer där de grövsta sorternas krigsförbrytelser riskerar att begås.
Sådana uppmaningar har framförts 2009 av FN:s förre generalsekreterare Ban Ki-moon i hans rapport om begreppet skyldighet att skydda, 2012 av en grupp mindre stater i ”Small Five Initiative” och 2015 i en uppförandekod från Accountability, Coherence and Transparency Group (ACT). Initiativet stöds av 119 stater, inklusive vetomakterna Frankrike och Storbritannien. Frankrike satte 2018 som mål att två tredjedelar av FN:s medlemsstater inom en snar framtid skulle uttala sig för att vetot begränsas i sådana situationer.

• Ifrågasätt om vetot används folkrättsligt korrekt.
Studentgrupper, till exempel Sverigebaserade Stop Illegitimate Vetoes, och internationella akademiker som den amerikanska folkrättsprofessorn Jennifer Trahan har ifrågasatt om vetot används som det ursprungligen var tänkt. Trahan föreslår att FN:s generalförsamling ska begära att Internationella domstolen avger ett utlåtande om de veton som läggs verkligen är folkrättsligt korrekta.

• Återuppväck förfarandet samverkan för fred.
På amerikanskt initiativ antog FN:s generalförsamling redan på 1950-talet resolutionen samverkan för fred, på engelska uniting for peace, med innebörden att generalförsamlingen borde avge rekommendationer när säkerhetsrådet är blockerat av till exempel ett veto. Den första militära FN-insatsen, UNEF, inrättades av generalförsamlingen. Att återuppväcka och vässa samverkan för fred diskuterades också i samband med Kosovokriget i slutet av 1990-talet.

• Gör det politiskt kostsamt att använda vetot.
FN:s 193 medlemsländer bör kräva att ett veto alltid motiveras i generalförsamlingen. Det finns också skäl för nationella parlament, frivilligorganisationer och fria medier där sådana finns att vara vaksamma på användningen av vetot.

Svenska militärer som deltog i FN:s observatörsstyrka i Syrien 2012 vittnade efter sin hemkomst om civilbefolkningens oro över framtiden. Åtta år senare flyr hundratusentals fortfarande bomberna från Assadregimen. Sverige förhandlade som medlem av säkerhetsrådet 2017–2018 fram två resolutioner om humanitär hjälp till Syrien – hjälp som har stoppats av fortsatt krigföring och regimens byråkratiska hinder.
I juni läggs ytterligare en humanitär resolution fram för omröstning i rådet – och den här gången talas det om att Ryssland och Kina kan komma att stoppa hjälpsändningar helt. Det vore ytterligare ett fruktansvärt slag mot människor på flykt som redan lider oerhört.

Under jubileumsåret 2020 diskuteras över hela världen FN:s framtid. Initiativen mot vetot hör till de viktigaste bidragen. Ju snabbare de får stöd och kan förverkligas desto snabbare kan konflikter stoppas och humanitär hjälp nå fram till civilbefolkningen i Syrien och andra konflikthärdar.

Annelie Börjesson, ordförande i Svenska FN-förbundet"

"Förvirrad stämning efter att Danmark stängt för omvärlden

DN SÖNDAG 15 MARS 2020

Klockan tolv på lördagen stängde Danmark sina gränser mot omvärlden för att stoppa spridningen av det nya coronaviruset. Polis och militär har utposterats vid gränserna och utländska - medborgare som saknar särskilda skäl kommer inte in i landet på en månad.

Malmö/Köpenhamn.
Lördag lunch och det är kusligt tomt i alla körfiler på Öresundsbron. Klockan har just passerat tolv, tidpunkten då Danmark stängde sina gränser mot Sverige och Tyskland. På Pepparholmen, den konstgjorda ön i Öresund som skapades i samband med att bron uppfördes för tjugo år sedan, har danska Beredskapsstyrelsen satt upp vägspärrar som leder trafiken bort från vägbanan.

En bit bort står de danska poliserna uppradade för att kontrollera trafikanterna och avgöra vem som kan släppas in i landet – och vilka som måste vända. Som journalister bedöms vi ha relevanta skäl att komma in i landet och släpps därför igenom.

– Så länge ni inte ska ut och flanera på Ströget är det okej, säger den danska polistjänstemannen och räcker tillbaka våra id-handlingar innan vi kör vidare ner i tunneln under den kvarstående delen av Öresund före fastlandet.

Den danska regeringen har de senaste dagarna vidtagit kraftiga åtgärder för att stoppa spridningen av det nya coronaviruset. I onsdags kom beskedet om att all undervisning och barnomsorg ställs in och att folksamlingar med fler än hundra personer förbjuds.

Sent på fredagen, när antalet smittade danskar var uppe i 801 bekräftade fall, kom nästa historiskt tuffa åtgärd: Danmark stänger sina gränser mot Sverige och Tyskland fram till den 13 april.

Beslutet gäller utländska medborgare som inte anses ha giltiga skäl att resa in i landet. Giltiga skäl kan vara att man bor eller arbetar i Danmark – det ska därför inte beröra alla sydsvenskar som dagligen pendlar över sundet till sina jobb. Men den som har tänkt sig en nöjesresa till Köpenhamn kan lika gärna vända i dörren.

– Vi befinner oss på obeträdd mark. Vi är mitt uppe i något som ingen av oss har varit med om förut. Jag är säker på att vi kommer att ta oss igenom det tillsammans, sade den danska statsministern Mette Frederiksen (S) under ett pressmöte på fredagskvällen.

Mindre än ett dygn senare är stämningen på såväl den svenska som den danska sidan av Öresundsbron både kaotisk och förvirrad. På - Hyllie, som är den sista hållplatsen i Sverige före bron, försöker resenärer in i det sista komma med tågen innan gränsen stängs. En av dem är 23-åriga Cora Casemir från tyska Augsburg. Hon har varit på Österlen och jobbat på ett lantbruk i en månad och skulle egentligen resa hem först om två veckor.

– När jag hörde att gränserna skulle stängas bokade jag en ny biljett så fort jag kunde. Det här är helt galet, vi har inte fått någon information om vi ens får passera gränsen.

Cora Casemir har tur. Några timmar senare har de danska myndigheterna beslutat att inga svenska resenärer kommer att få flyga från Kastrup.

– Jag körde en busslast med 30 resenärer från Sverige över Öresundsbron för en stund sedan. 22 av dem kom bara till Pepparholmen, sedan fick de vända tillbaka igen med en annan buss, säger den danske busschauffören Michael Krog.

Just den här lördagen har eftermiddagstågen till och från Köpenhamns flygplats Kastrup ersatts av bussar på grund av reparationsarbete på spåren, vilket skapar ytterligare oreda bland resenärerna.

Utanför flygplatsen står Isa Norbeck från Helsingborg och packar in skidutrustning på en ersättningsbuss. Hon och tre väninnor har varit och säsongsarbetat i den franska skidorten Val Thorens sedan i december, och skulle egentligen ha stannat till i början av maj. Men när de fick höra talas om den danska regeringens beslut satte de sig på första bästa plan från Genève.

– Man förstår beslutet på sätt och vis men det är väldig tråkigt för oss, vi har gråtit hela vägen hem, säger hon.

– Samtidigt hade det inte varit så roligt om vi inte fick komma hem. Och man hade heller inte velat bli isolerad i Val Thorens. Hittills är det ingen som smittats av coronaviruset där, men det är en väldigt liten plats, skulle det hända så hade nog många drabbats, säger kompisen Emma Jacobsson från Lund.

När kompisgänget reste från Genève visste de ännu inte om de skulle släppas igenom. Under dagen har dansk polis dock meddelat att hemvändande svenskar som kommer till Kastrup kommer att ges möjlighet att återvända.

DN träffar flera hemvändande svenskar som har tagit hastiga beslut om att avbryta sina resor i förtid. En är Ale Carr från skånska Dalby. Han har varit på turné i USA med sitt band Dreamer's Circus.

– Men eftersom våra spelningar började ställas in och det dessutom kom ett beslut från president Trump om att ställa in flygningarna mellan USA och Europa bestämde vi oss för att avbryta turnén.

Den danska folkhälsomyndigheten Sundhedsstyrelsen har meddelat att beslutet att stänga Danmarks gränser var ett politiskt beslut.

– Det är inte grundat i någon riskbild som vården uppfattar och det finns inga vetenskapliga svar om vilka konsekvenser det får, sade myndighetens chef Søren Brostrøm vid en presskonferens.

– Det är ett politiskt beslut i många avseenden. Det finns inga betydande vetenskapliga belägg. Det finns historiska erfarenheter vad gäller influensa och pandemier. Det är inte heller något som Världshälsoorganisationen förespråkar.

Sent på lördagseftermiddagen blir allt fler resenärer varse om att de har fastnat i Sverige. På Hyllie kommer folk rullande med sina resväskor och ser ut som levande frågetecken när busschaufförerna talar om att det inte är lönt att ens sätta sig på bussen.

Granit Rexhpi har varit och hälsat på släktingar i Malmö och har ett flyg till makedonska Skopje som han nu missar.

– Problemet är att jag är här på ett turistvisum. Om jag överträder datumen kan jag inte resa tillbaka till Sverige igen, det får stora konsekvenser, säger han.

Restriktionerna har nu hårdnat även vad beträffar oss journalister. När solen börjat sjunka gör vi ytterligare ett försök att ta oss över gränsen. På Pepparholmen tar den danska polisen oss åt sidan. Om ni inte jobbar stadigvarande i Danmark så kommer ni inte in, är beskedet. De noterar våra identiteter och utfärdar en skrivelse på ett A4-ark med den rödvita dannebrogen längst upp. Det står:

”Du anses utgöra ett hot mot den offentliga hälsan och har inte angett ett trovärdigt skäl för din inresa."

Klockan 17.30 skrev Köpenhamnspolisen på Twitter att 15 personer fram till klockan 16 hade avvisats på Kastrup och 49 personer på Öresundsbron.

Hanna Grosshög
riksnatverket@dn.se "

"Utländska medborgare som vill ta sig in i Danmark, och som inte anses ha särskilda skäl för att göra det, kommer att bli avvisade. Flera andra särskilda skäl finns, till exempel om man är vårdgivare för ett minderårigt barn i landet eller har en planerad behandling på sjukhus. Personer som är på väg hem till Sverige omfattas inte av de stängda gränserna. Den som till exempel reser hem via Kastrup får lov att resa därifrån till Sverige.

Personer som kan bli avvisade vid gränsen är bland annat svenskar som har biljetter till flygresor från Kastrup, turister, affärsresenärer, studieresenärer eller personer på genomresa.

Drygt 820 danskar har bekräftats med covid-19. Ett dödsfall är bekräftat."

"Ewa Stenberg: När solidariteten i Norden och EU prövades så brast det

DN SÖNDAG 15 MARS 2020

Den nya pandemin är ett globalt hot som inte känner några gränser. Men det göder nationalism i stället för samarbete. Danmark och Polen stängde på lördagen sina gränser mot Sverige. Solidariteten i både EU och Norden har satts på prov, och den ser inte ut att hålla.

Det nordiska samarbetet är världens äldsta av sitt slag. I somras satte de nordiska statsministrarna målet att bli världens mest hållbara och integrerade region år 2030.

Men vid middagstid på lördagen dök det upp vägspärrar och gränsvakter vid Öresundsbron, som hindrade svenskar från att åka in i grannlandet om de inte har godtagbara skäl.

Utan förvarning meddelade den danska regeringen på fredagskvällen att landet stänger gränserna för att stoppa virusspridning. Polis och militär har satts ut för att kontrollera.

På lördagsförmiddagen avrådde det norska utrikesdepartementet från alla utlandsresor som inte är helt nödvändiga. Utrikesministern Ine Marie Eriksen Søreide sade till tidningen VG att det också gäller handlingsresor över den svenska gränsen.

De kraftfulla åtgärderna för att hindra resor är politiska, de grundar sig inte på vetenskap, meddelade Danmarks folkhälsomyndighet Sundhedsstyrelsen.

Stängda gränser är inte heller något som Världshälsoorganisationen WHO rekommenderar. EU-kommissionens ordförande Ursula von der Leyen avråder bestämt medlemsländerna från det. Ändå sker det, i en union och mellan länder som haft ett långt och nära samarbete och som skrivit fördrag om fri rörlighet för människor och varor.

Samarbetet i både EU och Norden har delvis upphört att fungera.

EU-länder som Tyskland, Tjeckien och Frankrike har förhindrat export av medicinsk skyddsutrustning. När det värst drabbade landet Italien bad om bistånd med andningsmasker och annan utrustning räckte inte de andra medlemsländerna ut handen.

Gränsstängningar och skolstängningar är en hög prislapp för landet och för statsfinanserna. Handeln bromsar, människor kan inte sköta sina arbeten, landet blir fattigare. Man kan fråga sig varför regeringar tar till sådana åtgärder, som går stick i stäv med vad de förbundit sig och vad experterna rekommenderar.

Ett av svaren är att regeringarna kämpar för att behålla medborgares och företags förtroende. De vill visa att de är starka och håller hela samhället om ryggen; de gör vad som helst för att skapa trygghet och säkerhet. Det kan i sin tur ha en smittskyddspoäng, förtroende för myndigheter får människor att följa deras råd och uppmaningar.

Men om inte de kraftiga åtgärderna som regeringarna vidtar hjälper riskerar det politiska priset att bli mycket högt. En del av det är att EU-samarbetet och det nordiska samarbetet har fått sig en knäck.

Ewa Stenberg
ewa.stenberg@dn.se "

"UD avråder från utlandsresor – ser behov av att skicka en stark signal

DN SÖNDAG 15 MARS 2020

Utrikesdepartementet beslutade på lördagen att avråda svenskar från resor till samtliga länder. Avrådan gäller till och med den 14 april. ”Nu är inte rätt tid att resa”, skriver utrikesminister Ann Linde (S) i en kommentar.

– Alla som befinner sig utomlands bör se över sin egen situation och det kan vara bäst att inte resa över huvud taget, säger UD:s presskommunikatör Diana Qudhaib.

Beslutet om att avråda från resor togs vid 20-tiden på lördagen efter en direkt rekommendation från Folkhälsomyndigheten.
I sin avrådan skriver UD:

”Med anledning av den omfattande spridningen av det nya corona-viruset och den snabbt föränderliga och osäkra situationen som råder för resande avråder UD från icke nödvändiga resor till alla länder. I länder eller områden där UD sedan tidigare avråder från resor, gäller dessa beslut. Beslut om avrådan togs den 14 mars 2020. Avrådan gäller till och med den 14 april, varefter en ny bedömning kommer att göras.”

Varför tas detta beslut just nu?
– UD har kommit fram till att det inte längre går att värdera enskilda länder. Därför beslutar vi nu att avråda från samtliga, säger Qudhaib.

Hur ska en resenär som befinner sig utomlands göra? Ska man resa hem?
– Varje person måste anpassa sig till det läge som råder och acceptera en viss grad av ovisshet. Många kan behöva stanna kvar på resmålet och vänta på att flygtrafiken kommit i gång igen.

– Det är ett beslut individen måste ta. Men vi förstår att situationen blir svår för många.

Utrikesminister Ann Linde skriver på sin Facebooksida att det rör sig om ett unikt beslut:

”Aldrig tidigare i modern tid har ett liknande beslut fattats. Men det är nödvändigt. Vi ser att det finns ett behov av att skicka en stark signal till svenska resenärer, att nu är inte rätt tid att resa.”

Också statsminister Stefan Löfven (S) kommenterar beslutet skriftligen och kallar situationen för ”snabbt föränderlig” på Instagram:

”Med anledning av den omfattande spridningen av coronaviruset, och den osäkra och snabbt föränderliga situationen som råder i världen, avråder nu utrikesdepartementet (UD) från alla icke nödvändiga resor till världens alla länder. Vi har alla ett ansvar i det svåra läge vi befinner oss i.”

Statsepidemiolog Anders Tegnell säger att han förstår UD:s beslut:
– Det är rimligt att folk inte ska ge sig ut och resa nu, risken att man fastnar i ett land och att Sverige kanske måste börja evakuera turister finns ju. UD vill undvika kaoset ute i Europa. Beslutet gör också att resenärer kan få sina pengar tillbaka och att andra får tid att avboka, - säger han.

– Men beslutet har inget med smittan eller spridningen av den att göra, säger Anders Tegnell.

De två stora resebolagen Ving och Tui beslutade på lördagen att ställa in alla sina resor.

I och med lördagskvällens beslut följer Sverige efter Norge och Danmark. Norska UD avrådde tidigare på lördagen från resor till utlandet och ber alla som befinner sig utomlands att komma hem så snabbt som möjligt. Avrådan gäller till och med den 14 april. Också danska UD har tagit ett liknande beslut som gäller till och med den 13 april.

Finland har tidigare sagt att man ligger någon vecka efter övriga länder i Norden när det gäller smittspridningen.

Clas Svahn
clas.svahn@dn.se"

"Äldre kvinna det andra svenska dödsfallet i covid-19

DN SÖNDAG 15 MARS 2020

En äldre kvinna blev på lördagen det andra svenska dödsfallet i sjukdomen covid-19. Kvinnan vårdades på Sahlgrenska sjukhuset, som på lördagen hade ytterligare tre smittade personer på intensiven. – Vi rustar för att möta en ökad belastning. Vi skjuter upp all planerad vård som kan skjutas upp, säger chefläkare Per-Olof Hansson.

En kvinna i 85-årsåldern blev det andra svenska dödsfallet i covid-19-pandemin. Hon lades in för intensivvård på Sahlgrenska universitetssjukhuset i Göteborg tidigare i veckan. I och med sin ålder hörde hon till riskgrupperna.

– Hon har successivt försämrats de senaste dagarna, och tyvärr gick hon bort sent i fredags kväll. Det var covid-19-infektionen som var dödsorsaken, säger Per-Olof Hansson, chefläkare på Sahlgrenska. Det fanns på lördagen ytterligare tre intensivvårdsfall på sjukhuset som är konstaterat sjuka i covid-19.

– Sedan har vi några som konstaterats ha covid-19 och som sedan åkt hem för att de inte var så sjuka. De är isolerade i hemmet. Dem har vi kontakt med, och blir de sämre hör de av sig direkt.

– De vi har här har kommit in med smitta utifrån. Vi har ingen konstaterad smittspridning på sjukhuset, inte heller bland personalen, säger Per-Olof Hansson.

I region Stockholm talas det om ett pressat läge i sjukvården. Per-Olof Hansson vill inte beskriva situationen på Sahlgrenska så utan menar att kapaciteten ännu är god.

– Vi har inte ett pressat läge just nu. Men vi väntar oss ökad belastning de närmaste veckorna och försöker rusta för att möta det. Vi börjar dra ner på planerad vård och annan verksamhet. Vi skjuter upp all vård som kan skjutas upp utan att patienter utsätts för allvarliga medicinska risker.

Finns det tillräckligt med materiel?
– Vi ser inga allvarliga problem med det i nuläget. Men allt kan ändra sig dag för dag. Just nu är situationen under kontroll.

Hur ser du som läkare på den nya nationella strategin att skydda riskgrupper och inte längre testa brett?

– Jag tror det är helt rätt strategi. Det är en klok strategi.

– Det är viktigt att säga att vården fungerar som vanligt. Förutom coronasmittade har vi ett stort antal andra patienter. Det är viktigt att de får den bästa vården, och de får de. Är man akut sjuk ska man få vård, säger Per-Olof Hansson.

Totalt har 924 personer i Sverige konstaterats smittade av viruset, meddelar Folkhälsomyndigheten i sin dagliga sammanställning.

Anders Bolling
anders.bolling@dn.se "

"Många länder stänger sina gränser

DN SÖNDAG 15 MARS 2020

Gränser stängs nu över hela världen när länder försöker hindra coronaviruset från att spridas. Strikta regler införs på alla kontinenter.

Öppna gränser är en hörnsten i EU. Men även i Europa införs nu snabbt nya hårdbevakade gränser. Redan på fredagen tog EU-länderna Danmark, Polen och Cypern steg för att hålla alla utländska medborgare ute.

Schweiz regering sa att landet inte längre släpper in resande från Italien, det värst drabbade europeiska landet.

I Norge meddelade statsminister Erna Solberg att flygplatser och hamnar stänger från måndag morgon. Norska medborgare i utlandet får tillåtelse att återvända hem.

Ryssland stänger gränserna mot Norge och Polen. Georgien mot Armenien och Azerbajdzjan. Colombia stoppar inresor från Venezuela, liksom alla resande från Europa och Asien. Indien stängde de flesta övergångar mot grannländerna i norr och öster från midnatt, natten till söndagen. Bara indiska medborgare får passera.

Också Litauen och Lettland beslutade på lördagen att stänga sina gränser och samtidigt tog USA beslutet om att också stoppa allt flyg från Storbritannien och Irland. Två länder som tidigare varit undantagna.

Kryssningsfartyg tillåts inte längre gå i hamn i en rad länder, bland annat Estland, Portugal, Montenegro och Nya Zeeland. I Saudiarabien stoppas alla internationella flygningar från i dag, söndag. Landgränserna är i stort sett stängda.
Ingmar Nevéus Clas Svahn clas.svahn@dn.se "

Så blev veckan ett stresstest för svensk krishantering

DNSÖNDAG 15 MARS 2020
För första gången någonsin har en svensk regering förbjudit stora folksamlingar. Beskedet kommer först efter att en myndighet gett klartecken. Vad var det som hände? Och vad säger det om svensk krishantering? – Det är vi som håller i taktpinnen, säger Folkhälsomyndighetens generaldirektör.

Statsministern bär en nål med den svenska flaggan.
Justitieministern och socialministern likaså.

Den 11 mars 2020 är inte en dag för politisk strid i Sverige.
Det är dagen när det nya coronaviruset skördar det första svenska dödsoffret och när regeringen förbjuder sammankomster med mer än 500 personer.

På presskonferensen efter det extrainkallade regeringssammanträdet betonar statsminister Stefan Löfven att beslutet fattats på begäran av Folkhälsomyndigheten. Socialminister Lena Hallengren säger att ett förbud nu kan göra skillnad. Justitieminister Morgan Johansson upprepar att detta inte kan göras lättvändigt eller på måfå.

Förbudet är en inskränkning i medborgarnas grundläggande fri- och rättigheter och det kräver ett underlag.

– Ta bara frågan om det ska gälla hela landet eller bara vissa delar av landet? Det kan inte vi i Regeringskansliet eller ett enskilt statsråd svara på. Det måste vår expertmyndighet ge oss en anvisning om, säger Johansson till DN.

När pressträffen avrundas har ministrarna fått en ny flash i mobilen. Danmark har fattat beslut om att stänga alla förskolor, skolor och universitet i två veckor.

Den svenska modellen för krishantering ställs inför ett nytt stort test.
○ ○ ○

Infektionsläkaren Johan Carlson har varit generaldirektör i snart elva år, först som chef över Smittskyddsinstitutet och sedan 2014 för den då nybildade Folkhälsomyndigheten.

De senaste veckornas coronautveckling har inneburit många sena kvällar för både honom och kollegorna. Generaldirektörsrummet är utlånat, nu ommöblerat till ett ”krisrum”. Själv får han gå in i olika skrubbar – som han själv kallar dem – när han vill prata ostört.

Det är i ett sådant litet rum, med utsikt över laboratoriet, som han sätter sig på tisdagen strax före lunch.

Han ringer Maja Fjaestad, civilingenjör och statssekreterare hos socialministern. I det korta telefonsamtalet berättar han att Folkhälsomyndigheten snart ska lämna in en formell begäran till regeringen om att förbjuda större folksamlingar.

Ett sådant beslut är unikt och inskränker den grundlagsskyddade mötesfriheten. Aldrig tidigare har en svensk regering använt sig av detta maktmedel.

Ändå blir statssekreteraren inte överraskad.

Bakgrunden till telefonsamtalet är att Folkhälsomyndighetens epidemiologer haft sitt dagliga elvamöte och fått tecken från regionernas smittskyddsläkare på att viruset riskerar att spridas okontrollerat i samhället.

Men arbetet med förbudet påbörjades redan en vecka tidigare. Då flaggade Johan Carlson för Maja Fjaestad att ett förbud kunde bli aktuellt. Därefter förde Folkhälsomyndighetens jurister diskussioner med Regeringskansliet om juridiken. Både social- och justitiedepartementet involverades. En paragraf i ordningslagen visade sig vara bäst lämpad att använda, hälsade juristerna på departementen.
○ ○ ○
○
På tisdagen höjer Folkhälsomyndigheten risken för samhällsspridning till den högsta nivån – mycket hög risk. Antalet smittade i den officiella statistiken uppgår till cirka 350 personer och det finns nu ett fåtal fall där myndigheten inte kan säga hur personerna smittades.

Samma dag avråder norska myndigheter från större tillställningar. Danmark fattade ett liknande beslut flera dagar tidigare – och sa nej till publik på den danska Melodifestivalen.

Sverige står nu inför ett skarpt förbud, utan slutdatum.

Johan Carlson uppfattar att informationen till Maja Fjaestad omedelbart når Sveriges högsta ledning. En kort stund senare säger statsminister Stefan Löfven i en intervju med P4 Värmland att regeringen är beredd att fatta beslut om att begränsa stora folksamlingar om en begäran skulle komma in.

– Han gick ut och sa på lunchen att det fanns möjligheter att hantera det här via ordningslagen. Då hade väl signalen gått om att det här var något som pågick, säger Johan Carlson.

○ ○ ○

På tisdagskvällen vill regeringen visa handlingskraft. Vid middagstid samlar Lena Hallengren reportrar i regeringens presslokaler. Även Stefan Löfven är på väg. Förväntningarna på ett besked är höga. Men Lena Hallengren har inget förbud att presentera. Hon väntar fortfarande på experterna.

– Så fort Folkhälsomyndigheten begär att regeringen fattar beslut så kommer vi göra det så här fort, säger hon och knäpper med fingrarna. Efteråt betonar hon vikten av att lita på Folkhälsomyndigheten, även om man känner oro.

– Jag är också en privatperson med släktingar och anhöriga med kroniska sjukdomar. För mig är det en trygghet att vi har väldigt proffsiga, väldigt kunniga myndigheter på området. Det är något jag får höra av andra länder, av andra aktörer, så det är inte så att det internationellt sett riktas kritik mot Sverige. Det gör det verkligen inte, säger hon.

○ ○ ○

På onsdagen arbetar Folkhälsomyndighetens epidemiologer och jurister med att skriva klart en formell begäran till regeringen. De diskuterar hur många personer som ska omfattas för att förbudet ska få önskad effekt – att evenemang som får människor att resa från hela landet stoppas.

På kulturdepartementet tar kulturminister Amanda Lind emot chefer från bland annat Dramaten, Riksidrottsförbundet och branschorganisationen Biografägareförbundet. Hon får höra att ett förbud mot stora folksamlingar får enorma ekonomiska konsekvenser.

Folkhälsomyndighetens begäran skickas på eftermiddagen. Några timmar senare fattar regeringen det formella beslutet vid ett extrainkallat sammanträde.

Det är alltså regeringen, inte den enskilda myndigheten, som har det juridiska mandatet. Ändå är det Folkhälsomyndigheten som är dirigenten i krisen.

– Det är vi som håller i taktpinnen väldigt tydligt. Det har varit mycket tryck från omvärlden, att vi ska göra olika saker. Men vi har en autonom hantering av frågorna, säger generaldirektören Johan Carlson. Regeringen fattar beslut om förordningar, inte enskilda myndigheter. Är det självklart att det är ni som kommer med förslaget?

– Det är inte så ofta vi går in och kommer med författningsförslag. Jag kan gott tänka mig att regeringen skulle kunna ta initiativ från sitt håll men så har inte varit fallet.

Har det varit ett uttryckligt önskemål från Regeringskansliet, att det är ni som ska komma med initiativen?

– Vi har nog uppfattat att det är den ordning som har varit. Å andra sidan har vi inte testat någon annan ordning. Vi har ett intresse av att driva tempot i frågan. Det ligger i vårt ansvar. Vi har inte suttit och väntat på att de ska be oss om något.

○ ○ ○

Hur agerar Sverige i krisen? Vem har egentligen kommando? Den debatten har redan tagit fart kring det nya coronaviruset. Kanske kan man säga att statsministern och hans statsråd följer beprövade principer.

I jämförelse med många andra länder har Sverige ett litet regeringskansli och ett antal organisatoriskt fristående myndigheter. En myndighet kan inte utfärda en order över andra myndigheter eller regioner och kommuner, och en enskild minister får inte gå in och styra i ett enskilt ärende.

Det är regeringen som styr, genom kollektiva beslut.

– I dialogen med Folkhälsomyndigheten kan regeringen mycket väl tala om hur snabbt man vill ha ett beslut. Men det blir fördröjningar med den här modellen, och det är en svaghet i krissituationer, säger Marja Lemne, lektor i offentlig förvaltning vid Södertörns högskola. Hon beskriver coronahanteringen som ett stresstest för den svenska förvaltningsmodellen.

En välutbildad befolkning i ett informationssamhälle, med god tillgång till internationella medier, ställer makthavarna inför nya krav.

– I en kris är det regeringens och myndigheternas uppgift att lugna ned. Men man måste kanske jobba på ett annat sätt i dag. Att beslut tas steg för steg, och att vi ligger veckor eller dagar efter till exempel Danmark, det är kanske inte alls så lugnande som det har för avsikt att vara.

Flodvågskatastrofen i Sydostasien på annandag jul 2004 och stormen Gudrun i början av januari 2005 ledde till en stor diskussion om regeringens agerande. Därmed uppstod också en politisk dragkamp om hur krisledningen borde utformas. Senast i maj förra året sa riksdagen åt regeringen att inrätta ett nationellt säkerhetsråd nära statsministern på statsrådsberedningen.

I grunden handlar diskussionen om de tre huvudprinciperna för den svenska krishanteringen: Ansvarsprincipen går ut på att den myndighet som har ansvar under normala förhållanden även ska ta ansvaret i kris, likhetsprincipen säger att verksamheten ska fungera så normalt som möjligt och närhetsprincipen innebär att kriser ska hanteras på lägsta möjliga nivå.

– I det scenariot som vi har nu uppstår frågan om vem som bestämmer. Vi får ett undantagstillstånd, med ett expertvälde som dikterar villkoren, säger Oscar Larsson, som är biträdande lektor i krigsvetenskap vid Försvarshögskolan.

Han har tidigare pekat på hur krisprinciperna och den svenska modellen skapat en tröghet i beslutsfattandet i så olika situationer som flodvågskatastrofen 2004 och flyktingkrisen 2015.

– Skulle man ha haft en annan stabslogik hade man kanske satt politikerna och Folkhälsomyndigheten och MSB i ett rum sedan dag ett och vetat att nu är det detta som gäller. Experterna till trots får man en avvaktande styrning av stora kriser, säger han.

Coronakrisen väcker också frågor om staten och individen. På senare år har staten och Myndigheten för samhällsskydd och beredskap gått ut med många budskap om hur människor kan ta ett eget ansvar för att hantera kriser.

I en pandemi är det nödvändigt att alla människor gör sitt bästa för att begränsa smittspridning. Men vad händer om det till exempel uppstår problem med livsmedelsförsörjningen?

– Vi behöver en offentlig debatt om vad som är en rimlig gränsdragning mellan statens respektive individens ansvar vid stora samhällskriser, säger Oscar Larsson.

Samtidigt prövas hela närhetsprincipen och underifrånperspektivet när pandemin skakar Sverige.

– I praktiken styrs vi uppifrån just nu, säger Erna Danielsson, som är föreståndare vid Risk and Crisis Research Centre vid Mittuniversitetet. Hon påpekar att regionerna har olika förutsättningar – med smittspridning i storstaden och många äldre i riskgruppen ute på landsbygden.

– Kanske måste krisen få hanteras olika på olika platser, säger hon.
○ ○ ○

Ett dygn efter beslutet om förbudet blir det utbildningsminister Anna Ekströms tur att möta medierna om coronakrisen. Nu är detta den stora debattfrågan: Borde elever och studenter stanna hemma?

Även Ekström har lyssnat på experterna och synpunkter som att föräldrar med viktiga jobb i vården har svårt att stanna hemma. Hon påpekar också att Norge och Danmark, som nu båda stängt skolorna, befinner sig i en annan fas av smittspridningen.

Men hon öppnar också för möjligheter att styra om undervisningen till exempelvis helger och sommarskola eller lektioner på distans.

Kanske kan man säga att den svenska krishanteringsmodellen ska utvecklas, inte avvecklas. Anna Ekström har både den svenska flaggan och EU-flaggan som fond under pressträffen. Samtidigt säger hon att staten vill ge lokala beslutsfattare större frihet.

– Det är inte och det kommer sannolikt inte att vara samma läge i hela landet.

Mikael Delin
mikael.delin@dn.se
Kristoffer Örstadius
kristoffer.orstadius@dn.se
Karin Eriksson"

"Här är de sju nyckelpersonerna bakom beslutet.

Anders Tegnell
Statsepidemiolog vid Folkhälsomyndigheten. Myndighetens ansikte utåt under virusutbrottet.
Johan Carlson
Generaldirektör för Folkhälsomyndigheten sedan 2014.
Lena Hallengren
Socialminister och därmed ansvarig minister för vården och omsorgen i Sverige.
Bitte Bråstad
Chefsjurist vid Folkhälsomyndigheten. Föredragande för Folkhälsomyndighetens hemställan om att begränsa folksamlingar.
Elisabeth Backteman
Statssekreterare hos inrikesminister Mikael Damberg. Bland annat ansvarig för allmän ordning och säkerhet, Regeringskansliets krishantering och samhällets krisberedskap.

Maja Fjaestad
Statssekreterare hos socialminister Lena Hallengren. Ansvarig för bland annat hälso- och sjukvård, folkhälsa och äldrefrågor.
Stefan Löfven
Sveriges statsminister. Har anklagats för att vara osynlig under virusutbrottet."

Fakta. Nya corona i Sverige

31 januari
Det första fallet av covid-19 upptäcks i Sverige.

1 februari
Regeringen beslutar att klassa covid-19 som en allmän- och samhällsfarlig sjukdom.

28 februari
Det andra fallet av covid-19 bekräftas i Sverige. Den smittade mannen hade varit på resa i norra Italien.

2 mars
Krishanteringsrådet håller ett extrainsatt möte.

11 mars
Regeringen samt Liberalerna och Centerpartiet beslutar bland annat om att karensdagen ska slopas.

Regeringen tar beslut om att begränsa större folksamlingar
Det första dödsfallet kopplat till coronaviruset i Sverige sker. "

"Ewa Stenberg: Pandemin kommer att ändra krisberedskapens grundbultar

DN SÖNDAG 15 MARS 2020

Nu möter den svenska krisorganisationen verkligheten och det skaver och skakar. På andra sidan den här krisen väntar förändringar.

Det virus som svenska myndigheter för ett par veckor sedan varnade medierna för att sprida oro kring har nu orsakat ett historiskt stort börsfall och stängda gränser i Europa. ”Det största hotet mot folkhälsan på många decennier”, beskrev statsminister Stefan Löfven (S) på fredagen.

Flera länder har infört regler som liknar undantagstillstånd. Det kan vara överreaktioner från politiker som vill visa handlingskraft inför sina väljare. Sverige har inte alls gått lika långt som grannländerna, även om regeringen har förbjudit stora sammankomster. Skillnaden kan bero på god expertis, men också på den svenska krisorganisationen, som är ovanligt decentraliserad. Den bromsar besluten.

Sveriges förvaltningsmodell skiljer sig från många andra länders. Här ska besluten fattas så lokalt det går och kriser ska hanteras av de myndigheter och organ som har det vardagliga ansvaret.

Regeringen har ett övergripande ansvar, vilket riksdagens konstitutionsutskott pekade på när den kritiserade regeringen Persson (S) för passivitet i samband med flodvågskatastrofen 2004. Men ministrarnas möjligheter att peka med hela handen är begränsade.

Den 2 mars fick statsminister Stefan Löfven en fråga om den svenska beredskapen för en kris är god.

”Det är det besked vi får, vi kan ju inte själv göra den bedömningen”, svarade han då, och hänvisade till myndigheternas ansvar.

Nu har regeringen blivit betydligt mer handgriplig. På fredagen träffade till exempel närings- och socialministrarna enskilda företag för att be om hjälp att snabbt tillverka mer skyddsutrustning till den svenska sjukvården.

Den svenska decentraliserade ansvarsprincipen kan inte lösa den akuta bristen på skyddsmaterial, som begränsar sjukvårdens möjligheter att bromsa epidemin. Regioner vill inte dela med sig av sina (små) lager till de mest drabbade och deras privata underleverantörer har svårt att hävda sig på en världsmarknad med stor brist. Därför gick regeringen in och trotsade principerna.

Utbildningsminister Anna Ekström tänker inte heller låta sig begränsas av formella regler.

”Jag tycker inte att det här är en fråga om juridik. Skulle det läget uppstå att regeringen gör bedömningen att alla skolor ska stängas, då kommer alla skolor att stängas”, sade hon på en pressträff i torsdags.

Det visar sprickorna i det decentraliserade systemet för krishantering.

Den andra grundbulten som hotar att lossna bär både säkerhetspolitik och krisberedskap. Den säger att vi bygger säkerhet tillsammans med andra länder och litar på EU-samarbetet i händelse av kris. Corona är ett globalt hot som inte känner några gränser. Men nu göder det nationalism i stället för samarbete.
EU-länder stänger gränser och inför exportrestriktioner för varandra. När Italien bad om hjälp med skyddsutrustning hjälpte inget medlemsland till.

Den viktiga transatlantiska länken syns inte heller till i denna kris. När USA:s president beslöt förbjuda EU-medborgare att resa in i USA informerade han inte ens EU-kommissionen innan han offentliggjorde beskedet.

Den tredje grundbulten som är på väg att lossna är marknadsprinciperna som gör att sjukvård och mediciner i stor utsträckning köps av privata företag i ett ”just-in-time”-system. Det finns några mediciner i beredskapslager. Men inga skyddsmasker och skyddsdräkter till exempel.

Det finns inte heller beredskapslager av livsmedel, ifall krisen mot förmodan skulle lamslå handeln.

Nu ska Sverige börja bygga ett civilt försvar. Pandemin 2020 kommer med stor sannolikhet att färga hur det görs. Det lär knappast bygga på just-in-time-leveranser eller en övertygelse om att grannarna rycker in och hjälper oss.

Ewa Stenberg
ewa.stenberg@dn.se "

"Samarbete om ny databas nyckel till att hantera epidemin

DN SÖNDAG 15 MARS 2020

För att hitta rätt åtgärder och bromsa spridningen av det nya coronaviruset behöver forskare i hela världen samarbeta i stället för att behöva uppfinna hjulet var för sig, skriver en grupp professorer.

På onsdagen beslutade Sverige att förbjuda sammankomster och tillställningar med mer än 500 deltagare. Danmark och Norge gick längre, och stängde alla skolor och förskolor. Människor hamstrar munskydd och handsprit, trots att skydden inte stoppar virus, och att tvål och vatten fungerar minst lika bra som handsprit. Det råder mycket olika uppfattning om vilka åtgärder som är rimliga att ta till för att begränsa spridningen av det nya coronaviruset.

– Först var det så mycket oklarheter om själva utbrottet. Nu är det oklarheter om alla råd, säger Scott Layne, professor emeritus vid institutionen för epidemiologi vid University of California i Los Angeles.

I veckans nummer av tidskriften Science Translational Medicine har han skrivit en ledare, tillsammans med tre andra professorer med lång erfarenhet av infektionssjukdomar och epidemier, om behovet av samordning och internationellt samarbete för att hantera och begränsa den pågående epidemin.

– Om någon vill göra en analys så finns informationen som behövs spridd på så många olika ställen. Alla måste själva uppfinna hjulet på nytt för att kunna göra sitt arbete.

Det gör att ingen riktigt kan vara säker på vilka råd som är viktigast. – Människor får höra att de ska ha mindre kontakt med andra. Men vi vet egentligen inte vilken effekt olika åtgärder har, som att röra ansiktet mindre, eller använda munskydd eller mer handsprit eller att undvika att pendla till jobbet eller att hålla sig hemma, säger Scott Layne.

Råden bygger på kunskap om virus, erfarenheter från tidigare epidemier och modeller och beräkningar.

– I någon mån är alla råd från experter en sorts gissningar, och våra analysmodeller är också en sorts gissningar. Men nu när världen står inför den här utmaningen borde vi göra vad vi kan för att få fram de bästa råd vi kan ge. Det är vad alltihop måste koka ner till.

De fyra professorernas förslag är att bygga upp en gemensam öppen databas eller bank med information som forskare i hela världen kan använda för att göra analyser och prognoser om hur epidemin kommer att utvecklas och hur den bör hanteras.

– Det är ju logiskt, och ganska enkelt att säga, att vi behöver ett ställe för all relevant information. Men den måste byggas upp och organiseras. Och så vitt jag vet är det ingen som håller på med något sådant, säger Scott Layne.

Enligt forskarnas modell skulle databasen innehålla information om hur viruset verkar i en enskild smittad person, hur det sprids i samhället och vilka effekter olika åtgärder har. Det behövs uppgifter om hur länge en smittad person utsöndrar virus, hur mycket virus som utsöndras, hur länge det kan överleva utanför kroppen, hur stor variation det är i smittspridning mellan olika personer, som i fallet med engelsmannen som blev smittad i Singapore och sedan smittade elva andra i tre olika länder i början av februari, och hur mycket alla värden skulle förändras om viruset muterar och får nya egenskaper.

För att förstå spridningen i samhället behövs bland annat uppgifter om hur mycket nära kontakter människor har med andra, hur tätbefolkade städer och länder är, om många reser långt till och från arbetet och om det finns nya beteendemönster som ökad urbanisering eller förändrade resvanor.

Åtgärder i databasen kan vara karantän av misstänkt smittade, isolering av smittade, begränsning av sociala kontakter, handhygien, ansiktsmasker, informationskampanjer om hur man skyddar sig mot smitta, möjliga medicinska behandlingar och framtida vaccin.

– Så, för att ta ett exempel, om någon ger rådet att vi bör begränsa våra kontakter med andra till hälften. Då kan vi helt enkelt testa vilken effekt det skulle ha. Och vi kan gå hela vägen från den strängaste av karantäner till effekten av att använda mer handsprit och röra ansiktet mindre, säger Scott Layne.

Redan 1988, under hiv-epidemin, skrev Scott Layne en artikel i tidskriften Nature om behovet av att dela information mellan forskare. – Nu är jag 65, och jag har alltså haft den här uppfattningen i 35 år. Behovet av samordning kommer bara att öka.

– Vi kommer att möta andra liknande problem i framtiden: Sjukdomsutbrott, pandemier och annat. Så om vi gör det rätt nu så ger det oss en mall för hur vi kan hantera framtida händelser också, säger Scott Layne.

Maria Gunther
maria.gunther@dn.se "

" Karin Bojs: Många metoder mot corona är från medeltiden

DN SÖNDAG 15 MARS 2020

Att vi så snabbt kan testa så många människor mot det nya coronaviruset bygger på alldeles ny teknik. Till skillnad från många andra åtgärder mot smittan, som har använts åtminstone sedan medeltiden.

Krönika
År 1665, när Isaac Newton var lite över tjugo, skickade Cambridge hem alla studenter på grund av ett pestutbrott. I över ett år satt han hemma på familjens gård i Woolsthorpe. Under det året lade han grunden till både sina teorier om gravitationen och optiken.

Så att stänga skolor och universitet, som många länder nu tillgriper, är inget nytt.

Även karantäner och reseförbud har använts långt före Isaac Newtons dagar. Från medeltiden finns rikligt med källor som berättar om sådana metoder. Stängda gränser, fartyg som inte släpps i land, människor som isoleras frivilligt eller ofrivilligt.

Precis samma åtgärder som införs på många ställen i dag.

Vi har i nuläget ingen verksam medicin mot covid-19. Men vi har andra metoder som tidigare generationer stod utan vid sina epidemier. Till exempel intensivvård på sjukhus med syrgasmasker och andningshjälp.

Och den här gången har vi testen.

Runt omkring i Sverige står biomedicinska analytiker och testar allt vad de orkar för covid-19. De hör till pandemins hjältar, och de använder teknik som är alldeles ny.

Covid-19 uppstod troligen så sent som i november förra året, när viruset hoppade över från djur till människa och började spridas runt fiskmarknaden i Wuhan. Framåt slutet av december insåg kinesiska läkare allvaret.

Den tionde januari hade kineserna tagit fram virusets genetiska kod och informerade världen om dess sammansättning.

Mindre än en vecka senare, den 16 januari, hade Christian Drosten i Berlin och hans medarbetare på Tysklands centrum för infektionsforskning på universitet Charité utvecklat ett test.

WHO publicerade det protokoll som Berlingruppen hade tagit fram, och därmed hade världen tillgång till kunskap om hur man tar fram ett test – fritt för privata och offentliga aktörer att använda. Däribland svenska Folkhälsomyndigheten, som började köra sina test i mitten av februari.

För att kunna utföra ett test måste laboratoriepersonalen först mångfaldiga det genetiska materialet. Det sker med en teknik som kallas PCR, polymeraskedjereaktion.

Den uppfanns av en amerikansk forskare som heter Kary Mullis år 1983. Tio år senare fick Kary Mullis Nobelpriset i kemi, och då berättade han här i DN hur han fick sin snilleblixt när han körde bil till sin stuga i bergen i Kalifornien. Kary Mullis som avled förra året var en högst excentrisk person. Han använde hallucinogena droger och hade många ovetenskapliga idéer. Bland annat trodde han på astrologi, liksom på att hiv-forskning och klimatforskning styrs av konspirationer.

Icke desto mindre är hans uppfinning PCR en grundbult i de senaste årens revolution för dna-tekniken.

Till revolutionen hör också metoder för att läsa av – sekvensera – arvsmassan. Där är det svårare att peka ut en enskild uppfinnare, eftersom många forskare har bidragit till att göra tekniken mer automatiserad och effektiv.

I dag är ett tiotal svenska laboratorier i gång med att köra test, och fler är på gång. Eftersom kapaciteten är begränsad måste vården prioritera vilka som ska testas. Både europeiska smittskyddscentrumet ECDC och svenska Folkhälsomyndigheten rekommenderar i dagsläget att i första hand testa personer som är svårt sjuka, och där det finns skäl att misstänka covid-19. Dessa prioriteringar är strategiska beslut, som ser olika ut i olika skeden av epidemin. Man försöker lägga sina resurser där de kan göra störst nytta.

Även för de mer medeltida metoderna gäller det att noga väga fördelar och nackdelar. Världshälsoorganisationen WHO betonar att alla åtgärder ska ”stå i proportion till hälsoriskerna”.

Vi får hoppas att hemarbete och ökad isolering får en och annan positiv bieffekt, som för Isaac Newton när han fick jobba hemma i lugn och ro, i fred från sina professorer.

Karin Bojs
vetenskap@dn.se "

"Ny karriärmodell i vården ska visa vad som krävs för olika jobb

DN SÖNDAG 15 MARS 2020

Nu ska det bli bättre karriärmöjligheter och slut på otydliga löner inom vården. Alla regioner ska införa karriärmodeller. DN har pratat med vårdpersonal i Stockholm som har varit bland de första att pröva de nya stegen.

Vården måste få bukt med otydligheten kring löner och kompetensutveckling. Därför ska karriärmodeller införas på bred front i hela landet, var tidningen Vårdfokus först att rapportera om. Syftet är att förtydliga vad som krävs för att kompetensutvecklas och höja lönen.

– När ungdomar söker efter utbildning och jobb vill de veta att det är möjligt att göra karriär, säger Sineva Ribeiro, förbundsordförande på Vårdförbundet.

Alla regioner och vissa av de större kommunerna ska ha infört någon slags karriärmodell senast i december 2022. För att lyckas ro projektet i land behöver chefer lägga tillräckligt med tid och resurser på arbetet, enligt Lotta Gemzell, utredare på Sveriges kommuner och regioner (SKR).

– Om medarbetarna tydligt får veta vad som krävs för att kompetensutvecklas kan det leda till att fler söker sig till arbetsplatsen. Yrket blir helt enkelt mer attraktivt, säger hon.

Redan 2017 införde region Stockholm en kompetensstege med sju steg. Vissa sjukhus har kommit längre än andra med att införa den. På steg ett finns den nyexaminerade sjuksköterskan. Ju högre upp i ledet desto mer erfaren är medarbetaren.

Mattias Vogel hade precis avslutat sin sjuksköterskeutbildning när kompetensstegen infördes. På ett år lyckades han klättra från steg ett till steg två. I dag arbetar han som sjuksköterska på Södersjukhuset, Sös.

– På steg två står det väldigt tydligt att jag ska få vidareutbildning medan jag arbetar. Det är bra att det framgår och att jag har rätt till det. Ambitionen är att fortsätta klättra uppåt. Dock ser han utmaningar, såsom att kompetensstegen är väldigt inrutad.

– Det kan vara bra, framför allt för mig som är ganska färsk, men jag tror att det kan bli en utmaning också.

Kollegan Mats Granström känner igen den beskrivningen. Han är på steg fyra och har jobbat som sjuksköterska sedan 1993. I jobbet ingår det att föreläsa för kollegor på steg ett och två. Nästa steg i kompetensutvecklingen är att ta sin magisterexamen.

– Stegen är väldigt formella. Redan nu gör jag saker som krävs för både steg fem och sex, men jag måste ändå skriva uppsatsen. Å andra sidan är det bra om stegen kan få folk att vidareutbilda sig.

Från och med steg fem krävs det att medarbetaren har specialiserat sig. Tjänsterna tillsätts och antigen söker man till dem, eller så klättrar man dit via kompetensstegen.

Specialistsjuksköterskan Verena Jochim är på steg fem. Just nu skriver hon sin masterexamen, som krävs för att gå vidare till nästa kompetenssteg.

– Jag tycker det är bra att karriärmodeller ska införas i hela landet, men det gäller att det inte bara blir tomma ord. Om man inför stegen ordentligt kan det göra arbetsplatserna attraktivare.

Annika Sandelin är utbildningsledare och universitetssjuksköterska på Karolinska universitetssjukhuset.

Hon har jobbat som sjuksköterska i mer än 40 år. Framför allt tror hon att karriärmodeller kan vara bra för nya, mindre erfarna kollegor.

– Jag uppskattar att vara på steg sex eftersom vi jobbar nära patienterna. Det handlar även om att handleda och stötta personalen, säger hon.

Högst i kompetensledet finner vi Eva Joelsson Alm på Södersjukhuset. Hon leder omvårdnaden och bistår i forskning. Det är hennes sätt att fortsätta att utvecklas.

– Många sjuksköterskor som har disputerat kommer långt ifrån patientvården, till exempel övergår många till en tjänst på en högskola. Nu framgår det i stegen att vi ska fortsätta jobba som klinisk sjuksköterska, säger hon.

Raffaella Lindström
raffaella.lindstrom@dn.se "

"Fakta. Kompetensstegen för sjuksköterskor i Stockholm
Stegen omfattar sjuksköterskor, specialistsjuksköterskor och barnmorskor i Stockholmsregionen.

1. Nyexaminerad som fortfarande befinner sig i inlärningsfasen. Tränar och utvecklar färdigheter.

2. Fortsätter att lära sig och arbetar självständigt i samarbete med erfarna kollegor. Introducerar nya kollegor och deltar i handledning.

3. Arbetar självständigt och fördjupar sina färdigheter. Bidrar till utveckling inom sitt omvårdnadsområde.

4. Hanterar och analyserar komplexa vårdsituationer. Ansvarar för omvårdnadsutveckling på jobbet. Du förstår helheten för patient och vårdförloppet.

5. Kräver magisterexamen eller motsvarande kompetens. Även klinisk erfarenhet i specialitet i minst fem år. Leder, utbildar och utvecklar vården.

6. Kräver licentiat- eller masterexamen och klinisk erfarenhet av specialitet i minst åtta år. Även utbildnings- och handledarmeriter krävs. Övergripande ansvar för utbildning och utveckling av ansvarsområdet.

7. Kräver doktorsexamen och klinisk erfarenhet av specialitet i minst åtta år. Även utbildnings- och handledarmeriter. Du leder och utvecklar omvårdnaden. Stärker sambandet mellan forskning, vård och utbildning. Tjänsten innebär att du bistår i forskning, handutveckling och handledning.
Källa: Region Stockholm

" Ny utmaning för ambulansvården

DN SÖNDAG 15 MARS 2020

Ambulansvården blir allt bättre på att arbeta med att hålla rent. Det är full fart på spritandet varje dag. Nu måste personalen hantera en ny motståndare – nya coronaviruset.

Handsprit, handskar och förkläden. Det är tre av flera framgångsfaktorer för att jobba rent i ambulansen. Mer än någonsin tidigare lägger sjuksköterskorna tid på att städa.

– Förut tyckte man att ambulansen bara var ett transportorgan. Det här med hygien och städning var inte alls prioriterat, säger Lillian Sörensson.

I snart 30 år har hon arbetat inom ambulanssjukvården. I dag är hon hygien- och specialistsjuksköterska vid ambulanssjukvården i Stockholm. Dessutom har hon fått titeln hygien- och smittskyddsansvarig.

Bland annat ger hon sina kollegor råd om både hygien och smittskydd. – När jag började arbeta i ambulansen blev jag chockad. Det fanns heltäckningsmattor som aldrig tvättades. Tänk dig själv hur det såg ut när någon kräktes. Det saknades även riktlinjer för hur personalen skulle tvätta sina arbetskläder, säger hon.

Sedan dess har mycket förändrats. Mellan varje patient spritas ambulansen. Minst en gång i veckan får bilen en grovrengöring. Med det menas att mattor, förarhytten och säkerhetsbälten rengörs eller tvättas. Det är personalen i ambulansen som ansvarar för städningen.

– Det kan ta upp till flera timmar att städa. Hygienarbetet har blivit mycket bättre, men egentligen skulle vi behöva mer tid för att rengöra alla ytor. Det är något som behöver förbättras, säger ambulanssjuksköterskan Marjout Öberg.

Det finns flera hundra bekräftade fall av det nya coronaviruset i Sverige och ambulanssjukvården har rustat sig. Precis som med andra smittsamma sjukdomar gäller särskilda riktlinjer. I första hand är det två specialutrustade ambulanser som rycker ut. Enheterna åker hem till misstänkt smittade patienter. Väl på plats testas de för covid-19.

Även de ordinära ambulanserna kan behöva rycka ut. En sådan situation kan uppstå om en coronasmittad patient är svårt sjuk och måste föras till sjukhuset. I slutet av februari rapporterade DN om en ambulanssjukvårdare som vägrade att åka på ett alarm. Patienten misstänktes ha drabbats av covid-19.

– Jag skulle dock inte säga att personalen är extra orolig just nu. Vi har ju tidigare arbetat under andra virus, såsom sars. Kör du någon som har en särskild åkomma finns det särskilda riktlinjer och skyddsutrustning, säger Lillian Sörensson.

Marjout Öberg hoppar in i ambulansen. Vi befinner oss på ambulansstationen i Sundbyberg. Nere i garaget står ett tiotal bilar som är redo att rycka ut på olika ärenden. Ur ett litet fack plockar Marjout Öberg fram ett plastförkläde. Hon viker ut det.

– Det här använder vi när patienten är fysiskt nära. Till exempel om vi behöver hålla patienten emot oss. Det kan hända om personen spyr, säger Marjout Öberg.

Vid ett fall av covid-19 används särskild skyddsutrustning. Dessutom mobiliseras ett specialteam. Tillsammans hjälper de ambulanspersonalen att klä på sig skyddsutrustningen. Efter att patienten är förd till sjukhuset slängs utrustningen. När ambulansen ska städas använder medarbetarna ny skyddsutrustning. Även den slängs efteråt. Själva fordonet rengörs med desinfektionsmedel. Framför allt används virkon.

– Viruset har svarat bra på den behandlingen. Virkon används på alla ställen som patienten har rört vid, säger Lillian Sörensson.
Hon fortsätter:

– Om du skulle smittas av coronaviruset är det via kontakt med en sjuk person. Men vi vidtar alltid ett hygieniskt förhållningssätt med handskar, sprit och rengöring. Som patient skulle jag absolut inte oroa mig för att åka ambulans.

Marjout Öberg hoppar in i förarsätet på ambulansen. Ett brus hörs från hennes telefon. Det är dags att rycka ut på ett nytt alarm.

Raffaella Lindström
raffaella.lindstrom@dn.se "

"Fakta. Rutiner vid ambulanstransport
• Ringar, armband eller armbandsur ska inte användas.
• Håll naglarna korta och använd inte lösnaglar eller nagellack.
• Desinfektera händerna före och efter patientkontakt.
• Handskar ska användas vid kontakt med kroppsvätskor som blod, sekret, urin, kräkning eller avföring
• Engångsförkläde (utan ärm eller långärmat) ska användas när så är möjligt för att undvika kontaminering av arbetskläder.
• Visir eller skyddsglasögon och munskydd, används som stänkskydd vid arbetsmoment med risk för stänk mot ansiktet.
• Andningsskydd, klass FFP3, används vid misstänkt eller bekräftad lungtuberkulos. Källa: Region Stockholm

" Per Svensson: Är vi klokare i dag än på spanska sjukans tid?

DN SÖNDAG 15 MARS 2020

Mellan 1918 och 1920 härjade spanska sjukan i Sverige och tog närmare 40 000 människors liv. DN:s Per Svensson läser greve Hugo Hamiltons dagböcker och drar paralleller till i dag.

Sommaren 1918 kom spanska sjukan till Sverige. Sydsvenskans kolumnist Per T Ohlsson och DN:s historieskribent Magnus Västerbro har nyligen båda lyft fram denna svåra influensaepidemi som en nästan oundviklig referens när vi nu lite yrvaket försöker förstå vad det nya coronaviruset kan göra med världen och oss själva,

Det finns stora skillnader. Spanskan var så mycket dödligare. Den gemensamma försvarsförmågan så mycket sämre. Då var det i hög grad unga människor som drabbades värst. I dag är det de äldre. Men det finns också likheter.

Man ser dem när man bläddrar i greve Hugo Hamiltons dagböcker. Hamilton är kanske mest känd som nonsensrimmande länk mellan två svenska litterära storheter; morfadern Erik Gustaf Geijer och dottersonen Olof Lagercrantz. Men han var också en central politisk maktspelare decennierna efter sekelskiftet; landshövding i Gävle och talman i första kammaren. I sina dagböcker från åren 1911–1919, utgivna i två band av Norstedts på 50-talet, väver han elegant samman riksdagsdebatter med middagsskvaller.

I juli 1918 semestrar Hamilton och hans dotter Florrie på Marstrand. En bekant vägrar låta sin dotter följa med Florrie på utflykt till Danmark eftersom han är rädd för koleran och den då nyanlända spanska sjukan .”Vilken ynkedom”, fnyser greven.

Men redan en vecka senare är han glad över att han och dottern nu ska lämna Marstrand utan att ha fått den nya sjukdomen ”som dagligen griper omkring sig alltmer.” Han noterar att många sommargäster mörkar att de är smittade och ändå ”gå till måltiderna på pensionaten, vilket naturligtvis ytterligare öka smittans spridande”.

Spanskan hade inga klassfördomar. Den gjorde sig hemmastad i alla samhällsskikt. I Hamiltons dagboksnotiser kan man följa hur farsoten äter sig in i överklassen, så småningom når den fram till hans närmaste. Hans syster Eva von Krusenstjerna och hennes familj har ”hela hösten varit hemsökta av spanska sjukan”, skriver han den 25 oktober 1918. ”Särskilt Agnes har varit illa sjuk. Det har nu slagit sig på hennes nerver, så att hon, som i tre veckor varit nästan fullständigt sömnlös trots de starkaste sömnmedel, i går måste föras till Solna sjukhem. – Stackars Eva”.

Hugo Hamiltons systerdotter Agnes von Krusenstjerna överlever spanskan och blir på 30-talet till Sveriges kanske mest skandalomsusade författare med romanserien om fröknarna von Pahlen.

Men sjukdomen tar också liv, tiotusentals. En av dem som dör är Gustaf V:s yngste son, prins Erik. En annan är Hugo Hamiltons ende son, Adolf.

Han har kommit hem efter att som artilleriofficer tjänstgjort som frivillig på den vita sidan i inbördeskriget i Finland. Den 19 februari 1919 är Adolf och hans fru Ebba på släktmiddag hos Hugo Hamilton. Dagen därpå ligger båda sjuka i spanskan.

Adolf avlider redan på tredje dagen efter familjemiddagen: ”I dag kl 3 e.m. dog min präktige gosse. Jag hade setat hos honom på förmiddagen och tyckte, att han snarare var bättre än sämre. Vid 1/2 2-tiden avlöstes jag av Florrie, emedan jag skulle gå och hålla ett plenum i kammaren. Och redan klockan 3 var allt slut.”

Ebba Hamilton fortsätter att kämpa mot febern och tillfrisknar så småningom.

Det finns något förbryllande i Hugo Hamiltons och hans omgivnings förhållande till epidemin. Man vet att sjukdomen är smittsam, det framgår av Hamiltons dagboksanteckning från Marstrand. Ändå rullar allt på som vanligt: sammanträden i riksdagen, middagar, visiter, opera- och konsertkvällar. Hur förklara det? I april 1919, två månader efter sonens död, hejdar sig ändå Hugo Hamilton och blickar lite häpet ut över sin stad: ”Spanska sjukan rasar nu fruktansvärt i Stockholm. I alla hus och alla familjer ligga människor sjuka. Och likväl dansas det och ätes middagar, kanske mer än någonsin, och alla teatrar, biografer och restauranger äro varje kväll överfulla av folk.”

Är vi kollektivt klokare i dag? Det tycks faktiskt vara så, åtminstone i vissa avseenden.

Men Per T Ohlsson framhåller samtidigt i sin kolumn om spanska sjukan att den i sig kanske bidrog till att göra Sverige klokare, redan när den rasade.

Epidemin härjade i ett Sverige som visserligen lyckats hålla sig utanför det stora kriget men ändå var urlakat efter år av brist och ransonering. De fattiga hungrade. Apelsiner på en kungamiddag var en sensation. Mot den fonden fördes striden om demokratin. Det kunde ha slutat illa, i ett skoningslöst klasskrig, som i Finland där Adolf Hamilton sett och säkerligen gjort fruktansvärda saker ”... jag njöt, när jag såg den tjocka svarta randen av lik”, skrev han i ett av sina brev till fadern.

Sveriges historia blev en annan: I december 1918 fattade riksdagen principbeslut om allmän och lika rösträtt. Per T Ohlsson gissar att den känsla av gemensam utsatthet som spanska sjukan skapat i Sverige kan ha bidragit till att denna ”fredliga revolution” kunde genomföras. ”För när ingen går säker tydliggörs behovet av ett gemensamt ansvarstagande."

Här kanske det trots allt är vi som har något att lära av 1918 års Sverige.

Per Svensson
per.svensson@dn.se "

" Ledare: Rörelseutrymmet bör lämnas åt alla som måste fram

DN MÅNDAG 16 MARS 2020

Coronaviruset kunde inte isoleras och sprids i Sverige och våra grannländer. Enligt WHO är Europa nu epicentrum för spridningen. Utmaningen är därmed att skydda riskgrupper, framför allt äldre och sjuka, samt att i möjligaste mån bromsa spridningen bland allmänheten.

Det senare är nödvändigt för att undvika överbelastning av sjukvården. Ansvaret vilar tungt på oss alla att göra vad vi kan för att undvika smittospridningen. Inte för att de flesta av oss löper någon personlig risk, utan för att sjukvården snabbt blir överbelastad om många i befolkningen får lungproblem som kräver intensivvård vid samma tidpunkt.

Att Lombardiet är en välmående del av ett Italien vars sjukvård rankas bland världens bästa har inte hindrat sjukvården från att gå på knäna. Personalen står nu med den tunga uppgiften att välja vilka patienter som ska räddas och inte. Sverige kan stå inför samma scenario inom dagar eller veckor.

Vissa personer kommer att bli extremt centrala i denna situation. Utöver sjukvårdspersonal behöver samhället förses med bränsle, mat, förnödenheter och material. Internationell handel och varutransporter förblir ett livsnödvändigt blodomlopp. Bristerna är redan akuta på sjukvårdsmateriel – samtidigt som behoven ökar i stora delar av världen, och produktion och transporter behöver snabbt skalas upp.

Många andra kommer därför att ha som främsta uppgift att backa undan. Att UD avråder från icke nödvändiga utlandsresor är klokt. Men smittan sprids redan i såväl Sverige som våra grannländer, så slaget utkämpas inte vid några landsgränser. Att mobilisera kontroller vid dessa gränser – som i exempelvis Norge där hemvärnet kallats in för att upprätthålla det formella inreseförbud som beslutats – kan rentav vara kontraproduktivt genom att bidra till folksamlingar i de ändå rätt tomma reseterminalerna.

Att smittan redan sprids ställer större krav på åtgärder inom landet. Samhället behöver nu vara större än staten. Företag, organisationer och enskilda måste gå längre än lagens bokstav, statens åtgärder och myndigheters rekommendationer. Detta för att ge mer plats åt dem som måste fram och allt som måste fungera.

Alla som kan behöver proaktivt bidra genom att hålla sig undan från smitta, undvika folksamlingar och hålla social distans. Just för att inte alla kan arbeta hemifrån är det läge för den som kan att göra det.

I en situation där vi behöver hålla distans för att undvika smitta är vi paradoxalt nog mer beroende av varandra än normalt. Också på detta område behöver enskilda vara proaktiva. De som är symtomfria, unga och friska kommer att behöva hjälpa äldre och sjuka med inköp och tjänster.

Initiativ tas också i civilsamhället för att hjälpa små och enskilda näringsidkare inom restaurang-, kultur- och nöjesliv som drabbas hårt av plötsliga intäktsbortfall. Det offentliga kan hjälpa en del, men inte alla, och risken är alltid att de mest välorganiserade och största aktörerna kapar åt sig mest av generella statliga stöd. Därför är initiativen underifrån omistliga.

Responsen gentemot enskilda åtgärder har från svenskt myndighetshåll varit styvmoderlig och kontraproduktiv. Regeringens presskonferens på söndagskvällen var ett välkommet steg i en mer ansvarsfull riktning, men uppmaningen borde bli ännu tydligare: Alla som kan bör solidariskt begränsa sin rörlighet och sin risk för smitta, precis som de bör avstå från att köpa upp allt toapapper i butiken.

DN 16/3 2020 "

" I Sverige talar vi, tänker och rör oss långsammare – och det märks nu

DN MÅNDAG 16 MARS 2020

Är vår omhuldade stabilitet och trygghet bara en omskrivning för senfärdighet? Coronaviruset synar en svensk myt.

Har Sverige reagerat alltför sent på coronaviruset?

Allt fler kritiker hävdar det. Förmodligen har de rätt. Fast egentligen borde det inte förvåna någon: Vårt land är långsamhetens hemvist på jorden. Skulle vi jämföra oss med andra nationer eller kulturer – och just jämföra är vad vi måste göra för att kunna upptäcka faktum – vill jag hävda att vi rör oss långsammare, talar långsammare, tänker långsammare och över huvud taget tar längre tid på oss för att få vardagen och tillvaron att gå ihop.

Vi är landet som aldrig haft en sprinter eller en stor filosof och som uppskjuter lösningen av problem genom att begrava dem i någon (ofta gedigen) utredning.

Ventilerar jag här en fördom? Men ”fördom” är ofta ett annat ord för en obehaglig sanning vi inte vill kännas vid. Eller generaliserar jag? Javisst. Men ibland måste vi uppbringa modet till svepande slutsatser och bedömningar även om de är behäftade med ett stort antal undantag.

Alla tyskar i Hitlertyskland hade åtminstone en jude som vän eller genomhygglig granne, något som inte hindrade antisemitismen från att vara förhärskande. Den som trodde något annat befann sig i en imaginär verklighet i vilken ingenting någonsin kommer att kunna sägas om någonting annat än det fullkomligt banala och självklara.

Ofta syns inte den svenska långsamheten. När den ser sig själv i spegeln förklär den sig till stabilitet och ännu hellre till trygghet. Att hos oss låta saker och ting ”ta sin tid” blir till en outtalad kvalitetsgaranti, till tid som används i förnuftets och varaktighetens tjänst, allmänheten till fromma. Det säkraste sättet att förolämpa en svensk är att be honom skynda på eller påpeka att man har bråttom.

I andra länder skulle samma långsamhet uppfattas som tidsspillan, som byråkratisk ineffektivitet eller förhalning. Tar ett ärende tid för mig i Kroatien eller i Österrike handlar det inte om att myndigheternas kvarnar mal långsamt, utan om att byråkraten väntar på en ”gest” från min sida. Har jag väl utfört den – i form av en gentjänst eller ett kuvert med lämpligt innehåll – mal kvarnarna raskt finmalet helt enligt min önskan.

Den svenska långsamheten besitter dessutom en kollektivismens koreografi som älskar konfigurationer som kö och turordning. Där är det glada budskapet ”du behåller din plats i kön”. Allt har sin ordning och den tar tid på sig. Kuriöst nog är denna köordning nästan aldrig – som utomlands – skapad av brist; snarare då av ett slags pedantisk hederlighet och föreställning om rättvisa.

Men vår långsamhet har sannolikt äldre och mindre kärnfriska rötter än allas vår likhet inför lagen. Också jante hör dit. ”Du skall inte tro att du är något.”

Hur länge har Sverige varit långsamt?

Så länge jag kan minnas. Fast egentligen längre än så, åtminstone ett sekel eller två. Om svenska utvandrare i Amerika hette det att de var arbetsamma, men tystlåtna. Och långsamma. De kom från ett bondesamhälle i Europas yttersta periferi och landsbygden är överallt och alltid sävligare än staden.

Sverige är visserligen exempel på en rasande snabb urbanisering i modern tid, fast fortfarande med bara två ”riktiga” städer – Stockholm och Göteborg – där långsamheten som mentalitet kan ha överlevt sina egna, historiska förutsättningar. I bredd lunkas där på trottoaren som vore man fortfarande hemma i byn.

Mänsklighetens historia handlar om hur denna långsamhet besegras, om hur just hastigheten och dess ständiga acceleration formar vår tillvaro: hjulet, vägar, boktryckarkonsten, ångmaskinen eller elektricitet en är exempel på sådana förlängningar (Marshall McLuhan kallar dem ”medier”) av människans kropp och sinnesförmögenheter som gör den enorma mobilitet och tempohöjning möjlig som kännetecknar det mänskliga samhällets framsteg.

Här stöter vi på en paradox.
Ty Sverige är ett samhälle som tidigt sjöng hastighetens lov. Svenskarna är läs- och skrivkunniga tidigare än de flesta andra, tidigt motoriserade och tillhör de mest datoriserade och uppkopplade samhällena i världen.

Hur har långsamheten under sådana omständigheter kunnat överleva? Har det med vårt isolerade geografiska läge att göra? En långsamhet som överlevt som försenad (sic) anomali i Europas utkanter, ungefär som ett utrotningshotat djur eller en sällsynt växt? Eller är förklaringen att vi förskonades från den gemensamma upplevelse som de två världskrigen innebar? Ty ingenting accelererar – samtidigt som långsamhet bestraffas – som just krig och erfarenheten av krig.
I en kris kan långsamheten vara rent förödande. Visserligen kan den fungera som effektivt vaccin mot hysteri och panik, men främjar varken beslutsamhet eller den kvicka improvisationsförmåga som nu erfordras. Inte svenskens bästa grenar. Fast vår långsamhet skyddar ändå mot ”fel” hastighet – som när syditalienska gästarbetare i norra Italien med corona i bagaget genast störtade sig hem till mamma.

Rädda sig den som kan!
Men sådant tillåter inte den svenska långsamheten vars dygd är solidaritet. I stället sitter vi still och inväntar nya bulletiner från myndigheterna.

Hur ska alltsammans sluta?
Den som (över-)lever – alltså noga tvättar sina händer – lär få se.
Richard Swartz är journalist och fristående kolumnist i Dagens Nyheter.

Richard Swartz
richard.swartz@chello.at "

”Så kan vi halvera Sveriges koldioxidutsläpp nu”

DN MÅNDAG 16 MARS 2020

DN. Debatt 20200316
Dagens klimatmål förutsätter att våra barn och barnbarn ska betala priset. Stora minusutsläpp krävs för att kompensera den krympande koldioxidbudgeten. Lösningen är enkel: Ett betalningsansvar som inte omfattas av nuvarande system med utsläppsrätter, skriver Anders Lyngfelt, professor i energiteknik, och biträdande lektor Mathias Fridahl.

Mot bakgrund av Klimatpolitiska vägvalsutredningen, vars betänkande nu lagts fram, framförs här ett förslag på hållbar och långsiktig finansiering av minusutsläpp. Förslaget innebär radikalt minskade koldioxidutsläpp och visar hur vi kan minska klimatskulden till våra efterkommande.

Det finns mycket starka skäl att hålla jordens uppvärmning under 1,5 grader. För att lyckas måste vi hålla våra utsläpp inom den så kallade koldioxidbudgeten, som med dagens utsläppsnivå är slut om bara cirka åtta år. Vi måste alltså snabbt minska utsläppen.

Grundproblemet, att fossila bränslen normalt är det billigaste sättet att tillgodose våra energibehov, har egentligen en enkel lösning, nämligen att införa en tillräckligt hög kostnad för att släppa ut koldioxid.

Men eftersom koldioxidbudgeten snart är slut kommer vi dessutom att behöva stora minusutsläpp. Vi måste alltså rena atmosfären från koldioxid. De metoder som har rimliga kostnader utnyttjar växternas förmåga att ta upp luftens koldioxid, såsom skogsplantering, ändrade jordbruksmetoder och att fånga in och lagra koldioxid från förbränning av biomassa, så kallad bio-CCS.

Minusutsläpp handlar om att bryta det naturliga kretsloppet, så att den koldioxid som växterna fångat upp hindras från att återgå till atmosfären. Det kan i de flesta fall göras i kombination med att biomassan nyttiggörs på annat sätt, exempelvis energiproduktion.

Även avfall från biomassa som använts till produkter såsom byggnadsmaterial och trävaror, liksom uttjänta pappersfibrer, kan förbrännas med samtidig koldioxidinfångning.

Dagens globala uttag av biomassa i jord- och skogsbruk, om man räknar bort den koldioxid som vi och våra husdjur andas ut, motsvarar en tredjedel av de globala fossila koldioxidutsläppen. All denna biomassa kan inte användas för bio-CCS, men å andra sidan finns förväntningar på ökat uttag av biomassa. Potentialen begränsas av olika faktorer såsom hållbarhet, miljö och livsmedelsproduktion. På liknande sätt är möjligheten till skogsplantering begränsad av tillgång på mark.

Potentialen för negativa utsläpp globalt är alltså betydande, men också begränsad, vilket å ena sidan ger oss en sista möjlighet att klara koldioxidbudgeten, men å andra sidan innebär att de stora fossila utsläppen snarast måste upphöra.

Den kanske största svårigheten med minusutsläpp är att de måste finansieras. I de scenarier som finns för att klara klimatmålen förväntas våra barn och barnbarn fånga in många hundratals miljarder ton

koldioxid. Med våra utsläpp lägger vi en skuld på våra efterkommande som motsvarar i storleksordningen 100 000 kronor per nu levande människa. Det är högst osäkert om framtida finansministrar kommer att kunna ta de skattemedel som behövs till minusutsläpp från skola, sjukvård med mera. Men om vi agerar i tid finns en lösning, nämligen att låta de som släpper ut koldioxid betala för att fånga in utsläppt koldioxid. Denna princip, på engelska ”Emitter Recovery Liability” kallar vi här betalningsansvar. Att låta den som smutsar ner betala städkostnaden ligger i linje med den brett accepterade principen om att förorenaren har betalningsansvar.

Sverige är ett av världens rikaste länder och har en stor oanvänd potential för minusutsläpp. Dessutom har vi, liksom andra rika länder, för länge sedan förbrukat vår rättmätiga del av den totala koldioxidbudgeten. Ur strikt rättvisesynpunkt borde vi inte bara omedelbart avsluta våra utsläpp utan också fånga in de senaste 25 årens utsläpp.

Rika länder måste gå före och visa vägen. Exemplets makt är stor. I kölvattnet av Sveriges klimatlag arbetar nu ytterligare 65 länder för att uppnå klimatneutralitet till 2050.

Vårt förslag är att Sverige inför ett betalningsansvar för koldioxidutsläpp som inte omfattas av EU:s system för handel med utsläppsrätter, ETS. Detta innebär att Sverige halverar sina inhemska koldioxidutsläpp. Med detta exempel kan Sverige sedan arbeta för att EU successivt inför ett liknande betalningsansvar i ETS.

Hur kan detta genomföras praktiskt? Eftersom det ännu saknas en fungerande marknad för säkerställda negativa utsläpp, får utsläpparna i stället betala för framtida negativa utsläpp till en fond som inrättas för att köpa minusutsläpp. En lämplig prisnivå kan vara cirka 1 000 kronor per ton, motsvarande dagens förväntade kostnad för bio-CCS, men den kan justeras upp eller ner när tekniken mognat och kostnaden är bättre känd.

Utsläppen av koldioxid utanför ETS är omkring 23 miljoner ton per år, varav drygt 80 procent är från drivmedel. Ett betalningsansvar om 1 000 kronor per ton motsvarar en prishöjning med 2,30 kronor per liter bensin. Eventuellt kan det behövas en övergångsperiod där betalningsansvaret delvis kompenseras av sänkt skatt på drivmedel för att mildra prisökningen, men i slutänden skall inte kostnaden påverka statsbudgeten utan tas av utsläpparna genom ökade priser på fossila bränslen. Detta borde inte vara något problem då uppsatta mål om minskning av transportsektorns utsläpp kräver kraftigt ökade bränslepriser. Enligt Per Kågeson behövs en fördubbling av bensinpriset (DN 17/6), och det är utomordentligt viktigt att uppsatta mål vidmakthålls.

Om vi antar att koldioxidutsläppen utanför ETS ska minska linjärt till noll år 2045 blir det knappt 300 miljoner ton som skall fångas in. Detta motsvarar 10 miljoner ton per år under 30 år. Eftersom Sveriges utsläpp av koldioxid från biomassa från större anläggningar är drygt 30 miljoner ton per år, är detta en realistisk nivå.

Att införa ett betalningsansvar innebär att:
• Vi inför en begriplig och rimlig kostnad på koldioxidutsläpp som kan finansiera minusutsläpp.
• Vi tar den uppenbara konsekvensen av att den globala koldioxidbudgeten snart är slut, och att Sveriges koldioxidbudget sedan länge är slut, nämligen att vi behöver fånga in våra koldioxidutsläpp.
• Vi spenderar 2 300 kronor per svensk, motsvarande 0,5 procent av vår bnp eller ett par månaders ekonomisk tillväxt, för att bevara den planet vi fått till låns.

• Vi visar världen hur vi kan befria våra efterkommande från den gigantiska koldioxidskuld vi nu lägger på dem.
• Vi lyfter oss ur vår handlingsförlamning och tar ett omedelbart ansvar för dagens utsläpp.
• Vi får tyngd bakom arbetet att skapa likartade lösningar på EU-nivå.
• Vi får fart på en i det närmaste stillastående teknikutveckling för minusutsläpp och att Sverige bygger upp en kompetens som är viktig för världen.
• Vi slår världen med häpnad genom att i praktiken halvera våra utsläpp och därigenom flyttar gränsen för vad som uppfattas som möjligt.
• Vi visar att vi förstått Greta Thunberg, som för våra efterkommandes – de tystas – talan.

Anders Lyngfelt, professor, energiteknik, Chalmers tekniska högskola
Mathias Fridahl, biträdande lektor, Linköpings universitet
DN.se/debatt "

Hoppas regeringen förstår det här.

"Vården tvingas välja bort patienter för att ta hand om coronasmittade

DN MÅNDAG 16 MARS 2020

Sjukvården kommer att behöva prioritera hårdare bland patienterna för att kunna ta hand om dem som är coronasmittade. – Det kommer att krävas medicinska prioriteringar, säger Socialstyrelsens generaldirektör Olivia Wigzell.

På en hastigt sammankallad presskonferens på söndagseftermiddagen redogjorde statsminister Stefan Löfven (S) tillsammans med tre myndighetschefer för vad som krävs för att bromsa smittspridningen av det nya coronaviruset.

– Sverige befinner sig i ett allvarligt läge. Risken för allmän smittspridning av det nya coronaviruset är mycket hög, och dess verkningar utgör ett avsevärt hot mot folkhälsan och det svenska samhället, säger Stefan Löfven.

Socialstyrelsen har inlett ett arbete med nationella riktlinjer för att sjukvården ska kunna välja vilka patienter som är i störst behov av vård och vilka som kommer att få vänta när coronasmittade tar allt mer resurser i anspråk.

– Det kommer att krävas medicinska prioriteringar och här behövs ett nationellt beslutsstöd till professionerna och ansvariga inom regionerna, säger Socialstyrelsens generaldirektör Olivia Wigzell. Hon medger att det kommer att innebära att patienter som är i behov av vård kommer att få stå tillbaka till förmån för coronasmittade.

– Det innefattar också prioriteringar som har en etisk dimension. Det ska vara ett stöd för professionerna i de beslut som kan komma att bli mycket svåra, säger Olivia Wigzell.

Samtidigt framhåller hon att regionerna så här långt klarar av sitt uppdrag.

– Ingen region har kommit med en bedömning att den regionala katastrofmedicinska beredskapen är allvarligt eller kritiskt påverkad. Det betyder inte att situationen inte är bekymmersam. Regionerna har ingen uthållighet när det gäller sjukvårdsmaterial och det är detta som vi försöker få till stånd nu genom en nationell lösning, säger Olivia Wigzell.

De senaste dagarna har flera länder stängt sina gränser för att bromsa smittspridningen men enligt statsminister Stefan Löfven är det ingen åtgärd som den svenska regeringen har diskuterat. Han hoppas att EU kan koordinera så att den inre marknaden fungerar och att varor fortfarande kan flyttas över nationsgränserna.

– Ekonomin påverkas. Vi har redan konstaterat att det blir en sättning i tillväxten. Det är därför vi tar höjd för att se till att företag inte ska behöva gå i konkurs. Löntagare ska inte behöva gå ut i arbetslöshet på grund av det här. Vi kommer att leverera fler åtgärder i närtid för att visa att vi inte kommer att lämna löntagare och företag i sticket, säger Stefan Löfven.

Hans Olsson
hans.olsson@dn.se "

"Feber och torrhosta de vanligaste symtomen om du blir smittad

DN MÅNDAG 16 MARS 2020

Feber, torrhosta och trötthet. Dessa är de vanligaste symtomen på covid-19. En av sex sjuka som söker vård får allvarliga andningsbesvär. Men fyra av fem får måttliga symtom – i en del fall liknar det en vanlig förkylning.

Hur vet man att man är sjuk i covid-19?
Australiern Connor Reed, 25, är väl bekant med den häftiga hosta och snabba feber som förknippas med den nya sjukdom som getts namnet covid-19. Han var en av de först drabbade i staden Wuhan i Kina.

Reed kände sig förkyld i slutet av november. I början av december tyckte han att han började bli bättre, men då slog febern till, och han började hosta och fick ont i kroppen.

Det gick ytterligare en vecka, och än en gång upplevde Reed att han var på bättringsvägen, när plötsligt hostan blev ännu kraftigare.

– Det var svårt att andas. Jag blev andfådd bara jag skulle gå till badrummet. Det var som den värsta influensa jag någonsin haft, berättar han för Sydney Morning Herald.

Reed gick till läkare och fick inflammationshämmande läkemedel mot den lunginflammationen han fått. Drygt en månad efter den där första förkylningskänslan var han frisk igen.

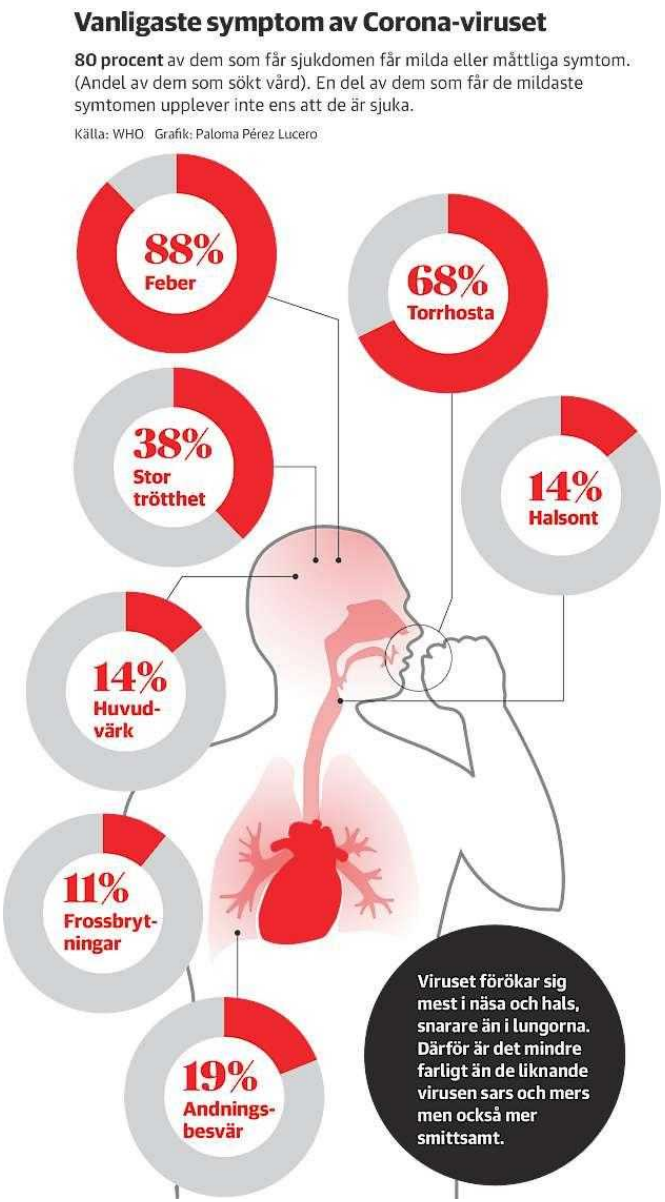

När det nya coronaviruset orsakar sjukdom påminner symtomen om influensa. I de milda fallen kan sjukdomen vara svår att skilja från en vanlig förkylning. Därför går det i praktiken inte att veta om man har covid-19 eller en annan infektion om man inte testas, enligt Folkhälsomyndigheten. Men det finns vissa skillnader.

Normalt ger sig sjukdomen till känna 5–6 dagar efter det att man smittats, även om det finns exempel på alltifrån 1 till 14 dagars inkubationstid, enligt WHO. Att döma av rapporter från Kina är de centrala symtomen dessa:

Feber (88 procent av fallen).
Torrhosta (68 procent).
Stor trötthet (38 procent).
Andningsbesvär (19 procent).

Ganska vanligt är också huvudvärk (14 procent) och halsont (14 procent), och en tiondel upplever frossbrytningar. Däremot får färre än 5 procent nästäppa. I allvarliga fall av andningsbesvär får man lunginflammation.

Först som sist ska påpekas att 80 procent av dem som får sjukdomen får milda eller måttliga symtom. En del av dem som får de mildaste symtomen upplever inte ens att de är sjuka.

Enligt en stor kinesisk studie och en WHO-rapport har 14 procent av dem som söker vård allvarliga andningsbesvär och 6 procent behöver intensivvård. Tidig behandling ger bättre prognos. De flesta blir friska på några veckor. Hur svårt man drabbas beror på ens eget allmäntillstånd och på hur stor virusdos man utsätts för.

Enligt WHO-rapporten dör 3,8 procent, men den verkliga siffran över dödlighet antas vara klart lägre eftersom ett stort antal milda fall aldrig blivit diagnostiserade.

I det land som testat flest personer och som också drabbats hårt, Sydkorea, är andelen döda i nuläget ungefär 0,8 procent.

Bland äldre personer är dock dödligheten betydligt högre. Enligt Kinas center för smittskydd dör nästan 15 procent av dem som sökt vård för covid-19 och som är över 80 år gamla.

Coronavirus utgör en särskild virusfamilj. De fyra vanligaste av dem som smittar människor etablerar sig bara i de övre luftvägarna (hals, munhåla, näsa) och ger upphov till ungefär en fjärdedel av alla vanliga förkylningar.

Sedan 2003 finns emellertid tre värre varianter, som även sätter sig i lungorna: sars, mers och det nya coronaviruset (som har det tekniska namnet sars-cov-2).

Det nya coronaviruset verkar föröka sig mest i näsa och hals, snarare än i lungorna. Det gör att det är mindre farligt än sars och mers, men också mer smittsamt.

Det nya viruset kan via blodomloppet även färdas till andra organ som njurarna och tarmarna, men det är ovanligt. Mindre än 10 procent av den stora grupp patienter som studerats i Kina upplevde illamående och/eller diarré.

Det är främst sjuka personer som sprider viruset. WHO har inte uteslutit att människor utan symtom kan smitta men tror att det är mycket ovanligt och att det inte är så smittan sprids över världen.

De allra flesta blir smittade i familjen, på sin arbetsplats eller på andra platser där de haft nära kontakt med andra människor under lite längre tid.

Den vanligaste smittvägen är droppsmitta, alltså när folk hostar. Viruset kan nå minst en meter ut i luften vid hostning.

Man kan också bli infekterad genom att få virus på händerna, till exempel genom droppsmitta, och sedan pilla sig i ögonen, näsan eller munnen.

Dropparna finns kvar i luften en kort stund och faller sedan ned på föremål och ytor. Där kan viruset vara kvar i upp till flera dagar, men det finns inget som tyder på att personer har smittats genom att ta i föremål.

Det finns studier som antyder att viruset skulle kunna spridas genom avföring, men den risken uppskattas vara låg.

Anders Bolling
anders.bolling@dn.se "

" Dessa regler gäller om du blir sjuk

DN MÅNDAG 16 MARS 2020

Myndigheterna råder oss att stanna hemma även om vi bara är lindrigt sjuka. Här får du veta vilka regler som gäller om du stannar hemma från jobbet för att du är sjuk eller smittbärare och hur mycket pengar du kan få.

Det är ingen särskilt djärv gissning att fler än vanligt kommer att stanna hemma från jobbet den närmaste tiden för att de är snuviga eller hostar. Myndigheterna uppmanar oss att stanna hemma om vi blir krassliga för att minska spridningen av det nya coronaviruset och hindra att framför allt riskgrupperna drabbas. Många arbetsgivare är också tveksamma till att ha sjuka anställda på jobbet .

I det läget är det bra att ha koll på vilka regler som gäller och vilken ersättning man kan få.

Här är en genomgång av de viktigaste punkterna:

Sjukanmälan
Du ska sjukanmäla dig till din arbetsgivare precis som vanligt eftersom arbetsgivaren betalar ut sjuklön de första 14 dagarna.

Läkarintyg
Tidigare krävdes det läkarintyg om du var sjuk i mer än 7 dagar. På en pressträff i fredags sade statsminister Stefan Löfven att det under en period blir krav på sjukintyg först efter 14 dagars sjukdom.

Smittbärare
Om det finns risk för att du kan sprida smitta från en allmänfarlig sjukdom, som covid-19, och stannar hemma från arbetet kan du få smittbärarpenning från Försäkringskassan från första dagen och utan karensavdrag. Smittbärarpenningen är knappt 80 procent av lönen men högst 804 kronor per dag sju dagar i veckan. Den högsta ersättningen motsvarar 80 procent av en lön på ungefär 30 000 kronor i månaden.

Du får inte några pengar från arbetsgivaren eller avtalsförsäkringen.

Det samma gäller om du måste ta ledigt för att testa dig. För att få ersättningen måste du ha läkarintyg. Försäkringskassan betalar ut ersättningen från första dagen. Du kan också få ersättning för resekostnader om du kan visa kvitton.

Karensavdrag
Den 11 mars meddelade regeringen att den kommit överens med Liberalerna och Centern om att karensavdraget slopas. Förändringen kommer att gälla retroaktivt från den 11 mars. För dem som arbetar femdagarsvecka betyder det att de får 80 procent av lönen i stället för 0 procent den först sjukdagen.

Exakt hur den här förändringen ska administreras är inte klart än. Men det är högst sannolikt att ingen som blev eller blir sjuk från den 11 mars får karensavdrag. Förslaget har inte kommit till riksdagen än men det kommer med stor sannolikhet att röstas igenom där eftersom en majoritet av ledamöterna är för det.

Löneavdrag
Blev du, eller blir du, sjuk nu i mars gör arbetsgivaren troligen löneavdraget på aprillönen. Det gör att du hinner få en full lön och förbereda dig på att du får mindre nästa månad.

Sjuklön
De första 14 dagarna betalar din arbetsgivare sjuklön som är 80 procent av inkomsten. Med det slopade karensavdraget får du 80 procent även den första dagen.

Sjukpenning
Blir du sjuk mer än 14 dagar får du sjukpenning från Försäkringskassan. Du får knappt 80 procent av lönen men som mest 804 kronor per dag. Sjukpenningen betalas ut för sju dagar per vecka.

Avtalspengar
Alla anställda på arbetsplatser med kollektivavtal får extra pengar när de är sjuka i mer än 14 dagar. För dem som tjänar mindre än 31 500 kronor i månaden motsvarar påslaget i allmänhet 10 procent av lönen. De som har högre inkomster och hamnar över taket för den högsta ersättningen från Försäkringskassan får 90 procent från avtalet på den överskjutande inkomsten. Det här innebär att alla, oavsett inkomst, får ungefär 90 procent av lönen när de är sjuka mer än 14 dagar.

Kollektivavtal
Det är alltså de som är anställda på arbetsplatser med kollektivavtal som kan få extra pengar när de är sjuka. Alla som arbetar hos staten, kommuner och regioner har kollektivavtal. Man brukar säga att ungefär 90 procent av alla anställda omfattas av kollektivavtal. Är du privatanställd är det en god idé att fråga facket eller arbetsgivaren vad som gäller på din arbetsplats.

Ansökan
Privatanställda inom LO-området måste ansöka om avtalspengarna hos AFA Försäkring. Det enklaste är att ansöka och läsa informationen på hemsidan men det går också att ringa 0771-88 00 99 för att få information. För övriga anställda, som privatanställda tjänstemän, statsanställda och kommun- och regionanställda gäller andra regler. De behöver inte ansöka utan pengarna kommer ändå.

Maria Crofts
maria.crofts@dn.se "

"Pia Gripenberg: Europeiska unionen krackelerar framför våra ögon

DN MÅNDAG 16 MARS 2020

Europeiska unionen som den har fungerat de senaste årtiondena håller på att krackelera framför våra ögon. Varje medlemsstat tänker på sig själv och Europaparlamentet kan inte verka som det brukar.

Strax efter klockan 13 i fredags förklarade en tämligen sammanbiten Ursula von der Leyen, ordförande för EU-kommissionen, att EU genom att agera ”beslutsamt, koordinerat och enigt” kan stå emot den chock som det nya coronaviruset orsakat. Samma kväll kom beskedet att Danmark stänger sina gränser.

Danska statsministern Mette Frederiksen agerade visserligen beslutsamt, men absolut inte koordinerat och i enighet med andra medlemsstater. Tjeckien, Slovakien och andra länder har nu följt Danmark i spåren.

Österrike har å sin sida förbjudit resenärer från Nederländerna att komma in i landet. Frankrike och Tyskland förbjöd tidigare export av skyddsutrustning som används inom vården.

Allt detta strider förstås mot EU:s grundläggande principer för fri rörlighet av människor och varor. Dock, i en krissituation har medlemsländerna rätt att agera och till exempel Danmark har följt regelverket när man underrättat EU-kommissionen om att gränsen skulle stängas.

Dessutom är hälso- och sjukvårdsfrågor inget som EU ska besluta om. De frågorna ligger på varje land och därför ser vi så olika åtgärder runt om i Europa och även inom länderna.

Men den solidaritet mellan medlemsstaterna som Ursula von der Leyen har pläderat för finns inte längre. När hårt drabbade Italien efterlyste skyddsutrustning var tystnaden från övriga EU bedövande. Nu är det varje land för sig självt. Inte helt olikt den hamstringsvåg som väller över Europa där uppenbarligen många konsumenter inte litar på toalettpapperstillverkarnas försäkringar att de inte har några produktionsstörningar.

På ett annat plan gör covid-19 att hela Europasamarbetet ställs på ända. I årtionden har länder, regioner och städer inom EU varit platser där invånare från olika medlemsstater möts, diskuterar, utbyter erfarenheter, beslutar. Allt från toppmöten med stats- och regeringscheferna i Bryssel via näringslivs- eller fackliga konferenser i Tallinn till enskilda grupparbeten mellan studenter i Utrecht.

Allt detta håller på att urholkas. Konferenser ställs in på löpande band. Studenter vet inte om de kan besöka sitt hemland på påsklovet. Eller komma tillbaka till sin studieort efter lovet.

EU-toppmötet i Bryssel i slutet av mars blir knappast av.

I varje fall lär ledarna inte mötas rent fysiskt. Till exempel är frun till Spaniens premiärminister smittad av coronaviruset. Stefan Löfven och hans kollegor har redan haft ett krismöte på videolänk. Samma teknik lär komma väl till pass igen.

Europaparlamentet, tillsammans med ministerrådet EU:s lagstiftande organ, har redan slutat fungera. Parlamentarikerna, som reser från de 27 medlemsstaterna till Bryssel eller Strasbourg för att fatta beslut, kunde inte mötas för senaste sessionen i Strasbourg. Inte heller nästa möte i Strasbourg blir av.

Och när de 705 ledamöterna i stället möttes i Bryssel (där många redan var på plats) blev det inga omröstningar. Det ansågs direkt olämpligt att ledamöterna satt så nära varandra.

Inom parlamentet grunnar man just nu på hur ledamöterna ska kunna debattera och rösta om den nya coronafond på 37 miljarder euro (400 miljarder kronor) som EU-kommissionen skapat för att motverka de ekonomiska effekterna.

Ministerrådet har det enklare. Medlemsstaternas ministrar kan fatta beslut genom så kallat skriftligt förfarande. De behöver inte vara rent fysiskt på plats för att rösta.

Vad allt detta leder till är omöjligt att säga. Det beror framför allt på vilka ytterligare åtgärder medlemsstaterna vidtar och hur länge krisen varar. Just nu är intrycket att hela EU-bygget krackelerar framför våra ögon. Risken är att det tar lång tid att lappa ihop sprickorna när pandemin väl blåst över.

Pia Gripenberg "

"Pandemin härjar i det amerikanska tomrummet

DN MÅNDAG 16 MARS 2020

I det rikaste land som någonsin funnits i världen är var och en utlämnad åt sig själv. Oron över coronaviruset har bemötts med en tystnad som i sig är ett budskap. Allt tycks vara trasigt, skriver författaren David Wallace-Wells om tillståndet i Trumps USA.

Det vi just nu upplever är en myndighets- och förtroendekollaps i det omedelbara inledningsskedet av en långvarig kris. Inför en framstormande pandemi har USA visat upp en närmast total brist på ansvarstagande och politiskt ledarskap – ett sociopatiskt ointresse för statsmaktens mest grundläggande uppgift: att skydda medborgarna.

Och det kommer att bli värre. Enligt en färsk, samlad bedömning av epidemiologer kulminerar inte virusutbrottet före maj. Det betyder naturligtvis inte att det kommer att vara över i maj. Det betyder att det kommer att bli värre och värre de kommande två månaderna, och under en stor del av denna tid förmodligen exponentiellt värre. Och hela tiden kommer nationens försvar att ledas och kontrolleras av Donald Trump.

Han är naturligtvis den man minst av allt vill anförtro ansvaret just nu. Det var först i onsdagens katastrofala tal som Trump ens tycktes ta utbrottet på allvar. Och ändå verkade han oförmögen att föreställa sig ett ”försvar” bortom gränskontroller och skattesänkningar. Just detta är en för presidenten karaktäristisk åkomma, men den är samtidigt representativ. Våra ledare har så länge varit koncentrerade på vikten av

ekonomisk tillväxt att de är benägna att hantera varje kris, även en överhängande humanitär kris, som ett ekonomiskt problem som ska lösas med stimulansåtgärder. Hur vore det med sjukhusbäddar?
Men dysfunktionaliteten sträcker sig längre än till presidenten, till och med längre än till de grenar av byråkratin som han styr genom utnämningar och exekutiva direktiv.

I USA har vi en katastrofal brist på testkapacitet. Gates Foundation och Amazon har trätt in i detta tomrum i ett försök att förse åtminstone Seattle med tester i stor skala. Men vad är det för förfärligt, dysfunktionellt universum vi lever i om det blivit privata företags och filantropers uppgift att svara för de nödvändiga medicinska åtgärderna när landet drabbats av en pandemi?

Man kan förmodligen inte hitta något starkare argument för allmän sjukvård än dagens kris, och ingen mer förödande grund för anklagelser mot vårt nuvarande system än det lirkande som krävts för att få ledande utförare och försäkringsbolag att avstå från avgifter (och acceptera självriskeliminering) för tester.

Vilket slags samhälle agerar på det här sättet, med en total brist på institutionella riktlinjer och koordinerade mål, så att de sårbara och skrämda utlämnas åt en pandemis fasor? Amerika, uppenbarligen. Nyligen skrev jag på Twitter att coronaviruset, och våra oroväckande otillräckliga försvarsåtgärder, gång på gång fick mig att tänka på en essä av författaren Umair Haque, publicerad 2018 och i första hand inspirerad av opioidkrisen.

Temat var USA som världens första rika kollapsade stat, *failed state*. För varje dag framstår den karaktäristiken som mer och mer profetisk. Men aldrig har den varit så övertygande som när vi fick veta att en stängning av skolorna i New York bara kan genomföras som en sista nödåtgärd, eftersom hundratusen elever är hänvisade till sina skolor för att få mat och skulle tvingas gå hungriga om de stängde.

En nödplan har tagits fram sedan dess, som skulle göra det möjligt för skolorna att distribuera lunchpaket i händelse av en stängning. Men det aktualiserar bara nästa fråga kring omsorgen om barnen: vem ska ta hand om dem när de inte är i skolan och hur ska deras föräldrar kunna fortsätta att sätta bröd på bordet? Så många av dessa barn befinner sig redan så nära stupet, och om de faller finns det inget hållbart socialt skyddsnät.

I det rikaste land som någonsin funnits i världen är var och en utlämnad åt sig själv och allt tycks vara trasigt.

Naturligtvis finns det här och var i USA fickor där man kan hitta ledarskap: guvernörer som Andrew Cuomo i New York, Jay Inslee i Washington och Gavin Newsom i Kalifornien, för att nämna tre exempel. Och självklart finns det ett stort vetenskapligt och medicinskt mod i laboratorier och på sjukhus runt om i landet – även om Twitter-trådar och Facebook-inlägg antyder att många som arbetar inom sjukvården och bekämpar sjukdomen i dag är betydligt räddare än vad som framgår av de officiella uttalandena.

Men hittills har nästan alla initiativ för att minska de sociala närkontakterna och ställa in evenemang där många människor samlas, tagits av privata organisationer och ibland individer – privatskolor, företag, konferensarrangörer, basketligan NBA. Det har inte funnits något relevant centralt ledarskap över huvud taget. Inte heller, och det är kanske än mer anmärkningsvärt, har det funnits någon pålitlig källa för information eller vägledning i frågor kring hur vi som individer ska

bete oss. Det enda som finns är ett vakuum, en frånvaro av auktoritativt ansvarstagande, och vaga råd om att tvätta händerna, avstå från icke-nödvändiga resor och hålla ett avstånd på två meter till andra människor.

Så gott som överallt har allmänhetens oro bemötts med en tystnad som i sig är ett budskap: Du är hänvisad till dig själv.

Det är inte så ett fungerande samhälle förhåller sig till en kris. Det är visserligen viktigt att hålla i minnet att inte ens det mest pessimistiska scenariot för covid-19-pandemin mynnar ut i total social och politisk upplösning. Långt därifrån. Det handlar bara om död och lidande av stor omfattning och en oförutsägbart tung börda för en redan försvagad sjukvård. Men det är ändå häpnadsväckande och skrämmande att vi snabbt har hamnat där vi nu befinner oss, nästan helt utan förtroende för de offentliga institutioner som skulle skydda oss.

Hur gick det till? En orsak är förstås Trump. Han har eskalerat det decennielånga republikanska kriget mot regeringsmakten, det vill säga mot ett gott styre, till den grad att det nu kan förefalla som om de enda som faktiskt utför något arbete i den federala regeringen är svärsonen Jared Kushner och rådgivaren Stephen Miller (som för övrigt tillsammans skrev onsdagens tal).

En annan orsak är nyliberalismen, som lärt oss att vi utöver vårt politiska inflytande som konsumenter och genom hur vi agerar som individer inte ska förvänta oss mycket mer än ekonomisk förvaltning från regeringen. Medborgarna ska släppas fria på marknader utan inhägnader.

Det finns en än mer djupverkande kulturell förändring. Den yttrar sig i växande misstro mot institutioner och myndigheter, och den i Chris Hayes bok ”The twilight of the elites” så minnesvärt dokumenterade framväxten av en vardagsparanoid version av den amerikanska livsstil som bygger på idealet ”var och en för sig”.

Och till sist, ytterligare en orsak: Den ryms i det begrepp som jag tror kolumnisten Ross Douthat har använt i titeln till sin nya bok: dekadens. Imperiernas klassiska cykel; makten erövras, kompetensen etableras, girigheten och narcissismen växer fram. I en hypermodern epok har den amerikanska cykeln accelererats.

För bara två decennier sedan såg USA sig självt som ett slags evigt och allsmäktigt imperium – den oumbärliga nationen. På den tiden skulle det varit skrattretande om någon sagt att Kina var bättre på att hantera en pandemi – ja, inte bara bättre utan pinsamt mycket bättre.

Men i dag tar vi i USA, oroväckande nog, ett sådant relativt misslyckande för givet. Vi förväntar oss inte att slå Kina i angelägenheter som denna. Än mindre då Sydkorea eller Singapore.

Det som i dag framstår som en nyhet är att vi till och med presterar avsevärt sämre än Italien, där hundratals människor har dött de senaste dagarna, att vi vad gäller effektivitet och koordination snarare befinner oss i närheten av Iran, där miljoner tros kunna vara smittade, inklusive ledande regeringsföreträdare.

När länder som dessa hamnar i desperata lägen vänder de sig numera till Kina, som förser Italien med såväl mänskliga resurser som stora leveranser av medicinsk utrustning. Det var den rollen USA brukade spela för inte så länge sedan. Men vem ska nu hjälpa oss, i den här krisen och i de som kommer?
David Wallace-Wells "

”En annan dimension än terrordådet”

DN MÅNDAG 16 MARS 2020

" Länsstyrelsen har tillsatt en coronaberedskapsgrupp med uppdrag att enbart fokusera på den nya coronasmittan. Tre personer jobbar dygnet som tjänstemän i beredskap.
– Det här är exceptionellt. Situationen omfattar alla delar av samhällskroppen på ett helt nytt sätt jämfört med andra krislägen, säger Staffan Gröndahl, tjänsteman i beredskap.

Länsstyrelsen har alltid en grupp tjänstemän i beredskap vid krishändelser. Personerna är tillgängliga dygnet runt alla veckans dagar. På grund av det nya coronaviruset har myndigheten tvingats dela upp gruppen i två delar. Tre tjänstemän jobbar nu konstant med coronaberedskapen i länet.

– Vi försöker vara en kontaktlänk som förmedlar information mellan region Stockholm, länsstyrelsen och Samverkan Stockholmsregionen, där många av länets aktörer är med, säger Staffan Gröndahl.
Det mesta av arbetet sker dagtid när beredskapsgruppen sitter tillsammans med Region Stockholms krisstab. Men Staffan Gröndahl är tillgänglig dygnet runt.

– Jag är alltid tillgänglig på telefonen. Det blir långa dagar även på helgerna. Det är många samtal som kommer in. Våra dagar är välfyllda med möten och avstämningar med olika arbetsgrupper.

I normala fall är Staffan Gröndahl samordnare för den ordinarie beredskapsgruppen. Bland annat arbetade han under terrordådet på Drottninggatan 2017. Krisarbetet då går inte att jämföra med hanteringen av coronaviruset, menar han.

– Det var en annan omedelbar intensitet när terrordådet skedde. Men förloppet var över på ett antal timmar. Det här förloppet kan ta månader och kräver ständiga omprövningar. Det är en helt annan dimension.

Samtidigt menar Staffan Gröndahl att beredskapen för viruset i Stockholms län är god.

– Rent medicinskt är det inget problem att människor har influensa. Jag tror att det är oron och följdeffekterna som åtgärderna får på samhället som kan få konsekvenser.

– Om skolor och förskolor stänger och föräldrar måste stanna hemma, vem ska då jobba inom sjukvården, på brandkåren eller hos polisen? Det är viktigt att sådana åtgärder övervägs noggrant.

Just nu inventerar många verksamheter i länet tillgången på artiklar som handsprit och munskydd. Staffan Gröndahl berättar att det pågår ett intensivt arbete med att få fram mer material.

– Alla är måna om att få sina behov tillgodosedda. Det blir lite dragkamp mellan olika regioner som slåss för sitt på nationell nivå. På regional nivå efterfrågar både sjukhus och kommuner skyddsmaterial. Samtidigt utreder samma verksamheter hur man ska hantera ett stort personalbortfall om viruset fortsätter att sprida sig.

– Då behöver man veta hur man bäst använder personalen som finns kvar. Med koppling till corona måste många verksamheter se över vad

som är de viktigaste uppgifterna. Det förekommer en inventering av kompetens just nu.

Enligt Staffan Gröndahl behöver inte länets invånare oroa sig för samhällskritiska funktioner som polis och räddningstjänst. Han menar att organisationerna är tillräckligt flexibla för att kunna hantera läget.
– Man bör däremot utrusta sig med lite tålamod och bereda sig på att samhällsservicen kanske inte kan vara på samma nivå om utvecklingen fortsätter att förvärras.

Den senaste tiden har flera medier rapporterat om tomma butikshyllor och hamstring av mat. Staffan Gröndahl menar att det inte finns anledning att bunkra upp förråden särskilt på grund av coronaviruset.
– Det är så klart alltid klokt att ha en grundberedskap hemma som göra att man klarar sig några dagar, men ingenting gör det extra nödvändigt just nu.

Han menar att virusspridningen innebär en stor belastning på delar av samhället, men betonar att det inte finns skäl till överdriven oro.

– Vi har ett läge där vi behöver vidta åtgärder som påverkar oss alla i samhället. Men från min horisont känns det som att samhället är väl utrustat för att tackla den här situationen.

Gustav Olsson
gustav.olsson@dn.se "

"Familjen, skolan och jobbet – där sprids smittan mest

DN MÅNDAG 16 MARS 2020

Majoriteten av all smittspridning sker inom familjer, på skolor och arbetsplatser. Men det finns anledning att vara försiktig även i kollektivtrafiken och affärer, enligt professor Fredrik Liljeros som forskar om hur smittor fortplantar sig i samhället. – I Kina verkar en stor del av smittan ha ägt rum inom familjen, säger han.

Risknivån för allmän smittspridning har höjts till den högsta nivån i hela landet sedan Folkhälsomyndigheten sett tecken på samhälls-spridning av det nya coronaviruset i Region Stockholm och Västra Götalandsregionen.

Alla med symtom på luftvägsinfektion uppmanas att avstå från sociala kontakter både i arbets- och privatlivet.

När det gäller influensavirus sprids smittor huvudsakligen inom familjen, menar Fredrik Liljeros vid sociologiska institutionen på Stockholms universitet.

– Den viktigaste spridningen sker via de man umgås nära och länge med. I Kina verkar en stor del av smittan ha ägt rum inom familjen. Tvätta händerna och använd handsprit ofta.

På andra plats hamnar skolor och förskolor följt av arbetsplatser.
– Det är bättre att barnen är ute på rasterna än att de hänger inne, och att de har orientering än sällskapsdans på gympan. Det är ingen slump

att man har ur och skur-dagis, en positiv bieffekt är mindre smittspridning. Det är också bra om man kan jobba hemifrån.

I veckan beslutade regeringen att stoppa alla allmänna sammankomster och offentliga tillställningar med fler än 500 personer. Den som bryter mot förbudet riskerar böter eller fängelse i upp till sex månader. Enligt Fredrik Liljeros är det inte särskilt stor risk för att bli smittad i stora folksamlingar, däremot fungerar de som bryggor mellan familjer.

– Det har blivit en massa diskussioner om varför man arrangerade Melodifestivalen, men det är inte så att hela Friends Arena skulle bli nedsmittad. Det är jättebra att stoppa stora evenemang, men det beror inte på att det riskerar att bli ett stort utbrott utan för att det bildas bryggor.

Generellt sett löper man större risk för att bli smittad på platser där man befinner sig nära många människor en längre tid. Det är antalet kontakter, hur nära och hur länge som avgör smittorisken.

I affärer och shoppinggallerior är det större risk att stöta på någon smittad eftersom det befinner sig många människor på en begränsad yta. Kollektivtrafiken är inte värre än andra offentliga platser, men det är inte fel att undvika rusningstrafik.

– Det kanske är bra att undvika rusningstrafik. En full tunnelbanevagn kan inte vara bra, men en halvfull buss är inte lika illa. Det vore en väldigt dum idé att stoppa kollektivtrafiken, det skulle ställa till mer problem än själva sjukdomen. Hur skulle folk ta sig till jobbet? Längre resor sprider viruset vidare över landet. I Kina tog utbrottet fart under det kinesiska nyåret, då många reste hem till sina familjer.

– Det kanske inte är den bästa idén att skicka iväg sina barn till farmor och mormor, då skapar man en brygga. Man kanske heller inte ska ta emot släktingar på besök, speciellt inte om de bor på en annan geografisk ort.

Det är också en bra idé att undvika sjukhus och vårdcentraler – om man inte behöver uppsöka vård.

– Risken för att stöta på någon med infektion är alltid större på sjukhus, det gäller inte bara det nya coronaviruset.

Enligt Fredrik Liljeros handlar det om solidaritet med sårbara personer, som äldre och de som redan brottas med andra sjukdomar. Genom att minska sina kontakter skyddar man andra.

– Det viktigaste nu är att dra ut på epidemin så att vi inte överbelastar sjukvården. Om man minskar sina kontakter går det långsammare, säger han.

Elda Sparrelid, chefläkare på Region Stockholm, håller med om att ovanstående platser är värst ur smittsynpunkt. Hon menar att det nya coronaviruset i första hand sprids genom nära kontakter.

– Det är en kontakt- och droppsmitta. Man brukar säga att det är osannolikt att bli smittad på 1,5–2 meters avstånd. Vid droppsmitta är dropparna ganska tunga och faller ganska snabbt till marken.

Vissa stockholmare väljer att ta det säkra före det osäkra. Rissnebon Said Makdesi, 74 är inte rädd för att själv bli smittad av viruset. Däremot har hans fru hälsoproblem, vilket gör att han är försiktig när han rör sig utanför hemmet. När DN träffar honom utanför mataffären har han både plasthandskar och ansiktsmask.

– Jag rör mig mindre i samhället, undviker folksamlingar och tunnelbana – där nyser människor utan att tänka sig för. Hade jag vetat att det var så här mycket folk ute i dag hade jag inte gått till affären, säger han.

I Solna träffar vi Malin och Joakim Nordin som först hade tänkt åka till Tekniska museet på fredagen. Men de ändrade sig och tog med dottern Olga till Mulle Meck-parken i stället.

– Vi tänkte att det är bättre eftersom parken ligger utomhus. Barn tar på allting på museet, säger Malin Nordin.

Joakim Nordin jobbar som bibliotekarie och berättar att han den senaste tiden har promenerat oftare till jobbet i stället för att ta bussen. De tycker båda att det är svårt att veta hur de ska agera med tanke på den nya coronasmittan. Inte minst för att råden skiftat både mellan myndigheter och över tid.

– Reglerna ändras ju dag för dag, säger Joakim Nordin.
Men Barqad Abdi i Rinkeby uppger att han lever precis som vanligt alla larm till trots.

– Jag tror inte att jag kommer att bli smittad, säger han.
Hans sällskap Farxeuo Obuukr säger att hennes vardagliga rörelsemönster inte heller har påverkats av viruset. Hon konstaterar lugnt och krasst:
– Om man blir smittad så blir man.

Marit Sundberg
marit.sundberg@dn.se "

"Fakta. Så undviker du smittspridning
Bästa sättet att skydda sig själv och andra från att bli sjuk är att undvika nära kontakt med sjuka människor.

Undvik att träffa människor om du har symtom som snuva, hosta eller feber – även om du bara känner dig lite sjuk. Vänta minst två dygn efter att du blivit frisk innan du går till jobb eller skola.

Besök inte personer på sjukhus och äldreboenden i onödan.

Tvätta händerna ofta med tvål och varmt vatten i minst 20 sekunder. Använd handsprit med minst 60 procent alkohol om tvål och vatten inte är tillgängligt, men tvätta alltid händerna med tvål och vatten om händerna är synligt smutsiga.

Hosta och nys i armvecket. Undvik att röra vid ögon, näsa och mun.

Källa: Folkhälsomyndigheten "

" Så ofta nämns viruset i svenska medier

DN TISDAG 17 MARS 2020

Coronavirusets framfart dominerar nyhetsflödet, såväl internationellt som i Sverige. Sedan årsskiftet har viruset nämnts fler än 114 000 gånger i svenska medier, enligt DN:s analys.

En sökning i mediebevakaren Retrievers arkiv som DN har gjort visar att antalet träffar för viruset är betydligt högre än för andra vanligt förekommande namn och fenomen. Det bekräftar vad Dagens industri tidigare kunnat rapportera om, att det nya coronaviruset är det som dominerar nyhetsrapporteringen.

I sökningen – gjord mellan 1/1 och 16/3 i svenska mediekällor på webben, i tryck och i tal – omnämns viruset 114 405 gånger. Det är närmare sju gånger fler omnämnanden än exempelvis Melodifestivalen, som ger drygt 16 000 träffar. I jämförelse ger en sökning på den amerikanske filmproducenten Harvey Weinstein, vars - rättsprocess nyligen avslutades, endast 799 träffar – alltså längre än en hundradel av coronavirusets omfattning.

En sökning på USA:s president Donald Trump under samma period i Retriever ger drygt 30 000 träffar, Sveriges statsminister Stefan Löfven drygt 12 300 och klimataktivisten Greta Thunberg drygt 9 800 träffar. Även i svensk talmedia dominerar coronaviruset, visar en analys som medieföretaget All Ears har gjort för DN. Sedan årsskiftet har viruset omnämnts totalt 40 526 gånger i svenskspråkiga Youtubekanaler, poddar, radio och tv-sändningar, enligt företagets sökning.

– Coronavirusets spridning i talade medier är snabbare än allt annat vi sett under All Ears historia. Viruset är flerfaldigt mer omnämnt än andra jättesnackisar som brexit och Donald Trump, säger bolagets vd Tor Rauden Källstigen.

Inte ens begreppen ”klimat” och ”miljö”, med 29 983 omnämnanden tillsammans, slår coronaviruset i genomslag. I samma sökning ger brexit drygt 2 800 träffar och Donald Trump 6 600 träffar.

Kajsa Haidl
kajsa.haidl@dn.se "

"Ledare: Utan samarbete kommer världsekonomin att kortslutas

DN TISDAG 17 MARS 2020

300 miljarder kronor är tillgängliga för att stötta företag som drabbas ekonomiskt av coronakrisen, meddelade finansminister Magdalena Andersson (S) på måndagsmorgonen. Årets reform-utrymme var 25 miljarder kronor. Det säger allt om storleken på de resurser som ställs till förfogande för att möta pandemins ekonomiska dimensioner. Ändå lugnades inte marknaderna. Medan finansministern talade störtdök Stockholmsbörsen med 9 procent.

Regeringen kommer att tvingas ta till ytterligare åtgärder. När krisen bedarrat måste efterfrågan stimuleras. Men det var inte för att finansministern var för snål som börsen i Stockholm sjönk som en sten.

Det gjorde de i Berlin, Paris och London också. Och i New York, när handeln kom igång på Wall Street.

Detta trots att amerikanska Fed på söndagen sänkte räntan för andra gången på ett par veckor. Centralbanken meddelade också att den kommer att pumpa in 700 miljarder dollar i obligationsmarknaderna. Börsfallen inträffade trots att regeringen i Berlin, som basar över Europas största ekonomi, plockat fram sin ekonomiska bazooka, för att använda finansminister Olaf Scholz ord. Tyskarna slog under helgen fast att det inte finns någon gräns för hur mycket de kan spendera för att rädda sina företag undan krisen.

Skälet till att marknaderna vägrar att lugna sig är att varje land just nu agerar efter principen ”rädda sig den som kan”.

Det senaste decenniet har det blivit vanligt att göra jämförelser med 1930-talet, men frågan är om det någonsin varit mer relevant än nu. Wall Street kraschade hösten 1929. Följade vår antog USA Hawley–Smoot-tullarna. De egna företagen, jordbrukarna och arbetarna skulle räddas. Höga handelshinder restes snabbt – andra länder gjorde samma sak. Den globala ekonomin kortslöts. Världen sveptes ner i den stora depressionen.

När finanskrisen slog till 2008 svor ledarna att inte upprepa misstagen. Handeln hölls öppen. G7-länderna, ledda av USA, koordinerade stora stimulanspaket.

De senaste dagarna har i stället land efter land stängt sina gränser. Export av medicinsk utrustning och materiel hindras. I en globaliserad värld med integrerade leverantörskedjor är det livsfarligt. Vissa länder har ingen egen tillverkning av handsprit och respiratorer. Andra kanske sätter ihop slutprodukten, men importerar komponenter. Bryter handeln ihop står snart alla med tomma händer.

Samtidigt rapporterar Financial Times att USA:s president Donald Trump på eget bevåg ska ha försökt köpa ett tyskt läkemedelsföretag, för att flytta deras forskning över Atlanten, med syftet att ta fram ett vaccin endast för den amerikanska marknaden.

Det är svårt att tänka sig en tydligare illustration av det destruktiva som nu sker.

Det krävs ett helt annat agerande om världen ska undvika en ekonomisk kris som riskerar att slita itu såväl globaliseringen som det europeiska samarbetet.

På centralbankerna begriper man det. Det är därför de agerar så aggressivt för att öka likviditeten i systemet. Amerikanska Feds insats på söndagen koordinerades dessutom med motsvarigheterna i bland annat Storbritannien och Kanada. Men efter ett decennium av lågräntepolitik är deras vapen trubbiga.

Den tyska finanspolitiska bazookan är ett välkommet tillskott till arsenalen. I veckan väntas USA:s senat äntligen klubba igenom ett ekonomiskt nödpaket. Men politikerna måste också agera tillsammans. Det krävs gemensamma besked från EU:s regeringschefer att de alla kommer att skjuta till nödvändiga resurser för att möta smittan och dess påfrestningar på ekonomin – liksom från G7-ledarna.

Dessutom måste politikerna erkänna att vi inte står inför ”ett utländskt virus”, som den amerikanske presidenten kallat det, utan en gemensam kamp. Det behövs gemensamma åtaganden – för att öka produktionen av medicinsk utrustning och materiel, och för att upprätthålla en internationell marknad för dem. Och det krävs stora gemensamma satsningar för att ta fram ett vaccin mot viruset.

När världsledarna visar att de arbetar tillsammans för att ta sig an coronakrisen kommer marknaderna att lugna sig. Först då har de skäl att göra det.

DN 17/3 2020"

"Vi tömde vårt svenska skafferi och litade på att grannens var fullt

DN TISDAG 17 MARS 2020

Medan världens börser rasar i det nya coronavirusets spår visar det sig att den internationella solidariteten inte heller står högt i kurs. Länder som Tyskland, Frankrike, Danmark och Norge stänger sina gränser, helt eller delvis.

TT rapporterar på måndagsmorgonen att sjukvårdsmateriel och utrustning som beställts till Sverige från andra EU-länder inte kommer fram.

Längst verkar, föga överraskande, president Trump gå. Enligt uppgifter har han erbjudit ett tyskt företag fantasisummor för att det vaccin som företaget arbetar med ska bli tillgängligt enbart i USA. Hellre rik och frisk än fattig och sjuk, som ordspråket lyder.

När pandemin till slut dragit förbi och livet sakta börjar återgå till det normala – för den dagen kommer – torde många lärdomar kunna dras av hur detta hanterats av svenska myndigheter och politiker. Det är alltid vanskligt att föregå sådana processer medan man fortfarande hukar i stormen, men en slutsats borde vara självklar: Vår krisberedskap är alldeles för dålig.

Efterklokhet med facit i hand? Nej, det har länge varnats för att just detta skulle hända.

Avvecklingen av det svenska totalförsvaret genomfördes snabbt och osentimentalt. Som DN:s Mikael Holmström berättar i måndagens reportage var det bland annat 35 fältsjukhus och 630 respiratorer – en skriande bristvara i coronans månader – som försvann. Liksom stora lager av medicin.

Enligt Försvarsmakten kunde Sverige år 1985 mobilisera 125 000 akuta vårdplatser: ”I förråd lagrades utrustning och sängar för 88 000 akutvårdplatser, övrigt fanns i fredsorganisationen.”

Det är klart att vi inte var tvungna att behålla ”världens modernaste krigssjukvård” när konfliktrisken minskade efter kalla krigets slut.

Men det var sannerligen inte heller nödvändigt att gräva världens största hål och där vräka ner allt som påminde om beredskap och förberedelse inför krig, naturkatastrofer – och svåra sjukdomsutbrott. Varför så bråttom? Varför så extremt? Varför inte göra som Finland och bevara de beredskapsstrukturer som skyddar när ovädret eller viruset drar in?

Ett svar är att Sverige förlitat sig på internationellt samarbete. Olika försvarsavtal ska garantera hjälp mot väpnat angrepp, EU:s maskineri skulle klicka i gång och förse oss med förnödenheter vid en kris.

Kanske räknade de svenska regeringarna inte med att hela EU skulle drabbas samtidigt. Och att varje regering står sin egen befolkning närmast. Man hjälper gärna andra – när man själv blivit trygg. Men dessförinnan är det säkrast att stänga gränsen även om det råkar betyda att de där leveranserna av skyddsmasker till Sverige fryser inne.

”Man kan hoppas att detta blir en väckarklocka. Staten borde se till att sjukvårdsregionerna har minst tre månaders omsättningslager av materiel och läkemedel. Det är bara att stifta en lag och tvinga dem”, säger Per Elowsson, tidigare sjukhusdirektör, i DN-reportaget.

Och så är det ju. Den dåliga beredskapen beror inte på marknadens otillräcklighet eller på att det finns privata vårdgivare, det är politiker av olika färg som har fattat beslut präglade av önsketänkande och dumsnålhet.

Coronapandemin är en internationell katastrof. Då måste den också bekämpas internationellt. Ensam är inte stark. Att stänga gränser och bara se till egna intressen är ingen gångbar väg.

EU-talespersoner understryker att unionen ska göra vad den kan för att underlätta transporter, medicinsk forskning och ekonomisk återhämtning. På måndagen kom också nya riktlinjer från EU-kommissionen, som poängterar att leveranser av medicin och sjukvårdsutrustning är ”avgörande”.

Sverige måste fortsätta att arbeta för ett framtida starkare EU-samarbete där rörligheten värnas även under kris. Men att grannarna lovar oss tillgång till deras skafferier och medicinskåp hindrar inte att vi ser till att våra egna är fulla.

Det kan alltid komma situationer där vi blir tvungna att kunna lita till oss själva. Någon gång måste den insikten sjunka in hos svenska beslutsfattare.

Erik Helmerson
erik.helmerson@dn.se "

”Låt de med nedsatt immunförsvar stanna hemma med ersättning”

DN TISDAG 17 MARS 2020

DN. DEBATT 20200317
När nu hundratals miljarder satsas på att minska verkningarna av viruskrisen får vi inte glömma att små åtgärder för riskgrupper kan ge stora hälsovinster. Gör det därför snabbt möjligt för personer med nedsatt immunförsvar att få smittskyddspenning, skriver sex professorer i njurmedicin och ordföranden i Njurförbundet.

Vi hör i dagarna talas om satsningar på hundratals miljarder för att minska verkningar av den rådande viruskrisen, staten tar temporärt över betalningsansvar för all sjukfrånvaro. Politikerna har beslutat att personer som är krassliga får stanna hemma med ersättning från första dagen och slipper läkarintyg de första två veckorna, medan det inte är möjligt för speciellt utsatta patienter att vara hemma från jobbet för att skydda sig själva. När stora grepp görs, får vi inte glömma att vi också kan göra små åtgärder som är riktade mot speciellt utsatta riskgrupper, där små kostnader kan ge stora hälsovinster.

Vi vill att reglerna ändras så att smittskyddspenning även ska kunna ges till personer som själva behöver skyddas från smitta, det vill säga att ersättningen inte bara ska ges till dem som redan är smittade. Vi är professorer i njurmedicin respektive representant för patientföreningen Njurförbundet och inom vårt område rör detta främst njurtransplanterade patienter och patienter som behandlas med immundämpande läkemedel vid vissa inflammationssjukdomar.

Det nya coronaviruset sprider sig nu snabbt i Sverige. De åtgärder som vidtagits kan inte förväntas stoppa, utan endast bromsa takten i smittspridningen. De flesta som smittas får endast en lindrig sjukdom som påminner om vanlig influensa, men hos riskgrupper ser situationen helt annorlunda ut. Siffror från Kina talar till exempel om dödlighet på över 10 procent hos personer över 80 år. På liknande sätt är risken avsevärt förhöjd om man har en underliggande sjukdom.

Exakt vilka sjukdomar och organengagemang som utgör störst risk är oklart men uppgifter i officiella kinesiska dokument talar bland annat om hjärtsjukdom, lungsjukdom och diabetes. Några publicerade data kring hur det gått för patienter i Kina med olika typer av behandlingar har vi inte tillgång i dagsläget, men de njurtransplanterade tar läkemedel som bromsar deras immunförsvar, vilket generellt minskar möjligheten av att bekämpa virusinfektioner.

Om smittan inte kan hejdas måste alla tänkbara åtgärder vidtas för att skydda riskgrupper. Personer som tillhör en riskgrupp bör i största möjliga utsträckning undvika kontakter med människor utanför den egna familjen. Detta innebär att de ska tvätta händerna noggrant, stanna hemma, åka i sin egen bil när de till exempel behöver komma till vårdinrättningar, när de är utomhus ska de hålla ett avstånd på en dryg meter från andra personer och så vidare.

Personer i riskgrupper som är i arbetsför ålder bör beredas möjlighet att jobba hemifrån, detta fungerar dock inte i alla yrken; om man jobbar som lärare, sjuksköterska, busschaufför eller i butik är det inte möjligt. För att skydda dem bör det nu införas regler som ger dem möjlighet att vara hemma med ekonomisk ersättning.

I dag kan man endast vara sjukskriven om man är sjuk eller få smittskyddspenning om man bär eller misstänks bära på något som kan smitta andra. Det är alltså i dag inte möjligt att vara hemma från jobbet för att skydda sig själv, det är detta som vi tycker att politiker och/eller berörda myndigheter omedelbart ska ändra på. Vi ser detta som ett rättvisekrav, en solidaritetshandling. Människor som behöver skydd ska inte vara beroende av sitt yrkesval eller sin arbetsgivares välvilja.

Detta bör förstås gälla för fler patientgrupper, inte bara njursjuka. Problematiken är likartad för alla med transplanterade organ, såsom hjärta, lever och lungor. Patienter med medfödda immunbrister bör förstås också isoleras sig i den rådande situationen. Även cancerbehandling nedsätter immunförsvaret, men patienter som får strålbehandling eller cellgift bör kunna sjukskrivas redan med dagens regler och behöver därför inte detta speciella undantag.

Patienter med svåra lungsjukdomar utgör kanske den största gruppen med skyddsbehov, eftersom detta virus främst sätter sig i luftvägarna. En annan patientgrupp är de med reumatiska sjukdomar, här finns definitivt individer som behöver skyddas, men också de som tar mediciner där riskökningen bedöms som acceptabel eller där medicinen tillfälligt kan justeras ner. Alla mediciner behöver dock inte minskas, det finns uppgifter från Kina som indikerar att måttliga doser av till exempel kortison till och med kan vara till nytta tidigt i förloppet.

Allt talar för att ett införande av smittskyddspenning för personer med nedsatt immunförsvar är kostnadseffektivt. Av Sveriges runt 6 000 njurtransplanterade och kanske 2 000 med njurinflammation orsakad av systemisk vaskulit, den vanligaste indikationen för immundämpande behandling inom njursjukvården, är uppskattningsvis hälften över 65 år. Även om ersättningen skulle ges till fler patienter med liknande sjukdomsbild, är det totala antalet begränsat. Liv kan räddas, både direkt och indirekt.

Sannolikheten att bli svårt sjuk och dö minskas, samtidigt är risken stor att just dessa personer i händelse av smitta kan bli mycket sjuka och behöva omfattande vårdinsatser, något som vi till varje pris vill undvika. Det är rimligt att det krävs läkarintyg för att få denna ersättning och Socialstyrelsen bör skyndsamt utarbeta råd om vilka kriterier som ska gälla och hur länge ett intyg ska få vara giltigt.

Vi har kontaktat Folkhälsomyndigheten och socialdepartementet i denna fråga men ännu inte fått svar. Vi vill därför med detta upprop få myndigheternas öra så att de kan agera snabbt och resolut så att dessa personer får det skydd de behöver.

Gör det möjligt att få smittskyddspenning för personer med nedsatt immunförsvar för att skydda dem mot smitta!

Mårten Segelmark, professor i njurmedicin, Lunds universitet
Annette Bruchfeld, professor i njurmedicin, Linköpings universitet
Bengt Fellström, professor i njurmedicin, Uppsala universitet
Stefan Jacobson, professor i njurmedicin, Karolinska Institutet
Bernd Stegmayr, professor i njurmedicin, Umeå universitet
Peter Stenvinkel, professor i njurmedicin, Karolinska Institutet
Håkan Hedman, ordförande i Njurförbundet "

" Det bästa för hälsan är sämst för ekonomin

DN TISDAG 17 MARS 2020

Sverige skakas både av en pandemi och av en kraftig konjunkturnedgång. För att sjukvården ska räcka till alla är myndigheternas strategi att bromsa smittspridningen och låta epidemin dra ut på tiden. Men det fördjupar samtidigt den ekonomiska krisen.

Analys. Ewa Stenberg, DN:s politikkommentator
På måndagen fick coronakrisen tydligare konturer och nya handfasta uppmaningar. Folkhälsomyndighetens Anders Tegnell slog fast att viruset nu sprids okontrollerat i samhället, i synnerhet i Stockholmsområdet. Han uppmanade äldre att helt stanna hemma, och stockholmare som arbetar att göra det hemifrån om det är möjligt.

Människor bör helt enkelt hålla sig på avstånd från varandra.

Avsikten med dessa uppmaningar är att fördröja spridningen av det nya coronaviruset. I stället för att halva befolkningen blir smittad inom loppet av två–tre månader hoppas Folkhälsomyndigheten att förloppet kan dras ut under fem–sex månaders tid. Riskgrupperna ska samtidigt isoleras så långt det bara går, så att inte de blir sjuka.

På så sätt kan vi spara många liv, eftersom sjukvården får större möjligheter att ge alla som blir svårt sjuka rätt vård.

Detta är myndigheternas och regeringens linje, och den har brett stöd. Ministrar och partiledare framträder numera sällan utan att uppmana medborgarna att tvätta händerna noga och stanna hemma vid minsta hosta. Följer alla de råden kan smittspridningen bromsas.

Krishantering är fruktansvärt svårt. Snabba beslut måste fattas trots att informationen är både osäker och ofullständig.

Det finns en faktor som gör hanteringen av just denna kris än svårare: Det som är bäst för att dämpa smittspridningen är sämst för att dämpa den ekonomiska nedgången.

Vi behöver en utdraget förlopp för att sjukvården ska hänga med, men ett snabbt förlopp är mycket bättre ekonomiskt.

Ju längre den ekonomiska krisen drar ut på tiden, desto fler jobb och företag slås ut, produktionskapacitet försvinner och handelskedjor bryts. Det är svårt att återskapa. Gränskontroller och reseförbud försvårar dessutom den globala handeln och osäkerheten om vad pandemin ska leda till orsakar panik på börserna.

Den svenska börsen föll kraftigt, liksom många andra i världen, på måndagen. Detta trots att dagen inleddes med ett stimulanspaket som omfattar lån och stöd på 300 miljarder kronor och som har totalt stöd i riksdagen. Företag kan från och med nu få anstånd med skatter, arbetsgivaravgifter och moms, vilket kan omfatta upp till 300 miljarder kronor. Företagen förväntas betala in skatterna senare, när krisen har lättat.

Staten tar också över sjuklöneansvaret från företagen de två första veckorna och inför ett stödsystem för korttidspermitteringar.

Kostnaden för statskassan är osäker, eftersom ingen vet hur många som behöver sjukskriva sig eller hur många företag som tvingas minska personalen. Men den har beräknats till omkring tio miljarder kronor.

Finansieringen tas ur ladorna, som finansminister Magdalena Andersson brukar säga om de pengar som staten tidigare har sparat och som använts till att betala av statsskulden. Sverige har nu en ovanligt låg skuld jämfört med andra länder. Det ger utrymme för nya lån.

Vi befinner oss i ett krisläge som inte liknar något annat. Ingen vet hur det nya coronaviruset kommer att slå när det drar fram genom världen. De ekonomiska effekterna av stängda gränser och hela länder i karantän är stora. En snabb och djup recession rycker närmare.

Regeringen och dess samarbetspartier Centern och Liberalerna fick stöd från hela oppositionen för sitt nya stödpaket. Till och med den vanligtvis så kritiske Jimmie Åkesson (SD), skrev på Twitter att paketet ”känns väl avvägt och rimligt.”

Detta breda stöd är mycket viktigt för regeringen. Måndagens åtgärder är knappast det sista stimulanspaketet som snabbt behöver fri lejd genom riksdagen.

Regeringen kan komma att behöva stimulera ekonomin ytterligare för att få ny fart på hjulen, för att kompensera att smittskyddsåtgärder slår ut företag.

Den ekonomiska krisbekämpningen kan inte försummas och vänta till hälsokrisen är över. En ekonomi i fritt fall kommer att hota både vård och trygghet på längre sikt.

Ewa Stenberg
ewa.stenberg@dn.se "

"Fakta. Beslut som regeringen har fattat hittills som rör smittspridningen
Smittskydd och sjukvård
Meddelande till allmänheten. Ett särskilt myndighetsmeddelande ska gå ut med riktlinjer om hur man ska bete sig för att hindra smitta. Bland annat avråds från besök på äldreboenden.

Inköp av sjukvårdmaterial. Socialstyrelsen ska bli nationell inköpscentral för skyddsutrustning och annat materiel till vården. Myndigheten får också mandat att samordna regionernas resurser. Slopat läkarintyg. Kravet från åttonde sjukdagen tas tillfälligt bort. Slopat karensavdrag. Sjukpenning betalas redan från dag ett för att fler ska stanna hemma vid sjukdom.

Medicinbrist ska förebyggas. Läkemedelsverket får uppdraget. Förbud mot stora folksamlingar. Stopp för allmänna sammankomster och offentliga tillställningar med fler än 500 personer. Brott mot detta kan ge fängelse eller böter.

Mer information. Socialstyrelsen får i uppdrag att sprida information om smittskydd inom äldreomsorgen, LSS-assistans med mera. Myndigheten ska även stärka sin beredskap.

Bättre kommunikation. Folkhälsomyndigheten ska förbättra sina informationsinsatser.

Pengar till WHO. FN:s hälsoorgan får 40 miljoner kronor till krisfond. Corona klassat som samhällsfarligt. Regeringen har beslutat att bestämmelserna i smittskyddslagen om samhällsfarliga sjukdomar ska tillämpas.

Ekonomi
Stödpaket till näringslivet. Skatteinbetalningar får skjutas upp temporärt. Staten tar över en del av lönekostnaderna vid korttidspermitteringar. Sjuklöneansvaret de två första veckorna flyttas från arbetsgivare till staten. Paketet omfattar om det nyttjas fullt ut 300 miljarder kronor.

Samordnare för näringslivet. Förre ordföranden för fackförbundet Metall, Anders Ferbe, ska samverka med näringsliv och fack kring coronavirusets effekter på jobb och företag.

Extra ändringsbudget. Kommuner och regioner ska kompenseras för extra kostnader till följd av coronasmittan.

Resor
Avrådan från resor. Utrikesdepartementet avråder från allt resande till andra länder.

Skolor
Nya regler för undervisning. Skolorna får möjlighet att förlänga terminen eller lägga undervisning på andra tider för att ge flexibilitet om det kommer ett beslut om att skolorna ska stängas. "

" Krispaket på 300 miljarder ska rädda företagen

DN 17 MARS 2020

Med ett krispaket som frigör svindlande 300 miljarder kronor försöker regeringen och samarbetspartierna nu bromsa effekterna av coronasmittan för landets företag. – Det här är en helt unik situation för svensk ekonomi, säger finansminister Magdalena Andersson (S).

Efter några veckor med coronasmittan börjar effekterna nu bli allvarliga i svensk ekonomi. Börsen rasar, varslen ökar och för företag inom besöksnäringen är situationen nattsvart.

Regeringen och samarbetspartierna Centern och Liberalerna är överens om ett nytt krispaket för att rädda vad som räddas kan för de svenska företagen. De bärande delarna i paketet innebär att staten tillfälligt tar över sjuklöneansvaret, står för halva lönekostnaden när företag tvingas permittera personal och ger företagen anstånd med att betala in skatt.

Om åtgärderna utnyttjas fullt ut frigör krispaketet över 300 miljarder kronor till företag, enligt finansminister Magdalena Andersson.

– Hur mycket det kommer att omfatta beror naturligtvis på hur situationen kommer att utvecklas. Det samlade paketet ger en väldigt kraftig injektion till näringslivet. Syftet är att stödja svenskt näringsliv och svenska företag att på ett bättre sätt klara den här krisen, säger Andersson.

De största summorna ligger i förslaget om anstånd med skatteinbetalningar. Det handlar om moms, arbetsgivaravgifter och anställdas preliminärskatt. Om det utnyttjas fullt ut omfattar det cirka 300 miljarder kronor.

Det är emellertid inte några pengar som staten efterskänker till företagen, utan ett uppskov som ska betalas in längre fram.
– Vi ser det här som ett viktigt sätt att få företag att behålla likviditeten och få möjlighet att betala ut löner, säger Mats Persson (L), ekonomisk-politisk talesperson.

Företagen får nu också en möjlighet att korttidspermittera personal. Innebörden är att staten då kommer att stå för drygt halva lönekostnaden. Den anställda får samtidigt behålla cirka 90 procent av lönen.

Staten tar även över sjuklöneansvaret i två månader. En vanlig månad skulle åtgärden kosta ungefär två miljarder kronor för staten.
– Med tanke på omständigheterna är det rimligt att anta att kostnaderna kommer att vara ännu högre när det är på plats, säger Mats Persson (L).

Finansminister Magdalena Andersson konstaterar att spridningen av coronaviruset kommer att få betydande negativa effekter på jobb och ekonomi.

– Sverige har en tung och påfrestande tid framför sig. Hela samhället kommer att påverkas, säger Magdalena Andersson.

C:s ekonomisk-politiska talesperson Emil Källström understryker att alla svenskar kommer att påverkas.

– Vi kommer inte att kunna kompensera alla negativa konsekvenser för alla hushåll och för alla företag. Det här är något som vi alla kommer att behöva bära, säger han.

Oppositionen reagerar positivt på dagens besked från regeringen och samarbetspartierna.

Elisabet Svantesson, Moderaternas ekonomisk-politisk talesperson, anser att krispaketet kommer att göra skillnad och kunna rädda jobb och företag. Hon tror dock att det kommer att behövas mer som är riktat direkt till de mest drabbade branscherna, som besöksnäringen och transportsektorn.

– Där är det en nattsvart situation som vi inte har sett förut, säger Elisabeth Svantesson.

Åtgärderna är bra och nödvändiga, anser även Vänsterpartiets Ulla Andersson, men hon vill också se lättnader i reglerna för a-kassan, något V har framfört till regeringen.

– De som först blir av med jobben är de som har olika typer av visstidsanställningar. De får det väldigt tufft eftersom de har svårt att få ihop det antal timmar som krävs för att vara med i a-kassan. Jag tycker att man borde ha lagt fram även sådana förslag, säger Ulla Andersson.

Hans Olsson
hans.olsson@dn.se
Hans Rosén
hans.rosen@dn.se "

" **Fakta. Så ges stöd till kortidspermitteringar**
Stödet kan gå till alla branscher, får sökas för sex månader med möjlighet till förlängning på tre månader. Företaget får inte vara på obestånd och måste ha kollektivavtal eller ett skriftligt avtal med 70 procent av de anställda. Arbetstidsförkortningen kan ske på tre nivåer, kostnaderna fördelas så här:

Arbetstidsminskning Löneminskning Minskad kostnad för arbetsgivare
20 % 4% –19%
40 % 6 % –36 %
60 % 7,5 % –53% "

" Tillväxtverket förbereder för rusning efter miljardstödet

DN TISDAG 17 MARS 2020

Regeringens mångmiljardsatsning på korttidsarbete ska hindra massuppsägningar. – Vi räknar med ett högt tryck och ska göra systemet så smidigt som möjligt, säger Tim Brooks på Tillväxtverket som beviljar stödet.

Utredningsförslaget om korttidsarbete kom redan för drygt ett år sedan och regeringen och samarbetspartierna fick kritik för senfärdighet med att sjösätta systemet. Det handlar om att företagen ska kunna få statligt stöd för att behålla sin arbetskraft under tillfälliga kriser.

Det nya coronaviruset fick fart på arbetet. Först skulle systemet träda i kraft i augusti, sedan den 1 maj, men nu är det nu som gäller. Dessutom ska det införas med ”flexibilitet”.

Korttidspermitteringarna bygger på förslaget om korttidsarbete, men kommer att gälla under 2020 och gör att staten tar mer än halva notan. Här ett exempel:

En anställd med 32 700 kronor i månadslön som går ned till 40 procents arbetstid får behålla 92,5 procent av lönen, 30 200 kronor. Arbetsgivarens kostnad för lön och arbetsgivaravgifter minskar från 43 000 till 20 425 kronor. Staten finansierar resten.

– Den slutliga kostnaden är svår att beräkna. Om systemet omfattar 15 000 anställda så handlar det om 2,4 miljarder, om det blir 150 000

personer så tiofaldigas kostnaden, sade Emil Källström (C), ekonomisk-politisk talesperson.

Systemet med korttidspermitteringar sjösätts formellt den 7 april, men kommer då att gälla retroaktivt från den 16 mars. Administrationen sköts av Tillväxtverket, som nu får 20 miljoner extra för att klara en väntad anstormning. Alla branscher kan få ta del av stödet. Kravet är att arbetsgivaren inte är på obestånd, att det handlar om en situation som inte gick att förutse och att man redan gjort allt man kunnat för att minska arbetskostnaderna.

– Det måste finnas kollektivavtal på företaget, eller ett avtal med minst 70 procent av de anställda om att de är villiga att gå ned i lön, säger säger Tim Brooks, chef för avdelningen företagande på Tillväxtverket.

Hans Strandberg
hans.strandberg@dn.se "

"Näringslivet positivt till krispaketet

DN TISDAG 17 MARS 2020

Det svenska näringslivet är mycket positivt till regeringens stödpaket. – Det här kommer inte att hindra alla uppsägningar eller alla konkurser men det är ett kraftfullt paket, som lyfter bort kostnader för företagen, säger Jan-Olof Jacke, vd i Svenskt Näringsliv.

Svenskt Näringsliv har den senaste tiden haft tät kontakt med regeringen om åtgärder mot coronavirusets härjningar, och Jan-Olof Jacke menar att måndagens stödarsenal i mycket går i linje med vad organisationen krävt.

– Det är viktigt med korttidspermitteringen, som nu införs snabbare och där staten tar en större del av kostnaden. Det är bra att sjuklönen också lyfts bort från arbetsgivarna, säger han.

Han noterar att likviditetslättnaderna på uppemot 300 miljarder är bra, men att de endast skjuter upp kostnaderna:

– Här har företag olika förutsättningarna, och det är ju inte säkert att alla kommer att hinna ikapp när det är dags att betala. Det kan behövas någon typ av krislån också. Korttidsarbetet räddar jobb, men vi kommer inte att kunna hindra alla uppsägningar eller alla konkurser. Han efterlyser också beredskap för att göra ännu mer:

– Stora delar av näringslivet fungerar väl, det finns efterfrågan och varuflödena fungerar väl. Men i till exempel besöksnäringen och transportbranschen har man tappat en stor del av inkomsterna och står

kvar med kostnaderna. Här behövs säkert fler riktade insatser, säger Jacke.

Organisationen Företagarna samlar 60 000 små- och medelstora företag. Daniel Wiberg är chefsekonom där:

– Jättebra att regeringen inser allvaret och kommer med förslag som kan nå fram till även de mindre företagen, där vi ju ser stora effekter redan av virusspridningen. Det är inte minst glädjande att staten nu tar över sjuklönekostnaderna, och att det omfattar även egenföretagare. Det är något vi har bett om ett tag nu.

Han säger att det finns en stor oro ute hos företagen om hur man ska hantera personalen, och välkomnar det nya förslaget om korttidspermitteringar som kommer att gälla under 2020. Reglerna gäller formellt från den 7 april, men man kan få stöd retroaktivt från och med måndagen den 16 mars.

– Det är oerhört viktigt, liksom möjligheten att skjuta skatte-inbetalningarna. Våra medlemmar ska ju dels försöka hindra spridningen, dels hålla igång verksamheten eller i alla fall försöka övervintra under några månader, säger Daniel Wiberg.

Hans Strandberg
hans.strandberg@dn.se "

" Carl Johan von Seth: Den ekonomiska offensiven mot viruset har bara börjat

DN TISDAG 17 MARS 2020

Svenska företag erbjuds nu sammanlagt 800 miljarder kronor i lån från regeringen och Riksbanken. Ytterligare stöd och nödåtgärder pumpas ut i krispaket som redan är historiska. Ändå har den ekonomiska offensiven bara börjat, skriver DN:s Carl Johan von Seth.

Analys. DN:s ekonomikommentator
Den globala kampen mot coronapandemin börjar likna ett krig mot den egna ekonomin. Drakoniska smittskyddsåtgärder slår ut produktion och stryper konsumtion. Gränser stängs, varuflöden sinar, finansmarknaderna skakar. Alla delar av det ekonomiska maskineriet utsätts för extrema påfrestningar. Men om vi vill kontrollera smittan går effekterna knappast att undvika.

Kan staten hjälpa företagen att övervintra? Finns det lindrande åtgärder, som påskyndar ekonomins återhämtning när pandemin väl är över?

Finansminister Magdalena Andersson kallade läget ”unikt” när hon på måndagen presenterade ett nödpaket till svenska företag.

En av nyheterna var att regeringen och samarbetspartierna sjösätter ett system för det man kallar korttidspermittering. Företag som annars skulle behöva säga upp personal kan nu låta dem gå ner i tid i stället. Staten skjuter till pengar så att anställda ändå får 90 procent av sin lön. Den andra stora åtgärden är att företagen erbjuds skjuta upp alla skatteinbetalningar i upp till ett år. I praktiken är det ett

låneerbjudande, med inte särskilt generösa villkor. Den effektiva räntan blir 6–7 procent, enligt förslaget.

Finansdepartementet räknar med att ligga ute med upp till 300 miljarder kronor. Dessa nödlån läggs ovanpå det kreditbelopp som Riksbanken gjorde tillgängligt i förra veckan. Här handlar det om 500 miljarder kronor som kan lånas ut till små och medelstora företag i Sverige, genom affärsbankerna.

Men på måndagskvällen lanserade Riksbanken dessutom nya tunga krisåtgärder med hänvisning till ett ”mycket osäkert” läge på finansieringsmarknaderna. I klartext: Företagen hotas av kreditkrasch.

Riksbanken låter styrräntan ligga kvar på 0, men utökar sina obligationsköp, alltså det som ibland kallas kvantitativa lättnader. Hittills har verktyget bara riktats mot statsobligationer. Från och med nu köper man även bostadsobligationer och kommunobligationer för att pressa ned räntorna.

Måndagens åtgärder är historiska. Tillsammans med Norge och Danmark har Sverige agerat snabbare och tydligare än många andra länder. Ändå har den ekonomiska motoffensiven bara börjat.

Nödlånen ger ett andrum som kommer att rädda vissa företag. Men för flygbolag, hotell, restauranger och många andra verksamheter kommer de tunga månader som väntar att bli ett svart hål i bokföringen.

Pandemiförlusterna kommer aldrig kompenseras fullt ut. Och det inte säkert att företagen kan skuldsätta sig ur den knipan.
Om problemet var isolerat till några få branscher skulle svensk ekonomi inte hotas. Haken är att flera delar av ekonomin lamslås av pandemin. Besöksnäringen har det värst. Men även butiker och serviceföretag drabbas. Industrin också, och alla företag som understödjer den. Om förloppet tillåts övergå i en ren finanskris kommer ingen undan. Nästa steg? Riksbanken har tydligt öppnat hela sin verktygslåda för kris.

Magdalena Andersson är mer tvekande. På måndagen sa hon att standardreceptet i konjunkturnedgångar – där bidrag till hushållen brukar ingå – inte kommer att fungera den här gången. Människor har pengar, problemet är att smittan hindrar dem från att spendera. Enligt finansministern ligger det därför inga allmänna stimulansåtgärder i korten.

Den teorin är inte vattentät. Att människor plötsligt saknar pengar är inte det som brukar utlösa en lågkonjunktur. Typiskt sett är det flera krafter som samverkar i ett psykologiskt, finansiellt och realekonomiskt växelspel.

Dessutom är det inte helt sant att hushållens ekonomi är intakt. Många har mindre pengar i dag än för några månader sedan. Stora värden har hunnit gå förlorade på börsen. Det ger en tydlig psykologisk knäck, som lätt sprids till bostadsmarknaden. Och ett fall på bostadsmarknaden ger nästan alltid ringar på vattnet.

Alla som nu sjukskriver sig eller tvingas till vab sänker dessutom sin inkomst. Det gäller också dem som korttidspermitteras. Många kommer också att bli av med jobbet. Inom kort kommer fler människor alltså att ha mindre pengar att röra sig med. Framtiden känns – och är – just nu oviss för både anställda och småföretag.
En riktig lågkonjunktur, med sin självförstärkande dynamik, är därför ett verkligt hot. Depression är inte otänkbar. Nästa fas i den ekonomiska offensiven måste bli att mota bort den faran.

Carl Johan von Seth
carljohan.vonseth@dn.se "

"Expert: ”Räkna med totalstopp i ekonomin resten av året”

DN TISDAG 17 MARS 2020

"Risken är att vi är inne i en ekonomisk kris som varar året ut. Det säger Thomas Olofsson, med erfarenhet från finansdepartementet och Riksgälden. Han knyts nu till DN som expert och rådgivare i bevakningen av de ekonomiska följderna av coronaviruset.

1. Vem är du?
– Sedan slutet på 1980-talet har jag arbetat för Finansdepartementet och som chefsekonom på en återförsäljarfond som sålde obligationer åt staten. Därefter arbetade jag på Riksgälden som upplåningschef och avdelningschef. Under 1990-talet hade vi en kris när räntorna var omkring 12–13 procent, sedan kom it-bubblan och därefter Lehmankraschen.

2. Hur ser du på det ekonomiska läget just nu?
– Om vi inte redan är inne i en lågkonjunktur kommer vi snart att vara det. Risken är att krisen varar året ut. Epidemiologerna menar att smittan når en topp i maj–juni och att den sedan kan ta fart igen under hösten. Vi får nog räkna med mer eller mindre totalstopp i ekonomin under resten av året.

3. Vilka långsiktiga konsekvenser kan det få?
– Vad som normalt sker under ekonomiska kriser är att ekonomin stimuleras via penningpolitiken. Med låg ränta har penningpolitiken inte så många fler instrument att ta till, då är det finanspolitiken som finns att lita på. Viktigt i den här situationen är att förstå att det inte handlar om en efterfrågekris. Lägre ränta eller skattelättnader gör inte att fler vågar gå på restaurang. Det viktiga är att se till att den produktionsapparat vi har i Sverige finns kvar, så vi inte får en mängd konkurser.

4. Hur allvarligt är det?
– Det finns mycket som talar för att den här krisen inte blir lika utdragen som finanskrisen. Då hade huspriserna fallit och människor var i behov av att bygga upp sitt sparande. Källan till krisen är helt annorlunda. Om produktionsapparaten finns kvar när allt är över borde vi kunna se en relativt stark återhämtning.

Ida Yttergren
ida.yttergren@dn.se "

" Nattsvart inledning av börsveckan

DN TISDAG 17 MARS 2020

Måndagen blev ännu en nattsvart dag på världens börser. I USA rasade de ledande indexen med mellan 12 och 13 procent. Stockholmsbörsens bredaste index föll med 4,7 procent efter att hämtat in en del mot slutet av dagen. Alla stora börser visade minussiffror och veckan kommer sannolikt att bjuda på fortsatta kraftiga kursrörelser.

För andra gången på en vecka stoppades handeln under 15 minuter när New Yorkbörsen öppnade på eftermiddagen svensk tid.

När handeln kom i gång igen steg kurserna något, men det var fortfarande kraftiga fall på bred front och de stora amerikanska bankerna tillhörde de främsta förlorarna. Men flygplanstillverkaren Boeing drabbades av att nästan en fjärdedel av börsvärdet, 23,9 procent, utplånades under måndagens handel.

Mot slutet av dagen fortsatte kursrasen i New York i en intensiv takt. Indexet S&P 500 föll med 12 procent, Nasdaq med 12,3 procent och Dow Jones med 12,9 procent.

På Stockholmsbörsen hörde flygkoncernen SAS till förlorarna med ett kursfall på 7,1 procent. SAS meddelade på söndagen att koncernen kommer att permittera 10 000 personer, 90 procent av arbetsstyrkan.

Klädkedjan H&M stänger butiker i flera europeiska länder på grund av det nya coronavirusets spridning – aktien backade 10,7 procent.

En av de fåtaliga vinnarna var medicinteknikföretaget Getinge som steg med 8,2 procent efter att statminister Stefan Löfven berättade att regeringen för samtal med industrin om att öka produktionen av medicinsk utrustning.

Stockholmsbörsens ledande index, OMXSPI, föll direkt i öppningen med drygt fem procent. Fallet fortsatte och var som mest mer än nio procent, innan det vände uppåt under senare delen av eftermiddagen. Indexet slutade på minus 4,7 procent.

Under förra veckan svängde kursrörelserna kraftigt, men trenden var ändå att aktiepriserna pressades. Det lär också ske under den här veckan,

– Att kursrörelserna är så stora speglar den enorma osäkerheten som den här chocken är för ekonomin för med sig, säger Maria Landeborn, sparekonom på Danske Bank.

– Vi är i ett läge som det är svårt att bedöma konsekvenserna av och det är det som gör att kursrörelserna blir så stora.

Man har helt enkelt svårt att räkna på vad det här kommer att kosta och då blir det svårt att sätta en prislapp på aktier?

– Ja. Man vet inte hur långvarigt det här blir eller vilka åtgärder som kommer att krävas för att få stopp på det här.

– Det är en bred smocka som världsekonomin nu får.

När även proffsen har svårt att prissätta aktier blir det självklart än mer omöjligt för småsparare som sparar i aktiefonder att bedöma om de ska sälja eller inte,

Vad ska en småsparare göra – och kan de göra något?

– Det är svårt att rekommendera någon att sälja sina aktier när börsen har gått ner 30 procent på så kort tid.

– I grund och botten är det så att man ska ha rätt risk från början. Och det är möjligt att många människor nu är medvetna om att de har haft för hög risk. Känner man så kanske man ska göra en förändring, säger Landeborn.

Men hon betonar att den som har en långsiktig strategi - ett sparande på 5-10 års sikt eller till pensionen – ska inte sälja nu. Det kommer att vända när allmänhet och investerare ser att krisen är under kontroll. Och då kan det gå fort.

– Och har du ett månadssparande där du hela tiden fyller på med pengar ska du absolut inte avbryta den. Då köper du när det bli billigare, säger hon.

Ju billigare aktierna blir desto mer andelar i en aktiefond kan en sparare köpa med samma summa pengar. Det är det som gör att när det vänder kan spararna tjäna rejält på den uppgången.

Och när det väl vänder så kan det gå fort. Kapital kommer att strömma in till börserna när investerare vill fynda bland billiga aktier.

– Men pausar du sparandet nu när börsen faller och börjar igen när börsen går upp så minskar du bara värdet för dig själv, säger Landeborn.

Dan Lucas
dan.lucas@dn.se "

"Skyddsmaterial ska flyttas mellan Sveriges regioner

DN TISDAG 17 MARS 2020

Bristen på skyddsmaterial är akut när nu sjukvården står inför en coronapandemi. Därför ger regeringen nu Socialstyrelsen rätt att omfördela resurser mellan regionerna. – Det är ett historiskt -, säger Johanna Sandwall, krisberedskapschef på Socialstyrelsen.

regioner har tidigare larmat om brist på sjukvårdsmaterial för att bekämpa coronaviruset.

Framför allt handlar det om provtagningsmaterial och personlig skyddsutrustning för personalen.

Nu får Socialstyrelsen med hjälp av en förordning rätt att omfördela sjukvårdens skyddsutrustning mellan regionerna.

Det är ett historiskt beslut, aldrig har vi haft någon nationell aktör som har haft ett sådant uppdrag tidigare, säger Johanna Sandwall. Socialstyrelsen ska nu i samråd med kommuner, regioner och andra aktörer bedöma var behovet är som störst.

Vi försöker köpa in och säkra material i gemensam upphandling och köpa från leverantörer. Vi ska tala med företag tillsammans med andra myndigheter, säger Johanna Sandwall.

Beslutet innebär också att Socialstyrelsen ska se om det även är möjligt att få i gång en inhemsk produktion.

– Det är inget som vi på Socialstyrelsen kan göra själva. Det är ett arbete som vi har börjat med i dag, det kommer att fortsätta och behöva riggas till en ganska stor organisation, säger Johanna Sandwall.

Sandwall berättar att de har kontaktat flera leverantörer i Sverige och utomlands. Hon berättar att bara under helgen har flera myndigheter och företag hört av sig för att erbjuda sin hjälp.

Vilka är företagen och vad har de erbjudit?
– Det är så många företag, och jag kan inte säga nu vilka de är. Vi måste sätta oss ned och gå igenom allt först innan vi kan säga något om detta, säger Johanna Sandwall.

På frågan om hur många intensivvårdsplatser det finns i Sverige kan inte Johanna Sandwall svara utan hänvisar till regionernas chefläkare. Det är även de som har mandat att omfördela resurser och flytta patienter mellan regionerna.

– Det finns ingen som har mandat att flytta personal eller patienter mellan regionerna, förutom regionerna själva, säger Johanna Sandwall.
Under måndagen avled fyra personer i covid-19, vilket innebär att totalt sju personer har avlidit efter att ha insjuknat i viruset i Sverige. Personerna som har avlidit har varit äldre.

På en presskonferens i går vädjade Folkhälsomyndigheten till äldre personer att hålla sig hemma och undvika sociala kontakter.

– Nu är vi i en period då man inte ska hälsa på sina äldre släktingar, det gäller de närmaste veckorna eller månaderna, säger Anders Tegnell, Folkhälsomyndighetens statsepidemiolog.

Äldre bör inte heller gå ut och göra vardagliga saker, som att handla mat.

– Jag hoppas att så många som möjligt kan hitta andra som hjälper dem, säger Anders Tegnell.

Som i de flesta andra länder är det oklart hur många i Sverige som har smittats.

Viviana Canoilas
viviana.canoilas@dn.se"

"Fakta. Läget i Europa
Europa har nu blivit centralpunkt för pandemin, enligt WHO.
Fler fall av smittade personer rapporteras nu från Europa än det någonsin gjordes från Kina när läget där var som mest kritiskt.

I helgen avrådde UD resor till hela världen med anledning av det nya coronaviruset.

Grannländerna Norge och Danmark beslutade i helgen att stänga sina gränser och även skolorna.

Sverige är ett av få länder som håller skolorna öppna. "

" Reseförbud till EU i 30 dagar ska hejda smittspridningen

DN TISDAG 17 MARS 2020

EU-kommissionen vill stoppa alla icke nödvändiga resor in till EU i 30 dagar för att hejda det nya coronaviruset. När det gäller Schengenområdet, där Sverige ingår, ska resenärer som misstänks vara smittade av covid-19 kunna nekas inresa.

EU-kommissionen föreslår drastiska åtgärder för att komma till rätta med smittspridningen av covid-19. Kommissionen har presenterat en rad åtgärder som EU:s stats- och regeringschefer ska ta ställning till vid ett extrainsatt krismöte i dag.

– Jag föreslår för stats- och regeringscheferna att vi inför ett tillfälligt inreseförbud för icke nödvändigt resande till EU. De här inskränkningarna bör gälla i 30 dagar och kan förlängas vid behov, säger kommissionsordförande von der Leyen i ett videoklipp som hon publicerat på Twitter.

På en presskonferens i Bryssel sade Ursula von der Leyen att hon inte vill att Europas sjukvårdsystem pressas ytterligare av sjuka resenärer som kommer utifrån.

Reseförbudet ska gälla medborgare från så kallat tredje land. Det är alltså länder utanför EU och Schengenområdet (där även Island, Liechtenstein, Norge och Schweiz ingår). Storbritannien räknas fortfarande som ett EU-land i dagsläget.

Reseförbudet ska inte gälla anhöriga till EU-medborgare, tredje land-medborgare som är bosatta inom EU samt anställda i samhällsviktiga funktioner som forskare och läkare.

I sina nya riktlinjer vill kommissionen att det sker mer systematiska kontroller vid gränsen till Schengenzonen.

Det kan innefatta att kontrollera hälsan hos alla resenärer, som att screena dem i fall de har feber, och om resenären varit särskilt exponerad för covid-19. Medlemsstaterna har möjlighet att vägra en person som inte är bosatt inom EU eller Schengen från att komma in i Schengenzonen.

Medlemsstaterna kan också välja att isolera sådana resenärer eller sätta dem i karantän.

I sina riktlinjer skriver EU-kommissionen att en åtgärd som att vägra inresa måste vara ”proportionerlig och inte diskriminerande”. Med det menas bland annat att ett lands hälsovårdsmyndighet ska ha varit involverad i beslutet.

När det gäller gränser inom EU konstaterar kommissionen att medlemsstaterna får införa tillfälliga kontroller för att bland annat stoppa smittospridningen av det nya coronaviruset. Samtidigt understryker kommissionen att medlemsstaterna inte får diskriminera mellan sina egna invånare och de från andra EU-länder.

Ett annat område som debatterats hett internt i EU de senaste dagarna är att Frankrike och Tyskland infört stopp för att exportera skyddsutrustning. Det strider mot principen att varor ska röra sig fritt

inom unionen. Kommissionen understryker att även sådana åtgärder måste vara proportionerliga.

Tyskland tog på söndagen bort sitt generella exportstopp och kommer att skicka en miljon skyddsmasker till Italien, landet som är hårdast drabbat inom EU.

Pia Gripenberg
pia.gripenberg@dn.se "

"Fakta. Schengenländer
Schengenzonen omfattar 22 EU-länder samt Island, Liechtenstein, Norge och Schweiz.

Länderna har avskaffat sina gränskontroller vid de inre gränserna och samtidigt förstärkt sina gränskontroller vid de yttre gränserna. Coronakrisen (och tidigare även migrationskrisen) har dock gjort att vissa länder infört gränskontroller mellan sig. Till exempel gjorde Danmark det i lördags. "

" Inget krav på sjukintyg vid vård av barn

DN TISDAG 17 MARS 2020

Den som stannar hemma för vård av sjukt barn kommer inte längre att behöva ett sjukintyg från den åttonde sjukdomsdagen för att få fortsatt föräldrapenning.

– Vi är överens om att kravet på läkarutlåtande behöver tas bort för att avlasta sjukvården och för att ge bättre förutsättningar för föräldrar att vara hemma för vård av sjukt barn, säger socialförsäkringsministern Ardalan Shekarabi (S).

Regeringen har vidtagit flera åtgärder med anledning av coronaviruset: karensavdraget och kravet på läkarintyg gällande rätten till sjuklön vid den åttonde sjukdagen har slopats. Staten tar också tillfälligt över sjuklönekostnaderna.

TT "

" Rådet till äldre: Gå inte ut och handla

DN TISDAG 17 MARS 2020

Från och med nu bör äldre personer undvika sociala kontakter. På grund av coronaviruset avråder statsepidemiologen Anders Tegnell äldre från flera vardagliga ärenden.

Vad innebär det, kan de gå ut och handla mat?
– Man ska helst inte gå ut och trängas på Ica.

Kan de gå ut med hunden?
– Ja, det går bra förutsatt att man undviker kontakt med andra.

Men alla gamla som inte har anhöriga som kan hjälpa dem, vad ska de göra?
– Det kanske finns grannar, frivilligorganisationer eller andra som kan hjälpa till. Ytterst är det kommunernas ansvar.

TT "

" Riksdagen drar ner till 55 ledamöter

DN TISDAG 17 MARS 2020

Riksdagens partier är överens om att dra ner antalet ledamöter vid omröstningar och sammanträden i kammaren till 55 till slutet av mars. Skälet är att riksdagen, även om många ledamöter skulle bli sjuka, ändå ska kunna fatta beslut.

Med 55 ledamöter i kammaren betyder det 16 ledamöter från Socialdemokraterna, 11 från Moderaterna, 10 från Sverigedemokraterna, 5 från Centerpartiet, 4 från Vänsterpartiet och 3 var för Kristdemokraterna, Liberalerna och Miljöpartiet.

– De fördelas procentuellt enligt valresultatet så att proportionerna i kammaren behålls, säger Tobias Billström (M).
TT "

" Så påverkas vardagen av kampen mot smittan

DN TISDAG 17 MARS 2020

Femstjärniga hotell i New Delhi har förvandlats till karantän-bostäder, körsbärsträdens blomning blir ingen fest i Japan, och i Frankrike erbjuds eleverna distansundervisning. DN:s korre-spondenter skildrar på plats hur vardagslivet i ett slag förändras av det nya coronaviruset i en rad stora städer.Belgien. Stängda skolor, begränsningar för butiker och besöksförbud hos gamla

Sedan midnatt mellan fredag och lördag är bland annat djurparker, restauranger, barer stängda. Kioskerna som säljer pommes frites är fortsatt öppna liksom ställen för hämtmat. Matbutiker och apotek är öppna som vanligt, för övriga butiker finns begränsningar.

Alla sport- och kulturevenemang är inställda.

Skolor är stängda, utom för barn vars föräldrar arbetar i vården eller där inte barnomsorg kan ordnas på annat sätt. Förskolorna fortsätter dock att hålla öppet. Anhöriga och vänner får inte besöka gamla som bor på vårdhem.

Arbetsgivare uppmanas att låta sina anställda arbeta hemifrån, vilket bland annat de som jobbar inom EU-kommissionen redan gör.

Kollektivtrafiken i Bryssel är i gång, men biljetter säljs inte längre ombord på spårvagnar och bussar. Resenärer måste köpa på webben eller i automater. En hel del tåg i Belgien är inställda liksom delar av den internationella flygtrafiken.

Tio partier i nationella parlamentet har enats om att nuvarande expeditionsministär som styr (tre partier) får utökade befogenheter för att kunna besluta om kraftfulla åtgärder under krisen. Framför allt blir den tillfälliga regeringen friare att fatta ekonomiska beslut för att till - exempel stötta företag.

Brasilien. Presidenten ignorerar läkares råd om att han ska sitta i karantän
Brasilien är världens femte största land, men har ännu inte vidtagit några åtgärder på riksnivå. President Jair Bolsonaro tonar ned faran med viruset och menar att det är medier som blåser upp riskerna. Han tycker att andra länders agerande är ”extremt” och påstår att det råder hysteri. I söndags deltog Bolsonaro i gatudemonstrationer med fler än tusen personer i huvudstaden Brasília, trots att guvernören förbjudit folksamlingar med fler än 100 personer. Han bar inget munskydd, skakade hand med sympatisörerna och tog selfies. Ändå har läkare uppmanat honom att sitta i karantän, eftersom han umgåtts med sin presschef som bär på det nya coronaviruset. Talmannen i kongressen fördömer Bolsonaros agerande och på sociala medier kräver folk att presidenten avgår.

På delstatlig nivå har reaktionen varit kraftigare. I delstaten Rio de Janeiro, med 16 miljoner invånare, har samtliga skolor stängts. Även biografer, teatrar och bordeller har tvingats stänga. Guvernören har även hotat med att införa ett förbud mot att hänga på stranden, men ännu har han inte vågat verkställa det. Guvernören vill att folk utgår från eget sunt förnuft, men det har inte funkat. I helgen samlades tusentals personer på stränderna i Rio.

Frankrike. Trängsel i Paris efter picknickhelg – sedan stängdes alla parker
I Frankrike har alla förskolor, skolor och universitet nu stängt. Eleverna ska i stället erbjudas distansundervisning. Vissa förskolor håller öppet för att ge service till föräldrar som arbetar inom sjukvården och andra strategiska funktioner..

Folksamlingar med fler än 100 personer har förbjudits och de flesta idrotts- och kulturevenemang ställs in. Bland annat har den högsta fotbollsligan, Ligue 1, pausats på obestämd tid.

Sedan i söndags har alla kaféer, restauranger, biografer och de flesta affärer bommat igen. Att kaféerna stänger är mycket symbolladdat i Frankrike. Endast livsmedelsbutiker – vilket inkluderar bagerier, slakterier och ostbutiker – banker och andra samhällsbärande funktioner håller öppet.

I söndags skakade en del parisare av sig obehaget genom att äta picknick i parker, då det var den första riktigt fina vårdagen. Under sen eftermiddag blev det viss trängsel på en del håll, vilket fick ministrar i regeringen att tala frustrerat om fransmännens ”bristande disciplin”. På måndagen beslutade Paris ledning därför att stänga alla parker på obestämd tid.

Efter denna upplagas pressläggning väntades Emmanuel Macron tillkännage ytterligare åtgärder för att minska smittspridningen.

Indien. Få virusfall än så länge – men oron är stor inför vad som väntas komma
När turisterna flyr Indien förvandlas flera femstjärniga hotell nära flygplatsen i New Delhi till karantänbostäder för resenärer som kommer från utlandet. I fredags drog Indien tillbaka alla turistvisum och många skolor och gallerior håller stängt.

Indien har så här långt relativt få bekräftade fall av det nya coronaviruset, men världens näst folkrikaste land med 1,3 miljarder invånare är på helspänn inför vad som väntas komma. Den redan pressade sjukvården har otillräckliga resurser för att tackla explosiv smittspridning. Enligt Världshälsoorganisationen (WHO) saknas redan i normalläget en halv miljon läkare. Sedan förra veckan ställer militären i ordning fältsjukhus.

Att 182 rum på tre hotell används som karantänbostäder är ett sätt att avlasta vården och ge hotellkedjorna inkomst när gästerna bokat av. Indiens ekonomiska tillväxt har sedan tidigare bromsat in.

Hittills är de bekräftade fallen kopplade till utlandsresor och myndigheterna har screenat en och en halv miljon resenärer på flygplatserna genom att mäta deras kroppstemperatur i slussar.

Mer än en miljard sms med information om viruset har skickats ut och alla telefonsamtal inleds med information om viruset. I New Delhi förbjöds sammankomster med mer än 50 personer från och med måndagen.

Italien. Det mesta är stängt och giltiga skäl krävs för att få resa
I Italien är det mesta stängt. De enda butiker som håller öppet är mataffärer och apotek samt tidningskiosker för att folk skall få reda på vad som händer och sker. Barer och kaféer har stängt, med undantag för de som säljer cigaretter. Men de säljer bara cigaretter. En espresso är omöjlig att få tag på ute på stan.

Transporterna fungerar i Rom: buss och tunnelbana, för det fåtal personer som rör sig ute, på väg till jobbet. Hela landet har klassats som skyddszon, en definition som ersätter de tidigare röda isolerade zonerna. Tågen går men man måste ha ett giltigt skäl för att resa. Det fungerar på så sätt att man laddar ner ett dokument som man fyller i och skriver under. Där uppger man vilka skäl man har för att resa och att man avser att följa gällande lagar.

Helt isolerat är inte Italien. Ett fåtal utländska flyg med passagerare landar fortfarande på Roms flygplats Fiumicino.

Italien valde att helt stänga skolor och universitet i hela landet redan den 23:e februari. Landets höga dödstal i virusutbrottet har fått italienarna att verkligen lyssna till premiärminister Giuseppe Contes uppmaningar som upprepats flera gånger i tv: ”rimanete acasa” – stanna hemma!

Skolorna har stängt och körsbärsträdens blomning blir inte den fest som den brukar vara, när japanerna uppmanas att undvika folksamlingar.

Japan. Premiärministern får hård kritik för saktfärdigt agerande
I Japan har det nya coronaviruset varit ett faktum ända sedan januari när landet fick sina första bekräftade fall. Omedelbart skapade det viss panik och rusning till affärerna för att köpa toalettpapper och basvaror. Nu tycks paniken ha lagt sig och övergått till en malande oro.

Ökningstakten i antalet fall har varit ganska låg. Många misstänker dock ett stort mörkertal, eftersom ganska få har testats i Japan.

I Tokyo pågår ändå någon sorts normal vardag. Folk åker fortfarande tunnelbana, även om trängseln är mindre, restauranter är öppna, liksom de flesta affärer.

Premiärminister Shinzo Abe har fått hård kritik för att ha agerat saktfärdig för att hejda viruset. Först för två veckor sedan hände något när han till allas förvåning med kort varsel beslutade att stänga grundskolorna. Dessutom infördes regeln att resenärer från Sydkorea och Kina måste sitta i karantän i två veckor när de anländer till Japan.

En rad sport- och kulturevenemang har ställts in. Den japanska regeringen ber nu till högre makter att viruset hejdas. I sommar var det tänkt att OS i Tokyo skulle hållas, men risken är att viruset stjälper planerna.

Ryssland. Skattelättnader för företag och fria regler för skolorna
Ryssland har nu stängt gränserna till samtliga grannländer förutom till Azerbajdzjan och Finland. Dessutom planerar regeringen ett stort stödpaket för att hjälpa företag i kris.

Ryska företag får skattelättnader för att kunna ta sig igenom den ekonomiska krisen, som följer i det nya coronavirusets spår. Det gäller framför allt flygbolag och turismföretag.

Flera stora städer i Ryssland har infört så kallade fria regler för skolorna. Det betyder att det är föräldrarna själva som bestämmer om barnet ska gå i skolan eller inte. Både i Moskva och i Sankt Petersburg har man infört ”högsta beredskap” för att klara ett större virusutbrott. Folksamlingar på över 5 000 personer är förbjudna och alla som har besökt Kina, Sydkorea, Italien, Iran, Frankrike, Tyskland och Spanien måste sitta i karantän i två veckor.

Samtidigt kritiseras rysk-ortodoxa kyrkan, eftersom man håller fast vid att gudstjänstbesökare dricker vin ur samma bägare vid nattvarden. Kyrkan drar heller inte in några gudstjänster. I Sankt Petersburg har tusentals stadsbor köat för att få kyssa kvarlevorna av Johannes Döparen, som ligger i Kazankatedralen fram till den 17 mars. Enligt journalister på plats har kyrkans anställda försökt torka av saliven, men hinner inte göra det mellan varje troende.

Sydafrika. Långa köer till kassorna i centralt belägna livsmedelsbutiker

Sydafrika har hittills skonats från större smittspridning, men alla har varit överens om att landet är ett av de mest utsatta i Afrika på grund av de många länkarna till andra kontinenter.

Så när president Cyril Ramaphosa på söndagskvällen, i ett tv-sänt tal till nationen, meddelade att de första fallen av smittspridning i samhället hade bekräftats var det ingen som var förvånad.

Det nya läget har inneburit att åtgärderna trappas upp kraftigt:
53 av 72 gränsövergångar och två av åtta hamnar stängs.

Folksamlingar med fler än 100 personer förbjuds, och det faller på organisatörer av mindre sammankomster att säkerställa minimal risk för smittspridning.

Inrikes resor förbjuds om de ej är nödvändiga och visum upphävs för resenärer från länder med intern smittspridning.

Skolor stängs imorgon och kommer åtminstone att förbli stängda fram till påsk.

Människor uppmanas att be hemma och inte bege sig till religiösa mötesplatser, något som uppfattas som en av de mest drastiska åtgärderna i ett land som är djupt kristet.

På måndagsmorgonen spreds bilder på långa köer till kassorna i centralt belägna livsmedelsbutiker.

Tyskland. Lanserar största ekonomiska krispaketet sedan andra världskriget

Under måndagsmorgonen införde Tyskland strikta gränskontroller mot flera grannländer, däribland Danmark, Frankrike och Österrike. Endast varutransporter och personer som kan visa att de bor i ett land och arbetar i ett annat släpps igenom.

För att stötta näringslivet har Tysklands regering lanserat det största ekonomiska krispaketet sedan andra världskriget. Det innehåller bland annat obegränsade krediter till företagen, skattelättnader och korttidsarbete vars kostnader staten står för. Coronakrisen väntas ändå slå hårt mot tysk ekonomi som redan före krisen var på väg mot recession.

Inom kort kommer alla icke-nödvändiga butiker i landet att stängas, liksom samtliga kulturinstitutioner, idrottshallar och gym. Även barer, diskotek och bordeller måste bomma igen, och det införs förbud mot att samlas i kyrkor, moskéer och synagogor. Undantag från de nya reglerna görs för bland annat livsmedelsaffärer, apotek och tidningskiosker som får fortsätta att hålla öppet, liksom bensinmackar och frisörsalonger.

Det är upp till delstaterna att själva bestämma när reglerna ska träda i kraft. I Bayern i södra Tyskland, som på måndagen utlyste katastrofläge, sker det från och med onsdag.

USA. Stora stödåtgärder till USA:s banksystem efter kraftiga börsfall

Efter kraftiga börsfall har USA:s centralbank Federal Reserve tillfört 1 500 miljarder dollar i stödåtgärder till USA:s banksystem. Den har även sänkt styrräntan till noll procent och lovat köp av värdepapper på 700 miljarder dollar, så kallade tillgångsköp. Folkhälsomyndigheten CDC avråder från samlingar på mer än 50 personer.

I fem delstater har samtliga restauranger, barer och större mötesplatser stängt. Även i New York och Los Angeles stänger alla restauranger och barer i veckan, men många får ha öppet för leverans av mat.

Alla skolor stängs i New York med omgivning. Alla stora idrottsevenemang, musikfestivaler och konferenser har ställts in. Broadway har stängt alla teatersalonger. Utegångsförbud har utfärdats i Hoboken, New Jersey, men fler städer förväntas införa det i veckan. Alla maratonlopp är inställda. I Las Vegas stänger alla större kasinon. De flesta stora museer runtom i landet har stängt. Omkring hälften av alla inrikesflyg är inställda.

Louisiana är den första delstat som skjutit upp sitt primärval under våren. Även New York överväger att skjuta upp primärvalet den 28 april.

Flera stora arbetsplatser har infört betald sjukledighet för att anställda ska kunna arbeta hemifrån eller ta ledigt.

Erik Esbjörnsson
erikesbjornsson@gmail.com
Marianne Björklund
Erik de la Reguera
erik@delareguera.se
Lina Lund
lina.lund@dn.se
Martin Gelin
Henrik Brandão Jönsson
Mia Holmgren
mia.holmgren@dn.se
Pia Gripenberg
Anna-Lena Laurén
Peter Loewe
loewepeter@gmail.com
Bryssel
Rio de Janeiro
Paris
Bombay
Rom
Tokyo
Sankt Petersburg
Johannesburg
Berlin
New York

" Ledare: I pandemins spår måste vi alla laga efter läge

DN ONSDAG 18 MARS 2020

Så kom då ett besked om kampen mot det nya coronaviruset som många trott var oundvikligt. På en presskonferens på tisdagsmorgonen meddelade statsminister Stefan Löfven och utbildningsminister Anna Ekström (S) att alla gymnasieskolor, högskolor, universitet och yrkeshögskolor i landet rekommenderas att stänga.

I stället ska utbildningen ske på distans.

Än så länge ska skolor och förskolor hålla öppet, men regeringen förbereder också en lag som framöver snabbt ska kunna stänga även dem.

Redan höjs varnande fingrar för att stängningen av gymnasier och universitet inte kommer att gå friktionsfritt. Alla gymnasier har inte tekniska förutsättningar att undervisa på distans. Till TT säger Skolverkets generaldirektör Peter Fredriksson att man måste ”laga efter läge”.

Åsa Fahlén, ordförande för Lärarnas riksförbund, konstaterar att omställningen kommer att medföra en kvalitetssänkning i undervisningen: ”Vi får ha rimliga förväntningar på vad lärare kan utföra”, säger hon.

De två formuleringarna uttrycker det rimliga förhållningssättet till den situation som Sverige och resten av världen nu har att hantera. Vi är i ett undantagstillstånd. Gamla regler har satts ur spel. Nu måste vi laga efter läge – och ha rimliga förväntningar.

Det kan innebära avkall på regler om till exempel upphandling, beslutskedjor och säkerhet. Situationer kan komma att uppstå som måste lösas snabbt och kreativt. Saker kommer inte att fungera som vi är vana vid. Det är bara att bita ihop.

Regeringens beslut innebär att Sverige tar ett kliv in på den mer restriktiva väg som redan tagits av de flesta länder i Europa.

Att stänga gymnasier och högre utbildningar är en sorts kompromiss; man riskerar inte samma produktivitetssänkningar som kan bli fallet om skolor stängs för yngre barn som måste ha föräldrar hemma.

Att stänga även skolor och förskolor borde bli nästa led i kampen mot corona. Även det kommer att bli en medicin med biverkningar i form av stora påfrestningar för samhället, och även där är en viktig del av receptet att laga efter läge och finkalibrera förväntningarna.

Att bekämpa en pandemi, det har vi lärt oss, innebär en lång rad av mycket svåra avvägningar. En ny brittisk forskarstudie fick Storbritannien att på onsdagen tvärt byta strategi: från att ha försökt utveckla en flockimmunitet hos befolkningen övergick landet till principen socialt avstånd; jobba hemifrån, håll distans till andra och undvik folksamlingar och offentliga lokaler.

Även USA uppges ha ändrat sin syn på bekämpningen av viruset efter att ha tagit del av studien.

I Sverige har vi, efter Folkhälsomyndighetens rekommendationer, valt en väg som i mycket påminner om Storbritanniens ursprungliga, även om FHM förnekar att målet varit att uppnå flockimmunitet.

Spelet är högt; alla beslut har kostnader och konsekvenser som i dag är svåra att förutse.

Allt tyder på att vi har de riktigt stora prövningarna framför oss. Hur kommer den redan hårt belastade svenska vården klara att ta hand om en stor mängd svårt coronasjuka patienter?

Även där blir vi tvungna att laga efter läge, och ha rimliga förväntningar. För detta tillstånd är extremt. Corona prövar oss på ett sätt som vårt samhälle inte blivit prövat på decennier. Vi kommer att klara det.

DN 18/3 2020 "

" Krisen kan fördjupa EU-samarbetet trots att ingen egentligen är ute efter det

DN ONSDAG 18 MARS 2020

Det sägs ofta att EU utvecklas genom kriser, och ibland låter det som ett tröttsamt mantra. Men frågan är om det inte är precis det som håller på att hända den här gången också.

Det välkända mönstret för vad som sker när EU befinner sig i kris ser i korthet ut så här: Plötsligt, under akut tryck av problem som hopas, tvingas EU ta nya initiativ för att rädda samarbetet. Det ena leder till det andra.

Under en kris kan förslag som EU-länderna egentligen inte är särskilt förtjusta i drivas igenom eftersom alternativet, att EU splittras, anses vara värre. Samarbetet fördjupas, även om det inte fanns någon strategi för det.

Tänk till exempel på vad som hände när passkontrollerna togs bort inom Schengenområdet.

Den friare rörligheten för människor och transporter utnyttjades också av terrorister och andra kriminella. Att ingen tänkt igenom sådana följder av borttagna gränskontroller var förstås märkligt, och det ledde till att unionen tvingades göra något nytt.

Tätare relationer och strukturer mellan medlemsländernas polismyndigheter upprättades, trots att inga EU-stater egentligen längtade efter det. I dag är det rättsliga samarbetet så sammansvetsat

att få tycks komma ihåg att brott och straff betraktades som de självständiga nationernas kärna, också i EU.

Tänk också på eurokrisen. Det fanns ingen plan för hur en svår kris inom valutaområdet skulle hanteras. Men när Grekland höll på att gå i konkurs, och hotade att dra övriga euroländer med sig i fallet,

utarbetades på kort tid helt nya regler för räddningslån som bröt mot ett antal fastlagda principer och som få i själva verket ville ha.

Drag av detta mönster kan skönjas också den här gången. När det nya coronaviruset först nådde EU reagerade unionen nästan inte alls. Hade ingen funderat på vad EU-länderna skulle göra gemensamt om ett nytt och gränslöst virus spreds globalt? Tydligen inte.

Eftersom EU inte har någon makt över hur medlemsländerna sköter sjukhus, vårdpolitik eller smittskydd var det kanske inte heller så konstigt att kommissionen inledningsvis uppträdde som om bekämpningen av coronaviruset var EU-ländernas nationella ansvar, för så var och är det.

Men snart agerade medlemsstaterna inte bara på olika sätt, utan också mot varandra. ”Europeiska unionen krackelerar inför våra ögon”, konstaterade DN:s korrespondent Pia Gripenberg (15/3). När spridningen av coronaviruset gick allt snabbare verkade unionen vara på väg mot fritt fall. Samarbetets grundläggande princip – den fria rörligheten – övergavs så fort att det var svårt att hänga med i svängarna.

Medlemsland efter medlemsland stängde gränser eller införde nya gränskontroller, utan någon samordning.

När sedan Tyskland beslutade att förbjuda export av sjukvårdsmaterial till andra EU-länder tycktes inte ens de hyllade reglerna om varors fria rörlighet på den inre marknaden överleva.

Men samtidigt, bakom kulisserna, hände någonting. Under den senaste veckan har Ursula von der Leyen inte bara vädjat om ”samordning”, utan också visat att hon tänker använda de maktmedel som trots allt finns.

Först inledde EU-kommissionen ett överträdelseförfarande mot Tyskland, för brott mot den inre marknadens regler. Regeringen i Berlin dras alltså inför EU-domstolen om inte exportförbudet till andra EU-länder hävs.

Inför ett sådant hot har Tyskland gjort en halv reträtt: exportförbudet har blivit ”mer flexibelt”. Om det räcker för kommissionen är inte klart, men en miljon ansiktsskydd har redan skickats från Tyskland till Italien. Samtidigt har Frankrike gått med på att sälja skydd till andra EU-länder.

Kommissionen har också lagt fram en lång rad nya förslag som, om de går igenom, kommer att förändra och fördjupa EU-samarbetet på flera sätt.

Reglerna för statsstöd ska till exempel bli ”flexibla” och stabilitetspaktens förbud mot alltför stora budgetunderskott tillfälligt luckras upp.
Efter åratal av diskussioner och kritik mot EU:s strikta budgetregler finns det alltså plötsligt inga gränser för hur mycket pengar medlemsländerna får låna.
Och här finns mycket mer.

Kommissionen vill till exempel att medlemsländerna ska genomföra omfattande hälsokontroller vid unionens inre gränser. Så kallade ”gröna korridorer”, där lastbilar ska kunna köra förbi de långa köer som uppstått kring de nya gränskontrollerna mellan EU:s medlemsstater, ska införas.

Dessutom har Ursula von der Leyen fört fram förslaget på någon form av arbetslöshetsförsäkring på EU-nivå, för att på så sätt dämpa krisens ekonomiska följder. Om det blir verklighet innebär det en mindre revolution: EU skulle ta ännu ett kliv på väg mot en arbetsmarknadspolitik på övernationell europeisk nivå.

Det tillfälliga inreseförbudet till Schengenländerna, som Ursula von der Leyen föreslog i måndags, innebär också ett försök att tvinga ihop de splittrade medlemsstaterna och få dem att uppträda enat i relation till omvärlden.

I skrivande stund är det inte känt hur EU-ledarnas diskussioner slutade på tisdagskvällen. Om kommissionens nya idéer räcker för att hejda unionens sönderfall är inte heller säkert.

Men det är inte första gången som EU-samarbetet har allvarliga problem. Och hittills har unionen brukat gå stärkt ur sådana kriser. Annika Ström Melin är journalist och fristående kolumnist i Dagens Nyheter.

Annika Ström Melin "

”35 000 vårdanställda måste gå hem om skolorna stängs”

DN ONSDAG 18 MARS 2020

"DN. DEBATT 20200318
Vi har gjort en snabb analys som visar att en stängning av grundskolan skulle slå mycket hårt. Om samtliga grundskolor i Sverige stängs så motsvarar det 874 000 jobb som inte utförs, varav cirka 35 000 inom vården. Beräkningarna gäller endast grundskolor och beaktar inte en eventuell stängning av barnomsorgen, skriver forskarna Carl Nordlund och Karl Wennberg.

Allteftersom det nya coronaviruset sveper över världen och där WHO precis har deklarerat Europa som det rådande pandemiska centret, vidtas åtgärder för att bromsa virusets framfart. I stort sett samtliga europeiska myndigheter inriktar sina åtgärder på att söka fördröja spridningen för att inte överskrida hälsovårdssystemets totala kapacitet.

Bland de policyinstrument som finns tillgängliga för att bromsa upp smittspridning genom ökad social distansiering så diskuteras i Sverige flitigt huruvida vi bör stänga våra skolor. Regeringen rekommenderar nu att våra gymnasie- och högskolor går över till distansläge, samtidigt som våra grundskolor i nuläget förblir öppna.

Argumentet för att stänga skolor är att vi ytterligare minskar social interaktion och på så sätt möjliga smittvägar. Trots att det råder en debatt vad gäller vikten av barns utsatthet för, och spridning av coronaviruset, så leder en skolstängning onekligen till ökad social

distansering. En förutsättning för detta är att skolorna inte ersätts av andra mötesplatser där barn träffas i större grupper för lek och umgänge.

Argument har även framförts att skolorna bör kvarstå öppna. Ett argument är att det är för tidigt med en skolstängning: sjukvården må vara kroniskt överbelastad men vi är ännu inte i närheten av den belastning som förväntas komma. Att stänga skolor kommer att minska tillgången till samhällskritisk vårdpersonal som då i stället är hemma med barn.

Till detta finns tanken om karantänsmässig social utmattning: att stänga ner skolor är socialt och ekonomiskt påfrestande för såväl hushåll som samhället i stort. Detta gäller speciellt om tanken verkligen är att hålla våra yngre barn separerade från varandra: då krävs det att vårdnadshavare befinner sig hemma i stället för att förvärvsarbeta.

Det saknas dock en publik diskussion om hur många läkare, sjuksköterskor, och annan samhällskritisk personal som skulle beröras av en stängning av grundskolan. Vad får det för effekter för bemanningen på våra vårdinrättningar om vi beslutar oss för att stänga samtliga – eller bara vissa – grundskolor? Om beslutet om stängningar läggs på skolans huvudmän – det vill säga kommuner och friskolor – hur ser detta ut för enskilda kommuner med olika beskaffade arbetsmarknader?

Inför frågor som en stängning av svenska skolor krävs välinformerade beslutsunderlag. Genom att samköra befolkningsregister som inkluderar skolor, kommuner, arbetsplatser och utskilja individer med barn i skolåldern är det tämligen enkelt att skapa deskriptiva beslutsunderlag som i praktiken täcker hela Sveriges befolkning. Vår pilotstudie, vars analytiska del endast tog ett par timmar att utföra från forskningsdesign till resultat, beräknar hur många läkare, sjuksköterskor och poliser – och 145 andra yrkesgrupper (enligt SSYK3-nomenklaturen) som kan förväntas vara hemma och passa barn om en, flera eller samtliga grundskolor i årskurs 1–9 skulle stänga ner.

Premisserna för modellen bygger på samtliga drygt en miljon barn i Sverige som 2017 gick på en grundskola mellan årskurs 1 och 9 (inklusive sexårsverksamheter i årskurs noll) och deras båda föräldrar (biologiska eller adoptivföräldrar) med hänsyn tagen till icke sammanboende vårdnadshavare.

För varje vårdnadshavare har vi därefter kartlagt deras sysselsättningsstatus samt yrkeskategori – däribland läkare, sjuksköterska och polis. För situationer med två vårdnadshavare antar modellen att barnpassningen delas lika (i verkligheten tenderar kvinnor att ta cirka 60 procent av så kallade vab-dagar). Modellen undersöker även utfallet i familjer där endast en av de två vårdnadshavarna har ett samhällskritiskt yrke (här enkelt definierat som läkare, sjuksköterska eller polis) och vad resultatet blir om vi antar att den med ett ”icke-kritiskt” yrke förblir hemma. Jobb ses här som heltidsekvivalenter.

av vår analys ger vid handen att en stängning av grundskolan kommer att slå hårt på arbetsutbudet i befolkningen, så även för de med samhällskritiska jobb.

Om till exempel Stockholms stad stänger grundskolan så pekar analysen på att cirka 71 000 jobb ligger i farozonen, varav cirka 1 200 läkare, 1 500 sjuksköterskor och och 180 poliser.

Om samtliga grundskolor i Sverige stängs så motsvarar detta 874 000 jobb som inte utförs, varav cirka 35 000 inom vården. För många av Sveriges kommuner ser effekten på arbetsutbudet inom de samhällskritiska yrkena ut att vara större än i Stockholms stad. Notera att dessa beräkningar endast gäller grundskolor och inte beaktar en eventuell stängning av barnomsorgssystemet, och att de bygger på ovanstående premisser. Vi utför för närvarande analyser med andra premisser och antaganden.

I dag saknar många beslutsfattande myndigheter erforderlig analyskompetens eller tillgång till avancerade data. Vi vill rikta en uppmaning till politiker och beslutsfattande myndigheter att i större utsträckning använda sig av universiteten och dess forskargrupper, som med kortare eller längre varsel med enkelhet kan ombedjas att genomföra sådana här typer av analyser, utan omfattande upphandling eller förhandling.

Vi erbjuder inga beslutsrekommendationer kring grundskolans stängning eller inte, då vår forskargrupp inte besitter medicinsk expertis. Beslut kring pandemier i kristider är i grunden politiska snarare än medicinska, vilket ytterligare poängterar vikten av erforderligt beslutsunderlag.

Vi vet att en central del i spridningsmodeller av individers sociala beteende – det ämne vi till vardags forskar om – är att individer såväl som företag, stater och andra aktörer tenderar att härma varandra då man ser majoritetens beslut som det tryggaste i en krissituation. Vill vi förorda att myndigheter använder bästa möjliga beslutsunderlag i sin hantering av såväl coronapandemin som i framtida krissituationer. Och att de tar hjälp av universitet och forskningsinstitut i det arbetet.

Carl Nordlund, fil dr, programansvarig för mastersutbildningen inom Computational social science, Institutet för analytisk sociologi (IAS), Linköpings universitet

Karl Wennberg, professor i företagsekonomi, forskningsledare vid Institutet för analytisk sociologi (IAS), Linköpings universitet "

”Toppen av ett gigantiskt isberg”

DN. ONSDAG 18 MARS 2020

"Det nya coronaviruset sprider sig snabbt över Sverige. Statsepidemiolog Anders Tegnell beskriver det som toppen av ett gigantiskt isberg. – Vi har en samhällsspridning i flera delar av landet, säger han.

Enligt Folkhälsomyndigheten har tolv personer vårdats på intensivvårdsavdelningar i Sverige till följd av det nya coronaviruset. På tisdagen avled ytterligen en person i covid-19, vilket innebär att viruset har krävt åtta offer i Sverige.

– Det här är toppen av ett gigantiskt isberg. Vi har en samhälls-spridning i flera delar av Sverige och den statistik som finns just nu över antalet smittade ger inte heller hela bilden, säger Anders Tegnell på en presskonferens på tisdagen.

Antalet smittade globalt närmar sig nu 200 000 personer, varav 60 000 i Europa, berättar statsepidemiologen. Han säger också att vi börjar närma oss de nivåerna som fanns i Kina när spridningen började avta i landet.

– Det handlar nu om att trycka ner kurvan så vi inte får en pik som sjukvården inte klarar av, att minska hastigheten i smittspridning och även om hur många som hamnar på sjukhus. Det är den siffran som vi måste hålla så låg som möjligt, säger Anders Tegnell.

Över tusen personer har konstaterats smittade av coronaviruset i Sverige, men eftersom Sverige sedan över en vecka nästan uteslutande gör prover inom sjukvården och äldreomsorgen finns det ett mörkertal. WHO:s generaldirektör Tedros Adhanom Ghebreyesus sa på måndagen att provtagning och smittspårning är ”ryggraden i kampen mot smittan” och vill se att fler länder testar mer.

Varför följer ni inte WHO:s rekommendationer att testa så mycket som möjligt?

– Vi gör det hela tiden. Vi ligger absolut på gränsen på vår kapacitet att testa hela tiden. Men det är jätteviktigt att använda den kapacitet för att testa till att testa rätt. Det finns inget land i världen, inte ens Sydkorea, som kan testa alla som är snuviga hela tiden för ett prov i dag säger ingenting om hur sjuk du är i morgon, säger Anders Tegnell.

Folkhälsomyndigheten upprepade igen måndagens rekommendation om att personer över 70 år bör begränsa sina kontakter med andra människor så långt det går under en tid framöver.

– Det är främst våra äldre och de som redan är sjuka som vi måste skydda och även hjälpa med exempelvis att handla mat, säger Anders Tegnell.

Viviana Canoilas
viviana.canoilas@dn.se "

" Socialministern kritisk till regionernas krisberedskap

DN ONSDAG 18 MARS 2020

Svensk sjukvård möter det nya coronaviruset från ett redan ansträngt läge. Socialminister Lena Hallengren (S) ser framför sig en tuff debatt om regionernas ansvar när krisen är över. – Man kan inte ha materiel som räcker en vecka eller två. Det är inte krisberedskap, säger hon.

DN har tidigare rapporterat om hur sjukvårdsanställda larmat om brist på skyddsmaterial, personal och intensivvårdsplatser. Regeringen har nyligen gett Socialstyrelsen ett samordnande uppdrag att fördela materiel mellan regionerna och att försöka få igång en inhemsk produktion samt delta i en EU-upphandling. I fredags träffade socialminister Lena Hallengren och finansminister Magdalena Andersson (S) tillverkningsbranschen för att skynda på tillverkningen av skyddsmateriel.

– Det har gett resultat i form av uppköp. Vi måste använda alla gemensamma krafter som finns i Sverige. Det finns branscher och aktörer som inte behöver utrustningen lika väl som vården och kan lämna ifrån sig, säger hon.

2018 tillsatte regeringen en utredning för att se över hur hälso- och sjukvårdens krisberedskap kan stärkas. Nu är dock inte rätt tid för lagstiftning, nu är det arbete ”hands on” som gäller, menar Lena Hallengren.

– Det går inte att ha just-in-time-leveranser. Man kan inte ha materiel som räcker en vecka eller två. Det är inte krisberedskap. All samhällskritisk verksamhet måste vara uthållig och robust och klara påfrestningar. Vi har anledning att snabba på det arbete som satts igång, säger hon.

Det är rätt hårda ord men hur ser ditt eget ansvar som socialminister ut?

– Jag har naturligtvis ett ansvar att agera på alla vis jag kan. Min företrädare hann ge ett uppdrag om en utredning om beredskapen. Och jag gav under hösten ett tilläggsuppdrag om att vi inte bara ska täcka in krigstid utan också fredstid. Socialstyrelsen har i uppdrag att samordna beredskapen. I det här läget har vi fattat ett flertal beslut. Det är extraordinärt och vi agerar på alla sätt vi kan.

WHO har uppmanat alla länder att testa varje misstänkt fall av corona som en viktig del i att stoppa smittspridningen. Men Sveriges strategi är delvis en annan. Förra veckan ändrade Folkhälsomyndigheten testprioriteringen: patienter med coronasymtom som kräver sjukhusvård samt vård- och omsorgspersonal ska testas i första hand. Myndigheten medger att det delvis handlar om resursbrist.

Varför följer inte Sverige WHO:s rekommendationer?

– Folkhälsomyndigheten är bra på att förklara varför vi gör som vi gör för att stoppa smittspridningen. De är experter. Det är viktigt att vi använder både utrustning, material och vårdpersonal till att skydda riskgrupper och ge en god vård. Och vi testar fler den här veckan jämfört med förra, det är inte så att vi drar ner på testningen, säger hon.

Experter har varnat för att Sverige står inför en potentiell smittopp senare i vår. Samtidigt har Sverige i jämförelse med andra EU-länder ett lågt antal intensivvårdsplatser och varken Socialstyrelsen eller regeringen kan eller vill svara på hur många fler platser man kan tillföra i ett krisläge.

– Det är otroligt viktigt att inte för många blir sjuka exakt samtidigt. Varje region arbetar med att öka antalet intensivvårdsplatser. Om man får en katastrofmedicinsk situation kommer det att kräva att man jobbar annorlunda, att man dimensionerar kapaciteten efter behov. Jag har lyssnat till chefläkaren i region Stockholm som beskrivit hur man på väldigt kort tid kan dubblera platserna.

Under tisdagen beslutade regeringen att rekommendera ett stopp av den fysiska undervisningen i gymnasieskolor, högskolor och universitet. Lena Hallengren utesluter inte ytterligare åtgärder. Samtidigt finns en debatt där kritik riktas mot både regeringen och myndigheter för att man ligger steget efter till exempel våra grannländer.

Ser du någon risk för att det visar sig att Sverige agerade för sent?
– Jag konstaterar att expertmyndigheten på smittskydd, Folkhälsomyndigheten, bedömer att man ligger nära sina nordiska motsvarigheter i bedömningen av vad som bör göras och när. Regeringen utesluter ingen åtgärd som bedöms göra skillnad.

Hanna Jakobson
hanna.jakobson@dn.se "

"Fakta. Tillsyn av regionernas beredskap för katastrofmedicin
Enligt hälso- och sjukvårdslagen ska regionerna planera sin hälso- och sjukvård så att en katastrofmedicinsk beredskap upprätthålls. Men enligt Socialstyrelsen har man inte uppfyllt kraven när det gäller att säkra en beredskap för material.

Inspektionen för vård och omsorg, IVO, är tillsynsmyndighet för lagstiftning som rör hälso- och sjukvård men har inte gjort någon samlad kontroll av regionernas krisberedskap eller beredskap för katastrofmedicin. "

" Ewa Stenberg: Därför är Sverige senare med besluten än andra länder

DN ONSDAG 18 MARS 2020

Sverige har beslutat om skyddsåtgärder mot det nya coronaviruset senare än våra grannländer. När Frankrikes president Macron talar om ett krig framhåller Sveriges statsminister hur viktigt det är att tvätta händerna, visa solidaritet och hjälpas åt. Varför agerar politikerna så olika?

Analys. DN:s politikkomentator
Frankrikes president Emmanuel Macron höll ett långt tevetal i måndags där han upprepade att hans land befinner sig i krig. Han sa att man måste kämpa mot den nya virusepidemin dag och natt. Förutom att bland annat stänga skolor har Frankrike infört utegångsförbud. Det blir böter om man går ut utan att ha ett av staten godkänt ärende.
På tisdagsmorgonen höll delar av den svenska regeringen pressträff. Regeringen rekommenderar nu gymnasieskolor och högskolor att gå över till distansundervisning.

”Vi ser ett starkt samhälle som mobiliserar och håller ihop”, sade statsminister Stefan Löfven (S). Han underströk att alla måste hjälpas åt att skydda de äldre och bromsa smittan. Regeringens handlingslinje mot epidemin är att informera, uppmana och fatta beslut som hjälper människor att följa myndigheternas råd. Som att studenter ska få behålla sina studiebidrag även om de inte kan genomföra alla kurser på distans.

Jämfört med Norge, Danmark och Finland har Sverige fattat beslut om skyddsåtgärder senare. Det har ofta (men inte alltid) handlat om att rekommendera istället för att tvinga.

Regeringen och riksdagen förbereder nu en lag som gör det möjligt att ordna barnomsorg till vårdpersonal och andra riskgrupper ifall också grundskolan måste stängas. Men till skillnad från Norge, Danmark och Finland är de skolorna tills vidare öppna här. Ser man det kronologiskt ligger Sverige steget efter.

Det beror på att denna regering litar på sin expertmyndighets, Folkhälsomyndighetens, råd och bedömningar. Det är inte ett fritt val av regeringen, Sverige har en sådan förvaltningsmodell. Andra länder, som till exempel Danmark och Frankrike, lägger större makt hos den politiska ledningen. Det gör det möjligt att agera politiskt, även om expertmyndigheterna gett andra råd.

Det kan också vara så att smittspridningen kommit längre i andra länder än i Sverige, och att det förklarar att Sverige är senare att ta till åtgärder. Men statistiken över detta är skakig.

De olika strategierna i Norden och EU beror också på hur regeringarna hanterar de målkonflikter som finns. Det kostar oerhört mycket att stänga ner samhället. Företag går snabbt på knäna. Det gör också att regeringen behöver tänka efter innan man tar till drastiska åtgärder så att livskraftiga företag inte slås ut i onödan. Både denna och andra regeringar lägger ekonomiska stödpaket parallellt med åtgärder mot epidemin.

Den här krisen prövar de politiska ledarna på ett sätt ingen av dem upplevt förr. Inte sedan spanska sjukan 1918 har världen drabbas av en

så stor farsot utan tillgång till vaccin. Ledarna svarar på pressen på olika sätt. Regeringen Löfvens svar är inte inrikespolitiskt kontroversiellt. Opposition, regering och samarbetspartier har täta kontakter och de svenska politiska partierna samlar sig bakom regeringen, angelägna om att enas. Utbildningsminister Anna Ekström (S) berättade till exempel på tisdagsmorgonen att alla partier i riksdagens utbildningsutskott, från Sverigedemokraterna till Vänsterpartiet, gemensamt tar fram lagen som ska göra det möjligt att ordna barnomsorg för nyckelgrupper i samhället om skolor, förskolor och fritids måste stängas.

Ewa Stenberg
ewa.stenberg@dn.se "

" Regeringen blixtbereder barnomsorgslag

DN ONSDAG 18 MARS 2020

Med en blixtsnabb lagstiftning förbereder regeringen en stängning av landets grund- och förskolor. Redan nu ska gymnasieelever och universitetsstuderande få sin undervisning på distans. – Det kommer att bli uppoffringar både för eleverna och de som jobbar i skolan, säger utbildningsminister Anna Ekström (S).

Som en följd av coronasmittan rekommenderar nu regeringen landets gymnasieskolor, komvux, yrkeshögskolor, högskolor och universitet att inte längre ta emot elever i sina lokaler. Det handlar om över 600 000 studerande som från och med onsdag får sköta sin undervisning på distans.

– Det här innebär att alla elever från gymnasiet och uppåt inte ska vara i skolan men studera hemma. Vi kan i ett senare skede komma i en situation där vi behöver stänga förskolor och skolor, vilket därför också förbereds, säger statsminister Stefan Löfven.

Regeringen blixtbereder en lagändring som ska möjliggöra att samhället kan tillhandahålla särskild barnomsorg för barn med föräldrar som jobbar inom vården eller andra samhällsviktiga funktioner. Enligt utbildningsminister Anna Ekström (S) är planen att lagändringen kan klubbas redan på torsdagens regeringssammanträde.

– Jag vet att de flesta kommuner har satt igång en sådan här planering men jag vill skicka en tydlig signal till kommunerna om att se till att den planeringen verkligen går fort och blir bra. Om vi hamnar i ett

läge där grundskolor också måste stängas så kommer det här att behövas, säger Anna Ekström.

Samtidigt förbereds ett förslag som syftar till att ge regeringen juridisk befogenhet att fatta beslut om att stänga skolor. I dag ligger det beslutet hos kommunerna.

– Om vi hamnar i ett sådant läge måste samtidigt omsorgen till barn till föräldrar som jobbar inom sjukvården, äldreomsorgen och andra livsviktiga yrken säkras. Föräldrar med samhällsviktiga funktioner måste kunna gå till jobbet, säger Anna Ekström.

Hon framhåller att en viktig uppgift för gymnasieskolorna nu blir att se till att eleverna kan ta sina examina på ett vettigt sätt.

– Men jag ska inte sticka under stol med att det här kommer att bli ett stort och svårt arbete för många gymnasieskolor och många gymnasieelever, säger Anna Ekström.

Matilda Ernkrans (S), minister för högre utbildning, förväntar sig att alla universitet och högskolor följer rekommendationen att stänga ner undervisningen på campus.

Så länge undervisning bedrivs även på distans betalas studiemedel ut. Men även om undervisningen helt ställs in ska det gå att få ut sina studiemedel, enligt ett förslag som regeringen snart ska lägga på riksdagens bord.

– Vid extra ordinära händelser, som coronaviruset är, ska studenterna få behålla sina studiemedel för den period som de har beviljats det, säger Matilda Ernkrans.

Regeringens besked grundar sig på att Folkhälsomyndigheten fortfarande gör bedömningen att det av smittskyddsskäl inte är motiverat att stänga grundskolor och förskolor över hela landet. Generaldirektör Johan Carlson pekar på att studenter och gymnasieelever ofta pendlar över större avstånd och därmed kan orsaka mer smittspridningen.

– Gymnasieelever och studenter är inte heller i behov av omsorg till skillnad från barn i grundskolan, särskilt i de tidiga årskurserna, säger Johan Carlson.

Danmark, Norge och Finland har fattat mer långtgående beslut än Sverige när det gäller att stänga skolor. Men Johan Carlson menar att det ändå finns en samsyn i de nordiska länderna.

– Vi har varit ganska eniga de nordiska myndigheterna emellan. Vi ligger i våra bedömningar av vad som är viktigt nära de andra länderna, också när det gäller den balans som måste finnas mellan en åtgärd och de negativa effekter som den medför, säger Johan Carlson.

Riksdagens partiledare hade under tisdagen ett möte på distans för att samråda om den senaste utvecklingen. Moderaternas Ulf Kristersson uppger att hans parti redan i helgen samtalade med regeringen om vilka lagändringar som måste göras på utbildningsområdet för att möta coronasmittan. Han välkomnar de åtgärder som regeringen aviserade på tisdagen.

– Jag tycker att hanteringen av krisen fungerar allt bättre. Riksdag och regering måste nu samarbeta så bra som möjligt. Jag tycker att alla nu är på tårna och inser allvaret, både medicinskt och ekonomiskt och att detta kan bli mycket utdraget, säger Ulf Kristersson.

Sverigedemokraternas Jimmie Åkesson anser att regeringen hittills har haft en alltför ”defensiv hållning” jämfört med andra länder men välkomnar tisdagens besked om stängning av gymnasier och högskolor. Han hade dock velat att man också stängt högstadiet, eftersom det inte heller där uppstår något problem med barn som måste ha barnomsorg.

– Det hade varit en rimlig åtgärd redan nu, säger Jimmie Åkesson.

Hans Rosén
hans.rosen@dn.se
Hans Olsson
hans.olsson@dn.se "

"Fakta. Regeringens beslut
Distansundervisning. Alla gymnasieskolor, komvux, yrkeshögskolor, universitet och högskolor rekommenderas att enbart bedriva distansundervisning från och med onsdag den 18 mars. Regeringens grundar det på Folkhälsomyndighetens rekommendation.

Barnomsorg. Riksdagen fattar enligt planerna beslut på torsdag den 19 mars om en ny lag som ger möjlighet att ge särskild barnomsorg för barn till föräldrar i samhällsbärande yrken, om det blir en generell stängning av grundskolor och förskolor.

Studiemedel. Regeringen förbereder en regeländring som ska säkra att studenter inte blir skyldiga att återbetala studiemedel, oavsett hur studierna kommer att fungera under rådande undantagstillstånd. "

" Klart för reseförbud till EU i 30 dagar

DN ONSDAG 18 MARS 2020

EU:s stats- och regeringschefer har enats om att stoppa alla icke nödvändiga resor till EU under 30 dagar. Nu ska varje land införa förbudet i sin lagstiftning. Förbudet gäller resenärer som inte är medborgare i EU.

För att motverka att fler EU-länder inför interna gränskontroller föreslår EU-kommissionen ett reseförbud till EU under 30 dagar. Under tisdagskvällen sade medlemsstaternas stats- och regeringscheferna ja till detta.

– Vi har fått ett starkt stöd från medlemsstaterna. De ska införa beslutet så snart som möjligt, säger EU-kommissionens ordförande Ursula von der Leyen.

Som en konsekvens av stoppet fattade Sveriges regering beslut om ett tillfälligt reseförbud till Sverige. Det meddelade inrikesminister Mikael Damberg (S) under en presskonferens på tisdagskvällen. Undantagna från EU:s resestopp är medborgare i EU-länder och Schengen (Island, Liechtenstein, Norge och Schweiz). Även forskare, läkare och andra personer med samhällsviktiga funktioner ska få komma in.

Britterna är under 2020 fortfarande EU-medborgare och kommer att kunna resa in som förut. Däremot kommer inte Storbritannien och Irland att tillämpa reseförbudet under 30 dagar.

Pia Gripenberg "

" Experternas tips: Tänk på det här när du jobbar hemma

DN ONSDAG 18 MARS 2020

Allt fler svenskar arbetar nu hemma på grund av coronaviruset. Vad är viktigt att tänka på då? Hur håller man kontakten med sina kollegor? Hur håller man isär arbetslivet och det privata? DN har pratat med två experter på relationen mellan arbete och fritid som ger sina bästa tips.

I samband med det nya coronaviruset har flera företag uppmanat sina anställda att arbeta hemma. Spotify har skickat hem hela personalen. Flera myndigheter har låtit personer som varit i riskområden arbeta hemifrån.

Det innebär att många människor som är vana att gå till sin arbetsplats varje dag, göra sitt jobb och därefter gå hem, nu ska försöka utföra sina arbetsuppgifter hemma i sin privata miljö. Vad är bra att tänka på då?

Vissa tycker säkert att det är skönt att kunna styra mer över sina dagar och kunna växla med lite privata sysslor. Andra kanske saknar den struktur som en arbetsdag har, och vill inte blanda ihop sitt privatliv med arbetet över huvud taget.

Hur ska man tänka för att få både arbetet och privatlivet fungera där hemma?

Kristina Palm är docent i industriell arbetsvetenskap vid KTH och har i flera år forskat om relationen mellan arbete och fritid på Karolinska institutet och Karlstads universitet.

Hon säger att forskning visar att människor kan ha väldigt olika preferenser kring att integrera arbete och övrigt liv. Det gör också att alla utvecklar olika strategier för att förhålla sig till möjligheter och problem.

– För dem som ser möjligheter är det antagligen ganska oproblematiskt. De tycker säkert att det är toppen att slippa resorna till och från arbetsplatsen.

Andra föredrar den ordinarie arbetsplatsens rutiner. De vill göra sitt arbete där, efter arbetsdagen slå igen sin dator och ta sig hem till den privata sfären.

– Och när den möjligheten inte finns längre kan det leda till frustration, skapa negativa känslor kring att tvingas arbeta hemma och leda till stress.

Som forskare har Kristina Palm stor egen erfarenhet av att arbeta hemma och har genom åren hittat egna strategier.

Till exempel är det lätt att glömma bort att ta sig ut. Den som tar sig iväg till en arbetsplats får ju ofta ”naturliga” promenader, till bussen eller tunnelbanan.

Den som jobbar hemma sparar ju in arbetsresan. Själv lägger jag den tiden på en morgonpromenad i skogen. Sedan går jag hem och arbetar mellan 8 och 17, och tar gott om pauser. Innan jag började med

morgonpromenaden undrade jag varför jag var så trögstartad, säger hon.

De sociala behoven kan se mycket olika ut. En del tycker att det är jätteskönt att inte behöva ha så mycket kontakt med kollegorna när de arbetar hemma. Andra tycker att det är väldigt jobbigt och känner sig isolerade.

– Själv blir jag tokig efter en dag hemma utan kontakt, säger Kristina Palm.

Hon och hennes forskarkollegor har löst saknaden efter arbetskamraterna genom att boka en tid varje dag när de tar en fika tillsammans – över Skype.

– Då pratar vi om allt möjligt, men naturligtvis blir det även en hel del jobbrelaterat.

Vad brukar vara svårast med att arbeta hemma?
– Mest problematiskt är när arbetet spiller över i privatlivet. Det är ett betydligt större problem än tvärtom. För om privatlivet blir lidande finns det en risk att man inte får den återhämtning som man behöver.
– Men det är väldigt olika, för vissa blir det en vila att gå in i arbetet. Ofta ser man sig själv som norm.

Olikheterna kan bli ännu tydligare vid hemarbete. Vissa vill ha digitala möten hela tiden, medan andra blir störda av avbrotten. Vissa går upp tidigt och jobbar undan, medan andra föredrar en sovmorgon och sedan jobbar över lite på kvällen.

– Spontant tycker jag nog inte att man som arbetsledare ska hålla strikt på arbetstider. Se i stället situationen vi befinner oss i nu som ett tillfälle att experimentera lite. Men det är ju upp till varje arbetsplats att bestämma, naturligtvis. Det viktiga är att man pratar om det.

När en hel avdelning jobbar i hemmet har arbetsledaren en viktig funktion. Det kan vara svårare att få en uppfattning om hur medarbetarna har det och hur arbetet rullar på. Vissa har ett större behov av bli sedda och få stöd. Alla säger inte till när de tycker att något är jobbigt eller svårt i arbetet, sådant som en chef kan märka av när man ses i verkligheten.

– Det viktigaste är nog att arbetsledare lyfter frågan om när och hur man har möten digitalt och att alla får komma in med sina synpunkter. Det behöver inte vara svårare än så.

Om arbetet hemifrån bara sker under några dagar är det kanske inte så viktigt hur man sitter och jobbar. Men om det blir en längre tid är det viktigt att tänka på det ergonomiska. På arbetsplatsen har man kanske ett höj- och sänkbart bord, en bra arbetsstol och en genomtänkt belysning.

Hemma kanske man sitter i soffan eller på en köksstol.

– Därför är det ännu viktigare att ta pauser. Kanske kan man hitta ett klurigt sätt att stå och jobba på emellanåt. Har man en större skärm på jobbet kan det vara bra att få den hemkörd. Arbetsgivaren har ju ansvaret för din arbetsmiljö även när du arbetar hemma.

David Stiernholm, som arbetar med att hjälpa människor och företag att bli mer effektiva, ser även han både för och nackdelar med att arbeta hemifrån.

– Allt fler arbetar i öppna kontorsmiljöer och många jag pratar med upplever att de ofta blir avbrutna på jobbet. Det är svårt att få tid att arbeta ostört med de riktigt svåra frågorna, därför väljer många att arbeta hemma även när det inte är virussäsong, säger han.

Nackdelen är att det är lätt att distraheras av disk eller tvätt som stjäl tid från jobbet. Det kan också få många att känna sig isolerade.
– Vissa behöver liv och rörelse för att få fart och känna sig inspirerade, säger David Stiernholm.

Han rekommenderar att hemarbetet utförs på ett speciellt ställe, gärna någonstans där det går att stänga om sig. Det är också bra att se till att platsen inte innebär en utsikt över ogjorda uppgifter, som exempelvis ett diskberg, som kan medföra distraktion, enligt David Stiernholm.

Att ha en särskild plats för arbetet hjälper produktiviteten och gör det lättare att skilja mellan jobb och fritid, säger han.

– När arbetsdagen är slut kan du lämna platsen. Då blir det tydligare vad som är jobb och vad som är fritid.

För att hålla motivationen uppe när arbetet känns trögt föreslår David Stiernholm att man slår ihop sig med en kollega eller med sin arbetsgrupp och gör avstämningar kontinuerligt på exempelvis Skype.

Om andra familjemedlemmar är hemma rekommenderar han olika typer av strömningstjänster för att ta bort ljud eller att komma överens om ett sätt att signalera tillgänglighet, exempelvis genom att ha hörlurar på sig eller stänga dörren.

David Stiernholm tycker att det är viktigt att tydliggöra skillnaden mellan jobb och fritid.

– Utan tydliga gränser riskerar man att hamna i en situation där det varken blir hackat eller malet. Då är det lätt att känna sig otillräcklig, både med arbetet och med fritidssysslorna. Det är bättre att bestämma att ”nu jobbar jag och här jobbar jag” och ”nu jobbar jag inte och här jobbar jag inte”. Då kan man jobba effektivt och vara närvarande för familjen, säger David Stiernholm.

Hans Arbman
hans.arbman@dn.se "

”Omvärlden blir återigen större och mer avlägsen”

DN ONSDAG 18 MARS 2020

Långtidsparkerade flygplan och minskat resande. Coronakrisen är en generalrepetition inför framtiden, menar författaren och miljöforskaren Björn Forsberg, aktuell med boken ”Fartrusiga”. ”Vi står inför en drastiskt minskad mobilitet”, säger han.

Efter 30 år av klimatförhandlingar och fortsatt ökande utsläpp har världen kastats in i ett oavsiktligt grönare tillstånd. Åtgärderna för att möta coronakrisen har fått utsläppen att falla kraftigt. SAS, Norwegian, Lufthansa och British Airways ställer in tiotusentals flygningar. Flygplanstillverkaren Airbus stoppar produktionen. Bilar står oanvända på garageuppfarter medan kontorsarbetare jobbar hemifrån och permitterade arbetare inte jobbar alls.

Himlen har klarnat i Kina. Medan fabrikerna står tysta har de kinesiska utsläppen av koldioxid minskat med 25 procent. Utsläppen av kvävedioxid, som kommer från bland annat vägtrafik, industrier och kraftverk, har enligt Nasa minskat med 30 procent.

Bara i Kina beräknas varje år en miljon människor dö på grund av hälsofarliga utsläpp. Enligt chefen för miljöforskningscentret The Hugo observatory kommer dödssiffrorna för det nya coronaviruset att vara lägre än det antal människor som varje år mister livet på grund av luftföroreningar.

”Mer än sannolikt kommer antalet liv som räddas på grund av nedstängningsåtgärderna att vara högre än antalet liv som förloras på grund av pandemin”, säger François Gemenne enligt en artikel i Forbes som har fått stor spridning.

Denna jämförelse har också fått kritik. Statsvetaren Victor Galaz, forskare vid Stockholm resilience centre, menar att panedemin och klimatkrisen är två helt olika typer av politiska utmaningar, där den ena kräver snabba förändringar för att förhindra en smittspridning medan den andra kräver stora systemförändringar över en längre tid.

Victor Galaz beskriver coronakrisen som ”en pyrrhusseger för klimatet”. Den ekonomiska nedgången riskerar att leda till uppskjutna investeringar och klimatåtgärder, bara för att senare medföra accelererande utsläpp när tillväxten tar fart igen. Krisen kan också underminera förtroendet för internationellt samarbete i en tid då alla världens länder behöver samarbeta om Parisavtalet och de globala hållbarhetsmålen, menar han.

Även SVT:s klimatjournalist Erika Bjerström ser negativt på coronakrisens miljöeffekter. I en analys på SVT Nyheter konstaterar hon att krisen medför en minskning i resande och konsumtion, men också att den ekonomiska kraschen leder till inställda investeringar i förnybar energiteknik, inställda globala klimatmöten och färre sålda elbilar.
Miljöeffekterna av coronakrisen är ännu för tidigt att sia om. Men till dess kan viruskrisen erbjuda en tankeställare över framtidens rörelse-mönster. Det menar författaren och miljöforskaren Björn Forsberg, som är aktuell med ”Fartrusiga – om en gränslöst massmobil tid och vår fossilfria morgondag”. Boken handlar om hur våra samhällen på två hundra år – med järnvägar, massbilism, flyg och andra

mobilitetsrevolutioner – har genomgått en accelerationsrusning utan motstycke.

Problemet är att den drivits – och fortfarande drivs – av fossila bränslen.

Fartfesten kan snart vara över, skriver Björn Forsberg i boken. Han anade inte hur snabbt förutsägelsen skulle besannas.

– Ja, inget ont som inte har något gott med sig. Man kan naturligtvis fundera över den enorma beslutskraft som samhället visar nu jämfört med insatserna mot klimatkrisen. Men jag hoppas att coronakrisen kan fungera som en tankeställare. Insikten om vår sårbarhet och behovet av omställning tycks starkare än någonsin, säger Björn Forsberg på telefon från Umeå.

Varför tror du att samhällen runt om i världen agerar snabbare när det gäller coronakrisen än klimatkrisen?

– Det är uppenbart för de flesta att vi har en klimatkris och att den är allvarlig, men fortfarande ser man inte den som ett direkt hot mot sin egen livhank, utan som något vi oftast kan tänka bort till vardags. Med coronakrisen stirrar vi den gamle liemannen i ögonen igen. Den hotar oss själva eller våra anhöriga i närtid.

Enligt Erika Bjerströms analys är de minskade CO2-utsläppen under 2020 ingenting att glädjas åt. Hon lyfter fram det mänskliga lidande som viruset för med sig och även att flygbolagen inte kommer att ha råd att göra investeringar i biobränsleteknik när de blöder pengar.

Björn Forsberg ser mindre mindre negativt på coronakrisens miljö-effekter:

– Krisen har fått utsläppen att minska som inga medvetna klimat-åtgärder och Parisavtalet lyckats med. Jag hoppas givetvis att vi som samhälle inte låter allt gå tillbaka till *business as usual* när coronakrisen är över, säger han.

Ja, vad händer efter coronakrisen? Blir det samma återgång till status quo som efter finanskrisen 2008? Enligt Gunilla Almered Olsson, professor i humanekologi, bereder coronasmittan väg för den större omställning som klimatforskare länge har efterlyst:

”Det blir faktiskt aldrig mer ’business as usual’. Detta är vår stora möjlighet”, skriver hon på DN Debatt.

Designvärldens trendorakel Li Edelkoort tror att pandemin kommer att leda till ”en global recession av en storleksgrad som inte har upplevts förut” – men också en chans för mänskligheten att återställa sina värderingar.

I en intervju i formmagasinet Dezeen säger Li Edelkoort att viruset inte bara försätter smittade individer i karantän, utan också skapar en ”konsumtionskarantän”: plötsligt nöjer sig människor med enklare kläder, återupptäcker gamla favoriter i garderoben och slår sig till ro med en bok som länge stått bortglömd i hyllan.

Det låter som klassiskt lågkonjunkturbeteende. Men enligt Edelkoort kan de kulturella förändringarna bli bestående:

– När viruset väl är under kontroll kommer vi att behöva plocka upp resterna och återuppfinna allting från början. Och det här är vad jag hoppas på: ett annat och bättre system som införs med större respekt för människors arbete och villkor, säger Li Edelkoort till Dezeen. Sverige har fattat beslut om att bli fossilfritt senast 2045. Enligt Björn Forsberg saknas än så länge en förståelse om vad det innebär för våra möjligheter att färdas i framtiden.

– Politiskt finns en extrem aningslöshet kring vad det innebär att växla över från fossilt till förnybart. Man kan se coronakrisen som en generalrepetition inför vad som väntar. När vi som samhälle strävar efter att snabbt få bort den fossila energin från transporterna kommer det att få stora konsekvenser. Vi står inför en drastiskt minskad mobilitet. Globalt sett drivs transporterna till 96 procent fortfarande med fossil energi.

Hur menar du att vår mindre mobila framtid ser ut?

– Min analys är att trafikflyget på sikt kommer att stranda och att även andra transportslag som massbilism och fartygstrafik påverkas kraftigt. Under senare decennier har vi genom globaliseringen och lågprisflyget kunnat sträcka ut våra familjeband över världen. Svenskar har kunnat emigrera och ändå upprätthålla täta förbindelser med hemlandet. Nu ser vi med coronakrisen att rummet plötsligt växer. Omvärlden blir återigen större och mer avlägsen. Med utfasningen av det fossila kommer vi se en liknande utveckling.

Kan vi inte fortsätta vara lika mobila med elbilar och elflyg?
– För elflyget finns stora tekniska begränsningar. Om elflyget skulle bli verklighet handlar det om väldigt små maskiner för ett fåtal passagerare som färdas korta sträckor, det vill säga ungefär samma förhållanden som flyget hade på 1920-talet. Det korta svaret vad gäller elbilarna är att resurserna inte räcker till.

Samtidigt vill Björn Forsberg inte utmåla det lågmobila samhället som fullständigt väsensfrämmande från dagens. I boken menar han att omställningen trots allt inte behöver vara mer dramatisk än en återgång till en ”1980-talslunk”:

– Järnvägarna kommer att finnas kvar och det går fortfarande att ta tåget till Europa. Det är främst slentrianresandet som kommer att upphöra, liksom mycket av den långväga arbetspendlingen. Det billiga massflyget är ändå ett väldigt sentida fenomen. Så sent som på 1980-talet, då det svenska välfärdssamhället nådde sin peak, hade vi inte den här friheten. Min bild är att vi då reste på ett mer besinningsfullt sätt.

När Norges statsminister Erna Solberg förra veckan meddelade den norska regeringens första åtgärdspaket mot coronakrisen underströk hon en sak: under de närmaste 14 dagarna kommer Norge att ”gå i ett väldigt lågt tempo”.

Kanske kommer det låga tempot att vara längre än så.

Sverker Lenas
sverker.lenas@dn.se
Björn Forsberg. "

Forskare och författare, aktuell med boken ”Fartrusiga – om en gränslöst massmobil tid och vår fossilfria morgondag” (Ord & visor förlag).
Har tidigare skrivit böckerna ”Tillväxtens sista dagar” (Ruin förlag, 2007) och ”Omställningens tid – tillväxtens slut och jakten på en hållbar framtid” (Karneval, 2012).

Disputerade 2002 på en avhandling om miljöfrågan i tillväxtsamhället. Bosatt i Burträsk söder om Skellefteå. "

"Ledare: Ekonomin kan inte sitta i karantän

DN TORSDAG 19 MARS 2020

I början av mars skrev OECD ner den globala tillväxten från 2,9 till 2,4 procent, på grund av virusutbrottet i Kina. I samma veva konstaterade finansminister Magdalena Andersson (S) att svensk ekonomi bara kommer att växa med 0,3 procent under 2020, i jämförelse med den prognos på 1,1 procent som gällde i början på året. Så här ett par veckor senare handlar det om önskesiffror. Dag för dag blir det tydligare hur förödande effekterna är på den reala ekonomin av coronapandemin och de omfattande karantän-åtgärder som införs för att bromsa den.

I måndags publicerade Kina ekonomiska data för årets två första månader. Bedömare förväntade sig friserade siffror, att tillväxten fallit från 6 till kanske 2 procent, under tiden fabriker höll stängt och affärer och restauranger tömdes på folk. I stället visar statistiken att bnp krymper med 13 procent.

Emmanuel Saez och Gabriel Zucman, tunga professorer vid Berkeleyuniversitetet, beräknar att den amerikanska ekonomin kan sjunka med 7,5 procent i år om karantänåtgärder som stryper konsumtion och produktion sträcker sig över tre månader. Det handlar i så fall om ett större fall än under finanskrisen.

I Sverige rapporterar Arbetsförmedlingen om de största varslen sedan just 2008. Hotell- och restaurangbranschen är värst drabbad.

En lågkonjunktur är oundviklig. Det krävs kraftfulla finanspolitiska åtgärder för att den inte också ska bli avgrundsdjup och utdragen. Magdalena Anderssons svar på krisen har hittills varit att avfyra något som kan beskrivas som en tvåstegsraket.

De första insatserna, som presenterades förra veckan, handlade till stor del om ekonomiska åtgärder för att stödja kampen mot smittspridningen. Karensdagen plockades bort så att ingen som är småkrasslig ska gå till jobbet av ekonomiska skäl. Regioner och kommuner fick extra pengar.

Den andra omgången levererades i måndags. Staten tar över sjuklöneansvaret från arbetsgivaren de första två veckorna, samt halva kostnaden vid korttidspermitteringar. Företag får möjlighet att skjuta upp skatter och arbetsgivaravgifter.

Regeringen har hittills agerat både kraftfullare och snabbare än vad som gjorts i många andra länder. Särskilt för stora företag och personer med fasta anställningar handlar det om betydelsefull hjälp. Ändå kommer det att krävas mycket mer.

Till viss del handlar det om justeringar – exempelvis medför de uppskjutna skatterna för företag en årsränta på 6–7 procent som kommer att behöva kapas ordentligt. Dessutom behövs mer för småföretag och personer som arbetar under osäkra anställningsformer.

Vad händer, till exempel, med kaféer, barer och frisörsalonger som riskerar att stå mer eller mindre utan kunder under ett antal månader, men som fortfarande måste betala hyran? Eller, för den del, med de som arbetar i den så kallade gig-ekonomin?

Framför allt kommer det att krävas ordentliga efterfrågestimulanser. Tar viruset bort ett stort antal procentenheter av bnp måste staten skjuta tillbaka de allra flesta av dem.

Magdalena Andersson påpekade i måndags att sådant inte gör så stor nytta när det inte är avsaknaden av pengar som hindrar människor från att konsumera. Den analysen stämmer bara till viss del. De som är hemma med sjuklön eller på korttidspermittering förlorar faktiskt en del inkomst. Börsraset lär få många hushåll att minska utgifterna.

Det stämmer att en del krut bör sparas tills viruset är under kontroll och människor kan spendera mer igen. Men redan nu krävs insatser för att dämpa fallet och för att recessionen ska bli så kort som möjligt.

DN 19/3 2020 "

"En sak är alla överens om – förtroendet är avgörande

DN TORSDAG 19 MARS 2020

I hela världen har drygt 7 000 människor dött av det nya coronaviruset, men de flesta som drabbas av det blir inte särskilt sjuka. Ändå förändras livet i grunden även för dem som håller sig friska. Ändå kraschar världsekonomin runt omkring oss.

Pandemin tvingar ett samhälle att ta ställning till en rad dilemman och att göra avvägningar. En del är lätt, säg att stänga ett museum, annat kan bli outhärdligt svårt – som att ransonera vård för att resurserna inte räcker till. En del blir rätt, annat kommer att bli fel. En del är genomförbart, annat är politiskt omöjligt.

Många länder förbjuder större folksamlingar, vilket bryter mot mötesfriheten i demokratier. Skolor stängs för att dämpa smittspridningen, men om elevernas föräldrar inte kan gå till arbetet får det negativa effekter inte bara på individnivå. Vi har lärt oss att de offentliga finanserna ska vara sunda, men nu lär stora budgetunderskott bli nödvändiga för att hålla ekonomin och sysselsättningen under armarna. Flygbranschen, nyligen en kritiserad miljöbov, riskerar att gå under trots att den inte går att vara utan.

Smittbekämpningen kräver mängder av obekväma beslut. Den uppflammande diskussionen om flockimmunitet är ett exempel på både praktiska och filosofiska dilemman.

Om tillräckligt många är vaccinerade eller redan har haft sjukdomen antas viruset ha svårt att sprida sig. Det är hela idén med vaccination

mot till exempel mässling eller polio, men ingen vet exakt hur lång tid det kommer att ta att få fram ett effektivt vaccin mot coronaviruset.

Om i stället en stor del av befolkningen blir immun genom att ha varit sjuk kan den, flocken, skydda svagare grupper. Kan infektionen spridas ut över tid, kan också sjukvårdssystemet klara krisen bättre. Här finns alltså en vetenskaplig logik. Problemet är att den är teoretisk. Och att några måste offras.

Eftersom covid-19 är ett nytt virus går det inte att säga hur immuniteten fungerar, hur starkt skyddet för gruppen blir eller hur länge det varar. Och det räcker med några enkla kalkyler för att bli skeptisk. Förbundskansler Angela Merkel chockerade åtskilliga när hon sa att 60–70 procent av befolkningen kommer att smittas, och det kanske hon har rätt i. Om dödligheten är 1 procent betyder det att runt en halv miljon tyskar avlider. I Sverige? Minst 50 000.

I Storbritannien byggde regeringens och statliga hälsomyndigheters ursprungliga strategi på flockimmunitet. Smittspridningen i samhället var oundviklig, det gällde att kontrollera snarare än stoppa den. Med många immuna skulle landet ha bättre förutsättningar att stå emot en andravåg till hösten eller vintern.

Så sent som i slutet av förra veckan var premiärminister Boris Johnsons linje föga restriktiv. Men kritiken växte. På måndagen varnade en vetenskaplig rapport för en kvarts miljon döda och en hopplöst överbelastad sjukvård. Regeringen blev tvungen att byta fot och vidta åtgärder för social distansering som mer liknar resten av Europa, utan att helt stänga landet som i Frankrike. Sjukvårdsministern Matt Hancock sa i alla fall att flockimmunitet inte är målet.

Vad Folkhälsomyndigheten i Sverige anser har varit otydligt.

Statsepidemiolog Anders Tegnell sa i lördags (DN 14/3) att ambitionen inte handlar om flockimmunitet, att ”låta smittan sprida sig på det sättet”. I måndagens Aftonbladet (16/3) har han ”lyssnat på vad britterna säger och de säger precis som vi gör i Sverige”. Däremot har vi ”varit lite försiktiga med att använda” ordet flockimmunitet i Sverige, för att det ger uppgivna signaler.

Den svenska regeringen har inte knystat om flockimmunitet. Dels är strategin uppenbart riskabel för väldigt många människor. Dels går det inte att försvara politiskt.

Faran för dålig publicitet ska inte styra de beslut som fattas. Men när expertisen krockar med politiken måste avvägningar göras, särskilt som varken smittskydd eller politik är någon exakt vetenskap.
För att möta en pandemi är det hur som helst absolut nödvändigt att förtroendet för landets ledning och myndigheter upprätthålls. Det kräver i sin tur att befolkningen kan lita på att det är uppriktiga besked som ges.

Gunnar Jonsson
gunnar.jonsson@dn.se "

”Rädda svenskt kulturliv med katastrofplan från trettiotalet”

DN TORSDAG 19 MARS 2020

"DN. DEBATT 20200319
Risken är att den ekonomiska krisen i kultursektorn utvecklas till en kris för det som är kulturens uppgift: att skildra, gestalta och sätta in vår gemensamma samtid i ett sammanhang. Därför behövs nu snabbt en katastrofplan som kan ge kulturarbetare möjlighet att under konstnärlig frihet dokumentera, gestalta och skildra Sverige under virusets tid, skriver Po Tidholm.

Kulturlivet behöver en katastrofplan. Få är så exponerade för den ekonomiska kris som det nya coronaviruset plötsligt försatt oss i som landets kulturarbetare. Anställda på institutioner kan på kort sikt hoppas på att få behålla lönen, men framtiden är oviss även för dem.

För kulturlivets frilansare är krisen redan ett faktum. Avbokningarna skedde ögonblickligen, och med dem ströps den ur hand i mun-ekonomi som är branschaktörernas allmänna verklighet. Detta gäller inom alla genrer, från kulturskribenter till museipedagoger, från skådespelare till fotografer. Hålet uppenbarade sig och alla störtade ned i det.

Samhällets krismedvetande ökar nu för varje dag, och ingen opponerar sig mot att stora företag får krishjälp, eller att småföretagare erbjuds uppskov med skatten. Empatin verkar dock inte hittills omfatta kulturlivets prekariat. Dels finns det – tror jag – en vanföreställning om kulturarbetarens priviligierade position, men också en märklig uppfattning om att kulturskapande nog ändå inte är ett riktigt hederligt arbete. Och följaktligen kan det alltså ifrågasättas om den som inte har ett arbete i samhällets ögon bör erbjudas kompensation när icke-arbetet rycks ifrån dem. Kulturminister Amanda Lind (MP) presenterade några lösningar i ett möte med kulturarbetarnas samarbetsorganisation Klys häromdagen, men inga som var direkt riktade till kultursektorn.

Vintern 1934 var en av de kallaste man upplevt i nordöstra USA. Den stora depressionen, som förstås fick sitt namn först i efterhand, var på väg mot sin absoluta botten och arbetslösheten hade nått 25 procent när Franklin D Roosevelt rullade ut förlagan till det som senare skulle bli ”New deal”. Genom att skapa enkla arbeten i offentlig sektor ville man lyfta moralen och skänka värdighet åt män som gått på understöd och inte förmått försörja sina familjer.

Till en början fanns ingen tanke på att inkludera konstnärer. Eftersom konstnär inte heller vid denna tidpunkt i historien betraktades som ett riktigt yrke hade de ju till att börja med inte förlorat jobbet i vanlig mening. Tills Harry Hopkins, den tjänsteman som Roosevelt satt att sköta projektet, lär ha sagt att ”Hell, they’ve got to eat just like other people”.

”Public works of art project” var i gång på några veckor. Konstnärerna fick jobb utifrån behov och skicklighet och fick till en början mest göra konstnärliga utsmyckningar och muralmålningar på offentliga byggnader. Men projektet svällde snart, och kom att omfatta oljemåleri, fotografi, design, hantverk och utbildningsinsatser. Statens kriterier var enkla; konstnärerna skulle utgå ifrån amerikanska scenerier, men själva gestaltningen var fri. Mellan 1934 och 1943 sysselsatte projektet över 10 000 konstnärer. Mark Rothko, Walker Evans, Dorothea Lange, Diego Rivera och Jackson Pollock var bara

några av de konstnärer som inledde sina yrkesbanor i programmet. Vilket antyder det övertydliga: Detta var mer än en arbetsmarknadsåtgärd.

När depressionen var över fanns skildringarna kvar. Vissa av dem var strikt dokumentära, andra hade en svindlande verkshöjd. För många amerikaner var det en uppenbarelse att inse att landet hade konstnärer till att börja med, att det fanns en konstscen som kunde mäta sig med den europeiska i kvalitet och angelägenhet. Det kom att prägla amerikanskt kulturliv under hela 1900-talet.

Det är inte vinter på trettiotalet, och jämförelser haltar alltid. Men krisen vi ser i vår svenska kultursektor just nu är sannolikt redan den värsta i modern tid. Det är en ekonomisk kris för den individuella kulturarbetaren, men det kan mycket väl också utvecklas till en kris för det som är kulturens uppgift; att skildra, gestalta och kontextualisera vår gemensamma samtid.

Ironin är givetvis att kulturen och kulturarbetarna behövs mer än någonsin just nu. Det är lärdomen från det amerikanska trettiotalet.

Utan Walker Evans fotografi hade vi inte förstått hur en omfattande samhällskris verkligen såg ut eller kändes. Kulturen har en viktig roll att spela i denna mycket märkliga och omvälvande tid.
Men lärdomen är också att det är möjligt att göra något.

Understödet till svensk kultur går via flera kanaler. Statens kulturråd hanterar de största summorna. Myndigheten slussar ut pengar till regionerna genom Kultursamverkansmodellen där de växlas upp med lokala medel. De går i sin tur vidare till bibliotek, teatrar, museer och andra institutioner, men även i förlängningen till den ideella sektorn och de fria utövarna. Kulturrådet hanterar också stödet till bland annat kulturtidskrifterna, arrangörerna och till förlag och skivbolag.

Pengar till individuella kulturarbetare går via Konstnärsnämnden, Författarfonden, Kulturbryggan, Svenska Akademien och en rad andra mindre fonder, nämnder och stiftelser. Både statliga och fristående. I nästan samtliga fall sker de konstnärliga bedömningarna av expertgrupper bestående av kulturarbetare.

Medan anställda på institutioner omfattas av befintliga trygghetssystem är de fria kulturarbetarna nu ofta helt exponerade för ekonomisk ruin.

Förslag som gör att frilansare och projekt- och timanställda också bör omfattas av a-kassa och socialförsäkring är viktiga. Men de sätter inte människor i arbete med det de är bäst på.

Därför skulle en farbar väg kunna vara att nyss nämnda organisationer snabbt sammankallar sina styrelser och nämnder och gör generösa specialutlysningar med korta och effektiva ansökningsprocesser. Detta kan göras med befintliga medel ur kommande års budgetar i vissa fall, eller ännu hellre med tillskott eller löften om extra pengar från finans- och kulturdepartementen. Infrastrukturen finns redan, kompetensen att bedöma kvaliteten och angelägenheten i projekten likaså. Dessutom sitter bidrags- och stipendienämndernas experter ofta i samma båt som de sökande själva.

Vill man använda specifika kriterier för utlysningarna skulle de – precis som under 30-talets amerikanska kulturunderstödsprogram – kunna handla om att under konstnärlig frihet dokumentera, gestalta och skildra Sverige under virusets tid. I skrivande stund är ett antal

stora finlandssvenska fonder på väg att sjösätta liknande lösningar under rubriken ”Kultur under tiden”.

Lamslagna institutioner kan också vara en del i projektet. Med tillfälliga regeländringar kan friställda medarbetare sättas i arbete med insamling, skrivande och rådgivande arbete.

Detta krävs:
Statliga tillskott till stiftelser och fonder.
Snabba utlysningar och beredningar.
Flexibilitet och eventuella regeländringar.

Förändrade uppdrag och arbetsbeskrivningar för offentligt finansierade institutioner.

Processen kan med god vilja gå fort, och går utmärkt att driva genom decentraliserat distansarbete. Det konstnärliga arbetet får anpassas efter rådande förutsättningar. Om detta blev verklighet skulle det inte bara rädda kulturarbetarnas hushållsekonomi – det skulle framför allt kunna resultera i fantastisk konst, litteratur, teater eller fotografi; kultur som skulle få en verklig och långvarig betydelse i människors liv. Ett bidrag till den kollektiva berättelsen om vårt land i en exceptionell tid.

Po Tidholm, journalist, författare och styrelseledamot i Statens kulturråd. Gästprofessor vid Karlstads universitet på Institutionen för media, geografi och kommunikation. "

"Så ser grannländerna på Sveriges hantering av coronaviruset

DN TORSDAG 19 MARS 2020

Stängda grundskolor och inreseförbud. De nordiska grannländerna har valt en annan – snabbare och mer omfattande – väg än Sverige i kampen mot det nya coronaviruset. Den svenska strategin får både kritik och stöd.

På tisdagen kallade Danmarks statsminister återigen till presskonferens för att berätta om ännu en åtgärd mot det nya coronaviruset. Från och med onsdagen är det förbjudet för danskar att samlas i grupper om fler än tio personer.

– Jag vill starkt uppmana att det också gäller hemma privat, sade Mette Frederiksen (S).

De nya danska restriktionerna är ett av flera exempel på när våra nordiska grannländer har tagit till mer omfattande åtgärder, och gjort det tidigare, än Sverige. DN:s genomgång av åtgärder under pandemins inledning visar att Sverige är mer återhållsamt jämfört med Danmark, Norge och Finland.

De svenska myndigheternas och regeringens agerande väcker kritik och frågor utomlands, men får också stöd.

Danmark var tidigt ute med att rekommendera arrangörer att ställa in eller skjuta upp större evenemang. Beskedet presenterades av statsminister Mette Frederiksen på en presskonferens fredagen den 6

mars, då med en begränsning på tusen personer. Dagen efter hölls danska melodifestivalen utan publik. Samtidigt i Sverige – på Friends Arena i Solna – samlades 27 000 personer.

Fem dagar senare beslutade den svenska regeringen om en liknande åtgärd: ett skarpt förbud mot allmänna sammankomster och offentliga tillställningar med över 500 personer. I lördags stängde Danmark sina gränser. Dessutom håller skolor, inklusive förskolor och grundskolor, stängt.

Lone Simonsen, professor i hälsovetenskap vid Roskilde universitet, tycker att stängda gränser är fel väg att gå, eftersom det troligtvis inte leder till någon betydande effekt på pandemins utbredning. Åtgärden är väldigt dyr i förhållande till effekten. Hon delar därmed den svenska Folkhälsomyndighetens bedömning. Däremot är hon förvånad över att Sverige till skillnad från de flesta andra länder i Europa har valt att inte stänga sina grundskolor.

– Vi vill inte vara nästa Italien. Vi har sett deras siffror och hur de utvecklats på bara några veckor. De åtgärder som nu genomförs i Danmark är därför extrema, jag tror inte att vi sett något liknande någonsin. Vi vill inte hamna i en sådan situation där sjukvårdssystemet går på knäna och där det inte finns tillräckligt med sängplatser för att vårda allvarligt sjuka, säger Lone Simonsen.

Det finns i dagsläget inga publicerade och granskade studier som ger stöd för att barn skulle vara stora smittspridare av det nya coronaviruset. Kunskapen om barns roll i smittspridningen är låg, den behöver klargöras. Lone Simonsen bygger sitt ställningstagande på att vi däremot vet att barn är stora smittspridare i säsongsinfluensan:

– Baserat på de kunskaper vi har om influensa så bedömer jag det som troligt att barnen också är smittspridare av det nya coronaviruset. Därför tycker jag att det är bättre att vara på den säkra sidan. Men vi vet från en ny, ännu inte granskad, studie att barn faktiskt blir smittade lika ofta som vuxna, så de är en del av epidemin. En av mina kollegor sa nyligen: kanske är det från experimentet i Sverige vi kan få svar på frågan?

Även Norge har vidtagit kraftigare åtgärder tidigare än Sverige. På tisdagen utvidgades landets gränsrestriktioner vilket innebär att även resenärer från Sverige och Finland måste sitta i karantän i 14 dagar. Något som dock inte gäller jobbpendlare.

Sedan i måndags är dessutom alla landets skolor, förskolor och universitet stängda – all undervisning sker på distans.

Smittskyddsprofessor Bjørg Marit Andersen, tidigare vid Oslos universitetssjukhus, tycker att det norska beslutet kom sent och hon är kritisk till att Sverige fortfarande väntar med att stänga grundskolor.

– Sverige menar såklart väldigt väl. Men det man gör nu med att inte stänga skolor är, enligt min bedömning, ett experiment. Vi har väldigt lång erfarenhet av att isolera smittade och stänga skolor för att förhindra olika sjukdomar. Vi vet att barn kan vara stora smittbärare generellt, även om de inte blir så sjuka själva så kan de bära smittan med sig in i familjen.

Hon varnar för att Norge, trots de åtgärder som nu vidtagits, kan få ett fortsatt inflöde av virussmittade om Sverige inte vidtar motsvarande åtgärder som sina grannländer.

DN har sökt företrädare för de norska hälsomyndigheterna och regeringen men inte fått någon intervju. Till den norska tidningen Dagens Medisin säger Preben Aavitsland, överläkare på myndigheten Folkhelseinstituttet, att skillnaden mellan Sverige och Norge inte är så stora och att även de norska experterna ser utmaningar med att stänga förskolor och grundskolor.

– Vi har samtal med våra nordiska epidemiologkollegor i alla fall ett par gånger i veckan. Vi gör ungefär samma bedömningar. Jag känner både (Anders) Tegnell och (tidigare statsepidemiolog) Johan Giesecke som lysande intelligenta yrkesmänniskor, säger han i intervjun som publicerades den 14 mars.

På frågan vilken betydelse det har att två närliggande länder vidtar olika åtgärder svarar han:

– Det ger ett bra tillfälle till att lära. Kommer olika åtgärder att få betydelse för epidemins utveckling?

Den svenska Folkhälsomyndigheten och regeringen har inte uteslutit någon åtgärd, men återkommande sagt att det är lönlöst, eventuellt även skadligt, att exempelvis stänga skolor i ett för tidigt skede.

Finland har haft färre smittade än Sverige. Vid en presskonferens på tisdagen sa statsminister Sanna Marin att man är i en nödsituation.

– Undantagsförhållanden råder i Finland, förklarade statsministern, som aktiverat en finsk beredskapslag som tidigare aldrig använts i fredstid.

Lagändringen lades fram på tisdagen och godkändes av riksdagen på onsdagen.

Från och med onsdagen är alla skolor, högskolor och universitet i Finland stängda fram till den 18 april.

Gränserna stängs på torsdagen, och passagerartrafik till Finland ska avbrytas så snart som möjligt, med undantag för finländska medborgare som återvänder från utlandsresor. Frakt- och godstrafik ska dock fortsätta som normalt och nödvändig affärsverksamhet tillåts över gränspassager till Sverige och Norge.

Fredstida övertids-, anställnings- och semesterregler sätts delvis ur spel. Detta för att räddningstjänst, hälso- och socialtjänst, polis samt försvaret inte ska lamslås.

– Vi kommer att trygga att den inre säkerheten och att myndigheterna fungerar i alla lägen, sade inrikesminister Maria Ohisalo.

På tisdagen den 17 mars kallade den svenska regeringen till presskonferens för att berätta att de svenska gymnasieskolorna och högskolorna ska övergå till distansundervisning, och att man förberedde sig för att även kunna stänga grundskolor och förskolor. DN:s reporter Hans Rosén frågade då vad skälet är till att Sverige gör en annan bedömning än Danmark och Norge.

– Den frågan ska du egentligen ställa till Danmark och Norge. För att vi har varit ganska eniga de nordiska myndigheterna om tagen här.

Sedan är det naturligtvis beslutsordningar och ska jag säga initiativ som tas från olika håll, svarade Folkhälsomyndighetens generaldirektör Johan Carlson.

Statsminister Stefan Löfven (S) fyllde i:

– Jag tycker det är viktigt att ha sagt här att det är inte så att Sverige gör en bedömning och alla andra länder gör en annan bedömning. Det är inte bilden.

– Vi har haft mycket nära kontakt med exempelvis både Finland och Island. Jag pratade också med min isländska kollega igår, liksom min finländska kollega, och vi gör i stort sett liknande bedömningar, men sedan kan det skilja lite grann i exakt när man fattar beslut och vad man då fattar för beslut.

Mikael Delin
mikael.delin@dn.se
Mikael Holmström
mikael.holmstrom@dn.se
Kristoffer Örstadius
kristoffer.orstadius@dn.se"

"Fakta. Covid-19 i Norden

Sverige
I Sverige, med 10,1 miljoner invånare, upptäcktes den första smittade den 31 januari. Sedan dess har 1 196 bekräftats smittade. Tio personer har avlidit, det första dödsfallet bekräftades den 11 mars. Samma dag kom ett förbud för folksamlingar över 500 personer. Den 17 mars rekommenderade regeringen att samtliga gymnasieskolor, vuxenutbildningar och universitet skulle införa distansutbildning. Förskolor och grundskolor håller fortfarande öppet. Samma datum beslutade regeringen också om att införa reseförbud, efter det att beslutet först fattats gemensamt i EU.

Island
På Island, med cirka 364 000 invånare, upptäcktes den första smittade den 28 februari. Sedan dess har 247 fall bekräftats smittade. En turist med viruset avled den 17 mars, men orsaken är fortfarande okänd.

Den 13 mars beslutade regeringen att förbjuda samlingar om fler än 100 personer. Samtidigt beslutades att motsvarande gymnasieskolan och universitet skulle hållas stängt från och med den 16 mars. Landet genomför också en omfattande testning av befolkningen. Den 17 mars hade drygt 2 200 personer testats av sjukvården och ytterligare 2 600 har genomfört frivilliga tester.

Finland
I Finland, med 5,5 miljoner invånare, upptäcktes den första smittade personen i Norden den 29 januari. Nu är antalet bekräftat smittade 333. På onsdagseftermiddagen fanns det ännu inga dödsfall rapporterade.

Finlands regering och president har förklarat att det råder undantagsförhållanden. Den 16 mars gav regeringen riktlinjer att stänga alla skolor, läroanstalter och universitet. Offentliga möten begränsas till 10 personer, social- och hälsovårdens kapacitet utökas och Finlands gränser stängs. Den 17 mars lades en beredskapslag fram, godkändes av riksdagen den 18 mars och trädde i kraft omedelbart.

Norge
I Norge, med knappt 5,4 miljoner invånare, upptäcktes den första smittade den 26 februari. Sedan dess har 1 486 bekräftats smittade.

Fyra personer har avlidit i landet, det första dödsfallet bekräftades den 12 mars. Den 7 mars beslutades om hemkarantän i 14 dagar för alla som varit i utsatta områden utomlands, oavsett vilka symptom man uppvisar. Den 12 mars beslutade regeringen om karantän för alla utlandsresenärer, och att stänga alla skolor och en del näringsverksamheter. Den 14 mars beslutade man att delvis stänga hamnar och flygplatser för utlänningar utan uppehållstillstånd.

Danmark
I Danmark, med drygt 5,8 miljoner invånare, upptäcktes den första smittade den 27 februari, en dansk tv-anställd som varit på skidsemester i norra Italien. Sedan dess har 1 091 bekräftats smittade. Fyra personer har avlidit i Danmark, det första dödsfallet bekräftades den 14 mars. Den 11 mars beslutade landets regering att stänga samtliga skolor, förskolor och universitet. Den 13 mars beslutade man att stänga gränsen.

Statistiken över antalet drabbade och dödsfall hämtades från amerikanska Johns Hopkinsuniversitetet, på eftermiddagen den 18 mars. "

"Miljontals kan smittas i Norge – Sverige håller siffror hemliga

DN TORSDAG 19 MARS 2020

Myndigheterna i Danmark och Norge har offentliggjort dramatiskt höga siffror för hur många invånare som kan drabbas av covid-19. Men i Sverige håller Folkhälsomyndigheten siffror och beräkningsmodeller hemliga.

Grannländernas riskvärderingar är inte exakta prognoser, trots att de innehåller matematiska formler. Däremot anger de sannolika utvecklingar i scenarier för att ge underlag för politikernas, sjukvårdens och samhällets motåtgärder.

- I Danmark, med 5,6 miljoner invånare, visar Sundhetsstyrelsens riskvärdering från den 10 mars att över en halv miljon, 580 000 invånare (10 procent av befolkningen) riskerar att smittas. 58 000 av dessa beräknas behöva sjukvårdsinsatser, varav 8 700 måste läggas in på sjukhus. 2 900 behöver intensivvård.

- Norge har 5,3 miljoner invånare. Folkhelseinstituttets senaste, uppdaterade scenario utarbetades den 12 mars. Enligt det beräknas 2,2 miljoner norrmän (42 procent av befolkningen) bli smittade, 733 000–780 000 (14–15 procent) blir sjuka. Mellan 22 000 och 36 000 sjuka kräver sjukhusvård. 5 500–7 600 patienter behöver få intensivvård.

- I Finland med 5,5 miljoner invånare, har Institutet för hälsa och välfärd (THL) tre olika scenarier: milt, medel och svårt. Med mild

pandemi smittas 1 miljon finländare och mellan 580 och 2 150 avlider. Vid en svår pandemi smittas 3,2 miljoner invånare och antalet dödsfall kan bli 3 240.

- I Sverige har Folkhälsoinstitutet understrukit hur nära man arbetar med grannländerna. Statsepidemiolog Anders Tegnell sade den 11 mars ”vi är som alltid väldigt transparenta med hur vi jobbar” men inga beräkningsmodeller, scenarier och än mindre siffror offentliggörs.

– Det finns underlag som man håller på att jobba med tillsammans med hälso- och sjukvården så att vi kan komma fram med realistiska siffror som går att hantera i en verklighet.

Finns siffror, och blir de offentliga?
–Det finns siffror. Vi måste diskutera vidare om de ska bli offentliga. En del av de här siffrorna kommer ner på så lokal nivå att de inte alltid är möjliga att lämna ut av olika säkerhetsskäl, svarar Anders Tegnell.

Mikael Holmström
mikael.holmstrom@dn.se "

"Trots nya leveranser – risk för fortsatt brist på material

DN TORSDAG 19 MARS 2020

En leverans av tiotusentals andningsmasker har nu anlänt till Sverige, meddelar regeringen. Men bristen på material är fortsatt stor. – Jag tror att vi bara ser början på problemen, säger Johan Falk, vd för leverantören Onemed.

Bristen på skyddsmaterial är fortsatt stor i vården. Enligt källor till DN är avtal på gång med kinesiska leverantörer och under onsdagen meddelade regeringen att en leverans av tiotusentals andningsmasker från Tyskland anlänt till Sverige

Leveransen var en av dem som stoppats sedan flera EU-länder, bland andra Tyskland, Frankrike, Italien och Bulgarien i samband med pandemin begränsat export av medicinsk skyddsutrustning – något svenska regeringen kritiserat.

– Det är fler leveranser på gång. Det är viktigt att människor nu ser att det vi gör ger effekt, sade socialminister Lena Hallengren (S) på en presskonferens under onsdagen.

Hur stor bristen på material är och vad som fattas kan hon inte svara i detalj på.

– Det är ingen som signalerar att man har slut på något just nu, däremot har man väldigt små marginaler. Men i takt med att man ställer in fler operationer och att färre besöker vårdinrättningar innebär det att

vårdpersonal inte använder skyddsmaterial för annat i lika stor utsträckning.

Enligt Hallengren arbetar man just nu för att helt öppna handeln med medicinskt material på den inre marknaden. Däremot råder fortfarande exportstopp till länder utanför EU.

Johan Falk är vd för företaget Onemed som levererar förbrukningsmaterial till vården i åtta länder. Han är kritisk till att många länder har antagit en nationalistisk hållning och anser att det inte räcker med att lätta på hinder inom EU. Flera komponenter i olika produkter produceras exempelvis i Asien.

– Ett handelskrig i det här läget tror jag drabbar alla i slutändan. Onemed har många leveranser till Norge, varav en stor nyligen stoppades.

– Det är inte bra, och det var troligen inte meningen. Vi skickar 40 000 paket till vården varje dag i åtta länder via Postnord-liknande distributörer, som innan dess kommit med containrar och på pallar. När man gör restriktioner blir det ryckigt både i distribution och produktion.

Johan Falk förespråkar att regeringen och EU i stället understödjer redan existerande kanaler i det komplexa systemet.

– Jag tror tyvärr att vi bara ser början på problemen. Vi talar nu om andningsmasker. Men vi har 50 000 artiklar som behövs, till diabetessjuka, till stomipatienter och liknande. Om vi har ett mörkare scenario i maj, där kanske 25 procent av svenskarna insjuknat, vore det bra om regeringen säkrat upp att distribution av vårdmaterial prioriteras.

Medicinteknikbolaget Getinge, som bland annat tillverkar utrustning för intensivvård, har en dialog med regeringen. Bolagets vd Mattias Perjos ser inte att det råder någon brist i regionerna just för tillfället, men vid ett eventuellt behov är de redo att skala upp sin produktion med 60 procent året ut.

– Vi har en dialog med kunderna och just nu har man den kapacitet på intensivvårdsavdelningarna som behövs. Man planerar för att öka kapaciteten, men vi har inte några speciella beställningar eller ökad efterfrågan just nu från respektive sjukhus eller region, säger han.

Det finns, enligt Mattias Perjos, signaler i dialogen med regeringen om att Sverige vill säkra ytterligare tillgång på bland annat ventilatorer, en typ av andningshjälp som används i intensivvården. Men det sker i så fall i den EU-koordinerade upphandlingen som inleddes i tisdags.

– Det pågår planering för det. Vi vet att Sverige är med i den här upphandlingen om ventilatorer och där tittar vi på nu hur vi kan ställa upp och försörja, säger Perjos.

Getinge fick tidigare i veckan en akut order om 500 ventilatorer till Italien som de ska leverera. Det är en del av de 16 000 ventilatorer bolaget räknar med att producera totalt under året, men ordern kommer inte att påverka kapaciteten att stödja Sverige och EU, enligt vd:n.

Sverige exporterar både skyddsmaterial och medicinsk utrustning. Socialstyrelsens generaldirektör Olivia Wigzell bedömer att det är en fördel att vi fortsätter med fri handel.

– Vi är beroende både av import och export. Nu har vi dialog med svenska tillverkare för att se om de kan öka produktion eller ställa om till tillverkning av skyddsmaterial.

Lisa Röstlund
lisa.rostlund@dn.se
Andreas Lindberg
andreas.lindberg@dn.se "

"Fakta. Tio döda i Sverige
Sedan utbrotten i kinesiska Wuhan har över 210 000 personer bekräftats smittade av det nya coronaviruset runt om i världen. Fler än 8 200 har dött, bland dem tio personer i Sverige.

Sedan antalet fall minskat i Kina är Europa nu utbrottets epicentrum, enligt WHO, och bland de värst drabbade länderna är Italien, med 35 700 smittade och närmare 3 000 döda, 475 av dessa har dött under det senaste dygnet.

Samtidigt har över 82 000 friskförklarats över världen.
Källa: Johns Hopkins CSSE, WHO"

"Kungens tal till folket: Goda skäl att känna hopp

DN TORSDAG 19 MARS 2020

Kungen talade i går till svenska folket med anledning av utbrottet av det nya coronaviruset. Han betonade hoppfullhet och inskärpte att de insatser som gjorts förtjänar uppskattning och respekt.
– Stundens allvar ska inte förringas, men det finns också goda skäl att känna hopp och tillförsikt.

Kung Carl XVI Gustaf höll sitt tal inför en extrainsatt konselj med anledning av regeringens arbete kring coronaviruset.

– Svåra situationer som den vi nu är i ger också en möjlighet att ta fram det bästa hos oss som medmänniskor och som land. Stundens allvar ska inte förringas men det finns också goda skäl att känna hopp och tillförsikt.

Kungafamiljen försöker i så stor utsträckning som möjligt leva efter experternas råd, sade kungen. Det är nu som förmågan att ta ansvar visas, menade han.

– Varje gång detta sker och vi visar hänsyn och empati så bidrar vi till att upprätthålla det bästa med Sverige för Sveriges väl.

Även statsminister Stefan Löfven betonade värdet av solidaritet i ett ansträngt läge.

– Varje invånare behöver förbereda sig. Varje kvinna och man behöver ta sitt ansvar att skydda riskgrupper. Vi behöver visa varandra solidaritet, säger Löfven.

Statsministern inskärpte att samhället är väl rustat och betonade hur viktigt det är att lindra konsekvenser, och att göra det genom att sätta in rätt åtgärder vid rätt tillfälle.

– Det är besvärliga tider som väntar, men Sverige kommer att klara också det här och vi gör det som vanligt tillsammans.

Jonas Desai
jonas.desai@dn.se
Hugo Ewald
hugo.ewald@dn.se "

"Kommunal vill skjuta upp avtalsrörelsen

DN TORSDAG 19 MARS 2020

Kommunal, LO:s största förbund, vill skjuta upp sina avtalsförhandlingar till efter sommaren. – Vi vädjar till alla andra fack och arbetsgivare att göra detsamma, säger ordföranden Tobias Baudin till DN.

Kommunals största avtal, som omfattar 350 000 medlemmar, är med Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) och löper ut den sista april. Avtalet rör undersköterskor, vårdbiträden, barnskötare och annan personal i vård, skola och omsorg.

Men förbundet vill nu skjuta upp förhandlingarna till efter sommaren:
– Våra medlemmar är upptagna av att ta oss igenom den här krisen, de slår knut på sig själva. Att i det läget vara ute och mobilisera för en avtalsrörelse som ju också kan innebära stridsåtgärder fungerar inte. Att Kommunal skulle ta till konfliktvapnet i det här läget finns inte på kartan, säger Tobias Baudin till DN.

Kommunals förslag kommenteras så här av motparten, SKR:
– Jag har stor respekt och förståelse för Kommunals önskemål, man är så djupt inne i det här samhällsfarliga läget. Vi kommer självklart att överväga förslaget, som vi bara hört genom medierna. Vi ska sätta oss ner och resonera med dem om hur det i praktiken skulle påverka avtalsrörelsen, säger Joakim Larsson, ordförande i förhandlingsdelegationen.

Kommunals vädjan går långt utanför den egna sfären:

– Nu tar vi ansvar för välfärden och tycker att man ska göra likadant på alla andra avtalsområden, inte minst industrin som sätter märket för avtalen. Det är inte läge att förhandla när vi har en kris som slår så hårt mot alla, säger Tobias Baudin.

Det så kallade Industriavtalet går ut den 31 mars, och är det som sätter normen för hela arbetsmarknadens lönehöjningar. Tanken är att exportindustrins konkurrenskraft ska vara styrande. Flera arbetsgivarorganisationer förhandlar med det som kallas facken inom industrin – IF Metall, Unionen, Livs, GS och Sveriges ingenjörer.

Men bland annat DN rapporterade på onsdagen att det nu diskuteras att förlänga, prolongera på avtalsspråk, det nuvarande treåriga avtalet. Kommunal är LO:s största förbund med drygt 500 000 medlemmar. Förbundet vill ha 3,5 procent och dessutom en rad förbättringar när det gäller bland annat arbetstider och rätten till semester under sommartid.

Hans Strandberg
hans.strandberg@dn.se "

"Anders Tegnell: ”De äldre måste isoleras”

DN TORSDAG 19 MARS 2020

"Antalet coronasjuka som behöver intensivvård kommer att öka den närmaste tiden – och dödsfallen väntas bli fler. – De äldre behöver fysiskt isoleras. Vi måste hjälpa dem att inte ha så många sociala kontakter, säger statsepidemiolog Anders Tegnell.

– Vi ser ingen fara med att de går till parken med hunden eller tar en promenad. Det är den sociala kontakten de ska undvika, säger Anders Tegnell vid en presskonferens på onsdagen.

Han menar att de tar en risk om de är ute i samhället bland folk, vilket kan belasta en redan ansträngd sjukvård.

– Man måste verkligen tala om för dem att här tar man en risk som kan belasta sjukvården tungt i ett antal veckor framåt. Att man kanske upptar en intensivvårdsplats som kunde ha gått till någon annan.

Folkhälsomyndigheten har undersökt vilka riskgrupperna i samhället är. De äldre, 70-plussarna är en klar riskgrupp, enligt flera studier som myndigheten tagit del av.

Risken ökar om den äldre bär på en kronisk sjukdom eller redan är sjuk.

Hur är det med andra riskgrupper? Exempelvis diabetiker?
– Det finns ingen litteratur som säger att man tydligt kan peka på hela grupper. Det måste bli en individuell bedömning, då bör man prata med sin läkare som får göra den bedömningen. Vår bedömning vad

gäller diabetiker är om man har en välbehandlad diabetes så är risken väldigt liten att man ska insjukna svårt.

Anders Tegnell gick även in på läget i Sverige, att det fortfarande ser mörkt ut med stigande tal i antalet smittade och även dödsfall. Två personer avled på onsdagen och sammanlagt har tio personer avlidit. Totalt 21 personer som insjuknat i covid-19 har intensivvårdats.

– Vi kommer att se fler fall under den närmaste tiden, fler fall som behöver intensivvård och fler dödsfall. Det måste vi vara föreberedda på, säger Tegnell.

Viviana Canoilas
viviana.canoilas@dn.se "

" Föräldrar i vården kan få hjälp om skolorna stängs

DN TORSDAG 19 MARS 2020

Regeringen förbereder för att grundskolor och förskolor kan komma att stängas. Samtidigt måste föräldrar med samhällsviktiga funktioner kunna fortsätta jobba.– Man vill ju veta vad planen är, säger Therese Ring Fleron som är mamma och intensivvårdssjuksköterska.

Riksdagens utbildningsutskott enades under onsdagseftermiddagen om ett förslag som ger regeringen rätt att stänga landets skolor och förskolor. Om skolorna stängs ska kommunerna anordna särskild omsorg enbart för barn vars föräldrar arbetar i samhällsviktiga verksamheter. Myndigheten för samhällsskydd och beredskap har tagit fram ett dokument där samhällsbärande verksamheter pekas ut. Men exakt vilka yrken som omfattas är inte helt klart. I dokumentet nämns både sjukvårdspersonal och poliser men också en stor mängd andra yrken.

– Det måste tas fram sådana föreskrifter men den frågan får regeringen hantera i samråd med myndigheter och Sveriges kommuner och regioner, säger Roger Haddad (L), utbildningsutskottets vice ordförande.

Samtliga partier är ense om de nya lagförslagen. Planen är att riksdagen klubbar dem på torsdagen.

Det betyder att skolor och förskolor kan stängas från och med måndag nästa vecka om regeringen och myndigheterna bedömer det som nödvändigt för att bromsa coronasmittan. Men ännu har Folkhälsomyndigheten inte kommit med någon sådan rekommendation.

Therese Ring Fleron arbetar som intensivvårdssjuksköterska på Centralsjukhuset i Kristianstad och lever med sin man, Christopher Fleron, som är polis i Kristianstad. De har barn som är 4, 9 och 12 år gamla och är helt beroende av förskola, skola och fritids.

– Om det stängs och vi inte får möjlighet att lämna barnen någonstans, då måste en av oss vara hemma. Vi har ingen att lämna barnen till heller. Jag har min pappa men han är över 80 år och jag vill inte utsätta honom för ökad smittrisk, säger hon.

I Malmö kan en eventuell stängning av skolan leda till ett förlängt läsår. Therese och hennes man, som har barn i både förskola och skola, känner förtvivlan inför situationen.

– Det bekymrar mig ur ett samhällsperspektiv. Jag vet inte hur det ska gå på vår arbetsplats. Det är som känt redan hård belastning inom vården och det är mycket personal som försvinner i sådana fall, säger hon.

Therese Ring Fleron förklarar att hon och hennes man känner många föräldrar som påverkas på liknande vis. Hittills har de inte fått ta del av en konkret plan även om diskussioner förs, berättar hon.

– Det känns inte alls tryggt och kommer inte att fungera för oss. Folk är hemma och vabbar sina barn redan. Vi kommer att behöva vabba en av oss redan i morgon för vi har en fyraåring som är sjuk nu, säger hon.

– Att stänga skolorna helt tror jag inte är en bra lösning, jag kan inte se hur det ska gå runt.

Malin Gille är mamma till en sexåring och tolvåring och säger att även hennes familj påverkas hårt om skolorna stänger. Hon arbetar som intensivvårdssköterska och hennes man är dagkirurg på Gävle sjukhus.

– Vi förbereder oss nu inför något vi förhoppningsvis aldrig kommer uppleva i vårt yrkesliv igen. Nu behöver patienterna och samhället oss mer än någonsin, säger hon.

Johanna Sundbeck
johanna.sundbeck@dn.se "

"Karolinska går in i militär styrning – rustar för ökning

DN TORSDAG 19 MARS 2020

Karolinska universitetssjukhuset och hela Region Stockholm styrs nu enligt ett hierarkiskt militärt system hämtat från Nato. I helgen väntas antalet svårt sjuka coronapatienter öka kraftigt. – De närmaste dagarna tror vi att man behöver öka kapaciteten så att vi kan ta emot flera hundra smittade patienter, säger sjukhusdirektör Björn Zoëga.

På trottoaren utanför Nya Karolinskas akutmottagning i Solna står en vitklädd sjuksköterska med andningsmask och plastvisir för ansiktet. Hon talar med en man och kontrollerar hans legitimation i den kalla blåsten. All första bedömning, triagering, av patienter sker numera här på gatan.

Runt hörnet står ett gult tält med undersökningsbritsar – fortfarande tomt – redo att ta emot misstänkt smittade för en första bedömning. Sektionschefen för barnakuten, Pia Malmquist, pekar på hur patienter därifrån kan föras in via speciella ingångar.

– Det viktigaste principen är att skilja smittade patienter från icke-smittade, säger hon.

Björn Zoëga skakar hand, trots Folkhälsomyndighetens inrådan om att hålla social distans.

– Jag umgås inte med patienter, säger han.

DN möter honom före ett stabsmöte där ansvariga för den enorma organisationen, med runt 15 200 anställda, ska besluta om att dra ned på all planerad vård som bedöms kunna skjutas på. Det råder officiellt ”förstärkningsläge” – som ligger nivån över stabsläge och innebär att Karolinska såväl som hela Region Stockholm har gått över till en ny beslutsordning med militära förlagor, hämtad från Nato.

– Det är ett ledningssystem i kris vi använder nu som vi kallar för Nato-systemet, säger sjukhusdirektören och skissar upp ansvarsfördelningarna på en whiteboard inne på kommunikationsavdelningen. På Karolinska är det han som fyller boxen högst upp i schemat, ”beslutsfattaren”.

– Och jag är ju med i Nato eftersom jag är islänning, skrattar han, innan rösten blir allvarligare:

– Läget är tufft, men det kommer att bli tuffare. Några patienter gick bort i helgen och det blir tyngre för varje dag. Vi har sett hur det gått runtomkring oss i andra länder – det blir fler och fler sjuka, och fler och fler allvarligt sjuka.

Björn Zoëga berömmer alla anställda som han beskriver gör allt för att bädda för det vi troligen bara ser början av.

– Det är ett fantastiskt förberedelsearbete som gjorts på sjukhuset. Folk jobbar på här. Man kan inte annat än beundra alla här som trots sjukdom bland personalen och att många måste stanna hemma med sjuka barn, gör att vi i dag kan ha över 1 100 vårdplatser öppna.

Enligt Zoëga är det under tisdagseftermiddagen fyra coronasmittade patienter på intensivvårdsavdelningen, och ytterligare 22 smittade, allvarligt sjuka på infektionsavdelningen.

Under tisdagen finns kapaciteten att vårda närmare 40 smittade på NKS.

Baserat på internationella erfarenheter – kurvor från Spanien, Frankrike och Italien – beräknas ”den stora smällen” komma i slutet av veckan, enligt källor till DN. En anonym läkare på Karolinska i Huddinge, som är redo att ställa om till akut omhändertagande, är orolig för om krisplanerna räcker.

– På lördag, söndag kan antalet fall börja öka och i slutet på nästa vecka riskerar antalet svårt sjuka öka exponentiellt. Många är bekymrade för att vi då får en anstormning av patienter som vi inte kan ta hand om på det sätt som vi önskar.

Zoëga är insatt i farhågorna.
– Enligt det värsta scenariot smäller det till på lördag, söndag eller måndag med en dubblering av antalet inlagda – runt 50. Men det är gissningar.

Även om smittspridningen ter sig olika i olika länder, är scenariot något Zoëga ser sig tvungen att räkna med.

– De närmaste dagarna tror vi att man behöver öka kapaciteten så att vi kan ta emot flera hundra smittade patienter, och när det gäller intensivvården kommer vi mångdubbla vår kapacitet. Vi kan inte kommunicera det exakta antalet utan att bryta sekretess.

Antalet platser för det mest avancerade hjärt-lung-räddningssystemet, Ecmo, håller på att byggas ut.

Normalt finns totalt 38 intensivvårdsplatser. Enligt källor till DN ska dessa tredubblas till runt 115 inom närmaste dagarna – vilket utgör del stor del av regionens epidemiplan som säger att det totala antalet intensivvårdsplatser snabbt ska kunna öka från dagens 90 till 180.

Planerad kirurgi dras nu ned på vid Karolinska i Huddinge under onsdagen, och även i Solna under torsdagen, beskriver Zoëga.

Karolinska har i samband med en stor, kritiserad omorganisation blivit landets mest högspecialiserade universitetssjukhus där ingrepp och åtgärder som har bedömts kunna göras någon annanstans redan har flyttats ut till andra vårdgivare.

– På det sättet är det speciellt här. Men vi ska försöka ta hand om dem som verkligen behöver det – inte bara coronapatienter utan även andra – och bara dra ned på det som inte påverkar liv och inte ger varaktig skada. Det kan handla om ortopedi, öron-näsa-hals. Sådant som är bra att ha gjort men inte är livsnödvändigt.

De flesta av de nya coronaplatserna kommer att beredas inne på NKS i Solna. Nya avdelningar för coronapatienter står också klara att öppna i Huddinge.

– Det här är inte ”the ultimate plan”. Vi ser över varje dag vad vi behöver göra, bedömer kapacitet mot behov, och ser om det går åt värsta hållet.

Sjukhusledningen har sett över möjligheten att använda Gamla Karolinska, men det ses som ett sistahandsalternativ, då fler kan slussas direkt till intensivvården på Nya Karolinska.

I Huddinge finns 50 infektionsplatser i en speciell byggnad med egna ingångar för höginfekterade, som behöver kunna bemannas. Personal med rätt kompetens är en flaskhals.

En inventering av hur många som kan arbeta med att ge andningsstöd genomförs just nu, och personal inom närliggande nischer – sjuksköterskor inom anestesi och i den postoperativa vården – ska få en snabbutbildning för att kunna ställa om.

– Vi har redan börjat utbilda så kallade ”superanvändare”, som i sin tur ska kunna utbilda andra.

Karolinska har, som alla sjukhus i drabbade länder, brist på materiel. Zoëga beskriver kreativa lösningar som framtvingats, som desinficering av engångsvisir för att återanvända dem.

– Långärmade skyddsdräkter jagar vi varje dag, och prioriterar om vilka avdelningar som ska få det som finns. Det är faktiskt tufft. Men jag ser goda indikationer på att det kommer att bli bättre inom de närmaste dagarna. Jag får signaler om att man nu lyckats köpa in materiel.

De läkemedel som behövs för coronavården ser han ingen direkt brist på.

DN har beskrivit oro bland anställda för bristen på skyddsutrustning.

– Det är klart att det finns en oro. Det här kommer få svåra konsekvenser inom sjukvården och vi måste se till att vi får så få äldre och multisjuka som möjligt som skadas eller dör. Jag är övertygad om att vi kommer att göra allt här på Karolinska för att hjälpa samhället igenom detta. Jag ser att vi har planer – plan A, B och C. Ingen vet vad som kommer hända men vi har planerat för värsta tänkbara scenarier.

Lisa Röstlund
lisa.rostlund@dn.se
Anna Gustafsson
anna.gustafsson@dn.se "

" Nätmaten räcker men leveranser kan dröja

DN TORSDAG 19 MARS 2020

Trycket på livsmedelskedjornas näthandel har aldrig varit högre och många kunder får vänta upp till en vecka på att få varorna till dörren. Men än så länge finns gott om varor att beställa – även toapapper och pasta.

Enligt flera av de stora livsmedelskedjorna är det ungefär samma varor som beställs på nätet som handlas i de fysiska butikerna.

I dagsläget råder inte brist på några varor även om de tillfälligt kan vara slut i lager.

TT "

" Försvaret upprättar fältsjukhus utanför Uppsala för coronavård

DN TORSDAG 19 MARS 2020

Försvarsmakten upprättar ett fältsjukhus utanför Uppsala som ska kunna ta emot coronapatienter.

Försvarsmakten har två sjukvårdskompanier på totalt 170 personer. Delar av förbanden ska transporteras till den militära flygbasen Ärna utanför Uppsala där ett fältsjukhus upprättas med ett antal intensivvårdsplatser. Beslutet är fattat av överbefälhavare Micael Bydén.

I princip ska man klara av att genomföra operationer på ett fältsjukhus men exakt vilka resurser som tillförs till Ärna är inte helt klart.

Respiratorer och hjärtövervakning är resurser som kommer att finnas, precis som på en intensivvårdsavdelning på ett sjukhus.

TT "

"Paracetamol ransoneras på apoteken – hamstring stoppas

DN TORSDAG 19 MARS 2020

Apoteken inför begränsningar av försäljning av läkemedel som innehåller paracetamol. Från och med i dag, torsdag, får ingen köpa mer än tre förpackningar per gång. De senaste dagarna har apoteken noterat en kraftigt ökad försäljning av receptfria preparat som innehåller paracetamol. Detta beror inte på någon brist på läkemedel i Sverige, utan på att distributörerna och apoteken inte hinner med att fylla på, enligt Johan Wallér, vd för Sveriges Apoteksförening.

Johar Bendjelloul "

"Björn af Kleen: Trumps oförmåga kan bereda väg för Biden

DN TORSDAG 19 MARS 2020

Donald Trumps oförmåga att leda landet under coronakrisen kan bereda väg för Joe Biden, demokraten som vann tre ytterligare delstater under natten till onsdagen. Amerikaner verkar motiverade att rösta även om smittan har gjort det svårare att besöka fysiska vallokaler.

Washington.
Det är vår i Washington. Körsbärsträden dignar av vitrosa blommor. Det är 20 grader varmt. De tjänstemän som fortfarande arbetar på sina kontor promenerar hem med kavajerna slängda över axeln.

Regeringen har bett människor att undvika folksamlingar större än tio personer. Inte alla tar föreskrifterna på allvar, än så länge. Parken i mitt kvarter är full av folk: pappor befriade från sina vanliga kontorstider spelar strandtennis med sina telningar, det är kö till tennisbanorna och barnfamiljer lägger ut filtar i gräset och intar lunchen under bar himmel.

I Florida hölls det primärval i tisdags. Stannade pensionärerna hemma? Inte nödvändigtvis. I vissa av delstatens välmående strandsamhällen, som Naples på den tropiska västkusten, var valdeltagandet i årets demokratiska primärval högre än det var 2016. Samma mönster kunde skönjas i burgna villaförstäder utanför bland annat Jacksonville på den nordöstra kusten.

Joe Biden vann Florida med god marginal, tack vare medelålders mittenväljare och afroamerikaner. Men Biden vann också bland Floridademokrater som betraktar sig som ”mycket liberala” och som anser att det ”ekonomiska systemet behöver ses över i grunden”. En kategori väljare som ur ett rent ideologiskt perspektiv borde ha satt större tilltro till Bernie Sanders.

Under onsdagen rapporterade nyhetssajten Axios att Sanderskampanjen upphör att annonsera på Facebook, vilket tolkas som ett förebud om att Sanders snart hoppar av primärvalet. Men det motsades av bland andra Jane Sanders, kandidatens hustru och närmaste rådgivare.

Joe Biden leder i vilket fall primärvalet stort. På tisdagskvällen talade Biden flankerad av amerikanska flaggor från sitt hem i Delaware. Kandidaten konstaterade att det var en ”väldigt bra kväll” för hans kampanj. Men ägnade sedan framförandet åt pandemin.

Biden har satt ihop ett slags skuggkabinett, en ”specialstyrka” av sjukvårdsexperter verksamma i Obamaregeringen. Ingen politiker önskar sig en dödlig epidemi. Men Bidens landsfaderliga kvaliteter kommer väl till pass. Han har trettio års erfarenhet av att stifta lagar i senaten och åtta års erfarenhet av exekutiv krishantering i Vita huset. Han kan hålla ett nedtonat tal. Han vet hur man utstrålar allvarsamt lugn.

Bidens politiska budskap, som handlar om att läka landet, skapa enighet och upprätta ”nationens själ”, har plötsligt fått akut relevans. Biden låter inte längre lika floskulös, även om han säger ungefär samma sak som i kampanjens begynnelse. ”Vi måste ta oss igenom det här tillsammans”.

Biden har framställt en kommande Bidenadministration som ett slags övergångsregering. Biden ska befria landet från Trump och sedan lämna över makten till nästa generation demokrater, tänker han sig. Det lät viljelöst i överkant för några månader sedan. Men rätt realistiskt nu, när landet förbereder sig på en recession och en hälsokris som kan riskera att döda miljontals människor. I krigstillstånd tillsätter man interimsregeringar.

På papperet är Donald Trump fortfarande USA:s president. Men i praktiken har supermakten stått utan nationell ledare sedan coronakrisen började. Trumps ovilja eller oförmåga att inse krisens allvar har sannolikt förvärrat konsekvenserna av smittan. Mellan 2 och 200 miljoner amerikaner kan komma att smittas och 1.7 miljoner kan riskera att dö, enligt experternas uppskattningar.

I stora delar av landet råder brist på respiratorer, sjukhussängar, material som behövs för att skapa test, masker och handskar. Om lika många smittas som experterna befarar kommer inte de federala förråden eller delstaternas egna lager att räcka. Guvernörer, delstaternas högsta ledare, har vädjat hos president Trump att agera.

Men i måndags svarade presidenten: ”försök själva”.
USA har testat långt färre människor i förhållande till landets folkmängd än många andra utvecklade länder, bara 125 personer på varje miljon. Smittan finns nu i varje delstat och över 100 personer har dött.

Onsdagens huvudledare i New York Times uppmanar Trump att använda sig av en lag som ger presidenten rätt att mobilisera inhemska industrier för statligt bruk under kristid. Under andra världskriget

avstod amerikanska fabriker från att producera bilar till förmån för krigsplan. Nu behövs istället respiratorer och handsprit.

Både Joe Biden och Bernie Sanders har krävt att armén och motsvarigheten till hemvärnet börjar bygga om mässhallar, hotell och parkeringsgarage till testplatser och karantäner. Sjukhuspersonal behöver genomgå specialutbildning eftersom många läkare och sjuksköterskor som hanterar coronapatienter själva riskerar att smittas.

Trumps oförmåga att leda landet genom krisen kan bereda väg för ett maktskifte i höst, säger historikern Doris Kearns Goodwin till Washington Post. Goodwin drar en parallell till den stora depressionen under början av 1930-talet när presidenten Herbert Hoover straffade ut sig själv genom att tvinga över ansvaret för de lidande medborgarna på delstaternas guvernörer istället för att öppna upp de nationella stödprogrammen.

Det var då Franklin Roosevelt, senator från New York, klev fram och sedan valdes till president 1932. Mot bakgrund av krisen kunde Roosevelt introducera stora välfärdsprogram som The New Deal, vilket förändrade USA.

Mätningar bekräftar förtroendekrisen för Trump. Enligt en undersökning, presenterad av public service-radion NRP i mitten av veckan, säger 60 procent av de tillfrågade att de inte har något, eller ”inte mycket”, förtroende för vad presidenten säger om krisen.

Trump har reagerat på kritiken med nya lögner. Under onsdagen hävdade Trump att han hade förutsett pandemin ”långt innan den kallades en pandemi”. Medan han i själva verket så sent som den 27 februari hävdade: ”Den kommer att försvinna. En dag – det är som ett mirakel – kommer den att försvinna”.

Men det är fortfarande långt till höstens presidentval och vägen dit allt mer oklar. Fem delstater har redan skjutit upp sina primärval från våren till försommaren: Louisiana, Georgia, Maryland, Ohio och Kentucky. Det kan bli trångt innan Milwaukee, där det demokratiska konventet är tänkt att hållas den 13 juli. Det är under konventet som partiet officiellt utser sin presidentkandidat.

Många delstater förlitar sig nu på poströstning. Och att döma av tisdagens primärval i Arizona kan poströstning, och andra former av förtidsröstning, fungera väl som alternativ. Antalet som post- eller förtidsröstade i årets demokratiska primärval i Arizona var högre än det totala antalet väljare i det demokratiska primärvalet i Arizona 2016. Det antyder kanske att väljarna är motiverade att rösta, trots de fysiska hindren.

Poströstande förbättrade även valdeltagandet i Chicago, den största staden i Illinois som också röstade under tisdagen. Men i Chicagos vallokaler var det stora problem med försenade öppettider och köer. Distriktet Cook county, som omfattar Chicago, har inte noterat ett så lågt fysiskt valdeltagande på tolv år.

I takt med att fler amerikaner dör kanske fler i landet börjar följa de försiktighetsåtgärder som hälsoexperter rekommenderar. Men Trumps desinformation har gjort befolkningen trög. Många amerikaner, också välutbildade, sätter en ära i att förhålla sig självständigt till den akademiska och byråkratiska expertisen som Trump ägnat så mycket energi åt att attackera under sitt presidentskap.

Trump har kallat viruset för en ”utländsk” smitta. Under onsdagen meddelade presidenten att USA tillfälligt stänger gränsen mot Kanada.

Han väntas också meddela att USA helt stänger gränsen för asylsökande som kommer till den sydvästra gränsen mot Mexiko. Syftet, enligt regeringen, är att garantera tullpersonalens hälsa.

Björn af Kleen
bjorn.afkleen@dn.se "

" **Amina Manzoor: kan man bli immun mot viruset?**

DN TORSDAG 19 MARS 2020

En av de viktigaste frågorna om det nya coronaviruset är hur länge man är immun efter tillfrisknande. Svaret kommer att påverka strategierna för att bekämpa utbrottet.

Analys. DN:s medicinreporter
Utbrottet av det nya coronaviruset växer med stor kraft och har nått pandemisk spridning. Europa är nu epicentrum för smittan, sa WHO:s generaldirektör Tedros Adhanom Ghebreyesus på en presskonferens på måndagen. Många länder inför kraftiga åtgärder som karantän, stängda skolor och förbud för större evenemang för att minska smittspridningen. Strategin innebär sällan färre fall, utan snarare att man sprider ut fallen över en längre period, så att sjukvården klarar av att ta hand om dem som blir svårt sjuka. De allra flesta kommer inte att behöva söka sjukvård eftersom de endast blir milt eller måttligt sjuka.

I brist på vaccin är social distansering det verktyg vi har för att skydda riskgrupper och se till att inte vården blir överbelastad. Exakt vilka åtgärder som är mest effektiva och när de ska sättas in är inte säkert.

En bieffekt av att långsamt sprida ut smittspridningen över en period är att det kommer att uppstå flockimmunitet när många har blivit smittade. Flockimmunitet bygger på att tillräckligt många i en grupp är immuna – genom antingen vaccinering eller genomgången sjukdom – vilket gör att viruset får svårt att sprida sig. På så sätt kan massan av

immuna skydda till exempel riskgrupper eller personer som inte är immuna från att bli sjuka.

Ju mer smittsamt ett virus är desto större andel av gruppen behöver vara immun för att uppnå flockimmunitet. Mässling, som är en av världens mest smittsamma sjukdomar, kräver att minst 95 procent av befolkningen är vaccinerade eller immuna. Det nya coronaviruset är inte särskilt smittsamt jämfört med till exempel mässling eller kikhosta, men uträkningar visar ändå att omkring 60 procent av befolkningen behöver vara immuna för att inte sprida smittan okontrollerat vidare.

Det stora problemet med dessa antaganden kring flockimmunitet är att vi inte vet hur länge immuniteten varar efter att man tillfrisknat från covid-19. Det finns ett fåtal rapporter från Kina att människor har blivit infekterade igen. Världshälsoorganisationen, WHO, tror att det sannolikt i stället handlar om att patienterna bar på låga virusnivåer när de skrevs ut från sjukhus, men att testerna missade det.

Ali Mirazimi, adjungerad professor i klinisk virologi vid Karolinska institutet, tycker inte heller att rapporterna är trovärdiga.

– De är inte baserade på väl genomförda studier, säger han.

Det finns massor av coronavirus, men bara sju orsakar sjukdom hos människor. Fyra av dem ger främst lättare besvär. De beräknas ligga bakom en fjärdedel av alla förkylningar i världen. Dessa coronavirus är inte särskilt väl studerade.

– Eftersom de har varit i cirkulation länge och inte är särskilt farliga för den enskilde eller samhället så har man inte studerat dem tillräckligt. Därför finns det inga särskilt bra studier som vi kan referera till, även om det nya coronaviruset skiljer sig från dessa coronavirus, säger Ali Mirazimi.

Men den som har gått igenom en infektion med någon av dessa mildare coronavirus har immunitet ett tag efteråt, men det är inte livslångt.

De betydligt allvarligare sjukdomarna sars och mers orsakas också av coronavirus. Inte heller de är särskilt väl studerade när det gäller immunitet efter tillfrisknande, berättar Ali Mirazimi. Men också dessa ger immunitet en period efter, också där är det osäkert hur länge. Därför tror man att de som har tillfrisknat från covid-19, som orsakas av det nya coronaviruset, kommer att vara skyddade.

– Men ingen vet hur länge man är immun efter att ha tillfrisknat efter en infektion av det nya coronaviruset. Våra erfarenheter från andra virus är att man får immunitet ett tag åtminstone. Det är bara ett fåtal virus som inte ger bra skydd efteråt. Norovirus, som orsakar magsjuka, är ett sådant, säger Ali Mirazimi.

Om den naturliga immuniteten är kortvarig innebär det att människor åter är mottagliga för smitta. Då sjunker flockimmuniteten i befolkningen och viruset kan åter sprida sig i större skala. Då kan ett vaccin användas för att skapa skydd med jämna mellanrum, till exempel hos riskgrupper eller särskilt utsatta som till exempel vårdpersonal. Ali Mirazimi forskar på ett vaccin. Det kommer sannolikt att dröja något till några år innan ett vaccin är redo att användas.
– Men det här viruset kommer troligen att finnas kvar i samhället och kommer tillbaka med jämna mellanrum hos de som inte har skydd, då behövs ett vaccin, säger han.

Amina Manzoor
amina.manzoor@dn.se "

" Fransmännen ställer om till ett liv med utegångsförbud

DN TORSDAG 19 MARS 2020

I Frankrike är alla skolbyggnader och universitet stängda sedan i måndags, och nu råder även utegångsförbud. För många barnfamiljer är omställningen svår.– Det funkar okej, än så länge, men jag saknar mina klasskompisar, säger 15-åriga Violette Aubusson till DN.

Vid lunchtid i tisdags trädde utegångsförbudet i kraft – det som Emmanuel Macrons regering infört för att minska smittspridningen i det hårt drabbade Frankrike.

100 000 poliser och gendarmer har mobiliserats, och de delar nu ut böter på 135 euro till den som rör sig utomhus utan lagligt skäl. Polisen har upprättat en antal fasta kontroller, men även mobila enheter åker runt i Paris och håller fransmännen under uppsikt.

Undantag ges bara för att handla mat och mediciner, åka till sjukhus, hjälpa en anhörig eller ”ta en kort vända nära bostaden för att rasta ett husdjur eller utöva motion”. Ett särskilt formulär måste fyllas i varje gång.

I familjen Aubussons hus i norra Paris ligger en bunt sådana formulär vid ytterdörren.

– Det är en rejäl omställning. Jag är frilansande bostadsmäklare – men det går ju inte att jobba nu. Det går inte att ha visningar och jag har tjugo lägenhetsförsäljningar som hänger i luften. Det enda jag kan göra är att försöka få in rutiner för oss här hemma så att barnen kommer upp på morgonen och gör sina skoluppgifter, säger Muriel Aubusson, som bor med sin man och deras tre barn.

Mellandottern, 15-åriga Violette Aubusson, sitter på sängen i sitt rum och läser på en surfplatta.

– Om ett par veckor kommer det nog att bli jobbigt. För man är ju helt isolerad. Jag saknar redan mina vänner. Vi försöker hålla kontakt med meddelanden, men det är inte samma sak. Man blir uttråkad, säger hon.

– Första dagen funkade ingenting – alla sajter var överbelastade. Men nu har vi fått tillgång till en portal där skolböckerna finns, och varje dag får vi instruktioner av lärarna om vilka sidor som ska läsas och sedan inlämningsuppgifter, säger Violette, som går ettan på gymnasiet. Storasyster Margot, 17, har precis gjort ett biologiprov vid sin laptop.

– Vi fick 75 minuter på oss att svara på frågor i uppsatsform. Det blir ju lite annorlunda än när man är i skolan, för ingen kontrollerar att man inte letar svar på nätet – men jag tycker att det fungerade rätt bra ändå, säger hon efteråt.

– Vi har haft lektioner via ett program för röstchatt, där vi kan ställa frågor till läraren. Det har talats om videokonferenser också, men jag tror inte det blir något med det, berättar hon.

Sedan skolbyggnaderna bommade igen i måndags har flera av de portaler för distansundervisning som fanns sedan tidigare drabbats av tekniska problem. Belastningen har helt enkelt blivit för hög när tolv

miljoner elever i grund- och gymnasieskolor gått in samtidigt.Situationen har gradvis förbättrats, men när den elvaårige Antoine ska visa sin skolportal för DN öppnas inte sidan.

– I förmiddags såg vi en film om ”energiförsörjningen genom historien”. Men nu kommer jag inte in, säger han och klickar frustrerat med musen.

Pappan i familjen, Mathieu Aubusson, är chef på ett stort revisionsbolag – och då Muriels frilansande blivit omöjligt hänger familjens inkomster nu på honom.

Han har stängt in sig på sitt arbetsrum.
– Det är inte helt lätt att balansera familjelivet med arbetet, men med lite nya rutiner tror jag att det kan gå. Samma sak på jobbet: jag är chef för 60 personer som alla arbetar hemifrån nu. Det är en utmaning att få det att fungera, och att få kunderna att vänja sig vid det, säger Mathieu.

Ändå är ingen i familjen öppet kritisk till utegångsförbudet.
– Vi gör inte det här för oss själva i första hand, utan för att skydda andra som är mer utsatta. Det tycker jag är rätt. Det här formuläret som vi ska ha – det tror jag mest är ett sätt att få folk att tänka på att det bara är när det är absolut nödvändigt som vi bör gå ut, säger Mathieu Aubusson.

– Fast jag tror att det är viktigt att det inte varar för länge – då kommer folk att tröttna, säger Muriel, och lägger till:

– Jag är nog mest orolig för hur vi ska hålla sams och kunna få motion. Hon sneglar mot elvaårige Antoine, som inte längre kan träna med sitt fotbollslag eller spela tennis.

– Men jag får väl jogga istället, säger Antoine med ett skratt.

När jag frågar om han förstår varför nickar han och svarar tyst:
– Ja, om det är många på en och samma plats finns det risk att coronaviruset sprids.

Erik de la Reguera
erik@delareguera.se "

"Nära 90 nya virusdödsfall
Minst 89 människor har avlidit till följd av coronaviruset i Frankrike mellan tisdagen och onsdagen, uppger franska hälsomyndigheter. Det motsvarar en ökning på omkring 50 procent jämfört med föregående dygn.

– Vi har en epidemi som hastigt blir allt mer allvarlig, säger Jérome Salomon, chef för den franska hälsomyndigheten.

Totalt har 264 människor dött i landet på grund av viruset. Omkring 9 100 personer har bekräftats smittade, varav fler än 3 600 befinner sig på sjukhus. Enligt Salomon är fler än 930 patienter allvarligt sjuka och behöver livsuppehållande vård.

TT-AFP-Reuters "

"Fullskalig vårdkris befaras i Spanien

DN TORSDAG 19 MARS 2020

Spanien kan vara på väg mot en fullskalig hälsokris. Drygt 9000 intensivvårdsplatser kan behövas inom en månad för att behandla covid 19-patienter – och i nuläget existerar bara 4400 totalt. Det varnar en organisation för spanska intensivvårdsläkare för.

Larmet kommer i en ny rapport som nyhetsbyrån EFE tagit del av. Om inte de långtgående åtgärder med utegångsförbud och andra restriktioner som Spaniens regering vidtagit får effekt inom kort, riskerar vården bli fullständigt överväldigad, varnar organisationen Semicyuc.

Det kan bland annat leda till brist på respiratorer, som i dag är omkring 4000.

Spanien hade på onsdagen konstaterat drygt 13700 fall av det nya coronaviruset – varav minst 774 får vård på intensivvårdsavdelningar. Antalet patienter med covid-19 på intensivvårdsavdelningarna har därmed ökat med 111 på bara ett dygn.

Det finns en stark oro för att smittspårningen i stort sett upphört sedan prov slutade att tas på mindre allvarliga fall i förra veckan. Drygt 40 procent av de konstaterade fallen finns just nu i Madridregionen, där läget är extremt ansträngt på många sjukhus.

Men farhågor finns för att smittan är på väg att spridas till övriga Spanien.

För att förbättra överblicken har myndigheterna nu tagit fram ett ”snabbtest” som ska göra det möjligt att testa betydligt fler än tidigare.

Det kan leda till ett kraftigt ökat antal upptäckta fall, tror myndigheterna, som utifrån erfarenheter i andra länder anser att det är viktigt att fortsätta med smittspårningen, trots den höga påfrestning som nu finns på vården.

Hårda restriktioner för rörelse utomhus råder i Spanien – men från en del turistorter i södra delen av landet har rapporter kommit om att turister inte respekterar utegångsförbudet.

Inte minst britter pekas ut som olydiga bråkmakare. Metro och andra brittiska medier har publicerat filmer som visar berusade britter i bland annat Benidorm som trotsar polisen, sjunger, skränar och umgås med varandra i grupp.

På onsdagen uppmanade brittiska UD turister i landet att omedelbart återvända hem, då alla hotell kommer att stänga från och med den 24 mars.

Minst 598 personer har avlidit sedan utbrottets början i Spanien.

Erik de la Reguera
erik@delareguera.se "

" Kina kastar ut USA-journalister

DN TORSDAG 19 MARS 2020

Kina tvingar minst 13 amerikanska journalister från tre tunga tidningar att lämna landet. Beslutet är en upptrappning i den alltmer infekterade relationen mellan Washington och Peking. Sedan tidigare har tre amerikanska journalister tvingats lämna Kina i år och USA har begränsat antalet kinesiska journalister tillåtna i landet.

Kina kommer kasta ut alla amerikanska journalister som arbetar i Kina för New York Times, Wall Street Journal och Washington Post och vars pressackreditering går ut innan slutet av året. Journalisterna måste lämna in sina presskort, som är nödvändiga för att arbeta i Kina, inom tio dagar.

Beskedet är en uppseendeväckande upptrappning i den alltmer infekterade relationen mellan USA och Kina. Tidigare i år tvingades tre Kinakorrespondenter för Wall Street Journal att lämna landet. Den gången uppgavs skälet vara att tidningen publicerat en ledarartikel om det nya coronaviruset med rubriken ”Kina är Asiens sjuke man”. Ett uttryck som är djupt förolämpande i Kina och användes nedsättande i slutet av 1800-talet. Ingen av de utvisade journalisterna hade något med artikeln att göra.

Men en anledning var också förmodligen att USA bara dagen innan hade beslutat att benämna fem kinesiska statliga medier i USA som utländska beskickningar, med hänvisning till att de i praktiken fungerar som propagandaorgan åt regimen. Det innebär bland annat att de måste registrera sina ägodelar och anställda i USA.

Därefter har Donald Trumps administration även begränsat antalet kinesiska journalister som tillåts arbeta för de fem medierna i USA från 160 till 100.

Kinas utrikesdepartement motiverar beslutet att kasta ut amerikanska journalister som ”en nödvändig motåtgärd som Kina måste vidta i svar på det orimliga förtrycket av kinesiska medieorganisationer i USA”. Utländska tidningar var de som tidigast rapporterade om det nya coronavirusets utbrott, i en tid när den kinesiska regimen försökte tona ner virusets allvar.

– Det här är särskilt oansvarigt i tider när världen behöver ett fritt och öppet flöde av trovärdig information om coronaviruspandemin, kommenterar New York Times chefredaktör Dean Baquet.

Marianne Björklund "

" Dödligaste dygnet i Italien

DN TORSDAG 19 MARS 2020

Italien har registrerat 475 dödsfall med koppling till coronaviruset mellan tisdagen och onsdagen, uppger institutet för civilskydd – en ökning med 19 procent. Det är det högsta antalet döda under ett och samma dygn i ett enskilt land sedan utbrottet startade i Kina i slutet av december.

Drygt 35 700 människor har konstaterats bära på smittan i Italien, drygt 4 000 av dem har tillfrisknat helt. Närmare 3 000 har avlidit.

TT "

"Så kan oron för viruset påverka - bomarknaden

DN TORSDAG 19 MARS 2020

Varselvågen och stigande arbetslöshet kan slå mot bostadsmarknaden, det är flera experter som DN talat med eniga om. Men efter Finansinspektionens besked på tisdagen kommer flera banker att lätta på amorteringskraven för låntagare som förlorar sin inkomst på grund av det nya coronaviruset.

Det osäkra läget kan leda till en avvaktande bostadsmarknad. Det tror Hans Lind, professor emeritus i fastighetsekonomi, som drar jämförelser med finanskrisen 2008.

– Det första som händer är att omsättningen går ner. Köparna blir osäkra och ställer sig frågan om vilken inkomst de kommer att ha i framtiden.

– Och säljarna vill avvakta.
Däremot tror han inte att priserna kommer att påverkas så mycket, inte i början i alla fall. Han påpekar att coronakrisen kommer att pressa räntorna, vilket gynnar bostadsmarknaden.

Hans Lind påminner också om att under tidigare kriser och nedgångar har byggare av bostadsrätter omvandlat sina projekt till hyresrätter. Det har till exempel skett i Stockholmsregionen sedan marknaden för nybyggen näst intill stannade 2017–2018.

– Jag tror att den trenden kommer att fortsätta, säger Hans Lind.

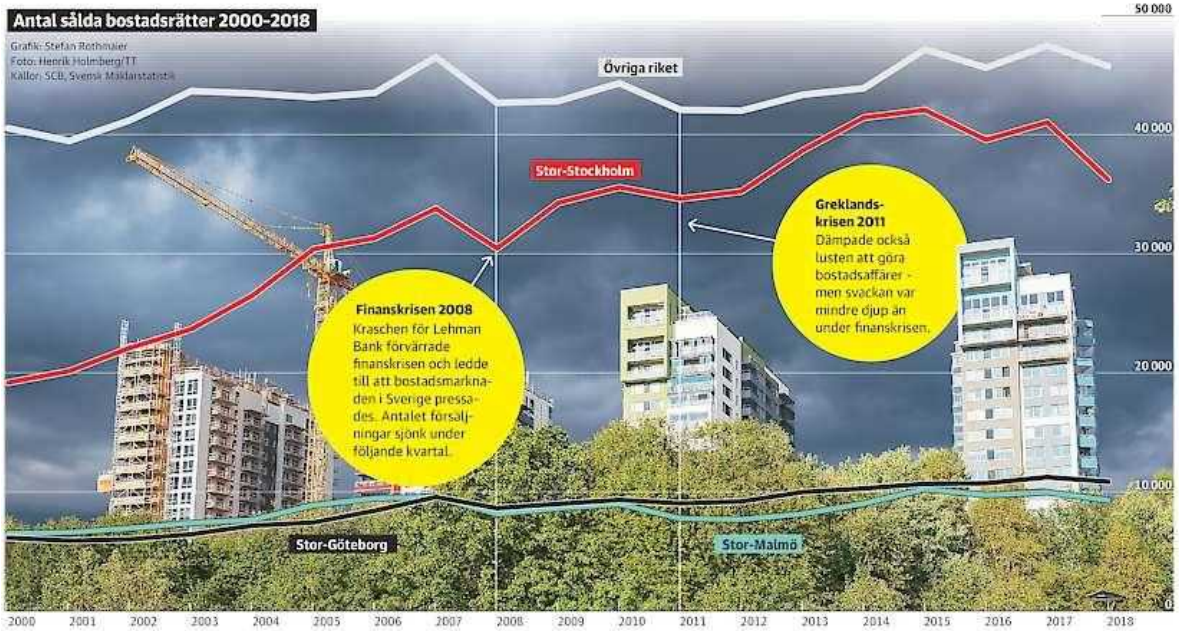
Antal sålda bostadsrätter 2000-2018
Grafik: Stefan Rothnaier
Foto: Henrik Holmberg/TT
Källor: SCB, Svensk Mäklarstatistik
Övriga riket
Stor-Stockholm
Stor-Göteborg
Stor-Malmö
Finanskrisen 2008
Kraschen för Lehman Bank förvärrade finanskrisen och ledde till att bostadsmarknaden i Sverige pressades. Antalet försäljningar sjönk under följande kvartal.
Greklands-krisen 2011
Dämpade också lusten att göra bostadsaffärer - men svackan var mindre djup än under finanskrisen.
50 000
40 000
30 000
20 000
10 000
0
2000 2001 2002 2003 2004 2005 2006 2007 2008 2009 2010 2011 2012 2013 2014 2015 2016 2017 2018

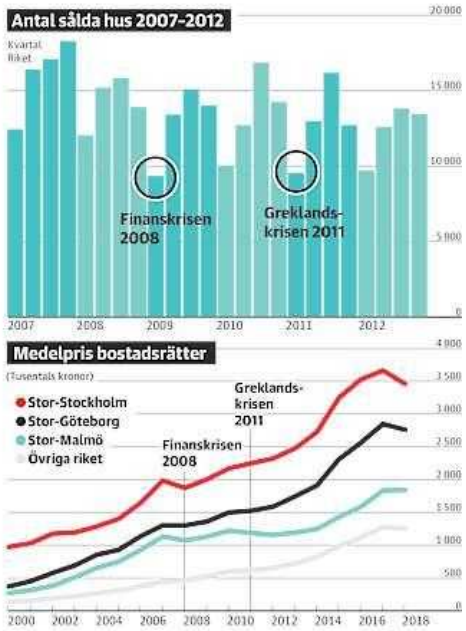
Antal sålda hus 2007-2012
Kvartal
Riket
Finanskrisen 2008
Greklands-krisen 2011
20 000
15 000
10 000
5 000
0
2007 2008 2009 2010 2011 2012
Medelpris bostadsrätter
(Tusentals kronor)
Stor-Stockholm
Stor-Göteborg
Stor-Malmö
Övriga riket
Finanskrisen 2008
Greklands-krisen 2011
4 000
3 500
3 000
2 500
2 000
1 500
1 000
500
0
2000 2002 2004 2006 2008 2010 2012 2014 2016 2018

Anna Granath Hansson, fastighetsforskare vid KTH, säger att den nuvarande situationen leder till en osäkerhet som kan påskynda en lågkonjunktur.

– När folk ser att sparkapitalet i form av värdepapper urholkas tror jag tröskeln för att gå in på bostadsmarknaden höjs.

Hon tror att nya rekommendationer som isolerar människor alltmer kan leda till en chockeffekt.

När den amerikanska centralbanken sänkte räntan till noll på söndagen störtdök börsen. Vad som skulle hända vid räntesänkningar i Sverige är därför svårt att förutspå, enligt Anna Granath Hansson.

– Marknaden reagerade helt tvärt emot vad man ville. Det finns en viss rationalitet men det handlar också mycket om känslor, säger hon.

Lennart Weiss är kommersiell direktör på byggbolaget Veidekke. Han har följt bostadsmarknaden under många år och är aktiv i den bostadspolitiska debatten. När det gäller nyproduktionen räknar Lennart Weiss med att bolagen kommer att skjuta på säljstarten för nya projekt. När det gäller andrahandsmarknaden tror han att köparna kommer att vara mer försiktiga.

Weiss har haft kontakt med mäklare som förbereder sig på fler privata visningar; spekulanterna kommer att dra sig för att gå på visningar med mycket folk.

Kommer det att leda till en prisnedgång?
– Det är inte säkert, jag tror inte att det blir ett brant prisfall i varje fall.

Weiss skyndar sig att modifiera svaret. I de dyra områdena, som Stockholm, Göteborg och andra attraktiva platser, kan det komma en prissänkning. På dessa platser är det fler köpare som är beroende av sin finansiella ställning och den har fått en smäll i och med börsrasen.

– Men på mer normala marknader så tror jag inte att vi kommer att se prisnedgångar, tillägger Weiss.

SBAB:s boendeekonom Claudia Wörmann har kontinuerlig kontakt med mäklare och kunder. Hon understyrker att det är en ny situation och att det därför att svårt att göra prognoser, men tror att det rådande läget påverkar priserna.

– Vi kommer hamna i en situation där fler blir arbetslösa och kanske inte får ihop kalkylen längre.

Tisdagens besked från Finansinspektionen kan underlätta för personer som får det tufft ekonomiskt till följd av viruset. Det nya direktivet innebär att bankerna ska ge låntagare möjlighet att minska eller pausa amorteringarna vid särskilda skäl. Bankerna uppmanas att vara generösa i sina bedömningar.

Claudia Wörmann rekommenderar personer som redan sålt sin bostad att köpa en ny, trots rådande situation. Detsamma gäller om det finns omständigheter gör att man måste köpa, som exempelvis nytt jobb eller att fler barn är på väg.

– Om kalkylen håller – köp. Om avsikten är att bo i bostaden på lång sikt och du inte jobbar i en utsatt bransch så är det förmodligen bättre än alternativet att hyra i andra hand eller liknande. Marknaden kommer att återhämta sig i takt med att ekonomin gör det.

Säljare kan vara beredda på att försäljningen kan ta längre tid än vanligt med fler visningar och färre personer på visningarna.

– Det finns en kundgrupp som behöver köpa så jag tycker inte det finns anledning att helt avstå.

Den snabba förändringen av läget gör det svårt att titta på försäljningssiffror hittills.

– Det kommer med största sannolikhet synas en skillnad både i priser och aktivitet i mars, april och maj, säger Claudia Wörmann.

Dan Lucas
dan.lucas@dn.se
Ida Yttergren
ida.yttergren@dn.se "

"DN Dan Lucas: Antalet varsel avgörande för bostadsaffärerna

TORSDAG 19 MARS 2020

Bostadsaffärerna kommer att bli färre – och om man ska tro vissa mäklare har det redan skett. Än så länge har dock inte corona-krisen på allvar skadat bostadsmarknaden. Men blir det väldigt stora varsel om uppsägningar kommer krisen att leda till fallande priser.

Analys. Ekonomireporter
Bostadsmarknaden har varit förskonad från allvarligare följder av coronakrisen – än så länge. Som så mycket annat när det gäller coronavirusets ekonomiska effekter är det tidsaspekten som är avgörande. Blir det en skarp men kort kris – att det mesta är över till sommaren – kommer följderna för bostadsmarknaden att bli över-gående.

Blir däremot krisen långvarig och fortsätter över sommaren och in på hösten måste vi räkna med prisfall, i synnerhet i de dyraste områdena, såsom Stockholm, Uppsala och Göteborg för att nämna några.

Det här är dock inte en kris där plötsligt väldigt många köpare inte har råd att genomföra en bostadsaffär. Därför lär inte en räntesänkning av Riksbanken hjälpa bostadsmarknaden särskilt mycket – räntorna är redan så pass låga.

I stället handlar det just nu om vad man kan kalla för marknadspsyko-logi. Köpare kan vara osäkra på vilka inkomster de kommer att ha i framtiden och om jobbet ens finns kvar. Säljarna kan tro att det bästa

är att vänta om de uppfattar att krisen inte kommer att ge dem det pris de vill ha.

Marknaden går in i ett lugnare tempo med färre affärer.

Att Finansinspektionen säger till bankerna att de kan lätta på amorteringskraven för låntagare som hamnar i ekonomiska svårigheter på grund av coronakrisen hjälper givetvis just dessa människor. Men det hjälper inte personer som vill komma in på bostadsmarknaden.

Det är i stället sysselsättningen som avgör hur det går på bostadsmarknaden. Är arbetslösheten låg och löntagarna får reallöneökningar (löneökningar efter inflationen) så gynnas bostadsmarknaden. Om däremot arbetslösheten rakar i höjden och allt fler blir rädda för att förlora jobbet, kommer det att pressa bostadspriserna.

Samtidigt ska man komma ihåg att det alltid sker affärer. Människor flyttar ihop, får barn, skiljer sig och deras bostadsbehov ändras. Så det kommer fortfarande att göras affärer – vad än som händer i kampen mot coronaviruset.

Dan Lucas
dan.lucas@dn.se "

"Fakta.
I Hemnets senaste Köparbarometer den 15–17 mars trodde 45 procent av bostadsköparna på fallande priser, medan 16 procent trodde på motsatsen.
I början av mars var siffrorna 33 mot 16 procent.
Hemnet

" Hotelljätte varslar 7 500

DN TORSDAG 19 MARS 2020

Hotelljätten Nordic Choice varslar 7 500 anställda, varav 4 500 i Sverige. – Våra intäkter är på väg att försvinna helt, säger koncernchefen Torgeir Silseth till Di.

Varslet omfattar varannan anställd i Sverige och 44 procent av hotellkedjans totalt 17 000 anställda. I Norge och Danmark varslas 3 000 personer.

– Våra intäkter är på väg att försvinna helt. Skulle 80–90 procent av intäkterna utebli i, säg, tio, tolv månader finns ingen affär kvar. En sådan ekonomisk tsunami klarar ingen, inte ens vi, säger Silseth till tidningen.

Malin Ackholt, förbundsordförande på Hotell- och restaurangfacket, kände till en del av varslet sedan tidigare.

– Nu blev det lite mer än vad vi tidigare har fått information om. Det visar bara vilket krisläge vår näring befinner sig i när en arbetsgivare känner sig tvungen att varsla om uppsägning på det här sättet, säger hon.

Under de senaste veckorna har facket enligt henne haft pågående samtal med Nordic Choice för att försöka hitta lösningar för att behålla så mycket personal som möjligt.

– Det pratas om tillfälliga utlåningar till andra branscher och det tycker vi är oerhört bra att arbetsgivare är kreativa i detta krisläge, säger Malin Ackholt.

Av de 4 500 varslade är enligt henne 2 000 extraanställda.

Hotellgruppen Nordic Choice har över 200 hotell i Norden inklusive kedjorna: Clarion, Comfort och Quality. Dessutom ingår flera fristående hotell som Avalon i Göteborg och Copperhill i Åre.

Marina Ferhatovic
marina.ferhatovic@dn.se "

" Europas börser föll hårt igen

DN TORSDAG 19 MARS 2020

De europeiska börserna fortsatte på onsdagen att falla hårt i den globala marknadsoro som skapas av coronapandemin. I Stockholm tappade det breda OMXS-indexet 3,3 procent.

Coronakraschen har med onsdagens nedgång hittills raderat närmare 30 procent av OMXS-index på knappt en månad.

Bland tungviktarna på Stockholmsbörsen drog bland andra Hennes & Mauritz nedåt i kraft av sin indextyngd. Aktien rasade 7,9 procent. Familjen Perssons klädimperium har därmed tappat nästan hälften av sitt värde sedan årshögsta i slutet av januari.

TT "

" Jonas Fröberg: Nu faller fordonsfabrikerna som käglor

DN TORSDAG 19 MARS 2020

Fordonsfabrikerna faller som käglor i Europa. Bara i Scanias fabriker i Sverige påverkas 9 000 personer. I kriser är just-in-time-produktion med global minutpassning lika robust som en blottad nerv. Frågan är: lär vi oss något av detta?

Historisk härdsmälta. Det känns som en överdrift. Men jag tror inte det.

När detta skrivs på onsdag eftermiddag har Europas fordonsbolag meddelat att nästan alla fordonsfabriker i Europas ska stängas. Allt skedde inom loppet av två dygn.

Vi pratar om Europas sysselsättningsmässiga ryggrad där 13,8 miljoner människor – över 6 procent av EU:s totala arbetsstyrka – är anställda direkt eller indirekt.

Volkswagen och Daimler är Tysklands två största bolag, liksom AB Volvo och Volvo Cars är Sveriges största bolag.

Nu står snart nästan allt stilla.
Vanligtvis sturskt kostymklädda vd:ar har suttit i presskonferenser med blickar som hos ledsna cockerspaniels. När de fått frågan hur länge fabrikerna ska vara tillbommade har deras munnar sagt ”mellan två veckor och en månad”. Ögonen uttryckte: ”vi vet inte”.

Det började som en mild bris i lördags: Ferrari stänger sina två fabriker.

Därefter kom stormen: Ford meddelade stängningar i Europa, sedan PSA med bilmärken som Peugeot och Opel. Och fram till onsdag eftermiddag hade även Fiat-Chrysler(FCA), Volkswagen, Daimler, Nissan, Renault, Volvo och BMW lämnat dystra besked.

I Sverige ska AB Volvos lastbilsfabrik i Göteborg stängas. Och på onsdagen meddelade Scania att de stänger fabriker där 9 000 anställda i Södertälje, Oskarshamn och Luleå jobbar.

När detta skrivs är Volvo Cars fabrik i Göteborg princip den enda i Europa att ännu hålla öppet (den i belgiska Gent ska stänga) – tack vare enorma kraftansträngningar att få ihop logistikkedjan.
Varför händer då detta så kraftigt – och snabbt?

Tänk fordonsindustrin som ett globalt djur vars produktionsorter sammanbinds av vener runt hela världen.

Det mesta utgår från Kina, vars komponentfabriker levererar till underleverantörer i Kina, Europa och Nordamerika som i sin tur skickar vidare till sina bilfabriker – nära kunderna över hela världen.

Det som hände var att Kina först slogs ut av Corona i januari. I princip alla fabriker stängdes under tre veckor. Därefter – lagom till att dessa sakta körde igång igen – stängdes Italien, Frankrike och nu resten av Europa och USA.

Systemets känslighet beror på just-in-time-produktion, vilket förenklat innebär att delarna ska anlända till bilfabrikerna så sent som möjligt.

Ingen vill sitta på dyra lager. Istället har man, förenklat, förlitat sig på att båttransporter från Kina till Göteborg som tar 10 veckor ska leverera komponenter på minutbasis. Det fungerar oftast bra, men i samhällskris är systemet närmast extremt känsligt.

Det är detta vi nu ser.
Fordonsindustrin är redan starkt pressad: Enorma kostnader måste läggas för ny teknik som självkörande bilar och elbilar. De måste snabbt gå över till elbilar (vars värdekedja med sällsynta metaller är ännu känsligare) annars hotar stora böter från EU.

President Trumps handelskrig är för detta globala djur som att köra in ett spett i snabbt rullande cykelhjul.

Frågan är nu vad alla lärt sig när dammet lagt sig.

Jonas Fröberg
jonas.froberg@dn.se "

" Så klarar timanställda ekonomin i coronakrisen

DN TORSDAG 19 MARS 2020

Flera anställda uppmanas att jobba hemifrån på grund av det nya coronaviruset. Men vad händer med dem som har tillfälliga anställningar eller uppdrag? Så här klarar giganställda av ekonomin.

Det nya coronaviruset oroar flera arbetsgivare i landet. Bland annat har Spotify och Google skickat hem sina anställda. I många fall kan personalen utföra sina uppgifter hemifrån, men hur ser läget ut för de som har en tidsbegränsad anställning?

I dag arbetar hundratals personer med snabba och tillfälliga jobb. Begreppet gig-ekonomi blir allt mer etablerat på arbetsmarknaden. Med det menas att personer arbetar på korta uppdrag hos sina kunder. Vissa får betalt per timme.

Många upplever yrket som flexibelt och varierande, men det innebär även mindre trygghet. Framför allt nu när det nya coronaviruset präglar arbetsmarknaden.

– Det här är tider då du behöver tänka utanför boxen som timanställd, säger Magnus Hjelmér, vardagsekonom på Ica banken.

Om arbetsplatsen stänger är risken att arbetet blir svårare, eller helt omöjligt, att genomföra. Det i sin tur skulle innebära ett stort inkomstbortfall.

För att minimera skadan gäller det att förbereda sig på det värsta scenariot redan nu. Testa dig själv genom att ställa frågan – vad skulle hända med min ekonomi om jobbet stängde?

– Just nu är det extra viktigt att ha en buffert. Som timanställd kan du behöva lägga undan pengar veckovis. Fundera på hur mycket du behöver ha om arbetsgivaren skulle stänga jobbet i morgon, säger Magnus Hjelmér.

Regeringen har beslutat att förbjuda allmänna sammankomster. Med det menas till exempel konserter, marknader eller mässor. Syftet är att undvika en epidemi av covid-19. För en del giggare kan det innebära färre inbokade uppdrag framöver.

– För att undvika det kan det vara dags att se över din avbokningspolicy, säger Sharon Lavie, familjeekonom på Ikano bostad.

Oftast skriver giggare ett kontrakt med kunden. I det framgår det många gånger att uppdragsgivaren måste avboka i god tid. Fundera på om det kan vara smart att korta ner tiden i ert avtal, till exempel att uppdraget får avbokas fram tills tre dagar innan.

– Framför allt är det klokt om det ändå är uppdragsgivaren som betalar för lokalen eller arenan, säger Sharon Lavie.

Om du trots det saknar uppdrag behöver du ta situationen på allvar. Ett alternativ är att skriva in dig hos Arbetsförmedlingen. Dels kan du hitta ett nytt jobb, dels kan du ha rätt till a-kassa.

Ett annat alternativ är att prata med banken.

– Om du får en kraftigt dalande efterfrågan borde du prata med din bank. Till exempel kanske du har tagit ett lån. I så fall kan det komma lättnader, såsom att du slipper betala ränta de närmaste månaderna. Det är viktigt att ni gör en gemensam plan, säger Sharon Lavie.

Dessutom finns det olika försäkringar att hålla koll på, tillägger Ingela Gabrielsson, som är privatekonom på Nordea.

– Oavsett om du får a-kassa eller inte har du rätt att teckna en inkomstförsäkring. Kolla med några olika försäkringsbolag vad de erbjuder. Med den kan du säkra en större del av din inkomst, säger hon.

Även arbetsgivarna kan försöka hitta en lösning. Till exempel kan chefen fördela inbokade uppdrag under en längre tidsperiod framöver, enligt Sharon Lavie.

Även arbetstiden kan nyttjas på ett fördelaktigt sätt – om arbetsgivaren måste dra ner på kapaciteten.

– En temporär lösning skulle kunna vara att tillsvidareanställda jobbar mindre. I stället får timanställda arbeta mer nu under den här perioden, säger han.

Magnus Hjelmér fortsätter:

– Timanställda fyller oftast ut hålen på en arbetsplats. Många gånger är de viktiga för företaget. Därför borde arbetsgivaren vara rädd om dem, säger han.

Vad gäller om du är anställd på ditt eget bolag då? Regeringen har beslutat om ett krispaket på 300 miljarder kronor.

Pengarna ska gå till svenska företag och jobb som ekonomiskt drabbas av coronakrisen. Ett förslag är att staten ska betala ut en schabloniserad sjukpenning de två första veckorna till egenföretagare.

Dessutom ska företagen som har betalat in sin skatt på skattekontot, under perioden januari till mars, kunna få skatten återbetald. Anstånd kan lämnas för senare perioder.

Detta gäller för mervärdesskatt, arbetsgivaravgifter och preliminär skatt för lön.

– Det här betyder att egenföretagare inte behöver oroa sig över de ekonomiska konsekvenserna som sjukdomen för med sig. Det gäller även om symtomen är milda. Som giggare innebär det att du kan behålla de inkomster du har fått in och kan därför ta ut lön, säger Sharon Lavie.

Sist men inte minst kan den här situationen resultera i något positivt: – Om du har ett stort kontaktnät kan du kolla vilka arbetsmöjligheter det finns på annat håll. I bästa fall lär du dig också något nytt och bli ännu mer relevant på arbetsmarknaden, säger Ingela Gabrielsson.

Raffaella Lindström
raffaella.lindstrom@dn.se "

"Fakta. Ekonomitips för giggaren och egenföretagaren

1. Se över avbokningspolicyn.
En del giggare försörjer sig på inbokade uppdrag. Situationen med det nya coronaviruset kan leda till avbokningar. Har du redan avbokningspolicy i avtalet? Om inte se till att ha det. Är du orolig för att ingen kommer vilja boka kan du vara generös med dina av- och ombokningsregler.

2. Fördela uppdragen under en längre tid.
Behöver arbetsgivaren dra ner på sin kapacitet? Då kan du erbjuda chefen att fördela dina inbokade uppdrag under en längre tidsperiod.

3. Dra ner på onödiga vardagsutgifter.
Till exempel resor eller shopping. Redan nu kan du ta med dig matlåda till jobbet eller cykla i stället för att ta bilen.

4. Kontakta dina leverantörer.
Måste du betala räkningar? Då gäller det att kontakta dina leverantörer eller de du ska betala till. Berätta om dina problem i god tid.

5. Kontakta din bank.
Det gäller framför allt om du är egenföretagare. Gå igenom din ekonomi och hitta en temporär lösning. Gör upp en plan.

6. Undersök ersättningsalternativen.
Om du inte är med i a-kassan, bli det. Undersök om du har en inkomstförsäkring i ditt fackliga medlemskap. Är du inte med i facket kan det löna sig att teckna en inkomstförsäkring separat. Tänk på att det oftast är karenstid på försäkringar.

Källa: Sharon Lavie

Fakta. Här kan du få ekonomiskt stöd

Socialtjänsten
Socialtjänsten i varje kommun erbjuder försörjningsstöd. Det kan du söka om du har svårt att försörja dig själv eller familjen.
I regel har du inte rätt till ekonomiskt bistånd om du har pengar på banken eller andra tillgångar.

Du ska alltid i första hand söka andra bidrag och ersättningar, till exempel sjukpenning, föräldrapenning, bostadsbidrag och underhållsstöd.

Svenska kyrkan
Stockholms domkyrkoförsamling förvaltar flera stiftelser. Exakt vilka som gäller för din förvaltning skiljer sig åt. Enligt Skatteverkets regler måste personen vara i behov av ekonomiskt stöd.

Källa: Svenska kyrkan och Socialtjänsten "

" Så skapar du struktur för ditt barn om skolan håller stängt

DN TORSDAG 19 MARS 2020

I Sverige finns i dagsläget inget generellt beslut om att stänga skolor, men en del skolor har ändå beslutat att hålla stängt, samtidigt som en del barn fått stanna hemma i karantän.
Hur ska man agera som förälder om ens barn måste vara hemma?
– Se till att behålla någon form av dygnsrytm och struktur i tillvaron, säger Martin Karlberg, universitetslektor i didaktik vid Uppsala universitet.

I Norge och Danmark har man bestämt sig för att stänga skolor för att motverka smittspridningen av det nya coronaviruset. I Sverige finns inget sådant beslut i nuläget. Ändå har en del skolor beslutat att hålla stängt under perioder och en del barn har fått stanna hemma från skolan på grund av karantän.

Så hur kan man som förälder hantera om ens barn av någon anledning inte kan gå till skolan i nuläget – eller om skolan rentav stänger under en period?

Martin Karlberg är universitetslektor i didaktik vid Uppsala universitet. Han säger att det inte spelar jättestor roll hur mycket eller lite en elev pluggar om det är så att skolan stänger under en kortare period. Men det kan ändå vara bra att se till att ens barn gör en del skolarbete.

– Då handlar det mer om att få dem att plugga för att behålla någon form av dygnsrytm eller struktur i tillvaron.

Att ha kvar rutiner under en sådan period kan även vara viktigt ifall barnet blir oroligt på grund av viruset.

– Det första steget är att ta det lugnt. Blås inte upp det här till för stora proportioner. Det gör bara att barnen blir rädda, och då kommer de inte kunna lära sig någonting ändå.

Så hur gör man då för att skapa en struktur i hemmet? Martin Karlberg säger att man kan se till att gå upp vid samma tid varje dag. Och att planera in ett eller två arbetspass på förmiddagen, och samma sak på eftermiddagen.

– Ha en start- och stopptid, så det inte blir så att man inte får något gjort och så plötsligt har hela dagen gått. Då leder det i värsta fall till osämja och stress.

Han menar att det bästa är att se till att barnen vid senast tre på eftermiddagen är klara med skolarbetet och kan ha schemalagd fritid under resten av dagen.

– Det tror jag är det som skapar trygghet i den här situationen, för då kommer de att känna igen sig i vardagen – och även känna att de faktiskt är lediga under delar av dagen.

Men Martin Karlberg menar att barnet inte kommer få några större kunskapsluckor så länge skolor inte är stängda under en längre period. – På kort sikt är det snarare fokus på omsorg, trygghet och strukturer så att inte gränserna mellan natt och dag och arbete och fritid suddas ut.

Vad gör man om ens barn blir stressade över att de kommer missa utbildning?

Martin Karlberg säger att det beror på vilken årskurs de går i. Om man är hemma i några veckor så utgör det förvisso en period när man inte har möjlighet att visa de färdigheter och förmågor som är betygsgrundande.

– Men betyget ska inte stå och falla med vad man presterar under några veckor under våren, utan vara en sammanvägning över tid. Så det ska inte behöva ha någon avgörande betydelse, säger Martin Karlberg.

Om en skola tvingas vara stängd under en längre tid så är det upp till huvudmännen för skolan att tillgodose elevernas behov.

– Då måste de planera så att reglerna om skolplikt och rätt till utbildning kan fullföljas. I sådana fall måste man väga in hur länge skolan måste vara stängd och hur eleverna kan få det stöd de behöver för att ha möjligheten att nå kunskapskraven. Det måste de alltid, men det här blir ju en exceptionell situation, säger Ulrika Jonasson, rättschef på Skolverket.

Hon säger att skolan också kan kompensera elever som inte får del av utbildningen på en kortare sikt. Det kan innebära utökade stödmöjligheter som läxhjälp – eller att man använder studiedagar och planeringsdagar för undervisning.

– Så man kompenserar eleverna på det sättet så de får stöd att ta igen den undervisning som de inte har fått när de inte har kunnat vara i skolan, säger Ulrika Jonasson.

Så man behöver inte vara orolig över att en elev missar skolan under en kortare period?

– Nej, då har skolan ett ansvar. Och då är det också viktigt att man har en dialog med vårdnadshavare och elev för att komma fram till ett upplägg som är lämpligt för just den eleven.

Evelyn Jones
evelyn.jones@dn.se "

" Låt inte din egen rädsla oroa barnen

DN TORSDAG 19 MARS 2020

Ta reda på relevant fakta och se till att den egna rädslan inte spiller över på barnen. Det är psykologerna Jenny Klefboms och Lisa Clefbergs enkla råd till oroliga mammor och pappor.

Det nya coronavirusets framfart har lett till stor oro bland många vuxna. I Facebookgrupper och runt fikaborden på jobb talar många om sin rädsla för sjukdomen som nu tycks sprida sig som en löpeld runt jorden.

Många föräldrar till yngre barn undrar hur de ska tala med barnen om det som händer. Hur mycket ska man berätta? Vad ska man berätta? DN frågade två erfarna psykologer.

Lisa Clefberg är legitimerad psykolog och terapeut. Hon skrev sin doktorsavhandling om behandling av barns rädsla. Legitimerade psykologen Jenny Klefbom har i många år arbetat med barn, föräldrar och lärare.

Vilket är ert första råd till föräldrar?
– Det är viktigt att inte överdriva, svarar Lisa Clefberg. Barn kan lätt få panikkänslor när de hör talas om ett virus som sprider sig över hela världen. Det blir lätt läskigt och barnet kanske inte ens vågar gå till skolan. Börja med att höra om barnet har några frågor. Vad har de hört om viruset? Pratar de om det i skolan? Vad har de uppfattat?

– Barnen påverkas av hur deras föräldrar reagerar och agerar, svarar Jenny Klefbom. Det viktigaste är att förmedla lugn och trygghet. För

att kunna göra det gäller det att ha tillgång till relevanta fakta – många vuxna tar lätt till sig rykten och obekräftade skräckscenarier.
Vad ska då föräldrar berätta?

– Jag tycker att de kan säga att det handlar om ett virus som påminner om vanlig influensa, säger Lisa Clefberg. Och barn är ju normalt inte rädda för influensa. Sedan kan det vara värt att framhålla att det är viktigt att tvätta händerna ofta, nysa i armvecken och att säga till om man känner sig dålig.

– Nämn att det finns sjukdomar som gör att människor mår dåligt och att en del som blir sjuka till och med dör. Jag tror inte på att skydda barnen genom att skönmåla, men det gäller att inte skrämma upp dem. Barn känner på sig mer än vi tror och undanhållande av fakta kan skapa ännu mer skräck.

Hur ska föräldrar berätta?
– Det viktiga är att inte överösa barn med information som de inte frågar efter, menar Lisa Clefberg. Svara på frågor och finns till hands när barnen behöver det. Och än så länge är det ytterst ovanligt att barn blir sjuka, vilket kan vara viktigt att påminna om.

– Ett barn som är tre–fyra år blir inte rädd bara så där, påpekar Jenny Klefbom. Ofta snappar det upp vad föräldrar och andra vuxna pratar om. Så ett råd är att kanske vara försiktig med vad man säger. För lite större barn är det bra att sätta in det nya viruset i ett större perspektiv. Folk har alltid blivit sjuka och dött, skillnaden mot förr är att vi har så mycket bättre läkemedel och behandlingar i dag.

Är det någon skillnad mellan att tala om till exempel ett terrorattentat eller en jordbävning och en sjukdom?

– Attentat och naturkatastrofer har vi svårt att skydda oss mot, säger Lisa Clefberg. De flesta sjukdomar finns det trots allt botemedel mot. Det är en viktig skillnad. Fast det gemensamma är att risken är liten att själv drabbas.

– Allt som barn inte kan styra upplevs ofta som hotfullt och otäckt, svarar Jenny Klefbom. Rädslan för till exempel en jordbävning och en sjukdom skiljer sig nog inte åt hos ett barn.

Hur tänker ni om barn och medier?
– Jag tänker att vuxna kan ta del av nyhetssändningar i radio och tv när de yngsta barnen inte är med, svarar Jenny Klefbom. Journalisterna använder sig av ett språk som barnen ofta inte förstår, och det kan skapa onödig rädsla och oro.

Lisa Clefberg kom nyligen hem från en resa till London. Hon steg av planet på Arlanda samtidigt som en familj med barn.

– Alla, både föräldrarna och barnen, bar stora ansiktsmasker. Jag undrar hur barnen tänkte. Maskerna spädde nog på deras oro och rädsla. Det vi vuxna gör har lika stor betydelse som det vi säger.

Thomas Lerner
thomas.lerner@dn.se "

Barnen påverkas också av hur deras föräldrar eller omsorgsgivare själva reagerar och agerar.

Det viktigaste som vuxen när ett barn är oroligt, är att förmedla lugn och trygghet.

Svara så enkelt och konkret som möjligt på det barnet frågar om. Överös inte med vuxendetaljer, och kom ihåg att det är viktigt att skilja på sina egna och barnets känslor.

När vi vuxna drar i gång vårt eget orossystem så kan det ha en starkare påverkan på barnet än bilden i sig.

Barn i förskoleåldern behöver ofta de vuxna för att kunna sätta ord på sina tankar och frågor och det är bra att du som förälder eller vuxen är medveten om det.

Som vuxen får du anpassa nivån efter barnet det gäller och hur barn i olika åldrar generellt sett tar in information.

Barn i skolåldern kan till exempel vara intresserade av mer fakta och då kan du du som vuxen förklara.

När barnet kommit upp i tioårsåldern söker det också mycket information själva och därför är det viktigt att som vuxen fråga om man misstänker att de är oroliga för något. Att visa intresse för barnets värld är alltid viktigt.

Källa: Rädda Barnen "

"Niklas Wahllöf: Coronaviruset gör inte saken bättre i det infantila manualsamhället

DN TORSDAG 19 MARS 2020

Alla måste vara informerade om viruset, ingen får inte veta. Bra! Men varför denna språkliga idioti om allt runtomkring – för att inte tala om alla som vet bäst och läxar upp oss andra och experterna?

Man kan nästan se genom radion hur perplex universitetslektorn blir över den just ställda frågan. Han skrattar till lite; *öh, hehe, alltså*, och får ur sig att i normala fall så går man ju inte till jobbet i pyjamas.

Vad är det han yrar om? Det är P1 Morgon – denna ofta oöverträffade länk till gårdagskvällens och nattens skeenden världen över – som har ett inslag om digitala möten. Vad man ska tänka på när (faktiskt jättegamla) videokonferensen blir vanligare i takt med att människor nu arbetar hemifrån.

Du fattar, varenda kotte fattar. Men gästen, från Internationella miljöinstitutet vid Lunds universitet, han nödgas berätta för oss att man ska ha en agenda för mötet, att man gärna ska komma i tid och att det är jätteviktigt att ljudet fungerar och… och så får han då frågan:

”Men vad krävs av deltagarna, är det viktigt vad man har på sig, att man klär upp sig lite?”

Man måste inte hytta med näven åt ett enda supersimplifierat inslag i ett nyhetsmagasin i radio. Men det är en rätt bra bild av informationsläget i landet.

Statsepidemiolog Anders Tegnell undrade förbluffat i en tidningsintervju för någon vecka sedan varför folk inte lyssnar på smittspridningsinformationen, utan i stället med vitglödgad vrede käbblar emot. Vet bättre. En förklaring skulle kunna vara att corona-instruktionerna drunknar i laviner av sedan åratal ackumulerat överdidaktiskt vansinne – om allt och ingenting. Så krisinformation till medborgarna tävlar med all dravel-information och instruktion du någonsin kan tänka dig.

Det skulle kunna kallas Varning svag is – gäller vintertid-fenomenet eller The tryck på pilen för uppfärd-disorder. Överdriven information där ingen information behövs. Instruktioner för idioter, där inga idioter finns. Som ett medlemsblad från Coop där en tecknad figur säger: ”Skriv datum på matresterna du sätter in i kylen så får du bättre koll på när det är dags att äta upp dem!”

Vad beror det på? Amerikansk juridikimperialism som fått oss att tro att allt som inte tydligt har informerats, instruerats, varnats för, kan användas vid en stämning? Eller är det demokratiseringsprocessen som påbörjades med att bredbandet kröp in i hemmen cirka 1998 – och som inget annat betyder än att alla måste nås och ska komma till tals jämt, hela tiden – gradvis kom att förenkla informationen. Så att vi nu sitter och andas med munnen till fullkomlig idioti: Alla måste vara informerade, fullt ut ha förstått och helst också hålla med. Ingen får inte veta.

Till slut har det skapats ett infantilt manualsamhälle där vilket, just det, barn som helst känner sig intellektuellt överlägset det som den just har informerats om eller instruerats i.

Detta är vad skolorna har att kämpa med, så länge de nu får hålla öppet. Att alla vet bättre än de som har utbildning och erfarenhet av det här med pedagogik. För entreprenörer, chaufförer, direktörer, krönikörer, alla vet hur undervisningen bör gå till. Varje förälder, varje förbipasserande, vet bättre. Eller en, som av skonsamhet här anonymiserad, medborgare sade: ”Jag har faktiskt varit barn själv!”

Nej. Jag tänker att jag känner att det kanske föreligger några informationsmissar här, förtydliganden att göra. Så jag gör dem. Nu kommer de: Man kan inte se genom radion, det vara bara ett uttryck.

Detta är en opinionstext, den bygger på skribentens egna åsikter och speglar nödvändigtvis inte redaktionens. Texten kan vid behov användas som toalettpapper, men då endast som tryckt tidning. Skärmen är ej lämplig för ändamålet.

Niklas Wahllöf
niklas.wahllof@dn.se "

"Martin Jönsson: Coronakrisen kan bli en - ekonomisk chock som dagstidningarna inte kommer att överleva

DN TORSDAG 19 MARS 2020

Året efter finanskrisen 2008 tappade landets medier som bedriver samhällsjournalistik drygt 1,9 miljarder i annonsintäkter. Det var det största tappet någonsin: 15 procent av annonsaffären försvann på ett bräde. Det hela förvärrades av att det inte bara blev en brant konjunkturell nedgång, utan att det samtidigt pågick en accelererande strukturell nedgång, när annonspengar flyttade till globala teknikjättar som Facebook, Apple och Google. Eller för att uttrycka det på ett annat sätt: från annonsering som finansierar journalistik i Sverige till annonsering som går till utländska företag som inte skapar journalistik.

Den nedgången har kostat branschen ännu mer, även om utvecklingen varit mer utdragen. Från 2010 till 2019 försvann mer än hälften av alla annonsintäkter. Totalt sedan 2008 har volymen gått ner från 11,8 miljarder till 5,9.

Om TU får rätt i sina scenarier kring annonsbortfall efter coronasmittan kommer det i år att försvinna ytterligare mellan 2,5 och 4 av de miljarderna. Detta i en bransch där konkurserna redan ökat, där två av tre dagstidningsföretag gick med förlust 2018 och där man kan anta att den siffran blir ännu högre när alla bokslut för fjolåret kommit in. Man kan också sätta annonsraset i proportion till det totala tidningsstödet från staten: det har ökat till drygt 600 miljoner i år. Mycket pengar, men inte tillräckligt för att få alla de stora lokaltidningskoncernerna att gå runt. Före coronasmällen.

Omställningen i dagspressen har naturligtvis inte bara varit negativ: det minskade annonsberoendet har lett till förstärkt fokus intäkter från abonnemang, inte minst digitala prenumerationer. Den som kastade ett öga på den årliga upplagestatistiken som kom i veckan kunde se att branschens samlade upplagenedgång ”bara” var 4 procent och att 30 procent av upplagan nu är digital. Men: det är en chimär.

I själva verket är det några få, större tidningar som lyckats växa via digitala ökningar: storstadstidningarna och några enstaka större lokala titlar. Men 80 procent av tidningarna fortsätter att minska sin totala upplaga.

Ser man till räckvidden, det vill säga antalet läsare, förstärks den bilden. I tisdagens siffror från Kantar Sifo gick alla tidningar bakåt, utom kvälls- och storstadstidningarna. Ännu mer oroande är att nästan inga lokala tidningar nått den brytpunkt där det digitala läsandet är större än papperstidningsläsandet.

Kort sagt: de lokala tidningarna är fortfarande alltför beroende av sina pappersupplagor. Det gör TU:s coronaprognos extremt oroande, eftersom den mest gäller annonsering i papperstidningar. Ett sådant annonsras kvaddar helt enkelt affärsmodellen för många och kommer att driva fram ett mycket stort antal nedläggningar.

De tillfälliga stödåtgärderna från regeringen, om skatteuppskov, karensdag och förmånliga permitteringsvillkor hjälper förstås till lite i det akuta läget. När olika branscher lyckats ställa om kommer säkert

också annonseringen att återhämta sig något. Men då kan det vara för sent för många krisande tidningar.

Papperstidningens död har prognosticerats många gånger. Det har alltid varit för tidigt. Men en annonssmäll på den här nivån är det enskilt största hotet hittills. Branschen kommer naturligtvis att komma med krav på riktade stödåtgärder, från nollmoms – som skulle hjälpa mycket – till mer mediestöd. Men det viktigaste stödet kan bara läsarna ge.

Precis som med alla kulturskapare, restauranger och lokalföretagare måste den som ser behovet stödja genom att vara med och finansiera nu när krisen slår till. Innan det är för sent.

Martin Jönsson
martin.jonsson@dn.se "

" Medieföretag riskerar gå under när annonsmiljarder försvinner

DN TORSDAG 19 MARS 2020

Medierna arbetar för högtryck med att bevaka coronapandemin. Samtidigt förvärrar smittan en redan svår ekonomisk situation för bolagen. Nu krävs krispaket för att undvika stora varsel eller konkurser, menar arbetsgivare och fackförbund.

Spridningen av det nya coronaviruset, och de dramatiska globala effekterna som har följt, dominerar medierapporteringen världen över totalt. Häromdagen visade DN:s analys att viruset bara sedan årsskiftet hade nämnts fler än 114.000 gånger i svenska medier – en siffra som så klart stigit sedan dess.

Virusutbrottet har även fått stora konsekvenser för världsekonomin. Bolag inom flera branscher, inte minst inom transportsektorn och besöksnäringen, går på knäna. Även spelbolagen drabbas när idrottsevenemang världen över ställs in. Det här ger i sin tur utslag även på mediebolagens annonsintäkter, som redan före krisen varit fallande under många år.

Mediehusens branschorganisation TU har i veckan tagit fram en första preliminär analys på hur medlemsföretagen påverkas. Jan Fager, tillförordnad vd, menar att situationen generellt sett är mycket allvarlig, även om intäktsbortfallet skiljer sig mycket åt mellan företagen.

– Det är svårt att på ett tidigt stadium avgöra hur det slår. I det här läget ser det ut att handla om mellan 30 till 60 procent i förlorade annonsintäkter jämfört med föregående år. Men situationen ändras hela tiden och vi vet inte när en återhämtning kan komma, säger han.

Oavsett var på skalan tappet till slut landar så handlar det om miljardbelopp i uteblivna intäkter. Förra året drog svenska nyhetsmedier in sammanlagt nära sex miljarder kronor från annonser, enligt TU, och inför 2020 var prognosen att det skulle sjunka till sammanlagt 5,3 miljarder, det vill säga en nedgång på drygt tio procent. Men nu, vid värsta möjliga utfall, kan alltså intäkterna rasa med över tre miljarder kronor.

– Läget är jätteallvarligt. Vi måste se över vad vi ska gå fram med till regering och riksdag för att säkerställa våra medlemmars överlevnad. Situationen är svår, men vi ser ju samtidigt att intresset för medlemmarnas artiklar och produkter är otroligt högt.

Kommer vi att få se konkurser, om det inte kommer något stöd?
– Ja, det kommer vi säkert att göra. I vart fall kommer företagen att få se över sina organisationer och bevakningsområden. Det här är ett jättestort avbräck på en redan ansträngd marknad.

Varken Jan Fager eller arbetsgivarorganisationen Medieföretagens vd, Charlott Richardson, har hittills fått direkta besked om företag som tvingas varsla personal, men de utesluter inte att det snart kommer. Hon menar att både landsortspressen och storstadstidningarna är mycket utsatta.

– Dagspressen har ett viktigt samhällsuppdrag. Det är svårt att fortsätta sköta det uppdraget om man samtidigt tvingas korttidspermittera journalister, säger Charlott Richardson.

Enligt henne riskerar det stödpaket som regeringen lagt fram till näringslivet – som kan komma att omfatta 300 miljarder kronor – att ”missa målet”. Charlott Richardson ser systemet med korttidspermittering som alltför byråkratiskt, samtidigt som stödet riskerar att komma för sent.

– Ersättning utbetalas först i april. De som blöder nu har svårt att tillämpa regelverket. Risken är att det i stället kommer varsel om uppsägningar på grund av arbetsbrist.

Charlott Richardson och Medieföretagen arbetar med att få till stånd förändringar innan beslutet om stödåtgärderna klubbas i riksdagen. Hon vill ha ett smidigare förfarande för korttidspermittering samt att staten står för större delen av lönekostnaden.

– Situationen ändras timme för timme, dag för dag. Jag har svårt att överblicka just nu vad konsekvenserna kan bli.

DN har tidigare i veckan rapporterat om hur krisen slår mot både verksamheter och yrkesverksamma inom den svenska kultursektorn. Det radas just nu upp vittnesmål om hur uppdrag går förlorade när evenemang, föreställningar och inspelningar ställs in.

Även Journalistförbundet har tagit emot många samtal från frilansare som snabbt blivit av med uppdrag, och därmed sina intäkter. Men även medlemmar som är anställda på medieföretag runt om i landet kommer

med stor sannolikhet att drabbas av det ekonomiska raset, menar förbundsordföranden Ulrika Hyllert.

– Mediebranschen är i kris och var det redan innan coronaviruset kom. Förra året hade vi flera konkurser. Nu är läget oerhört allvarligt: drastiskt minskade annonsintäkter skapar problem för dagspress, tidskrifter men även privatägda etermedier.

I veckan träffar hon kulturminister Amanda Lind (MP) för ett möte som varit inbokat sedan tidigare. Nu väntas hela samtalet handla om hur medieföretag och journalister i Sverige påverkas av det rådande läget. Ulrika Hyllert menar att det med kort varsel kommer att krävas ett tillfälligt utökat mediestöd.

– De paket som redan presenterats räcker inte för att rädda arbetstillfällen. Det krävs väldigt mycket mer för att inte hamna i en situation med fler konkurser, något som skulle vara ett stort demokratiskt problem, säger Ulrika Hyllert.

Larmet från kultursektorn när Sverige stänger: ”En bisarr situation för oss alla”

Hugo Lindkvist
hugo.lindkvist@dn.se "

" Karantänkulturen du kan uppleva hemma

DN TORSDAG 19 MARS 2020

Kulturskapare är hårt drabbade av coronakrisen, samtidigt som många kulturkonsumenter är svårt uttråkade i sina hem. När föreställningar, konserter, utställningar och evenemang ställs in skapas nya, digitala mötesplatser.

På fredag spelar Radiosymfonikerna i en tom Berwaldhallen, eftersom Sveriges Radio har beslutat att ställa in alla evenemang fram till den 30 april. Konserten Beethoven 250: Eroican direktsänds från Berwaldhallen i Sveriges Radio P2 och livesträmmas med bild på berwaldhallen.se/play.

– Trots den rådande situationen kan vi fortsatt tillgängliggöra musiken i Berwaldhallen genom direktsändningar i P2 och med bild på berwaldhallen.se/play. Vår största publik har vi i vardagsrummen, i köken och på andra platser i hela landet där det finns en radioapparat.

Dit vill vi fortsätta att förmedla musikens kraft i dessa oroliga tider, säger Berwaldhallens konserthuschef Staffan Becker i ett uttalande.

Kungliga Operan, som har ställt in alla sina föreställningar, var en av de första kulturinstitutionerna att börja sända digitalt under coronakrisen. Premiären av Richard Wagners ”Valkyrian” sågs i lördags av 8 400 personer på Opera Play och 1 800 laddade ner föreställningen. Efter Folkhälsomyndighetens senaste uppmaning om att jobba hemifrån ska utbudet på Opera Play fyllas på med tidigare föreställningar.

Svensk Scenkonst och Teaterförbundet tecknade under tisdagen ett tillfälligt avtal för att scenkonsten ska kunna nå ut digitalt. Enligt avtalet kan Svensk Scenkonsts medlemmar tillgängliggöra verk för allmänheten utan att betala upphovspersoner och utövande konstnärer inom Teaterförbundets medlemsgrupper. Avtalet kommer inte att lösa den ekonomiska kris som teatervärlden befinner sig i, men kan innebära viss lindring för publik med teaterabstinens.

– Det är en extraordinär situation vi står inför där våra medlemmar riskerar förlora många uppdrag på obestämd tid. Att publiken får möta konst och kultur är just nu extra angeläget och vi har därför hittat ett sätt att skapa ökade möjligheter för det, säger Teaterförbundets förbundsdirektör Mika Romanus i ett uttalande.

I musikbranschen har independentbolag gått ihop om en liveströmningsplattform där artister som har fått sina konserter inställda erbjuds möjlighet att framföra dem i digital form i stället.
I musikbranschen har independentbolag gått ihop om en liveströmningsplattform där artister som har fått sina konserter inställda erbjuds möjlighet att framföra dem i digital form i stället.

Den nystartade tjänsten Bring it home uppmuntrar alla som ser liveströmningen att swisha eller sätta in pengar pengar på ett konto. Hälften av intäkterna går till artisten. Resten går till de som spelar in, säkrar kvaliteten, arbetar med kommunikation, pr och bokning och till någon av de fonder som nu startats för att kompensera förlorad inkomst för musiker.

Tjänsten är ett samarbete mellan MTA produktion och Sonika studio.
– Som situationen är ser jag möjligheter i detta samarbete. Våra artister blir av med stora intäkter på bara några dagar och inom kort blir det svårt att överleva. Vi försöker flytta samtliga konserter till framtiden men det är osäkert om det till slut kommer att fungera. Det är samma situation för alla i branschen, säger Hilda Sandgren, grundare av MTA produktion, i ett pressmeddelande.

Artisten Lina Hedlund, som nyligen avslutat uppdraget som en av tre programledare för Melodifestivalen, tänker inte sitta och rulla tummarna i hemkarantän. Under torsdagen, 12.00 sänder hon konserten ”Karantänsessions” på Facebooksidan med samma namn, direkt från sitt vardagsrum.

”Jag kände att jag måste göra något och bidra”, säger Hedlund i ett pressmeddelande.

Konserten är inget soloframträdande, utan Lina Hedlund gästas av en rad artister kända från bland annat årets upplaga av Melodifestivalen: Dotter, Robin Bengtsson, Anis Don Demina och Frida Öhrn, samt Nassim Al Fakir, Martin Stenmarck, Oscar Zia och Hanna Hedlund.
Mer karantänaktiviteter Draken Film, Neil Young, John Legend, Keith Urban och Ultra music festival på dn.se/kultur.

Sverker Lenas
sverker.lenas@dn.se"

"Guide till karantänkultur.

1. Bring it home
Musikinitiativet Bring it home strömmar nu livemusik, medverkar gör bland andra Conny Bloom och Isabella Lundgren.

2. Nationalmuseum
Erbjuder guidade visningar genom sex sekel av konst, arkitektur och design hemifrån genom appen Nationalmuseum.

3. Berwaldhallen Play
På Berwaldhallen Play liveströmmas konserterna Beethoven 250: Eroican (20 mars kl 19) och Sandströms trombonkonsert (27 mars).

4. First Aid Kit
First Aid Kit-systrarna Söderberg från Svedmyra spelar hemmakonsert på lördag 21 mars via sin Facebooksida.

5. Chris Martin
Coldplaysångaren har lagt ut en halvtimmes lång konsert från sin studio med egna hittar och covers via Instagram.

6. SF Anytime
Hyrfilmtjänsten SF Anytime erbjuder från och med den 20 mars bioaktuella filmer direkt för strömning – först ut ”Emma”, Invisible man” och ”The hunt”.

7. Yungblud
Den brittiska artisten och skådespelaren Yungblud – som hittills har ställt in konserter i tio länder – uppträder live i de sociala medierna..
8. Moderna museet

Varje dag kl 12 fram till den 29 mars bjuder Moderna Museets in till soffvisningar av valda verk live på Moderna Museets Instagram och Facebook. Visningarna är 10 minuter långa.

9. Operan Play
På strömningstjänsten Operan Play visas just nu ”Short stories”, ”Madame Butterfly”, ”Eskapist + Mats Ek”, ”Kungliga hovkapellet”, ”Livet på operan” och ”Valkyrian”. www.operanplay.se. "

" Hanna Fahl: Eurovision hade behövts mer än någonsin

DN TORSDAG 19 MARS 2020

När Eurovision song contest startades i mitten av 1950-talet var det av två anledningar. Dels var tv-mediet nytt, och det europeiska tv-samarbetet EBU behövde testa sin nya teknik. Dels var Europa fortfarande djupt splittrat efter andra världskriget, och en – utopisk, och rätt ljuvlig i sin naivitet – idé om att skapa en europeisk identitet via lätt underhållning föddes.

Tävlingen har överlevt i mer än sex decennier och vuxit från sju deltagande länder till drygt 40. Den är ett produktionsmässigt monster, en kitschig underhållningsshow, och en hel kultur.

Det här blir första gången sedan 1956 som det inte hålls någon tävling. Och det är svårt att tänka sig en tidpunkt där Eurovision song contest hade varit mer behövd än precis just nu.

Att samla 41 delegationer från olika länder och tiotusentals tillresta turister och trycka in dem i en gigantisk petriskål i Rotterdam är naturligtvis ogörbart. Men nog hade det funnits nedskalade och publiklösa alternativ, om man velat. Varje lands artist hade kunnat uppträda via länk i sina egna tv-hus. Man hade kunnat spela upp musikvideor. Vem bryr sig, tävlingsmomentet hade inte varit huvudsaken här.

Men i rätt händer hade ett direktsänt tv-spektakel varit precis det korta ögonblick av distraktion ett Europa i karantän behövt. Ett par programledare, ett fingertoppskänsligt manus som vågade kasta sig

mellan allvar (de traditionsenliga ”vykorten” från länderna hade kunnat få en helt ny innebörd) och trams (det rumänska bidraget ”Alcohol you” tigger om ett handspritskämt). Man hade kunnat addera ett lager av välgörenhet för att hjälpa dem som drabbats hårt av pandemin.

Eurovision har varit en konstant genom åren, stått orubbad genom krig, katastrofer och terrordåd, som ett monument över mänsklighetens allra finaste sida – den som ser värdet av kultur, underhållning och rent trams även i de svåraste tider.

Att ställa in tävlingen är ett sorgligt beslut. Det är ett missat och sällsynt tillfälle att göra gott, att använda Eurovision song contest till det den en gång var till för. Att inte ta den chansen är, med risk att låta pompös, faktiskt ett svek mot tävlingens själva själ.

Hanna Fahl
hanna.fahl@dn.se "

" Eurovision song contest skjuts upp till 2021

DN TORSDAG 19 MARS 2020

Årets Eurovision song contest i Rotterdam ställs in. I stället flyttas tävlingen fram till 2021. – Väldigt olyckligt att en 64 år gammal tradition nu är bruten, säger Christer Björkman, Sveriges delegationschef i tävlingen, till DN.

Årets Eurovision song contest, den 65:e i ordningen, var planerad att genomföras den 12–16 maj i Rotterdam. Men de senaste veckorna har den snabba spridningen av det nya coronaviruset, och de restriktioner som många länder i Europa har infört, lett till intensiva spekulationer om musiktävlingens framtid.

I går eftermiddag kom så beskedet att Eurovision song contest ställs in. I stället skjuts tävlingen upp till 2021, meddelar europeiska radio- och tv-unionen EBU i ett uttalande på Twitter. I år blir första gången sedan starten 1956 som det inte hålls någon tävling.

Än pågår diskussioner om det blir Rotterdam eller någon annan stad som kommer att få arrangera tävlingen nästa år.

– Beslutet är begripligt och korrekt, om än oerhört tråkigt. Hela världen stänger ju ner just nu, så det vore märkligt om man resonerade annorlunda från Eurovisions sida. Vi hade förstås alla önskat att läget i Europa och världen såg annorlunda ut, men det är bara att acceptera det här, säger Christer Björkman, chef för den svenska delegationen.

Han framhåller att det är särskilt tråkigt för alla de 41 akter som nu inte får tävla.

– Jag är förtvivlad för alla artisters skull, det känns fruktansvärt att de inte får komma till avslut, när de har kämpat så hårt. Alla vet hur svårt det är att vinna Melodifestivalen. Jag känner förstås extra mycket med The Mamas, som inte heller de kommer att få stå på Eurovisionscenen. Dessutom är det väldigt olyckligt att en 64 år gammal tradition nu är bruten.

Ingen av de uttagna artisterna som skulle ha tävlat i Rotterdam i år kommer att ges fribiljett till nästa års tävling. Detsamma gäller årets vinnare i svenska Melodifestivalen: Ashley Haynes, Dinah Yonas Manna och Loulou Lamotte i gruppen The Mamas. I en skriftlig kommentar till DN berättar gruppen att man respekterar beslutet:

”Självklart är vi otroligt ledsna på det personliga planet att vi och vår låt inte får tävla i världens största musiktävling efter att ha vunnit den svenska uttagningen. Vi såg så otroligt mycket fram emot att få representera Sverige med ’Move’. Vi hoppas att folk fortsätter att lyssna på vår låt med budskapet att vi gemensamt kan flytta berg, något som känns extra relevant i dag då alla måste ta ansvar och göra det rätta.”

Trots att Christer Björkman förstår EBU:s resonemang, så säger han att det är trist att man inte kunde komma fram till en alternativ lösning. – Jag tror till exempel att det hade varit görbart om artisterna från respektive land fick uppträda via länk till exempel. Eller så hade man kunnat skjuta upp tävlingen i ett par månader, till hösten. Då hade The Mamas fått lov att tävla, säger Björkman.
Nu blir det inte så. Nästa år kommer svenska Melodifestivalen att hållas som vanligt, säger han – ”förutsatt att inget oförutsägbart händer”. Man kommer då att ta fram en ny vinnare.

Kajsa Haidl kajsa.haidl@dn.se "

" König Jerlmyr varnar för akut materielbrist

DN TORSDAG 19 MARS 2020

Nu larmar finansborgarrådet i Stockholm om stor brist på skyddsmateriel på vårdboenden och i hemtjänsten. I ett brev till socialministern kräver hon att kommunerna prioriteras. – Vi har snart akut brist på handsprit, handskar och desinficeringsmedel, bland annat, säger Anna König Jerlmyr (M).

På onsdagen skickade Stockholms finansborgarråd brev till både socialministern och generaldirektörerna på Socialstyrelsen och MSB.

– Stockholm är hårdast drabbat av covid-19 och vi har en särskilt ansträngd situation. Vi har snart akut brist på skyddsmateriel. Nu är det regionen och sjukvården som prioriteras. Men kommunerna har stora behov av materiel till äldreomsorgen och måste nu prioriteras av Socialstyrelsen, säger Anna König Jerlmyr.

Stockholms stad vill att myndigheterna hörsammar det enorma behovet av skyddsmateriel, inte minst för att en stor del av vårdomsorgen finns inom kommunerna.

– Vi har stora riskgrupper i våra boenden och inom hemtjänsten och det är viktigt att personalen har skyddsmateriel så att det inte sker en stor smittspridning på våra boenden, säger Anna König Jerlmyr (M).

Enligt finansborgarrådet är bristen akut, inom stora delar av stadens äldreomsorg är personalens skyddsmateriel redan slut eller på upphällningen.

– Det handlar framför allt om förbrukningsmateriel, som personlig skyddsutrustning för vårdpersonal, handskar, handsprit, desinficeringsmedel, förkläden och annat.

Hur länge räcker skyddsmaterielet?
– Vi har redan brist på materiel och vi är omsorgsfulla med det materiel vi har, men redan nu är det tufft. Jag kan inte säga i detalj, för det skiljer mellan verksamheterna. Men vi får signaler nu från vårdpersonal på både vårdboenden och i hemtjänsten att det är slut. Stockholms stad larmade för flera veckor sedan om behovet av förbrukningsprodukter till omsorgen.

– Vi har under en längre tid efterfrågat materiel som del av vår beredskap. Men produkterna som vi har beställt är restnoterade i flera veckor.

Staden har också startat ett eget arbete med att få tag på skyddsmateriel från andra leverantörer.

– Vi kartlägger var man kan få tag i mer materiel. Både Astra Zeneca och Absolut vodka kan komma att ställa om till handspritproduktion. Det kommer att komma, men då är det också viktigt att det kommer kommunerna till del.

Nu inväntar staden besked om ett möte med regeringen och ansvariga myndigheter.
– Vi kräver nu att ministern och myndigheterna löser det akuta men också att de ger en långsiktig lägesbild. Vi vill ha ett möte för att få upp kommunernas behov på Socialstyrelsens agenda. Kommunsverige kommer att ha allvarlig brist på materiel och det måste föras fram till regeringen, säger Anna König Jerlmyr.

Jessica Ritzén
jessica.ritzen@dn.se "

”Håll friska barn hemma från förskolan”

DN TORSDAG 19 MARS 2020

"Flera kommuner vädjar nu om att föräldrar minskar förskoletiden för barnen. Huddinge kommun vill att föräldralediga och arbetssökande håller friska barn hemma från förskolan på grund av personalbrist.

– Detta om vi kommer i ett läge där många i personalen måste sjukskriva sig eller vara hemma med egna sjuka barn på grund av coronaviruset, säger Ulrika Lamberth, pressansvarig.

I tisdags meddelade regeringen att undervisningen i gymnasie- och högskolan inte ska bedrivas i skolans lokaler, enligt rekommendation från Folkhälsomyndigheten. Det är dock för tidigt att stänga landets grund- och förskolor. Men förskolor vittnar om en ansträngd situation i verksamheten.

Nu går Huddinge kommun ut med en vädjan till arbetssökande föräldrar, och föräldralediga med yngre syskon, som har rätt till 25 timmar i veckan, att hålla barnen hemma även om de är friska. Även förskolor i Stockholms stad har gått ut med en liknande vädjan.

Marijana Dragic
marijana.dragic@dn.se "

”Corona har tagit ett strypgrepp på företagen”

DN TORSDAG 19 MARS 2020

"I coronas spår har ekonomin gjort en kraftig inbromsning. Stockholmsregionen är inget undantag. Enligt Stockholms handelskammare är läget mycket allvarligt. – I dagsläget kan vi inte säga vad krisen kostar, hur många som förlorar jobbet eller hur många företag som går under, säger vd Andreas Hatzigeorgiou.

Transport- och besöksnäringen är två branscher med stora utmaningar efter spridningen av det nya coronaviruset. Pandemin gör att företag som bygger sin verksamhet på rörelse och mänskliga möten får det tufft,

– Coronapandemin har tagit ett strypgrepp på företagen i många branscher i Stockholm, säger Andreas Hatzigeorgiou.

I kryssningsföretaget Viking Lines terminal på Stadskajen är nedgången påtaglig. Några få passagerare väntar på nästa avgång i en annars tom vänthall. Det enda som hörs är ljudet av en städares skurmaskin.

I veckan stängde företaget först ner alla kryssningar med Viking Cinderella fram till den 16 april. Nöjeskryssningen går i vanliga fall dagligen mellan Stockholm och Mariehamn. Dagen därpå kom beskedet att även linjerna Kapellskär-Mariehamn och Stockholm-Mariehamn-Helsingfors ställs in.

Resten av fartygen går som vanligt, men rederiet har sett en kraftig nedgång av antalet passagerare.

– De flesta vill inte ut och göra några nöjesresor som läget ser ut nu. Det avråder dessutom UD från. Just nu är det främst frakt och nytto-trafik som går. Det är ett allvarligt läge för oss, säger Eleonora Hansi, informationschef.

Vad nedgången får för konsekvenser på längre sikt är för tidigt att säga, menar hon. Det går inte att utesluta att även andra linjer ställs in framöver. Som det ser ut i dagsläget fortsätter man däremot som vanligt – för att förse svenska butikerna med varor.

– Vi är väldigt bekymrade för framtiden. Vi behöver all hjälp vi kan få från både svenska och finska staten. Det gäller nog för hela resebranschen.

Enligt Bent Björn-Nielsen, facklig ordförande på Viking Line, kommer personalen på fartygen att klara sig med jobben i behåll. Åtminstone som det ser ut just nu.

– Jag tycker att vi har hittat en bra lösning för personalen ombord. Jag kan inte säga hur lösningen ser ut på grund av sekretess. Men i dagsläget ser det inte ut som att någon permitteras eller varslas. Det är det viktigaste för oss.

En annan bransch där coronaviruset får stora konsekvenser är hotell och restaurang. Där märker Stockholms handelskammare av en kraftig nedgång i efterfrågan.

Jennica Jonsson är vice vd för Stureplansgruppen där bland annat Bank Hotel och Spy Bar ingår. Hon beskriver läget som katastrofalt.

– Vi ser dramatiska tapp utan historisk liknelse. Vi tappar gäster och bokningar i alla våra verksamheter. Det har slagit hårt mot vår event- och mötesverksamhet där nästan allt avbokas för tillfället, säger hon. Hotellavbokningarna har varit många de senaste dagarna. Antalet nybokningar är få, berättar hon. På Stureplansgruppens barer och restauranger blir besökarna färre för varje dag som går.

Om utvecklingen fortsätter riskerar branschen stora varsel och flera konkurser, menar hon.

– Vi har inlett en dialog med berörda fackförbund om att varsla 20 procent av alla anställda i koncernen.

Hon uppmanar stockholmarna att stötta sina favoritkrogar genom läget som råder.

– Besök eller hämta hem mat, så att fler fina stunder kan bli av.
Även Stockholm stads arbetsmarknadsborgarråd, Karin Ernlund (C), ber stockholmarna att hjälpa branschen komma på fötter igen.

– Att beställa hem mat eller köpa presentkort i dag för att nyttja längre fram är bra sätt för stockholmarna att stötta vår besöksnäring.

Hon menar att hotell- och restaurangbranschen är avgörande för att skapa jobb i regionen. För många är det också första vägen in på arbetsmarknaden.

– Den rådande situationen innebär ett svårt läge för Stockholms arbetsmarknad. Det påverkar både de som i dag har ett jobb men också de som står utanför, säger Karin Ernlund.

Under måndagen presenterade regeringen ett stödpaket för de svenska företagen som kan komma att uppgå till 300 miljarder kronor om alla åtgärder utnyttjas fullt ut. Bland annat tar staten över sjuklöneansvaret och ger företagen anstånd med att betala in skatt.

Enligt Jennica Jonsson är stödet välkommet, men likväl otillräckligt. Att inbetalningen av skatt, moms och arbetsgivaravgifter skjuts upp hjälper på kort sikt, men innebär att skulden till staten byggs på, menar hon. Samtidigt fortsätter intäkterna att minska.

– Coronavirusets effekter är något som kommer att medföra stora förluster för oss och andra företag i branschen och påverka oss i flera år framöver. Vi behöver se fler åtgärder som minskar kostnadsmassan för besöksnäringen.

Stockholms handelskammare har en liknande inställning till regeringens stöd.

– Vi upplever att regeringen är lyhörd för våra krav. Men jag tror dessvärre att det behöver göras mer för att stötta upp intäktsbortfallet för företagen så att de kan klara av den här perioden.

Hur stora konsekvenser pandemin får på ekonomin går inte att förutspå i dagsläget, menar Andreas Hatzigeorgiou. Däremot slår han fast att effekterna kommer att vara dramatiska och att flera företag kommer gå omkull.

– Vi måste vara balanserade när vi spekulerar. Jorden går inte under, men det här kommer att ha stora konsekvenser. I dagsläget kan vi inte säga vad krisen kostar, hur många som förlorar jobbet eller hur många företag som går under.

Han betonar att Stockholmsregionen är central för den svenska ekonomin. När områdets företag tar stryk sprider sig konsekvenserna även utanför länsgränsen.

– De senaste åren har 40 procent av Sveriges tillväxt genererats i huvudstadsregionen och 50 procent av alla nya jobb har kommit härifrån. Stockholm är ju Sveriges tillväxtmotor, det är här de allra flesta av de globala svenska bolagen har sina huvudkontor. Samtidigt finns det branscher som klarar sig undan pandemins konsekvenser betydligt lindrigare.

– De som producerar varor som kan minska smittspridning märker inte av nedgången på samma sätt. Livsmedelsbutiker är ett annat exempel. Han poängterar dock att det i längden inte finns några vinnare på pandemin. Alla förlorar, och det finns anledning att vara orolig över läget. Att inte kliva över gränsen till alarmism är däremot lika viktigt som att ta situationen på allvar, menar han.

– Jag tycker att det är bekymmersamt att vi ser en ökad polarisering i debatten. Det måste vi försöka stävja lika mycket som smittospridningen. Det hjälper ingen om en panikartad stämning piskas upp.

Gustav Olsson
gustav.olsson@dn.se "

" Ledare: Sprid inte corona – eller falska nyheter om viruset

DN FREDAG 20 MARS 2020

”Denna artikel är mycket viktig för oss alla. Var vänlig läs och retweeta den.”Så skrev Zhao Lijian, talesperson för det kinesiska utrikesdepartementet, nyligen på Twitter. Artikeln han refererade till hade rubriken ”Covid-19: Ytterligare bevis för att viruset skapades i USA”.

En annan mycket viktig sak, som Zhao dock glömde nämna, är att artikeln är publicerad på en kanadensisk sajt känd för sina bisarra konspirationsteorier. Sajten har kategoriserats som Putinvänlig, Förintelseförnekande och vaccinskeptisk – med andra ord just den cocktail som präglar mycket av den propaganda som nu är i svang med syftet att destabilisera de västliga demokratierna.

Dagligen kommer nya exempel på hur framför allt den kinesiska och ryska regimen använder det nya coronaviruset som vapen i en sorts biologisk informationskrigföring.

Från kinesiskt håll handlar mycket om att slå ifrån sig Pekings ansvar för pandemin. Men viruset har sitt upphov i Kina och fick stor hjälp i sin spridning av diktaturens reflexer att ljuga, tysta, förneka, försköna och hemlighålla.

Det är fakta som klär av Xi Jinpings regim och får den att framstå i sin rätta dager, som ett allvarligt hot mot resten av världen. Det förändras

inte av att Xis underhuggare gör sitt bästa för att förmedla en annan bild.

Längre västerut är den ryska propagandamaskinen i full gång med ett liknande uppdrag. En EU-rapport förmedlad av Financial Times beskriver en pågående ”kraftfull desinformationskampanj” om corona från ryska statsmedier och andra Putintrogna källor.

Syftet är, skriver tidningen, att förvärra krisen genom att underminera förtroendet för västländernas sjukvård, förstärka förvirring, panik och rädsla och försvåra för människor att hitta korrekt information om pandemin.

Europeiska unionen har också en informationssajt, ”EU vs disinfo”, som redovisar och sammanställer den ryska propaganda som konstant riktas mot Sverige och övriga medlemsstater. Coronaviruset har gett de ryska desinformationsfabrikerna bråda dagar. Metoden är att skapa ett faktakaos där det inte finns sanning eller lögn, bara olika perspektiv på och versioner av sanning. Syftet är att vi inte ska lita på någon, bli alltmer misstänksamma mot institutioner och regeringar, ständigt gå runt med tanken att systemkollapsen är nära.

En person tycks glädja sig särskilt åt coronavirusets framfart och dess möjligheter att användas i infokriget: Alexander Dugin, mannen som beskrivits som filosofen bakom putinismen. Han ser virusutbrottet som den utlösande faktorn bakom ”kollapsen av den liberala kapitalismen som universal modell”. Med västvärlden, skriver Dugin, kommer utslitna idéer om marknadsekonomi, mänskliga rättigheter och teknisk utveckling också att falla. Man hör jublet mellan raderna.

Och ja, corona har inneburit en ny chans för dem som vill demokratin illa. Falska nyheter och subversiva budskap sprids även i Sverige. Men det finns en annan framtid än Dugins. Där blir västvärlden stärkt av samarbete under och efter krisen, där visar den fria ekonomin än en gång sin förmåga att studsa tillbaka, där kvarstår demokrati och mänskliga rättigheter som främsta garanter för att människor ska få ett drägligt liv.

Där krymper utrymmet för män som Alexander Dugin och Zhao Lijian, frihetens fiender, representanter för ett antidemokratins virus som är farligare än corona.

DN 20/3 2020 "

”Den här är inte den sista viruspandemin”

DN FREDAG 20 MARS 2020

"DN. DEBATT 20200320
Trots att WHO varnat för risken för en pandemi orsakad av ett okänt virus – sjukdom tio – har vi missat tåget för att effektivt bekämpa den. Sedan 2018 har WHO uppmanat världens länder, forskningsråd och företag att prioritera virusorsakade infektioner. Nu måste vi agera så att vi lyckas bättre med sjukdom elva, tolv, och tretton, skriver fyra virusforskare.

WHO har under de senaste elva åren utlyst globalt nödläge vid sex tillfällen. Varje sådant nödläge har orsakats av ett virus. För att uppmärksamma problemet listade WHO år 2018 tio infektionssjukdomar som utgjorde allvarliga hot mot folkhälsan på grund av avsaknad av läkemedel. Nio av tio orsakades av virus. Den tionde infektionssjukdomen kallades ”disease X” (sjukdom tio), som orsakades av ett smittämne som då var okänt men som skulle kunna orsaka en pandemi.

Två år senare har vi namnet på sjukdom tio: covid-19, som orsakas av ett virus som fått namnet sars-coronavirus 2. Vi är nu mitt inne i en kamp som främst handlar om akuta nödåtgärder. Ändå bör vi redan nu förbereda oss på att nya, liknande situationer kan uppstå inom en snar framtid.

När kan vi förvänta oss att sjukdom elva, tolv och tretton dyker upp? Framtidens pandemier behöver inte orsakas av influensavirus eller coronavirus. Raden av nya möjliga smittämnen är närmast oändlig och skulle kunna inkludera mässlingsvirus eller poliovirus, som förändrats så att befintliga vacciner inte fungerar. Med stor sannolikhet väntar även spridning mellan människor av helt nya virus från djurvärlden. Vi har en bristfällig kunskap om sådana smittämnen i naturen och vi saknar antivirala medel mot nästan alla virus. Beredskapen mot framtida virus-orsakade pandemier är därför mycket begränsad.

Hur kan vi förbereda oss så att vi inte behöver återuppleva det som nu drabbar världen? Övervakning av virus som cirkulerar hos djur i olika ekologiska miljöer är av stor vikt. Internationella nätverk av bland annat biologer, veterinärer och läkare behövs för att stringent och långsiktigt inventera kända virusgrupper och även för att leta efter nya virus som skulle kunna orsaka pandemier. När förekomsten av sådana virus ökar hos någon djurart, inklusive hos människa, skulle smittförebyggande åtgärder snabbt kunna sättas in. Preventiva åtgärder blir alltid långt billigare än att motverka effekterna av en pandemi.

Vacciner, som hittills varit vårt bästa vapen för att förhindra virusinfektioner, tar ofta många år att få fram till användarledet och fungerar bara mot virus som redan är kända. Det går således inte att förvänta sig att vacciner ska finnas tillgängliga mot virus som vi inte ännu känner till. Som komplement till vacciner vill vi därför bidra till utveckling av nya antivirala läkemedel som kan användas i förebyggande syfte och för att behandla infekterade patienter.

Tjugo år innan svininfluensan bröt ut upptäcktes en ny typ av läkemedel mot influensavirus, så kallade neuraminidashämmare. Om läkemedlet ges tidigt vid en infektion bromsas sjukdomsutvecklingen och smittsamheten minskar. Sådana antivirala läkemedel kan, förutom att rädda livet på människor som tillhör riskgrupper för allvarlig infektion, också fungera som profylax hos de som är smittade men ännu inte insjuknat. Tillgången till antivirala läkemedel bidrog till att

göra svininfluensan till en mindre allvarlig infektion än vad som först befarades.

Vad kan vi dra för lärdom av den aktuella pandemin inför framtiden? Virus som liknar varandra, till exempel olika typer av coronavirus, har ofta en gemensam angreppspunkt. Om vi hade haft tillgång till en arsenal av antivirala läkemedel mot de vanliga typer av coronavirus som orsakar förkylningsepidemier under vinterhalvåret hade flera av dessa läkemedel troligen också fungerat mot det nya coronaviruset.

Utbrottet hade därmed kunnat kvävas i sin linda, och allvarliga effekter av infektionen hade kunnat förhindras. Och, i förlängningen: om vi får tillgång till läkemedel mot andra ”vanliga” mänskliga virus, så skulle de med stor sannolikhet även fungera mot sina okända släktingar, det vill säga sjukdom elva, tolv, tretton ...
Den 1 februari skrev vi en artikel på DN Debatt med rubriken:

”Svensk satsning på forskning om virus kan förändra världen”, med uppmaningen om att vi, i linje med WHO:s rekommendationer, bör öka beredskapen mot vanliga och allvarliga virusinfektioner som inte kan förebyggas eller behandlas. Undertecknade höll dessförinnan (november 2019) ett seminarium för sällskapet riksdagsledamöter och forskare (Rifo), med rubriken: ”Virusinfektioner – ett ökande hot mot samhället”. Vi informerade om ohälsa och dödlighet och om den börda som virusinfektioner utgör för sjukvården och för det övriga samhället.

Regeringen beslutade för några dagar sedan att sjösätta ett omfattande stödpaket om 300 miljarder kronor för att ”rädda svenska företag” från följderna av den pågående viruspandemin. Tillgång till effektiva antivirala läkemedel hade med stor säkerhet kraftigt minskat samhällets kostnader för den nu aktuella pandemin såväl som för kommande pandemier.

Under föregående sekler har bakterier dominerat som infektiösa hot mot folkhälsan. Utvecklingen av antibiotika under andra halvan av 1900-talet tillhör mänsklighetens stora medicinska landvinningar.

Tidigare regeringar har på goda grunder initierat genomtänkta satsningar på forskning om antibiotikaresistens för att säkerställa att dessa läkemedel fungerar även i fortsättningen. Antibiotika fungerar inte mot virusinfektioner, men satsningen kan genom sin långsiktighet tjäna som förebild för andra, liknande strategier för infektionsbekämpning. Ett sådant mål är att utveckla en heltäckande uppsättning av antivirala läkemedel, för att kunna bekämpa virus lika effektivt som vi i dag behandlar bakteriella infektioner.

Panoramat av infektioner har under senare år förändrats till förmån för snabb och global spridning av virus. Bidragande orsaker är med stor sannolikhet ökad urbanisering och en exponentiellt ökande flygtrafik. Virussjukdom elva, tolv, och tretton kan stå på tröskeln vilken dag som helst. Men det finns ändå skäl till optimism – forskning under de senaste decennierna har lett till omfattande kunskap om hur virus fungerar och hur de kan bekämpas. Därmed har vi goda förutsättningar att utveckla effektiva läkemedel mot framtida virusinfektioner.

Läkemedelsutveckling, såväl mot virus som mot andra hälsohot, kräver uthållighet, långsiktighet och samarbete mellan flera aktörer såsom forskare, forskningsfinansiärer och läkemedelsindustri. WHO har sedan 2018 uppmanat världens länder, forskningsråd och företag att prioritera virusorsakade infektioner. Det är dags att agera i WHOs anda – vi har redan förlorat nog med tid.

Niklas Arnberg, professor i virologi, Umeå universitet, ordförande, Svenska sällskapet för virologi
Tomas Bergström, professor i klinisk mikrobiologi, Göteborgs universitet
Björn Olsen, professor i infektionssjukdomar, Uppsala universitet
Lennart Svensson, professor i molekylär virologi, Linköpings universitet, Karolinska institutet "

"Bakgrund. Virusnödlägen
WHO har under de tio senaste åren utlyst globalt nödläge sex gånger. Samtliga har orsakats av virusinfektioner:

influensavirus (2009)
ebolavirus (2013–2016 samt 2019)
poliovirus (2014)
zikavirus (2016) och senast nu i år: SARS-coronavirus 2.

WHO listade år 2018 tio infektionssjukdomar *”to prioritize for research and development in public health emergency context”*. Nio av dessa sjukdomar orsakas av virus. Den tionde kallas *”disease X”* och utgörs av *”a pathogen currently unknown to cause human disease”*. "

" Globaliserade näringslivet får en smäll av viruset

DN FREDAG 20 MARS 2020

Coronakrisen slår nu skoningslöst mot det globaliserade näringslivet. De världsomspännande leveranskedjorna knäcks nu. Små som stora företag drabbas. Rikard Wallman driver ett familjeföretag som står mitt i stormen. DN har följt honom under de senaste veckorna.

Timme för timme tvingas svenska företagare fatta avgörande beslut när kunder flyr och kassorna sinar.

Rikard Wallman är koncern-vd för familjeföretaget Fergas Group som tillverkar fläktar och har 230 anställda.

I dag, fredag, kan han tvingas förlänga stoppet i den italienska verksamheten.

27 februari, han jobbade som vanligt hemma i villan i Grebo utanför Linköping och skulle videoprata med sin italienske landschef om en branschmässa.

– Min italienske landschef sa: ”Vi har fått corona i Italien. Det är 76 smittade.”

Det blev inget prat om branschmässan.

– Han parkerade sin bil vid vägkanten med sin administratör Morena bredvid. Vi pratade länge om hennes äldre mamma som hade problem med hälsan. På måndagen hade Italien fått 250 smittade och sex döda. Rikard Wallman har på 25 år expanderat sitt bolag. Produktionslinjen i Linköping har fått sällskap av fabriker i Kina, Italien och i USA med allt mer komplicerade leveranskedjor runt hela världen.

Insatsvarorna till alla fabriker tas från Kina. Och Italienfabriken ligger i norra Milano – coronaepidemins epicenter i Europa.

Det ska nu bli en mardrömscocktail.

Vi besöker en annan leverantör till fordonsindustrin, som är starkt beroende av Kina – Actia Nordic AB i Sollentuna. Vd Hilding Keussen tar emot i ett anonymt mötesrum – utan att ta i hand.

Actia utvecklar och gör elektronikkomponenter till fordonsindustrin – med fabriker i Frankrike, USA, Tunisien och en mindre tillverkning här i Sollentuna.

– Nu börjar vi få komponenter igen från Kina. Men vi svårt att överblicka logistiken. Båtarna från Kina till Europa tar upp mot 10 veckor, säger han och fortsätter:

– Logistikkedjorna är otroligt känsliga eftersom allt är sammanflätat. Just-in-time. Den tillverkande industrin har aldrig varit mer sammansvetsad än nu i en komplicerad global logistikkedja.

Insatskomponenter från framför allt Kina kunde transporteras billigt med minutprecision in till fabriker.
Då slipper bolagen ha dyra lager.

Men det sköra produktionssystemet förvandlas i coronatider till högriskprojekt. De senaste 20 åren har världsekonomin växt urstarkt med frihandel och frikostiga lån.

– Kina blev centralpunkt, säger Klas Eklund, ekonom på Mannheimer Swartling och fortsätter:

– Västvärlden flyttade tidigt tillverkningen av insatskomponenter till Kina där det fanns billig arbetskraft. Världen knöts sedan ihop i komplicerade leverantörs- och produktionskedjor som byggde på billiga båttransporter.

Business Swedens chefsekonom Lena Sellgren fyller i:

– Kina gick med i Världshandelsorganisationen 2001 och världshandeln ökade länge med runt 6 procent per år, betydligt mer än BNP-ökningarna.

Det var i världshandels logistikhjärta – Kina – som coronaviruset började i januari.

Rikard Wallman berättar om ett eskalerande kaos. Han öppnade sin fabrik i Kina redan den 11 februari – men det fanns varken komponenter eller kunder de första 10 dagarna.

– Man fick inte köra på motorvägarna. När våra anställda skulle hem var det hårda temperaturkontroller på bussar och tunnelbana. Vissa skickades hem omedelbart.

Nu går Kina-fabriken på nära 90 procents kapacitet sedan flera veckor.

– Men nu kommer den andra smällen. Den kommer att bli mycket mer brutal, säger Rikard Wallman.

Det tar mellan åtta och tio veckor för insatsvarorna att åka fraktbåt från Kina till Europa.

Just nu anländer försenade kinesiska fraktbåtar till ett Europa i kaos – där just-in-time-systemet innebär att minuter av försening av en växelspaksknopp eller kretskort stoppar hela fabriker.

En högexplosiv cocktail detonerade. Inom loppet av några dagar låg Europas sysselsättningsmässiga ryggrad – fordonsindustrin – utslagen av komponentbrist, men även av smittorisker för arbetarna och vikande efterfrågan.

Men coronaviruset är bara det senaste bakslaget i en värld som dessförinnan definierats av fördjupade och ömsesidigt beroende relationer.

– Globaliseringen hade redan börjat vackla av protektionism och handelskrig, säger Klas Eklund och fortsätter:

– Donald Trump gick till val på protektionism och tvingade i princip företag att ta hem produktion från Kina till USA.

Men även ny teknik som AI, 5g med uppkopplade automatiserade fabriker möjliggör nu förläggning av produktion i Europa och Nordamerika – samtidigt som Kinas löner gått upp och lönernas del av tillverkningskostnaden gått ner.
Även klimatfrågan med långa båtfrakter spelar in.

I Linköping har Fergas Group varit kraftigt beroende av kinesiska insatsvaror sedan mitten av 90-talet. Nu är Rikard Wallman inne i en stor omvärderingsprocess.

– Vi kommer fortsätta att ha fabriker nära kunder, men tittar allvarligt på att ta hem tillverkning av insatsvaror från Kina.

Med ”hem” menar han inte Linköping.

– Vi tittar på länder närmare oss, som Bulgarien eller Ukraina. Corona-viruset påskyndar nu den processen.
Business Swedens Lena Sellgren pekar här på en trend:

– Den sammansvetsade globala leverantörskedjan går mer mot att bli regionala kluster i Europa, Nordamerika och Asien och man handlar också mer av varandra inom de regionerna.

Den trenden håller Hilding Keussen på Actia Nordic i Sollentuna med om: Han pratar om riskspridning.

– Om du ska sätta upp tre olika produktionslinjer kanske du inte bara förlägger produktion i Kina – utan lägger en linje i Europa och en i Nordamerika, nära kunderna.

Coronaviruset sätter alltså fingret på leverantörskedjornas känslighet. Men det stannar inte där. Något större händer just nu mitt framför våra ögon i den eskalerande pandemin.

Måndagen den 16 mars ligger lukten av dieselavgaser tung över den stillastående lastbilskön på A12-motorvägen mellan Berlin och polska

gränsen. Lastbilschaufförer lutar sig lojt mot vägräcken i skir grönska och drar djupa bloss.

Tyskland hade i all hast stängt gränserna till Schweiz, Österrike, Luxemburg och Danmark.

– Att länder sluter sig och stänger gränser på det här sättet var det ingen som räknade med. Det blev en obehaglig överraskning, säger Klas Eklund.

För tillverkningsföretagen är det en katastrof att lastbilar på väg till industrins just-in-time-produktion står still. Dagen efter dessa köer ska ett flertal fordonsfabriker runt om i Europa tvingas stänga.

– De internationella institutionerna för frihandel håller på att rasa sönder och samman. De stora nationerna Kina, Ryssland och USA rundar dem och vill ha bilaterala avtal som enbart gynnar dem själva, säger Klas Eklund och fortsätter:

– Schengen faller sönder, den interna rörligheten i Europa likaså när den sätts under tryck. Så har vi förstås brexit.

Han pekar sedan åter på pandemin som nu gör att gränserna stängs på löpande band.

– Alla dessa faktorer drar åt samma håll: Varje nation för sig själv i stället för internationellt samarbete.

Vad innebär det här sammantaget?
– Protektionismen har en negativ effekt. När vi inte utnyttjar våra gemensamma resurser optimalt minskar BNP.

I Linköping tittar Rikard Wallman på sin kalender och får ett veck mellan ögonbrynen. Han har fyra styrelsemöten med tuffa beslut framför sig denna vecka. På fredagen beslutas om Italien-fabriken ska stå för fäfot ytterligare en vecka. Så ler han och det blänker till i blicken:

– Vi ska komma ut på andra sidan coronakrisen. Och en bra sak stannar nog kvar: att vi fortsätter med videomöten. Det sparar tid och miljö. Men det är det enda.

Jonas Fröberg
jonas.froberg@dn.se
Fakta. Kina viktig leverantör "

"Mer än 80 procent av världens fordonsleverantörskedja är i dag länkad till Kina vars underleverantörer exporterade för 60 miljarder dollar förra året – till fabriker nära kunderna i USA och Europa."

"Carl Johan von Seth: Beroendet av andra länder försvinner inte i en kris

DN FREDAG 20 MARS 2020

På kort tid har frihandeln i världen bytts mot exportrestriktioner, nationell hamstring och stängda gränser.Som om det skulle hjälpa att avskaffa den globala ekonomin nu.

Analys. Ekonomisk kommentator
Olika land, gemensam himmel. Så stod det skrivet på de paket med miljontals ansiktsskydd som Japan tidigare i år skickade till Wuhan. Åtminstone för en stund lyckades de två länderna gräva ner stridsyxan. Även Sydkorea och EU ställde upp i ett tidigt skede. Kina har i sin tur sträckt ut en hjälpande hand till Italien.

Det är solskenshistorier i coronaeländet. Annars är det mörka moln. Impulserna är starka: Hamstra. Isolera. Stoppa handeln.

48 länder i världen, inklusive EU, hindrar nu sin export av olika sjukvårdsprodukter. I onsdags fick svenska Socialstyrelsen loss masker från Tyskland, som tidigare stoppat leveranser till alla andra länder.

Även om ett minimum av grannsamverkan inom unionen håller att återupprättas går trenden mot protektionism och kortsiktig nationell egennytta. I Vita huset är instinkten så stark att man försöker köpa monopol på ett framtida vaccin.

Inte undra på, kanske. I pandemin kan den globala ekonomin kännas som ett korthus. Ett bländande bygge, visserligen. Men utan stommar. En andfådd fladdermus på en gatumarknad i centrala Kina tycks ha orsakat det snabbade börsraset i historien. Och tydligen räcker det att fabrikerna i norra Italien stängs för att hela Europas fordonsproducenter ska skaka. Vem vågar luta sig mot ett sådant system när saken gäller liv och död?

Coronatraumat kan mycket väl förstärka den ekonomiska tendens som fanns tidigare, mot regionalisering snarare än globalisering. Donald Trumps rådgivare hoppas det. Säkert finns andra läxor att lära. Men det är för tidigt att säga vad som blir utfallet på sikt.

Vad som däremot står klart är att det är fel tidpunkt att avskaffa globaliseringen nu. Om EU vägrar leverera utrustning till Schweiz, vad är det som säger att landets läkemedelsindustri kan fortsätta att skicka de testkit som är avgörande för att kontrollera smittan här? Erfarenheterna av exportrestriktioner i tidigare kriser tyder på att de förvärrar bristsituationer. Åtgärderna leder dessutom till kapprustning. Ekonomiers ömsesidiga beroende försvinner inte i kris. Och i ett litet, öppet land som Sverige kommer vi aldrig att se ljuset i tunneln om inte andra länder också gör det.

Vi har den ekonomi vi har – byggd på världsomspännande nätverk, personliga kontakter och möten över gränserna, leveranser i långa kedjor som slingrar sig runt jorden. Det stora hotet är naturligtvis viruset i sig självt. Men den politiska tendensen till isolering är också oroande.

Det är svårt att se en lösning och ekonomisk återhämtning efter viruskrisen som inte är global. När världen kommer ut på andra sidan kan ju de som vill försöka skaffa en egen himmel över sitt land.

Carl Johan von Seth
carljohan.vonseth@dn.se "

" Svåra gränsdragningsproblem med nya lagen

DN FREDAG 20 MARS 2020

Riksdagen har gett regeringen rätt att stänga landets skolor om det krävs för att stoppa smittan. Föräldrar i samhällsviktiga yrken ska fortsatt erbjudas barnomsorg men Sveriges kommuner och regioner, SKR, varnar för att gränsdragningen kan bli svår.

Den nya lagen om att regeringen ska kunna stänga skolor och förskolor klubbades av riksdagen på torsdagen i fullständig enighet. Det betyder att en stängning kan ske från och med måndag. Än så länge anser inte Folkhälsomyndigheten att det är nödvändigt, men regeringen gör sig redo att fatta beslutet om bedömningen ändras.

På torsdagskvällen satte sig regeringen i ett extrainsatt sammanträde men något beslut om vilka yrkesgrupper som ska omfattas togs inte. Det utlovas istället under fredagen. Skälet till förseningen är att gränsdragningarna är svåra och att regeringskansliets jurister inte blev klara i tid, erfar DN.

Som underlag kom på torsdagen ett förslag från länsstyrelsen i Stockholms län. Där finns som väntat sjuksköterskor, läkare och annan vårdpersonal, liksom polis, räddningstjänst och personal i barn-omsorgen och hemtjänsten. Men även dagligvaruhandeln, energibolag, avfallshantering och viktig personal inom IT och finans.

SKR varnar för gränsdragningsproblemen när det ska avgöras vem som får omsorg och inte. Kommunstyrelsens ordförande i Nacka, Mats Gerdau (M), är även ordförande i SKR:s utbildningsberedning.

– Det måste vara glasklart vilka grupper det rör sig om annars skapar man onödig friktion. Det är inte bedömningar som man kan lägga i förskollärarnas knä. Exempel på breda yrkesgrupper räcker inte, säger Mats Gerdau.

Inom Stockholms stad är man i full gång med planeringen för vilka förskolor och fritidshem som ska vara fortsatt öppna. Målet är att få en jämn spridning i de olika stadsdelarna. Grundskoledirektör Lee Orberson vill tona ner dramatiken.

– Det är ungefär som på sommaren när fritidshem och förskolor samarbetar och barn får vara på ett annat ställe än de brukar vara. Så vi har erfarenhet i vår ordinarie verksamhet, säger han.

Vid ett möte på torsdagen på utbildningsdepartementet framförde såväl SKR som friskolornas representanter åsikten att man i det längsta bör undvika en stängning.

– Det skulle få förödande konsekvenser för samhället. Jag hoppas att politikerna orkar hålla emot, säger Ulla Hamilton, VD för Friskolornas riskförbund.

I nuläget har en förälder som tvingas stanna hemma för att barnens skola stängs inte rätt till ersättning. Socialförsäkringsminister Ardalan Shekarabi utlovar en lösning.
– Vi agerar för att vidta de åtgärder som krävs för att våra socialförsäkringar ska täcka de människor som påverkas av corona, säger Ardalan Shekarabi till TT.

Hans Rosén
hans.rosen@dn.se "

"Polisen vädjar: Låt skolorna vara öppna

DN FREDAG 20 MARS 2020

Polismyndigheten räknar med att nya coronaviruset i värsta fall kan leda till ett personalbortfall på 50 procent. Nu vädjar polisen till beslutsfattarna att inte stänga skolorna. – Det skulle drabba väldigt många i samhället, säger Per Engström, nationell kommenderingschef.

I fredags valde polismyndigheten att inleda en särskild nationell händelse med anledning av coronaepidemin. Polisen förbereder sig för olika stora personalbortfall, det värsta scenariot ligger på 50 procent.

– Vår planering innebär att vi ska bibehålla verksamheten så långt det går med prioriteringar, omställning av personal och förflyttning av resurser. Och vi ska se till att vi har kunskap om hur vi skyddar oss mot sjukdomen, säger Per Engström, nationell kommenderingschef Polismyndigheten.

Tidigare i veckan kom regeringen med rekommendationen att gymnasieskolor, högskolor och universitet övergår till distansundervisning. Riksdagen klubbade under torsdagen ett beslut som ger regeringen möjlighet att kunna stänga landets för- och grundskolor vid behov. Ett beslut Per Engström varnar för.

– Det skulle drabba väldigt många i samhället. Våra anställda, åklagare, domare och jurister. För oss är det en oerhört viktig fråga, säger han.

Det är också det argument som framhållits av Folkhälsomyndigheten – att en nationell skolstängning skulle få stora konsekvenser för resten av samhället, inte minst för en redan hårt pressad sjukvård. Dessutom har man varnat för att låta mor- och farföräldrar passa skollediga barn på grund av att äldre tillhör en riskgrupp. Folkhälsomyndigheten har också betonat att man hittills inte sett någon större spridning av covid-19 i skolor.

Regeringen genomför nu en lagändring som ska möjliggöra för kommunerna att tillhandahålla särskild barnomsorg för barn med föräldrar som jobbar inom vården eller andra samhällsviktiga funktioner. Riktigt så enkelt är det inte, anser Engström.

– Vilka är samhällsviktiga och inte? Vi är beroende av varandra på ett komplicerat sätt. Många av de här sakerna uppenbarar sig inte förrän åtgärden satts in och då är det redan försent. Det handlar om häktespersonal och personal som försörjer oss på olika sätt, till exempel personalmatsalar och restauranger, säger han.

Hanna Jakobson
hanna.jakobson@dn.se"

" Skolor pressas hårt av stigande sjukfrånvaro

DN FREDAG 20 MARS 2020

Sverige är ett av få länder i Europa som fortfarande håller grundskolorna öppna. Men allt fler lärare och elever stannar redan hemma. – Det är en enorm utmaning att ge eleverna undervisning när bara hälften av personalen är på plats, säger Sofi Klang vid Kunskapsskolan.

Under veckan har det kommit allt fler rapporter om att grundskoleelever redan i dag stannar hemma från skolan, trots att en stängning ännu inte är aktuell i Sverige.

I Akalla grundskola i Stockholm är runt hälften av alla elever hemma från skolan, berättar skolans rektor Alice Horsman.

– Skolan är öppen, men vi har ungefär 50 procent av eleverna här, säger hon.

Hon har videomöte med skolans personal för att planera hur en distansutbildning med alla elever ska gå till när DN når henne på telefon.

Hittills är det bara de äldre barnen som har tagit med sig datorer hem, men från och med fredagen ska även barnen i de lägre årskurserna förses med varsin ipad som de ska använda hemma.
Är det inte svårt att hålla distansutbildning med så unga elever?

– Nej det tror vi inte, de små barnen är vana vid att använda ipad och appar för att skriva och läsa, säger Alice Horsman.

Hon vet inte om den höga frånvaron bland eleverna beror på att de verkligen är sjuka.

– Det kan jag inte svara på eftersom vi inte sitter och ringer till dem som sjukanmäler sina barn.

Inte heller Kunskapsskolan följer upp varför lärare och elever sjukanmäler sig i så stor utsträckning. Men kommunikationschefen Sofi Klang säger att frånvaron skiljer sig mycket mellan olika skolor och att det framför allt är lärare som har anmält sig sjuka.

– I de skolor som har det tuffast ser vi en personalfrånvaro på närmare 50 procent, och då rör det sig om lärare och övrig skolpersonal.

I Kunskapsskolan i Saltsjöbaden är hälften av både lärare och elever sjukanmälda. I Kunskapsskolan i Enskede är hälften av lärarna sjukanmälda men bara 20 procent av eleverna.

– Det är klart att det är en enorm utmaning att ge eleverna undervisning när bara hälften av personalen är på plats, säger Sofi Klang.

Precis som rektorn i Akalla tror hon att många elever är hemma på grund av att det gått ut så tydliga instruktioner om att alla som har minsta symptom ska stanna hemma.

Hon tror också att många sjukanmäler sig för att de har familje-medlemmar som antingen har symptom, eller som tillhör någon riskgrupp.

Hur förbereder ni er för en eventuell stängning?
– Vi har börjat titta på olika tekniska lösningar. Men vi vet ju ännu inte vilka villkor som det blir innan regeringen och myndigheterna har fattat beslut om vad som gäller.

Kunskapsskolan har bara elever från årskurs fyra och uppåt.

– Vi håller öppet för att elever i de lägre årskurserna och barn till vissa yrkesgrupper fortfarande kommer att kunna gå till skolan. Men det vet vi som sagt ännu inte.

Sofi Klang säger att man kommer att lägga ett stort fokus på de elever som går ut nian och som behöver godkända betyg för att kunna söka gymnasiet.

– De har redan kommit ganska långt, men nu försöker vi fokusera ännu mer på att de verkligen ska nå sina mål och förhoppningsvis kunna söka in på det program de vill komma in på i gymnasiet.

Peter Letmark
peter.letmark@dn.se"

"Yngsta som fått intensivvård är 27 år

DN FREDAG 20 MARS 2020

80 patienter vårdas just nu på sjukhus i Stockholms län efter att ha smittats med det nya coronaviruset. Elva av dem ligger på intensiven. Det visar nya siffror som DN har tagit del av. Totalt i Sverige har 35 patienter hittills vårdats på intensivvårdsavdelning. Den yngsta är 27 år.

DN kan publicera ny statistik om sjukhusläget med anledning av det nya coronaviruset.

Stockholm är den region som för närvarande är mest drabbad – med flest dödsfall och flest personer som har behov av intensivvård. Just nu är 80 patienter inlagda på sjukhus i Region Stockholm. Av dem är elva patienter i behov av intensivvård.

– Det vi kan säga generellt är att de som blir allvarligt sjuka och kräver intensivvård är äldre och företrädelsevis äldre med andra sjukdomar.

Svenska intensivvårdsregistret får data inrapporterat om de fall av covid-19 som hamnar på svenska intensivvårdsavdelningar. Enligt registrets senaste statistik, som presenterades på en presskonferens med Folkhälsomyndigheten på torsdagseftermiddagen, har 35 patienter hittills vårdats på intensivvården i Sverige. När registret gjorde en avstämning på tisdagen var antalet 28. Då såg fördelningen ut så här:

Medelåldern är 66,2 år. Den yngsta är 27 år gammal, den äldsta är 84 år gammal.

5 av de 28 patienterna (17,9 procent) är kvinnor. Det följer därmed ett liknande mönster som vi sett i flera andra länder.

Så här har situationen utvecklats de senaste dagarna:

13 mars (i fredags): 3 patienter
14 mars (i lördags): 6 patienter
15 mars (i söndags): 6 patienter
16 mars (i måndags): 5 patienter
17 mars (i tisdags): 3 patienter
18 mars (i går): 3 patienter

Siffrorna visar datum för inläggning på intensivvårdsavdelning. Vissa patienter förekommer mer än en gång, exempelvis om de lagts in på olika intensivvårdsavdelningar. Hur snabbt registret får data beror på lokala rutiner för rapportering och lokala it-system. Fler patienter kan därför ligga på svenska intensivvårdsavdelningar utan att finnas med i statistiken.

Kristoffer Örstadius
kristoffer.orstadius@dn.se "

" Folkhälsomyndigheten avråder från resor inom Sverige

DN FREDAG 20 MARS 2020

Folkhälsomyndigheten avråder från resor inom landet, med anledning av coronaviruset. Samma besked kommer från statsminister Stefan Löfven. Spridningen är fortsatt störst i storstadsregionerna, men någon begränsning av in- och utresor från regionerna är inte aktuell.

Folkhälsomyndigheten har tidigare bekräftat att det finns tydliga tecken på samhällsspridning av covid-19 i Sverige. Nu uppmanar man svenska folket till eftertanke innan man genomför resor inom landet. Rådet gäller inte minst inför ledigheter som den stundande påsken.

– Det handlar väldigt mycket om att försöka minska den snabba geografiska spridningen, säger Anders Tegnell vid Folkhälsomyndighetens dagliga presskonferens på torsdagen.

Även statsminister Stefan Löfven (S) uppmanar på torsdagen svenskarna till att minska resandet till och från storstadsregionerna, men har i nuläget inga planer på att begränsa resandet genom ett regeringsbeslut.

– I det här läget ger myndigheten ett råd och då är min uppmaning att lyssna på myndigheten, säger Stefan Löfven.

De nya råden gäller särskilt resor till storstadsregionerna, där smittan fortfarande är mest utbredd, men också till fjällanläggningar och

semesterorter. Folkhälsomyndigheten för nu en dialog med länsstyrelser och regioner om hur påskloven ska hanteras, inte minst gällande skidturism. Ännu finns dock inga råd om huruvida skidanläggningar ska stängas eller inte.

Trots smittspridningen ser Anders Tegnell inte en begränsning av ut- och inresor till storstäderna som nödvändig. I stället bedömer han att befolkningen följer råden om minskad social kontakt tillräckligt.

– Jag tror inte vi kommer att komma längre med tvångsåtgärder. Stockholm ser redan minst lika öde ut som Paris och andra städer där man har tvångsåtgärder, säger Anders Tegnell till DN.

Josef Svenberg
josef.svenberg@dn.se "

”Vi kan behöva välja vem som ska få intensivvård”

DN FREDAG 20 MARS 2020

" Bristen på intensivvård kan ställa sjukvårdspersonal inför svåra prioriteringar mellan svårt sjuka patienter. Nya riktlinjer från Socialstyrelsen ska fungera som stöd vid svåra etiska avvägningar. – Det finns en gräns när vi måste välja vem som ska få intensivvård, säger professor Lars Sandman som arbetar med Socialstyrelsens uppdrag.

De närmaste veckorna väntas många coronasmittade patienter till vården. Flera regioner har meddelat att de minskar på planerade operationer och vård och styr om till akut omhändertagande.

I helgen uppgav Socialstyrelsens generaldirektör Olivia Wigzell att vården kommer att behöva prioritera hårdare för att kunna ta hand om coronasmittade och aviserade nya nationella riktlinjer.

Från Italien kommer alarmerande rapporter om en sjukvård nära bristningsgränsen, där vårdpersonal tvingas prioritera bort att ge andningsstöd till äldre patienter.

Lars Sandman, professor i hälso- och sjukvårdsetik vid Linköpings universitet, arbetar med att snabbt ta fram nya nationella prioriteringsriktlinjer för intensivvården, i samråd med sakkunniga.

Utgångspunkten är den etiska plattform för sjukvården som har beslutats av riksdagen, och som säger att den som har störst behov ska få vård först.

– När trycket på intensivvården är lägre så kan vi göra mer. Med anledning av coronaviruset måste vi göra en annan gränsdragning. För att få stöd i den typen av ställningstagande kan det behövas ett förtydligande, säger Lars Sandman.

Redan i dag är läget i vården ansträngt, och Sverige utmärker sig internationellt med ett mycket lågt antal intensivvårdsplatser. Lars Sandman varnar för att det finns en gräns när personalbristen blir för stor eller vårdmaterial saknas.

– Då får vi välja mellan dem som ska få intensivvård. Går vi emot en italiensk situation så är vi ganska snart där, säger Lars Sandman.
Sandman säger också att det i ett läge med starkt tryck på hälso- och sjukvården finns en risk för att andra faktorer än behov och medicinska prioriteringar får genomslag, exempelvis sociala påtryckningar om vem som ska få vård.

Behovet av klara riktlinjer är alltså större än någonsin.

– Personalen ska kunna känna att det är tydligt, att ”gör vi så här så har vi inte avvikit från den etiska plattformen”. Det blir säkert en ökad etisk stress att fatta beslut som man inte behövt fatta tidigare.
Att nya riktlinjer tas fram välkomnas av medarbetare i sjukvården som DN talat med.

– Den stora svårigheten kommer att bli när intensivvårdsplatserna inte räcker till och vi måste börja prioritera bland patienterna. Då är det bra med beslutsstöd från Socialstyrelsen som pekar ut hur vi ska prioritera i ett visst läge, säger en läkare i internmedicin, som ska jobba med akut omhändertagande på nyöppnade vårdavdelningar på Karolinska i Huddinge.

Han säger att allmänheten troligtvis inte är medveten om de medicinska prioriteringar som redan görs.

– Nu kan vi ge intensivvård till alla. Om fyra-fem veckor kanske vi inte längre har den möjligheten. Då är det viktigt att kunna förklara för patienter och deras närstående varför en viss patient inte kan få intensivvård och att kunna hänvisa till riktlinjer.

Christina Agvald–Öhman, överläkare inom intensivvården på Karolinska i Huddinge, och styrelseledamot i Svenska Intensivvårdsregistret, SIR, tar upp att riktlinjer redan finns, men att det är bra att frågan kommer upp på bordet.

– Vi har redan en patientlag som slår fast att patienten ska göras delaktig i sin vård, säger Christina Agvald-Öhman.

Hon säger att det kan handla om att tala öppet med en äldre patient och deras anhöriga om vad som kan bli nästa steg i behandlingen.
– Vi bör fråga öppet: ”Om du blir sämre, vill du bli inlagd på intensivvården då?”

Agvald-Öhman lyfter att en av SIR:s så kallade kvalitetsindikatorer är att det ska finnas ett beslut för en behandlingsstrategi för patienten inom 24 timmar från det att hen läggs in på intensivvården. Oftast går den ut på att man ska göra allt för att rädda liv, men det kan också vara att avstå från livsuppehållande behandling som hjärt- och

lungräddning eller respiratorbehandling. Om beslut fattas vid rätt tidpunkt så blir de etiska avvägningarna inte lika svåra, säger hon.

– Nu är vi i ett läge då vi måste ta dessa frågor på allvar, det tycker jag är bra, säger Christina Agvald-Öhman.

Anna Gustafsson
anna.gustafsson@dn.se "

"Medicin mot andra sjukdomar kan hjälpa coronapatienter

DN FREDAG 20 MARS 2020

Ett vaccin eller ett nytt läkemedel mot covid-19 ligger långt fram i tiden. Då kan läkemedel mot andra sjukdomar vara det mest effektiva i nuläget. Ett sådant läkemedel används redan i Sverige för att hjälpa coronapatienter.

Allt fler svenskar har smittats av det nya coronaviruset. Även om sjukdomen är relativt mild för majoriteten av alla smittade behöver en del vårdas på sjukhus. Somliga kommer också att behöva intensivvård. I dag finns varken vaccin eller specifika läkemedel mot sjukdomen covid-19, som orsakas av det nya coronaviruset.

Johan Brun, senior medicinsk rådgivare på Läkemedelsindustriföreningen, menar att det finns andra sätt att få behandlingar för patienterna.

– Det finns tre typer av forskning just nu. Det finns forskning på vacciner, det kommer att ta längst tid. Det finns forskning på helt nya substanser, det kommer nästan ta lika lång tid som vacciner. Men all den forskning som pågår på befintliga godkända läkemedel har ju en helt annan möjlighet att kunna hjälpa just nu under den pågående pandemin.

Länder testar nu massor av olika läkemedel på olika sätt för att se om det kan hjälpa svårt sjuka patienter. Men små studier med olika typer

av tillvägagångssätt ger sällan tydliga svar. Därför lanserar Världshälsoorganisationen, WHO, en ny studie.

– Den här stora internationella studien är designad för att ge oss de robusta data vi behöver, och ska visa vilka läkemedel som är mest effektiva, sa WHO:s generaldirektör Tedros Adhanom Ghebreyesus på en presskonferens i Genève på onsdagen.

Hittills har Argentina, Bahrain, Kanada, Frankrike, Iran, Norge, Sydafrika, Spanien, Schweiz och Thailand meddelat att de ska delta i WHO:s studie.

De läkemedel som ska testas är remdesivir, lopinavir och ritonavir, interferon beta och klorokinfosfat. Syftet är att ta reda på om något läkemedel minskar dödligheten eller risken för svår sjukdom och ska kunna utföras även om sjukhusen har mycket att göra.

Remdesivir utvecklades ursprungligen mot ebola, men var inte särskilt effektivt. Det är ett av de läkemedel som man hoppas mest på. Trots att läkemedlet inte är godkänt används det enligt Lif redan i Sverige på svårt sjuka patienter efter att Läkemedelsverket beviljat en så kallad beredskapslicens.

Vilket preparat tror du står näst på tur att få beredskapslicens för användning i Sverige av Läkemedelsverket?

– Det jag skulle tro står på kö är väl klorokinfosfat. Det är en produkt som är säker, det finns mycket dokumentation, den har använts under den pågående epidemin i Kina och Sydkorea, och visat sig ha viss effekt, säger Johan Brun.

Amina Manzoor
amina.manzoor@dn.se "

" Polisen: Mindre narkotika kan leda till fler våldsbrott

DN FREDAG 20 MARS 2020

Även den internationella brottsligheten påverkas av det pågående coronautbrottet. Tullen har gjort betydligt färre beslag och den nationella underrättelsetjänsten har noterat en nedgång i gränsöverskridande aktivitet bland kriminella. Att viss typ av narkotika minskar i Sverige kan få konsekvenser: – Antalet konflikter och våldsbrott riskerar att öka, säger Linda H Staaf, chef för Noas underrättelseenhet.

Vapen- och narkotikasmuggling, människohandel och brottslighet som utförs av internationella nätverk och stöldligor – underrättelseenheten på Noa, polisens operativa avdelning, har i sitt arbete redan sett en nedgång när det gäller aktiviteter i samtliga brottstyper som normalt sett sker över gränserna.

– Det är helt enkelt mycket svårare att verka internationellt i en värld där gränserna är stängda, konstaterar Linda H Staaf, chef för Noas underrättelseenhet.

Michael Nylander, chef för Tullverkets brottsbekämpning i Malmö, bekräftar bilden:

– Vi ser en allmän nedgång i antalet beslag. Bland de få som har gjorts är mängderna små. Normal-bilden är att vi dagligen gör ett antal narkotikabeslag, framför allt handlar det om mängdsmugglingen bland tåg- och bilresenärerna, säger han.

Konsekvenserna är i nuläget svåra att överblicka. De analyseras kontinuerligt av såväl Noa som Tullen. På kort sikt bedömer man att konflikterna mellan de kriminella nätverk som verkar på narkotikamarknaden kan öka, och därmed även våldsbrotten.

– När tillgången på narkotika minskar finns det en risk för att priserna stiger. Det kan i sin tur driva på annan brottslighet när de kriminella hittar andra inkomstkällor, säger Linda H Staaf.

Till den saken hör även att polisen under det senaste halvåret dessutom gjort två rekordbeslag av cannabis – ett i Frihamnen i Stockholm där 372 kilo beslagstogs, samt ett beslag om nära 440 kilo cannabis som togs i beslag i Upplands-Bro, norr om Stockholm, i början av februari. I båda fallen kom narkotikan från Spanien, varifrån det nu rimligen är svårt att få ut landet. Tillsammans betingar de båda partierna ett värde om minst 80 miljoner kronor i gatuled.

Enligt DN:s poliskällor kommer det här att sätta avtryck.

– Vi märker en stor oro bland de kriminella individer vi har avlyssning på. Vi har ingen aning om vad det kan leda till, men är förstås uppmärksamma. Vi vet dock att indrivning av skulder i de kriminella kretsarna ökar när det är brist på kontanter, det kan i sin tur leda till fler sprängdåd, säger en polis med insyn i arbetet.

I princip är det nu bara narkotika som redan finns i Danmark som kan smugglas in i Sverige, av danskar.

– Och så ser mönstret inte ut i verkligheten, utan det mesta kommer nerifrån Europa och passerar över flera gränser med hjälp av kurirer från hela världen, säger Michael Nylander.

Enligt Linda H Staaf kommer dagens situation att förändra förutsättningarna i form av de kriminellas rörelse- och beteendemönster.

– Vi måste anpassa oss och vara på tå. När det gäller de internationella stöldligorna tror vi att det kommer att få positiva konsekvenser i minskad brottslighet på kort sikt. Men när det gäller vapen och narkotika är det troligare att man hitta nya vägar och andra inkomstkällor, säger hon.

Michael Nylander delar den bedömningen. Tullverket kommer under den närmaste tiden att göra en omställning i sina kontrollflöden.
– Dels kan vi anta att det sker en ökning i det kommersiella godsflödet, att lastbilarna kommer att utnyttjas i större utsträckning. Dels lär det bli en ökning via post- och kurirsändningar. På de områdena ska vi nu förstärka bevakningen, säger han.

Även när det gäller alkoholsmugglingen – som enligt Tullen är den förändring som sticker ut mest så här långt – handlar det om smuggling för mångmiljonbelopp som nu har omöjliggjorts. I dag har den i princip upphört helt.

Även om narkotikasmugglarna skulle hitta nya vägar in lär det få en dämpande effekt på mängderna – vilket i sin tur kan skapa ökad efterfrågan när gränserna öppnar igen, menar Michael Nygren:

– Vi analyserar just nu läget och hur vi ska angripa problem som kan uppstå framöver. De stängda gränserna kommer inte att vara för evigt, och när de öppnar igen finns det risk för ett uppdämt behov. Då måste vi vara på tå, minut för minut.

På lång sikt ser Linda H Staaf att än större utmaningar väntar:
– Det är i dag svårt att överblicka utvecklingen och därmed konsekvenserna av en lågkonjunktur med ökad arbetslöshet kan komma att innebära, men vi måste ta höljd för att det kan leda till ökad kriminalitet.

Hanna Grosshög
riksnatverket@dn.se
Ulrika By
ulrika.by@dn.se"

"Det är helt enkelt mycket svårare att verka internationellt i en värld där gränser är stängda.

Linda H Staaf, chef för Noas underrättelseenhet. "

”Vi kanske måste frige personer i förtid”

DN FREDAG 20 MARS 2020

Störningar i rättskedjan på grund av coronaepidemin kan i värsta fall få långtgående konsekvenser. – Kriminalvården måste fortsätta ta emot de personer vi griper och åklagarna måste fortsätta fatta beslut annars måste vi kanske frige personer, säger Per Engström, nationell kommenderingschef vid Polisen.

Enligt Sveriges domstolar befinner sig 260 medarbetare av cirka 7 000 just nu i hemmakarantän och 100 domstolsförhandlingar hade i tisdags ställts in.

På Åklagarmyndigheten är cirka 75 personer av 1 500 sjuka och närmare 250 personer arbetar hemifrån. För tillfället prioriteras brådskande ärenden, till exempel där någon sitter frihetsberövad eller brott som rör ungdomar.

I Kriminalvården är andelen sjuka i dag drygt 12,3 procent jämfört med 5,5 procent i början av mars. Myndigheten har stoppat besök på anstalter och häkten och skjuter upp permissioner för att minska risken för smitta.

Kommenderingschefen Per Engström betonar att det är viktigt att rättskedjan tar sitt ansvar för att minska smittspridningen och underlätta varandras arbete.

– Kriminalvården måste fortsätta ta emot de personer vi griper och åklagarna måste fortsätta fatta beslut annars måste vi kanske frige personer, säger han.

Moderaterna uppmanar nu regeringen att ta ett samlat grepp om hur rättsväsendet ska klara coronasmittan.

– Stora delar av samhället stannar av men det gör inte brotten. Konsekvenserna kan bli allvarliga, säger Johan Forssell (M) och fortsätter:

– Det behöver säkerställas att det finns en planering för att det här kan få stora konsekvenser för hela rättsväsendet och hur man hanterar det. Justitieminister Morgan Johansson (S) skriver till DN att Regeringskansliet står i ständig kontakt med myndigheterna om läget.

”På en särskild beredning i måndags fick jag en samlad genomgång av vilka förberedelser de rättsvårdande myndigheter som ligger under mitt ansvarsområde, bland annat Kriminalvården och domstolarna, vidtar. Den informationen uppdateras löpande.”

Hanna Jakobson
hanna.jakobson@dn.se
Hans Rosén "

"Stor sjukfrånvaro – kommunerna kan utlösa krislägesavtal

DN FREDAG 20 MARS 2020

Kommuner förbereder sig för att kunna utlösa det så kallade krislägesavtalet som ger dem rätt att omplacera personal. Kravet att den som känner sig sjuk ska stanna hemma har skapat en ansträngd personalsituation inom landets storstadskommuner. Från Malmö rapporteras om 30-procentiga sjukskrivningar inom hemtjänst och vårdboenden och även i Göteborg har siffran ökat kraftigt.

Folkhälsomyndighetens rekommendation om att fler ska hålla sig hemma från jobbet märks bland sjukskrivningarna på flera håll i landet.

Sydsvenskan rapporterar om att runt 30 procent av personalen inom delar av Malmös hemtjänst och vårdboenden är sjukskriven.

Kommunen kallar det ”scenario 2”, med ”allvarlig risk för fördröjd bedömning/åtgärd”. I Göteborgs kommun är så många som 20 procent av de anställda inom vissa verksamheter sjukskrivna.

Annelie Snis, sektorchef för äldreomsorg samt hälso- och sjukvård i västra Göteborg, säger att man noterat hur frånvarosiffrorna steg i onsdags i coronakrisens spår.

– Läget är inte kritiskt, men det kan bli det om siffrorna fortsätter att stiga, säger Snis.

Det skulle kunna betyda att personalen inte räcker till för att utföra all vård, särskilt till de äldre som nu uppmanats att isolera sig.

Kommunen planerar nu för åtgärder så att vården inte äventyras, vilket bland annat innebär att man flyttar personal från andra verksamheter. Inom hemtjänsten kommer man att upphöra med städning och inköp av vissa ledsagningsärenden.

– När vi kommer till ett riktigt kritiskt läge handlar det om att utföra livsuppehållande tjänster, som att se till att de äldre har mat, mediciner och kan upprätthålla en god hygien. Detsamma gäller våra äldreboenden, säger Snis.

Samtidigt känner hon oro för att skyddsutrustningen för personalen inte ska räcka.

– Den räcker till i dag, men jag känner en oro för vad som händer om vi får en snabb spridning av viruset. Det här är något vi arbetar med för högtryck just nu, säger hon.

Tina Liljedahl-Scheel är hr-direktör i Göteborgs stad. Hon förklarar att det är svårt att ge den exakta bilden av sjukskrivningarna bland kommunanställda, men gör samma bedömning som Snis och säger att det har skett en ökning under veckan.

Hon berättar att kommunen ser över vilka delar av verksamheten som är samhällsbärande och vilka som kan prioriteras ned samt hur personalen skulle kunna omfördelas.

– En sådan omfördelning skulle kunna vara att anställda inom en verksamhet på frivillig väg kan gå till äldreomsorgen eller till förskolan i stället. Får vi inte till det på frivillig väg finns det också möjlighet att omfördela personal under en begränsad tid av ungefär sex månader, säger Liljedahl-Scheel och tillägger att detta kräver samarbete med fackliga organisationer.

Hon pekar på att kommunen i händelse av en större kris också kan hänvisa till det så kallade krislägesavtalet, som krisledningsnämnden kan ansöka om att få aktivera.

Avtalet, som kan utlösas vid till exempel naturkatastrofer och epidemier, innebär bland annat arbetstiden kan utökas och det ger generösare regler för arbetsgivaren när det gäller att omplacera personal. I gengäld är ersättningsnivåerna högre. Så sent som i onsdags skrev Läkarförbundet under avtalet.

– Jag vill poängtera att vi verkligen inte är där ännu. Det är onödigt att väcka oro. Vi har en god kontakt med fackliga företrädare och vi har många frivilliga som ringer till kommunen och vill hjälpa till, säger Liljedahl-Scheel.

Kommunen räknar med att kunna mobilisera volontärer och man utreder även det förslag som kommunstyrelsens ordförande, Axel Josefson (M), framfört om att personal som blivit varslad inom till exempel restaurang- och hotellbranschen skulle kunna gå över till att hjälpa till på andra arbeten.

Liljedahl-Scheel har varit verksam inom kommunen i 33 år och säger sig aldrig varit med om ett liknande läge.

– Situationen kan ju ändra sig från timme till timme. Nu gäller det att laga efter läge, säger hon.

Stockholms stad kunde inte presentera några sjukskrivningssiffror under torsdagen. Linda Hamnes, biträdande avdelningschef på äldreförvaltningen, säger att man på torsdagseftermiddagen ännu inte fått signaler om att det är problem med bemanningen inom hemtjänsten.

– Jag vill passa på att ge en jätteeloge till civilsamhället som hjälper till med att handla åt äldre i det här läget. Det underlättar mycket för verksamheten, säger hon.

Jens Littorin
jens.littorin@dn.se
Gustav Olsson
gustav.olsson@dn.se "

" Paradiset i Alperna blev en dold smitthärd för svenskar

DN FREDAG 20 MARS 2020

Ovetande om att skidparadiset i de österrikiska Alperna var en dold smitthärd tog hundratals skidåkare från Skandinavien, däribland många svenskar, med sig det nya coronaviruset hem. – Ingen tänkte på corona där, säger svenske Henrik Tidefjärd som testats positivt. I blickfånget: en visselpipa som gått runt bland gästerna på en populär after ski-bar.

Skyddad mellan höga alptoppar ligger den lilla skidorten Ischgl med bara 1 500 bofasta invånare. Om vinterhalvåret förvandlas den sömniga byn nära gränsen till Schweiz och Italien till en vallfärdsort för skidåkare från hela världen, däribland många svenskar.

I ett reklamblad från Österrikes turistbyrå utlovas besökarna ”storartad skidåkning, berömda gourmetkrogar och välregisserade utomhuskonserter”. Även nattlivet sägs vara något utöver det vanliga, vilket är en anledning till att orten ibland kallas ”Alpernas Mallorca”. Hit reser svenske Henrik Tidefjärd, 44, i början av mars för tre intensiva dagar av skidåkning och festande.

– Jag ville komma bort från storstan, få andas frisk luft och vistas ute i naturen, säger han på videolänk från sin hemkarantän.

När Henrik Tidefjärd checkar in på sitt alp- hotell anar han inte att orten med den friska luften och vidsträckta bergen är en okänd

smittohärd för det nya coronaviruset. Ett Wuhan i miniatyr som ska sprida covid-19 över världen och framför allt till norra Europa.

– Vid den tidpunkten visste jag att det fanns några fall i Italien. Men i Ischgl tänkte ingen ännu på corona, säger han.

I början av mars råder högsäsong i de österrikiska Alperna.

Liftsystemens kabiner är fulla till brädden och på barerna och nattklubbarna är trängseln så stor att gästerna knappt kan ta sig fram. Henrik Tidefjärd är ännu lyckligt ovetandes om att han ska smittats av det virus som snart ska sprida panik och leda till att stora delar av världens samhällen stängs ner.

– Det var full rulle och knökfullt på uteställena. Det är som en Finlandskryssning, fast med folk från hela världen som festar tillsammans, säger han.

Fast samma dag som Henrik Tidefjärd anländer till Ischgl kommer det första varningsropet om att något inte står rätt till i alpbyn. Det är myndigheterna på Island, 300 mil från de österrikiska alperna, som larmar. En vecka tidigare har ett passagerarplan från Alperna landat i isländska Keflavik. Ombord finns inte bara resenärer som har vistats i norra Italien utan även ett tiotal skidåkare som varit i just Ischgl. Efter att flera av passagerarna testats positivt för covid-19 sätter Island upp Tyrolen, där skidorten ligger, på listan över högriskområden tillsammans med Iran och virusets ursprungsregion Wuhan. Under en extrainsatt presskonferens förklarar isländska myndigheter att samtliga personer som vistats i Ischgl ska sätta sig i karantän i två veckor.

Redan samma dag tillbakavisar myndigheterna i Tyrolen de alarmerande uppgifterna från Island. ”Ur medicinskt perspektiv är det osannolikt att människor har smittats i Tyrolen”, förklarar chefen för hälsomyndigheterna, Franz Katzgraber, via ett pressmeddelande.

Budskapet är att islänningarna måste ha smittats ombord på planet av andra passagerare som varit i Italien. Trots att även lokala läkare slår larm ska det dröja hela nio dagar innan österrikiska myndigheter utlyser nödläge och hela området sätts i karantän.

Under tiden fortsätter skidorten att hålla öppet som vanligt.

Dagarna som följer kommer dock fler länder i Skandinavien att slå larm om att man spårat hundratals fall av den nya coronasmittan till en populär skidort i Österrike.

Den 8 mars följer Norge Islands exempel och förklarar Tyrolen som högriskområde.

– Vi har de sista dagarna sett ett stort antal smittade som nyligen har kommit hem från skidsemester i Österrike, säger Geir Bukholm vid norska Folkehelseinstituttet till norska medier.

Även Danmark slår larm. Närmare hälften av de danskar som dittills har testats positivt för covid-19 har varit i området kring Ischgl. Enligt Statens Serum Institut har minst 139 danskar fört smittan tillbaka till Danmark, en siffra som snart ska fördubblas.

Den 9 mars sätter också svenska Folkhälsomyndigheten upp Tyrolen på listan över högriskområden. Svenskar som vistats i området ska nu erbjudas test för covid-19 om de efter hemkomst uppvisar symtom,

anser myndigheten. (I onsdags hade fler än 200 av de bekräftade svenska fallen smittats i Österrike).

Från Tyskland och flera andra länder kommer rapporter om att hundratals turister som vistats i skidorterna kring Ischgl testats positivt för covid-19 och tagit med sig smittan hem. Av dem har många haft milda symtom och efter hemkomst gått till jobbet som vanligt. Den 13 mars stämplar det tyska smittskyddsinstitutet Tyrolen som ett högriskområde.

Österrikiska myndigheter fortsätter dock att avvakta. Skidturismen är en viktig inkomstkälla för hela det lokala näringslivet och att stänga ner mitt under högsäsongen finns ännu inte på kartan.
Trots att varningstecknen hopat sig.

Redan på kvällen den 7 mars, två dagar efter att Island slagit larm, kommer provsvaret från en bartender på orten som låtit testa sig för covid-19. Resultatet är positivt. Mannen jobbar på den populära after ski-baren Kitzloch som ligger i en klassisk alpstuga alldeles intill liftsystemet. Krogen lockar med rejäla biffar och välfyllda drinkbord med shotglas i långa rader. ”After ski i världsklass med mängder av dricka, allsång och dans på borden”, skriver en svensk besökare i sin Google-recension.

Trängseln är så stor att barpersonalen måste använda visselpipor för att ta sig fram genom folkmassan. Dessa visselpipor ska senare, när det står klart att 15 personer ur bartenders närmaste krets har covid-19, pekas ut som smittspridare av rang.

Det anar inte Jenni Carlends från Danmark när hon påbörjar en blöt festkväll i baren.

– Vid ett tillfälle beställer vi 100 shots. De bärs in till visslingar och tomtebloss. Alla bartendrar har en visselpipa runt halsen som de använder för att hålla festen igång. Jag tar en visselpipa och blåser i den, jag vill liksom hjälpa till att höja stämningen, säger hon senare till den danska tidningen Information.

Den och andra pipor vandrar sedan runt bland gästerna på baren. Allt är alltså som det brukar vara i Ischgls pulserande nattliv.

Det ska dröja flera dagar innan baren och alla andra after ski-barer på orten stänger. Men då är det redan för sent. Från Ischgl har smittan spridits till stora delar av världen.

Efter den intensiva helgen i Ischgl reser svenske Henrik Tidefjärd vidare till Schweiz med tåg. Därifrån flyger han hem till Berlin, där han bor sedan många år, och livet rullar på som vanligt. Han går på en teaterpremiär med en väninna, träffar kompisar och håller flera arbetsmöten. Först två dygn efter hemkomsten vaknar han med lätt feber och ont i musklerna. Han känner sig otroligt trött och ringer en läkare som låter förfärad när han berättar om sin resa.

– Flygplatser, tåg, klubbar, party, folk från hela världen. Det är ju som gjort för att sprida en pandemi, säger läkaren till honom.

Han låter testa sig för covid-19 och resultatet är positivt. Kort därefter får även väninnan som följt med på teaterpremiären symtom. Hon och flera av de personer Henrik har umgåtts med sedan hemkomsten testas positivt. Även resesällskapet i Ischgl, som nu är tillbaka i hemlandet Kanada, har också diagnostiserats med covid-19.

Men det ska dröja innan liftsystemen i Ischgl stänger. Folk fortsätter att trängas i de trånga kabinerna. Först nio dagar – en evighet i coronatider – efter att Island slagit larm vaknar de österrikiska myndigheterna. Den 14 mars kallar regeringen till presskonferens och uppmanar alla personer som sedan slutet av februari vistats i Ischgl och omkringliggande skidorter att omedelbart sätta sig i hemmakarantän.

Skidsäsongen avslutas, två månader i förtid. Alla turister som vistas på orten uppmanas att omedelbart ta sig därifrån. ”Det härskar totalt kaos”, skriver den österrikiska tidningen Kurier.

Nu stänger även större delen av Österrike ner. Dagen efter förbjuds folksamlingar om fler än fem personer och i praktiken införs ett sorts utegångsförbud. Restauranger, kaféer och all icke nödvändig samhällsservice stänger ner. Kritiken mot de lokala myndigheternas senfärdighet haglar i österrikiska medier, men delstatens regeringschef anser att man agerat resolut vid rätt tidpunkt.

Henrik Tidefjärd följer den dramatiska utvecklingen runt om i Europa från sin hemmakarantän. Han fick milda symtom som gick över redan efter ett par dagar. Nu känner han sig pigg och kry och ser fram emot att om några dagar få lämna isoleringen. Han är en av relativt få svenskar som pratar öppet om sin sjukdom.

– Jag uppmanar alla som smittas att ta sitt ansvar och berätta för omgivningen. Det gäller att inte stigmatisera smittan och känna skam – utan att göra vad man kan för att bromsa spridningen.

Han betonar att de flesta, liksom han själv, får lindriga symtom och att det därför inte finns någon anledning till panik.
– Men samtidigt handlar det om en pandemi som leder till gamla och svaga kan dö. Då kan man inte tänka på sitt ego.

Lina Lund lina.lund@dn.se "

" Influensasäsongen har nått sin topp

DN FREDAG 20 MARS 2020

Parallellt med coronavirusets utbrott pågår den vanliga influensasäsongen. Men den har nått sin topp och spridningen väntas avta, enligt Folkhälsomyndigheten.

Tre influensasorter har cirkulerat, men det har varit en mild säsong med få smittade. Att fler i stället skulle ha blivit smittade av coronaviruset är osannolikt, tror AnnaSara Carnahan, epidemiolog på Folkhälsomyndigheten. Men de åtgärder som görs för att stoppa smittspridningen av coronaviruset kan också motverka vanliga influensasmittor.

TT "

"Försäljning av medicin på recept begränsas

DN FREDAG 20 MARS 2020

Apoteken inför en begränsning av hur mycket receptbelagda läkemedel svenskarna kan köpa. Möjligheten att handla mediciner för ett helt år stryps och uttagen begränsas till tre månaders förbrukning i taget.

Beslutet om begränsningar togs av apoteksbranschen i samråd med Läkemedelsverket.

– När människor gör stora inköp, finns en risk att andra som behöver inte får tillgång till läkemedel. Vi vill förebygga att det händer, säger Lena Björk, som är direktör på Läkemedelsverket.

Johar Bendjelloul "

"Ja till flygstödet i riksdagen

DN FREDAG 20 MARS 2020

Riksdagen har sagt ja till stöd för det krisdrabbade flyget. Ett 20-tal flygföretag omfattas. Den extra ändringsbudget som riksdagen beslutade om innebär att regeringen bemyndigas att under året ställa ut kreditgarantier om högst 5 miljarder kronor för lån till flygföretag. Av den summan är 1,5 miljarder öronmärkt för SAS. Beslutet innebär att staten garanterar de lån som flygföretagen får från kommersiella banker.

TT "

" SJ ändrar regler för ombokning

DN FREDAG 20 MARS 2020

SJ ändrar tillfälligt sina av- och ombokningsregler för ej ombokningsbara biljetter. Orsaken är att Folkhälsomyndigheten rekommenderar människor att tänka igenom om resor de planerat i Sverige verkligen är nödvändiga.

Resenärer som har en bokad resa med SJ kan avboka den och få ett värdebevis på motsvarande belopp. Värdebeviset gäller som betalning vid en senare resa. Beslutet gäller för redan bokade biljetter från klockan 14 den 19 mars fram till och med 19 april.

TT "

" Vårdens krav – stäng skidanläggningarna

DN FREDAG 20 MARS 2020

Åres skidanläggningar måste stängas inför påsken för att inte vården ska överbelastas på grund av viruspandemin. Det säger Åres närvårdsområdeschef Sofia Leje till SVT Jämtland.

– Jag har en väldigt stark oro, och tycker det är viktigt att vi lär oss av erfarenheter från övriga Europa och framför allt de skidorter som har varit väldigt hårt drabbade.

Hon kräver därför att fjällvärldens skidanläggningar stängs, eftersom vården inte har den extra kapacitet som krävs för att hantera det stora antal fall av covid-19 som skulle följa med de tiotusentals turister som normalt tillbringar påsklovet i fjällen.

TT "

" Elfte svenska dödsfallet

DN FREDAG 20 MARS 2020

En äldre patient med flera underliggande sjukdomar har avlidit till följd av coronaviruset, uppger Region Sörmland i ett pressmeddelande.

Därmed har elva personer i Sverige avlidit efter att ha blivit sjuka i covid-19.

TT "

" Inga nya inhemska fall i Kina – fabriker öppnar

DN FREDAG 20 MARS 2020

För första gången sedan utbrottet av det nya coronaviruset rapporterade på torsdagen Kina inte en enda inhemskt smittad. Samtliga nya 34 fall har importerats från utlandet. Uppgiften ger hopp om att virusepidemin kan vara på väg att bedarra och att ekonomin kan börja ta sig ur den djupa svacka som viruset fört med sig.

Torsdagen var en milstolpe i Kinas bekämpning av det nya coronaviruset, om den officiella statistiken är korrekt. Av 34 nya smittade, varav 21 i Peking, hade ingen fått viruset i Kina. Dessutom hade för första gången provinsen Hubei, där de första insjuknade i viruset i slutet av förra året, noll nya fall.

Kinas största hot i bekämpningen av viruset är nu en andra våg smittspridning från människor som anländer från utlandet. För att hindra det har kontrollerna av resenärer från andra länder skärpts ytterligare i huvudstaden Peking. Alla blir nu anvisade att sitta i karantän i 14 dagar på ställen utvalda av myndigheterna. Tidigare kunde de som var skrivna i Peking isolera sig hemma. Dessutom genomförs noggranna hälsokontroller på flygplatsen.

Kineser bosatta i utlandet verkar nu se Kina som en säker hamn. Iveckan har Pekings flygplats varit överbefolkad av kineser som lämnat USA och Europa, som nu är nya centrum för smittspridning. Många av dem är kineser som är bosatta i utlandet och inte litar på att

de ska få vård där. Samtidigt riskerar de att dra igång smittspridningen i Kina igen, hittills har alla smittade som kommer utifrån varit kinesiska medborgare.

Totalt har över 80000 smittats av viruset i Kina och runt 3200 dött, varav åtta under det senaste dygnet. 70420 patienter har tillfrisknat.

Den kinesiska regimen torgför sig nu som överlägsen andra i sitt sätt att bekämpa viruset. Samtidigt har Kina kritiserats för att ha mörkat viruset i dess inledningsskede. Läkare som varnade för ett nytt coronavirus blev uppkallade till polisen och anklagades för att sprida falska rykten. Partifunktionärer fortsatte hålla möten som om inget hade hänt och någon information till allmänheten gick inte ut. Hade Kina agerat redan då kanske inte viruset hade fått den spridning i världen som det nu har, hävdar många.

Än är det också för tidigt för Kina att ropa faran över. Enligt experter krävs det minst 14 dagar i rad utan några nya fall innan utbrottet kan anses vara besegrat.

Men med torsdagens siffra i ryggen syns i alla fall ett ljus i tunneln. Om trenden håller i sig är det goda nyheter för landets ekonomi som har åkt på en kraftig smäll av epidemin. Stängda fabriker, affärer och människor som suttit isolerade har fått alla ekonomiska pilar att peka rött. Produktion och konsumtion har minskat, människor har förlorat sina jobb.

Nu börjar fler butiker slå upp portarna och fabriker återgå till normala produktionsnivåer. Enligt analysföretaget Trivium China är drygt 70 procent av företagen i gång. Fler människor är ute på gatorna och restauranger öppnar.

Även i Wuhan, epicentrum för utbrottet, lyfts restriktionerna så smått. Vissa invånare i Wuhans ”virusfria” områden får gå ut.

Wang Xuefeng, 36, som varit isolerad med sina föräldrar i Wuhan sedan utbrottets början väntar dock ännu på att se dagsljus för första gången på snart två månader.

– Jag får kanske gå ner till porten nu, skriver han på Skype.
Wang Xuefeng bor i Tyskland där han driver ett företag och var i Wuhan när viruset bröt ut för att fira nyår med sina föräldrar. Han har suttit isolerad med dem sedan 24 januari. Nu hoppas han att Wuhan kan öppna upp i april och att han kan återvända till Tyskland där frun är. Samtidigt riskerar han då att hamna i ett nytt virustätt område.

– Men nu kanske jag har antikroppar, säger Wang, vars mamma och morfar har smittats och som misstänker att även han själv haft viruset.

Marianne Björklund "

" USA skärper sanktioner trots krisen

DN FREDAG 20 MARS 2020

USA har beslutat skärpa sanktionerna mot Iran samtidigt som coronakrisen slår hårt mot landets ekonomi och befolkning. Närmare 1300 personer har mist livet i virusutbrottet, enligt uppgifter på torsdagen.

På fredagen infaller nouroz, den viktigaste dagen i Irans kalender.

Nouroz betyder ”ny dag” och räknas som den persiska nyårsaftonen.

Men i år lägger covid-19-smittan sin tunga hand över festligheterna.

Uppemot 1 300 människor har dött och närmare 19 000 är smittade i det nya coronaviruset, rapporterade det iranska hälsoministeriet på torsdagen, en siffra som tros ligga i underkant. Den Londonbaserade tv-kanalen Iran International, som hävdar egna sjukhuskällor, uppgav på torsdagen att över 3 000 iranier dött i smittan.

Sharifuniversitetet, den ledande tekniska högskolan i Iran, har konstruerat en beräkningsmodell där 3,5 miljoner iranier kan dö i viruset i ett värsta-scenario, rapporterar Deutsche Welle.

Nyårsfestligheterna, med tusenåriga traditioner som den så kallade eldfesten, har hamnat helt i skymundan i det hårt coronadrabbde Iran. – Vilket nyårsfirande? Vi har inga pengar och inget hopp. Jag ber Gud at skydda mina barn från viruset, säger statstjänstemannen Reza i staden Shiraz, som intervjuats av nyhetsbyrån Reuters.

Coronautbrottet har ytterligare sänkt Irans ekonomi som redan befann sig i ett utsatt läge, främst på grund av de handelssanktioner som USA:s president Donald Trump drivit igenom. Nu talas det om drastiskt ökad arbetslöshet – två miljoner iranier kan inom kort bli av med sina jobb, enligt myndigheterna.

I det läget har USA beslutat att skärpa sina redan hårda sanktioner mot Iran. Tidigare i veckan meddelande den amerikanske utrikesministern Mike Pompeo att nio företag baserade utanför Iran har svartlistats av USA, liksom tre iranska medborgare, eftersom de försökt kringgå handelsförbudet.

Pompeo uppmanade vid samma tillfälle Iran att frige amerikanska medborgare som sitter fängslade i Iran.

Tidigare har Kina vädjat till USA att slopa handelssanktionerna eftersom de försvårar Irans förmåga att bekämpa covid-19-spridningen. Enligt tidningen The Guardian har även Storbritannien framfört en inofficiell begäran till USA att åtminstone temporärt slopa sanktionerna.

Erik Ohlsson "

" T-banestationer i London stängs – reservsoldater kallas in

DN FREDAG 20 MARS 2020

Mångmiljonstaden London kan vara på väg att mer eller mindre slå igen. Redan har flera tunnelbanestationer stängts och trafiken har tunnats ut. Premiärminister Boris Johnson höll på torsdagen krismöte med sin stab samtidigt som reserver i brittiska militären kallades in.

Det nya coronaviruset sprids snabbare i London än i någon annan del av Storbritannien. Därför är regeringen och det lokala styret på väg att vidta kraftiga åtgärder för att minska smittspridningen.

På torsdagen hade 40 tunnelbanestationer stängt. I dag, fredag, stängs en hel linje, Waterloo & City line, liksom all nattrafik. Tåg och bussar går dessutom mer sällan än vanligt.

Londons borgmästare Sadiq Khan säger att trafiken kommer att minska påtagligt framöver och att fler måste sluta använda kollektivtrafiken.

– Människor ska bara resa om de absolut måste. Jag vill se att fler Londonbor följer experternas råd, säger Khan till ITV News.

Brittiska regeringen har rekommenderat folk att inte besöka restauranger och pubar, men inte utfärdat ett strikt förbud.I dag stängs allmänna skolor och Boris Johnson uppmanar de privata skolorna att göra samma sak.

Boris Johnson satt i krismöte under torsdagen.

En talesperson för regeringen hävdade på torsdagen att London inte skulle stängas ned och att det fortsatt ska kunna gå att ta sig till och från mångmiljonstaden, som är ett av världens finansiella centrum.

Men flera brittiska medier rapporterar att långtgående åtgärder förbereds, men vid denna upplagas pressläggning hade ännu inget bswslut fattats. Brittiska livsmedelskedjor har begärt att polisen hjälper till med ordningen om London stänger ned, rapporterar Reuters. Redan bråkar kunderna om att få sista konservbrukarna, vattenflaskorna och toalettpappren som finns på hyllorna. Detta trots att branschen försäkrat att lagren räcker.

Även i övriga Storbritannien drar tåg- och bussföretaget ner på trafiken. Största bussföretaget National Express har från och med i dag en turlista som är likvärdig med turtätheten på juldagen, vilket betyder 80 procent mindre kapacitet.

Utöver åtgärderna att begränsa transporter kommer Storbritannien att kraftigt öka antalet personer som testas för nya coronaviruset. I dag görs cirka 7 500 tester varje dag.

Boris Johnson lovar att inom en månad ska antalet vara 25 000. Utöver de sjuka ska anställda inom sjukvården prioriteras.

Pia Gripenberg "

" Pensionerad vårdpersonal rycker in över hela Europa

DN FREDAG 20 MARS 2020

Fler än 24 000 pensionerade läkare, sjuksköterskor och vårdstudenter har anmält sig som frivilliga i Irland, sedan regeringen vädjat om stöd att hantera covid-19-pandemin.
I många länder i Europa mobiliseras nu alla tillgängliga personalresurser för att klara av den växande krisen.

Läkarstudenter, pensionerad sjukvårdspersonal, reservister – Europas vårdsystem behöver dem alla.

– Vi kommer att anställa samtliga som har rätt kvalifikationer i vården. Vår enda begränsning är hur många vi kan få tag på. Ditt land behöver dig! sa Irlands hälsominister Simon Harris i måndags kväll, då flera högt uppsatta läkare i landet varnat för en ”annalkande tsunami” av fall av covid-19.

Gensvaret blev stort: på bara ett dygn anmälde sig 24 000 personer som frivilliga.

”Irland, jag älskar er! Vilken fantastisk nationell mobilisering. Stort tack! Låt oss nu fortsätta!”, twittrade hälsoministern på onsdagen. Liknande mobiliseringar pågår runt om i Europa. I Italien har myndigheterna kontaktat tiotusentals läkarstudenter, pensionerade läkare och sjuksköterskor för att klara krisen.

– Jag ber er av hela mitt hjärta, vi behöver er kompetens, er erfarenhet, er effektivitet. Hjälp oss! vädjade Giulio Gallera, högste ansvarig för vården i Lombardiet, till pensionerade kollegor på torsdagen.

Vårdpersonalen i Italien är mycket utsatt, delvis på grund av brist på skyddsutrustning. Fler än 2 600 vårdanställda har hittills insjuknat i covid-19 – drygt 8 procent av alla fall i landet.

Ett dilemma är dock att många i gruppen pensionerade kan tillhöra riskgrupper.

I Spanien uppmanas därför enbart pensionerade läkare och sjuksköterskor under 70 år att träda i tjänst – och helst då ”omedelbart”.

Enligt brittiska medier förbereder Storbritanniens myndigheter en förordning som öppnar för att personer som arbetat inom vården de senaste tre åren ska kunna återvända, även om de gått i pension.

I Frankrike finns sedan tidigare en ”vårdreserv” med tusentals frivilliga som arbetat inom vården – både pensionärer och individer som gått vidare till andra yrken eller som är arbetslösa. Hittills har några hundra utvalda personer satts i tjänst, och antalet väntas öka.

Även i de värst drabbade delarna av Tyskland har man börjat upprätta listor över pensionerade läkare och sjuksköterskor som skulle kunna blixtinkallas om läget förvärras.

Erik de la Reguera
erik@delareguera.se "

" Utländskt intresse för finländskt krislager

DN FREDAG 20 MARS 2020

Till skillnad från Sverige har Finland fortfarande ett beredskapslager för kristider. Nu tycks grannländerna vara intresserade av Finlands förråd av mat och mediciner. Men regeringen begränsar all medicinexport.

Helsingfors.
Finlands obligatoriska beredskapslager, skyddat av lagen, ska trygga att det finns livsmedel och mediciner för tre till tio månader även om samhället stänger ner. Bufferten räknas ut enligt de senaste årens normala konsumtion och fylls på kontinuerligt. Grossister, sjukhus och medicinfabriker är skyldiga att följa lagen. Den gäller både privata företag och staten.

Många länder hade tidigare ett liknande lager, som en följd av 1900-talets världskrig och geopolitiska kriser.

I Sverige upphävdes beredskapsförordningen 2002. EU-inträdet ledde till att man började montera ner lagren successivt.

Finlands statsminister Sanna Marin avslöjade tidigare i veckan, enligt Hufvudstadsbladet, att andra länder varit intresserade av det finska lagret. Regeringen tog samtidigt beslut om att begränsa medicinexport.

På Finlands motsvarighet till Läkemedelsverket, Fimea, säger direktör Johanna Nystedt att lagret rymmer bland annat antibiotika som kan komma till användning för att behandla följdsjukdomar av det nya coronaviruset.

Men medicinlagret räcker inte i evighet, och enligt Nystedt är hamstringen ett problem även i Finland.

– Den mängd vi har bygger på normal konsumtion. Men om folk hamstrar stora mängder mediciner, vilket vi ser nu, kan vi få en medicinbrist, säger hon.

Enligt Hufvudstadsbladet har Finland ett beredskapslager som närmast motsvarar nivån i Schweiz. Det gäller olja, livsmedel, utsäde, metaller och till exempel reservdelar för jordbruket. Olja finns för 2–5 månader och spannmål för 6 månader. Finlands självförsörjningsgrad för livsmedel är 80 procent, jämfört med 50 procent i Sverige.

Hos livsmedelsproducenten Snellman i Österbotten har man tagit emot samtal från södra Sverige senaste veckan.

– Det är grossister som varit i kontakt eftersom de haft stor brist på råvaror till köttfärs, säger Roland Snellman, vd för företaget.

Enligt honom är självförsörjningen på köttprodukter överlag högre i Finland jämfört med Sverige.

– Hos oss har det varit ett medvetet val att hålla välja inhemskt framför import och på det sättet trygga den inhemska näringskedjan.

Han tror att landets beredskapslager är typiskt för ett land med Finlands historia.

– Med historien i ryggen tror jag att det här är en viktig sak i Finland. Det finns fortfarande människor här som minns krigstiderna.

Philip Teir
philip.teir@gmail.com "

" Visselblåsande läkare i Kina blev ”otillbörligt” hanterad

DN FREDAG 20 MARS 2020

Polisen i viruskällan Wuhan agerade ”otillbörligt” genom att straffa den unge läkaren Li Wenliang som slog larm om utbrottet. Slutsatsen dras i en statlig utredning i Kina.

Li Wenliang ingick i en grupp läkare som delade inlägg i sociala medier där de varnade för att ett sars-liknande virus hade börjat spridas i Wuhan i december.

Detta slog polisen ned på och anklagade Li Wenliang för ryktesspridning och olagliga aktioner.

Den 6 februari avled den 34-årige Li Wenliang av smittan han upptäckt. Det ledde till sorgreaktioner över hela landet. Och ilska över hur regeringen hanterat krisen.

Sedan den statliga utredningen presenterats på torsdagen gick polisen ut med en ursäkt till läkarens familj – bara för att dra på sig en ny kritikstorm på Weibo, en Twitterliknande social kanal. För lite, för sent, löd kontentan av kritiken.

”Var det allt?”, skrev en uppbragd Weiboanvändare.
”Gå till graven och be om ursäkt där”, tyckte en annan.

Utredningen, gjord av landets antikorruptionsbyrå, rekommenderar att de ansvariga poliserna ska ställas till svars för att inte ha följt korrekta procedurer när Li Wenliang fördes till en polisstation när han var sjuk. Polisens disciplinära tillrättavisning mot Li Wenliang ska också dras tillbaka. **TT-AFP-Reuters** "

"Över 10 000 smittade i Tyskland

DN FREDAG 20 MARS 2020

Tyskland. Antalet upptäckta fall av coronavirussmitta i Tyskland har ökat med 2 801 på bara ett dygn, enligt nya siffror på torsdagen. Totalt hade på torsdagen 10 999 människor bekräftats smittade i landet och 20 människor dött efter att ha insjuknat.

Delstaten Nordrhein-Westfalen är värst drabbad med 3 033 fall, en ökning med 661 jämfört med dagen före.

Precis som i andra länder går troligtvis en hel del smittofall under radarn då många personer med milda symtom inte ser anledning eller får möjlighet att testa sig.

TT-AFP "

" Fler dödsfall i Italien än i Kina

DN FREDAG 20 MARS 2020

Antalet dödsfall till följd av det nya coronaviruset i Italien steg på torsdagen till 3 405, en ökning med 427, enligt Reuters. Därmed går Italien om Kina som det land där flest har dött i sviterna av det nya viruset.

Det italienska beskedet innebär en något minskad ökning från onsdagens besked, då 475 avlidit.

Samtidigt fortsätter antalet smittade i Italien att öka, från 35 716 på onsdagen till 41 035 på torsdagen, en ökning med nära 15 procent. Det innebär en snabbare ökning än vad som skett under de senaste tre dagarna.

DN "

" Läkemedel för coronasjuka godkänns

DN FREDAG 20 MARS 2020

USA. USA godkänner behandling av coronasjuka med läkemedlet remedesivir, meddelade president Donald Trump i går.

Läkemedelsverket i Sverige har nyligen beviljat så kallad beredskapslicens för läkemedlet som ett alternativ vid behandling av covid-19. Remedesivir har tagits fram för behandling av så kallat rns-virus. Det är under utveckling och inte formellt godkänt som läkemedel i Sverige.

TT "

" Miljardsmäll mot Swedbank för penningtvätt i Baltikum

DN FREDAG 20 MARS 2020

Swedbank dolde sina brister i arbetet mot penningtvätt för Finansinspektionen. Även den nya ledningen och styrelsen har undanhållit information. Bristerna är så allvarliga att inspektionen utdelar böter på fyra miljarder kronor.

Det är en för Swedbank förödande rapport som Finansinspektionen (FI) presenterade i går kväll. Generaldirektör Erik Thedéen var också mycket bister när han tog till orda på en sen presskonferens.

– Det är allvarliga, omfattande och systematiska brister i styrningen av arbetet mot penningtvätt, sade han.

Inte nog med att att det fanns stora brister i styrningen och kontrollen av bankens baltiska verksamhet. Swedbank även haft ”otillräcklig riskmedvetenhet”.

De baltiska staternas närhet till Ryssland, enkelheten med vilken ryska kunder kunde få genomföra sina affärer via de baltiska dotterbolagen och att dessa bolag hade en stor andel utländska kunder var alla signaler, menar Thedéen, som krävde ”rigorösa” kontroller och system mot penningtvätt. Ändå hade inte Swedbank det.

Inte heller agerade Swedbank på alla signaler de fick om att verksamheten var riskfylld. Under åren 2016–2019 fick banken ta emot många utredningar som pekade på bristerna och riskerna. Men mest anmärkningsvärt är att bankens ledning försökte dölja - dokument och information för FI.

– Ledningen har vid flera tillfällen lämnat missvisande eller ofullständig information, sade Thedéen.

Så sent som i april i fjol, det vill säga efter att den förra vd:n och styrelseordföranden fick lämna banken, försökte, menar FI, Swedbank undanhålla viktig information som inspektionen krävde.

– Trots det så fick vi genom platsundersökningar och genom intervjuer veta att det fanns dokument som banken inte hade lämnat, förklarade Thedéen.

FI prövar lämpligheten hos personer som sitter i ledande ställning eller styrelser i banker.

Den nya ledningen och styrelsen har undanhållit information, kan ni inte pröva lämpligheten hos dem?

– Huvuddelen av det här går en viss tid tillbaka och det har betydelse att banken har bytt ledning, säger Per Håkansson, senior rådgivare på FI.

– Ledningen förtjänar kritik, men det är inte befogat med en utredning om lämplighet hos de här personerna.

Enligt Erik Thedéen kommer inte den rekordhöga sanktionsavgiften på fyra miljarder kronor att äventyra bankens verksamhet. Den estniska grenen av Swedbanks verksamhet utreds fortfarande av landets åklagarmyndighet.

Swedbanks vd förstår den hårda kritiken från Finansinspektionen.
– Det här är väldigt allvarligt och det är en stor bot, säger Jens Henriksson när DN når honom på torsdagskvällen.

– Jag är inte förvånad. Vi respekterar beslutet. Det är historiska brister som vi jobbar hårt med att åtgärda, säger Jens Henriksson.

Dan Lucas
dan.lucas@dn.se
Andreas Lindberg
andreas.lindberg@dn.se "

" I februari i fjol avslöjade SVT:s ”Uppdrag granskning” att Swedbank utnyttjats för misstänkt penningtvätt i stor skala i sin baltiska verksamhet.

I mars fick förra vd:n, Birgitte Bonnesen, gå på grund av skandalen. Månaden därpå lämnade förre styrelseordföranden Lars Idermark sin post.

DN "

" Sju vinnare och sju förlorare efter det historiska börsraset

DN FREDAG 20 MARS 2020

En vecka efter Stockholmsbörsens historiska ras fortsätter osäkerheten. Stora förlorare är fastighetsbolag, vinnare är livsmedels- och medicinteknikbolag.– Vi är förhoppningsvis i ett bottenläge nu. Att stänga in folk som i Centraleuropa fungerar inte, ekonomierna krossas, säger finansanalytikern Peter Malmqvist.

Torsdagen den 13 mars kommer att gå till historien. Aldrig tidigare i modern tid har Stockholmsbörsens ledande index fallit så mycket på en enda dag – minus 11,1 procent.

Sedan dess har börsen haft dagar av uppgång och fall. Handeln har varit minst sagt ryckig, och vi har sett vinstvarningar och beslut om inställda utdelningar.

– Det har varit ett brutalt men väldigt talande exempel på hur svårt det är att förutspå börsen. Ju fler länder som har stängt ner, desto brantare har kursfallen varit. Första halvåret 2020 får nog anses som ett förlorat halvår, säger Johanna Kull, sparekonom på nätbanken Avanza.

Hon tror att börsturbulensen kommer att fortsätta de närmaste veckorna.

– Det finns en tydlig oro för att det här kommer att bli en mer djup lågkonjunktur än vad vi trodde för bara en vecka sedan, säger hon.

Den senaste mardrömsveckan har dock även haft vinnare, visar DN:s sammanställning av kursutvecklingen från den 13 mars till torsdagen denna vecka.

Här finns medicinteknikbolagen Getinge och Arjo, vars produkter behövs i coronatider, och de börsnoterade livsmedelskoncernerna ICA och Axfood. I oroliga tider växlar konsumenterna restaurangmat mot hemlagat, men de hamstrar också. Johanna Kull varnar för att satsa alltför hårt på dessa aktier på grund av det vi ser nu:

– Att människor hamstrar toapapper och konserver betyder bara att de köper mindre konserver och toapapper de kommande månaderna. Det får ingen långsiktig effekt på bolagens kassaflöden.

De tydliga förlorarna är framför allt fastighetsbolag, som Pandox och SBB Norden. Placerarna ser till exempel risker med att hyresgästerna, butiker och hotell, tappar stora intäkter och att fastighetsbolagen får dyrare upplåningskostnader, enligt Johanna Kull. Hon ser dock små positiva signaler som att antalet smittade i Italien inte ökar lika mycket längre.

– Om den trenden blir tydligare och smittan inte tar ny fart i Kina när de nu öppnar upp igen så tror jag att vi kan få en del positiva reaktioner. Men det dröjer länge innan aktiekurserna har återhämtat de kraftiga fallen de senaste veckorna.

Europas börser stod på topp den 22 februari, den dag det första dödsfallet i covid-19 noterades i Italien. Sedan började raset, aktiekurserna har åkt berg- och dalbana, inte minst den senaste veckan.
– Om du praktiskt taget låser in tyskar, spanjorer och fransmän så får du en tvärnit. Men jag hoppas att vi nu är inne i ett bottenläge, att vi kan se en förändring efter helgen, säger den oberoende finansanalytikern Peter Malmqvist.

Han har tidigare pratat om att politisk panik föder placerarpanik i ett slags pingpong-match, mättad med ”skitmycket psykologi”, som drar ner börserna.

– Börsplacerarna är inte det minsta oroliga för att viruset som sådant ska minska bolagens vinster. Det som gör dem likbleka är att politikerna fattar galna beslut. Jag har förståelse för Italien som hamnat i en virusstorm – men det som händer i Tyskland, Frankrike och Spanien är skrämmande.

– Om du stänger ner H&M i Tyskland eller förbjuder spanjorerna att gå på restaurang så tar du bort 100 procent av intäkterna med kostnaderna kvar. Om du sedan kastar stödåtgärder efter företagarna så blir det bara en rännil.

Peter Malmqvist menar att Sverige gör rätt i att inte stänga, och tror inte att det inte dröjer länge innan man tänker om i de folkrika centraleuropeiska länderna:

– Det finns mäktiga företagsledare och fackföreningar i dessa länder som kommer att agera. Det finns förmögenheter och jobb att försvara. Och placerarna bara längtar efter att det släpps in lite nytt syre i systemet, säger Malmqvist.

Dan Lucas
dan.lucas@dn.se
Hans Strandberg
hans.strandberg@dn.se "

" Mångmiljardsatsning på fiskodling i Sotenäs

DN FREDAG 20 MARS 2020

Sotenäs kommun i Bohuslän och norska Lighthouse Finance är överens om en mångmiljardsatsning på bland annat fiskodling i kommunen.

– Det kommer att innebära cirka 2 000 nya arbetstillfällen, på ett 75 hektar stort industriområde, säger kommunstyrelsens ordförande Mats Abrahamsson (M).

– Bland annat kommer Europas största landbaserade fiskodling att byggas upp. Det är en etablering som är värd mellan 17 och 20 miljarder kronor.

TT "

" Arbetslösheten i USA ökar kraftigt

DN FREDAG 20 MARS 2020

Antalet ansökningar om arbetslöshetsunderstöd i USA ökade till 281 000 personer i förra veckan, upp från 211 000 en vecka tidigare, enligt USA:s arbetsmarknadsdepartement.

Antalet som söker arbetslöshetsstöd stiger till den högsta nivån sedan september 2017.

Detta är en första indikation på att coronapandemins effekter påverkar USA:s arbetsmarknad.

Analytiker hade i snitt räknat med en ökning av antalet registrerade som arbetssökande till 220 000.

TT "

" Wall Street steg efter dollarsatsning

DN FREDAG 20 MARS 2020

Ledande index på de amerikanska börserna steg i går. USA:s central-bank ingick så kallade swapavtal med en rad stater, bland dem Sverige, för att säkra tillgången på dollar i de finansiella systemen.

Det var det senaste ingripandet av centralbanken under en tvåveckorsperiod, då bland annat räntan sänkts och amerikanska företag erbjudits förmånliga lån. Dow Jones industriindex steg 1,0 procent, S&P 500-index ökade 0,5 procent och Nasdaqs kompositindex klättrade 2,3 procent.

TT-Reuters "

" Svenska Mässan varslar en tredjedel av arbetsstyrkan

DN FREDAG 20 MARS 2020

Svenska Mässan i Göteborg varslar 300 av sina 900 anställda. Den arbetsstyrka som blir kvar kommer att permitteras med hjälp av regeringens stödpaket.

– Vi har nästan ingen verksamhet nu. Det här är en lamslagning av branschen. Men vi kommer tillbaka! säger mässans vd Carin Kindbom. "

" Medlare: Skjut upp löneförhandlingarna

DN FREDAG 20 MARS 2020

Medlaren i förhandlingarna, Opo, om ett nytt industriavtal ber nu parterna om att nuvarande avtal ska förlängas till den 31 oktober. Detta på grund av coronakrisen. Ett nytt industriavtal för mer än en miljon anställda skulle enligt planen börja gälla den 1 april. Förhandlingarna leds traditionellt av så kallade Opo (Opartiska ordföranden).

DN "

”Svärmor ger mig klumpiga och nedvärderande kommentarer”

DN FREDAG 20 MARS 2020

Hennes mans mamma ger henne stötande kommentarer och pratar också illa om hennes familj. Hon biter ihop, men fantiserar om att ge igen. Finns något sätt att förbättra relationen?

Fråga: Jag har en fråga som jag tror berör väldigt många, eller det upplevs så när jag själv pratar med mina vänner om det. Jag upplever min svärmor som väldigt påfrestande och elak periodvis. När jag pratar med mina vänner om detta så är det många som tycks ha samma upplevelser av sina svärmödrar.

Hon kläcker väldigt ofta ur sig stötande kommentarer. Exempelvis när jag var gravid kräktes jag väldigt mycket, och var periodvis inlagd på sjukhus med dropp. Min svärmor sa då att hon tyckte det var konstigt att man nu för tiden blev sjukskriven för sånt. Jag måste bara bita ihop.

När hennes dotter var gravid kräktes hon också men hon jobbade minsann ändå. Det finns väldigt många fler klumpiga saker hon sagt. Ibland ger hon sig även på mig genom att prata dåligt om min familj inför mig, och säger sånt som inte ens är sant.

Jag biter alltid ihop, men fantiserar om att jag ska säga ifrån och säga något lika klumpigt och opassande tillbaka – fast gör aldrig det. Man biter ju ihop för familjesammanhållningen och för barnens skull. Sen känns det som om min makes familj bara vill tysta ner vad som sägs.

Vissa av dem ger mig rådet att ”inte vara så känslig”, andra har sagt ”hon har alltid varit så där, man får bara strunta i henne”.

Jag har för flera år sedan frågat henne om jag har gjort eller sagt någonting dumt som gjort att henne arg. Jag försökte verkligen vara så diplomatisk jag kunde. Det blev bara värre! Hon blev bara mer offensiv, det slutade iallafall med att hon sa till mig att ”Jag ber om ursäkt för att du har missförstått mig.”. Vad är det för ursäkt? Jag gav upp där och har sedan dess haft strategin att bara bita ihop, prata om vädret, inte träffas mer än nödvändigt, undvika laddade ämnen.

Jag och mina vänner har försökt vara hobbypsykologer och lista ut varför hon har sådant agg mot mig?! Kanske är det någonting djupt inrotat så som att hon har förlorat sin son till någon annan ungefär? Vi vet inte men hoppas på ett klokt svar om varför hon beter sig så samt om det finns en chans att förbättra vår relation?

Svärdottern
Svar: Hej! Ja, vi har nog alla tagit del av historier om besvärliga svärmödrar mellan varven. Det finns ingen särskilt gedigen forskning att tillgå när man ska svara på frågan om orsaken till att relationen mellan svärmor och svärdotter blir problematisk. Det går dock att finna en och annan studie och lite (skral) litteratur. Det mest utmärkande när man sätter sig in i ämnet är att det ofta handlar om gränser och upplevelse av bristande respekt. Särskilt trassligt kan det bli kring mödraskapet, där en svärmor har egen erfarenhet och en önskan att hjälpa till, men där hjälpen riskerar att ske i form av icke efterfrågade råd och tips och snarare uppfattas som kritik gällande modersrollen. En roll som är såväl viktig som djupt personlig och därför också känslig för ifrågasättanden. Ett annat problem som brukar beskrivas är makens bristande frigörelse ifrån sin mamma.

Men minst lika många exempel som vi kan skaka fram kring besvärliga svärmödrar finns det goda sådana. Jag är ganska säker på att de dessutom är många fler, bara att vi inte hör talas om dem lika mycket. I någon undersökning jag kom över uppskattade runt 65 procent av de tillfrågade kvinnorna sina svärmödrar. Jag antar att siffran är ungefär densamma när det kommer till svärmödrars känslor inför svärdöttrarna. Relationen är ju en tvåvägskonstruktion - missnöje, frustration eller tillfredställelse går ju sällan bara den ena vägen.

I ditt fall tänker jag att det är mindre intressant att det är just en svärmor. Problemet är att du utsätts för ett osnällt bemötande ifrån en person du behöver ha en relation till (åtminstone skulle det bli en hel del andra jobbiga konsekvenser att sluta ha en relation till din makes mamma). De exempel du ger är riktigt klumpiga, onödiga och faktiskt elaka. Att prata illa om någon annans familj eller jämföra sin egen dotter med sin svärdotter på ett ofördelaktigt vis är förstås svartlistat i alla relationshandböcker, det ska väl knappt behöva sägas. Din beskrivning av hennes barnsliga reaktion när du försökt prata med henne vittnar också om ett omoget sätt att förhålla sig till kritik eller konflikt.

Varför hon beter sig sådär emot dig, det vet jag inte. Men det är tydligt att hon gör rejäla övertramp mellan varven. Då blir frågan: hur man hanterar en komplicerad familjemedlem som man behöver umgås med då och då genom livet. I de flesta familjer finns det en och annan person som kan vara lite svårare att vara omkring. Det viktigaste för dig blir att försöka avgränsa den inverkan hon har på dig. Du får tänka skademinimering. Du har redan flera strategier för att hantera läget, till exempel inte träffas mer än nödvändigt och undvika laddade ämnen. Kanske gör ni redan så – men om inte så kan kanske övriga familjen

åka själva ibland till sammankomster medan du ägnar dig åt något annat? Skippa inte en jämn födelsedag, men kanske en söndagslunch+. Ibland kan man också försöka se på klumpigheterna som ett slags handikapp (”hon kan inte riktigt hjälpa att hon beter sig dumt”). Inte för hennes skull utan för din egen. Det kan bli enklare att hålla distans till konstigheterna, inte låta dem komma åt dig så mycket, om du ser på dem som ett tillkortakommande hon inte kan rå för.

Men en sak blir så extra viktig för att du ska kunna känna acceptans och lättare skaka av dig svårigheterna - och det är stödet från din partner. Att han kan visa att han fattar. Att han kan säga ”jag vet, hon kan vara så där ibland, jag fattar att du blir arg och ledsen”. Han måste inte hålla med om precis allt, man kan ge stöd åt någon utan att gå in på rätt eller fel.

Du ställer också frågan om det kan gå att förbättra relationen. Kanske! Du skulle kunna göra ett försök. Det kommer att kräva en del tålamod, och det kan vara utmanande att uppbringa motivation. Ofta landar vi i tanken att det inte är värt ansträngningen, eller att det känns orättvist att man är ensam om att anstränga sig. Men om du kan se det som ett slags ”socialt experiment” så kan det bli spännande.

Om du vill testa blir följdfrågan: Hur skapar man en bra relation? Det går sällan att ändra på någon annan, så vad kan du ändra i ditt eget förhållningssätt för att underlätta i samvaron? Försök en tid att visa henne nyfikenhet och omtanke. Ställ frågor, visa att du bryr dig om hur hon har det. Finns det saker hon gör som du uppskattar? Är hon exempelvis en bra farmor? Berätta det du tycker om med henne. Gör tvärtom från nu och bjud in henne till er lite extra ofta. Kanske för en stunds samvaro även om din man inte är hemma, om du tror att hon skulle uppskatta att vara en stund med dig och sina barnbarn. Fundera ut andra sätt att visa henne att du tycker er relation är viktig, och se vad det ger.

Jag tror dock inte du skall förvänta dig enorma resultat, eftersom både hennes beteende gentemot dig i historien och andra personers vittnesmål (”hon har alltid varit så där”) flaggar för att smidighet och vänlighet inte är hennes mest utmärkande styrkor. Ge det ett försök om du vill men under en avgränsad period. Slutar hon inte bete sig ovänligt så får du återgå till din plan för hur du bäst ser till att sticken du ibland får inte svider så illa.

Anna Bennich "

" Livsmedelsbutiker håller extraöppet för riskgrupper

DN FREDAG 20 MARS 2020

Flera livsmedelsaffärer i Stockholms län håller extraöppet för personer som tillhör riskgruppen för det nya coronaviruset. Initiativen har uppmärksammats och hyllats i sociala medier. – Responsen har varit fantastisk. Vi har fått mycket kärlek från våra kunder, säger Ica-handlaren Simon Forsslund.

Det började med ett förslag i måndags kväll.

En kund frågade sin lokala Ica-butik om de kunde göra något för personer som är särskilt utsatta för det nya coronaviruset. Morgonen därpå valde personalen på Ica Hallen i Axelsberg att öppna butiken en timme tidigare för alla som tillhör en riskgrupp.

– Det var ett kanonförslag. Man får handla i en lugnare miljö som är nystädad och desinficerad, förklarar Ica-handlaren Simon Forsslund. Från och med i tisdags håller hans Ica-butik öppet från 07.10 i stället för klockan 8. De första 50 minuterna får bara personer som är särskilt utsatta för det nya coronaviruset handla i butiken.

Det är ett led i att underlätta för personer som nu är rädda för att vistas i offentliga miljöer. Simon Forsslund uppmanar dock utsatta personer att helst av allt handla online eller låta någon annan sköta handlingen åt dem.

– Man får se det här som en sista utväg om man inte kan handla på något annat sätt. För vissa finns helt enkelt inget annat val, och vi vill underlätta för dem, förklarar han.

I ett försök att minska smittspridningen har butiken infört nya städrutiner. Forsslund menar att det är viktigt att alla kunder känner sig trygga när de handlar.

– På morgonen är butiken nystädad. Och vi desinficerar alla ytor varannan timme, påpekar han.

Ica Hallen i Axelsberg har, precis som många andra affärer, haft ett ansträngt läge den senaste veckan. Flera kunder har hamstrat stora mängder varor vilket har gjort att hyllor har gapat tomma.

– Vi tog hem varor tidigt när vi såg bilder på tomma hyllor i andra länder. Vi misstänkte att det också kunde hända i Sverige, säger Simon Forsslund och tillägger:

– Det är inte ett hälsosamt beteende att hålla på och bunkra. Jag hoppas att de som gör det faktiskt äter upp sina konserver som de har köpt så att mat inte slängs i onödan.

Han räknar med att ungefär tio kunder kommer att handla under de särskilda öppettiderna varje dag. Från klockan 8 ökar kundtrycket betänkligt – ungefär 70 kunder brukar komma in nästföljande timme. Flera matvarubutiker har fattat liknande beslut om särskilda öppettider. Bland dem märks fem Hemköpaffärer i Stockholms län.

– Det har varit väldigt uppskattat, säger butiksägaren Tomas Lindborg.

Han driver Hemköp i Upplands Väsby. Där har ”seniortimmen” blivit så populär att man har fått implementera ”discoinsläpp” på morgonen.

– Vi har satt en maxgräns på 25 personer i butiken för att alla ska känna sig trygga och få handla i lugn och ro. Det innebär att vi kör med principen ”en in, en ut”. Det är nästan så att det har blivit lite för högt tryck, säger han.

Gun Häll är tillförordnad ordförande för PRO i Stockholms län. De flesta av föreningens medlemmar är särskilt utsatta för viruset. Hon välkomnar alla initiativ som kan göra vardagen enklare.

– Det är bra att matbutikerna är öppna för oss, många av våra medlemmar är oroliga och vill inte ge sig ut. Allt är så oklart nu, det är ingen som vet hur smittan kommer att påverka samhället framöver, resonerar hon.

Hon berättar också att stora delar av verksamheten har lagts på is på obestämd tid.

– Många av våra medlemmar är som sagt oroliga. Vi har fått ställa in möten och aktiviteter. Nu måste vi se hur vi ska formera våra styrkor framöver.

Hemköp Djurgårdsstaden är en annan av de livsmedelsaffärer som har infört ”seniortimme” från klockan sju. Torbjörn och Kerstin Andersson letade sig till butiken tidigt på fredagsmorgonen.

– Det här är ett jättebra initiativ! Vi har beställt hem varor på internet, men de kommer inte förrän på tisdag och vi behöver handla under tiden, förklarar Kerstin Andersson.

Hon menar att coronavirusets spridning har vänt uppochned på vardagen.

– Man får umgås på mejl och telefon, det är lika bra att vara försiktig. Vi är inte så unga och dessutom är vi i riskgruppen.
Hennes make tillägger:

– Jag tycker annars att vi har en bra hållning här i Sverige. Det är helt rätt att vi håller grundskolor och förskolor öppna. Vissa länder har mer eller mindre infört utegångsförbud och det tycker jag är fullständigt vansinnigt.

Knappt tio personer besökte affären tidigt på morgonen. 74-åriga Gunilla Lydén var en av dem.

– Jag blev jätteglad när jag fick reda på att de håller öppet bara för oss! säger hon.

Butiksmedarbetarna packar upp varor från klockan sex på morgonen. För dem är det alltså inte så stor omställning att öppna en timme tidigare än vanligt. På Hemköp i Djurgårdsstaden har man bara behövt ta in en extra medarbetare.

– Jag blev så väldigt glad när jag hörde talas om det här initiativet. Killen i kassan var så trevlig och förklarade att de gärna jobbar extra för vår skull, säger Gunilla Lydén.

Wilhelm Sandelin Anton
wilhelm.sandelin-anton@dn.se "

"SL drar ned kraftigt på busstrafik och lokalbanor

DN FREDAG 20 MARS 2020

SL drar ned på busstrafik och lokalbanor med 25 till 40 procent på måndag på grund av coronaläget. Tunnelbanan, pendeltågen och skärgårdstrafiken kör som vanligt. – Vi befinner oss i en helt unik situation där personalläget är ansträngt i hela samhället. Det gäller även våra trafikentreprenörer, säger Fredrik Cavalli-Björkman, trafikdirektör vid SL.

På måndag kör SL reducerad trafik, meddelade trafikförvaltningen på torsdagen. Beslutet har tagits i samråd med trafikbolagen som kör trafiken.

– Vi har en del frånvaro bland förarna och räknar med fler. Därför behöver vi minska busstrafiken och lokalbanorna, det varierar mellan 25 till 40 procent i snitt, det skiljer sig mellan linjer och trafikslag, säger Claes Keisu, presstalesperson på SL.

Den indragna trafiken gäller bussar och lokalbanor. Tunnelbanan, pendeltågen och skärgårdstrafiken kör som vanligt.

– Vi har många hållplatser och stationer så vi kan inte byta ut tidtabellerna på alla platser. Vi hänvisar därför till reseplaneraren för att kunna se vilka turer som går. Vi kommer även att sätta in förstärkningstrafik i rusning och de kommer inte att vara sökbara i systemen, säger han.

Roslagsbanan, Lidingöbanan, Saltsjöbanan, Tvärbanan, Nockebybanan och Spårväg City körs med färre avgångar på vardagar. På morgnar och eftermiddagar körs även förstärkningsavgångar som inte kommer att vara sökbara i appar.

SL kommer att informera om den minskade trafiken ute i trafiken under fredagen och resenärer uppmanas att kontrollera via webb och mobil vilka bussar och tåg som går. Förändringen pågår tills vidare och trafiken kan om läget förvärras reduceras ytterligare.

– Det är ett väldigt speciellt läge och vi hoppas att resenärerna har förståelse för det. Det är för att säkra en stabil om än något reducerad kollektivtrafik, säger han.

Resandet med kollektivtrafiken i Stockholm har minskat under de senaste veckorna. Under förra veckan minskade antalet spärrpassager med 20 procent jämfört med samma vecka 2019. Även i busstrafiken kan man se motsvarande minskning av antalet påstigande. I inledningen av denna vecka är resandet bara omkring hälften av normalt.

Pendelbåtarna går som vanligt, med undantag för linje 80 som får en justering av trafiken med färre avgångar. Waxholmsbolagets trafik påverkas inte.

Jessica Ritzén
jessica.ritzen@dn.se "

”Vi förbereder för att detta kan bli långvarigt”

DN FREDAG 20 MARS 2020

"Stockholm förbereder sig för vad som kan bli en långvarig pandemi. På en presskonferens med Stockholms grönblå majoritet var tongångarna allvarliga. – Staden kraftsamlar nu. Det är en högst osäker situation. Vi är beredda att ta svåra beslut och tvekar inte att ta beslut som kan stoppa smittspridningen, säger finansborgarråd Anna König Jerlmyr (M).

De fem gruppledarna i den grönblå majoriteten – Anna König Jerlmyr (M), Jan Jönsson (L), Daniel Helldén (MP), Karin Ernlund (C) och Erik Slottner (KD) höll tillsammans under torsdagsmorgonen en hastigt inkallad presskonferens om hur coronakrisen påverkar Stockholms stad.

Informationsträffarna kommer att bli återkommande, lovar Anna König Jerlmyr. Hon berättar också att Stockholms stad för första gången sedan terrorattentatet på Drottninggatan 2017 sammankallade sin krisledningsnämnd under onsdagen.

– Vi förbereder för att detta kan bli långvarigt. Stockholm har aldrig varit med om något liknande. Ta hand om varandra där ute!

Hon påpekar också att Stockholm är särskilt hårt drabbat och ligger ett par veckor före resten av landet i krisen.

– Vi tittar på ett antal åtgärder för att underlätta för stadens småföretagare. Vi samlar insatser och återkommer med ett riktat paket, säger Anna König Jerlmyr.

Skolans uppdrag fortsätter och de sociala funktionerna fortsätter, enligt Jan Jönsson.

– Men vi kanske inte kan räkna med att all samhällsservice fungerar som vi är vana vid. Vi vet inte hur länge, men det kan ta flera månader. Men socialtjänsten är van vid att hantera kriser och hög arbetsbelastning, säger han.

Det kan vara fler som behöver socialtjänstens stöd, tror Jan Jönsson och hänvisar till socialtjänsten på nätet där man kan vara anonym. Boenden för hemlösa har förlängt vistelsetiden och staden avvisar inte någon som behöver tak över huvudet.

– Stockholms stad kommer inte att säga nej till någon hemlös med förkylningssymtom som söker tak över huvudet. Man håller extra öppet för att hemlösa ska kunna vara inomhus, säger Jan Jönsson. Han bekräftar också att det finns fall av covid-19 på stadens LSS-boenden.

Om skolor och förskolor stänger uppmanar Jan Jönsson alla att ha ögonen på om barn riskerar att fara illa och i så fall anmäla det till socialtjänsten.

– Vi kan behöva utnyttja sommarskolor mer i år. Och jag vill verkligen understryka vikten av föräldraansvar. Det här är inte tid att lekas bort, säger han och påpekar också att Stockholms stad har en plan för barn

vars föräldrar har samhällsviktiga funktioner så att de ska kunna tas om hand om skolorna stänger.

Daniel Helldén poängterar vikten av att stockholmarna visar ansvar mot varandra, förhindrar ryktesspridning och hjälper grannar med till exempel barnpassning och att handla mat.

– Vi har ett viktigt uppdrag att se till att infrastrukturen fungerar, att soporna blir hämtade och att vi har vatten i kranen. Det finns ingenting som vi ser nu som pekar på att det här påverkas av coronaviruset, säger han.

Vad gäller trafiken säger Daniel Helldén att det är enklare än vanligt att ta sig fram, det är glest på gatorna och i kollektivtrafiken.

– Det är möjligt att upphäva städdagarna så att den som sitter i karantän inte behöver gå ut och flytta på sin bil. Vi tittar på det.
Karin Ernlund talar om att sedan onsdagen så studerar alla 22 000 som läser komvux och SFI på distans.

– Våra utförare säger att de kan hantera situationen. Vi ska se till att alla elever har tillgång till den utrustning som behövs för att kunna jobba hemma, säger hon.

Det kan, enligt Karin Ernlund, komma till en punkt där staden behöver begränsa antalet bibliotek som har öppet. Hon uppmanar alla att kontrollera läget för det bibliotek de brukar använda på nätet. De som är över 70 år och har gymkort på stadens anläggningar har möjlighet att pausa det. Simhallarna håller fortsatt öppet, men detta kan komma att omprövas.

Äldreborgarrådet Erik Slottner påpekar att samtliga personer som har dött av viruset är äldre.

– Alla över 70 är uppmanas nu att ha så absolut få sociala kontakter som möjligt. Men man blir alldeles varm i hjärtat över det engagemang vi nu ser. Senast i går såg jag i en trappuppgång en lapp där en Emily erbjöd sig att hjälpa till med hundpromenader och att handla, säger han.

Det finns ett antal coronasmittade på stadens äldreboenden, enligt Erik Slottner. Men de är inte många och ingen är allvarligt sjuk.

Besöksstoppet har nu utvidgats till att även omfatta servicehusen.
– Det görs undantag bara i mycket särskilda fall. Jag hade hoppats att inte behöva ta det beslutet, men det måste finnas kvar så länge vi måste ha det för att skydda de äldres liv och hälsa.

Mia Tottmar
mia.tottmar@dn.se "

"Så påverkas du av coronaläget

Förskola
Förskolorna är fortsatt öppna. Vid eventuell stängning förbereds för verksamhet för barn vars föräldrar har samhällsviktig tjänst, exempelvis i vården.

Skola
Grundskolan är fortsatt öppen. Staden planerar för distansundervisning och hur barn till föräldrar med samhällsviktiga jobb ska kunna vara kvar i skolan om den stängs. Fokus ligger på betygen för elever i nian

och trean på gymnasiet samt tillsyn av barn och yngre elever. För övriga elever kan kurser komma att flyttas eller förlängas till hösten, fler kan behöva sommarskola.

Gymnasieskola
Gymnasieskolor har distansundervisning.

Universitet
Universitet och högskolor har distansundervisning. Vissa laborativa utbildningar på Stockholms universitet kan vara undantagna.

Vuxenutbildning
22 000 studerande på komvux och SFI läser på distans. Fler studievägledare sätts in och staden arbetar med hur alla ska få tillgång till distansundervisningen.

Äldreomsorg
Stadens vård- och omsorgsboenden och servicehus har besöksstopp. Undantaget anhöriga till personer i livets slutskede. Alla aktiviteter och träffpunkter för äldre är stängda. Det finns beredskapsplan för större personalbortfall. Volontärbyrån matchar frivilliga att hjälpa äldre.

Hemtjänst
Staden säkerställer att personer med personlig assistans, hemtjänst och LSS-stöd får stöd, även om det uppstår personalbortfall också bland privata aktörer.

LSS-boende
På grund av bekräftade coronafall på boenden uppmanas alla med minsta symtom till besöksstopp. Personer med omfattande LSS stöd i hemmet kan komma att flyttas ihop med andra på exempelvis äldreboenden.

Socialtjänst
Fler kan behöva ekonomiskt stöd nu som tidigare inte haft kontakt med socialen. Av smittspridningsskäl kan man chatta med socialrådgivningen på nätet och vara anonym. Alla ansökningar om bistånd nödprövas även om personnummer eller adress saknas. Invånare uppmanas att om skolor stänger ha fokus på barn som kan fara illa och kontakta stadsdelen.

Härbärge
Ingen nekas tak över huvudet på grund av förkylningssymtom. Vistelsetiden på härbärgen är förlängd till två veckor och boenden har öppet även dagtid. Utökad uppsökande verksamhet.

Trafik
SL drar ned i snitt mellan 25 till 40 procent av trafiken på bussar och lokalbanor på måndag. Information om nya tidtabeller finns endast i SL-appen. Extra förstärkningstrafik sätts in i rusning. Tunnelbana, pendeltåg och skärgårdsbåtarna kör som vanligt. Vägar, underhåll och städning av gator och torg ska inte påverkas. Städdagarna kan komma att upphävas.

Bibliotek
Biblioteken är fortsatt öppna men alla evenemang och bokkaféer inställda. Vissa bibliotek kan stängas av personalbrist.

Kulturskolan
Kulturskolan fortsätter undervisningen, men alla föreställningar är inställda.

Kultur
Kungsträdgården ställer in alla evenemang april ut. Stadens museum är fortsatt öppna, men beslutet kan omprövas. Kulturnatten 18 april är inställd, kan komma att genomföras virtuellt och digitalt.

Idrott
Simhallarna är fortsatt öppna. Personer över 70 år får pausa kommunala simhall- och gymkort. Barn- och ungdomsidrotten får fortsatt föreningsstöd och tidsfristen för avbokning är borttagen. "

" Fredrik Strage: Är det inte lite coolt att fladdermusen blivit ett hot mot vår civilisation?

DN FREDAG 20 MARS 2020

Om världen kollapsar så är det i alla fall mer undergångs-romantiskt med fladdermöss än äckligare smittodjur. Det går inte heller att överskatta fladdermusens kulturella betydelse.

Jag är så fucking fittirriterad på den där jävla horfladdermusen", twittrade författaren Tone Schunnesson i fredags. "Eller på den som dödade och åt upp den", föreslog en av hennes följare. "Nä, det är fladdermusen jag stör mig på", svarade hon. I dessa desperata tider är det lätt att man förbannar det djur som misstänks ha gett upphov till -covid-19 (och enligt många forskare även gav oss sars).

På sistone har fladdermöss fått utstå en hel del näthat. "Jag är väldigt liten", försvarar sig en av dem i ett mem. "Och jag har inga pengar så ni kan förstå vilken stress jag lever med." I ett annat mem beskrivs Bane, skurken i Batman-filmen "The dark knight rises", som en visionär eftersom han bar ansiktsmask, satte en stad i karantän, ställde in sportevenemang och såg en läderlapp som roten till allt ont.
Men är det ändå inte lite coolt att just fladdermusen, detta lika gulliga som gothiga djur, blir ett hot mot vår civilisation? Om världen kollapsar så är det i alla fall mer undergångsromantiskt med fladdermöss än äckligare smittodjur som myggor, flugor och råttor. Jag vet inte hur många gånger jag lyssnat på Meat Loafs "Bat out of hell"

de senaste veckorna. I den episka låten representerar fladdermusen både döden och friheten.

Man kan förstås tycka att fladdermusen redan får tillräckligt mycket uppmärksamhet 2020 när en ny Batmanfilm är på gång med Robert Pattison i huvudrollen. Samtidigt kommer Marvels ”Morbius” där Jared Leto spelar en Nobelprisvinnande forskare som försöker bota sin kroniska blodsjukdom genom att bli biten av tusentals fladdermöss i en grotta ute i djungeln. Han blir frisk men förvandlas samtidigt till en ljusskygg blodsugare som helst umgås med sina ludna, flaxande små kompisar. Både ”Morbius” och ”The Batman” får premiär i sommar (om biograferna har öppnat igen då).

Det går inte att överskatta fladdermusens kulturella betydelse. I väst är den en symbol för mörker som när Bauhaus, det första riktiga gothbandet, sjunger ”the bats have left the bell tower” i singeln ”Bela Lugosi’s dead”. The Batcave var för övrigt namnet på den mest klassiska gothklubben i åttiotalets London. Poeter som Percy Shelley och D H Lawrence har förtrollats och förfasats av djuren. Den senare skrev 1923 dikten ”Bat” om att sitta i Florens och skrämmas av små svarta fläckar som tornar upp sig i skymningen. ”In China the bat is symbol for happiness”, skriver han i slutet. ”Not for me!”

Inom antik kinesisk konst representerar fladdermöss hälsa, välstånd och dygdighet. Och det äts fladdermus i Kina och stora delar av Asien. Men inget tyder på att djuret såldes på den matmarknad i Wuhan som tros ha orsakat coronaviruset. Det vitt spridda klippet av en kvinna som mumsar i sig fladdermussoppa är filmat i Mikronesien. Däremot kan fladdermöss förstås ha smittat andra djur på marknaden – ungefär som i filmen ”Contagion” där ett dödligt virus sprids från en fladdermus till en gris till en kock till Gwyneth Paltrow.

Hur som helst borde Kina fräscha upp sina matmarknader. Diktaturen verkar dock inte lyssna utan kritiserar i stället den svenska hanteringen av smittan och Donald Trump blir kallad rasist när han beskriver corona som ett ”kinesiskt virus”. Och viss självkritik finns det nog anledning till. Om alla åt vegetariskt skulle många av de här pandemierna antagligen inte uppstå.

Så i stället för att hata fladdermöss, och kräva att kineserna begränsar sin kost till friterad banan med glass, tycker jag att vi tar varandra i händerna och gemensamt sjunger Refused & Di Levas ”Jag äter inte mina vänner”.

Fredrik Strage
kulturdebatt@dn.se "

"Så vill Kultursverige att regeringen ska agera i coronakrisen

DN FREDAG 20 MARS 2020

Ett stort krispaket krävs för att rädda Kultursverige, menar samarbetsorganisationen Klys som nu presenterat ett förslag på åtgärder till regeringen. – Vi behöver åtgärder inom kort, säger Ulrica Källén, verksamhetsledare på Klys.

Åtgärdsförslaget från Klys, som samlar 14 medlemsorganisationer och nära 30.000 yrkesverksamma personer i den svenska kultursektorn, presenteras i ett fyra sidor långt dokument som överlämnats till kulturminister Amanda Lind (MP) och arbetsmarknadsminister Eva Nordmark (S).

– Jag förmodar att det inte kommer något beslut innan helgen. Vi behöver åtgärder inom kort. Det går väldigt snabbt just nu, säger Ulrica Källén.

Krisen med spridningen av det nya coronaviruset har fått dramatiska följdverkningar för samhället och ekonomin över hela Europa. Som DN tidigare rapporterat har mängder med evenemang och föreställningar ställts in, samtidigt som egenföretagare och frilansare förlorat en mängd uppdrag.

På onsdagen presenterade Norges regering ett krispaket på nära 300 miljoner norska kronor till landets kultursektor, men betydligt högre summor än så kommer att krävas i Sverige, menar Ulrica Källén.

– Vi uppger i nuläget ingen exakt summa. Vi behöver analysera behoven i stort för kulturen och diskutera med berörda kulturmyndigheter och branschorganisationer hur mycket pengar som behövs, såväl för enskilda kulturskapare som för andra kulturaktörer, säger hon.

Ulrica Källén pekar inte minst på behovet att Konstnärsnämnden och Författarfonden får utökade medel. Detta på grund av uteblivna inkomster för många frilansare, och Klys menar att det här stödet i så fall ska kunna sökas av kulturskapare inom alla konstområden.

I förslaget från Klys beskrivs det här stödet som en ”motsvarighet till a-kassa för frilansande kulturskapare”, och ska fungera dels som kompensation för inkomstbortfall på grund av avbokningar och inställda uppdrag, dels för uteblivna kommande uppdrag i coronakrisens spår under en övergångsperiod.

DN har sökt Amanda Lind och Eva Nordmark. Kulturministern sa i en intervju tidigare i veckan att man inte utesluter några åtgärder.
– Det är ett väldigt allvarligt läge. Regeringen har varje dag kommit med nya åtgärder och besked och vi kommer att fortsätta att ta ansvar i den här situationen, sa Amanda Lind då.

Hugo Lindkvist
hugo.lindkvist@dn.se
Madeleine Soder "

"Förslag till krispaket för kulturen.
Här är några av de förslag på snabba åtgärder som Klys presenterat för kulturminister Amanda Lind (MP) och arbetsmarknadsminister Eva Nordmark (S).

Kulturpolitik
– Anslå krismedel till Konstnärsnämnden och Författarfonden, där frilansande kulturskapare inom alla konstområden (som inte har tillgång till a-kassa) kan ansöka om bidrag/stöd.

– Anslå krismedel till kulturinstitutioner med publik verksamhet och arrangörer av kulturevenemang samt fria grupper inom samtliga konstområden.

– Anslå extra medel för att förstärka centrumbildningarna.
– Se över möjligheten till lättnader i hyreskostnader för offentligt ägda lokaler inom kulturområdet.

Arbetsmarknadspolitik
– Skapa möjligheter i arbetslöshetsförsäkringen för frilansande löntagare och företagare i olika former att få tillgång till a-kassa i större utsträckning.

– Slopa eller korta ned kvalifikations- och anslutningstiden för nya medlemmar i a-kassan.

– Låt egenföretagare (enskilda näringsidkare samt enmans- och fåmansaktiebolag) permittera sig själva.

Andra åtgärder
– Förstärk resurser inom filmområdet för att avhjälpa negativa effekter av inställda produktioner och visningar.

– Förstärk mediestödet eftersom många wmedieföretag drabbas hårt och snabbt av minskade annonsintäkter och andra intäktsbortfall.

– Ge de bidragsgivande myndigheterna på kulturområdet extra medel och större flexibilitet i sin bidragsgivning.

– Stärk kultursamverkansmodellen med inriktningen att skydda kulturlivet i landets alla regioner.

– Ge yrkesverksamma kulturskapare möjlighet att skjuta upp betalningen av studielån till CSN.

Källa: ”Klys förslag till krispaket för kulturen” (18/3-2020)

" Klubbkulturen söker nya vägar när dansgolven töms

DN FREDAG 20 MARS 2020

Virusutbrottet slår särskilt hårt mot klubbkulturen som utgörs av stora dansgolv och bygger på globalt resande. Nu varnar svenska arrangörer för att följderna kan bli katastrofala. Samtidigt har fester på internet blivit ett nytt sätt att tjäna pengar, när de fysiska scenerna stänger igen.

Redan innan coronavirusets utbrott var det kärva tider för Stockholms uteliv. I fjol tvingades flera konsert- och klubbscener att stänga ner sina verksamheter på grund av bland annat klagomål från grannar, ombyggnationer och uppsagda hyreskontrakt.

Förra veckans nya förbud mot sammankomster på över 500 personer är nästa bakslag för utelivet som väckt stor oro. I helgen tvingades klubbsatsningen Yard att ställa in sin premiär och många av stans klubb- och nöjesscener höll stängt.

Att bryta mot förbudet kan inte bara leda till böter eller fängelse upp till sex månader – risken att bidra till smittospridning och framstå som en oansvarsfull arrangör tycks dessutom ha avskräckt många av stadens svartklubbsaktörer, enligt uppgifter till DN.

Krog- och nattklubbsjätten Stureplansgruppen, med 3 000 anställda, gick redan i torsdags ut med beskedet att man varslar folk för att säkra verksamheten.

– Läget är katastrofalt. Vi befinner oss i en situation utan historisk liknelse. Senaste dagarna har vi tvingats avsluta över 200 prov- och timanställningar. De lagda varslen ligger kvar och ska förhandlas med berördas fackförbund. Nästa steg är total nedstängning av verksamheter, skriver Jennica Jonsson, vice vd på Stureplansgruppen i ett mejl till DN.

Klubbar som Sturecompagniet och Spy bar kommer att fortsatt ha öppet i helgen, medan Berns och bolagets nattklubbar i Göteborg hålls stängda.

I fredags gick Stureplansgruppen tillsammans med ett antal stora nöjesaktörer ut med ett gemensamt öppet brev till regeringen och kulturminister Amanda Lind där man varnade för ”omedelbara och nästintill katastrofala” konsekvenser.

– Vi har ännu inte fått något svar. De åtgärder regeringen hittills har presenterat underlättar endast kortsiktigt. Utan statligt riktade insatser som dramatiskt minskar kostnader kommer ingen att klara sig med den utvecklingstakt som vi ser i dag, skriver Jennica Jonsson.

I brevet, som var undertecknat ”Stockholms nattliv”, krävde man bland annat en statlig garanti som täcker löner för kultur- och nöjes-anställda, samt att nöjeslokaler ska slippa betala hyra under en period framöver för att undvika nedläggningar och konkurs.

– Klubbscenen är väldigt skör ekonomiskt, och drivs främst av små arrangörer och eldsjälar. Visst, globalt är det en mångmiljonsindustri som försörjer artister, bokare, arrangörer och klubb- och barpersonal, men de allra flesta som huserar den här kulturen saknar helt marginaler

för att klara av en sådan här stöt, säger dj:n och musikproducenten Kornél Kovács.

Han är en av Sveriges mer etablerade dj:er, och har kunnat leva på sitt turnerande de senaste åren. Inom loppet av en vecka blev alla hans spelningar runt om i Europa närmsta månaden avbokade eller framflyttade. Och fler inställda spelningar är att vänta.

– I nuläget räknar jag kallt med att vara utan tre månadslöner, eftersom spelningarna utgör nittio procent av min inkomst. Skivbolaget jag är med och driver, Studio Barnhus, förlitar sig på intäkter från spelningar för oss som jobbar med det, eftersom försäljningen av musiken inte - genererar så mycket pengar i sig, säger Kornél Kovács.

Den rådande situationen kommer att leda till att många i branschen väljer att kasta in handduken och söka mer stabila jobb för att kunna försörja sig, tror han.

– Klubbkulturen är speciell eftersom den verkligen står och faller med stora folksamlingar som trängs på liten yta. Förbjuds publika sammankomster har dansmusiken inte längre någon självklar plats att existera i. Till skillnad från andra musikgenrer görs dansmusik för ett tydligt syfte: att få folk att dansa till den, säger Kovács.

Utöver stora folksamlingar är virusutbrottet särskilt olyckligt för just klubbkulturen som i stor utsträckning bygger på globalt resande. Att kulturen på senare år har blomstrat, inte minst i Europa, är till mångt och mycket lågprisflygens förtjänst och att gränserna varit öppna. En dj turnerar ofta ensam, med liten utrustning, och kan därför få fler spelningar – 8–10 stycken per månad är inte ovanligt.

Scenen, som redan tidigare har kritiserats för att vara ohållbar ur klimatsynvinkel, står nu inför en akut kris. Flera flygbolag hotas av konkurs och utrikesdepartementet gick nyligen ut med en avrådan från alla icke nödvändiga resor utanför Sverige fram till åtminstone mitten av april.

Stora klubbar i Amsterdam, Barcelona och Berlin, inklusive technomeckat Berghain, har ställt in alla egna evenemang de närmsta veckorna, skriver Pitchfork. Desamma gäller för flera klubbar i New York och San Francisco. Om krisen blir långvarig och påverkar sommarens festivalsäsong, den mest inkomstbringande tiden under året, kan det få förödande konsekvenser.

– Ett tyskt företag som i det närmaste har monopolställning i Europa på att leverera ljudsystem och scener till festivaler, gick nyligen i konkurs. Har du en festival i Europa i sommar ser det ut att bli svårt, för att inte säga omöjligt, att få tag på ett större ljudsystem. Domino-effekterna har redan börjat märkas, säger Kovács.

På hemmaplan väljer några trots allt att fortsätta festen. En av dem är Club Backdoor under Tele2 Arena som planerar hålla öppet i helgen med ett begränsat insläpp på 500 personer i lokalen, inklusive vakter och personal, vilket man även hade den gångna helgen.
ar att se till så att människor fortfarande kan gå ut och roa sig i dessa tider. Vi bögar har överlevt både en aidsepidemi och 90-talets rejvscen, så vi kommer nog att överleva det här viruset också, säger arrangören Martin ”Miss Inga” Johansson.

Han berättar dock att flera varit kritiska i sociala medier till klubbens beslut att hålla öppet.

– Det är folk som tycker att vi alla ska stanna hemma och avstå från allt som är kul. Vilket beslut du än tar kommer du alltid att uppröra någon. Det är klart att jag önskar att omständigheterna vore

annorlunda, men hela vår industri blöder just nu. Jag tycker att man ska supporta sina lokala klubbar. Sen får vi se hur länge vi *får* hålla öppet, saker förändras snabbt just nu, säger Johansson, som berättar att klubben tvingats ställa in flera internationella bokningar och i stället kommer att satsa på lokala dj:er framöver.

I takt med restriktioner och inställda evenemang har olika kreativa försök gjorts för att nå klubbpubliken digitalt. I en artikel i Business Insider går det att läsa om ”cloud raves” som är ett snabbt växande fenomen i Kina, där pandemin startade.

Via strömningsappar som Douyin, Kinas motsvarighet till Tiktok, direktsänder klubbar och enskilda dj:er spelningar som festsugna kineser med utegångsförbud kan titta på, kommentera och dansa till hemma.

De digitala rejven lockar i många fall miljonpublik och har också visat sig vara lukrativt för kinesiska nattklubbar. Under en sändning fick till exempel en klubb i Shanghai in motsvarande över en miljon svenska kronor i donationer från tittarna i appen.

Liknande initiativ har även börjat märkas i Europa under namn som ”Lockdown sessions”. I helgen spelade fyra dj:er för ett tomt dansgolv på klubben Kompass i belgiska staden Gent under parollen ”Stay connected, not infected”. Spelningen som sändes via Facebook har sedan i lördags strömmats drygt 800 000 gånger. Även svenska klubbar, som Slakthuset i Stockholm, har börjat experimentera med direktsända Lockdown sessions med inbjudna dj:er.

Nästa helg är det premiär för nya virtuella klubbinitiativet Club Quarantäne, som beskriver sig själva som en ”internationell onlineklubb” och alltså bara existerar på internet.

Kornél Kovács är dock tveksam till om digitala klubbupplevelser är en lösning.

– Till skillnad från andra kulturformer bygger klubbkulturen helt på social kontakt. Det är därför den lider så mycket just nu. På en teater eller en konsert är man vänd mot scenen. På en klubb står man vänd mot publiken och dansar. De allra flesta går ut för att få sitt sociala behov stillat, inte för musiken i sig. Därför är det svårare för, säg, en klubb som Trädgården i Stockholm att ersätta sitt ordinarie schema än exempelvis Operan, som kan strömma sina föreställningar digitalt, säger Kovács.

En positiv aspekt han nämner är trots allt all den tid som frigjorts på grund av inställda spelningar.

– Jag har redan hunnit göra mer musik än på länge. Den märkliga känslan jag känner inför hela den här situationen har fått mig att bli kreativ. Kriser brukar ju generera intressant konst, säger han och fortsätter:

– Samtidigt lär det här allmänna tillståndet i samhället resultera i en flodvåg av mer eller mindre lyckad kultur inom loppet av några månader. Nu har plötsligt alla tid att sitta hemma och skriva på den där debutromanen, som egentligen aldrig var tänkt att se dagens ljus.
Kajsa Haidl
kajsa.haidl@dn.se "

**"800 000 Så många gånger har en spelning inför ett tomt dansgolv i staden Gent, Belgien, strömmats sedan i lördags.
Några Stockholmsklubbar som håller öppet i helgen.**

Club Backdoor. Håller till i en lokal under Tele2 Arena. Kommer att ha två dansgolv öppna med lokala dj:er både fredag och lördag.

Timebar. Klubben i Hornstull uppger att man planerar genomföra fredagens fest ”Urban music fridays” och även lördagens ”Anthems”-kväll.

T8NG. Har klubben ”Tek no tajm + Skogswerk” på fredag med flera bokade dj:er.

Häktet. Baren på Hornsgatan håller på fredag en biljettsläppsfest för festivalen Lidelsen i sommar.

Spy bar och Sturecompagniet. Nattklubbarna på Stureplan håller öppet som vanligt.

Riche. Barklubben på Stureplan kör på som vanligt med inbokade dj:er.

Café Opera. Håller nattklubben öppen både fredag och lördag, med musik av Tim Henri.

Alla klubbar ovan uppger att man följer hälsomyndigheternas rekommendationer och uppmanar alla som känner sig minsta sjuka att stanna hemma. "

"Nu prövas vår förmåga att leva med ovisshet

DN FREDAG 20 MARS 2020

Coronaviruset sprider oro. Det är därför tid för besinning och lärande. Varje kris har en möjlighet. I nöden prövas inte bara vännen, utan också allas vår andliga mognad, skriver ärkesbiskop Antje Jackelén.

Corona är ordet på allas läppar. Nyss kunde vi ännu klaga över individualismen och fragmenteringen av vårt gemensamma liv. Det var ju så länge sedan Hylands hörna gav människorna i vårt land en gemensam berättelse att prata om! Även om svensk individualism ofta innebär att vi alla ändå gör nästan samma saker, fast var och en för sig, har ändå bilden av ett individualistiskt samhälle satt sig rätt djupt.

Och så händer det paradoxala. Ett virus ger oss en gemensam berättelse ingen kan undgå, samtidigt som smittrisken isolerar oss från varandra. Kommer denna situation att locka fram det bästa hos oss i form av ett individuellt ansvarstagande för det gemensamma bästa? Hur kommer vi som enskilda och som ett samhälle komma ut på andra sidan krisen?

De flesta av oss har inte upplevt en samhällskris av sådana mått under vår livstid. Vi har mest hört berättelser och sett bilder och filmer om andras samhällskriser. Samtidigt vet vi att våra förmödrar och förfäder har varit med om många kriser och katastrofer på död och liv. Hur gjorde de?

När pesten härjade i 1520-talets Europa skrev Martin Luther i skriften ”Om man bör fly från en dödlig farsot” om vårt ansvar som medmänniskor i en samhällskris. Dödstalen var skyhöga, snabb och samordnad kriskommunikation måste ha varit närmast obefintlig, men grundtankarna har fortfarande ganska hög relevans.

Luther betonar att vi har en plikt att värna om varandra som medmänniskor. Det sker bland annat genom att lyssna till medicinska råd, inte ta några onödiga risker och använda sunt förnuft, vara omdömesgill alltså. Vi har också ett särskilt ansvar att se till samhällets mest sårbara. Och i allt ska och kan vi leva i förtröstan på Gud, menar Luther. Vi kan lita på en Gud som ser med förbarmande på oss i vår svaghet, sänder tröstens ande och ger oss kraft att trotsa djävulen – det vill säga de krafter som vill splittra, bryta ner och låta feghet och ondska segra över det goda.

”Gud har inte gett oss modlöshetens ande, utan kraftens, kärlekens och självbesinningens.” De orden ur andra Timotheusbrevet (1:7) citeras just nu särskilt ofta.

Coronatid är så klart orostid. Oro för dem vi älskar och för vårt samhälle. För utvecklingen i världen, för ekonomin och jobben och för hur de svagaste drabbas. Det bästa som kan hända oss är att vi lyckas omvandla oron och rädslan till kärlek och omtanke. Samtalen till jourhavande präst via 112 och chatten på nätet ökar. Resurserna för själavård håller på att stärkas.

Coronatid är också besinningens tid. Somliga avkrävs mer än någonsin i denna krissituation. Många andra som är vana vid späckande scheman på jobbet och i familjen har plötsligt tomrum i planeringen. Möten och resor ställs in, kultur- och sportevenemang blir inte av. Mer tid hemma för många. Tystare, eller kanske bråkigare. Långsammare, eller kanske rentav tråkigt. Stress på annat sätt. Tid att fråga och fundera: Hur vill vi egentligen leva med varandra? Mer eller mindre allvarligt spekuleras det redan: blir det fler corona-bebisar än corona-skilsmässor eller tvärtom?

Coronatid är i hög grad en lärandets tid. Varje kris är som bekant en möjlighet. Den som har lärt sig att känna ångest på rätt sätt har lärt sig det största, sa den danske filosofen och teologen Sören Kierkegaard.

Överfört på vår situation: den som har lärt sig att leva med stor ovisshet har lärt sig det största. I längden är ju rädslan en ganska dålig rådgivare. Vi behöver ett gott mått av andlig motståndskraft för att hålla ut, för att hålla moralisk höjd och för att hålla fast vid det som vi innerst inne vet är rätt, sant och vackert.

När allt löper på som vanligt i välordnade banor ställs låga krav på vår andliga motståndskraft. Vi har rent av slutat se den som en angelägenhet av allmänt intresse och i stort sett tappat språket för det andliga livet. Knappast någon kan definiera vad som menas med andlig utveckling, trots att svensk lag i form av barnkonventionen säger att barn har rätt till andlig utveckling. I nöden prövas inte bara vännen, utan också allas vår andliga mognad.

Hur gör vi då för att stärka vår andliga motståndskraft? Hjälp och stöd finns bland annat i vårt kulturarv. Hur många ateister har inte genom tiderna fällt välgörande tårar och känt sig uppbyggda när de lyssnat på Bachs h-moll mässa? Kyrkorna är heliga miljöer och en trygghet för många. Verksamheten anpassas just nu som överallt, men kyrkorna fortsätter att vara en stabil punkt i tider av oro och osäkerhet. De ska vara öppna, trygga och tillgängliga. För alla. Särskilt i kristider brukar

kyrkan framstå som bärare av hopp, en hamn för oro, en röst i förbön och en kompass för moral och det praktiska handlandet.

Just nu pågår den kristna fastetiden. Det är då de stora passionerna brukar uppföras. De flesta framföranden torde vara inställda nu. Men musiken finns ju ändå att lyssna på, även om detta att samlas kring ”levande” musik aldrig går att ersätta helt. Snart stundar långfredagen då kristna världen över samlas kring korset och ser upp till den korsfäste Kristus som bär sin corona, törnekronan. De gamla, hemlighetsfulla orden från profeten Jesaja kommer att läsas: ”Hans sår gav oss bot.” På många håll kommer poeten Olov Hartmans ord att sjungas: ”Du som gick före oss längst in i ångesten, hjälp oss att finna dig, Herre, i mörkret. Du som går före oss ut i en trasig värld, sänd oss med fred och bröd, Herre i världen.” (sv ps 74:1.4)

Den som är förtrogen med kyrkoåret vet att efter långfredagen kommer påskafton – en dag då det väger mellan död och liv, en stilla väntan under vars yta kampen pågår, tills så i påsknatten livets seger över döden bryter fram.

Till fastetiden brukar också höra en fasteaktion, det vill säga ett upprop om att vi delar med oss av våra materiella resurser för att lindra världens nöd. Blicken för hela världens nöd är även den en hjälp i hanteringen av vår egen kris. Temat för årets fasteaktion för Act Svenska kyrkan visar sig i nuvarande situation synnerligen välvalt: Stå på modets sida. Genom vårt agerande och det vi delar med oss av kan vi fortfarande välja på vilken sida vi vill stå.

Och ytterligare en sak lär vi oss nu. På mycket kort tid kan vi i grunden ställa om ett helt samhälle för att rädda människors liv. Varför skulle vi inte kunna göra radikala klimatomställningar också för att rädda hela skapelsens liv?

Antje Jackelén "

"Naturligt vaccin. En öppen värld är säkrast för människan

DN FREDAG 20 MARS 2020

Forskare i Oxford och Tel Aviv har studerat hur rörlighet påverkar spridningen av influensa. Slutsatsen är att vår epoks intensiva kontakter mellan kontinenter ökar risken för smitta, men just därför minskar risken för katastrofala utbrott. Skyll inte på globaliseringen, skriver Johan Norberg.

Jag hade precis hunnit checka in på det ödsliga hotellet i Washington DC och slå på CNN. Där väntade en spänd Donald Trump, med beskedet att luftrummet bakom mig slås igen.

Land efter land stänger nu gränserna, mot Världshälsoorganisationens rekommendation – SARS-CoV-2 finns ju redan överallt, medan viktiga varor, medicinteknik och skyddsutrustning inte gör det. Antalet infekterade ökar som förr, enda skillnaden är att lastbilsköerna vid gränserna nu också gör det.

Även om reseförbuden mest är politisk placebo, som hälsoforskaren Clare Wenham formulerar det, tydliggör de att den allmänna uppfattningen ser globaliseringen som boven i pandemidramat. En redan pågående reaktion mot handel och invandring intensifieras nu. Det blir svårt att återskapa en öppen värld när detta är över.

På sätt och vis är den allmänna uppfattningen korrekt. Det första vi packar till utlandsresan är bakterier och virus. Epidemier har alltid

hemsökt befolkningar när de har utökat kontakten, genom erövringar och upptäcktsresor, längs flodsystem och sidenvägar.

I vår tid har vi dessutom börjat tränga ihop oss i storstädernas kollektivtrafik, och flyger regelbundet mellan dem. Det är som om vi har möblerat hela världen för att mikroorganismerna ska känna sig hemma. Liksom nya idéer och tekniker jäktar mellan kontinenterna kan sjukdomarna göra det.

Så långt tycks globaliseringen entydigt stå på smittspridningens sida. Men relationen är mer komplex. Forskare menar att öppenhet också har räddat oss från ödesdigra epidemier. De flesta nya sjukdomar är nya varianter av gamla bakterier och virus, ofta separerade bara genom några mutationer. Den som har fått en släng av den första kan utveckla immunitet mot nästa.

Denna medicinska självklarhet har en mindre känd implikation. Ett ständigt, lågintensivt utbyte av mikroorganismer mellan olika befolkningar kan hindra att en av dessa utvecklas i isolering länge nog för att orsaka ett apokalyptiskt utbrott.

Det är skälet till att främst människor som länge varit avskurna är i farozonen. Efter 1492 dukade kanske 90 procent av Amerikas ursprungsbefolkning under av mikrober som länge frodats i den gamla världen. Av de 30 länder som drabbades hårdast av svininfluensan 2009 var 24 önationer.

Forskare från universiteten i Oxford och Tel Aviv har studerat hur olika nivåer av rörlighet påverkar spridningen av influensa. Slutsatsen är att vår epoks intensiva resande leder till mer smitta, men av samma skäl minskar risken för katastrofala utbrott. En av forskarna, Robin Thompson, säger att människans rörlighet har fungerat ”som ett naturligt vaccin”.

Det kan förklara varför vi inte har drabbats av fler tragedier som den spanska sjukan under det senaste århundradet. Jetmotorn kan ha räddat många miljoner liv bara de senaste decennierna.

Det hjälper emellertid inte när en mikrob som förr bara angrep djur muterar och hoppar över till människan, som coronaviruset. Då står vi utan motståndskraft mot en helt ny smitta, och då sprider samma rastlösa flängande den globalt innan vi förstår vad som hänt.

Även då står vårt hopp dock till globaliseringen, i form av innovation och forskning över gränserna. Svindlande framsteg i medicinsk forskning och vetenskapligt samarbete gör att vi i dag kan svara på en ny sjukdom snabbare än någonsin. I en mer sluten värld reste mikroorganismerna sakta – men säkert, tills de hade slagit ut varenda sårbar person. Nu har vi möjligheten att slå tillbaka.

Efter att länge dolt utbrottet meddelade Kina den 2 januari att man upptäckt ett nytt coronavirus. Tack vare den genetiska revolutionen kunde kinesiska forskare på bara en vecka avläsa virusets arvsmassa och publicera den online. Genom den informationen kunde forskare i Berlin på bara sex dagar utveckla ett test för att upptäcka infektioner – det som nu används för att spåra smittade över hela världen.

När någon väl har avläst virusets mekanismer kan forskare och algoritmer över allt börja angripa dess svaga punkter. Redan den 19 mars, endast 77 dagar efter att coronaviruset upptäckts, listar USA:s National Library of Medicine 110 mediciner och vaccin mot det, där kliniska prövningar pågår eller förbereds.

I dessa nationalistiska tider bör nämnas att dessa läkemedelsbolag, liksom vår sjukvård, står och faller med invandrare. Gilead Sciences, som har en lovande medicin, rekryterade mer än 300 nya arbetskraftsinvandrare bara förra året. Nästan 80 procent av de amerikanska läkemedelspatenten har en uppfinnare född i ett annat land.

Allt detta gör det särskilt allvarligt att ett av offren för coronaepidemin riskerar att bli vår öppna värld.

Johan Norberg "

Tal från Statsrådsberedningen

Statsminister Stefan Löfvens tal till nationen

Publicerad 22 mars 2020

Stockholm, den 22 mars 2020.

Det talade ordet gäller.

Ikväll vill jag vända mig direkt till er, det svenska folket.

Det nya coronaviruset prövar vårt land, vårt samhälle och oss som medmänniskor.

Nu behöver varje person förbereda sig mentalt på vad som väntar. Vi har en allmän smittspridning i Sverige.

Liv, hälsa och jobb är hotade.

Fler kommer att bli sjuka, fler kommer tvingas säga ett sista farväl till en älskad.

Enda sättet att klara av detta är att vi möter krisen som ett samhälle där alla tar ansvar för sig själv, för varandra och för vårt land.

Jag vet att många är oroliga.

Oroliga för hur vårt samhälle ska klara av det.

Orolig för dig själv, för någon du älskar som tillhör en riskgrupp, eller för att ditt jobb ska försvinna.

Jag förstår det. De närmsta månaderna kommer att bli påfrestande. Men vårt samhälle är starkt.

Våra myndigheter sliter dag och natt. Personal inom vården, skolan och många, många andra människor med viktiga yrken håller uppe vårt land.

Jag som statsminister, den regering jag leder, kommer fatta varje beslut som krävs för att skydda så många människors liv, hälsa och jobb som det bara går.

I Sverige har allmänna sammankomster för fler än 500 personer förbjudits och gymnasie- och universitetsutbildningar bedrivs nu på distans.

Jag vill att ni ska vara förberedda på att fler ingripande beslut kan komma, ibland med kort varsel, ibland som stör vardagslivet än mer.

Målet med regeringens arbete är att begränsa smittspridningen, så att inte väldigt många ska bli svårt sjuka samtidigt.

Men också att säkerställa resurser till sjukvården, och att i denna tuffa tid lindra konsekvenserna för dig som arbetar och för våra företag.

Var beredd på att detta kommer pågå under en längre tid.

Var redo för att läget kan förändras snabbt.

Men du ska också veta att vi som samhälle möter denna kris med hela vår samlade styrka.

Nu har vi alla ett stort eget ansvar.

Det kommer några få, avgörande stunder i livet då du måste göra uppoffringar inte bara för din egen skull utan också för att ta ansvar för din omgivning,

för dina medmänniskor, och för vårt land.

Den stunden är nu. Den dagen är här. Och den uppgiften gäller alla. Var och en av oss har ett ansvar att förhindra smittspridning, att skydda äldre och andra riskgrupper.

Ingen av oss får chansa. Ingen av oss får gå till jobbet med symptom. Ung, gammal, rik eller fattig spelar ingen roll – alla behöver göra sin del.

Det gäller även dig som är 70 + eller tillhör en annan riskgrupp.

Jag förstår att det är frustrerande att behöva begränsa ditt liv, dina sociala kontakter, men det är just nu nödvändigt. För din egen hälsas skull såklart, men också för att skydda andra människor och ge sjukvården en möjlighet att klara av situationen.

Och vi som är vuxna behöver nu vara just vuxna. Inte sprida panik eller rykten.

Ingen människa står ensam inför denna kris, men varje person har ett tungt ansvar. Varenda en.

Jag vet att kraven som ställs är stora. Men det är enbart så vi kan hålla nere smittspridningen.

Jag vet att vissa begränsningar är påfrestande. Men det är så vi kan se till att sjukvården får möjlighet att hantera krisen.

Jag vet att läget kan kännas tufft. Men att följa myndigheternas råd är varje persons plikt. Också din – och min.

Ni är många som tar ert ansvar också som medmänniskor.

Som hjälper era grannar att handla, som stödköper en lunch att ta med från den lokala restaurangen, som undviker att hälsa på mormor – men istället ringer henne och småpratar varje dag.

Det är solidaritet i praktiken.

Jag är stolt över att vara Sveriges statsminister när jag ser vad så många gör för sina medmänniskor.

Ni visar att när det är som tuffast, då är vår sammanhållning som starkast.

Jag är säker på att alla i Sverige kommer ta just sitt ansvargöra ditt yttersta för att säkra andras hälsa, hjälpa varandra och därför kunna se tillbaka på den här krisen och vara stolt över just din roll, dina insatser för dina medmänniskor, för vårt samhälle och för Sverige.

Tack

" Ledare: Viruset avslöjar sjukan i Vita huset

DN MÅNDAG 23 MARS 2020

Raskt stänger nu även USA. Folkrika delstater som Kalifornien, New York och Illinois har anmodat sina invånare att hålla sig hemma. Skolor och restauranger bommar igen. Ekonomin tvärbromsar. Arbetslösheten rusar.

I helgen intog USA tredjeplatsen i världen när det gäller antalet coronasmittade, efter Kina och Italien. Siffrorna stiger snabbt. Runt 350 människor har hittills avlidit.

Det är förstås överraskande, med tanke på att president Donald Trump länge påstod att hotet inte fanns. Först var det ingen fara alls, det där skulle blåsa över, han hade total kontroll. Så småningom utnämnde han covid-19 till en bluff, iscensatt av ondskefulla medier och hysteriska politiska motståndare för att skada honom inför höstens val.

Så sent som den 6 mars försökte Trump skoja bort vetenskapens varningar. En vecka senare, efter att börserna rasat, utlyste han nationellt nödläge. En brittisk rapport som förutspådde att två miljoner amerikaner kunde dö blev den verkliga vändpunkten. Men plötsligt var det presidenten som hade fattat att det handlade om en pandemi långt före alla andra.

Nu försöker han uppträda som ”krigspresidenten” som tar hand om allt. Ofta halkar han tillbaka, skäller ut någon kritiker eller utlovar en mirakelmedicin som bara han anat effekten av. Men covid-19 är inte ett problem som Trump kan möta på det vanliga sättet, med en förolämpning eller en lögn.

Det stora, mäktiga USA var dåligt förberett på coronaviruset, i största allmänhet. Hälsovården är god för den som har råd, men kostar samhället astronomiska summor. Ändå står över 25 miljoner amerikaner helt utan sjukförsäkring, och siffran har ökat under Trump.

Skyddsutrustning och respiratorer har visat sig vara en bristvara. De federala myndigheterna tog fram ett test som inte fungerade, och det tog lång tid att rätta till misstaget.

Kombinerat med den obefintliga alternativt förvirrade politiska ledningen från Vita huset har resultatet blivit kaotiskt. Men det federala USA har också en styrka. Guvernörerna i många delstater har tagit saken i egna händer och snabbstartat arbetet.

Att den ekonomiska krisen blir djup står utom tvivel.
Centralbanken Federal Reserve har sänkt räntan till noll och sjösatt massiva nödlåneprogram, vilket dock precis som i många andra länder måste sippra ned till småföretag och människor utan skyddsnät.

I kongressen pågår ansträngningar att komma överens om rekordartade stimulanspaket, kanske dubbelt så stora som under finanskrisen för drygt tio år sedan. Det gäller till exempel sjuklön,

arbetslöshetsunderstöd, akutinjektioner i sjukvården och hjälp till företag som kämpar för att överleva. Helikopterpengar, kontantutbetalningar till miljoner amerikanska familjer, lär bli en del av insatsen för att hålla USA på fötter.

Presidentvalet påverkas, men det är svårt att säga hur. Covid-19 är inte Trumps fel, även om den tidigare börshaussen inte heller var hans förtjänst.

Vad som blivit plågsamt uppenbart är ändå hur synnerligen olämplig Donald Trump är för sitt ämbete. Han har aldrig litat på experter, hans metod vilar på konspirationsteorier och han kräver ständigt smicker för att vara nöjd. Finansminister Steven Mnuchin tycks vara en av få vuxna i administrationen, men måste ständigt vara redo att parera nästa hugskott.

Trump har alltid lovat att han ska fixa alla bekymmer ”så enkelt”, ena dagen fred i Mellanöstern, andra dagen en sjukförsäkring för alla. Klart är bara att simpel rasism inte duger för att besegra det ”kinesiska viruset”.

DN 23/3 2020 "

”Låt inte de välbeställda köpa sig före i coronakrisens köer”

DN MÅNDAG 23 MARS 2020

" DN. DEBATT 20200323
Nu har nyliberalismen ställts inför verkligheten. Den visar sig inte bestå provet. I den akuta krisen måste nu samtliga privata vård-resurser underställas statlig kontroll med regional samordning. Coronakrisen får inte bli ytterligare en ojämlikhetsbomb där välbeställda återigen tillåts köpa sig före i kön, skriver företrädare för S-föreningen Reformisterna.

Covid-19 sätter punkt för tre decennier av privatiserings- och åtstramningspolitik i hela västvärlden. Den eftersatta krisberedskapen och en hårt slimmad sjukvård vittnar om hur illa förberett Sverige och många andra länder i vår omnejd varit inför en omfattande kris likt den vi nu genomgår. Låt oss gå vidare och aldrig mer upprepa de historiska misstag som begåtts.

Ett sätt att se på krisberedskap är att betrakta den som en försäkring, och kostnaden för den som en försäkringspremie. Det negativa värdet av en kris är risken att den inträffar inom en bestämd tidsperiod multiplicerat med den totala kostnaden för krisen. Den maximala försäkringspremien som är ”lönsam” att betala är då allt som understiger denna kostnad. Det kan låta ekonomistiskt, men i grunden är det självklart bra att sjukvården har en viss överkapacitet och beredskap i alla avseenden för att klara tillfälliga produktionstoppar.

Det gäller såväl lager av mediciner och materiel som bemanning och lokaler.

Ingen möjlig beredskap hade dock lämnat sjukvård och samhälle opåverkade inför den pandemi vi nu ser, men en överkapacitet i nivå med vad bedömare länge efterfrågat hade inneburit att Sverige i dag stått betydligt bättre rustat.

I dag är emellertid stora delar av vården så pass slimmad att sjukhuset inte sällan går upp i stabsläge en vanlig torsdag på grund av att det är svårt att få in personal. Då är det enkelt att se att det kan bli betydligt värre vid stora trauman och kriser, likt den nuvarande.

Inom slutenvården brukar man som riktvärde tala om ett rimligt mål om beläggningsgrad av vårdplatser på 85 till 90 procent. Det innebär att man bör ha en överkapacitet på mellan 10 till 15 procent för att kunna hantera tillfälliga men någorlunda frekventa produktionstoppar, till exempel vid trauman och återkommande influensaperioder. Före covid-19-utbrottet låg intensivvården i Sverige redan på över 100 procent i beläggningsgrad.

Ur ”Svensk förening för anestesi och intensivvårds” majnummer 2019 går att utläsa att Sverige år 1993 hade tillgång till 4 300 intensivvårdsplatser med respirator. Bara 574 av dessa platser återstod 2018.

Problemet är i grunden inte en brist på sängplatser eller apparater i sig, utan att omfattande besparingar på personal och verksamheter genomförts. Det vittnar även de återkommande jämförelserna om ur ett omvärldsperspektiv. Sverige placerar sig i bottenskiktet när det gäller andelen intensivvårdsplatser per 100 000 invånare i EU. Från 2011 till 2019 minskade dessutom intensivvårdsplatserna i Sverige från 5,8 till 5,1 per 100 000 invånare. Detta under en period av ökad befolkningstillväxt, tilltagande globalisering och ökad risk för pandemier.

Om vi utgår från att 10 procent överkapacitet är en rimlig nivå i hela vårdkedjan så talar vi om en premie på cirka 50 miljarder om året i Sverige. Det motsvarar cirka en procentenhet av Sveriges bnp och kan jämföras med de enorma avbetalningarna på statsskulden på 250 miljarder kronor sedan 2006, i kombination med ett av västvärldens mest rigida finanspolitiska ramverk. Värdet av att ”spara i ladorna”, som det numera heter.

Vidare valde regeringarna Bildt och Persson att bolagisera och privati-sera den svenska vaccinproduktionen under 1990-talet, vilket försatte Sverige i en situation där man tvingas konkurrera på internationella marknader för att säkra vaccin åt medborgarna. När folkhälsominister Morgan Johansson (S) såg problemet 2006 och framsynt sökte återupprätta den statliga produktionen var det ett av de första besluten Fredrik Reinfeldt (M) rev upp när han kom till makten. I stället genomfördes skattesänkningar på motsvarande 140 miljarder kronor per år.

Den svenska lagerhållningen av mediciner sveptes dessutom bort av alliansregeringens avreglering och privatisering av Apoteket. Den moderatledda regeringen passade också på att slå sönder vårdkedja efter vårdkedja genom att successivt sälja ut och privatisera betydande delar av den allmänna sjukvården. På punkt efter punkt undermine-rades den svenska krisberedskapen.

Regeringen har i dagarna agerat resolut genom att ta bort karensavdraget och sjösätta ett första krispaket på upp till 300

miljarder kronor för att säkra att löntagare och företag ska kunna klara sig genom krisen. Människors tilltro till offentliga institutioner, myndigheter och varandra är avgörande för att vi ska kunna hålla ihop landet. Vi vill därför understryka vikten av att man fortsätter lyssna till Folkhälsomyndighetens rekommendationer och råd. Tillsammans kommer vi klara detta.

Men det kommer att krävas större insatser från politiskt håll framöver. Och det kommer krävas en omvärdering av den ekonomiska politiken och av hur vi bäst organiserar välfärden.

Ett nytt finanspolitiskt ramverk är helt nödvändigt. Inte bara för att rädda Sverige ur den akuta hälsokrisen, utan också få fart på de ekonomiska hjulen och ta oss ur recession och massarbetslöshet som riskerar att bli mycket långvariga. Det vore dessutom direkt oansvarigt av Liberalerna och Centerpartiet att tvinga fram försämrad arbetsrätt och införande av marknadshyror i en tid där hundratusentals svenskar löper risken att bli av med jobbet.

Vi ser nu hur politiken åter tar i bruk redskap som länge varit bortglömda. I Spanien väljer regeringen att ta över kontrollen av privatägda sjukhus och i Italien förstatligas allmänna transportmedel. Frankrikes liberale president Emmanuel Macron har manat nationen och världen till omprövning av marknadslösningar i offentlig sektor.

Här kommer den svenska regeringens samarbetspartier och det konservativa blocket nödgas genomgå en rejäl självrannsakan.

Vi i Reformisterna föreslår att samtliga privata vårdresurser ska underställas statlig kontroll med regional samordning i den akuta krisen. Hälso- och sjukvårdslagen som garanterar jämlik vård efter behov ska också genomdrivas i praktiken i all hälso- och sjukvårdsverksamhet. Coronakrisen får inte också bli ytterligare en ojämlikhetsbomb där välbeställda återigen tillåts köpa sig före i kön. Alternativet för socialdemokratin är att nu peka ut en ny väg framåt! Hur ser det starka samhället vi talar om ut? Det är dags för en bred och djup omprövning av politiken.

Det är nu nyliberalismen står inför verkligheten. Den visar sig inte bestå provet.

Markus Kallifatides, ordförande Reformisterna och ekonom
Daniel Suhonen, styrelseledamot Reformisterna och utredare
Daniel Hedén, medlem i Reformisterna och vårdekonom
Ann-Louise Levau, medlem i Reformisterna och Iva-undersköterska
Monica Eriksson, medlem i Reformisterna och undersköterska"

"Reformisterna är en socialdemokratisk förening för ekonomiskpolitisk reform- och idéutveckling."

" Flyktingfamiljen Darkazalli fruktar att viruset når Idlib

DN TISDAG 24 MARS 2020

Skulle tioåriga Jana kunnat vara det första registrerade corona-fallet i Syrien? Tanken skrämde familjen Darkazalli som bor i ett tält på idrottsarenan i staden Idlib. – Vi är inte rädda för att dö. Men vi är rädda för att se barnen lida utan att kunna hjälpa dem, säger Janas pappa Ahmad till DN.

Jana tar tempen, den visar 40 grader. Ambulans larmas.

Ambulanspersonalen tar snabbt på sig masker och steriliserar sina händer. De ställer frågor för att försöka utröna om Jana drabbats av coronaviruset. Flickan blir livrädd och frågar sin mamma:

– Har jag den där sjukdomen? Kommer jag att dö?

Scenen utspelades i fredags morse hos familjen Darkazalli som är flyktingar i nordvästra Syrien. De bor i ett utkylt tält på idrottsarenan i Idlib.

DN intervjuade familjen för en månad sedan. De berättade då hur de tvingats fly 14 gånger undan al-Assadregimens bombningar.

Nu ringer DN tillbaka för att höra hur det går med syskonen Jana, 10 år, och Mohammed, 13 år, och deras föräldrar Eman, 42 år, och Ahmad, 53 år, under coronakrisen.

Familjen lever sedan tidigare med brist på mat och medicin och under hotet om nya bomb- och artilleriattacker, såsom de tre miljoner övriga syrierna i den av oppositionen kontrollerade Idlibprovinsen. Nu har en ny tanke fått fäste hos dem: ”Måste vi oroa oss för ännu ett dödshot?”

Febernedsättande medicin och kallt vatten sänkte inte Janas höga feber under natten. Tanken på att dottern skulle kunna vara det första registrerade coronafallet i provinsen Idlib, och i hela Syrien, skrämde Eman Darkazalli.

När de anlände till sjukhuset i Idlib var stämningen spänd. Läkaren undersökte Jana grundligt. Det fanns inga testkit, men till slut kunde han ändå utesluta coronasmitta.

Flickans tillstånd kopplades samman med tidigare skador och sjukdomar som hon drabbats av: hennes trumhinnor har skadats av bombexplosioner, hon har otillräcklig funktion i urinblåsan och den vänstra njuren på grund av tidigare inflammationer. Något hon drabbades av under belägringen av östra Ghouta utanför Damaskus, varifrån familjen ursprungligen kommer.

På de apotek där de har kunnat få Janas medicin gratis har den nu tagit slut. Ahmad Darkazalli köper hälften av receptet på ett annat ställe. Det är vad han har råd med.

– Vi var med om gasattacken när al-Assadregimen attackerade östra Ghouta 2013. Vi är inte rädda för att dö, säger pappan Ahmad och fortsätter:

– Men vi är rädda för att se barnen lida utan att kunna hjälpa dem.

Jana försöker sänka sin feber med kallt vatten. Hon och brodern Mohammed tvättar händerna varannan timme, och dricker mycket kummin- och citrondryck för att försöka skydda sig mot corona-viruset.

– Jag hatar corona. De har stängt skolan och ställt in barnens aktiviteter. Min mamma vill inte att jag leker med barn utanför tältet som jag brukar, säger Jana.

Mohammed surfar på familjens enda mobil för att få tag på nyheter och lära sig mer om coronaviruset.

Fram till i söndags kväll var Syrien ett av få länder i världen som inte rapporterat om några fall. Men då uppgav landets hälsominister att en 20-årig kvinna har bekräftats smittad. De icke regimkontrollerade områdena i norra Syrien, som Idlib, har dock fortfarande inte några bekräftade fall.

– Vi väntar oss en explosion av covid-19 i Syrien, sade chefen för Världshälsoorganisationens (WHO) team för förebyggande av smittsamma sjukdomar, Abd al-Naseer Abu Bakr, till CNN i förra veckan.

På Idlibs kommunala idrottsarena bor cirka 1 000 personer. I två salar bor 200 människor tillsammans. Andra bor i tält, som familjen Darkazalli. Alla i lägret använder ett kök och har gemensamma vattentankar och toaletter.

Men inne i staden Idlib är tillvaron ganska normal. Ahmad Darkazalli såg hundratals personer komma ut från fredagsbönen i en moské när han gick för att hämta medicinen till Jana.

– Folket i Idlib är trötta på att oroa sig för döden. De skulle aldrig slösa bort tiden under vapenvilan med att sitta hemma och vara rädda för coronaviruset, säger han.

Saeed Alnahhal
saeed.alnahhal@dn.se"

"Idlib, som är en av Syriens fjorton provinser, omfattar cirka 6 000 kvadratkilometer, en yta jämförbar med Stockholms län.

Idlib är den sista icke regimkontrollerade provinsen i Syrien.

Sedan början av december förra året genomför Syriens regeringsarmé, stödd av Ryssland och Iran, en offensiv för att återta Idlib. Provinsen kontrolleras nu av jihadister och Turkietstödda regimfientliga grupperingar.

Närmare en miljon av Idlibs drygt tre miljoner invånare har försökt fly striderna och finns längs gränsen till Turkiet, som dock är stängd.
Den 6 mars i år enades Turkiets och Rysslands respektive presidenter, Recep Tayyip Erdogan och Vladimir Putin, om en vapenvila. I stort sett håller denna överenskommelse. "

" Bara ett fall – men stort mörkertal

DN TISDAG 24 MARS 2020

Som ett av de sista länderna i världen har det krigshärjade Syrien fått sitt första registrerade fall av covid-19, sjukdomen orsakad av det nya coronaviruset. Men det finns misstankar om ett stort mörkertal.

Syriens fem grannländer – Jordanien, Turkiet, Libanon, Irak och Israel – har alla drabbats av covid-19. Dessutom har Syrien täta kontakter med Iran, ett av de länder i världen som drabbats allra hårdast av det nya coronaviruset.

Länge framhärdade den syriska regimen i att landet var helt fritt från virussmittan.

– Gud vare tack så har den syriska armén rensat undan många av de bakterier som funnits på Syriens mark, sade landets hälsominister Nizar Wahheh al-Yaziji i en tv-intervju häromveckan.

Det var uppenbart att ministern inte syftade på smitta i medicinsk mening – i stället jämförde han regimens motståndare med corona-viruset.

På söndagskvällen rapporterade dock hälsoministern om det första registrerade syriska fallet – en 20-årig kvinna som är satt i 14 dagars karantän. Det sades inte var i Syrien hon befann sig.

Det finns emellertid misstankar om att betydligt fler syrier smittats av viruset. En anledning är att så få tester redovisats.

Världshälsoorganisationens talesperson Hedinn Halldorsson konstaterar att Syrien hittills redovisat ytterst få tester. Under förra veckan hade den statskontrollerade nyhetsbyrån Sana rapporterat att 103 coronatester – alla negativa – genomförts.

Att jämföra med grannlandet Libanon, där ett enda storsjukhus i Beirut genomfört över 2 700 tester vid samma tidpunkt.

De syriska myndigheterna har redan genomfört en rad åtgärder för att minska smittspridning. Skolor har stängt, liksom restauranger och gym. Tv-bilder visar hur butikers entréer besprutas med bakterie-dödande medel. Även allmänna transportmedel desinficeras.

Den del av nordöstra Syrien som kontrolleras av den kurdiskledda Autonoma administrationen för norra och östra Syrien har stängt tillfarter och posteringar som gränsar till det övriga syriska territoriet.

Här har det inte rapporterats om några coronafall, men administrationen har beordrat stängning av utomhusmarknader och parker, liksom kaféer och restauranger.

Erik Ohlsson "

" Rekordsnabbt arbete med fältsjukhuset i Göteborg

DN TISDAG 24 MARS 2020

Efter den skarpa ordern om ett fältsjukhus för coronaepidemin i Göteborg är tältbygget redan i gång ute vid Östra sjukhuset.
– Det ska bli 20 intensivvårdsplatser och de första kan troligtvis stå klara på onsdag, säger Ulrika Roos, kommunikationschef på Försvarsmedicinskt centrum.

Göteborg.
De två sjukhuskompanierna i Göteborg är nu båda tagna i anspråk av den civila sjukvården på grund av virusepidemin. Det första kompaniet bygger ett fältsjukhus för intensivvård på Stockholmsmässan i Älvsjö och det andra började på måndagen att bygga tält på Östra sjukhusets område i Göteborg.

Arbetet där går rekordsnabbt och liknar de tider försvarsmakten har att förhålla sig till under mobilisering. På 72 timmar ska ett fältsjukhus kunna stå klart under krig, några av de 20 platserna i Göteborg tros nu kunna öppna redan i morgon, onsdag.

Det är Försvarsmaktens personal som bygger och driver fältsjukhusen rent tekniskt, men civil vårdpersonal ska bemanna dem. En uppgift som kräver både nyanställningar och omorganisation på Östra sjukhuset

– En del personal kommer att få byta avdelning för att möta behoven. Men vi ser också att vi behöver ett tillskott, säger chefsläkare Per-Olof Hansson.

På måndagsförmiddagen lades det upp en bred intresseanmälan på Sahlgrenskas hemsida. På några timmar hade 200 personer svarat.
– I första hand behöver vi personer som har erfarenhet av vård och speciellt intensivvård. Nu har det kommit en del från människor som är permitterade från andra branscher. Det är naturligtvis positivt att så många vill hjälpa och det kan finnas behov av det också, men just nu fokuserar vi på de med sjukvårdserfarenhet, säger Per-Olof Hansson.
Hansson berättar också att utöver de 20 intensivvårdsplatserna som upprättas i försvarets tältsjukhus kommer sjukhuset också att öka antalet platser för intensivvård inne på den ordinarie vårdavdelningen.
Den militära närvaron på sjukhusområdet understryker allvaret i situationen för Sverige just nu.

– Det är inte fel att säga att vi är i krig. Vi bekämpar en biologisk motståndare, sa överste Peter Fredriksson, chef för Försvarsmedicinskt centrum i Göteborg, när kompanierna gjorde sig redo för insatserna med fältsjukhusen.

Marina Ferhatovic
marina.ferhatovic@dn.se
Kristina Hedberg
kristina.hedberg@dn.se "

" Nu får personal snabbutbildning i intensivvård

DN TISDAG 24 MARS 2020

Många frivilliga hör av sig när Karolinska utökar antalet intensivvårdsplatser, och personal snabbutbildas för att bemanna de nya avdelningarna för coronapatienter. – Vi går mot en mer basal intensivvård, då vi gör det allra nödvändigaste, säger Björn Persson, chef för intensivvården på Karolinska.

Sjukvården i Stockholm genomgår en snabb omställning, då personal snabbutbildas för att bemanna nya intensivvårdsavdelningar.

När intensivvården på alla akutsjukhus i Stockholm utökas med fler platser, är utbyggnaden störst på Karolinska, som trefaldigar antalet intensivvårdsplatser, från cirka 40 till 130, med två hela våningsplan för intensivvård av coronapatienter enbart på Nya Karolinska.

Sjukhuset är byggt med enkelrum, men när plats bereds för att ta emot många coronasmittade patienter är inriktningen den motsatta. Detsamma gäller i Huddinge.

– Det är mer en öppen vårdyta med nischer med små väggar emellan som gör att vi kan ta hand om fler patienter per medarbetare och ha bättre överblick. Vi hoppas kunna ha det här klart i slutet av veckan, säger Björn Persson, verksamhetschef för intensivvården på Karolinska.

Förberedelserna är intensiva för att möta vågen av coronasmittade patienter som väntas komma snart, om Sverige följer den internationella utvecklingskurvan av antalet. Cirka 5 procent av de insjuknade beräknas behöva intensivvård. När planeringen nu är som mest intensiv, är trycket på den vanliga intensivvården mindre än vanligt.

– Samhället går ju lite på sparlåga, och det inträffar färre trafikolyckor till exempel. Det är färre patienter som behöver intensivvård, och det är bra.

De planerade platserna är bemannade?

– Ja, absolut. Det är inte fysisk yta utan bemanningen som är den stora utmaningen.

Centralt är att kunna ge patienterna andningsstöd och respiratorer finns, enligt Björn Persson.

– Men om det ska till ytterligare platser så måste vi arbeta med att införskaffa dem.

I mitten av förra veckan drog Karolinska ner kraftigt på planerade operationer och annan planerad vård, allt för att kunna snabbutbilda personal för att arbeta med intensivvård.

– De får en kort introduktionsutbildning. Men jag vill framhålla att ingen kommer att jobba ensam som inte är van att jobba med intensivvårdspatienter, utan vi skapar ett team runt patienten som leds av en intensivvårdssjuksköterska med exempelvis anestesisjuksköterska, undersköterska och en student.

Samtidigt, säger Björn Persson, är det en övergång mot en mer basal intensivvård, med lägre personaltäthet.

Det är en intensivvård där vi gör det mest nödvändiga. Vi dokumenterar lite mindre. Men vi kommer ändå att fortsätta att bedriva vård av god kvalitet.

Någon rekryteringskampanj har det inte varit fråga om, tiden har varit för kort för det, säger Björn Persson. Men många hör av sig spontant. – Vi har över 150 läkarstudenter som anmält att de vill jobba hos oss. Vi försöker på alla upptänkliga sätt hitta personal. Sedan hoppas vi att det räcker under de månader som vi tror att det här handlar om.

Samtidigt kommer alla att få vara beredda att jobba hårdare än de någonsin gjort sannolikt.

Omställningen får effekter på annan vård, som får stå tillbaka och köerna väntas öka.

– Det som kan skjutas upp några månader kommer ju att göra det. Vård som inte kan vänta påverkas inte, säger Björn Persson.

Anna Gustafsson
anna.gustafsson@dn.se "

”Vi ställer om vården på ett sätt vi inte tidigare sett”

DN TISDAG 24 MARS 2020

Tillsammans med Försvarsmakten bygger Region Stockholm ett komplett fältsjukhus vid Stockholmsmässan i Älvsjö. Det ska rymma ett 30-tal intensivvårdsplatser och är tänkt att användas i nödfall. – Vi ställer om sjukvården på ett sätt vi inte sett i modern tid, sade Björn Eriksson, regionens hälso- och sjukvårdsdirektör, om projektet på en snabbt inkallad pressträff på måndagen.

Till en början var det tänkt att sjukhuset skulle uppföras vid den militära flygbasen Ärna i Uppsala. Men efter inrådan av Socialstyrelsen styrdes projektet om till Stockholmsmässan i Älvsjö.

Fältsjukhuset kommer att innebära 30 extra intensivvårdsplatser, men är bara en del i regionens åtgärder för att höja kapaciteten för vården sade Björn Eriksson, regionens hälso- och sjukvårdsdirektör vid en presskonferens utanför Älvsjömässan på måndagen.

– Vi kommer att sätta oss ner och se hur ett fältsjukhus ska arbeta och hur det ska komma våra sjuka invånare till godo. Vi är också beredda att dra ner på sjukvård i Region Stockholm som inte nödvändigtvis behöver göras, som kan anstå, som kan vänta utan att det är stora medicinska risker, säger Björn Eriksson och påpekar att det övergripande målet nu är att höja kapaciteten i hela sjukvården.

– Vi hoppas på det bästa, men förbereder oss för det värsta. Vi ställer om sjukvården på ett sätt vi inte sett i modern tid.

Försvarsmaktens personal ska hantera bygget och driften av fältsjukhuset och bland annat se till att vatten- och elförsörjning fungerar.

– Vi har ett modifierat sjukvårdskompani. Vi har 160 personer anställda, nu kommer vi att reducera personalen och Region Stockholm bidrar med sjukhuspersonalen i övrigt, säger Thomas Karlsson vid Försvarsmakten.

När kan ni börja ta emot patienter?

– Inom en vecka, om vi skulle behöva, säger Björn Eriksson.
Under tiden är övrig planerad vård pausad, hur länge blir det så?
– Så länge som det behövs. Vi behöver få personal till akut och nödvändig sjukvård och frigöra skyddsutrustning till covid-19-patienter.

Vad gör en patient som behöver vård under tiden?

– Behöver man sjukvård ska man alltid få det. Det här är planerad vård som vi skjuter på, utan någon större medicinsk risk. Blir man vanligt sjuk ska man fortfarande få sin sjukvård. Vi har fortfarande öppet vårdcentraler, husläkarmottagningar och så vidare. De tror vi att vi behöver stärka under den här tiden.

Juan Flores
juan.flores@dn.se
Sujay Dutt
sujay.dutt@dn.se "

"Fler sjuka ska kunna få hjälp av lungmaskin

DN TISDAG 24 MARS 2020

Ecmo-centrum på Nya Karolinska byggs om i högt tempo för en flerdubbling av antalet vårdplatser. Väggar slås ut och ett helt våningsplan förbereds samtidigt för intensivvård av corona-patienter. I den pågående pandemin kan Ecmo-resurserna komma att uttömmas snabbare än under svininfluensan, varnar Karolinska.

Inne på Nya Karolinska pågår stora rockader. Ett helt våningsplan utryms för att ta emot coronapatienter. Arbetet har utförts under kort tid och nu pågår flyttar av Ecmo-centrum och en post-operativ avdelning.

Ecmo, Extracorporeal Membran Oxygenering, är den mest avancerade formen av intensivvård och innebär att blodet syresätts utanför kroppen genom ett membran, som fungerar som en konstgjord lunga. Behandlingen sätts in då vanlig intensivvård inte hjälper, och andningen inte kan klaras med respiratorer.

– Vi skapar två hela våningsplan för covidpatienter, med upp till 50 platser, genom att de två verksamheterna flyttar. Vi hoppas att det ska vara klart i slutet av nästa vecka, säger Björn Persson, verksamhetschef för intensivvården på Karolinska.

Totalt utökas antalet intensivvårdsplatser från 38 till drygt 100 i Solna och Huddinge för att möta en förväntad ökning av coronasmittade patienter.

Allt sker i högt tempo. För Ecmo-centrum, som är unikt i sitt slag i landet, är det välkommet. Som DN tidigare har berättat har antalet platser som ska serva de svårast sjuka i hela landet minskat till endast tre sedan flytten in i den nya sjukhusbyggnaden 2016. Sedan dess har det varit en lång process för att få anpassa lokalerna. Antalet platser utökas nu snabbt till sex.

– Plötsligt går allt jättefort. Bygget påbörjades i förra veckan, och nu flyttar vi och det blir väldigt bra! Med den här flytten, och vissa personalförflyttningar, ska vi kunna ta emot sex patienter, säger sektionschefen för Ecmo-centrum Lars Falk, samtidigt som han baxar med flyttvagnar för att föra över utrustning till de nya lokalerna en våning högre upp i Nya Karolinska. En illa medfaren krukväxt får samtidigt gå i soporna.

Flytten har påskyndats av att regionens pandemiplan aktiverats. I ett första skede har väggar slagits ut för att anpassa lokalerna. Men det är också en bestående utökning när vården i nästa steg ska expandera ytterligare.

På måndagen flyttades patienterna in i de nya lokalerna, där den andra halvan ska färdigställas för att uppnå tolv platser, en utvidgning som är möjlig bland annat genom att planlösningen ändras från enkelrum till storsal, där flera patienter i den mycket specialiserade verksamheten kan vårdas samtidigt.

– Vi lade fram idén om hur vi kunde göra det här i etapper. Samtidigt som vi bedriver vård i den ena halvan, så börjar man bygga i den andra.

På Karolinska finns också ett transport-team, som gör att patienter i behov av den mycket avancerade intensivvården kan hämtas till Ecmo-centrum på Karolinska i Solna, men också transporteras mellan sjukhus där det finns plats.

Enligt Karolinska har det utifrån internationella rapporter varit svårt att bedöma behovet av Ecmo för patienter som smittats med covid-19. Hittills har en patient tagits emot. Men nu finns det anledning att samordna resurserna, enligt Karolinska.

I ett brev till Socialdepartementet varnade Lars Falk i början av veckan för att intensivvårdsresurserna i landets regioner kan komma att uttömmas ganska snabbt under den pågående corona-epidemin, vilket kan få konsekvenser att kunna erbjuda just Ecmo som är den mest avancerade formen av intensivvård. Resursen är begränsad, och koordinering saknas. Brevet är en vädjan till regeringen om central koordinering, snabbt.

– I dag ringer de flesta intensivvårdsavdelningar till oss när de har en Ecmo-patient. Med covid-19 finns det en stor risk att Ecmo-centrum blir överfullt trots att vi flerdubblar platserna, säger Lars Falk.
– I ett sådant läge krävs att thorax-intensivvårdsavdelningarna kan avlasta oss. Men för att åstadkomma det krävs att vi koordinerar våra resurser nationellt.

Ecmo-centrum på Karolinska spelade en stor roll för livräddande insatser under svininfluensan. Men covid-utbrottet skiljer sig på ett

avgörande sätt genom betydligt längre behandlingstider i intensivvård. Det gäller även Ecmo-behandlingen, som uppskattas till fyra–sex veckor, jämfört med cirka två veckor under svininfluensan.

– Om vi kunde koordinera resurserna skulle platserna kunna användas mycket mer effektivt och fler skulle få vård, säger Lars Falk.

I brevet hänvisas till erfarenheter från Italien, där man ganska tidigt under epidemin valde att inte erbjuda Ecmo då man inte hade tillräckliga resurser.

I onsdags meddelade Lena Hallengren att Socialstyrelsen får ett samordnande ansvar för att koordinera landets intensivvårdplatser. I regeringsbeslutet från den 19 mars nämns särskilt tillgången på Ecmo-platser, och att myndigheten kan samarbeta med Ecmo-centrum för att koordinera antalet platser. DN har sökt Lena Hallengren, som hänvisar till regeringsbeslutet.

– Jag är väldigt nöjd med att Socialstyrelsen fått uppdraget. Vi ser hur antalet fall ökar inom intensivvården så ju snarare koordineringen kan komma igång desto bättre.

Anna Gustafsson
anna.gustafsson@dn.se "

"Fakta. Ecmo och intensivvård
Ecmo, extracorporal membran oxygenering, är den mest avancerade formen av intensivvård, som innebär att blodet syresätts utanför kroppen. Ecmo sätts in när ingen annan intensivvård hjälper.
Antalet vårdplatser på Ecmo-centrum på Karolinska utökas nu från tre till 12 vårdplatser.
Ombyggnaden av Ecmo-centrum uppskattas kosta 10 miljoner kronor.
Källa: Karolinska, SLL "

”Detta är en avgörande stund för vårt land”

DN MÅNDAG 23 MARS 2020

– Det kommer några få, avgörande stunder i livet då du måste göra uppoffringar inte bara för din egen skull utan också för att ta ansvar för din omgivning, för dina medmänniskor, och för vårt land. Den stunden är nu. Det sa Sveriges statsminister Stefan Löfven i ett tv-sänt tal till nationen på söndagskvällen.

Det var en samlad och allvarlig statsminister som med en svensk flagga bakom sig talade till nationen.

– Nu behöver varje person förbereda sig mentalt på vad som väntar. Vi har en allmän smittspridning i Sverige. Liv, hälsa och jobb är hotade, sa statsministern.

Statsministerns tal kommer i ett skede när antalet svårt sjuka i covid-19 ännu är relativt få liksom antalet avlidna. I länder som Italien och Spanien är siffrorna betydligt högre och spridningen har tagit fart. Frankrike ser också ut att vara på väg att utlysa nödläge.

Men där är Sverige inte ännu. I talet tryckte Löfven på att smittan endast kan övervinnas om svenska folket gör det tillsammans:
– Fler kommer att bli sjuka, fler kommer tvingas säga ett sista farväl till en älskad, sa statsministern.

– Enda sättet att klara av detta är att vi möter krisen som ett samhälle där alla tar ansvar för sig självt, för varandra och för vårt land. Jag vet att många är oroliga. Oroliga för hur vårt samhälle ska klara av det. Orolig för dig själv, för någon du älskar som tillhör en riskgrupp, eller för att ditt jobb ska försvinna. Jag förstår det. De närmsta månaderna kommer att bli påfrestande. Men vårt samhälle är starkt, sa Löfven.

Senast en statsminister riktade sig till nationen var den 7 april 2017 när Stefan Löfven talade efter terrordådet på Drottninggatan. Också den här gången handlade det om att ena landet:

– Jag är stolt över att vara Sveriges statsminister när jag ser vad så många gör för sina medmänniskor. Ni är många som tar ert ansvar också som medmänniskor. Som hjälper era grannar att handla, som stödköper en lunch att ta med från den lokala restaurangen, som undviker att hälsa på mormor – men i stället ringer henne och småpratar varje dag. Det är solidaritet i praktiken.

Coronasmittan har hittills drabbat Sverige ojämnt med de flesta fallen i storstadsregionerna där Stockholm, med 760 bekräftade fall, har den största spridningen.

På söndagseftermiddagen hade totalt 1 906 personer i Sverige rapporterats smittade med covid-19, vilket betyder att Sverige har 19 fall per 100 000 invånare.

Stefan Löfven tryckte i talet på vikten att stoppa smittan från att spridas vidare:

– Målet med regeringens arbete är att begränsa smittspridningen, så att inte väldigt många ska bli svårt sjuka samtidigt. Men också att säkerställa resurser till sjukvården, och att i denna tuffa tid lindra konsekvenserna för dig som arbetar och för våra företag. Var beredd på att detta kommer pågå under en längre tid. Var redo för att läget kan

förändras snabbt. Men du ska också veta att vi som samhälle möter denna kris med hela vår samlade styrka, sa Löfven.

Samtidigt som Löfven poängterade att Sverige ska möta detta som en nation framhöll han den enskildes ansvar:

– Nu har vi alla ett stort eget ansvar. Det kommer några få, avgörande stunder i livet då du måste göra uppoffringar inte bara för din egen skull utan också för att ta ansvar för din omgivning, för dina medmänniskor, och för vårt land. Den stunden är nu. Den dagen är här.

Och den uppgiften gäller alla. Var och en av oss har ett ansvar att förhindra smittspridning, att skydda äldre och andra riskgrupper. Stefan Löfven avslutade sitt tal med att uppmana alla att hjälpa varandra och att visa sammanhållning:

– Ni visar att när det är som tuffast, då är vår sammanhållning som starkast. Jag är säker på att alla i Sverige kommer ta just ansvar och göra sitt yttersta för att säkra andras hälsa, hjälpa varandra och därför kunna se tillbaka på den här krisen och vara stolt över just din roll, dina insatser för dina medmänniskor, för vårt samhälle och för Sverige.

Clas Svahn
clas.svahn@dn.se "

"Ewa Stenberg: Statsministern gick balansgång i sitt tal

DN MÅNDAG 23 MARS 2020

För första gången sedan mordet på utrikesminister Anna Lindh 2003 talade en svensk statsminister till nationen. DN:s politiska kommentator svarar på tre frågor om Stefan Löfvens tv-tal.

1 Hur lät det när statsministern talade?

Det lät olikt både den franske presidenten Emmanuel Macron och den amerikanske Donald Trump. ”Vi är i krig”, upprepade Frankrikes president Emmanuel Macron när han höll ett 20 minuter långt tevetal till nationen för snart en vecka sedan. Där tillkännagav han att människor inte längre får gå ut som de vill, detta för att hindra coronavirusets spridning. Det är nu förbjudet att gå ut och träffa vänner eller släktingar, då kan man få böter. USA:s president Donald Trump annonserade ett inreseförbud från EU, och sände chockvågor på börsen.

Sveriges statsminister var betydligt mindre dramatisk. Han ville med stort allvar och viss högtidlighet övertyga människor att landet är i ett mycket allvarligt läge och att alla människor måste bryta sina rutiner och ta ansvar för att bromsa smittan. Han förberedde tittare och lyssnare på att fler kommer att dö innan detta är klart, och att det tar tid. Stefan Löfven gick en balansgång mellan att inte sprida panik utan lita på myndigheterna å ena sidan, och å andra sidan att övertyga om att alla måste ändra sina liv nu, och lyssna på hälsoråden. Stefan Löfvens budskap var nationell enighet, att alla ska hjälpas åt. Han

talade om plikt och om solidaritet. Statsministern nämnde inte det stöd han fått från de andra riksdagspartierna, vilket förvånade lite. De har i stort sett grävt ner stridsyxorna och börjat samarbeta konstruktivt. Det är mycket viktigt för den fortsatta krishanteringen och de ”ingripande beslut” som Stefan Löfven förberedde oss på kan komma med kort varsel.

2 Varför är det där med enighet så viktigt? Är inte debatt och opposition alltid sunt i en demokrati?

Detta är den djupaste krisen sedan andra världskriget. Världen och Sverige är rekordsnabbt på väg in i en ekonomisk recession och över 13 500 personer har hittills dött i coronaepidemien. Väldigt många fler riskerar att avlida om inte smittspridningen bromsas. Politiska beslut som skulle ha utretts, diskuterats och förberetts i månader eller år fattas nu inom loppet av timmar och dagar.

Dessa snabba beslut kommer att färga 2020-talet. De kommer att forma ekonomi, politik och kultur framöver. Eftersom den vanliga demokratiska processen inte hinns med när det krävs att minoritets-regeringen Löfven agerar snabbt och beslutsamt är samarbetet med oppositionen mycket viktigt.

3 Hur har statsministern skött krishanteringen ?

Man får nog säga att juryn fortfarande är ute i den frågan. Vi är i början av en epidemi och den smitta som sprids i dag syns inte i statistiken över insjuknade förrän efter en till två veckor. Jämfört med de andra skandinaviska länderna har den svenska regeringen fattat senare och mindre långtgående beslut. Det finns två huvudvägar att få människor att hålla avstånd till andra för att minska smittspridning. Den första är auktoritär, genom lagar och övervakning.

I Tyskland förbjuds till exempel fler än två personer att samlas, i Frankrike kan den som trotsar utegångsförbudet flera gånger sättas i fängelse. Den andra vägen är att upplysa och få med sig medborgarna frivilligt. Den svenska regeringen har förvisso, med stöd av de andra riksdagspartierna, begränsat mötesfriheten genom att förbjuda stora folksamlingar. Men på de flesta andra sätt är det den frivilliga linjen Sverige valt, att lyssna på experterna och uppmana människor att tvätta händerna, inte besöka sina gamla släktingar och hålla sig hemma om de har minsta sjukdomssymptom. Det var den linjen statsministern förstärkte i sitt tal. Men om Sverige får se många fler människor på intensivvården och en italiensk utveckling hotar tvingas han tänka om.

Regeringen har en svår balansgång att gå nu. Det finns en konflikt mellan de politiska målen om att förhindra massarbetslöshet och konkurser och att jämna ut sjukdomskurvan så att sjukvården hinner med alla covid-19-fall. Det bästa för företagen och jobben vore ett snabbt förlopp. Det bästa för sjukvården är ett långsamt. Regeringen har försökt klara balansgången genom att lyssna på de medicinska experterna och bara vidta de skyddsåtgärder som Folkhälsomyn-digheten begärt.

Ewa Stenberg
ewa.stenberg@dn.se "

"**Här är några tips om du känner att du börjar bli sjuk, men inte vill belasta vården:**

* Stanna hemma från jobbet, även om symtomen är lindriga. Går de över snabbt kan du gå till jobbet nästa dag.

* Undvik sociala kontakter helt, framför allt med äldre personer.

* Gör självskattningstestet från 1177. Där får du svara på frågor om dina symtom, och får sen veta om du behöver kontakta vården. De flesta sjuka i covid-19 får lindriga symtom och behöver inte uppsöka vården.

* Stanna hemma så länge du har symtom och ytterligare minst två dagar.

* Om du plötsligt blir sämre och får andningsbesvär vid vila, kontakta vården. Åk inte in direkt, utan ring först.

* Både Folkhälsomyndigheten och Vårdguiden 1177 har svar på de flesta frågor på sina sajter. Även på krisinformation.se finns information om viruset och vilka restriktioner som gäller.

TT "

”Klokt av Löfven att hålla tal till nationen”

DN MÅNDAG 23 MARS 2020

Att statsministern håller ett tal till nationen – som Stefan Löfven gjorde i ”Agenda” på söndagskvällen – är ovanligt i Sverige. Statsvetaren Tommy Möller menar att regeringen sneglat på hur coronakrisen hanteras i Europa. – Det är ganska klokt att hålla det här talet, tycker han.

På söndagskvällen höll statsminister Stefan Löfven ett ungefär fem minuter långt tal till nationen med anledning av coronakrisen och den situation Sverige befinner sig i.

Talet hölls enligt Stefan Löfvens pressekreterare för att ”Sverige utsätts för prövningar, och det är en extraordinär situation”.

Svenska statsministrar brukar inte hålla tal till nationen. Det gör däremot statschefen, Carl XVI Gustaf, vid jul och ibland i krislägen.

Efter tsunamin i Thailand i december 2004 höll kungen ett personligt tal som hyllades mycket i efterhand.

”Det är värnandet om public services oberoende som gör att dessa tal hör till undantagen. Vi har ett granskande uppdrag och makthavare medverkar därför vanligtvis i former som tillåter ifrågasättande. Den här gången kommer Löfvens tal att kommenteras och analyseras i ”Agenda” i omedelbar anslutning till att talet sänts”, skriver SVT i en kommentar före talet.

Löfven hade avböjt att medverka på vanligt sätt i ”Agenda”.

– Det här är inte riktigt en normal del av svensk politik. Men nu är det ett extraordinärt läge, det kanske är klokt att statsministern framträder, säger Tommy Möller, som är professor i statsvetenskap vid Stockholms universitet.

Regeringen har förmodligen tagit intryck av hur andra länder hanterat coronakrisen kommunikativt, där premiärministrar eller presidenter vänder sig direkt till folket i tal, tror Tommy Möller.

– Många människor är oroliga och det finns risk att frånvaro av besked och information från den högsta politiska ledningen leder till osäkerhet. Det är ganska klokt att hålla det här talet.

Vid några tidigare kriser har statsministrar hållit tal till nationen, som efter mordet på utrikesminister Anna Lindh då Göran Persson höll tal den 11 september 2003.

Juan Flores
juan.flores@dn.se
Anders Bolling
anders.bolling@dn.se "